4 2

JOANNIS BAPTISTÆ

VAN HELMONT,

Toparchæ in Merode, Royenborch, Oorschot, Pellines &c.

OPUSCULA MEDICA INAUDITA.

I. DE LITHIASI.
II. DE FEBRIBVS.
III. DE HVMORIBVS GALENI.
IV. DE PESTE.

EDITIO OMNIVM ACCVRATISSIMA.

ADORNATA PARITER

INDICE RERUM AC VERBORUM COPIOSISSIMO.

0677 II 2677

FRANCOFURTI,

Sumptibus JOHANNIS JUSTI ERYTHROPILI.

Typis JOHANNIS PHILIPPI ANDREÆ.

M DC LXXXII.

In Nobilis & Præclariſſ. D.

J. B. HELMONTII
OPERA
Contra Galeniſtas,
CARMEN
Nob. & Ampliſſ. Domini
JANI WALHORNII D.
Majeſtatis ſuæ Conſiliarii.

CLaude Scholas, Galene, tuas: ſatis occiſorum eſt,
Ohe jam ſatis eſt: plena ſepulchra ſonant!
Namque cruor clyſterque tibi ſunt pharmaca: ſæpe
Das nihil: In Critico ſpes tibi ſola die.
Interea in tactu venæ, linguæque peruſtæ,
Totus & urinâ, ſtercoribusque ſtupes.
Non Ægrum juvat hoc: illi medicina paranda.
Nil opus eſt morbi teſtibus: at Medico.
Attamen exſpectas pretium poſt funera magnum:
Sic canis ægrotum ſpectat, amatque pecus.
Vnus Apollineâ potis eſt HELMONTIVS arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!

PHILIATRO LECTORI

Pacem, Gaudium, Scientiam

Optat Philoſophus per Ignem,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT,

BRUXELLENSIS,

Toparcha in Mero de, Royenborch, Oorſchot, Pellines, &c.

NUper emiſi doctrinam novam de Febribus. In qua oſtendi febrim, in eſſentia, radice, proprietatibus, atque remedio, eſſe Scholis incognitam. Res iſta Medentes diverſimode affecit, ac potiſſimum anxit diſcere recuſantes. Qui namque ſibi ſat ſapere perſuadent, dixerunt: *Ergone Academiæ hanc impune ſuſtinebunt calumniam? totque virorum præclara ingenia, & nos ipſi, fumus ſtipites? Solusne Helmont ad menſam Solis accumbit, ut ex epulis iſtis, Adeptum medendi ſibi arrogare auſit?* Intentionem at meam quamvis pauperrime comitetur mea ignorantia, hujusque confeſſio non deleat ignorantiæ labem: veniam tamen meretur integritas, atque ſinceritas intentionis meæ. Siquidem, in medendo, cujusque veritas ab opere, quod poſt ſe relinquit, æſtimanda venit. Nec enim calumniæ cenſeri debent, ſi errores antecedentium detegantur, ſuppreſſis eorum nominibus. Tractatur per me res humana, publica, ſolius charitatis ergo. Si dixero itaque, quod adhuc primus eorum, qui ab Ethnicis medendi fundamenta petunt, deſideretur, qui nedum febrium; ſed & quorumcunque morborum radicem, agnoverit, ac juſta remedia; idque demonſtravero: culpa careo, nec injurius videbor. Sin minus, ignorantiæ meæ miſerti, quæſo, me inſtruant: prout ego reor, me ſola generis humani commiſeratione motum, ne quisquam poſthac ſuam fidat vitam infidis auxiliatoribus, qui neminem à morbo, ex certa ſcientia immunem facere hactenus; ſed, quotquot evaſerunt, convaluiſſe, ſolius Dei munificentia, ac naturæ ſuæ bonitate. Hoc eſt namque illud paradoxum, quod me demonſtraturum polliceor, & ſtaturum promiſſis. Dixeram autem, præfato de febribus libro, me, calculo etiam ſuum Tractatum

ctatum debere: quia Lithiasis, monstro similis, ideoque singulari stabulo segreganda. Etenim reliqui morbi nusquam, nisi penes nos, nascuntur: solus autem calculus, etiam in matula concrescit. Lapidescit quidem, tanquam productum naturæ universalis, sed, in quantum modificatæ, crescit: utque fiat calculus, non autem petra: requirit materiam ab homine dispositam. Hoc ergo limite, videbunt Academiæ, se ne extimis quidem oris, Lithiasis causas attigisse: quique se inscitiæ febrium culpatos dolent, agnoscent, se calamitatis suæ plures habere socios. Nunquam enim volui omnibus ante me injuriosus esse: sufficitque, me protestatum carere animo injuriandi. Absit enim, quod nesciam, rem ignotam, in usus proximi demonstratam, carere calumnia: dum præsertim Medentis inscitia se habet per modum criminis, pellemque pro pelle quandoque daturus sit homo. Non secus atque Prætor, aliquem criminis accusans, excusatur à calumnia. Dolui semper magnopere, in sola medendi religione, tam surdis, pigris, atque frivolis principiis subscriptum: in cæteris vero professionibus, tam ingenioseelaboratum. Enimvero quid subtilitatis non est machinatum, circa quinque voces Porphyrii, quas prædicabilia nominant? quasque versutias non moverunt, circa res vanas? garritus, inquam, sermocinalis industriæ testes? Raymundus tamen, his non contentus, alias novem voces invenit universalissimas: ac dein hisce alias 28 minus universales: atque demum tandem 72 alias universales subdidit, quibus res quælibet decies septies millies, quadringenties, quadragies sex vicibus describi, prædicari, atque distingui possit. Inutilis ille garritus, scientiarum immensæ siliquæ, sine nucleo. Certe humana ubique ingenia, absque calcaribus, ultro in subtilitates prona, si inanes illarum fines. In rebus autem, vitam & sanitatem spectantibus, continuo stertuerunt veterno. Jus quoque ita subtilitatibus incumbit, circa placitorum explicationes, ut acumina, quibus humanum ingenium tam mirifica admiratione rapitur, seseque propria intuetur oblectatione, ut singulari prærogativa, vocentur Juris subtilitates. Sermocinalibus hæ quidem minus vanæ: utpote, quod ad acquirendum defendendumque Jus sunt comparatæ. In Theologicis verò, quid non augustum, per quæstionum acribologias, sperant cathedræ? Utinam his cunctis careat humana necessitas. Meum atque tuum, cuique absque fuco cedat! fides etiam (ut in Mahumetismo) staret citra disceptationem. Cedat quæque subtilitas, cujus in die novissimo non habebitur ratio: Rediret sic enim Apostolica sinceritas; *Sic accepi, sicque tradidi vobis.* Saltem mitius judicium subituri, qui in vita, ab ejusmodi subtilitatibus fuerunt alieniissimi. Ast in re medica, (proh dolor!) ubi indagatio est maximè necessaria, utilis, & ob charitatem commendata, omnia propemodum mansere intacta: quia utrobique supina ignavia, ad subscribendum ignorantum avitis stoliditatibus, prona; damnosior quoque inter eos,

qui

qui per plateas vagantur, deque domo in domum transcurrunt, ut sanitatem venalem prostibulent, & ignotum sibi morbum fugent. Non enim semel obiter apud Academias dubitatum est hactenus, super theorematum fide, à Gentilibus traditorum: quæ aliàs vel sola facilitate futilitatem velant, primoque intuitu, sui suspicionem excitare deberent: quoniam in rebus humanis nil durius pudore, stupiditate, nil mendacio atque fraude plenius, crudelitate item atque credulitate nil admirabilius, per tot jam susceptum secula, quàm professio, quæ indies per mortes hominum, sub concentrica subscriptione, ad vota Gentilium, experimenta facit. Fatentur enim id mecum nationes, absque Medico viventes, quantam vitam ducant. Fatentur id, inquam, & emunctiores Medici. Etenim non ita pridem interrogatus à me vir pius, ac modestus, Medicus autem celeberrimus, Doctor Johannes van der Wegen, cur (siquidem Lovanii habitaret, haberetque in aula amicos, atque dynastas quos curaret, essetque Cathedræ aptissimus) lectionem aliquam non appeteret? respondit ingenuè, non esse licitum, aliud doctrinæ genus adolescentiæ prælibare, præter Galenum; adeoque (inquit) scienter damnarem animam meam, sciens meliora, atque docens pejora. Ergo, quod ego me scire detego, sciunt, at non audent, alii. Bone Jesu, quousq; durabit: Medentum torpor? tantaque truculentia contra opus manuum tuarum? Permitte, permitte, ô infinita Bonitas, ut agnoscat genus mortaliũ, quod dæmoniũ Moloch nullis invideat subtilitatibus, quam quæ circa charitatẽ ventilantur, quæq; vitã tuæ imaginis spectant, & conservant. Initio enim dolui, tam imẽsam credulitatẽ principiorũ, tantamq; mortaliũ ignaviã, circa res tanti momenti: hujusq; rei crevit indies miseratio mecũ. Hinc tandem lucem tantillam nactus, cùm ingenti dolore cognovi, Scholarũ errores, per me, eluescere debere. Enimvero in limine id visum fuit mihi, indomitæ arrogantiæ plenum, quod omnium minimus, omnibus ante me, Philosophicæ Veritatis ignorantiam inurerem: mihi autem soli Adeptum medendi tribuerem. Rogavi ideo sæpe Dominum, ut à me istud talentum suum repeteret, penitusque auferre dignaretur, atque alteri digniori tribueret. Sciebam namque, quod, qui bene latuerat, bene vixisset, saltem moraliter, & hoc ulceroso seculo præsertim. Restiti itaque, ac dilatavi dudum hanc principiorum medendi ignorantiam suo mundo proponere, donec jam senex, ultima cogente necessitate, mortisque in agone constitutus, pollicitus sum Domino, me suum talentum candide propalaturum: ne frustra scilicet in mundum veniisse, atque inutilis hinc discessisse, quandoque in stricto Dei judicio censear. Etenim per visionem somnialem intellexi, quod plus formidarem oblocutiones, quàm Dei indignationem. Callidam esse naturam, quamdiu prætexeret superbiam, in pure obsequendo Deo, ob fallaces respectus humanos. Arrogantiam item meam non cernerem, sitam potius in timore, minus generose effecturum

me, quod requirebatur contra viros judicioſos, à tot ſeculis in me inſurrecturos, quam in pure parendo Veritatis Datori glorioſiſſimo. Imo, nec commiſerarer proximi, talentumque humi tegerem, retroſpiciens ad incerta, de me, mundi arbitria. Fores Medicinæ à tot ſeculis ſeratos, clauſtraque, atque obices, rubigine obductos, ſcirem quidem, at pandere dubitarem: quaſi Janitoris munus præſumerem merè meum, nec aliunde datum. Reſolvi itaque mecum agere, quæ charitas agenda ſuaſit, non arrogantia: ſciens, quod non injurius, qui bonum publicum intuetur, quanquam verecundum iis, qui temere Gentilium nugis ſubſcripſere, in damnum generis humani. Tandem itaque inter pudorem, & rei magnitudinis terrorem, medius conſtiti, multotiesque calamum repoſui. Iterumque ſeriò rogavi Dominum, dignaretur alium me digniorem deligere. Quapropter meritò indignatus Dominus, hunc malum atque inutilem ſervum permiſit cribrari à Satana. Nam Ordo, cujus zenith eſt domus Poteſtatum, & Nadir, cæteri Ordines, me cœpit gratis perſequi, indignis technis. Cognovi ſtatim, quod manus Domini tetigiſſet me. Ideoque in plena perſecutionum tempeſtate, volumen conſcripſi: cujus titulus, *Ortus Medicinæ: Id eſt, initia Phyſica inaudita.* In quo detexi errores Scholarum, medendo ſolitos. Nova, inquam, morborum principia, ut & hactenus inaudita theoremata dedi, ac demonſtravi: ut relictis Gentilium vanitatibus, Academiæ deinceps aſſueſcant Veritati. Inde enim inveni in anima ſabbatiſmum, qualem nunquam in meis proſperitatibus: adeo ut ſuſpicionis plenus dolerem, quod tantæ procellæ quietem animæ, aut corporis ſomnum, nequicquam turbarent. In quo non ſat laudare poſſum, Deus, Protector mi, largitatis tuæ abundantiam, quæ non permiſit animam meam vel tantillum excidere, ſub tantis undique anguſtiis, è plena pacis fruitione: formidans hoc unicum, ne inutilis ſervus ſepelirer cum tantillo talento. *Quisquis ergo zelum meum interpretaris ſuperbam jactantiam*, per me licet, modo te ipſum non læſeris. Gaudebo namque reportare omnem confuſionem pro bono proximi, & poſterorum, fruarque optatu meo: ſive interim auſus mihi in temeritatem ceſſerit, ſive non. Irrorabit namque Deus ſator, quæ voluit creſcitura. Enimvero libro *de febribus*, narravi pœnitentiæ meæ exordia, qualiterque à Galeno, & Avicenna deſciverim, ob deprehenſas nimirum, columnarum medendi falſitates. Unde deinceps crevit in me adhuc Juvene ſingularis fiducia, qua me lubens omnium injurioſis cenſuris, propter proximum expoſui: ſenſimque dierum currente numero, Dominus candorem zeli mei aſpexit, & me, jam virum, permiſit videre, ærumnarum & ruinæ plenum eſſe, quicquid in Scholis Medicis docetur, & fore poſteris ludibrium. Bone Jeſu! quantum tunc expavi clementiæ tuæ magnitudinem, quæ parvulis revelat, viris alioqui religioſiſſimis & ingenioſiſſimis negata à tot ſeculis. Porrò, quantumvis

inde-

inde certior factus, quod accepti Veritatis talenti manifestatio mihi incumberet: attamen est natura inveniendis excusationibus facilis, fallitque se, & suas tristitias, per rationis pedisequæ adminicula. Mox ideo (vah pudet me meæ inconstantiæ) susceptum onus meis iterum excussi humeris, & dixi; Quis sum ego, Domine? deficiunt enim mihi solidiora, quæ in locum deprimendorum surrogarem. Quæ enim ante credebam mihi imperata, suspicabar iterum, astu Satanæ suggesta: eo quod deficiebant arcana remedia, diplomata nimirum, sive signa meæ missionis. Quapropter in juventute dudum mihi persuaseram, ipsam medendi artem nil esse præter meram impostruram, ab otiosulis excogitatam Græcis, in perniciem Romanorum domitorum primitus exstructam, deinceps in hominum calamitates confirmatam; cui humana credulitas, ob conceptam spem, facile subscripsisset, sicque sibi authoritatem peperisset ista religio Medica; quia plerumque nimis facile credimus, quæ nimis avide optamus. Sciebam quidem ex tum, Medicinam Academiarum esse rem nihili. Quorsum præbebant mihi suffragia, cum morbi incurabiles, tum insuper experimentorum vanitas: ac tandem, suppetiæ affluebant undecunque: quia Medentes passim ludibrio expositos viderem. Tum huic meo errori adstipulabatur ipsa Philosophia, adolescentiæ prælecta. Nimirum quod Logica, Physica, & Metaphysica Scholarum, non sint illa Philosophia, propter quam Pythagoras paucos duntaxat, melioris succi discipulos, instruendos assumsit olim sibi, plurium annorum silentio, secretoque Sacramento, devinctos, se neminem unquam quicquam illorum, quæ ibi audierant, declaraturos. Suspicabar enim, potius ibidem Pyrotechniæ tradita præludia, quam scientiæ illius, quam Galenus hellenico multiloquio pandit. Siquidem & dudum ante Pythagoram, quisque consueverat per Hieroglyphica, in templis fideliter adnotare, quæcunque suis profuerant. Id namque tanta necessitas, tamque intestina calamitas, convicerant, ut absque invidia sic posteris traderentur. Cum igitur ars medendi, apud me, in vilipendium rueret, incidi in Textum sacrum, sæpius lectum, nunquam tamen intellectum. Videlicet, quod Altissimus creasset Medicum, eumque honorari mandasset, propter sui necessitatem. In quo statim deprehendi: 1. Quod ille, qui omnia creavit, se tamen singulariter glorietur Medici Creatorem. 2. Quod propter sui gloriam, bonitatis emanationem, ad infirmorum necessitates, subventionem & auxilia, adeoque per Medicum, Altissimus placari velit, restituendo ablatam sanitatem. 3. Quod is, cui debetur omnis honos & gloria, præceperit, solos parentes, & à se creatos Medicos, honorari: quasi Medicus aliquid patrizantis haberet. 4. Dein, in mea virilitate, non parum, diu noctuque anxius inquisivi, quisnam ille felix esset, quem Altissimus ab æterno destinavit, elegit, & creavit in Medicum, atque hinc quoque honorari præcepit?

An forte esset is ille, qui, perlectis Institutionibus, & aliquot classicis authoribus, emensusque in Academia solidum triennium, tandem per disputationes, & examina, à Professoribus, candidatus emitteretur, tam seculari, quam Ecclesiastico jure admissus? Num verò ille, qui eodem jam Medici titulo, consenuisset sub luce aliena, plenus interim annorum, experimentorum, & nummorum? Tum statim respexi, quòd *infirmus egeret Medico, quem Altissimus creavit, plenis instructo numeris:* quodque sanus non indigeret Medico adstante, qui culinæ præesset, numeraret buccellas, & diætæ regulas præscriberet. (Plura de honore Medicis debito, posthac invenies sub historia Duelech.) Consideravi ex altera parte: *Quod unguentarius conficeret pigmenta suavitatis: nec consummarentur opera ejus: nec esset medicamentum exterminii in terris.* Quod sonat, verum Medicum omnes morbos æqua falce demetere, nec esse morbos penes ipsum incurabiles. Insigne sane discrimen inter Medicum, quem creavit Altissimus, & illum, quem crearunt Academiæ, per doctrinam Gentilium. Actutum mihi se obtulit immensus incurabilium catalogus: quasi pro his nil' esset solicitus Altissimus; aut tales ægri non essent morbidi. Utpote, pro quorum necessitate nec Medicum, nec Medicinam, in Academiis creasset. Siquidem isti, nedum hujusmodi infirmos conjiciunt in desperationem: verum etiam, quotquot sponte non silent morbi, desperatis adnumerant: Imo quartanam, quæque in annos, radices stabiles servant, spontaneoque plerumque naturæ tædio terminantur, reputant incurabiles. Ac nisi morbi reliqui ultimo ad metam decurrant, omnes profectò ex æquo adderentur incurabilibus. Plerique namque, dentis dolorem auferre nesciunt, nisi per evulsionem ejus. Sic fortassis, idem in veteri Cephalalgia, capitis ablationem, pro sanitate, imperarent, si sospes vita perstaret. Post insignes ergo aliquot annorum labores, me piguit, quod nihil aliud scirem, aut didicissem quam quod nihili. Nam tametsi crederem, Medicum à Deo creatum, pro-ut & medicamina simplicia: totus tamen hæsi in cognitione illius Medici, rerumque sibi subservientium. Optabam enim multoties, Ah utinam talis Medici tandem aliquando fiam discipulus. Interim cognovi clare, Artem medendi, tum Græcis, quam Arabibus excultam, quamque Judæi mentiuntur sibi à suis Rabbinis, sub Kabala, per manus traditam, longissimè distare ab ea, quam sacer textus depingit. Tandem itaque in animum induxi. Medendi scientiam à medio, intentione, & fine, habere initium bonum: *Esse nimirum donum bonum, descendens à Patre luminum:* quodque hoc ideo nunquam descendisset, pridem in Ethnicos, & Judæos, utcunque nostra credulitate inflatos: utpote quos Dominus non creavit Medicos, nec in nostri necessitatem; ut neque honorandos, sed serio vitandos, præcepit. Non est enim Medicus à Deo creatus, defectuosus, lucro deditus, hostisque Christianorum: sed charitatis plenus. Hanc namque illius doni boni

rarita-

ritatem primum notavi ex Dioscoride. Qui à diebus Platonis, (quibus vixit) historias herbarum quidem descripsit; In hunc attamen diem, vix illi aliquid est additum, detractum autem plurimum. Adeoque bis mille & tercentum annis, vix aliquid luminis, in rem Herbariam, superne illuxit, licet maxime obviam, atque necessariam. Quapropter in alios cognitionum abstrusiorum ordines, sobrie satis, supernum istud lumen delapsum, conjeci. Minimè tamen in Gentiles, Atheos, perfidosque Judæos, extra Veritatem, & Charitatem secluſos, ac ob id à Deo derelictos. Et rerum nativitates, ut sunt relegatæ in temporum plenitudinem, nobis tectam; Ita veritatis medendi donum non descendere, nisi statuta apud Deum maturitate. Nec enim lumen gratuitum lucebit ad lubitum nostrum. Nam qui omnia fecit ut voluit, facit eadem quando volet, perficitque in quibus voluerit. Consenui enim, jam à quadraginta, & amplius, annis, in Medentum turba; tandemque senex cognovi, Theoremata Scholarum per me subverti debere, ut quæque, ventura mox ætate, cadant in rudera, quatenus veritatis calce destituta non cohærent. Fuit apud me Adepti illius doni tanta certitudo, ac veneranda authoritas, ut sentirem, datorem unà sui doni quoque fore interpretem; utque hactenus quodlibetcunque excluderem dubium. Estque ejusmodi cognitio longè certior, quam quæ per demonstrationem formatur. Quia non est verbis facultas, hanc certitudinem aliis facere communem. Scio quoque, non omnes, qui medendi initia mea sunt lecturi, æqualem inde fructum reportaturos: quippe Deus sui doni dispensator usque mansurus est. Dixi hæc, ut etiam sciatis, quod mea indignitas donum tenebris offundet, ut capiat naturæ cursum qui potest. Speravi enim, cum jam numerum & atrocitatem morborum auxerit, in parvulos, & abjectos hujus mundi, donum medendi inspiraturum. Et, cum anteacto seculo Paracelsum, scientia analytica corporum, ac remediorum fulgore, divitem præmiserit præcursorem, fore, ut vellet jam scientiam Adepti (qua alter ille caruit) superaddere. Porrò, si absque scelere, lubet placiti illius divini decreti rationem inquirere, ob quam Adeptum medendi, donum minus ad Christianos descenderit: reor Scholas resistere, quatenus principiis Gentilium pertinaciter insistunt. Tum item, quia Medicina tota in lucrum exercetur, mox à sui initio: quæ sola artium, ex compassione misericorditer expendenda est; Non autem, quasi ex ærumnis miserorum, hilariter pomposeque vivendum vel ditescendum sit. Quare lucrum hominibus præripuit dispositionem necessariam, falsitasque doctrinæ paganicæ, Adeptum medendi donum avertit. Cujus venatio mihi ideo visa est consistere in compassione erga ægros, dediscendo falsa theoremata, & induendo profundam spiritus humilitatem. Quæ, ut tum non est inflata per literam, nec depressa per inordinationem: ita in humili intuitiva cognitione sui nihili, mens se evacuat omni scientia, per rationis inductio-

nes introducta. Tum deinceps, tum, inquam, Altissimus vix sinit vacuam mentem, quin fœcundo sui luminis radio eandem repleat. Offendi jam forte nonnullos, eò quod Adeptum medendi desursum descendere dicam: qui Medicinam addiscivolunt, per modum aliarum artium. Intellectus (ajunt) est potestas naturalis; quælibet autem potestas naturalis, nata est operari effectum proprium: proprius autem effectus ipsius Intellectus, est Intellectio. Ergo homo naturaliter intelligit omnia intelligibilia, tanquam proprium Intellectus objectum. Porro, facultas medendi est intelligibilis, ac proinde non descendit desursum. Respondeo: Anima, ejusque intellectus, non sunt opera immediata naturæ, quippe quæ oriuntur à fonte supernaturali. Adeóque, quoad sui initium, licet Intellectus sit facultas naturalis animæ, non est tamen omnino inter facultates naturales computandus. De fide est, *Quod Deus creavit Medicum*, adeoque ars medendi dicat aliquid supra communem regulam creatorum, sic ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium. Nabuchodonosor enim ablationem & restitutionem Intellectus testabitur. Item, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Quod frustra dictum esset, si Intellectus æqualiter à Natura daretur. Porrò datus Intellectus (de quo hic prædicant) actum suum naturalem, sive intellectualem, non exercet, nisi quatenus notiones aliquas discurrendo trahit ab observationibus, quas à sensuum perceptione accepit, cum causas à priori penitus ignoret. Ad scientiam autem medicam requiritur quædam luminis claritas, quæ superat illam cognitionem per sensus, imò & per consequentias causarum ad effectus, juxta putationes (plerumque fallaces) à ratione, sibi inductas. Nam de fide est, quod intellectus, unà cum totalitate naturæ humanæ, atque ita deinceps, utcunque clarus, non percipit propositiones primo veras, sensum superantes, nisi cum affluxu luminis superni. Puta, *locum libri sæpius lego attentè; &, licet verba intelligam, semel tantum sensum illius insperato haurio, cum admiratione præteritarum lectionum.* Ejusmodi autem cognitionem voco gratiæ. Sic nempe Intellectus, utcunque clarus, non semper assentitur verò: quia naturaliter nec hoc percipit. (Hic namque factiones in scientiis, & religione.) Sic in dona medendi, est aliquid nobilius, & superius, quam quod è cognitione præexsistente sensuum formatur in imaginante: Quod est verum, solidum, bonum, superans authoritatem consequentiarum: imo quod nec propriè doceri, vel demonstrari potest. Nolim tamen intelligi, quod Adeptum medendi sit scientia infusa, qualis olim illuxit Bezeliel, & Ooliab: multoque minus, qualis die Pentecostes, in Apostolos, largo imbre pluit, ut variis confestim loquerentur idiomatibus: nec est item proinde Adeptum medendi de planè Sublunaribus. Nam Sapientia æterna creavit singulariter Medicum suum, præ cæteris creatis: adeoque aliquid augustius requiri pro ipso videtur, quam

pro

pro aliis professionibus ; quas ideo nec mandavit honorari. Alioquin omnis quidem intellectio nostra, in natura, surgit tantum per modum discursus, observationis suppositi, & consecutionis, indagationisque ; idque totum à posteriori. Quocirca ejusmodi omnis cognitio stipatur incertitudine : Ergo inter ordinarium intelligendi modum, & scientias infusas primorum graduum, sunt amplitudines quædam, singulari quæque gradu distinctæ in Intellectu, supernaturaliter oriundo. Quod sic probo. Omne donum bonum descendit à Patre luminum. Adeptum medendi est donum bonum : Ergo descendit à Patre luminum. Major est fidei. Minor verò constat, quatenus Medicus, ut talis, est creatus à Patre luminum. Replicant per quandam similitudinem, & nil ad syllogismum, hoc modo. Difficilior est cognitio Dei, quàm Medicinæ. Sed Gentiles naturaliter invenerunt, per Intellectus operationes, Deitatis exsistentiam. Ergo longè facilius adepti sunt naturalem scientiam medendi. Respondeo, totum concedendo, si non adduxerint quatuor terminos. Itaque, prout per naturam nemo potest haurire lumen fidei : sed tantum umbratilem aliquam cognitionem : ita & in dono medendi concedo, naturaliter, per observationes juvantis ac nocentis acquiri cognitionem aliquam medendi : at sanè, est ista cognitio tam umbratilis, & cæca, ut planè repugnet textui ; qui frustra diceret, Deum creasse Medicum ut talem, eumque honorandum, nisi aliquod lumen in hoc creato Medico eluceseeret, supra vulgarem, ordinariam, atque naturalem potestatem animæ intellectualem. Tandem, quod nec Athei, nec Gentiles, ut neque Judæi ; donum istud medendi unquam receperint, non aliunde, nec longius deducendum est, quam quod de facto morbus, remedia, horumque omnis appropriatio, adhuc hodie sint mortalibus ignota. Est namque argumentum inelectuabile : Hactenus Adeptum medendi fuit ignoratum : Ergo non dedit Deus illud paganismo anteactis seculis, ut neque Scholis, cæcos ductores sequentibus. Cujus correlativum est, quod, quicunque assentitur Scholarum paganicarum doctrinis, seclusus sit à principiis veris medendi. Assumtum enim demonstrabo, Deo favente, amplo volumine. Mansisse nimirum ignorata principia cognitionis causarum ac radicum, in morbis, remediis & appropriationibus. Consequentia per se clara est : nisi ostenderint, aliunde, quam à Deo ; derivari omne donum bonum. Nam pro stabilimento doni medendi satesse deberet, quod, licet Adeptum medendi tam prope naturam Intellectus sit, ut propter objectorum naturalium propinquitatem, & necessitates, consuetum sit, tribui naturalibus scientiis, per simplicem Intellectum apprehensis : attamen, quatenus saltem includit dona prudentiæ, consilii, &c. quæ sunt charismata Spiritus Sancti, debet profectò donum medendi ferri, & exspectari, ab initio tali, quod plane fertur supra naturæ

turæ orbitam. Etenim non raro quis, mediis demersus somniis, extemplo cognitionem concipit, quam nunquam vigil erat assecutus. *Non nocti enim indicat scientiam.* Sæpe sic quis legit locum, multoties lectum, absque fructu, unde demum vitam emendatiorem instituit. Nonne enim ista descendunt à Patre luminum? Sunt ergo ejusmodi scientiæ, infusæ quidem, licet non de ordine excellentiori. Sunt, inquam, talenta, super quæ Intellectus bene formatus postmodum struit doctrinas utiles. *Docti enim* (ut tales) *fulgebunt* (præ indoctis) *in regno cœlorum*, si doctrinæ ergo, animæ se habilitaverint ad majora charismata. Placuit nempe sibi Omnipotens in diversitate mansionum, chororum, claritatis, & Intellectus Angelorum, hominumque hos comitantium. In favorem saltem Adepti medendi facit, quod inter septem spiritus, proximos throno Dei, unius nomen est, *Medicina Dei.* Est enim supra Principatus, thronos, Potestates, & Dominationes. Attamen Cœlites non ægrotant, nec Medicina indigent. Nec est ejusmodi *Medicina Dei*, metaphorice sumenda, quæ callebat proprietates, etiam in felle piscis. Hoc loco autem suscepi Lithiasis ortum, quem promisi, quatenus calculus metamorphosin continet, quæ nullatenus ab humoribus ortum ducere potest, sed à mero lotii excremento. Ideoque hic Tractatus facile carere potuit Tractatu, *de figmento complexionum & humorum.*

TRA-

TRACTATUS DE LITHIASI.

PETRIFICATIO.

CAPUT I.

1. *Ante Paracelſum jam nutabant Scholæ Medicæ.*
2. *Veterum opinio de cauſis petrificationis.*
3. *Sanior doctrina Paracelſi.*
4. *Fluxus ſeminum ad petram.*
5. *Diſpoſitio mineralium à condito mundo.*
6. *Quæ linea Trivalis?*
7. *Quid mons ſiliceus?*
8. *Vnde petrarum diverſitas?*
9. *Pulvanis adamantis ſemper flavus.*
10. *Saxa & lapides ut differunt.*
11. *Semen petræ in quo excedit ſemen vegetabile?*
12. *Petrificatio Humana, & cur denti petra adnaſcatur?*
13. *Notabilia aliquot.*
14. *Inſectæ quædam cur non petreſcant; perfectiora autem animalia, quandoque prorſus?*
15. *Formam non introduci ex potentia materiæ.*
16. *Quomodo homo petrificatur?*
17. *Petræ nil commune cum calculo.*
18. *Duelech Paracelſi.*
19. *Encomium Dauci, &c.*

EMUNCTIORES Medici exacti prídem ſeculi ſtupuere ſilentes, tam infauſtam ac inobſequentem ſuis Theſibus, doctrinam Scholarum, de Elementis, Temperamentis, & Humoribus. Neque enim ſibi ſatisfacere potuere, quaternario humorum, pro omnibus morbis. Quamobrem Paracelſo longè fuit facillimum (qui præpollenti medicaminum teſtimonio, totam Germaniam, in ſui admirationem traxerat) jam nutantibus perſuadere figmentum ſui tartari, è cibis, ac potibus proditoriè intrantem tartarum, morborum quorumcunque veram eſſe cauſam. Quæ ſua putatio fidem fecit, ſicque modo radicem ſtabilem fixit, ut non ſit fere quisquam, qui ad tartarum Paracelſi non confugiat. Debebam quidem Tartaro Tractatum ſingularem, qui ad hiſtoriam calculi accinctus eram, niſi inter initia phyſica de illo abunde ſcripſiſſem. Ideòque volumen iſtud truncatum deſeruiſſem, ſi inde Tractatum de Tartaro huc tranſtuliſſem. Siquidem conſtituta ibidem primæva naturæ integritate, intra materiam, Archeum, & vitam, ſive formam, cum ſeminalibus initiis, inauditis hactenus, fermentis quoque, tranſmutationum quarumcunque authoribus, noviter detectis, rejectis verò elementis, qualitatibus, complexionibus, horumque pugna, lucta, contrarietatibus, & victoria. Humorum item, & Catarrho-

rum figmentis, extra naturam, & Medicam consideratione relegatis: Flatibus demum, Tartaris, & tribus primis Chymicorum principiis, extra morborum palæstram præscriptis: sensim dein à theoricis, ad pathologica deflectens, naturæ defectus, & alteritates explicui: atque meduilitus veram morborum causam, antehac inauditam, mundo manifestavi. Igitur Calculo, ut monstro domi nato, hunc librum, velut ex lege, nuncupavi, desertoque nunc tartari errore, à Paracelso mutuato, ad ignotam Scholis petrificationem jam venio.

2. Enimvero Veteres, sua Aristotelis nomina dantes, juxta principia hujus adhuc arbitrantur, lapides, atque mineralia universa, absque discrimine, fieri ex terra potissimum, mediante calore, & frigore, opificibus externis, cum additamento tamen trium aliorum elementorum. Attamen pondus saxi cum aquæ pondus excederet: conjecêre inde, terram fore omnium mineralium materiam propriam. Et quanquam hæsitarent in pondere auri, scirentque tamen, ex pondere peti demonstrationem Mathematicam, quovis Syllogismo fortiorem: nec interim crederent, aurum esse terram, neglectis sui dimensionibus, multoties seipsam penetrantem. Multoque jam magis suis diffidebant thesibus: cum aurum non ex sola terra, cæteris tribus ponderosiore; verùm ex levioribus aliis, justa, sive æqua lance, atq; proportione mistis, componi statuerent. *Idcirco consilii inopes*, indaginem ponderis suspenderunt ad clavum, ac posthabitis litibus, velut sopore pressi, contenti fuerunt dixisse, metalla, velut frigore glaciata (eo quod ignis tortura fluerent denuo) exsiccatoque aquæ superfluo, aëre verò & igne propemodum exclusis, mansisse quasi arefacta. Hoc sic tulit arida Aristotelis Philosophia. Thesin autem suam probarunt, ut dixi. Nam metalla contrario (ut putant) calore diffluunt. Quasi verò glaciarum opus non nisi follium ministerio liquescceret! vel terra esset liquabilis per ignem, rursusque pro lubitu terræ faciem repeteret, quoties frigus sentiret. Itane sui tam immemores Scholæ, quod non ita pridem, aquæ elementum ex se intense frigere dixêre, & remisse madere? adeoque metalla non ex terra, sed ex aqua glaciari debere? Terram vero ex se, intense siccam esse, atque remisse frigidam? adeoque glaciari nescium? Adeo ut hinc sequatur: Si metalla, potissima sui parte, sint terra: nunquam fluere, aut deglaciari poterunt: cum tantum poterunt, ad summum, esse remisse frigida. Nec per intensum calorem terra poterit unquam converti in aquam, aut aqueam substantiam, dum liquescceret in metallo. Siquidem dant terræ intensam siccitatem, quæ ab igne non potest non fortificari; non autem destrui. Similiter nec possit remissum frigus præpollentis terræ, hanc, dum vi ignis in aquam esset liquata, convertere denuo in terram. Quia credunt remissas elementorum qualitates, non tantum activitatis habere, qud alterius elementi frangant intensas qualitates. Etenim eodem stupiditatis pede, quo cœperunt, pergunt dicere, saxa, atque lapides, esse terram, calore induratam, ac velut arefactam. Quod per terram figuli probant, *quæ calore solo lapidescit, ut volunt. Etenim, quia lapis non liquescit per ignem*, prout alioqui metalla: ideò à negativo naturam conjicientes, se nodum omnem dissolvisse sunt ratæ. Atque hæc crassa Minerva unicuiq; suspecta esse debuisset jamdudum, si unum veternum non dormirent omnes. Quid enim de sulfure dicent, quod igne fluit? An aqua, vel terra glaciata, sulfuri dedit initiũ, quia liquescit? Quidve de vitri condensatione, quod *calore iterum liquatur eodem, quo fit?* Quid denique se sale, quod uno caloris gradu coagulatur, & arescit, atque altero liquatur, liquaturque rursus ab humidis? Pudet sanè, in Aristotelicis nugis, qualitatumque elementariarum fabellis, diutius immorari, dum de rerum causis atque origine indagandum.

3. Quapropter avos primus docuit Paracelsus, omnia mineralia (quæ credidit ex quatuor elementorum congressu fieri, atque alibi, ex tribus suis tantum initiis, materialiter) ex aqua potissimum, adeoq; esse fructus elementi aquæ, non secus atque vegetabilia esse fructus terræ.

4. Ast ad me usque nescitum fuit, cuncta corpora, quæ mista creduntur, materialiter duntaxat ex sola aqua esse, nullo excepto. Corpus autem illorum cogi, cujusdam proprii atque spe-

ſpecifici ſeminis neceſſitate, ad fines ſoli Creatori cognitos à priore. Quam propoſitionem ex pleno probavi, in initiis Phyſicis. Neglectum quoque fuit hactenus, quomodo hæc rerum ſemina ſub lucem veniant, ſe corporum in volucris tegant, eademque diſponant, ac qualiter ipſa ſemina, corporum importunitatibus tandem neceſſario auſcultent. Quapropter nec erit ingratum, ex doctrina, à me alibi fuſiùs tradita, ſeminum progreſſum, fluxumque ad formam, ſuique maturitates in mineralibus, h. l. ſuccinctè repetere. Enimv. ſi petra non fit petra, neceſſe eſt, petrificationem entis alicujus novi generationem includere; omnis autem generatio præſupponit aliquale ſemen, quod materiam, ad ens in potentia, diſponat. Cum nihil quod non eſt vitale, ſeipſum ad perfectionem promovere queat. Eſſetque ideo ſtulta ac fortuita perfectio, quæ à corpore, absque ductore interno, & ſtatuto ſibi fine, procederet. Itaque ſi corpus diſtinguatur diſpoſitivè, ab efficiente interno, profluatque in productione ad fines ſibi in natura propoſitos: ergo & ſeminis etymon ipſi jure competit: quia ex initio prorſus incorporali procedit. Hoc autem initium ab imagine, ſive juxta ideam, à generantis conceptu, ſive cogitatione fabricatam (quæ proinde vis imaginativa vocatur) in vitalibus profluere, facilè mihi concedetur. Sed quod inanimata, in ſuis primis entibus, inſita habeant dona ſeminalia, quæ per modum recipientis, etiam analogicè, quadantenus imaginationi reſpondeant, docent antipathia, & inanimatarum ſympathia. Oportet namque non ſenſitiva (puta Magnetem) ſentire quodammodo poli ſitum, ſi ad eum ſua ſponte ſe dirigat, non autem à polo trahatur (prout libro de Peſte, manifeſtis argumentis doceo) ſentire item ferrum, ſi polo neglecto, per electionem, ad ferrum ſe inclinet. Quæ ne tædiosè à me hic repetantur, ſufficit obiter ſic ſuppoſuiſſe.

5. Porrò ſeminis iſthæc idea, & entelechia entis novi, ſeminalis nempe cauſa efficiens, etiam in non ſenſitivis, ſuo fungitur munere, non ſecus atque ſi vita & ſenſu polleret. Quæ idea auram ſui Archei veſtit, ejusque medio deinceps diſpoſitiones corporis & organa perficit, completque tandem, quæ in adumbratione ſeminalis ſuæ imaginis ſunt deſignata ad fines ſoli Deo cognitos. Atq; hactenus etiam omnis creatura originaliter à Deo dependet. Hic namq; animalibus, ac plantis, ſeminalem fabricandæ ejusmodi ideæ, id eſt, multiplicandæ, ſuſcitandæque ſobolis fœcunditatem, gratis indidit, vi vocis (*creſcite & multiplicamini*) in ſeculum duratura. Quæ ſub Eccleſiæ correctione, ſic à Sacris mutuo. *Terra initio erat inanis, & vacua.* Duplici nimirum inanitate erat obſepta. Quod tamen de elemento aquæ non item dicitur. Terra namque in ſui condo, nondum habebat mineralia, ſi vacua. Erat nempe terra, merum putumq; ſabulum, nondum numeroſa varietate, atq; mineralium claſſibus diſtinctum. Sed *Spiritus Domini ferebatur ſuper abyſſum aquarum.* Non quidem quod iſta latio eſſet inane otium myſterio carens, aut voluptuoſum natandi ſolamen: Sed continebat myſterium benedictionis, per quod aqua repleret terræ vacuitatem fructibus, una inanitate; ex altera verò parte, per vegetabilia, & animantia, terræ vacuitati ſatisfaceret, inanitatemque ſaturaret. Ergo ante natam lucem, in fluctitatione divini Spiritus, metalla atq; mineralia univerſa ſimul incepêre. Quod mihi inprimis perſuadent occulta metallorum lumina, aſtrorum æmula, & prægreſſa teſtimonia, quæ noctu in fodiniferis montibus ſplendere ſolent. Saltem Spiritus Domini, qui replevit orbem terrarum, jam creandi avidus, in ſpondo abyſſi aquarum, ſuo verbo ſigillavit fœcundam deſiderii ſui ideam, quæ in inſtanti, univerſam terrarum, lapidum, mineralium, atque metallorum opulentam diverſitatem protulit, quibus terræ vacuitatem multo replevit fœnore, quam ſcilicet non ſat animantia & plantæ, ut neq; adæquatæ implere poterant.

6. Stratum autem, ſive ſolea terræ, quæ hæc aquarum ditiſſima proles in vacuitatis impletionem eſt concredita, dicitur à Paracelſo Linea Trivalis, matrix, ſeminibus mineralium gravida, quibus Dominus implantavit rationes, dona, atque ſemina, in ſeculum ſat futura. Ita nempe ſaxorum, atque mineralium ſemen opulentum, eſt aquæ implantatum, ut determinationem ſuam, atque fermentum, in terræ matrice ſuſcipiat. Quid autem ſit terra virgo, extra & præter mineralia, in Phyſi-

eis demonstravi. Per Mosen autem, ditissimum hujus promtuarii thesaurique semen, ex professo neglectum videtur: ne Israël, fontibus atque montibus divinas ac immortales potestates tribuendo, iis immolaret. Cæterum fabulum, sive terra, sibi undequaque continua suscepto semine, in colles, rupesque surrexit, saxorumque strata divisit. E enim ut rerum ortus à miraculo incepit: sic modo suis secundis causis adhæret, ut rerum invisibiles Archei, horumque abscondita semina testentur, saltem se ab mundo intelligibili regi. Hinc enim aquæ, desiderio seminum impregnatæ manere, suique placiti Ideas, per aquam disposuit Omnipotens. Attamen hæc aquæ seminalia desideria non fructificant, per successivam unius ex altero propagationem, more plantarum; sed vis seminalis, in thesauris aquæ delitescens, suas de se proles sigillatim suscitat, easque successivè perficit. Includitur nempe semen, sive Idea seminalis, atque mineralis, aquæ, quam nec egreditur unquam; sed seipsum in ista materia obserat, includitque, donec tandem sub dierum maturitate inde fiat, quod natum est ex ea fieri.

7. Icon ergo operativa in aquis, sensibilem mox atq; fermentaceum odorem, ex monte Siliceo suscipit. Est autem mons Siliceus, solea, stratum, sive terræ intercapedo, in qua saxa, lapides, ac mineralia universa, ortum suum ex aqua desumunt. *Prout alibi, de origine fontium.* Estque porrò *ille odor, fermentum*, unde tandem completum semen minerale profluit. Hinc quoque omnis petra. Non est autem hoc semen in mineralibus, per Metaphoram, aliquod æquivocum, aut analogon, sub licentiosa similitudinis allusione. Nam succrescunt novi silices, ac lapides in fontibus & rivis. Quicquid autem fit, & tantisper dum fit, neque adhuc est in perfectione, intenta ab Archeo: semen inse habet, ut naturam, in suis constitutis univocam, intelligam.

8 E enim aqua purè pellucida, habens in se semen atque fermentum lapidis, evadit cunctarum gemmarum crystallus. Sin insuper purus cujusdam Metalli, vel pyritidis color concurrerit, gemma fit, duritiem & proprietates sui coaguli sequens. Perinde enim ut stannum (quod pictoribus flavum colorem, quem Masticor vocant, præbet) omne metallum (plumbo demto) friabile facit: sic & gemmarum durissimam tingit.

9 Solus proin Adamas dat pollinem flavum: aliarumq; gemmarū est albus. Sin autem aqua, non purè diaphana, se incorporat colori metallico, fit lapis opac⁹, Jaspis, Achares, Silex, Porphyrus, Marmor: & juxta mixti seminis exigentiam.

10. Interim saxa facilius dissolvuntur, quàm lapides, iterumq; sponte vel per artem, in aquam redeunt (*qui convertit rupes, in stagna aquarum.*) Saxa autem dico, convertibilia in calcem: pereuntque subinde sponte, in agrorum sumen, & cerealia. In lapidicinis etiam, sæpe sponte stillat sal nitrosum, per petuo stagmate. Quod nempe saxa redeant in primam sui materiam. Perinde ut versa serie, petroso odore fermenti, aqua tota migrat in petram, vel saltem pro parte, qua sibi odor ille coaluit radicitus. Idque tam inter fluendum, quàm stagnandum.

11. At nondum largitati Divinæ sat fuit, rupes ab initio, saxa & lapides feciſſe semenque propagandæ novæ sobolis contuliſſe: quo ex aquis lapides, ac petræ deinceps fierent: quin insuper voluit, ut semen petrificum, in multis, excederet sua vegetabilia, hisque illa potiora se testarentur: nec enim semen, cum aqua sibi subdita, solum petrescit: quin insuper corpus sibi contiguum, odore seminis petrifici, solo attactu, petrificat.

12. Sic namque Friderici Imperatoris chirotheca fuit una sui parte petrificata, quâ scilicet intra fontem aliquantisper maduerat; alterâ autem medietate, sigillo munita, corium permansit. Adeo, ut nedum herbæ, ligna, panes, ferrum, ova, pisces, aves, & quadrupedia, miranda metamorphosi, sint petrificata. Verum etiam Ambrosio Pareo teste, Parisiis fœtus humanus est excisus, adultæ magnitudinis, in petram versus. Fractus est illi pedis digitus, intusq; tendines & ossium articuli apparuerunt. Itemq; confracta gingiva (erat nempe hiante, ac velut ejulante ore) dentem subtus ostendit, in maxillæ theca. Quod mihi testatus est amicus, qui acuendis instrumentis, parando organa Mathesi dicata,

dicata, solet sæpe in hujus fœtus dorso, cotem facere. Sic pariter Historiæ commemorant in Cryptis prope Pergamum, aliquot cadavera petrificata, illorum scilicet, quos belli pavor in abdita compulerat: fuisse inquam à superficie, in centrum usque petrificata.

13. Unde surgunt plura notatu digna, 1. Quod petræ suo generentur, ac proprio semine: quodque dein etiam alio constent petrificativo. Id est, nedum aquam, velut objectum proprium, & proximum, naturaliter transmutent ejusmodi semina; sed & aliena quoque corpora, quæ præfatum semen odore tenus saltem hauserint. 2. Quodque ideo aliena illa corpora debeant ad minimum symbolizare in aliquo, saltem in materia remota. Cum nil prorsus commune habeant, præter illam materiam principiantem, quæ in petris est mera aqua. Neque enim alias possent diversorum elementorum fructus, toto genere ad minus discrepantes, in unum coincidere. 3. Quod autem petræ non componantur ex Tartaro coagulabili, tanquam materia propria, ac vicina; sed ex proprio surgant semine, quod natum est, etiam ex materia, non disposita ad petram, petrificare quid libet. 4. Quòd semen petrificum, unde herbæ, aves, nidus, corium, &c. petrescunt: potentioris sit efficaciæ, quam alioqui semina vegetabilium, præexigentia dispositam à generante materiam. Ideo non omnis fert omnia tellus. Semen autem petrosum arripit quælibet, etiam procul à se aliena. Dein, reliqua semina requirunt, ut substrata sibi materia reducatur in liquorem sequacem, & seminis susceptivum, quem primam generationis materiam dixere, postulantque, ut destruatur quoque omnis figura, & decor præcedentis concreti. At semen petrificum, reservata figura humana, absque intermedia putredine, aut materiæ dissolutione, totum per totum petrificat, tam ossa scilicet, quàm cutim. 5. Quod semen petrificum consistat in solo odore saxeo, qui est incorporale, atque invisibile fermentum. 6. Quòd materia dentis non sit merè ossea; sed inter os, & petram media sive neutra. Ideoque & dens, suo contactu, tandem petrificat, quicquid sibi pertinacius adhæserit, sive ex pa-

nificio, carne, olere, pisce, pomo, aut legumine, puls ista fuerit. Id est, quanquam in se, neque ex se, ullam habeat dispositionem, ad petrificationem. Hoc semen inquam Paracelsum, & suos sequaces, nomine tartari, insigniter fefellit. Nam lapis dentalis non liquatur in aqua bulliente, instar tartari: nec est ejus generatio tartaro vini finitima; sed est petrificatio animalis, neutra: ex odore videlicet, & semine petriformi, quem puls denti adhærens, per attactum haurit. 7. Huc spectat speculatio cornuũ. Cornu nempe vaccinum, ut & soleæ, sive calcei, armentorum & gregis, sunt proprio & simplici nomine, de materia cornea. Cornu autem cervinum partim est de materia ossea: partimq; de materia lignea: adeoque & propterea spinas atque ramos æmulatur, deciditque annuè, ob proprietatem frondium, & partis ligneæ, retentam. Ebur etiam, magnam partem ossis habet, alteramque lapidis, seu dentiformem. 8. Quod licet plura in fontibus petrescant, id tamen non fieri, non insigni odore petrifico. Ideo enim quotquot res petrificantur, odore loci transmutantur; non autem, quod petra de se, instar generantis, semen edat. 9. Quodque ob id, petræ originale semen, immediatè fatum sit à Creatore, constitutumque in locis, ad sufficientiam, in terminũ mundi, sufficiens. 10. Quod si pertificatio non indigiat commento Tartari, multo certè minus morborum generationes.

14. 11. Quod quædam insectæ (inprimis bufo) licet innascantur ipsis saxis; attamen non petrescant, prout alioquin alia fere quælibet: eo quod vitalem Archeum, per separationem, receperint à petris ipsis: non secus atque separatur pyrites, vel metallum, à venis saxeis, quibus innascuntur, servantque illibatam materiam liquabilem. Itaque separatus ille Archeus manet insuperabilis à semine petroso.

15 12. Quod falsum sit axioma, nullius formæ fieri introductionem, nisi è præexsistente materiæ dispositione. Siquidem ex subjectis, genere etiam diversis, absque materiæ colliquatione, fit petra immediatè.

16. Enimvero Magi Pharaonis, dum Cyniphes vidissent immediatè ex pulvere terræ, quos noverant immediatas aquæ soboles, exclama-

runt : *Digitus Dei est hic.* Quia non poterant hunc effectum imitari. Nam cum terræ in aquam regressus sit difficillimus, cognoverunt esse longè augustius, Cyniphes factos è pulvere terræ : quam ex virga serpentem, & vicissim : vel ex aqua ranas, & cruorem. Quam difficultatem agnoscens Satan, non dixit : Dic ut panis iste petrescat (nam hoc contingit in natura immediate) *sed ut lapides isti panes fiant.* Unde nimirum Christi omnipotentiam ariolatus fuisset. Etenim ut à fundi fracedine, obortо semine petrifico, conchylia, crusta lapidea loricantur : quorum semen non tam sexuali conjugio, quàm per ipsam fundi fracedinem, propagatur, & conchis ideo foris adnascitur posteritas. Ita sunt & aliæ insectæ, quarum Archeus incrustari non potuit, nec superari à semine petroso. Pari causa atque bufo, omnem petrificationem forinsecus molestam à se arcet. Non sufficiunt tamen ejusmodi vermes, medendo calculo. Eo quod horum vita ultima (sub qua latet resistentia adversus semen petrosum) evanuerit, antequam in medendi usum assumatur. Fracidus quoque odor saxeus, si in succum vegetalem terræ (quem Leffas Paracelsus vocat) inciderit, oriuntur strata lapidea subter terram. Homo quoque, concluſus loco fracido, primùm odore petroso suffocatus, qui odor dein arterias & solida pervadens, transmutat cadaver, priusquam putreat, in petram. Sic namque *terra succum vegetalem odore petroso* penetrat, surgitque planta lapidea, quasi è semine vegetabili transplantato ; Ut patet in Corallo, ac Musco ejus.

17. Sed unde fœtus apud Pareum, hausisset odorem seminis petrosi : At non id accidit primùm vi seminis petrosi ? sed transplantatio facta est vi prægnantis, attentius admirantis sculptrum saxeum. Alioqui constituto fœtu, transmutatoque in saxum, deinceps inde odor saxeus dimanavit. Quo factum est, quod matris uterus, ferè totus, una cum fœtu illo, petrificatus fuerit. Etenim ut fumus, carnes sale madentes, compactasque, à circumferentia, ad centrum usque, penetrat, ac tingit : sic & odor petrosus, carnes Ut nempe è cadavere fiat vera petra mineralis, nil quicquam habens commune cum Calculo.

18. Quemque ideo cum Paracelso posthac, Duelech nuncupabo, propter singularem ab aliis petris naturam, atque proprietates. At fumus, etsi carnes tingat : non tamen transmutat. Quapropter inde sat patet, quod non omnis odor sit ad rei transmutationem ; sed is duntaxat, cui accedit fermentum, unde odor fiat totus semine gravidus. Petrificantur ideo naturaliter quidem suo semine, at monstrosè planè, suppositа genere aliena, quia à semine peregrino loci. Stagnantes aquæ sic conchylia incrustant, fundo contigua, ob fracidum fundi odorem. Non item insectas aquæ innatantes. Idcirco aquæ decurrentes plerumque carent ejusmodi bestiolis. Cancri etiam, nonnisi locis saxatilibus reperiuntur : eò quod alia loca, petræ fermento destituantur. Circa annum 1320 intra Russiam & Tartariam, in altitudine graduum 64, non procul à palude Kitaya, Horda Baschirdorum, penitus in petras transmutata legitur cum toto armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodie homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum & armamentorum genus, sub dio concretum, horrendo spectaculo, adhuc insaxata stare. Quod si inde absit miraculum, certè totus ille tractus, non nisi petra est continua, rimis pervia, quam silente per multos dies vento, depressaque supernè aura, fortis odor saxatilis fracidus (qualis in cuniculis, sive fodinis aliquod, spectatur enecans odor) spirasse potuit, suosque inambulones una necuisse nocte, quæ tandem præ loci frigore, putredinem inhibente, transmutavit, creaturas quas pridem ante necuerat. Non secus atque Pergameni illi, in Cryptis, & chirotheca, in fonte.

19. Estque ideo potus talium fontium valde insalubris. Quia Archeum disponit, in saxeam indolem, torminibus infestat, vitam abbreviat, enecatque ideo præcordia, antequam bibendo transmutentur in saxum. In Monasterio rubeo, Zoniæ, prope Bruxellam, ac templi sacrario, spirant fontes aliquot, saxa qui parieti apponunt, contra adagium. Gutta cavat lapides sæpe cadendo. Unco namque, & securi, frequenter saxa adnata decutiunt. Monachi autem queruntur, se Strophos sive tormina pati, nisi

nisi semine Dauci, cereviſiis incocto, utantur quotidie. Quatenus odor ſeminis Dauci, odorem ſaxatilem domat, & comprimit. Diſcant ergo Tyrones, non minus petræ ſemina ſua eſſe, quam rerum aliarum, in vita media, ſub pallio odoris fermentalis; non autem in materiæ coagulo tartareo.

CAUSÆ DUELECH VETERUM.

CAPUT II.

1. *Scholarum incogitantia.* (*ficiens.*
2. *Materia Duelech putata, ejuſdemque ef-*
3. *Cauſa illa Veterum rejiciuntur.*
4. *Decepit Scholas putatio, qua ratæ ſunt, effectum eſſe ipſam cauſam.* (*ſus.*
5. *Similis eſt ubique humanæ naturæ progreſ.*
6. *Probatur error Scholarum in cauſis Duelech.*
7. *Aliquot incogitantiæ, inclementiæ, & ignaviæ Scholarum.* (*Duelech.*
8. *Elenchus Scholarum, in efficiente ipſius*
9. *Argumenta ſenſu deducta.*
10. *Duelech fieri ex ipſo lotio; non autem à contentis, contra lotium diſtinctis.*
11. *Conſequentia ad cauſarum ignorantiam.*
12. *Tædium Authoris.*
13. *Mechanica Authoris, rejiciens Scholarum cauſas, aſſignatas Duelech.*
14. *Axioma Scholis oppoſitum.*
15. *Vanitas tartari in calculo.*
16. *Orate, & dabitur.*

EXpugnata jam pridem alibi, ac repurgata Tartarorum Horda, quæ duce Paracelſo, morbos invaſerat, hoc jam loco bellandum cum Galeni placitis, in cauſis Duelech. Enimvero Scholæ, quaternario cauſarum naturalium oblitæ, duarum tantum meminere, pro generatione Duelech. Adeoque mecum ſaltem conveniunt in nomine & numero cauſarum duntaxat; non autem in re ipſa. Siquidem docent, materiam & efficientem eſſe parentes Calculi. Adeoque urgente proprià conſcientia, formam atque finem vel cauſas negant; vel inſufficienter de Calculo tractant, vel tandem Duelech è ſerie naturalium excludunt. Imò cum cauſam efficientem omnem velint externam, relinquunt Tyronibus concludendum. Quod Duelech tantum à cauſa externa efficienti naturaliter conſtituatur, & dependeat.

2. Materiem Calculi itaque Scholæ vocant quandam mucilaginem, quam vocant viſcidam, ſive mucoſam pituitam. Efficientem verò Calculi volunt eſſe calorem, tam externum lecti, &c. quam ipſius malè affecti viſceris. In quo, ſub limine, ſuum deſerunt patronum: qui efficientem negat internum in Phyſicis. Duelech itaque, à ſolo patrabitur calore.

3. Contra ego per *mechanicam* oſtendi, nullam mucilaginem, ut talem, unquam eſſe, fuiſſe, ac fore materiam ex qua, calculi. Sin autem ipſa mucago à vera quandoque calculi materia apprehendatur, & ſub eadem claudatur: petreſcit quidem à ſemine Duelech, una cum propria alioqui materia Duelech, at non ratione mucilaginis, vel quatenus tenax, aut viſcida eſt.

4. Decepit enim inprimis Scholas indiſtincta illarum experientiæ obſervantia. Quippe cernebant urinam mucoſam eorum, qui jam in veſica lapidem geſtabant: ſtatimque inde ſuſpendentes ulteriorem indaginem, victoriam clamarunt, ſeque proximam atque continentem calculi cauſam inveniſſe geſtiebant. Miſeræ profectò primùm Scholæ; at multo miſeriores infirmi. Nam ſi ſemel poſt ſe reſpexiſſent, facile vidiſſent, ritè exſecto calculo, ceſſare quoque mox in lotio ejus infirmi, illam mucaginis, & ſolitam antea ſaburram. Hinc namque Scholæ certo ſcire poterant, quod ſi illa mucago, quæ præſente antea calculo excernitur, eſſet aliqualis cauſa, vel materia ejuſdem; ipſa fieret ſanè, vel ab ipſa veſica, vel à calculo, vel aliunde ad veſicam mitteretur. Si itaque miſſa fuit aliunde, utique exſecto Duelech, adhuc patrari, mitti, atque indies excerni deberet: cum ſectio, & ablatio calculi, ſaltem ſpectent veſicam; nullatenus autem partem diſſitam, parientem, & mittentē continuas alioqui mucagines. Sin verò à cal-

calculo, vel à vesica demum, ejusmodi mucago proceſſit, non erit ullatenus cauſa; ſed potius effectus calculi, præſupponens præſentem calculum. Oblæditur nempe veſica in ſui digeſtione, à tam crudeli & moleſto hoſpite calculo: qua propter impatiens, partem ſui alimenti indigeſtam continuò plorat, quia perficere, atque promovere eam nequit: novamque ideo accerſit ſucceſſivè. Non eſt ergo iſta mucago materia calculi ex qua; ſed hujus lugubris effectus. Atque ideo malè iſtam mucilaginem in materiam calculi accuſant. Vident namq; nec ſciunt, quid viderint. Pituitam vocant, unum ſeparatumque videlicet, de quatuor primis humoribus, in ſanguificatione ortis: qui eſt alimentum ultimum in digeſtione, & proximum ſolidorum, ſpermaticumque nutrimentum, è cruore totaliter digeſto, in via degeneratum, ob indiſpoſitionem partis alendæ. Nam calculus in ſe nil vitale habet, neque extra ſe habet, quam det, aut de ſui ſemine ſuſcitet, mucilaginem. *Multoque minus natura ſolicitat*, intenditve calculi augmentum, ut de *continuo* ſui fomento, de procreando cogiter, quo ſuum intendat confirmetque intus hoſtem propriamque perniciem: ſi ab non errante præſertim intelligentia, ejusdem pendeat directio.

5. Etenim Scholæ, ſi ulla unquam tentarentur proximi charitate, aut cura ſciendi, ſaltem ad aliquot ſimilia tranſcurriſſe debuiſſent. Quod *nimirum feſtuca in oculo, continuas proritet* invito lacrymas. Os ethmoides oppilatum muco, continuum in coryza provocet laticem, mucumque profundat. Angina quoque, ſic in deſinentem & mucidam ſalivam ſpumet: pro ut & dyſenteria proprium ſtillet, cum ſanguine, inteſtini mucum. Vidiſſent enim facile tum, à veſica ſic per Duelech obſeſſa mucum fieri, & continuò promanare; non autem, quod lacryma ſit cauſa feſtucæ, in oculo, vel profuſus latex aquoſus, os ſpongioſum, in fronte oppilet; vel ſaliva mucoſa Anginam procreet. Perpetuum eſt namque totius commercium, quod læſo membro, aut poteſtate ejus incola, aberrent ejusdem functiones, vitieturque è veſtigio ejus digeſtio, ac alimentum illius, aliàs vividum, plerumque degeneret, ut dum non in ſpermaticam; ſaltem in mucoſam, deflectat indolem. Etenim ſic veſica continuum detumpati ſui alimenti plorat mucum, præſente calculo: ceſſatque, illo abſente. Ergo per datum ejusmodi mucum, probare nimis frivole nituntur, cauſam nimirum calculi materialem eſſe id, quod poſito calculo, per accidens, atque occaſionaliter conficitur effectualiter.

6. Denique ſi ejus modi mucago, in lotio obnata, eſſet materia ex qua calculi, calorque eſſet ejus eficiens proprium: quodque ambæ hæ cauſæ ſufficientes, eſſent præſentes: profectò cum poſitis cauſis ſufficientibus, inexcuſabiliter ſuccedat effectus de neceſſitate: ergo neceſſario tota ejusmodi mucago, mox in veſica, calculus foret. Non ſecus ac totum univocè lac, ſimul coagulatur à coagulo. Sicque veſica unico ſtatim calculo repleretur. Vel falſũ eſſet, *quod poſitis cauſis, ad rei conſtitutionem requiſitis, neceſſarium ſit*, rem ipſam fieri, vel eſſe. Attamen in terminis propoſitis iſta mucago, continuo præſens (ſaltem ſucceſſivè) ſub calore veſicæ, non tranſit (uti alias requireretur) tota in calculum, juxta ſimilarem, univocam, homogeneamque ſui unitatem; ſed tota excernitur. Ergo duæ cauſæ calculi conſtitutivæ, à Scholis aſſignatæ, nec veræ, nec ſufficientes eſſe poſſunt.

7. Quapropter demiror impensè tantam indagandi ignaviam, nec aliquem tot elapſis ſeculis fuiſſe illius curioſitatis, qui excretum illum, è veſica mucum, ſemel quoquo caloris gradu hactenus exſiccarit. Didiciſſet enim, certoque ſciviſſet, an inde unquam calculus fieret, an verò tophus aliquis friabilis, perinde atque ſi narium mucus areſceret in lamina. Intolerandum itaque, quod Profeſſorum hactenus nemo lotium, ſimul cum mucilagine præfata, debito foverit tepore, ut didiciſſet, calculum non muco; at bene, ex parte lotii, in matulis concreviſſe. Indignor merito, quod in rebus tanti momenti, unde penè infernalis indictio tamen Scholis imminet; charitatis exſtinctio,

ſtinctio, imò ipſa ſcientiæ denegatio, convincuntur: nunquam tamen antehac conſideraverint, quamdiu vivitur, nil unquam in veſica poſſe exſiccari, aut areſcere: vel unquam actionem caloris, ad calculi indurationem requiri, ut partes aquæ abſumerentur; craſſiores verò, eâdem ſimul opera, tenacius condenſarentur. Nam alioqui, ſi ſupponant caloris efficientis neceſſitatem, ut inſtar calcis, ſui maturitate concreſcat calculus, à calore fotus. Jam ſeipſas confundunt Academiæ, dum in frigore, & matulis, urinam claram, & diaphanam ſuas cruſtas deponere vident. Maturari inquam cernunt calculos, citra calorem, etiam & ſanorum lotium arenas, atque ſquammas matulis affigere. Nec item hoc ipſum ſic fieri, ſi concluſo vaſe, lotium fomentetur toto die craſſiſſime: itaque eſt ignorantiæ, quod tota Medentum perſpicuitate, nondum deprehenſa ſit differentia, inter coagulationem ſilicis, in fonte, vel fluvio, & arefactionem luti, à calore inſtitutam.

8. Diſcite ergo Scholæ ab inutili, ac minimo me tyrone, lumborum calorem eſſe occaſione; non autem occaſionem calculi, vel adhærentis arenæ: Id eſt, non eſſe calculum à calore, ſed calorem à calculo, pro-ut in digito calor à ſpina infixa oboritur, non autem ſpina ibidem à calore fit. Audiviſtis enim planctus ſtranguriæ, non autem caloris, in calculo veſicæ: pro-ut alias querelas caloris in Lithiaſi renum.

9. Quare ſi calor eſſet efficiens calculi: longè majores eſſent querimoniæ, in calculo veſicæ. Eo quod hic, propter majorem ſui duritiem, majoris quoque caloris, & arefactionis fœtus eſſet, quàm renum. Magisque, quod ille continuo ferè latice natet: ubi ren translabentem urinam ne quicquam detinet. Violento ſanè calore calculus veſicæ opus haberet. Conqueruntur etenim acrimoniæ, ardoris, & doloris. Sed hæc non ſentiuntur in nido calculi, pro-ut in colis glande. Itaque acrimoniæ, & doloris ſenſum, ac locum diſtinguere norunt pueri; non autem Scholæ. Quin imo etſi videatur urina mordax, & acris, tanquam ignis urere, ut in ſtranguria; excreta tamen, ne quicquam ſolito, juſtoque eſt calidior, acriorve ad guſtum, aut magis ſalſa. Apparens eſt uſtio, & acrimonia lotii: non quidem à vero calore, aut ob acrimoniam aliquam lotii; ſed unice, ob peregrinum aciditatis cujuspiam tantillæ fermentum ipſi commiſtum. Quod docet ſtranguria, à novellis cereviſiis, & adhuc ex acido fermentantibus contracta. Ideò namq; aſſumto Mace, vel croco (acribus nempe & calidis, imò ad locum ipſum pertingentibus, ſi juvare debeant, ſuique ideo odore, præſentiam in lotio teſtantibus) ceſſet plerumque præfatus ardor.

10. Etenim Philoſophicum eſt, quod calculus increſcat iisdem cauſis, quibus oritur, & viciſſim. Sed noſtris matulis appoſiti calculi confirmant calculum naturaliter fieri, ſaltem abſq; actuali matulæ aut ambientis calore: ſive, non requiri calorem, ad ſui conſtitutionem: fit ergo, & augetur calculus ex urina materialiter; non autem ex mucilagine vitali: nec pro efficiente, requirit calorem: multoque minus ejusdem exceſſum. Etenim non apparet mucago rejecta, niſi prius præſente in veſica calculo: & ſic cauſa, poſt effectum ſuum, veniſſet tarda. Obſervavi namque, ſi quis per denſum linteum mejeret, neque in hoc reperiret mucilaginem; quod attamen poſt paucas inde horas, urina tranſcolata, vel filtrata, in vitro mundo dederat tenue & rubens ſabulum, æqualiter adhærens, nec etiam copioſius circa fundum decidiſſet, quam circumlateratim adhæreret. Idque in frigido ambiente ſic contigerat. Quapropter vel inde quilibet certior eſſe deberet, quod iſtud ſabulum non initio mictionis, cum lotio egreſſum eſſet (quia nondum natum) neque actualiter ineſſet lotio. Nam alioquin in linteo ſtetiſſet detentum, utut tenue inſtar atomorum terræ figulinæ. Vel ſi linteum non ſat denſum, fefelliſſet: ſaltem mox ruiſſet ad fundum ſpecie arenæ, vel ſediminis, neque tanto grano in fiendo, tantaque æquabilitatis diſtantia ſe lateribus vaſis affixiſſet. Quia caruiſſet glutine, quo ſe agglutinare potuiſſet. Denique cum iſtud ſabulum careat glutine, per totam ſui ſuperficiem, excepta parte, qua matulæ adhæret: patet ſatis, quod unico inſtanti, quo ſabulum iſtud fieret, pariter etiam agglutinaretur. Inde enim, quilibet certior eſſe deberet (ſi unquam inda-

gandæ veritati infudaſſet) cum iſtud ſabulum ſeipſum vitro, ſuapte ſponte appoſuerit, etiam longè poſt emictionem fuiſſe generatum, immediato ſcilicet inſtanti, ante ſui affixionem; affixum autem, utut in ſe minimum, poſtea per additiones accreviſſe. Quæ quidem ut fiunt à communi natura, in lotio gliſcente, & non à particulari atomo ſabuli, quod ſeipſum affigeret vaſi. Hinc etiam receſſit æquabiliter, & ſimul ex toto lotio. Ex hac enim tam ordinaria & quotidiana mechanica, ſi ſanitas Scholis cordi eſſet, jam ante aliquot ſecula noſcere debuiſſent) nec quidem argumento à ſimili, longeque petito; ſed proſſus ab urinæ identitate, & calculoſæ arenæ) quod quandoquidem iſtud ſabulum concreviſſet ex materia lotii, eâdem ſcilicet, unde & calculus, & quidem abſente materiæ mucilagine, ac calore loci (ſtat enim ſtanneum urinale, in ambiente frigido) itemque extra ſuſpicionem Lithiaſis, ſive infirmitatem mejentis (nam & ſanorum inculpata urina quælibet hoc ſabulum generat, & urinali apponit) ergo cauſis, ſabulum & calculum in nobis provenire, calculoſis, iisdem ſcilicet, quibus extra nos, etiam ſanos, urina granuleſcit in vitro.

11. Quo mecum viſo, ſuſpiravi ſerio, & certo cognovi, Scholas erraſſe in cauſarum cognitione, & ceſpitare in hunc usque diem, in ſanatione calculi, quam tamen temere aſſumunt, & præſumunt. *Indolui ingens, tot ſeculorum ſtupores, falſaque commenta, magisque infauſtas ægrorum obediantias, ſtrictas clientelas, dolores, mortes, familiarum præcoces deſtructiones, viduarum tandem & pupillorum ſpolia, ſub infidis & ignaris auxiliatoribus, medentûm nomine decipientibus, contigiſſe.*

12. Tum enim ſerio cognovi, me nil ſcire, qui ex nil ſcientibus mea didiceram. Faſtiditus itaque cæca præſumtionis pridem meæ ignorantia, libros abjeci, ac ducentos forte aureos in libris, dono tranſtuli in ſtudioſos (utinam combuſſiſſem) omnino mecum reſolutus, profeſſionem tam ignaram deſerere, ſi non doli quoque plenam. Tandem quadâ nocte ſomno excitus, cogitavi; quod nullus diſcipulus ſupra ſuum Magiſtrum eſſet; animo tamen revolvebam, plures ex meis condiſcipulis ſuperaſſe ſuos didaſcalos; ſed illius textus veritas mihi oblata. Quod nempe fruſtra vigilaret, & ædificaret, niſi Dominus cooperaretur. Scivi itaque pariter, nos fruſtra docere quemquam, niſi ſimul intus docuerit omnis veritatis Magiſter, quem diſcipulorum nemo unquam ſuperaverit. Inquiſivi ergo dudum, atque ſeriò, quomodo ab hoc Magiſtro, calculi cognitionem acquirerem. Siquidem Authores, ne tantillum lnminis habere, agnovi perfectiſſimè: ac proinde neque ſcientiam mihi dare poſſe. Me autem mare magnum ignorantiæ, & tenebrarum multiplicium abyſſum fatebar, & quaſi carere omni luce, niſi unica ſcintilla, ut mecum penetrans nihil agnoſcerem, mihi eſſet relicta. Adeoque etſi orarem frequenter, attamen mox ſtatim animo deſpondebam.

13. Tandem meiipſius trutinam faciens, comperi, me fore liberum à calculo. Nunquam enim renum dolorem ſenſeram, vel unicam arenam notaveram; attamen ſubinde iſtud adhærens ſabulum in matula conſpexeram, absque tamen viſcoſitate ulla, aut moleſtia caloris, vel doloris topici. Mirabar namque, effuſo lotio, adhærere per matulam ſabulum, adeoque affixum, tanta æquabilitatis diſtantia, quod denegaret omnem præexiſtentiam materiæ decidentis. Contigit ſemel, quod cum heroinis, dynaſtarum uxoribus, adeoque & cum Regina ipſa, *à tertia poſt meridiem, usque in tertiam poſt mediam noctem* Londini in aula Withal converſarer. Erant enim profeſta bacchanalium in Epiphaniis. Micturiebam autem, dum iſtæ mulieres me ſecum primùm ad regiam deducerent; quare honeſtatis cauſa, ad minimum horis 12. lotium detinui. Dein reverſus domum, non potui, etiam inſpectione accuratiſſima, vel atomum arenæ in lotio meo offendere. Nam timebam, ne ſupra modum diutius detenta, coctique foret jam granuloſa. Quare curioſus, minxi per ſudarium. At urina erat immunis ab omni ſabulo. Ergo poſtridie manè, novam urinam trans linteum minxi: eamque in vitrea matula, totidem horis (12. ſcilicet) detinui. Ac tandem vidi palam, adhærentem arenam æquabiliter diſperſam, quaquaverſus ſtete-

steterat urina: effuso denique lotio, tetigi digito arenam istam. Ac propria edoctus experientia, concluſi mecum. Quod quia urina, à me micturiente, detenta per horas 12. non tamen sabulum contineret, nec ipse ejeciſſem: quodque aliàs, minore diei spatio, sabulum in lotio meo, ambiente mensis Januarii, condensatum, atque vitreæ conchæ affixum fuerat. Scivi certo certius, quod nequaquam ad istud sabulum requireretur materiæ viscositas: quodque calor membri nullatenus efficeret coagulationem calculi. Inde domum progressus, disjeci à me doctrinam Scholarum, ac statim apprehendit me veritas. Confirmatus namq; & non amplius pro dubio vacillans, certè confirmatus credidi, quod interna, seminalis causa calculorum, mortalibus esset ignota. Magno itaque animo, scribentum omnes libros fastiditus iterum abjeci, & procul abdicavi. Nec aliunde, quàm à Patre Luminum, Magistro veritatis unico, vocationis meæ auxilium exspectare decrevi. Statimque repudiavi omnes occasiones accidentales, & tartari ludibria: itemque, quæcunque plus artificia, quàm naturæ cursum referunt.

14 Utpote sciebam, quòd natura nusquam primariò per calorem, aut frigus operatur, ut talia, transmutationes seminales: licet iis, ad excitamenta, vel impedimenta, agentium internorum, non rarò uti cogatur.

15. Cognovi itaque vana de Tartaro, commenta Paracelsi, ad hoc saltem à se inventa, ut generationem calculi, per fictam lapidum historiam, similitudine Tartari vini, in universam corporum atque morborum naturam, intrusisse primus censeatur. Nam is etsi Duelech sanaverit perfectè (ut cavet ejus Epitaphium) non tamen cognitionem theoricam, æquè atque arcani præpollentem usum, nactus fuit. Nam sic plurima experimenta oberrant inter idiotas, quorum tamen causas nesciunt.

16. Defuerunt ergo auxilia librorum, defuitque vox viventis, quæ me coràm docerent: scirem tamen, quod væ homini, qui in homine confidit. Deus bone, consolator pauperum spiritu, nemini propinquior, quàm qui plena libertate, se suaque resignat in placidissimam tuam voluntatem, cumque neminem benignius illumines, o Pater Luminum, quàm qui agnoscens humilitatem sui nihili, confidit soli clementiæ tuæ beneplacito. Da profunde Magister scientiarum, ut potius pauper spiritu fiam, quàm multâ scientia gravidus. Da mihi gratis, intellectum te purè quærentem, ac voluntatem tibi adhærentem. Illumina meas nihili tenebras, quantum volueris; nec amplius: quàm quod sinam me dirigi juxtà longum, latum, & profundum, ad bravium mihi à te propositum, nec in ullo unquam declinem ad me. Quia revera malus sum. Nec aliud ex me habeo, sum, possum, scio, aut valeo. Sit tibi gloria, quæ me docuit agnoscere meum nihil.

CAPUT III.

CONTENTUM URINÆ.

1. *Commendatur Pyrotechnia.*
2. *Analysis lotii.*
3. *Author spe frustratus.*
4. *Altera Mechanica.*
5. *Tertia, qua coagulum calculi, & aliquot alia docuit notabilia.*
6. *Modi aliquot condensationum.*
7. *In calce saxorum, duo diversa salia: neque enim unquam alias petrescerent.*
8. *Error Galeni, de cinere.*
9. *Author cum nil didicisset à coagulatis, diversos demum spiritus examinavit.*
10. *Error Paracelsi de Tartaro.*
11. *Examen salium.*
12. *Summa virtus vegetabilium.*
13. *Vnde oriatur sal in urina?*
14. *Duelech non petrescit per modum calcis.*
15. *Synovia quid?*
16. *Examen saporum fermentalium.*
17. *Notatur Paracelsus de Mercuriis.*
18. *Abusus, vetando usum salis.*
19. *Mechanica salis urinæ.*
20. *Vanitas uronomantiæ Turnheisseri.*
21. *Duo salia fixiora in lotio.*

22. *Virusque illius salis differentia.*
23. *Differentia salis volatilis, à fixo urinæ.*
24. *Fermentum stomachi non est qualiscunque aciditas.*
25. *Vrina cremata non dedit Authori Alcali.*
26. *Potus vulnerarius cujusdam rustici.*
27. *Alcali non præexsistere; sed fieri cremando.*
28. *Digressio ad aliquot classes simplicium.*
29. *Notabilis stupiditatis est, calcinatio cornu cervini.*
30. *Sal marinus, an noceat calculosis.*
31. *Salem non esse pro se vetitum, ut neque propter sui spiritum.*
32. *Sal esui aptissimus.*
33. *Mechanica mirabilis, in lotii distillatione.*
34. *Iudiciaria ex urinis, cur hactenus falsa?*
35. *Quid doceat calculus distillatus?*
36. *Nunquam terra, cum spiritu urinæ, facit Duelech.*
37. *Constituentia Duelech.*
38. *Quomodo arenæ fiant in matula.*
39. *Fabulosa est calculi confirmatio.*
40. *Calculus miræ magnitudinis.*
41. *Ridiculus Paracelsus in calculo fulminis.*
42. *Duelech fit ex meris volatilibus.*
43. *Tres spiritus concurrunt in lotio, ad nativitatem Duelech.*
44. *Volatilia, non raro per concursum, statim simul fixantur.*

IN nostris furnis legimus, non esse in natura certius sciendi genus, ad cognoscendum per causas radicales, ac constitutivas rerum; quàm dum scitur quid, quantumque in re quaque sit contentum. Ita quidem ut cognitio, & connexio causarum non constent clarius, quàm cum res ipsas ita recluseris, ut coram prodeant, ac velut tecum loquantur. Siquidem entia realia, duntaxat stantia in suis primordialibus, & succedentibus seminum principiis, adeoque in vera entitate substantiali, dant notitiam, & proferunt causam cognoscendi naturam corporum, mediorum, & extremitatum. Quippe sunt causa generationis, exsistentiæ & permutationis secundum ipsorum radicem. Quoniam (teste Raymundo) * *utcunque Logicus habeat profundum ingenium, argumentabile aut naturale, de rebus extrinsecis; tamen nunquam per aliquam rationem, quæ venit ad sensum, poterit directè cognoscere, nec judicare, cum quali natura, aut virtute, per fortitudinem intrinsecus, habeat multiplicatio grani, crescere super terram, nisi pro similitudinario ab observatione desumto. Nec sciet unquam, quomodo semen in terra pullulet, crescat, & colligat fructus: nisi cum doctrina experimentali prius intraverit in nostram Philosophiam naturalem, & non sophisticam, sermocinalem illam, quæ nascitur Logicis, per diversas præsumtiones phantasticas: qui cum prognosticationibus sequelarum, contra vim naturæ, faciunt multos pertinaciter errare, in sophisticatione mentis. Quia per nostram mechanicam scientiam intellectus est rectificatus, vi experientiæ, respectu oculi, & veræ notitiæ mentalis. Imò experientiæ nostræ stant supra probationes phantasticas conclusionum, ideoque nec eas tolerant; Sed omnes alias scientias ostendunt vivaciter intrare in intellectum. Vnde deinceps intelligimus per naturam, intus illud, quod est, & quale est. Quia per talem scientiam, intellectus stat denudatus superfluitatibus & erroribus, qui ipsum ordinario removent à veritate, propter præsumtiones, & præjudicata, credita in conclusionibus. Hinc enim nostri se direxerunt ad intrandum, per quamlibet scientiam, in omnem experientiam, per artem, juxta naturæ cursum, in suis univocis principiis.* Spagyria enim sola est speculum virintellectus: monstratq; tangere, & videre veritates earum, in claro lumine. Nec fert argumenta Logicalia; quia nimis remota, & longinqua, de claro lumine. Ideoq; habet tabula Smaragdina: *Per hoc genus demonstrandi, fugiet à te omnis obscuritas, & acquiretur tibi omnis fortitudinis fortitudo fortis, vincens omnia subtilia, & solida penetrans. Propterea vocor Hermes Trismegistus, habens tres* (id est, omnes) *partes Philosophiæ, atque totius mundi telesmon.* Hæc ille. Inter orare ergo & pulsare, supponitur medium in naturalibus, quærendi per ignem.

2. Ego quidem sperabam urinæ contenta investigando, opticè noscere, non alias sanè, quàm per veram lotii analysin. Itaque primùm

meam

* Testamenti c. 26.

meam urinam, vase ligneo asservatam, donec tandem fermentum sponte conciperet, ebulliretque non secus atque vina: adeò ut auris perciperet ebullitionem. Sub cujus finem, stillabatur inde parum aquæ ardentis. De residuo autem, collegi salem albissimum, acuti, & urinacei odoris fætulenti. Nescio autem, an in tota rerum natura sit aliquid subtilius. Nobile ad Icterum, aliosque morbos remedium.

3. Conatus sum per hunc salem, dissolvere Duelech in vitro; sed non respondit eventus.

4. Iterum per dies 13. putrefieri urinam propriam de novo, in fimo equi. Ut partes dissimilares, in separationem vitæ ultimæ tenderent. Distillavi tum, cohobando quater juxta præscriptum Paracelsi: & reperi frequentes crystallos flavas, & acuminatas. Quæ quanquam ad veteres excrementorum oppilationes conferrent, nil tamen adversus Lithiasin.

5. Tertio, miscui spiritum urinæ, aquæ vitæ deflegmatæ: atque in momento, ambo simul in offam albam coagulata sunt; mirè tamen fugacem, atque subtilem. Oculus inprimis ibi me docuit, quod spiritus urinæ impar & ingens esset coagulum: quippe quod aquam vitæ esset coagulando. 2. Quod in coagulando separasset partem segnem, & aqueam, quæ supernataret præfatæ offæ albæ, non secus fore, atque in coagulatione Duelech, à reliquo lotii corpore, adeoque in mediis undis suam perficeret coagulationem. 3. Quod coagulum, sive spiritus urinæ, indissolubiliter se nexuisset spiritui vini. 4. Non esse perpetuum (quod tamen loco axiomatis Chymicæ propinant Scholæ) videlicet; quod omne acutum coagulans, eadem opera, suum compar dissolveret. 5. Quod spiritus urinæ non se coagulasset in vitro, juxta pulverem contriti Duelech: sed duntaxat se miscuisset, & concoagulasset cum altero, vini nempe spiritu. 6 Quod si igitur obviasset spiritui terrestri, etiam cum eodem conjugium contraxisset, ut ex ambobus spiritibus fecisset corpus lapideum. 7. Didici saltem, quomodo spiritus urinæ coagularet alium spiritum intra urinam. 8. Quod ejusmodi associatio non sit nuda partium quædam commistio, sed unitatis indissolubilis connubium, substantialis quædam transmutatio, entis novi productio, ab agente & patiente, in corpus neutrum.

6. Hoc experimentum introitum dedit ad indagandum Lithiasin. Vagus tamen adhuc mansi. Etenim post gratiarum actionem me transtuli in meditationem, quot modis res in universo condensarentur. Prima enim statim se mihi obtulit glacies. Qua aqua, frigoris formidine, & actione primitiva, se incrustat; non autem à frigore activè congelatur. Prout alibi de Elementis. Cætera verò corpora, quæ mista creduntur, ut se prodant veros aquæ fluctus, eodem zelo atque tenore conglaciantur à frigore occasionaliter. Etenim sic ossa, & ensis, facilius franguntur sub frigoribus, quàm æstate. 2. Salia, dum illorum myriades non sat exsiccata, relinquitur in frigore, separantur ab aqua, & granulantur, quæque juxta speciem & proprietatem ingenitam. 3. Si salia quippiam rodendo subegerint, à nativa conditione transeunt in neutrum, & coagulantur. Sic nempe tartarus vini, sapo, borax, &c. coagulantur. 4. Mucilagines dein, seminum connubio inspissatæ, & è corpore suo resolutæ, fiunt glutina, gummi, colla, &c. 5. Sin autem mucilago, pingue commistum gerat, coagulatur utraque ratione. Sic aloe, cepola, pix, resina, ammoniacum, thus, myrrha, mastix, opopanax, sarcocolla, assa, elemi, &c. 6. Terra salem & mucilaginem convertens, si arefiat, condensatur, & indurescit. 7. Sal minerale terræ innatum, ustulando lapidescit in lapides, testas, ollas. 8. Quæ si fortiori gradu urgeantur, tandem vitrescunt. 9. Leffas aqueum terræ, virtute seminum induratur in ligna, herbas, &c. 10. Sic aqua, vi seminis, petrificatur.

7. 11. Mucilago associata pulveri, tophos facit: cum pulvere autem & calce, jam varia mentitur marmora. 12 Quicquid calx dissoluta comprehendit, id secum coagulat. Quia sunt in calce duo salia, unum lixiviale alcali, & alterum, acidum: quæ duo, dum se invicem demoliuntur, simul coagulantur. 13 Metalla, marcasitæ, sulphura, &c. vi seminum suas nanciscuntur, & proprias coagulationes. 14. In-

nato quoque glutine, sponte concrescunt plurima, quæ postmodum arescendo durescunt; Ut sanguis, caseus, albumen, vernisium, &c.

8. 15. Vitrum est lapis fictilis, constans sale alcali. Quod dum ignitum liquatur, corrodendo liquefacit arenam, vel pulverem lapidis non calcinabilis, nec aliàs fusibilis: simulque in massam diaphanam vertuntur. Ergo lapis calcarius, sive saxum, propter sal acidum, ineptus est vitro. Quia calx ejus destruit alcali vitrificans, fitque neutrum quoddam opacum. Calx ergo invito Galeno plurimum à cinere distat. Quod hic scilicet, lixivium à se seiparet; illa verò aciditatem contineat non separabilem àtoto. Qua tandem nimio igne concremata, per partem lixivialem sui vitrificatur, ædificando inepta. Juxta Gebrum. Quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. Caseus quoque, ut acido moderato coagulatus, cum eminenti acido resolvitur. Rasura enim casei, cum arida calce viva, liquescit: non autem cum alcali cinerum.

9. Ex omnibus præfatis collegi, quod coagulatio Duelech sit singularis & anomala. Calx etiam in mediis aquis sensim petrescit, quatenus præfata sua salia se invicem coagulant. Sed corpus humanum, ut nec petram coagulat, ita nec calcem in vesica tolerat. Enimvero mihi semper præ oculis hæsit coagulum admirandum, quo ictu oculi celerius, spiritus urinæ condensaverat in offam spiritum vini. Ergo coagulationes omnes cæteras, nil commune cum Duelech habere deprehendi. Quapropter decrevi examinare spiritus. Distillavi igitur primum urinam equinam. At sanè ejus spiritus carebat illo coagulo. Quare singularitatem lotii humani, cum summa admiratione notavi.

10. Observavi dein, quod spiritus sulfurum, vel salium, acidus, cum corpore alcalizato fieret terreus. Sic nempe cum ferro fit scoria, ferrugo, ærugo, ceruſſa, &c. Hæcque perperam æstimat Paracelsus tartaros, sive rerum separatas impuritates, coagulo proprio, sibique interno obductas. Cum alioqui non sint, nisi duorum mutuo agentium consternationes, viribus scilicet utrimque exantlatis.

11. Deinde, dudum examinavi salia, per omnem analysin: ac deprehendi, omnium salium spiritus esse acidos, exceptis alcalizatis, & sulfurum essentialium in vegetabilibus. Quorum nempe acrimoniæ salinæ, sunt pingues atque sulfureæ, neque in salem præsto reductibiles, nisi per principiorum tædiosam inversionē.

12. Quæ salia, tum velut elixirata, referunt seminum concretorū veram summamque crasin. Spiritus autem lotii humani nec est acidus, nec alcalizatus: sed merè salsus, prout & jumentorum. Idque ideo, quod volatile acidum chyli stomachici transmutetur vi alterius fermenti, in volatile salsum. Prout alibi de digestionibus animalium.

13. Obiter hic adnoto, quòd in transmutatis non sit regressus immediatus ad id, unde transmutatum est: non magis quàm à privatione ad habitum. Eo quod in transmutando pereat vita ultima rei: quia simul fere tota dispositio, vitæ mediæ prioris entis aufertur, propter extinctionem prioris seminis. Idcirco enim transmutata servant propriam novi entis essentiam, cum prioris concreti neglectu. Inutile ergo reperi qualecunque remedium, quod verisimiliter alioquì, à priore concreto, credideram dissolutivum calculi. Istud tamen verum, quod spiritus urinæ, fundamentali nativitatis suæ puncto, sit salsus: quodque ratione illius salis, promtiùs alios coagulet spiritus, quàm acidus quilibet, lac. Non tamen spiritus urinæ coagulat lac, aut cruorem: eo quod spiritus cruoris, imò & vitalis noster, sit salsus, per modum urinarum. Hinc nempe spiritus lotii se habet per modum spiritus excrementitii, decisi à cruore, adeoque propter symbolum sibi sit contubernalis, nec agant in invicem.

14. Dein observavi quoque, quod spiritus urinæ non coagulet fortius, quæ jam ante sunt coagulata. Nam bolus, lutum, saxumve, per urinæ spiritū, degenerant sensim in sal nitrosū, ac potius dissolvuntur. Cum ergo spiritus urinę non coagulet jam coagulata: qualia sunt bolus, lutum, &c. neque coagulabilia, ut sunt lac, & cruor, sed coagulet spiritū vini, aut simile, quod secum in urina hospitatur (nam ut supra: post fermentationē urinæ, lotiū continet, etiam spiritū vini, sive aquam vitæ) non destiti seriò inquirere, quomodo in nobis, & in lotio nostro, cal-

calculus coaguletur. 1. Inprimis indubium est, Duelech non esse sortis calcineæ, utcunque in contrarium Paracelsus feratur. 2. Quia nobis deest gradus caloris calcinans. 3. Dein, quia omne alcali potiùs petræ destructivum, quàm coagulativum est. 4. Quia calx præsupponit saxum, ideoque Duelech esset calcinatum, antequam saxum foret. 5. Ex partibus componentibus Duelech, mox constabit, non esse possibilem calcem in eo: imò nec ipsum Duelech calcinari, aut edere lixivium.

15. Item 2. nec est Duelech de natura cretæ podagricæ: quia concrescit in medio liquoris urinæ; creta autem ista coagulatur ex synovia. Est autem Synovia mucilago vivens, & spermatica, quæ in itinere veri alimenti degeneravit, & ex diaphana crystallinaque, migravit in opacam, albam, viscidamque materiam (ut de podagricis alibi) ex insipida inquam, in acidam est transplantata, cujus acore nempe, opacitatem acquisivit. Etenim & tum inepta est, ad sui integralem diffiationem: qua nempe liquor nutritivus, absque omni penitùs residuo, consumitur: Sed Synovia semel acore infecta, partes aqueæ suæ diffiantur; residuum autem sensim arescit, in ultimam tophi siccitatem, ac duritiem. At Duelech in ultimam sui duritiem unico venit instanti. Distat ergo creta podagrica, à Duelech, tota materiâ, & efficiente. Ideo enim creta ejusmodi induratur extra aquam, quia scilicet per arefactionem. Neque ob id petræ duritiem æmulatur; sed tantum tophi. Hæc eò dixi, ut constet Duelech, agente, & materia heteroclitis, differre ab aliis quibuslibet coagulatis.

16. Cumque tamen nondum scirem modum, aut processum ortus Duelech; scirem verò interim, corpora, indurationis determinationem non suscipere, nisi per seminum suorum actiones, destinationes, atque proprietates. Scirem denique, quæcunque agunt corporaliter, esse segnia, inertia atque ignava prorsus, pro coagulatione Duelech: inquisivi ideo sapores & odores fermentales, tanquam plurium seminum authores.

17. Salium itaque sapores, atque illustres actiones quidem offendi; at ne quicquam attingentes vim salis urinæ. Dein quoque salia languidiora aspexi, quæ sulphurum prosapiam scquerentur. Ast mercurium, quanquam solus apud Paracelsum contineret totam rei perfectionem; desidem tamen atque languidum inveni. Quoties namque à Mercuriis sales & sulfura distinxi, admiratus sum illorum ignaviam, horumque verò principiorum duorum dignitates. Quapropter in salibus hæsi, pro indagatione nativitatis Duelech. Fateor equidem Mercurium, fluens metallum, in sui natura, ac proprietatibus, nunquam sat cognitum. At istud Paracelsum similitudine analogi decepit: putans, quia sibi placuisset commentum, quod rerum aqueam materiam donasset nomine Mercurii, quod proin proprietates argenti vivi, naturæ sine pari, nunquam sat indagatæ convenirent adæquatæ cunctis liquoribus, qui è simplicibus erui possunt: fatentur namque omnes priorum seculorum Philosophi, nil in universo, ne eminus quidem, assimilari vivo argento; nondum tamen antehac satis explicatum sit, quod argentum vivum sit simplex actualiter existens: non autem rerum pars constitutiva. Adeoque non esse nisi merâ transumtionē abusivam nominis.

18. Hactenus adhuc mihi persuadebam: quod cum ex non Duelech fieret Duelech, id fieri debere per agentis actionem, in materiam dispositam. Ac quamvis hæc atque similia plura scirem: deprehendi tamen proinde me nil plus scire. Quocirca magis adhuc detestatus sum Philosophiam sermocinalem, utpote quæ me sisteret ante limen naturæ, & cum ipsamet ductrice mea, claudebar foris: Redii iterum ad me, & rustico more consideravi primum, quòd Duelech non nasceretur, nisi è principiis urinæ: cumque lotium salsum esse scirem, recurri rursus ad salium varietates. Atque obstupui, quod passim tam à Scholis, quam à Medentibus, absque controversia, salis usus interdiceretur calculosis. Nescitum tamen deprehendi penes illos, illius prohibitionis fundamentum. Præsertim, quod salis marini usus, multus ac frequens, reali experientia nulli calculoso unquam obfuerit. Quin potius accuratè notavi plures, qui copioso salis usu, sibi calculi recentis & succrescentis recidivam amputerunt.

Vide-

Videram namque matis scopulos, ut saxa, in portu exedi.

19. Interim semper cum admiratione in mentem recurrit, quod unico instanti spiritus urinæ coagulasset spiritum vini, cum secretione partis aquosæ. Deliberavi itaque primùm, salem urinæ, ad extremas ejus venas, anatomizare. Quare in olido urinæ meæ corpore, post putrefactionem sub fimo, dissectionem istam incepi: ac statim distillando offendi, præter præfatum urinæ spiritum, bina adhuc salia fixiora, nec plura.

20. Utcunque Turnheiser varia nugetur pro lubitu, de repertis à se tot in lotio speciebus, quot penè sunt simplicium in universo. Volens, nedum hominem esse microcosmum; sed ejus etiam lotium, eadem prærogativa gaudere. Nam ad hoc vas stillatorium, pro ausu suo, in partes 24 distinguit, & foris suis annotat lineis, corpusque humanum in totidem soleas dividit. Vult tandem vapores, ab urina distillando elevatos, debere ferire præcipuè regionem vitri, eaque parte in guttas concrescere, qua in homine, cujus est urina, morbi negotium peragitur. Fingit item tot vaporum diversitates surgere ex urina, quot morbi in universum esse possunt. Ut inde nedum loca affecta; sed & materiam moribificam edíscamus optice: etenim sic suas uronoscopias,, nequitiæ ac vanitatis magices suspectas, ut excusat, per distillatoria hydromantica, mundo imponere satagit: *Id est. In ludicris serius omnino videri voluit*; ast ego nunquam distillavi, ut mecum alios dementarem. Valeat igitur inutile Turnheiseri inventum, nugaciter saltem, si non & impie in medicinam introductum.

21. In fæce urinæ itaque, distinxi duo salia, unum quidem marinum: non ita pridem assumtum, & adhuc sospes, atque immutatum (ut alibi, de coctione salis petræ ostendi.) Alterum verò est ipsius lotii, in nostra digestione natum, & ex non sale transmutatum.

22. Differt autem à Marino; 1. Si per aliquot dies, nullius salis marini usus fuerit; non tamen suum urinæ sal deficit. 2. Sal maris coagulat se in grana, punctalis acuminis; Sal verò urinæ in talos: ac cubos gemmeos concrescit. 3. Sal maris pristinum semper gustum refert etiam à latrinis, cum sale petræ confectum. Urinæ autem sal semper sapit urinam. 4. Sal marinum adhæret vasi ligneo in sui refrigeratione, prout dum separatur à sale petræ. Sal urinæ verò, concrescit in liquoris fundo.

23. Porro discernit se sal urinæ fixus à volatili; 1. Per ignem & fugam. Unus namque evolat, altero perstite. 2. Fixus separatur à fæcibus, per extractionem, in liquido; volatilis verò sequestratur per ignem. Etenim quanquam cibi atque potus universim acescant in stomacho æqualiter; attamen non æquè volatiles sunt sales inde nati. Quia istud stomachi fermentum recipitur per modum recipientis, & sic variat. Prout nec chrysulca, dissolvens totum ac homogeneum metallum, proinde totum æqualiter fit volatile. Hæcque diversitas non prorumpit ex essentialibus; sed pro participatione, proprietatum vitæ mediæ rerum.

24. Nec demum *istud fermentum* stomachi est nuda aciditas; sed dos vitalis, atque specifica: cujus nempe finis est transmutare cibum in chylum humanæ digestionis. Siquidem plura assumuntur fixiora cum cibis, quæ debent tamen parem subire cum volatilibus succis conditionem, si penitius ad vitæ radicem migrare debeant. In quo puncto præcipue elucet naturæ energia: quæ ex massa prorsus similari, ossa, & fibras carnis, fabricat, &c. Ossa denique, *in canino stomacho, ad chylum reducit*, ut inde iterum cruor fiat.

25. Sunt ergo præfati duo sales fixiores. Unus autem summe volatilis, in lotio. At nunquam ex urina mihi apparuit alcali, aut lixivio simile. Etenim sin aliquid lixiviale intro assumtum fuerit: id statim acidis saturatur, ut lixivialem indolem deponat.

26. Vidi nempe rusticum, qui vulnera ingentia curaret, potu lixivii, è Tilia parati. Illorum tamen lotium nil prorsus lixiviale ostendebat.

27. Docui proinde alibi, omne alcali fieri per ignis expressionem liquefactivam: concretis nec ante infuisse, ut neque fixum. Quod si vero spiritus aliquis volatilis proprietatem alcali

cali referat (prout est herbarum quarumcunque vulnerarium) is quidem absterſivus, ac diureticus est; propria tamen vi, ſub altera digeſtionum, naturam ſalis urinæ induit, cohibet corruptiones acidas, quæ ſponte alioqui deinceps vulneratis orirentur.

28. Cum igitur non ſit alcali in lotio, errorem duxi, alcali potare pro ſaxifragio, cum non perveniat ad loca urinæ. Neque enim Ludus Paracelſi parat lixivium; ſed ſalem ex acido amarum. Quapropter ſuum Ludum, fel terræ vocat. Eſt enim lapis ſiliceus, tenerior tamen, & qui fere totus, per diuturnum bidui ignem avolat. Cum ſale petræ vero, multo celerius. Porrò lapides, gemmæ, arenæ, marmora, ſilices, &c. adjuncto alcali vitrificantur; ſin autem pulvere alcali coquantur, reſolvuntur in humido quidem: ac reſoluta, facili negotio acidorum ſpirituum, ſeparantur ab alcali, pondere priſtini pulveris lapidum. At hæc nunquam ad urinam veniunt, ut nec ſaxifragio utilia. Saxa autem, quæ ſulfur phlogiſton habent, calcinantur quidem, verum non vitrificantur facile, eò quod ſal ſulfuris reſiduum, & acidum, conſumat alcali vitrificans. Metalla quoque, propter omnimodam & invictam mercurii ſimplicitatem, atque impoſſibilem penetrationem, vel immutata, ludunt operam ignis, vel tota aufugiunt: Sic tamen, ut quanquam fumo tenus avolent; fumus tamen iſte denuo, in priſtini metalli naturam reduci poteſt. Quapropter nullum unquam metalla dedêre alcali: multoque minus ad urinæ diverſoria pertingunt. Marcaſitæ autem, cum ſulfur habeant cremabile, alcalium vorax; illorum tamen Mercurii reſiſtunt, quo minus ad lotii hoſpitia veniant. Sanguis quoque, licet ad medendum habeat ſalem mirabilem, tam fugitivum, quam fixum, non tamen proficuum in Lithiaſi animadverti. Cæterum teſtæ limacum, terreſtrium, vel conchyliorum aquatilium, pro parte, qua acidum, & calcarium ſalem gerunt, proſunt quidem calculoſis abſterſione indigentibus; ſed luctam continent, pro parte ſui lixivii, quatenus ſcilicet ad lotium nunquam perveniunt.

29. Oſſa animalium combuſta, nullum ſibi ſalem fixum retinent; at tantum inſipidam terram reſiduam. Notabilis ergo ſtupiditatis eſt, ebur, & cornu cervinum calcinari in morborum præſidia, quia mercari jubent pulverem, viribus orbatum: adeoque & crumenæ, & ſpei ægrotorum imponunt, occaſionem bene agendi prætereunt, ac ſeipſos ridiculos faciunt. Promè autem ſpondent Monetarii. Siquidem teſtæ probatrices, (quas vocant capellas) conſtare debent cinere, orbato omni ſale. Quare optime, è cinere oſſium, longèque excellunt ex ebore & cornu cervino.

30. Enimvero primis annis, traditiones Scholarum totidem erant oracula penes me: At per ignem me edocto, univerſa Scholarum theoremata igne deleta ſunt. Perſuaſerant inter cætera, quod ſal maris calculoſis nocivus eſſet, tam quatenus ſali urinario præberet materiam, quam quod mucoſam pituitam pro Duelech præcipitaret. Examen ſalis per ignem ſecus me docuit. Inprimis ſexagenarium (mihi à diſtillationibus) immunem à renum calculo, ſervavi annos ſedecim (cui alioqui obnoxius erat) largo ſalis marini uſu. Quod deinceps in multis confirmavi. Etenim Scholæ, dum viderent, in acri myria ſalis refrigerata, ſalem quemque ſuo more coagulari, illamque myriam non fieri meracam, niſi per exhalationem partis aquoſæ: ſtatim ſuſpicatæ ſunt, calculum coagulari à ſale, & calore exſiccante: adeoque putarunt, nec ſalia quidem in dicta myria granulari, niſi per ſalis innati calorem: qui proinde ſeſe in effectum explicare non valet, quamdiu plurima eſt aqua illi præſens. Itaque dum proprium mucum deguſtarent ſalſum: & quidem ſapore ſalis marini, non autem ſalſedine lotii: vellentque connectere efficientem in materia: ratæ ſunt, in eodem muco eſſe viſcoſam ac tenacem materiam, junctam ſali, ſalem quoque eſſe per ſe ſalſum: tandem decreto perpetuo ſanxerunt, calculum generari è phlegmate ſalſo, ideoque etiam calente actualiter: & per conſequens, ſalſa calculoſis nocua. Imò & phlegma manens tale, mutatis qualitatibus, propriisque paſſionibus, migrare in calculum, per calorem, viſcoſamque ſiccitatem, perinde ut glutina, ac colla, ſenſim abeunte parte aquea, ſpiſſam ſui tenacitatem inducunt.

Biblioteka Uniwersytecka Stefanii w Toruniu

Bone Deus, quam insulsæ Scholæ, & quam insulsos nos jubent esse? quasi ubique mortalium curam gerens, atque salibus providens, finxisses studio tuo, ut calculosi fierent. Quanta est illarum ignavia, quod nunquam tentarint unicum salis pugillum calculosorum urinali inspergere, ut explorarent, num sal marinus arenas futuras coagularet, alioqui matulis adhæsuras: num inquam lotii tanta sit salsedo, ut ne quicquam salis amplius in illo liquescat. Nam lotium si sit resolvendo salem: jam sal iste non poterit esse causa granulationis. Denique reperissent facile, salem maris, urinæ injectum, impedire coagulationem: non item eam causare. Salem marinum inquam resolvere paratam materiam coaguli, nec coagulum suscipere. Quicquid autem destructionem meditatur illius coaguli, necessario quoque coagulationem inde provenientem turbabit. Etenim ut Scholæ nostra rident coagula in rebus: ita vicissim rideo illarum insulsitates, quod calculum, vel silicem, in fundo aquoso, per calorem concrescere, sive arescere existiment. Pro coagulo enim petroso certant fontes & flumina, quorum fundus calorem, atque siccitatum regulas explodit. Denique pro coagulo liquorum spondet caro nostra, itemque cruor, lac, & mucus. Etenim si ratum sit, quod pituita sit materia ex qua calculi, salisque myriam recoctam, abrasisse, & secum dissolvisse, carnium salitarum mucositates, easque demum per ebullitionem inspissatas in spumam rejecisse. Cognovissent utiq; salis usum nullatenus vitandū, ac vetandū. Sed tanta Scholas obsedit explorandi ignavia, quod lucello infami contentæ, cuncta neglexerint quibus proximo prodessent, si non etiā sibi. Etenim si calculus, in urina (etiam coctus) resolveretur, vel quod urina non esse resolvendo sali sibi injecto: potuissent nimirum eo viso, salem penitus extra usum hominum proscripsisse? At ridet Scholas vulgus, salisque usus, in despectum regularum, increbuit. Adeo ut despecta Scholarum authoritate, nedum insuavis; sed etiam insalubris sit victus, absque sale. Sin autem salis conditura palato arrideat: non id aliunde favetur, quam quatenus sal resolvit excrementa, stomachum suo mucore gravantia. Etenim si sal catechumenis, in symbolum Sapientiæ, primis à nativitate horis, oretenus, indatur; Scholæ autem multo conamine omnem salis esum interdixerint. Quid enim aliud inde ominandum, nisi quod Sapientiam non admittant Scholæ ethnicæ, cujusvidelicet symbolum excludi cavent? quod Ecclesia à primo intendat perditionem infantum? Sal enim è latrinis, per salis petræ coctores sequestratur, quale olim una cum cibis assumtum fuit. Itaque deberet pariter manere in ipso Duelech. At ne minimum salis marini reperitur à Duelech per artem. Idque Scholæ nullo dispendio didicissent, si aliqua discendi aviditas, aut proximi charitas, illas ageret. Saltem salis petræ coctores curiosiores fuerunt, tot Medentum myriadibus, Resultat ergo ipsis opprobrium, ut quisque è vulgo jam sciat, quàm impolita sint Scholarum decreta: cum nesciant in Diætetica, quorsum salita vetent.

31. Nec sanè timendum erat, si non sal, saltem spiritus ejus noceret calculosis. 1. Quia sal, per Scholas vetitus; seculis, & Scholis adhuc ignorantibus, an spiritus ullus in sale reperibilis, cujusve esset conditionis. 2. Frustra est potentia in agendo, quæ in actum deducitur nunquam. Satis namque constat, quod è sale maris assumto, nunquam in nobis sit possibilis eductio sui spiritus. 3. Est namque acidissimus, nec sibi par habet remedium, extinguendis ardoribus urinæ, etiam præsente in vesica calculo, etiam in senum stranguris putrefactiones impedit, dissolvit mucagines, arenas pellit. Ergo sal est utile calculosis, tam in sui corpore, quàm suo spiritu.

32. Enimvero sal fontale, Divinæ largitatis providentia datum in necessitates mortalium. Ut ubi longo tractu, à mari recedit continens, fontes salini maris defectum suppleant. Scholæ autem, tantum abest, quod Deo gratias pro beneficio rependant: accusant Deum, nedum frustra, sed & in hominum perniciem dedisse salem. Notabile interim, quod multis & copiosis fontibus sal in mare defluat, non tamen maris salsedo intendatur, eo quod vapore tenus, aliquid salis sensim ab æquore adscendat: & ut-

ut

ut in primam aquæ materiam convertatur, in nubibus saltem constantiam in se aliqualem habet. Unde nec mirum, aquam pluviam per se nullis seculis corrumpi. Quod autem zona calidiore, sal etiam à pelago exhalet, patet: nam nemo non olefacit, an in olla carnes decoquantur cum sale, vel absque illo. Marinus enim, cum in conservationem elementi faciat, exhalat difficulter. Idcirco Hispanicus propemodum halituoso sale caret, validior est, magisque arcet putredinem, & Duelech. Contra Lotharingicus sale halituoso abundat, partimque accescit in stomacho. Differt quoque spiritus iste halituosus salis (qui tanquam flos salis sublimatus est) à spiritu salis stillatio: perinde ut oleum olivarum, à Laterino. Spiritus enim olei olivarum, oleosus, qui prima medietate exit, apud me argenteũ filum tandem in lagena dissolvit. Oleum autem olivarum ferrum à rubigine præservat. Longéque potentius arma à ferrugine custodit istud olei residuum, unde præfata medietas est ablata. Idcircò notandum, non esse puriorem, aut defæcatiorem salem, quam qui à myria suilla recoctus est. Siquidem saliendo, sive operando in objectam suillam, amisit halituosiorem spiritum, per coagulationem. Adeoque sal residuus, penè fixus, sua terrestritate liberatus, reperitur clarus, condimentis aptissimus. In cadum quoque accescentis cerevisiæ injectus, eandem præservat, quod non item alius. Quapropter in nobis supervacaneos spiritus acidos (omnis corruptionis authores, si extra primæ digestionis officinas fuerint) in se combibit, & transmutat. Sali Hispalensi sic rebullitus bonitate par ferè est, qui candente olla primùm liquatus fuit. Cum ergo sal maris non sit de urinæ compositione, sed prorsus extraneus sit, ac permaneat: Imo sal maris, in urina detentus, servet impermistam sui, immutatamque naturam, usque in ultimam rerum deductionem, & salis petræ separationem: certum est, quod ne quicquam sibi sit negotii cum Duelech. Ideoque nec in compositione hujus, vel minimum salis marini reperitur unquam, cum magis nativitatem Duelech destruat, quàm promoveat. Ergo absque fundamento, sal maris, per Scholas, calculosis vetitus. Hæc de salibus.

33 Didiceram autem hactenus, Duelech esse coagulatum anomalum, à sale urinario natum, qui sibi parem in toto universo non haberet: eo quod extra hominem, nuspiam reperiatur urina humana. Idcircò enim non piguit, multoties urinam distillare. Decrevi itaque meam urinam, 40 solidos dies ventre equino putrefacere, ut prævio putredinis fermento, partes dissimilares fatiscerent. Tum distillavi circiter medietatem ejus. Verum ab opere avocatus, propter negotia familiæ, ac dein per Pentecostes festa impeditus, cessavi per quindenam. Fuerat autem vas recipiens, ingens valde, clarum, crystallinum, ac pretiosum: quod jam à proboscide alembici, toto illo intervallo sequestraveram. Cum ergo ad opus redirem, primum effudi, quod erat distillatum, in aliam lagenam: quia videbam vas recipiens (trium alioqui facile congiorum capax) quaqua versus stillatitius urinæ liquor contigerat, fusca albedine obductum. Indolui vitrum tam pretiosum, in rem adeò sordidam maculatum. Dein indignabar amplius, dum cernerem nullo cinere contractum nævum deponi. Pœnituit enim me damnosæ, totiesq; repetitæ curiositatis. Stillatum ergo effudi foràs. Sed statim hunc ignaviæ, atque insolitæ indignationis stimulum, suspectum habui. Virum, antè, laboribus, ac sumtibus minimè parcentem, jam indignari unius vasis perditione, mecum mirabar. Vas ergo recipiens perpendo, an nævus esset exoticæ tincturæ, aut num corrosa superficie concava aliquid periisset. Tandem certò cognovi, verum Duelech fuscum, ex clarissimo stagmate aqueo, vasi adpositum. Tum enim admirationis plenus, laudavi Dominum, quod mei curam gessisset: etenim quæ meâ censebam incuriâ commisisse, divinâ sic bonitate disponente, evenisse cognovi. Nempe quibus vult, omnia convertit in bonum. Equidem jam pridem conspexeram in lotio meo, habitare tanti coagulatorem. Nunc demum quoque didiceram: quod clarissimus liquor ab urina separatus, magè putrefacta, verum contineret Duelech, quem appositerat.

Unde inprimis mihi evasit indubium, quod ad compositionem Duelech nullatenus concurreret materia viscida. Vas istud itaque, etsi pretiosum, suaque jam labe condemnatum, charum fuit, quia minervale solverat. Iterum ergo pro recipiente suppositi, cogitans, quod quandoque per chrysuleam istud Duelech abraderem. Perrexi ergo distillando, quod mihi à quindena residuum manserat. Ecce tum novo divinæ largitatis favore perculsus, vidi stillas singulas dissolvere adhærens fuscum Duelech, qua decurrerent, ac vas mox pristino nitori restitutum. Etiam, quod secundus hic liquor, tametsi prioris odorem haberet, aquæ vitæ affusus, hanc item non coagularet amplius. Sicque divino ductus nutu (quem alii eventum fortuitum rentur) inveni partem ejus, quod jamdudum multis sumtibus anxius quæsiveram. Laudavi itaque Dominum, quod parvulo, atq; pauperi, dedisset intellectum. Nam si me non avocari jussisset ab opere, nec festa me detinuissent, quoad Duelech in recipiente concreviſſet, & nisi vas tam clarum atque pretiosum fuisset. Quin imo si totam uno filo operationem absolvissem: frustra sanè operabar, ac tentabam omnia. Respexit ergo Dominus in mortalium necessitates, nec sprevit preces abjectorum. Quare dedit mihi cognitionem, diversarum partium lotii sani: Id est mei. Una quidem erat quodammodo levior, atque citatior, habens occultum Duelech, sub claro liquore stillatitio, absque fæce, muco, & sedimine. Verùm in clarissimo stagmate, & ambientis frigore. Altera vero æquè admiranda, quæ ortum in frigore Duelech, in frigore quoq; iterum dissolveret, & in se absorberet. In unico namque sale volatili lotii, tam oppositas facultates admirabar serio, consideravi quidem exinde, quod cujus urina plus haberet de priore spiritu, is calculo esset obnoxius: ac immunis alter, cujus lotium plus de altero contineret: primusque ille conceptus mihi arridebat: Sed sermocinalis illa scientia vana fuit, rebusque inprimis gerendis inutilis. Siquidem lotium non subit in nobis prævias illas putredinis tesseras: sine quibus tamen entia illa æternum dormirent. Dein, nec ex illa speculatione constabat medium, quo plus de posteriore illo spiritu semper fieret, quave methodo inhiberetur prioris spiritus confectio. Multo minus, quomodo confecto jam Duelech, subveniri daretur. Attamen ne absque fruge cederet speculatio, cogitavi, an posterior ille spiritus, per syringam (prius evacuato lotio) injici calculosæ vesicæ permitteretur. Sterilis itaque mihi occurrit mortalium cognitio, quæ sola gaudens speculatione, manum à Pyrotechnia submovet. Nam lotium debitè putrefactum, coagulatorem edit spiritum, qui aquam vitę coagulat. Itemq; post, qui totus diaphanus & volatilis, potentiale Duelech continet, quia parit ac tandem, qui Duelech semel natum in se statim absorbet, mox tamen dehortante Diabolo, dubius vacillare cœpi, atque consideravi, vana esse, quæ tanti faciebam à me reperta. Præsertim cum in nobis non putrefiat urina ad illum terminum, quo hos dederat spiritus. Detestatus itaq; sum meas curiositates. Nam etsi quodammodo remedium suggererint, relinquebant tamen priorē ignorantiam, circa causas, & modū fiendi Duelech. Quapropter cœpi cuncta pridem visa, quasi non facta negligere, sensique torporem mihi incuti. Unde confirmabar (quæ in præfatione multis exposui) nullum laborem tædiosiorem, nullumque sciendi genus, hortante cacodæmone, posttergari magis, quam illud, unde genus humanum quandoque frugem capiat. Christianum ergo decet, constantis esse animi, in opere bono. Tandem itaque repetitis stillationibus, & exactiore cunctatione, per orationem assecutus sum causas, modum fiendi atque dissolvendi Duelech, Deus bone, tuam admiror magnificentiam, quæ Medicorum ineptissimum, ad tantæ rei recluſionem perduxit, tot seculis, magnisque ingeniis neglectam. Gratiarum ergo actiones refero nomini tuo abyssaliter glorioso, non quia me, præ aliis, ad arcana deduxeris (numquid terra gloriari potest, dicetque aliis vasculis vah? quod in electioris formæ vasculum, sub figuli torno deducta sit?) Sed quia feciſti voluntatem tuam, quæ sola bona est; refero ergo in te omnem gloriam, qui hoc ævo, cognitionem hanc recluſisti, per abjectissimos & par-

parvulos hujus mundi. Id namq; pro ſolito tuo eſt, & ad majorem nominis tui gloriam.

34. Cognovi enim obſtitiſſe Veteribus, & Modernioribus unicam ignaviam, aſpernantium diſtillare rem adeo fætidam, atque ſordidam: ſuavitate odoris lucri deceptorum. Spernit enim eos Sapientia, qui materiam ex qua, diſpoſitiones, contenta, proprietates, progreſſum, & ſignificationes lotii, addiſcere recuſarunt per ignem. Neque etenim ceſpitatum eſt minus in materia, contento atq; judiciis urinarum, quam fuit hactenus in petrificatione ejusdem. Quare occulta manſit diagnoſtica, ſimul & prognoſis judicialis urinarum: prout in noſtra uronoſcopia, ex fundamento demonſtravimus: quam opto utinam ferventiora judicia poſthac excolerent. Ego ſiquidem me ad tumulum præparo, ſub ſpe, labores meos ærumnis humanis non ineptos fore.

35. Pergam nunc ſtoliditates meas & experientiarum tædia recenſere. Inprimis namque, ex Duelech diſſecto, ac ſolitariè per ſe diſtillato: Itemq; ex raſuris matulæ: Tertio item, ex urina, ad ſpiſſitudinem eclegmatis diſtillata, idem prorſus oleum, eædemq; cryſtalli ſtercoris liquidi aſſurgunt. Etenim ex Duelech relinquitur fæx terrea, nigra, friabilis, & combuſta, non amplius petroſa, vixq; aliquid ſalis urinæ fixioris reſervans. Utpote ſpiritus volatilis, totus in toto, in Duelech, ac tandem in terram eſt mutatus, cum ſibi adjunctis aliis compoſitionis partibus. Certo utique ſigno, quod ſal fixus urinæ non habeat vim activi coaguli; ſed paſſive coaguletur duntaxat.

36. Porrò terra illa, è diſtillato Duelech relicta, nunquam pridem deſcendit ad veſicam, ſpecie pulveris, aut luti; ſed liquor fuit dum in urina eſſet, qui ibidem dein ſic induruit per ſpiritum lotii. Meditatus enim dudum eram, quod terra, aut pulvis, utut artificioſiſſime connecteretur ſpiritui urinæ; nunquam tamen concreſceret in Duelech, & per conſequens vanum etiam eſſet, pro Duelech, Tartari inventum. Siquidem jam conſpexeram in vitro, Duelech è ſpiritibus (liquoribus nempe ſtillatis & claris) materia, & efficiente iisdem, quibus in nobis Duelech oritur, fieri.

37. Concluſi ergo ex jam mechanice probatis. Si lotium, cum ſuo ſalis ſpiritu, habeat ſpiritum terræ volatilis: neceſſariò ex illis duobus generabitur Duelech, niſi per ſcoriam (quã libro de febribus voco ſtercus liquidum) ſaturetur ſal urinæ, atque eatenus à coagulando turbetur. Non rarò namque obſervavi, calculoſum aliquem, poſtea ictero afflictum, à calculo immunem fuiſſe, quamdiu Icterus imperaverat. Adeoque nec gratis à me, de febribus, aſſertum fuit, quod præfata ſcoria urinis advena miſceatur, tanquam excrementum utile.

38. Granulantur autem arenæ, tam in nobis, quam in matulis ipſo granulationis momento, ſemelque granulata, ultimam quoque ſui nanciſcuntur ſimul duritiem; non autem quod ſenſim, magis magisque indurantur.

39. Fabuloſum eſt ideo, quicquid de calculo confirmato, & nondum confirmato, ad ignorantiæ & ignaviæ confirmatarum excuſationes, comminiſcuntur Scholæ. Tam enim dura eſt recens arena, excreta è nobis, vel à matulis abſterſa, quàm erit poſt decennium inde. Idem quoque de Duelech eſto judicium.

40. Dixi quoque ſuperius; niſi arena, quæ matulæ affigitur, coagularetur in inſtanti; ad fundum præceps cecidiſſet tota, nec lateraliter, tamque proportionaliter diſtincta, affigeretur. Prædicator enim hæreticus, prope Barclayam in Anglia, anno 1629. ſanus atque ſoſpes, contendens à prandio, librum è ſublimi ad ſe trahere, in imo ventre magno perculſus pondere atque dolore, certis inde à quatriduo ſignis, ſcivit ſe calculo gravatum. Inde poſt octiduum, Londini ſub novacula Lithotomi extinctus. Pendebat autem libram Anglicanam, & binas inſuper dragmas. Nec memini me parem unquam vidiſſe calculum. Pendent autem libræ centum Antverpiæ, Londini 104.

41. Paracelſus enim ſubitam hanc calculi apparentiam admirans, ne figmentum ſuo deſit Microcoſmo, calculum fulminis vocat, putatq; cadendo concreviſſe. Sed multiplex ejus error eſt. 1. Nam non datur locus pro caſu. Siquidem veſica continet urinam, vel nullam; Si nullam, inſtar lintei madidi complicatur; ſin vero lotio diſtendatur, cum hoc ſit infra, non poteſt Duelech

lech formari extra lotium, aut sine lotio, ut fiat absque materia, decidatque in lotium deorsum, ut decidendo fiat. 2. Errat, credens lapidem, in tonitru dejectum, ordinariis atque solitis causis generari; non autem portentosis. Alioqui si materia tonitrui naturalis, in instanti coagularetur naturaliter, deberent ejusmodi lapides singulis tonitruis esse assueti. Nec esset causa, cur lapillus trium circiter librarum, ad pedum novem altitudinem, terram terebraret, solo nudoque casu sui: nisi robustiore vi deturbatus, prout de meteoro anomalo alibi. 3. Denique Duelech subita tyrannide se prodens, non arguit momentaneam sui generationem. Nil vetat namque, vesicæ adhæsisse pede suo, abruptoque stolo, cecidisse in amplitudinem vesicæ. 4. Quicquid in verum Duelech condensatur unquam, sive id sit nucleus centralis, à rene descendens, vel demum cortice tenus accrescens: semper ejus quælibet generatio, fit in instanti.

42. Enimvero ex meis mechanicis didici, quod totum Duelech, quantumque in se est, constituatur ex meris volatilibus; non tamen ex trium quatuorve unciarum lotio, (quanta esset micturientis) generari posse Duelech unius libræ.

43. Porro tametsi urinâ humanâ in sola specie nostra scirem, solumq; spiritum urinæ humanæ penes hominem esse: urinam tamen equinam, nomine armentorum examinavi, curiosus, an forte alter similis coagulator spiritus esset, qui propter connata impedimenta, non ubiq; sortiretur coagulandi imperium. At utut laboravi, non reperi coagulatorem illum spiritum, in urina equina. Ut neque spiritum fermenti, vel aquæ vitæ. Itaq; reperi potentialem aquam vitæ humano lotio intimam, eamque lenam, inter spiritum coagulatorem, & spiritum putrefactum, coaguli præfati susceptorem. Summeque notandum, quod spiritus urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ: quod sæpius comprobavi, distillando. Ergo tria insunt lotio humano, quæ concurrere est necessum: tantoque potentius, quo omnis calculosus, jam non leve principium corruptionis, in suo lotio gerit (ut suo mox loco) unde videlicet fermentum in urina actuatur, ad præfatam aquam vitæ coagulabilem.

44. Nec enim his obstat, quod tam spiritus vitæ, quam ipsa aqua vitæ, sint summè fugaces, adeoque vix ad Duelech pertinaciam apta: nam certum est, spiritum vitrioli fugacissimum, à sibi consocio volatili, imò statim fixati, per salem armeniacum fugacem: adeo ut fusionem sustineat. Quibus edocti nostri, mirari mox desinunt, quæ aliàs ignaros stupor efficiunt.

PROCESSUS DUELECH.

CAPUT IV.

1. *Modus fiendi Duelech.*
2. *Ens singulare nec sibi par habens.*
3. *Mechanicum Spadanorum fontium exemplum.*
4. *Ocra in spadanis, Paracelsum à comment. Tartari deterruisset.*
5. *Anatome in actionibus spirituum.*
6. *Ignis aqua, ens homogeneum, sibi par non habens.*
7. *Differentia præfati dissolventis, cum aliis omnibus totius universi.*
8. *Duæ Maximæ Spagyricæ.*
9. *Oleum auri quoddam punicei coloris.*
10. *Quid dicat generatio Duelech?*
11. *Actio corporum in corpora, qualis?*
12. *Doctrina de actione corporum, & spirituum.*
13. *Participationes virium è metallis, absque materia metallica.*
14. *Spagyri delusio.*
15. *Destinantur morbi in pœnam, & meritum.*
16. *Exercitationes aliquot, incipientes à salibus.*
17. *Spiritus salis fit terrestris.*
18. *Quæstio trivialis.*
19. *Tartari pruinosi commentum.*
20. *Senilis stranguria unde.*
21. *Quatuor notabilia inde defluæ.*
22. *Quæstio secunda.*

23. Tertia,

23. *Tertia.*
24. *Quarta.*
25. *Catarrhi veſicales, ridiculi.*
26. *Quinta.*
27. *Sexta.*
28. *Notantur Aſtrologi.*
29. *Notatur Paracelſus, juxta atque Galenus.*
30. *Propoſita quæſtionis ſolutio.*
31. *Galeni inadvertentia.*

SPiritus urinæ apprehendens terram volatilem, procreatam ſemine, ac fermento fracido, & putreſcente, ſuſcitat occultum adhuc in potentia, vini ſpiritum, urinæ incolam: quibus, tanquam duobus ſexubus, concurrentibus, terreus quidam præfatus ſpiritus imbibit prædictum unicum coagulatorem: cujus reciprocationis ergo, oritur in agendo, amborum connexio penitiſſima: quia congrediuntur ſpiritu tenus, per illorum minima.

2. Adeoque coagulator coagulat unico inſtanti ſpiritum vini, potentialiter excitum, in putreſcente fermento, cui cum fracida maſſa ſuam tribuit materiam, ſimul condenſantur in verum Duelech, monſtrum ſane, novum hoc aliquid, coagulatum in media aqua: nec iterum ideò in aquam reſolubile. Ens nempe petroſum, animale, nulli alteri ſimile, quodque ideò Duelech Paracelſus nominat.

3. Idque faciliùs per exemplum in mentem intrabit, quod Spadani fontes quotidianum nobis exhibent. Habent namque ſpiritum ſulfureum, manifeſtè acidum (unde fontes acidi dicuntur) & venam ferri. Utrumque nempe embryonatum, immaturumque continetur liquatum, in aqua ſimplici. Mox itaque incipiunt ambo vires reciprocas in ſe mutuo conſerere. Atque tandem, cum laſſatis viribus, ſtiterint actionem ſuam, condenſantur in corpus lapideum, lagenis ſe affigens, in forma ocræ: ſicq; aqua redit in priſtinum elementum, omni exutum qualitate aliena.

4. Quos ſi fontes acidulos ſat contemplatus fuiſſet Paracelſus, Tartari vini hiſtoriam, à Baſilio Valentino mutuatam, neglexiſſet; ſciviſſet namque ocræ & vini tartari non parem ortum. Saltem difficilius redargui potuiſſet. Quippe tartarus in aquam reſolvitur; non autem ocra, ut neq; calculus. Neq; enim unquam negare tentavi, è liquoribus corpora ſolida conſtitui: Sed tartareos liquores reſpuo, in cauſas morborum violenter adductos (ut tractatu de Tartaris) ex oppoſito autem, activitates ſpirituum in ſpiritus, reverenter admiratus ſum. Profecto, cum è Spadanis ſuccreſcat ocra, ſive cruſta lapidea lagenis obducatur, per totum concavum, nefas inprimis eſto, propinare Spadanam, ſi credamus tartaros perinde fieri, atq; ocram in Spadana. Id eſt, ſi credamus aquæ Spadanæ meſſe tartarū, mox in bibente coagulabilem: nefas facit, qui Spadanam propinat.

5. Etenim dum ſal acidus vini corroſit fæcem; Sal quidem antea acidus, & nondum coagulatus manet acidus, ac coagulatur, nec ſalis eſſentiam mutat, etſi conſtringatur, qui ante erat fluidus. Viciſſim quoque, etſi fæx acidos forbuerit ſpiritus, ac in ſe coagulaverit; manet attamen corpus ſolidum, dum ſpiritus ſalis acidi coagulatur in corpus ſolidum tartari vini. Imo priusquam ex pleno coaguletur, vaſi ſe affigit. In generatione enim Tartari vini, ſpiritus agit in corpus: eſtque longe alia prorſus actio, dum duo ſpiritus in ſe invicem agunt. Nam in hac (prout in Spadana, in Duelech, &c.) conſtituitur novum ac neutrum ens, qualis eſt ocra, ex ſpiritu ſulfuris, & venæ volatilis. Sed in tartaro vini, tantum acidus ſpiritus, ſive acetoſus liquor vini mutatur in ſalem, manetque fæx, qualis ante. Ideoque conſtitutum inde, iterum eſt reſolubile. Non enim metallum, lapis, vel corpus ſolidum diſcorporatur, mutatur, aut volatilizatur, propter ſpirituum corroſionem. Patet id. Nam argentum, perlæ, coralla, lapides ſpongiæ, cancrorum, limacum, &c. quanquam per Chryſuleam, aliosve liquores acidos, ab oculis noſtris evaneſcant; ſunt tamen lapides, qui ante (prout de febribus) Spiritus nempe, quantum potuit, fecit: incaſſum velut operatus eſt ſuper corpus, dum ſeipſum, corrodendo corpus, coagulavit.

6. Eſt nimirum in tota natura univerſi tantum unicus ignis, Vulcanus ardens; ita quoque non eſt nisi unicus liquor, diſſolvens cuncta ſolida in primam illorum materiam, absque ſui ulla immutatione, aut virtū diminutione (quod norunt, teſtabunturque Adepti.)

7. In

7. In aliis verò liquorum activitatibus, corpus nunquam potest se radicaliter commiscere liquori solventi. Ideoque corroditur quidem, at non solvitur intime, uti ad transmutationem formalem alioqui requiritur. Nam omnis spiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus, coagulatur, & propemodum fixatur, migratque in formam salis densati; ne quicquam tamen corpus, quod arbitrium rodentis spiritus toleravit, agit in illum spiritum, qui seipsum rodendo, & actione propria coagulavit: Quod sane non ita fit, dum duo spiritus activi concurrunt in invicem. Nam tunc est duplex actio, qua uterque in utrumque invicem agit. Ideo namque ejusmodi illorum actio fit cum permistione radicali, estque constitutum ex ambobus inseparabilis mistionis proles, & hoc transmutatum, est productum neutrum ab utroque. Quod si id Paracelsus maturè contemplatus fuisset, pro suo Tartaro vini, ocram aquæ Spadanæ sumsisset, dixissetque aliquid probabilius, quam quod inessent liquores omnibus rebus, qui coagularentur per modum Tartari in vino, essentque morborum quorumcunque communis mater atque materia. Ocra quidem Spadanæ filia non iterum resolvitur, quasi tartarus vini; & tamen differt à Duelech: quantum petrificatio mineralis, à calculo. In hoc enim spiritus coagulator, in lotio, exsistens, operatur vi proprii salis, ac imparis, super spiritum fracidum, & putrescentem terræ, absque ebullitione, aut Gas silvestris eructatione: adeoque in momento suam peragit operationem, & coagulat se, cum spiritu vini, urinæ proprio, prout superius narravi, in Mechanica spiritus urinæ & vini, sive aquæ ardentis. Verum Spadanæ spiritus acidi, ex embryonato sulfure enati, longo operantur prius tractu, bullas atque silvestre Gas excitant, ac tandem se vasi affigunt. Alioquin enim, si istud Gas nequeat eructari, aquæ Spadanæ manent sospites, medendo aptæ. Nam si Gas egredi prohibeatur, impedit, quo minus subsequens sequatur, spiritusque reddantur effœti agendo. At vini fæx, cum suam habeat sibique propriam coagulationem, non opus habet eam aliunde acquirere. Cum vero acidulus vini spiritus fæcem roserit, non est quod rodendo det, quod ipsius in se non habet.

8. Ergo in Tartari vini generatione, aciduslus ille salinus spiritus coagulabitur quidem propter terram; sed manebit in specie salis solubilis, & non in forma petræ. Propter regulam, quod transmutatio essentiæ præsupponat transmutationem materiæ. Itaque terreum corpus, sive dissolvatur per corrosivum, sive non, pristinum suum esse servat. Eo quod istud dissolvens non penetret dissolutum, in radicali vinculo connexionis. Quod tamen in transmutandis essentialibus, est perneccessarium. Discant ergo Chymiæ tyrones, quod corpora non resolvantur per corrosivorum calcinationes. Licet etiam sæpe repetitas: nisi intercurrat fermentalis impressio, per putrefactionem, quæ præcedit quamlibet radicalem solutionem. Camphora quidem, in aqua forti, naturam natantis olei assumit; sed abluto per aquam communem corrosivo, statim camphora est, ea quæ ante, sive id semel, sive demum millies fiat.

9. In tyrociniis enim gaudebam, quod aurum specie olei punicei, per retortam septima vice transegissem. Memor, quod qui novit aurum destruere, noverit itidem construere. Sed ablato corrosivo comite, aurum in se rediit, cessavitque inane gaudium. Incassum eruere laborante eo, quod in ea non est. Incassum quoque laborant, qui non operantur per media debita.

10. Itaque generatio Duelech non est coctæ mucilaginis, vel fictæ pituitæ imaginaria petrificatio, calore loci arefacta, aut arescendo firmata, vel indurata: (nam sic, tantum bolus esset resolubilis, non autem Duelech) sed est trium simul spirituum transmigratio in Duelech, vera essentialique transmutatione.

11. Profecto, corpora non agunt in corpora, per naturalem compositionis actionem; sed quicquid corpora in invicem peragunt, id fit ratione ponderis, magnitudinis, duritiei, figurarum & motuum, Inserviuntque enim Mathesi, vix Physicæ.

12. Sin autem corporei sales operentur, fit, vel quia spiritum volatilem quodammodo continent,

tinent, vel illum in corpore inveniunt. Meminerint saltem Tyrones, corpora, quocunque semel modo fuerint colliquando permista, manere tamen in pristino sui esse, nisi per ignem vel fermentum transmutentur. Corpora denique, nil operari in spiritus; sed determinare tantum hosce, patiendo. Quæ proinde corporum operatio non est vera reactio; sed potius merus spirituum effectus, ex propria eorundem activitate resultans. Idcirco enim spiritus, exantlatis, exhaustisque facultatibus, sponte fatiscunt in termino sui motus. Et licet ista actio spirituum fiat cum passione, & amissione suarum virium; non tamen transmutant ideo corpora in sui naturam. Rodunt enim tantum, atque in pulverem comminuunt, quod & calcinationem, per aquam, interpretantur.

13. Per exemplum. Libram croci Martis necte sextuplo olei vitrioli, tum distilla, quicquid fuerit aqueum. Reperies vitriolum ferri. Auser inde ferrum: & habes vitriolum ferri. Salem inquam, instar vitrioli, cui est gustus ferri. Nil retinens tamen de Marte. Determinationem namque habes à Marte, quoad efficaciam; non autem materiam. Eritque prior vitrioli spiritus, sive oleum è vitriolo veneris, fixatum in salem quendam, solo odore ferri. Iterum idem ac clarius. Libram currentis Mercurii conjunge quadruplo olei vitrioli, auser phlegma distillando, & in fundo manebit præcipitatus albus, nivis instar. Item si plus olei justo affuderis, Mercurius insensibiliter cum oleo transcendet. Porro, si à præfata nive, per lavacrum, abstuleris acrimoniam, erit in fundo pulvis citrinus, qui revivicatus, æquiponderabit priori Mercurio. Aqua verò, quæ in abluendo salem in se combibit, dat verum alumen. Sic nempe solo attactu, unica libra argenti vivi, absque ulla suæ substantiæ deperditione, posset multa librarum millia acidissimi olei vitrioli, sensim mutare in alumen. Quod idem oleum attactu ferri, pariter mutatur in vitriolatum salem Martis medendo nobile.

14. Notetur actio Mercurii absque repassione essentiali substantiæ suæ. Estq; contemplatio magni momenti. Siquidem magna Spagyrorum turba, spe propria deluditur, putans corpora fixa, in corrosivis soluta, hisce dedisse suas proprietates, si saltem dissolventia, spontaneo activitatis motu, penes se coagulaverint. Nesciunt inquam, spiritus, agendo defessos, degenerare in novum ens. Dum scilicet deveniunt ad terminum potestatis, in agendo. Deinde sciendum, quod omnis operatio, tendens ad transmutationem utriusque (agentis scilicet & patientis) consistat tantum inter meros spiritus. Operatio autem corporis cum spiritu, non viventium, incipiat à spirituali alicujus fracedinis odore: quia semina, ac fermentales dispositiones inde pendent, suoque arbitrio imperant liquoribus ad generandum destinatis. Quocirca non inepte adnotarunt veteres, mundi visibilis ortum, & continuationem, ex invisibili & incorporeo esse (qualia sunt odores, & fermenta) atque in nostris terminis, Duelech, incredibili coagulatore spiritu, invisibiliq; initio concrescit. Neque enim externè allati tartari, interioris filii mucaginis, in sui nativitatem indiguit, fictisve arefactionis coagulis.

15. Calamitosius est longè, quod ipsum calculi Vulcanum nobiscum in lotio geramus, cujus importuno imperio auscultant proprietates volubilis spiritus. Etenim Deus, bruta præ nobis dilexisse visus, si morbos non in meritum adeoque non in bonum direxisset, cujus non est condigna pœna temporalis. Cæterum ubi pœnæ prævisus adest finis, ex dono munificentiæ, medicaminum potestates erexit. In belluis quoque, sui obnascuntur calculi, at non in pœnam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina succrescunt. Ideoque & longè alia surgunt radice.

16. Porrò antequam ad calculi historiam pergam, aliquot exercitationes præmittam. Primo itaque Salinis in Burgundia, hodie non plures duobus sunt putei, myriæ, & puteus Gray. Quod si verò mensuræ centum utriusq; putei separatim coquantur, longè minus salis dant: quam si eadem quantitate, connexæ coquantur. Incolæ exprimentum admirantur, utramque ideo myriam deinceps confundunt. Enimvero altera illarum plus salis halituosi, sive volatilis continet, qui singulariter coctus igne flammeo, antę sui coagulationem evolat. Ve-

sumtamen alteri fixiori obvians, imbibitur stringiturque in salem solidum. Exemplum hoc docet, corpora salium suos combibere spiritus, & spiritus vicissim rodere corpora. Myria siquidem Burgundica, crystallo clarior, halituoso tamen sui spiritu magnam saxi rupei partem in se combibit, quæ ideo inter coquendum, dum scilicet spiritus coagulantur in solidiore salis corpore, sidit, ac cum difficultate despumatur. Itaque salis ille spiritus, etsi saxum solveret, non proin cum terra connubium traxit, ut vel hic lapidesceret, vel illa sal fieret. Imò vel inde patet, etsi sal marinus partes halituosas haberet; non tamen calculo accederet, ut neque spiritui urinæ, in augmentum. Utpote qui alius longè principiis constat, (prout alibi de digestionibus) sed sal maris quantum cum lotio peregrinatur, tantundem concilia dissolutionis Duelech. suscitabit. Quicquid enim dissolvit saxum rupis, & in se invisibiliter occultat: id saltem non suadebit originem calculi.

17. Hactenus de terra fixa, per salis spiritum dissoluta, deque spiritu salis halituoso, ac coagulato. Nunc de spiritu volatili, in corpus solidum fatiscente. Sublima stibium cum æqua parte salis armoniaci, modesto igne, videbis salem, diversis coloribus tinctum surgere. Separa colorem à sale, per aquam; & habebis pulverem, qui cum sale petræ ferè totus in flammam avolat. Sin verò cum sale armoniaco relictus, adhuc bis per se sublimetur, & à sale liberetur, habebis pulverem stibii, salis expertem: cui si tum salem petræ miscueris, non inflammabitur amplius; sed quantum salis petræ miscueris, in terram commutatur, & salis naturam negligit. Nam sulfuris odor salem petræ penetrat. Ita salis urinæ odor, spiritusque volatilis, terreum spiritum in urina, per aliqualem putredinem suscitatum, confestim commutat in calculum. Ideoque non statim à mictu, urina granulatur; sed postquam putredinis initia assumserit.

18. Huc facit quæstio: Cur pueri & senes, sint ipsis viris calculosiores? an quia calidiores? Quid si Scholæ, absque rubore, frigus puerorum & senum hoc loco incusant, oblitæ pudoris, quod illarum voto, Lithiasis solo calore cor crescat: quid juverit copiosius phlegma invocasse, si calor, efficiens unicum desit? Si inquam phlegma (quod ut tale, petrescat) in natura desit? Nec eandem temperiem, complexionemve in pueris & senibus comminisci possunt, absque dedecore & confusione dogmatum suorum. Ut neque paritatem in urina amborum invenient. Sunt namque urinæ impuberum crassiores; senum verò, aquosæ ac dilutæ, calculosorum quoque aquosæ.

19. Senes olim vidi, continua stranguria in mortem usque infestatos, quibus diuretica remedia (id est, victoria) ex croco, mace, &c. Itemque lenitiva, ex malva, althea, &c. erant cassa, atque evanida, quosque jam Medici, calculo obsessos, pronunciaverant; sectio verò à calculo immunes testabatur (Michael des Montaignes Episcopum Parisiensem, avunculum, sectum frustra ait) adeoque non ex urina, calculi præsentiam ariolari adhuc didicerunt. Pro hisce stranguriis, Paracelsus suum pruinosum figmentum Tartari commentus est, nondum in dissectis hactenus repertum.

20. Equidem postmodum cognovi, quoties sel justo debilius esset (ut in senibus) non possit acidum stomachi chylum in salem salsum commutare: quocirca ex acidi tantillo relicto, & quotidiano, perseverare senum stranguriam, etiam non dato calculo. Sic cerevisiæ novellæ pluribus concitant stranguriam, propter residuum inhærentemque recentioris fermenti acorem. Hoc titulo, defectu nempe fermenti fellei, minus tinctæ urinæ senum, ac puerorum.

21. Unde sequuntur hæc notabilia. 1. Quod penuria scoriæ, sive stercoris liquidi in urinis, facilius concrescat Lithiasis. 2. Quod remedium à priori sit, confortasse fermentum fellis. 3. Acriores videantur urinæ in stranguria, ac stillicidiis, quatenus acidi aliquid continent. 4. Elucescit scoriæ usus, ejusque connexio in urina utilis.

22. Dein quæsitum est. Quare calculus in renibus frequens, rarior autem vesicæ? Respondi alibi. Quod, quamdiu urina est in venis, nondum sit perfecta. Neque enim adhuc olet urinam, aut proprietates lotii habet: quatenus neque convenit, cruorem excrementi odore imbui.

bui. Eſt itaque lotii determinatio, à Rene; odor verò, eſt fermenti putrefactivi. Quia excrementi. Atque ideo terram lotii valatilizat. Cæterum, quamvis fracida urinæ putredo reddat ejus terram olidam, ac putreſcentem; attamen non moratur in homine, quantiſper putreat. Ergo ſpiritu urinæ terra ejus fracida opus habet, ut petreſcat. In Rene enim (ubi urinæ fracedo fermentalis oboritur) terra recens ac volatilis facile ſe aſſociat ſpiritui urinæ, granulaturque, dum præſertim ſcoria, calculi præſervativa, nondum advenerit. Citrineſcit autem, etiam non minus à loco, quam à præfata ſcoria. Ren itaque pœnas luit, quarum primus author. Alibi de utero Duelech docebo, ante renem præcedere diſpoſitionem ad Duelech; quæ quia vitalis eſt, & non mera excrementitia, prout in veſica, etiam ſatius coagulatur in rene, quàm in veſica. Hoc namque, quia mera cloaca omni prorſus deſtituitur fermento. Sed inteſtina, quatenus ſtomachus fellis (prout de digeſtionibus alibi) ſunt receptaculum vitale, & coquens. Veſica verò, merum ſolius excrementi retinaculum.

23. Quæritur demum. Cur calculus renum, plerumque fulvus, & veſicæ albicans? Ren enim fermentum habet, ad excrementi factionem: opus habet ideò ſcoria liquida, ac tingente. Tum etiam cruorem habet ren, ſibi vicinum, propriumque parenchyma tinctum. Veſica autem, de ſui alimenti proximi glutine, copulat tertæ fracidæ, & ſpiritui coagulatori, in corpore urinæ.

24. Conſequenter hinc patet, cur Duelech, in veſica natum, durius. Magna quippe alimenti veſicæ pars abſcedit in mucum, qui una cum petroſis coagulationis initiis, durius tenaciusque Duelech parat. Pro-ut calx cum farina, cæmentum dat longe tenacius. Renes etiam, tandem usque in fibras ſolidas læſi, per ſocium Duelech: deinceps albos, ſatisque duros calculos, ejiciunt.

25. Docui alibi, alimentum veſicæ, ante plenam ſui digeſtionem, propter calculum aliam ve importunitatem, ſeparari à ſolido, & inſtar muſoſæ lachrymæ plorari, urinisque commiſceri. Eſſe inquam excrementum ultimæ digeſtionis, aberrantis, & impeditæ in veſica: occaſionatum nempe quandoque effectum calculi; non autem cauſam per ſe, quanquam ſubinde occaſionaliter atque per accidens aſſumatur. Medentes enim aliquot, tantam miſti muci, & tam continuatam admirantes copiam, ſcientesque, non eſſe purulentam, cum neſcirent è quanto ulcere tanta puris copia ſtillaret, tandem velut per ſufficientem cauſarum enumerationem coacti, catarrhos (ridiculum!) in veſicam intulerunt, miſerandis ſanè ſtupiditatibus. Alii autem, dum vanas, cerebro ſano, non audent implorare accuſationes, deque pure metuunt ulcera renis, tantæ ingluviei fontes, denunciant. Adeò, ut licet absque prægreſſo apoſtemate, dimidiam in matula partem, cum urina, ille mucus non raro dividat; rentur tamen ex rene indolente, tantundem puris quotidie depluere. Inprimis, Spadæ complures curatos notavi, quos medentum pudibundæ diſceptationes, ſuper pure, ulcere, renum tabe, & catarrhis, eo ad moriendum proſcripſerant. Qui, ubi præter Medentum ſpem ſani redierant, adhuc à ſe ſanatos, proficuo è peregrinandi conſilio gloriabantur.

26. Cur autem ſana urina mea, in frigore, fabulum adpoſuerit matulæ; non autem in calore, intus tantiſper detenta? Dixi, innato balſamo urinam præſervari, ne petreſcat, & putreſcat, æquè facile. Dein, matulam eſſe vas, affixioni aptum; non autem veſicam. Ac tandem, quod terra volatilizetur per putredinem.

27. Dubium etiam, cur gemellorum, eodem lacte nutritorum, alter ſubinde tantum ſit calculoſus? Cui dubio Scholæ, mulierculæ, idiotæ, & agreſtes, una pariter reſponſione ſe ſatisfeciſſe autumant: ſi indiſpoſitionis malam intemperiem, vel inclinationem nominarint, & humores attulerint.

28. Quam inclinationem Aſtrologi, licet haud diſtinguant conceptu, vel empſychoſi; partu tamen diſcriminant: atque hactenus in varias ſortes conturbant gemellos.

29. At ſaltem, etymon inclinationis ad calculum, vel in limine Paracelſum reddit ſuſpectū, de ſuo tartaro. Imò & Galenū ſuæ hactenus, absq; lumine, deſeruere Scholæ. Qui contentus inæquali intemperie, in ſeminalibus conſtituentibus (licet homogeneis) attamen, modo verſa

sit in naturam, putat, se abunde satisfeciſſe quæſito: proſequiturque cum deſperatione, hactenus illam eſſe à nato inſeparabilem. Nomen quidem vulgare. Inclinationis tollit; at remanent priores, ſi non denſiores tenebræ: dum litem lite reſolvit, & cum deſperatione, ſtudium inquirendi abtruncat.

30. Certum eſt interim, quæſtionis dualitatem non niſi à materiæ ataxia deſumendam. Quæ cum ſub ſpermatis homogeneitate tam ſimplici non inveniatur: neceſſe eſt, in loci, ſive climatis uterini magno oportet, determinari. Sic nempe mulierum latera differunt, ut velut bini homines, lateraliter diſtincti, ſimus ſinguli: adjacentque utero, lateratim alia intus viſcera. A primis namque conſtituentibus deſumuntur quidem hæreditariæ labes, in totum conceptum æquabiliter diſtemperatæ, ſi à parente genitore ſint dilapſæ; ſed quæ in loco ſunt repertæ, locis adjacent, & proximiores invadunt. Mirum! quam facile auſcultent tenerrima noſtri initia, peregrinis impreſſionibus, quamque facile, ſemel ſuſcepta, adoleſcant, atque quam pertinaciter demum perſeverent. Etiam, quæ mox proprio vivendi errore acquiruntur morborum ſeminaria, quam amice iisdem, quibus hæreditaria, poteſtatibus hoſpitentur, & dominentur. Eoque ingrediuntur potentius, atque inſolentius inuruntur, quo illorum conjugium, nobis adhuc junioribus, Archeum defœdat. Quantiſper namque incrementum aſſumimus, morborum hauſta licet odore tenus ſemina, quoque incorporantur radicalibus initiis, ac in unum quid, nobiſcum adoleſcunt petroſæ ſeminum entelechiæ. Quas etiam vel hauſto odore, fermenta ſeminum conſtituere alibi latius. Nam è natura integra, omnis homo ſanus, & unius inclinationis eſſe deberet, niſi propter proprietates vitæ mediæ, alimentorum, perturbationum, atque climatum, ataxiæ in filios Adæ irrepſiſſent. Quæ autem cum ſanguine materno, & lacte nutricum ſubintrant, ut fures domeſtici, theſauros vitæ poſſident, nec facile recedunt, niſi ſub renovationis auxiliis. Propinquius autem ad nodum veniens, dico, quod in rene ſit fermentum ſtercorarium, lotii putrefactivum, quo devio, ſemelque aberrantis nota impreſſa, lotium pergere, deinceps ſpontaneo fluxu, ac ſenſim in ultimatam tendere ſui putredinem, ſub qua latet poteſtas volatilizandi terram. Cum ergo Reni inſit hæc fermentandi poteſtas, quæſtio, cur gemellorum alter renes habeat in fermento ſtercoreo fortiores, reſoluta eſt, per caput de Robore inæquali partium. Quatenus ſcilicet, ſic alterius ſtomachum averſatur, & robuſtior alter non item. Ren nimirum putrente fermento ditior, in fabricam calculi pronior. Patrans quoque, ſi veſicam urina repletam, ſub generando habeat, ſolet ſobolem calamitati Duelech pronam ſuſcitare. Quippe fracedo detentæ diutius urinæ, fermentaliter inoleſcit vicino ſemini translabenti.

31. Tanto nempe ripiculoſius errat Galenus, volens aliquid lotii naturaliter cuilibet ſemini, ſemperque additum, ob titillationem. Ignorans ſcilicet, ne pilum extraneum initiis generationis permiſceri, absque totali ejus internecione. Ut autem prælibata inſerviunt intentioni, nota robur inæquale partium, eſſe velut naturæ intimæ neceſſarium. Etenim nec filum, ex auro homogeneo trahes, quod non citius una parte ſui, quam altera, frangatur. Adeoque ſit debilius ſeipſo. Ataxia, diſparitas, & heterogeneitas, ſunt modo de intima rerum eſſentia, licet eſſentiis prorſus peregrina. Hinc nempe gemelli, unico ſingularique ſemine prognati, heterogeneitatem evadere nequeunt, præſertim quæ tam facili contagio inducitur in rerum initiis.

CONTINUATUR HISTORIA DUELECH.

CAPUT V.

1. *Spes calculoſis unde?*
2. *Quis medicus Theodatius?*
3. *Honor medico qualis?*
4. *Quadruplex Medentum inſcitia.*
5. *Hiſtoria philoſophica calculi.*
6. *Error Paracelſi, & Galeniſtarum, de materia antecedente tartari, & calculi.*

7. *Error*

7. *Error Paracelsi.*
8. *Terra in urina, & cruore.*
9. *Quid inveniatur in Duelech distillato?*
10. *Simplicitas Medentum.*
11. *Miseranda Galeni simplicitas.*
12. *Argumentum, in primam materiam calculi.*
13. *Diureticorum examen.*
14. *Miserrima aliquot historia.*
15. *Resolutio quæstionis Diureticorum.*
16. *Vnde periculum in Diureticis, & hujus felix præcautio.*
17. *Census Diureticorum.*
18. *Intemperiem versam in naturam, corrigibilem. (veat?*
19. *An laterum decubitus Lithiasin promo-*
20. *Varia actio spiritus urinæ.*
21. *Vanæ Scholarum præcautiones.*
22. *Elenchus Scholarum.*
23. *Inadvertentia Scholarum.*
24. *Cur tactus fallat Nephriticum?*

DEus non fecit mortem, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Quapropter credidi, nullum defectum, in sanando obvium, profluxisse ex thesauris ejus, qui non mortem, sed remedia fecit: ut neque ex præscientiæ errore: ut quem elegisset, ac creasset in Medicum, multis ubique numeris penuriosum destituisset. Non est ergo Medicus, ut duntaxat palliativum remedium, ac frustraneũ calculosis, ceu impostor obtrudat.

2. Indiguit namque infirmus Medico, qui testaretur bonis operibus, se à Deo creatum. At postquam Medicina in professionem erecta est, lucri prurigine, sceleratum quodvis genus hominum se ad medendum intrusit, cui errori obviando Magistratus, jure in hos sævire deberet. Scholæ itaque ad se Medentum electionem traxere, dignosque censuerunt, quotquot Ethnicorum insciriis subscriberent, ut Cathedræ atque vita humana ipsis concrederentur. Hoc jam in possessionem, in Europæis, ab aliquot jam seculis, per manus transmigravit, refrixit charitas, & introducta sub sigillo tutiore ignavia, partamque insciriam confirmavit longus usus, prætendens præscriptionis jus. Quare Deus dona sua retraxit, & quæ alias dedisset, continuit.

3. Equidem D. Paulus vult honorandas viduas, quæ verè viduæ essent in bonis operibus, ad imitationem mandati, quod Medicum statuit honorandum, qui vere esset Medicus, in bonis operibus, sicque se à Deo creatum, & electum testaretur. Quemque scilicet suæ vocationis digna sequuntur opera, diplomata, signa, & merita sui honoris. Quem locum mecum ruminans, invenio honorem Medico indici, propter necessitatem: quæ necessitas præsupponit provenientem fructum. Alias frustra. Non quidem, quod vis præcepti influat in necessitatem: ut quando sanus non indiget medico, nec hic tum sit honorandus. Nam Judex, Prætor, Causidicus, Miles, Lictor, Tortor, Figulus, Textor, &c. præscriberentur honorandi, eodem necessitatis jure. Veruntamen in mentalibus, totus semper verborum contextus, nonnisi tanquam unius rei conceptus est. Testabuntur autem id, qui quandoque intellectualiter, abstractoque modo, aliquid forte degustarunt. Idque quodammodo demonstrari potest. Eodem namque conceptu, quo ensem considero, concipio inprimis figuram longam, planam, tersam, acutam, materiam quoque duram, metallicam, non flexilem in filo rectitudinis, finem denique, non ad panem scindendum, aut ligna, &c, sed ad vulnerandum. Ista nempe cuncta, in unico mentali ensis conceptu, simul mihi repræsentantur. Sed in abstractis mentalibus, nedum conditiones concomitantes, verum insuper quicquid multis horis dici (imò nec exprimi) potest, unico, velut unius verbi conceptu, in intellectuali raptu infunditur. Honos autem præscribitur Medico, creato ex bonitate Altissimi, propter necessitatem ægrorum, ad sanandum eos. Quod sane in mentalibus habet significationem simplicem. Necessitates autem Militis, Judicis, Tortoris, Textoris, &c. non perpenduntur tanquam electorum ab Altissimo, sed tanquam promotorum ab hominibus, ad fungendum officiis, ex malitia hominum requisitis.

4. Alibi ergo demonstravi, quod quadruplex ignorantiæ caligo, sub habendi cupidine, unà intraverit in professionem Medicam, eamq;

sine honore destituerint. Nimirum inscitia causarum, modi fiendi, remedii, & coaptationis. Profecto ut Pyrotechnia corpora refert coram oculis: ita januam pandit ad Philosophiam naturalem. Sub ignorantia, & ignavia Scholarum itaque depressa delituit vera Pharmacia, quæque lumen Medico adferre debebat, tota mechanica habita est: inque Pharmacopœum, suamque uxorem delata. Libertati meæ indulge Lector, quoties de Deo, de vita, de morbis, de Republ. de proximo, de vocatione mea, de vero, de bono, de nocuo, deque rebus adeò seriis, tantique momenti, in favorem mortalium, à me disputatur. Nam nullius hominis gratiæ aucupium mihi propono. Ostendi hactenus cæcas descriptiones è causarum & remediorum ignorantia, sive disquisitionum pigritia, & facilitate assentiendi falsis principiis: quare & consequenter auguramur infaustas calculi curationes, fallaces sanationes, desperataque auxilia, ut & miseras ægrotorum obedientias.

5. Pergam modo. *Enimvero, quicquid de novo in natura surgit, id ex aliquo, adeoque ex alio fit.* Ut nempe mutatis materiis proximis, necesse sit, illarum quidditates mutari. Ideoque hoc aliquid desivit esse, ut novum hoc aliquid inde consurgat. Idque non fit spontaneâ resignatione, aut prioris habenæ lassatione; sed superinducta necessitate novi seminis, maturataque impressione, sive actuali dispositione Archei, novi entis in potentia. *Atqui cum id, quod nondum est, agere adhuc nequeat: oportebat, quod istud ens in potentia quodammodo præexistat, ut prioris entis substratam molem sibi in ens posterum adaptet.* Subsistit vero ejusmodi entis præexsistentia, in quodam spiritu seminali, cui rerum sua tragœdia agendarum typi, atque umbratiles prænotiones insunt. Hunc autem spiritum archeum nomino; voca tu, ut voles. Sat esto, scire, nil de novo in natura oriri, citra semen; Operatur demum omne semen, per ancillantes sibi dispositiones, quas in materia ad intenta vota propagat. Media autem organa, quibus semina materias disponunt, fermenta voco. Nam prout acidus odor testæ, hac cogit, odor fermenti, farinā inficit, odorq; cadi fracidus, vinū in vappā convertit, &c. Sic in lotio, suum est semen ad Duelech (Calculum enim ab arena, sola quantitate distinguo, unicoque Duelech nomine significo) suum quoque fermentum dispositivum, subinde nudo in odore situm. Siquidem in veteri olidaque matula citius petrescit lotium, quàm alias in nitida. Non est tamen odor ille fermentalis lotio proprius: sed advena peregrinus, qui quandoque sic reni quoque inolescit: ut Gorgonis instar, fabricando Duelech, jugiter atque incessanter insudet; tanquam ad sui perfectionem laboraret. Ita nempe invitus partium archeus trahitur ad scopum alienum, & quo nollet, abducitur per alieni fermēti importunitates.

6. Errat itaque Paracelsus, qui mucilaginem quandam tartaream velut calculi materiam primam, atque desponsatam, per venas dispersam, annotat: illamque per laxativa quædam subduci hortatur. At hisce nugis, tam de causis Duelech veterum, quàm tractatu de Tartaro satisfeci. *Sat namque constat, quod in lotio humano (etiam sanorum) semper sit proxima materia invisibilis, & semen ad Duelech; sive interim erumpat Duelech in actum, quantisper penes nos urina maturatur, sive postquam extra nos fluxerit.* Lotium quidem essentialia initia ad Duelech continet; ipsi verò est per accidens, quod maturentur, vel non, & quanquam lotium in se habeat semen atque materiam calculi; non est tamen uterus calculi; sed matrix tantum calculosi seminis; *quod sibi vel foris, vel intus uterum quærit, & invenit.* Etenim ut perire debet ens in actu, si inde ens, quod est in potentia, ac quodammodo seminaliter præexsistens, consurgere debeat: Necesse est essentiam atque materiam lotii, ex qua fit Duelech, prius fatiscere, si inde Duelech fiat. In quo tamen exigua intercedit mora. In lotio quidem inest apta materia, inestque semen pro Duelech: indiget saltem actuante & excitante fermento, quod semen germinare procuret. Eo quod rei transmigratio arguat sui decidentiam, per statum neutrum, mediante fermento proprio. Lotii igitur fermentum corruptivum est excitativum seminis. Diutius ideò servari incontaminatam urinam, sub balsamo nostræ œconomiæ, & sub calore vapido, per mechanicam ostea-

ostendi, quam quæ aliàs paucis inde horis, frigido in urinali corruptione auscultat, ac proin etiam sabulo matulam conspurcat. Renes enim quoquo modo polluti, jam fermentum corruptivum urinæ conceperunt. Reni quidem suum à natura excrementosum fermentum inest; sed id nondum sat est, ad propagandum calculum. Est itaque in lotio Duelech, ut ens in potentia, quod prorumpit in actum, dum lotii, sive prioris entis corruptio imminet.

7. Interim verum est, quod quædam Provinciæ, ad crebritatem calculi, non ignavam ferant opem. Illyricum enim olim populosum, hodie autem penè desertum; quia tetro halitu vitam præscindit. Sunt namque loca Scorbuto, Asthmati, Caducove velut subnoxia. Non quidem, (ut Paracelsus vetur) quod ejusmodi tartarorũ sint fœcunda. Utpote cum eadem vecti nave Europæi, nostratibusque cibis usi, affligantur peregrinis morbis, atque topicis. Semina siquidem morborum aliquot insunt locis, cuduntque aptas sibi materias, si easdem non reperiant sibi obsequentes, aut desponsatas: facessant nugæ, quæ nudam præexsistentis materiæ tartarosæ alluvionem, adeoque mucaginem, pro Duelech supponunt, ac requirunt, fictaque artificiorum allegoria fundant. Quasi non alia calculi, quam quæ siccatæ mucilagini responderet consistentia, quasi ex non mucido potu non generetur mucida saliva: quasi omnis petræ generatio, atque induratio conscriberetur muco, & calore: Etenim si cor, ossibus ut calidius, ita & durius esset, fortassis fidem mererentur illorum theses. Sed aspernatur natura similitudines, longè ab artificiis petitas.

8. Itaque stercoreum fermentum renis, nimis exaltatum, deinceps disponere coagulatorem urinæ spiritum, atque terræ volatilis materiam intelligo, ut in semen Duelech concrescant. Etenim non est in natura principium transmutativum, extra fermenta innata, vel conquisita (prout alibi de fermentis) exceptis artificialibus, per ignem constitutis. Unde quoque ab iisdem, inapposita est omnis deducta similitudo. Aliter namque terra figuli crematur in lapidem, absque semine; aliterque omnis contingit petrificatio, seminali deducta initio. Inesse autem urinæ terram, probat primum mechanica lotii distillatio. Dein è cruore stillati cruoris, multa tandem remanet terra, quæ aliàs inter nutriendum tota volatilis exhalat, consumitur, nec fæcem ullam sui relinquit. Terra autem volatilis in lotio, ex putrefacto est. Succrescente ergo stercorea putredine in lotio, adducta scilicet scoria, sive stercore liquido, subinde spiritui coagulatori obedit: quoties nimirum amborum reciproca actio à fermento putredinis concitatur.

9. Exsectum Duelech distillavi, per se, nec quicquem elicui, præter spiritum fætidum urinæ, & flavam crystallum, simulque oleum, quale ex desiccata urina trahitur. Quod autem in fundo mihi remansit, terra erat nigra, ambusta, friabilis, & insipida. Lectores ergo decipiunt Tyrocinii chymiatri scriptores, quotquot calculi humani distillationibus, atque suis præparationibus stentantur Ludum Paracelsi, sive saxifragorum principem. Etenim mera scripturiunt & decumana mendacia. Nec horum impudentiam, temeritatemque satis indignor, in re tam facilis experimenti, præsertim, ubi quisque, ex rasuris matulæ, id commodè novisse potest. Ne minimum sanè ex calculo humano elicitur, eorum quæ temere Pædotribæ illi scribunt. Certum est interim, medio putrefactionis non pauca fieri volatilia, quæ prius, non resolutis claustris, arctius ligabantur: etenim & sic vegetantia, meraciores aquas stillanti dant, seipsis nondum putrefactis. Non unico igitur percussi telo perimus, cum singula, quæ mitia, si parumper exorbitent, novas fingant nobis calamitates. Etenim parenchyma renum, viscerum omnium durissimum, nervis atque arteriis destitutum, aptissimum fuit fermento stercoreo lotii: cui si accesserit vel minitatæ putredinis urinalis fermentum, præterlabenti lotio festina imprimitur inclinatio in Lithiasin. Siquidem odor solus nominatæ putredinis in lotio, heterogeneitatem suscitat, prius occultatam. Statim namq; urina graveolet, quæ in fordidam matulam inciderit, longéq; citius occultatam in se arenam prodit, quam quæ alias nitido vitro excepta sit. Nam experimento indubio ostendi, etiã sanorum urinã in matulis Duelech affigere, granorum, vel squammarũ formia.

Idque

Idque non ſtatim à mictu, ut ſidant protinus; ſed aliquod horis abinde affiguntur. Dum jam ſcilicet lotium, conceptum à rene fermentum explicans, viam corruptionis ſubit. In Nephriticis quidem urina ſuſcipit fermentum putrefactivum, quod alioqui ſanorum lotio non communicatur, fermento ſtercoreo alioqui ſibi ſatis. Porrò neceſſarium non eſt, actualem putredinem reni ineſſe, ut arenam intus ſuſcitet. Prout nec urina in matulis adhuc fœtet, dum jam ſe ſabulo liberavit; ſed ſufficit minitata, ſive incipiens putredo, ut ſpiritus jure ſuo libere potiantur, agantque viciſſim in ſe invicem abjectis repagulis. Minitatam autem puto, quæ tantum ſeminaliter Archeo renum ineſt, licet non explicata: nam alioqui, ſi actualis eſſet, vel tantilla putredo in rene, febris lenta illam comitaretur; quantulacunque autem fuerit, facile in lotium radices agit, in quod videlicet jam fermentum urinaceum penetravit, quod in ſe ut ſtercoreum, *ita & putrilaginoſum eſt. Facilis* eſt nempe putredinis, & excrementi, aſſociatio, in ſymbolo fermentali.

10. Quisquis ergo ſtuduerit, ne lotium ſibi intus petreſcat: opportunè proſpiciat, ne ſibi intus petreſcat importunè. Sunt enim ideò, quæ grato odore urinam renesque tingunt, organisque hactenus blandiuntur. Quatenus namque Diuretica ſunt, ſive mictoria, ad renes aditum ſortiuntur, ſeſeque lotio immiſcent. *Etenim quæcunque occulta, vel manifeſta qualitate ſaxifragi nomenclaturam meruere*, mundant quidem, ac abſtergunt, & hactenus renes putredine comminatos ſolantur: at ſanè nequicquam arenarum liquant, aut reſolvunt. Quales ſunt aciduli fontes, lapides, atque herbæ diureticæ, quæ eluendo, detergendoque arenas, & tenuiores grumos proſcribunt; non autem liquant, multoque minus inhibent nova calculi exordia. Quia balſamo, gratiq; odoris condimento deſtituta, ſquallores fermenti putrefactivi, ut ut adhuc ſurdos, attamen non placant. Prout enim plantæ regerminatio non tollitur ramorum abtruncatione, ſed eradicatione: Ita nec ſanatur nephritis, deturbando calculum. Nil quicquam actum præmio dignum, ſi epilepticus à lapſu erigatur, ſi non à recidiva etiam in poſterum. Hunc tamen medendi apicem Scholæ nequicquam tetigerunt: imo potiùs deſperarunt: quia contractam Lithiaſis labem, non rarò in poſteros, jure hæreditario translatam, ferocire viderent. Etenim cum diſſectum à calculo veſicæ, ſæpe deinceps tota vita immunem vidiſſent: idem ſibi promittentes futurum, in calculo renum, de recidiva, nil quicquam ſoliciti Medentes de craſtino, benè ſperandum ægrotis perſuaſerunt, benè ſperantes ſe ſaltem pecuniam recepturos, proximis recidivæ nundinis. Stolidis nempe principiis innitentes, laxativa mitiora tantum ſubinde utendum, ut antecedentem calculi evertant molem. E ſtomacho nimirum omnem calculi materiam ſe emungere arbitrantur, ſerioque loquendo, ſtentantur per ſua benedicta laxativa, ſanationi palliativæ ſe proſpexiſſe, ſi repetita cacatione æger obſequioſus fuerit, regulasque victus ſervarit. Sed hiſce nugis abundè ſatisfeci libro *de febribus.*

11. *Nutrimur* namque iiſdem, quibus conſtamus. Nec partes ſolidæ nutriuntur, niſi affini liquore, ſpermatico, viſcido. Ridenda ideò magis eſt Galeni ſimplicitas, quæ membranas, nervos, tendines, adeoque partes primæ conſtitutionis, in cibis vetuit, ne mucilago ſive pituita inde ſuccreſceret: immemor ſanè, quod ſola vitali iſta mucilagine, partes ſimilares in nobis immediatè nutriantur.

12. *Nec interim attendunt* Scholæ, quod renum alter, unoque tantum latere, ſæpe calculos pariat, totusque ſubinde occaleſcat: ubi alter ſuo interea rite fungitur tota vita munere. Unde ſaltem fatendum: quod urina, non ſui vitio, aut mucilaginis ergo, in ſua baſi petreſcat (quod jam ante ſat eſto conculcatum) quod denique non ex diæta, ciborum potuumque imaginato tartaro; ſed quod renes, proprio defectu, vitioſum ſuſcitent fermentum, ac tandem inſolens hoc monſtrum pariant. Sæpe namque renum unus dudum multo fluxit ſabulo, ac dein totus calculo obturatur. Dolorem quidem obtuſum perſentit illius lateris; ſed nullum deinceps per vitā fabulū. Tandem id Scholæ per Anatomē advertunt quidē; nondū tamen proinde ceſſant inſontem damnare ſtomachū,

par-

parturientem phlegma petrosum, pro uno, & non pro altero renum. Partæque ideò Lithiasis crimine vapulet, scopis evertatur; triduanas patiatur evacuationes minorativas, & familiares; rudiores verò toleret solutivorum animadversiones, per stataas anni vicissitudines. Imò toleret stomachus supplicium, quod subter humeros, & poplites cauteria, ad pituitæ defluæ præcautiones, detorsiones, revulsiones, aliaque id genus anilia figmenta imprimantur. Tantoque crudeliores in stomachi non patratum crimen sæviunt tortores, quòd hic suum cauterium stigmate obduci sinat; medentes verò, apertum detineant. Quasi ficta pituita, è capitis plano diruens, in stomacho immutata permanens, per intestina laberetur, à Mezaraicis iterum sorberetur absque nocui discrimine; inde verò ad jecur & renes iterum ferretur, nisi aperta infra humerum, vel genu, cute, revellatur à destinato itinere, foras. Bone Jesu! Sapientia Patris! suntne hæ tuæ Scholæ, quæ hujusmodi deliramenta credulo popello proponunt? suosque meris nugis circumveniunt? Tot lanienis mortales cruciant? Absit! Absit credere hanc doctrinam veritatis: id est, tuam! Sed hostis primæ veritatis, inimicus hominum istas nænias protulit, & usque tuetur.

13. Cæterum aliqui Diuretica præscribunt, aliisque interim timentibus arcentur, ne videlicet propulsus è rene calculus in via steterit.

14. Sic enim Abbatissa, calculo descendente oppressa, sub Canicula, suadente Medentum corona, à remedio diuretico abstinuit, ne forte calore stationis, & diuretici, calculus grandesceret, & indurescceret. Exspectavit itaque insomne quatriduum, immani ejulatu, donec sua sponte lapillus in vesicam appulisset. Tum exsultatum à Medicis consilium: & nisi regulam servasset, sanè vitam non servasset. Nobilis quædam, infestata calculo, & febri; post quater repetitam phlebotomiam, enemata, minorativa, laxantia, vesicatoria, idque genus alia, totos dies decem cum clamoribus supervixit, in Medentum spectaculum: eo quod non reperirent horam à febri immunem, qua pharmacum contra calculum propinare potuissent, nec vires, ad novam aliquam carnificinam suffecturas: etenim quæ vidi, inter curandum, à Medentibus, titulo caloris perpetrata, vix toto volumine, cum horrore & commiseratione describerem. Jesuitam enim Antverpiæ Anno 1606. cui uterque ren calculo obsessus, lotium negabat, tandem sub bidui Medentum certamine, animam efflasse memini. Disceptabatur enim de Asini Apulei umbra: Num videlicet illi glans suppositoria, an verò clyster adhibendus. Diuretica, sive calculi propulsiva horrentibus omnibus. Interim Mercator quidam Joannes Vermierden, ab octiduo stagnantem urinam passus, jam morti vicinus, diureticum sumsit è succo millepedum, & succo conchiliorum nigrorum, cui granum unum cantharidum innoxerat integro hausto bibitum. Hæc missa facio.

15. Diureticorum autem litem sic dirimo. Omnis calculus vel major est suo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor; opportuna, nec metuenda erunt Diuretica. Si autem justo major: Diuretica erunt planè evanida, ac frustranea. *At si æqualis ureteri responderit; præstat eundem ocissimè expelli, ne per moram augeatur.*

16. Veruntamen quia transeunte calculo, ureter contractus præ dolore, plerumque crispatur. Diuretica in paroxysmo danda, cum præcautione. Nimirum propinanda sunt doloris, & contracturæ inde natæ inhibitiva. Cujus solius puncti incuria, vel inscitia, subinde contigit, calculos media stetisse via, & miserandis ejulatibus necuisse. Idque non tam Diureticorum insolentia, quàm Medentum errore. Nec enim putandum, canalem ureteris esse inæqualis strictura, ut calculus, qui per ureterem primo impulsu descendit, tandem angustia itineris pressus hæreat. Sed compressiones posteræ sunt crispaturæ morbosæ, ac spasmodes, à dolore, prout de Sensu & Sensatione alibi. Adeoque tam externa fomenta, quàm interna, quæ convulsivos illos motus placant, summopere adhortor, & necessaria judico.

17. Quidni ergo distinguam Diuretica, quorum tam destinationes, quàm electiones vix antea cognitæ. 1. Siquidem quædam urinam corrosivo veneno acuunt: ut Cantharides. 2. Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & stranguriam excitant. Quales sunt cerevisiæ recentes. 3. Sunt quæ urinam reddunt absterstvam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis can-

crorum: itemque herbæ passim gaudentes etymo Diureticorum. Continentque singulæ alcali volatile, vel saltem istud subter digerendum acquirunt. Etenim hactenus Diuretica, plerumque potui vulnerario conducunt. Eo quod in quovis vulnere mox aciditas, omnis in carne putredinis index, atque socia, oboriatur: quam alcalia facile in se absorbent, & absumunt. Quocirca rusticus erat, qui vulneratos sanabat lixivio tiliæ. Sic lapis cancrorum, vino incoctus, vel maceratus, insigniter saporem lixivii præsentat.

18. 4. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, stimulantque expultricem, quatenus putrilaginem urinæ generant. Cujusmodi sunt Raphanus, Asparagus, &c. Vidi namque Jurisperitum, non ante afflictum Lithiasi, nisi postquam à largiore Asparagi esu domum rediisset: ac deinceps non tam calculis, quam subtilissimis arenis, perreditus, aliquot annos, singulis forte quindenis, sub atroci dolore decumberet. Unde didici, quod unius vesperi error malum habitum renibus induxerit, qui vix in posterum tolleretur. Cognovi hinc etiam naturæ nostræ pronitatem, quæ tam cito in sui ruinam auscultat, semelque lapsa, tardè, ac difficulter, etiam medicaminum favore, resurgit. Denique ejusmodi habitum, in aliquot jam annos perseverantem, nihilominus correctum, adeoque inclinationes, quas vocant, Intemperies versas in naturam, esse mobiles, ac separabiles, contra Scholarum desperationes. 5. Sunt quoque Diuretica, quæ grato odore lotium renesque reficiunt. Ut macis, nux myristica, terebinthina, mastix, juniperus, &c. quasi renes odore consolati, sui memores officii fierent. 6. Sunt dein etiam, quæ ex alcali lixiviali, sub digestione, migrant in acredinem, vias urinæ abstergentem, instar saponis, excretricem stimulant, incidunt adnatas sordes. Cujusmodi sunt, quæ testis, & lapidibus, cineribus que appropriatorum colliguntur; quæque sola, saxifragorum nomine digna videntur, præcipuè si in gradum volatilitatis sint deducta. 7. Est demum Diureticorum genus, quòd parva quantitate, lotii copiam è toto corpore profundit, ut millepedes, species de Becâbunga, item succus conchiliorum marinorum, nigrorum, oblongorum: & quæcunque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. 8. Est & genus, quod sedandis renum doloribus utile, hæsitantes confortat. Quale est in croco, rhabarbara, & cassia inversis, id est, visolutiva priùs orbatis. 9. Spiritus salis marini; nedum Diureticus est, simulque stranguriam lenit, quibus calculus in vesica volvitur; verum insuper calculos renum minuit. Si ultimo igne distilletur reverberii. Non sat est ergo dicere, diuretica urinam creant: quin insuper etiam est determinandum, an excitatione attractiva, an urinæ liquatione, an exasperatione, an putredinis citatione, vel alio demum titulo id agant. Nec sat est, serum lactis continere aliquid nitrosi: quin etiam aliquid habet prioris cruoris residuum, unde cadaverosum est, adeoque Asparagi tenorem servat. Multa siquidem, renum consolatione, urinam cient, gratoque alia odore lotium suffundunt, aliaque sunt per acrimoniam molestiora, ut &, quæ fermentum putridum urinale accelerant, quæ tota radice calculosis nocua: magnoque Medentum ideo errore Asparagus quibuslibet ferè apozemaribus incoquitur.

19. Porrò formidavi quandoque unius lateris decubitum ordinarium: quod supinus ren præcluderetur ab intestinorū incumbente pondere, inque eo restagnans urina fieret arenosa: si quotidie, per plures horas recluderetur ibidem. Præcipue, quod supinus ren distet saltem digitis decem, à vena cava: sitque vesica, medio situ inter utrumq; renem: persuadebā itaq; mihi, quod ren supinus non posset se exonerare sursum, in vesicā. Sed postmodum cognovi vanum hunc meū timorem, quodq; nil, respectu Archei, esset infelū. Nec satis id fuit, theoricè inquisiviisse. Igitur oportune mihi notus, qui à puero nunquā in latus sinistrum decubuerat. Etiā adhuc senex, nondum Lithiasim passus. Observavi & alterum; qui nunquā, nisi lūbis, & dextro lateri indormierat; sinistro tamen ac prono rene, evasit calculosus.

20. Repeto hic: quod clarus ac stillatitius urinæ meæ liquor secum asportaverit sursum per alembicum suam terram, quam ad latera vasis in verum Duelech conformavit, & affixit: quodque illa induratio sit facta à spiritu urinæ, qui quidlibet, atq; diversimodè plura coagulat. Nam spiritum vini condensabat in offam volatilem.

Sim-

Sin vero reperit objectum fixum, de natura salis, vertitur in salem, prout contingit spiritui vini, à sale tartari. Aut dum spiritus salis fontani, combibitus à cognato sale, fit sal. Sin autem spiritus urinæ reperiat terram fixam, quam rodat: cum illi deficiat objectum coagulabile, imbibitur à terra, & abhac subigitur: & coagulationis alioquin author, ibidem coagulatur passive. Sed ubi spiritus urinæ invenit volatile non coagulatum, coagulabile tamen (quia terreæ indolis) suum exserens coagulum, constringit eandem aporrhœam in terram: consertisque viribus utrimque, fit nova creatura, quæ est nativitas Duelech.

21. Cæterum Scholæ, suis calorum insistentes principiis, præscribunt, non incubandum dorso, lumbos quoque inungendos refrigerantibus, imò lamellam plumbi gestandam topice. Imperant culcitram lanæ loco lecti plumosi, ne renes incalescant. Quin etiam inter stragula & culcitram corium substernunt. Nimirum circa effectus debellationem Scholæ tantum occupantur, respiciuntq; duntaxat productum, sive posterius; nequaquam autem ad causam, nequidem occasionalem. Nugiis invigilando enim, successive sibi invicem subscribunt, sine nota juvaminis. Adeoque serio somniant vigiles, ut ægris adulentur. Neque enim nascuntur calculi, quia lumbi calent sed calent lumbi, quia nascuntur calculi.

22. Lanam ergo præ plumis deligunt, ob harum (inquiunt) calorem. Nesciæ, quod plumæ minus calefaciant, quàm lana: ob minus accuratam aeris exclusionem. Quod judicet sensus tactus.

23. Denique dato, quòd pluma magis calefaceret superincumbens corpus, plumisque involutum, quàm lana; attamen id totum cessat, si linteum intercedat inter plumas, vel lanam. Siquidem calor, qui è pulmis vel è lana emergit, non est ipse horum simpliciumcalor; sed incumbentis calor reflexus, receptusque in plumis, vel lana. Inde namque depositus in medio (linteamine) redit, non quidem seipso priore robustior, sed ferè adæquatè contemperatus, eodem momento caloris, quo pollet ipsum corpus. Determinat autem ocularitèr hanc litem, ipsum organum vitreum, ad mensuram temperiei ambientis aeris constructum. De quo in principiis nostris elementalibus.

24. Nec arguit in adversum, quod calculosus nephriticus se sentiat calidiorem lecto plumeo, quàm laneâ culcitrâ. Nam id non contingit, ob majorem plumarum calorem; at benè, quia patiens demergitur profundius lecto plumeo; culcitra verum lanea tantum superjacet, afflatque à lateribus aer refrigerans. Adeone Scholæ nunquam aliquid ex fundamento, causa, atque radice distinguent? Semperque ex dogmate gentilitio caloris, & frigoris, cum rusticis sapient? Oro vos, propter amorem Dei, quo quisque exacto secum seculo prospectum optet sibi, abjicite pertinaciam, præsumtionē, & ignaviam; ac nolite aspernari meliorem Doctrinam.

UTERUS DUELECH.

CAPUT VI.

1. *Cur sit inquirendus uterus Calculi?*
2. *Vesica etiam alterius sortis calculum generat, quam ren.*
3. *Prognoses.*
4. *Calor in urinis non coagulat quicquam.*
5. *Altera uteri necessitas.*
6. *Situs hujus uteri.*
7. *Mechanica.*
8. *Observationes inde habitæ.*
9. *Conjicitur hujus uteri extensio.*
10. *Ratio mirabilium in Nephriticis.*
11. *Unde recidiva in Nephritide?*
12. *Nephritis auscultat Meteoris.*
13. *Modus in fiendo.*
14. *Lotium cur turbidum?*
15. *Dolor Nephriticus à contractura.*
16. *Falluntur in causa, qui strictūram ureteris, pro doloris atrocitate adferunt.*
17. *Inscitia uteri sanationem negligere fecit.*
18. *Fabulosa Scholarum persuasio.*
19. *Recidivarum altera necessitas.*
20. *Dubii cujusdam elucidatio.*
21. *Historia amentis.*

22. *Separatio lotii à cruore.*
23. *Inordinata peregrini calculi generatio.*

SEmine, materia, ac proceſſu fiendi calculi, jam patefactis: cogitaque urina in ſui contentis, quatenus eſt vas ſeminarium, deferens ſemen calculi: nondum ſatis tamen dictum. Siquidem ſoſpite unico rene, ſæpe alter duntaxat calculoſus eſt. Non ſufficit ergo accuſaſſe urinæ commune initium, eoque potentius imaginandum hoc, quod omne genitum præſupponat quendam uterum, unde nimirum ſubinde non ignavam indolem ſortitur ipſum productum. Neceſſe eſt enim loca eſſe, quibus res fiant, antequam naſcantur, idque tam prioritate locorum, quam motuum. In hepate quippe eſt jam urina materialiter, imò & in mezenterio, antequam ſit in renibus. Neque renes per ſeparationem ſequeſtrarent lotium à cruore, niſi jamdum urina & cruor realiter diſtincta eſſent. Si vero urina ſit, priusquam ad renem, vel ad emulgentes venas deveniat, neceſſe eſt & calculum quodammodo ante renum hoſpitia præparari. Etenim ſi ſtercus, vel ab initio duodeni inteſtini, præparari incipiat; quidni idē lotio continget? Quapropter viſum fuit mihi, urinam nec etiam poſſe uteri calculoſi rationem complere, multòque minus renes ipſos, tanquā per ſyringas, feſtinus tantum eſt lotii tranſitus. Quare primus debui uterum monſtroſæ hujus prolis attendere: *præſertim, quod hunc cognitionis apicem Scholæ hucuſque tranſilierint,* vulgi judicio contentæ, nec ultra rus ſapientes, quod renes atque veſicam tantum intuetur. At certè fodina, ſive uterus, magnam utrobique gignendæ rei diverſitatem cauſat, ſi generationis fertilitates ac ſterilitates plerumque contineat. Solo namque ſi natura ſubeſt: certè utero natura non poteſt non ineſſe, ſi præcipuè renū unus petreſcat, altero incolumi. Idque potiſſimum contemplandum ex eadem & in eadem materia, uniuſque feminis urina.

2. Ex utero itaque, nec aliunde accerſitæ infirmitatis cauſa petenda. Nam & veſica, & eadē numero urina, alterius ſortis Duelech procreat, quam quod in rene fit, vel ſaltem nuſpiam fiebat ante. Enimvero, non ſoleo ſubſcribere nudis antecedentium voluptatibus, ut neque arbitriis, quia ipſam Medendi poteſtatem languere, ſub illorum torpore, certior factus. Uterum ergo Duelech explorare debui.

3. Inprimis exploravi Nephriticos, plerumque ante futuros ſibi dolores, præſagire ſibi inſtans malum ſolitos, ex urina aquoſa, non tincta. Præſente autem dein dolore, eandem urinam affatim multam, atque turbidam, inſtar cereviſiæ flavæ, nondum defæcatæ. Cumque dein ſubtilior urina, arenæ permiſta, profluit, dolorē ſibi manifeſte remiſſum, aut penè nullum, teſtatos. Imo, tametſi per dies aliquot, continua maneret urina, ambobus renib⁹ ſubinde major.

4. Spectavi tum quoque, bolum continuum, & copioſum, cum urinis quotidie ejici, ſpecie inpalpabilis pollinis. Quendam etiam qui ſolo calore liqueſceret (tantum abeſt, quod calor, coaguli eſſet author) ſæpe tamen bolus iſte, ab lotio ſeparatus, denuo in aqua calida non fundebatur poſtea; ſed ad fundum tandem per quietem ſidebat, qui ante, in ſale urinæ ſolvebatur.

5. Etenim ſemper credidi, generationes ſeminales fieri è diſpoſitione materiæ, hujusque perfectionem paulatim introduci, opera Archei. Sciebam ideo, generationem Duelech, cæterorum naturalium leges ſequi: adeòque etiam eſſe inſtantaneam: atque per conſequens, illius diſpoſitionem præparativam, ſive præparationem diſpoſitivam, ſenſim quidem introduci. Concluſi ergo mecum, totam hanc monſtri nativitatem, ejusque præparationem, non abſolvi tam feſtinato per renes tranſitu: præſertim ſicubi bolus ille tertiam quandoq; matulæ partem oppleat: imò arena unico mictu ejecta, ſubinde medietatem renis adæquet: ne interim exilitatis ſinuum renis reminiſcar.

6. Itaque merito ſuſpicatus ſum, arenarum, boli, & calculorū uterum, non eſſe ſolos renes; ſed hos per vaſa anteriora, quibus lotium diſponitur, ſua præparare producta, plenamque quidditatem Duelech ibidem nanciſci. Fundamenta nimirum cuduntur eorum, quæ mox futura apparent.

7. Atqui ut omnem à me abdicarem ſcrupulum, neve crederem, momentaneo per renes tranſitu, urinam, velut ictu oculi celerius in bo-

lum

ſum, arenam, grandioresve calculos faceſſere, ac tum deinde per ureteres præcipitari: Collegi urinam ejus, qui unico duntaxat dolebat rene, ſabulum ſimul atq; bolũ excreverat, dein urinã per linteum à ſabulo colavi; attamen deprehendi, quod ex eadem arena deinceps nil minus ſabuli, & ſquammarum adhæſiſſet matulæ, quam, ſi ſine bolo & arena prodiiſſet. Ex oppoſito quoque comperi, urinam, quæ ſemel matulæ ſuam appoſuerat arenam, nullum triginta inde horis, amplius in nova matula arenam; at duntaxat ſedimen abluibile depoſuiſſe.

8. Certus itaque factus ſum, totum iſtud ſabulum, cum lotio calculoſi ejectum, nec fuiſſe illius atque ejusdem lotii, cujus jam fundum petiverat. Conſequenter quoque arenam, ſucceſſivis ac continuis poſt vicibus mictam, non fuiſſe productum illius ſolius lotii, neque collectionis mora illius lotti factam, aut patratam.

9. Imò cum alioqui ren, ſeipſo quadruplo major, ſubinde non eſſet hoſpitando ſabulo, per iſtum paroxyſmum defluo. Igitur didici, aquoſam & non tinctam urinam, futurarum arenarum, & paroxyſmi prænunciam, fututique doloris præſagam: vel ex tunc diſpoſitionum fundamenta depoſuiſſe, in aliqua cavitate, majore ſinubus unius forte renis. Quapropter capaciorem arenarum, boli, ac lapilli uterum conjeci quàm eſſent ambo renum ſinus. Centralis nempe unus, ureteri conterminus, & alter anfractuoſus, per corpus renis circumflexus.

10. Demirabar enim valde, quod primis diebus non flaveret urina, abundans tamen flueret: nec ſcoria, lotii tinctura, tum pro ſolito uſu, attraheretur: quaſi tota illius tinctura, in fabricam lotii, abſumeretur: vel quaſi arenæ ex mera tinctura ſcoriæ fierent: adeoque ſtercoris liquidi miſturam cum urina, eſſe morboſam præter naturam, licet ordinariam. Quæ ſane meditatio primis me paſſibus afflixit. Saltem inde clarius cognovi, quod cauſa materialis Duelech, à Scholis aſſignata, ſit prorſus inanis, & ſtupida: Cum albicans, & pituitoſa mucago, ſi qua eſſet à renum calore cocta in calculum, jam arena renum non eſſet citrinior calculo veſicæ, ſed æque pariter pallerent ambo calculi. Utpote coctio arefactioque mucaginis, nequeunt ejusdem pallidum calorem citrinare: vel in veſica, ſub longiore mora, tota rufa eſſet. Niſi forte Scholæ demonſtraverint, mucilaginem renum eſſe flavam, & veſicæ, albam. Alias ſanè, anilia figmenta docent de mucilaginoſa calculi materia. Porro urina clara, copioſa, aquoſa, nec tincta ante paroxyſmum: turbida cum dolore, & arenoſa poſt dolores, viſa mihi eſt, eo quod dum arena eſt in fieri, id contingat in vena cava, ipſisque emulgentibus: non quidem adhuc in forma arenæ, vel calculi, ſed boli, tenuioris luti, atque ſediminis inſtar. Adeoque in iſta culina non rite conficitur tum lotium. Quare aquoſa eſt, & Archeus illarum partium eſt primariò malè affectus. Coctionem verò, ſive digeſtionem lotii, intelligo promotionem ejus ad urinalem perfectionem. Nondum enim ibidem eſt arena; ſed minutiſſimus boli atomus. Quia ibidem eſt corruptivum fermentum, præter naturam, & loci requiſitum ſtabilitum. Quo autem longius inde recedit, renem verſus, vel ad ultimam lotii cloacam, ſuo quoque fermento urinario magis magisque gravatur: Duelech, in momenta propemodum ſingula, argumentum capit, ac ſenſim in majora grana firmatur.

11. Argumentabar enim: Si vena cruorem, etiam poſt mortem, à coagulo, contra corruptionem præſervet: non fore indecens, in uteris, ſive venis urinariis, aliquam exſiſtere pariter præſervationem, à coagulo calculoſo: niſi hæc, vitioſo fermento, vicini renis, præpollenter peſſum detur. Quod ubi ſemel ſerio contigit, ſic ut venæ, à nativa ſui bonitate paululum receſſerint, evenit his, quod quibusque vaſis impuris, olidoque fermento vicino infeſtatis, quibus aliquid ſemper, de reſiduo impuri contagio, pertinaciter adhæret. Iſta quippe recidivarum in Nephriticis, continuata eſt ſucceſſio: quod non de pleno, omnis adhærens amurca abſtergatur: ſitque idem malæ indolis character vicinus, qui priores concinnavit calamitates. Per modum, quo gallina matura ova, minusque matura, aliaque inſtar granorum, in lumbis gerit, ſucceſſivè in menſes aliquot, ſubſecuturi partus pignora.

12. Hæc nimirum fuit neceſſitas, qua Nephritici meteori importunitatibus plerumque parent, futuras etiam tempeſtates præſagiunt, horumque dolores à lumbis in dorſum aſcendunt.

13. Quoniam dum illis venis, sive uteris, jam illarum sordium plusculum est affixum, tristantur, contrahunturque, saltem illo latere, quo infestantur: vel utrimque per lumbos pariformiter. Sub qua venarum contractura rugataq; crispatione, dolor punctilis, lancinans, & quasi divulsivus emergit. Deciduntq; in ista crispatione grossiores atomi in emulgentibus collecti, ad renes: remanente interim in pignus bolo, tanquam proximi accessus seminario, usque in sui maturam adolescentiam.

14. In qua demum dolente venarum contractura, latex eminus è venis in subsidium, ad renes celeriter accurrit, trahiturve, atque confluit obediens. Unde lotium turbidum. Quis autem latex ille, qui cum non sit urina, huic tamen miscetur, suo tractatu à me copiosè sat dictum. Postquam autem arenæ & calculorum segmina ejiciuntur, cessat dolor: quia cessat venarum contractura.

15. Nephriticus ergo immanis dolor ille, à contractura; non autē à boli, vel sabuli transitu.

16. Sæpe namque magnus calculus, postmodū minus dolet, qui minutulus primum summè dolorificus. Non quidem quod ureter seipso amplior factus (prout alioquin opinantur Scholæ) sed insueto malo contractura major fuerit. Alias namque, si ureter tantam sustineret ampliationem, sibi contradicunt, dum diuretica vasorum strictura vetant. Dein porrò consideravi, quod sub initium, clara, aquosa, & affatim, urina excernatur. Etenim cum urina tingatur per scoriam, sive stercus liquidum; ista autem scoria non eliciatur, nisi prope finem Ilei, ac juxta fomitem fermenti stercorarii: fit inde, quod illa scoria non tam eminus alliciatur, sub confusionem instantis paroxysmi: eo quod illius culinæ œconomia sit confusè turbida, & interpolata. Quippe stomachus cum toto abdomine turbatur, præsentitque in omine, atque metu, instantem procellam, non minus, quam eandem compatitur, toleratque præsentem. Præsentire enim videtur arenam, nondum visam; at sanè adest tum in utero suo, dumque præsentitur, ex tunc adest contracturæ illius exordium. Volens itaque Archeus hostem eluere, & excusare instantem paroxysmum, accersit undecunque omnem laticem, & ad eluendum renes demittit. Contrahuntur ergo venæ in calculosis renibus, consentiuntque intestina, atque dolorem colicum ideò mentiuntur, ob consensum. Qua de causa Nephriticus dolor, à colico nondum per Scholas satis distinguitur. Nec mirum, ad spasmum venarum, ipsa intestina quoque convelli: cum contracturæ artuum sequantur, propter consensus cō sanguinitatem, tam dolores immanes colicos, quàm Nephriticos. Procul ergo à vero deviant Scholæ, quod Scoria trahatur, aut mittatur ad calculi fabricam: quin potius supervenit ejus tinctura, per accidens, dum spiritus coagulator suam exserit potentiam, in terram volatilem. Quia cæteris paribus, calculus tinctus semper est pallidis friabilior. Idque clarè arguit, quod lotii tinctura, si posset, confectionem Duelech præpediret totaliter. Adeoque Icterici, licet calculo subjecti alias, vix calculosi sub Ictero visuntur. Idcirco enim sub generatione Lithiasis flavet urina primo arenarum conceptu, palletque sub initium accessus. Quia tum adhuc latex est, nondum mera urina. Certo itaque scivi, si in solo renis sinu omnis arena fieret, quæ excernitur, dolor major esset, dum excernitur, quam dum nondum arena apparet. Quod tamen contradicit experientiæ. Porro quod patrato sabulo urina plus solito turbetur, spissiorq: evadat, cum alioqui plus pulverulenti continere, turbida confusio persuadeat (in crassiore nempe consistentia plus pulveris, quam prius in clara, & aquosa) Id planè convincit, uterum Lithiasis jam esse oppletum, nec posse crassiorem illam saburram hospitare.

17. Ergo incognita uteri varietas nedum neglexit Nephritidis sanationem, sed & causarum, & sanandi alteritates introduxit. Sc aliud est, fluctuantem à rene arenam, succedente lotii stilla, deturbari: atq; longe aliud, non quidem eluente unda; sed partium conspirata contractura, ac crispatione, adhærentem excutere arenam.

18. Althea enim Malva, Amygdalino, similibusque dolores demulcere, vias humectare, dilatare, & oblinire persuadent: adeòq; in hoc, ut & in omnibus ubique, vel Scholæ duntaxat sunt intentæ ad posteri⁹, vel ridiculū proponunt. Dum vi detersiva totum arenarum boliq; uterum everrere debebant, laxandis viis, humectan-

standisque membranis in se semper madidissimis, totæ incumbunt.

19. Siquidem expulso sabulo, non proin sospes est uterus illius: quin saltem in futuram calculi pœnam, remaneat venarum conspurcatus bolo paries. Quorsum nulla Scholarum hactenus fuit reflexio.

20. Demirabar namque subinde, quod dudum antea Nephriticus, postquam calculum in vesicam demisit, rarius novos in rene lapillos suscitet, quamdiu alter vesicam infestat; Nephriticus tamen, si simul etiam podagricus, podagram tamen sociam, cum Nephritidis sive calculi accessu admittat. Etenim inde didici, quod sicut dolor in vulnere suscitat aquam glarealem: ita & ipsam mutet urinam, quæ petrificationem in pristino lumborum utero impediat. Quare etiam lotium turbidum, citraque arenas, visitur in calculosis. Dolor enim classica est, quæ laticem undecunque advocat occasionaliter, urinā peregrino hospite admisto accendit, imò & turbat. In tanta autem officiorum confusione, de ipsa confusione cogitatur nihil. Etenim dolor mihi fervoris imaginem sæpe ob oculos posuit. Aque namque, post fervoris ebullitionem, turbida plerumque, ac confusa est. Sic enim quia bolus fit, ex terra urinæ volatili, nondum sale condita sufficienter, ob defectum fermenti urinarii, in rene stabulati: Ideo quoque bolus iste igne liquescit, neq; in arenas duriores majoresque cogitur, quamdiu vim fermenti renum non experitur. Tingitur autem saturatè bolus non quidem à seriùs superveniente scoria, arenas tingente (quippe bolus ille rubet, supra flavedinē scoriæ) sed à cruore diluto, qui in venis (boli utero) transumitur erroneè ad usus, turbulentiæ fines. Atque hactenus in Uronomantia, bolus de hepate & cruore testatur; nil autem horum arena.

21. Constat ergo urinam, per se, salsam, etsi sale homo non vescatur: ejusque causam, de Digestionibus, offendes. Curatus quidam, in urbe nostra, totos dies 17 amens, absque omni potu & cibo transegit ante mortem. Nunquam autem illi prorsus quotidiana defuit urina, parcior quanquam, & sensim rubicundior exiret.

22. Unde conjicio, in rene vim esse commutativam cruoris in lotium (quamque alibi in tractatu de hydrope studio prosequor) non secus atque vulnus, ex cruore celerem copiosamque parat Synoniam, sive glarealem aquam. Itaque urina, ad postremam sui determinationē, postulat, mutuatque vim, à fermento, quam renes in uterum lotii inspirant. Non aliàs, quam hepar in venas portæ, nexusque Mesenterii, vim sanguificandi. Quapropter ibidem statim totus stomachi chylus, cruorem suo colore mentitur. Vim autem renum in venas, planè despoticam, alibi de hydrope prosequor. Atquamvis fermentum renis inserviens ministerio totius integralis, sit visceris cujusdam tanquam digestio, non est tamen in numerum digestionum relata, eo quod coctionem recrementi, non autem alimenti concernat. Etenim cum omnis transmutatio, quæ per digestiones procedit, sua habeat media, sive fermenta propria, ad novam generationem opportuna; ita ren suum incipit inprimere fermentum in cremorem, mox dum ad portas jecoris sistitur. Cujus fermenti vigore, lotium se à cruore sequestrat, nativis proprietatibus. Et quanquam cruor ille nondum sit coagulabilis; attamen se ibidem separant liquidum à liquido. Mysterium sanguificationis est quidem homogeneum, simplex, ac prorsus univocum, solaque adeo sanguificatione conscriptum; oportuit tamen, statim in venæ portæ limine separabilem difformitatē cremori innasci. Aliàs namque cruor, dum vitalem conditionem in hepate acquisivit, indecenter spiraculo fermenti renum polluueretur. Quod autem urina naturaliter sit salsa, & unde ipsi ista salsedo, alibi de digestionibus invenies. Hic autem adnotasse sat esto, quod quantum salis acidi nascitur in chylo, sub prima digestione, tantundem in altera transmutatione substantiali migeret in salem salsum.

23. Designavi jam uterum incipientis urinæ, & calculi. Declaravi quoque minificam proprietatem spiritus urinæ, in coagulando ac petrificando. Inde etiam jam sat constat, si contingat spiritum lotii retrogrado motu fluere per jecur, in venam portæ, atque inde expelli, ut peregrinum insolitum, per mesenteriū, in intestina: quod ibidem facile coagulaverit etiam insolitos cal-

calculos quosque Paracelsus congelata, non autem coagulata vocat, eo quod non ad duritiem Duelech urinarum ascendant, quæ à mucilagine matre materia solidantur. Quod si verò urinæ spiritus per venam cavam sursum, vel deorsum feratur; alienat, vi sibi propria, similarium alimentum spermaticum, ac mucilaginosum, in duriorem compaginem: unde demum Sciathi, quartanæ febres, nec non variæ oppilationes oriuntur: quas frustra sanè per Julapia, aut Apozemata averruncare student. Denique nutritur fel cruore sibi vicino, in quem si spiritus urinæ è suo deviarit utero, confestim quoque lapides in felle obnascuntur. Peregrinum nempe ac hostile evadit, quicquid in alienã messem subintrat. Adeoque extraordinarii effectus causis consimilibus oriuntur. Neque enim inappositè docui serosum istud, quod cruori permistum defertur, perque sudorem, vel alias insensiliter disperditur: non esse urinam, ut neque ejusdem proprietates habere, nec esse serum, lactis æmulum, multoque minus esse fel, aut bilem flavam; sed partem Laticis, de quo suo tractatu.

DUELECH RESOLVTUM.

CAPUT VII.

1. *Accusatur incogitantia Scholarum.*
2. *Census nebulonum, in quos Magistratus animadvertere deberet.*
3. *Excusat se Author.*
4. *Omnis morbus sua in specie est curabilis.*
5. *Quantum sperandum sit ab officinis?*
6. *Quidve ibidem reperiatur pro Lithiasi?*
7. *Duplex indicatio.*
8. *Surdastra Scholarum intentio.*
9. *Vanitas hujusmodi intentionis.*
10. *Cur Althea, malva, succus citri, &c. juvent.*
11. *Frivola objectio contra Diuretica.*
12. *Adynata Scholarum.*
13. *Rationes Scholarum pro impossibili remedio.*
14. *Rationes Spagyrorum.*
15. *Testimonium Cardani.*
16. *Deploma Principis Salisburgensis.*
17. *Delusio Scholarum, ex ridicula remediorum inquisitione.*
18. *Ridicula subterfugia.*
19. *Calculum non confirmari.*
20. *Lapides animales, & vegetabiles quo pacto nobis sint utiles?*
21. *Modus præparandi.*
22. *Vnde Ludo nomen ejusq; præparatio.*
23. *Ludus ubi reperibilis?*
24. *Stolidum stentamen.*
25. *Error Paracelsi.*
26. *Scholarum temeritas.*
27. *Paracelsus non minus insulse, quam Humoristæ de materia calculi, garrit.*
28. *Exomologesis rerum exanimatarum: & balsami salis.*
29. *Modus adhibendi remedii.*
30. *Vesica tauri embryonis.*
31. *Observationes circa lapidem cancrorum.*
32. *Error Paracelsi.*
33. *Mira antipathia.*
34. *Novus catheter.*

UTerum Lithiasis dixi: nunc autem de remediis cogitandum seriò Enimvero ridet vulgus Scholas, in opprobrium actas, quod nequicquam hactenus de veris causis, vel sanatione sit indagatum. Originem Medicinæ quidem alibi recitavi, eamque adhuc adolescentem, in hodiernum usque diem, effœta velut vis animi, egit in circulum, absque progressu ullo: quia peregrinis, Græcis, Barbaris, Ethnicisq; inventis stare maluerunt, & aliena excoluisse, honori duxerunt. Dum interim novi oriuntur morbi, quondam etiam exoleti, resurgunt larvati: ideoque illegitimi apparent, nec amplius respondentes descriptionibus primorum. Statur nimirum absque progressu, dum nostra valetudo indiget maximopere medendi accretionis. Quatenus pigrum, atque ingeneroſum obstat Medentum genus, quod ex alieno commentario tantum sapere voluit, artemque su-

pra

pra quàm noverint increscere nagant. Ideoque & quicquid ignorant, in catalogum incurabilium, desperatione quadam adigunt. Quasi avorũ inventa nostræ viam præclusissent industriæ, Sapientiæ thesauros occlusissent, sterilisq; sit omnis moderna vis animi, & exhausta divinæ Sapientię potentia, nihil esset amplius, quod insuper nobis veritatem demonstret. Profecto socordiæ poculum, veterno seculum dementavit vel ab ipso initio: ideo nempe quisque assentiri, quam indagare mavult.

2. Tanta nempe est lucri dulcedo, quod suas quisque Medicaminum societates, sive confusiones, & miscellaneas (receptas magistrales vocant) cum amore admiretur: quæque secretiora olim, Medicos laboris amantes, reddidere illustres, præ torpore medentum, in Pharmacopœorum manus, anus dimanarunt hodie. Unde Tonsor quisque, Balneator, Monialis, Portor vel ex ambubajarum fornicibus fugata Lena, medicinam jactitat: quorum censum hic describam. Primi namque occurrunt, qui mederi volunt, non quidem ad hoc instructi; sed natura promti, quidlibet audentes, quæ aliis profuisse audiverunt, sine causarum cognitione, atque discrimine, ægris propinant: eosque sic in discrimen præcipitant. Inde namque omnia penè Scholarum experimenta profluxerunt. Quod & Galenus, Quintii Præceptoris sui exemplo, confirmavit. Etenim per mortes hominum, experimenta facientes, suos graduatos, Scholæ vocant statim expertissimos. Alii vulgares, vulgarib, tãtum mederi malunt, hisq; sua dant consilia, nonnulli quoque, favore solo atq; rogari. Plerique etiam ob honoris ambitionem, utque tanquam sapientes æstimentur, hoc vitii genus innatum habent. Ejusmodi enim deceptores, divites videri volunt, & gratis ideò cuncta præstant ad necem vel fortuitam sanitatem ministeria. Hujusmodi inprimis sunt, qui Romæ Theriacam Cardinalibus & Magnatibus obtrudunt, è meliorib. simplicib. confectam, quàm Deus in natura creaverit. Sic enim populo in Urbe imposuimus, & sancti pharmacopœi visi sumus. Succedunt his, qui munera quidem, sed nequaquam nummos expetunt, ne nobilium conditionem, itemque promissam paupertatem exuisse sciantur. Sunt-

que idcirco, qui pro se nihil, at solum pro paupere communitate, se promereri ajunt. Similes his apostatæ, qui fatentur quidem se non esse medicos; sed sua secreta se habere à Regina, vel Imperatore. Medias namque hi solent interponere personas, quæ pretium medicaminis extollunt. Sequuntur dein hos, qui vestes, atque marsupium, ut cribrum foraminatas gerunt nec interim suum impostorem exercere tardi. Aliquãdo se ditissimos fuisse, nunc verò depauperatos (in dolio vini) per artem chymicam, per bella, & religionis constantiam. Sunt & qui quandoque militum caterva viguerunt; at in bello (pro pecuniarum conflictu) cunctas opes impenderunt, cicatrices ostentant, forte condigno præmio receptas. Nonnulli quoque uxores ac liberos, focos & aras, dulciaque patriæ liquerunt arva, religionis ob cultum. Multi quoque, ultrò pauperes, quòd nemo eis quicquam dare velit. Nec desunt, qui religiones fingunt, vestem mutant, soccis ligneis ambulant, Eremitam latente hypocrisi mentiuntur, quibus Deus virtutes simplicium inspiravit. Sunt etiam, qui Astronomiam & Chiromantiam ubique intromiscent. Alii demũ campivagi qui in monte Veneris artẽ suscepterunt: hinc bruta non minus, quàm homines, à morbis curare noverunt. Item qui simul futura prædicere, atque thesauros effodere sciunt. Suntque qui libris destituti, chartæ inscribunt non innoxia verba Salomonis, quibus morbi non secus atque dæmones fugantur, antè & pòst cruces ducunt, ne diabolus scribentem potentia verba auferat. Sunt qui varia callent idiomata, apud Belgas, Chaldæam, Arabicam, vel Dalmaticam se loqui fingunt, multisque onusti artibus, tandem Matheſin, vel historias jactitant, plerique horum nil minus, quàm lapidem Chrysopejum construere norũt, minas circumgerunt perpetuo fermento propagabiles. Sunt etiam Saraceni, sunt que Judæi baptizati (plerumque non baptizatis nequiores) qui ex Kabala didicere, Mercurium variis modis mortificare, itemque venena diversimodè præparare, quæ ad omnes morbos, & plures alios valere tradunt. Linguam Ebræam, scientiarum omnium fundamenta, & grandia rerumpubl. secreta, continere, & se futurorum prænotione

gravidos jactitant Sæpe suos citant Rabbinos unde tam præterita, quam futura legere possunt Alii quoque artem medicam, in sua tantum progenie hæreditari asserunt: etsi fatui, vel nequam sint omnes. Sin autem apud viros susciplantur, saltem apud mulieres, Cosmeticen jactitant. Eodem enim corio cum Græcis, & Judæis sunt obducti; licet vicissim unus alterum derideat. Etenim natura promti, ex seipsis mentiri addiscunt. Est & genus fugitivum, è famulitio Chymicorum, quod dum selectiora jactitat, non nisi venena Seplasiis venundat. Mentiendi namque libertatem omnem usurpant apud ignaros, accedente per assiduum usum mendacio. Idiotæ enim sunt, è chymicis furnis fugitivi apostatæ. Scholæ autem majori securitate, atque omnium liberrima authoritate, imponunt mortalibus: nam cum demonstrem veritatis decreto inevitabili, quod hactenus morborum essentias, causas, atque remedia prorsus ignorent, magnoque volumine, atque rationibus à priori id stabiliam; Interim suos promovent scholares, hunc, quia Latinus, parremque habet chirurgum, vel Pharmacopolam, aliumve, quia artium magister factus, lectiones aliquot Professorum audivit; alium denique, quod Euclidem pro parte jactitet, vel ab Aristotele disputare didicerit. At miseror genus humanum, tot internis calamitatibus obnoxium, tantisque externis exploratoribus expositum: qui cum sub infaustis Scholarum regulis trucidarunt è primatibus quemquam, jus assumunt appellandi ad morbi incurabilitatē, suosq; ubiq; habent patronos, & complices. Adeoque soli grassantur impunè in vitas principum, prout libro de febribus ostendi. Tanto autem miserabilius se fidunt illis mortales, quod promotione ac jurejurando ignorantiam apud vulgus tegant. Quippe jurant, se fideliter sanaturos infirmitates, quas ostendi, ipsos nescire penitus. Imò ne unum medicamen monstravit illorum Princeps Galenus, ab empyricis non mutuatum, utcunque complexionum, graduumque ludicra theoria, tam secundum genera, quàm loca triumphet. Quintius namque, Galeni Præceptor, totusque empyricus, ubique à discipulo imploratur. Principes atq; Magistratus hanc impunem necandi licentiam avertere à subditis deberent, & ex conscientia tenentur. Non putem autem neglectum incuria; sed postpositum, præ remedii inscitia hactenus. Ego verò remedium censeo. Si statuant, omnem Medicum teneri, ter ad minimum, invisere debere quemlibet ægrum à quo fuerit requisitus: sub pœna exilii, & privationis officii sui. Nam alias, numerus Medentum satis increvit. Deinde, quod solutio nulla sit debita Medico, si non sanaverit ægrum. Hoc duplici videlicet statuto, Medentes vigilantiores fierent, atque ægrotis tectius negotium cederet, servaret Princeps subditos. Sed statuta, servanda serio. Nam Legi Corneliæ de sicariis æqui parantur.

3. Nunc unde digressus, redeo. Sunt etiam, qui dum librum meum de febribus legisse fingunt, objiciunt, me duntaxat remedia chymica, & insueta ostentare arcana, ut ad me, unumquemlibet ægrorum convocarem, spretis antiquorum tutissimis doctrinis. Absit! Quia nec invisо ægros, nec medeor spe lucri. Quod omnes totius patriæ viri boni testantur. Neminem sanè voco, ad mea medicamina prostituenda, aut venundanda. Libenter vivo latens, à solis pauperibus sollicitatus. Hoc unicum palàm atque liberè profiteor: difficilium nempe morborum victorias postulare alios medicos, quàm Humoristas, & alia longè remedia, quam quæ venditat Seplasia. Quoniam desideratissime perfectissimorum corporum dotales optantur potestates, ut venena, à balsamis, in nobis separentur. Imò ubi venena non sunt aperta, superentur Archei confusiones, abigantur impuritates clanculum, invertantur remediorum dimensiones, ut prodeant proprietates, quarum opera opus habet Archeus. Quin imo introvertantur impressiones remediorum, quarum tyrannidem natura nostra absque clade ferre nequit.

4. In hoc enim peccato, inque hac penuria plura jam secula infeliciter transacta abierunt, quod ignoratis causis morbificis, nescitis mediorum potentiis, despectisque altioribus præparationibus, quicunque morbus sub initiis ethnicis non migrabat, desperatis dicatus fuerit. Profectò, nullus in specie morbus; est incurabilis. *Deus namque, ut non fecit mortem ita nec lætatur in perditione vivorum. Sanabiles fecit nationes:*

ctiones orbis terrarum, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

5. Quapropter ignavum genus hominum, in subscribendo ignaris promtum, ex animo, coram Deo ubique præside, hortor, mecum contempletur, officinarum remediis morbos aliquot alimentarios quandoque per accidens sanari, qui nempe spontaneas consumtiones, & faciles admittunt resolutiones. At in gravioribus, in quibus sunt fixæ, aut radices chronicæ, illorum usum plus obfuisse, quam profuisse.

6. Hippocrates quidem, sine invidia, altiorum remediorum inquisitiones posteris reliquit: quia felicioribus seculis vixere primores. Scholæ verò, ad majores mortalium necessitates, sedentis & jacentis naturæ, non respexerunt; sed Galeno, atque suo Quintio contentæ, non sensere mortalium defectus, cum lucrum se reportare, quocunque eventu conspexissent. Etenim ne semel excogitarunt, Nephriticos impedire recursus, multoque minus calculum resolvere, quod deceptis authoribus, falsisque causis sua dedissent nomina. Idcirco enim de vera lapidum causa, deque vera sanatione, atque remediis ideo auditum est hactenus nihil.

7. Desiderabatur siquidem ejusmodi remedium, quod impediret venturam succrescentis Duelech sobolem, per ipsiusmet lotii præparationem. Tum etiam, quod restauraret uteri saxipari decidentiam Gorgonicam, fermenti petrifici potestatem: ac tandem quoque resolveret, quicquid coagulator spiritus patrasset. De quibus singulis auditum est hactenus nihil. Duntaxat propellendo calculo, laxandisque meatibus urinariis intentæ fuere Scholæ. Itaque in sanatione Lithiasis, duplex obvia solicitudo est. Una nimirum, quæ inclinationem tollit, ac metum recidivæ. Altera verò, quæ generatum demolatur Duelech.

8. De neutra somniatum fuisse in Scholis, ostendam: At saltem propulsionem arenarum, & lapillorum, machinatas fuisse; non autem pacationem tam atrocis doloris, à radice cogitasse. Laudant quidem, atque in apicem attollunt Malvas, Altheam, Amygdalinum, & quæcunque mollificando humectantia nominant: dein varia fomenta, humectantia, quàm absersiva, interdantur, vel lapides excrescant. Imò & Scorpionum oleum commendant, quasi inunctum lapillos confringeret forinsecus: quasi inquam axungiam, carnosam membranam, ac peritonæum laxarent: ad quorum dilatationem sc. mox ureter necessariò mollificaretur, extenderetur que in latum. Vulgus equidem has sibi opitulationes, suadente primum anu, invenit, & extulit. Has dein admiratæ initio, ac dein mox amplexæ sunt Scholæ. Ne sc. (cum secus nil haberent) inutiles fierent spernendo. At non doloris solius ergò, hæc susceptа; sed juvaminis causam leviter indagantes, de solo itinere lapilli solicitæ, ultimo decrevere arresto: non nisi per humectantia, ureteres esse ampliandos, nec aliam medendi fore spem. Ampliationem vero, non quidem in longum ureteris; sed duntaxat, qua sperarent, in latum sc. quasi natura obligaretur, se ad Medentum conatus conformare. Adeoque remedia dolorum censuerunt esse per accidens: quibus adjunxere enemata, ne incumbente stercore, compressus ureter, labenti calculo cataractam sterneret, & sic viam clauderet. Adeoque capitale Scholarum remedium, circa stercora effectum, & posteriora; nequaquam autem ad causas, radices, ac fontes, intentum fuit. Unde Satyra: *Stercus & urina, Medicorum fercula prima.*

9. At quam vana, atque puerilia, sint hæc Scholarum subsidia, testantur *ipsimet afflicti*, horumque viduæ & proles. Inprimis mucilagines Malvæ non transeunt ab ore, at ureterem in forma lenientis, laxantis, & mollificantis, quin in via aliquot suscipiant prius transmutationes formales. Nec enim eo quicquam devenit, nisi prius lotii naturam assumserit. Imo enim jam ureter, calculo obturatus (nam quamdiu non obturatur, nondum totam ureteris amplitudinem implevit, frustraque ergo ejusdem exigeretur ampliatio) à tergo, incumbens sustineat lotium, quo pacto, quæso, hocce excrementum, in tam angusto meatu, cedet loco, ut advenienti lotio, è Malva parato, assurgat, locumq; paret? ego saltem fateor, me non intelligere quicquam harum promissionum. Denique posito casu anilis illius figmenti, & quod mucilago illa humectans, ad angustum lotii angiportum, sospes deveniret; attamen non proinde diducet madidum jam ante

ureterum canalem, qui præter jam actualem sui humectationem, ab aliena mucositate ampliari, aut dilatari non expetit, aut exspectat: ut neque semel unquam dilatatus, deinceps amplius sui iteratam diductionem optaret, vel admitteret in recidivis. Adeoque istud Scholarum suppositum, & dissimulatum remedium, unica solùm vice, foret utile. Nisi malint, ureterem dilatari, lapsu, adventuque mucilaginum præfatarum, earumque casuali absentia, in pristinum statum denuò angustiari. Quod est, dare potentiam ampliandi, juxta Medentis votum, præter solitum, & naturam meatus solidi, atque primæ constitutionis. Siquidem naturaliter, postmodum rursus redirent in pristinam atque natalem angustiam. Etenim Scholæ, si seriò in his loquantur, dementant, vel rident ægros, ac sibi applaudendo lasciviunt. Sodes, si vera hæc autument, cur vetant diuretica, si propellendo calculo valeant, adhibitisque humectantibus, angustos dilatent meatus? Quidni humectantia diureticis copulant, ut utrique simul satisfaciant indicationi?

10. Etenim jam ante docui, si mors ab hæsitante calculo in via supervenit, id non accidere diureticorum reatu, ut neque, quod ureter (nisi fortassis fuerit monstrosus) sit alibi seipso in exordio angustior: atque idcirco semel discedens ex rene calculus, si sistatur in delapsu, prævia rum strictura: id accidere ex doloris atrocitate, quæ ureterem spasmodes contraxit. Idque igitur Diureticorum piaculo non fit; sed Medentis, qui spasmum hunc nunquam in Scholis obaudivit, ideoque neque remedium pro illo inquisivit. Ubi sanè notandus venit Scholarum solœcismus, atque elenchus non causæ, ut in causam. Quoniam juvant præfata humectantia, Althea, Malva, amygdalinum, &c. non quatenus amplificent ureteres (quod in se ridiculum) sed in quantum spasmum crispationis demulcent, prout aliquot fotus externi. Itemque succus citri, non juvat abstersiva, & incisiva vi suæ aciditatis (alias namque idem præstaret acetum, & acida reliqua) quia succus citri, prima digestione caloris, deponit suum acorem, ideoque nec obsoniis adhuc effervescentis admiscetur; sed residua manet ipsi vis, demulcendo spasmo conveniens. Dum scilicet in lotium conversus, prioris vitæ mediæ aliqualem notam adhuc retinet.

11. Quid si Scholæ diureticorum usum vereantur, ne forte plures lapilli descendendo coincidant intra ureterem, & qui à tergo grossior esset, velut cuneus, transitum oppleat. At nec sic quidem, casuale vitium diuretico dandum. Quia insuper etiam figmentum pro vero venundatur. Nam quicquid semel, initio in ureterem incidit (nisi uncus aliquis fuerit) id ita deorsum pergit, & effertur. Non enim in tam angusto transitu ludunt, lasciviuntque lapilli. Non unus, aut simul plures exitu majores, è rene migrant: ut neque semel inde decidui, qui à tergo, lotii pondus sustinent. Rectè id quidem suspicabile, si ureter, non mollis ac laxa membrana, sed harundo sicca & inflexilis esset. Madida quippe membrana, metu vacui, necessariò semper concidit, nisi à tergo dilatetur, cadente lotio. At nondum proinde sonticum diureticum. Nam incidentia plurium & malè formatorum lapillorum, non hausit suam culpam à *diuretico*; sed à fatali irruente, quod citra diureticum æqualiter cecidisset. Quapropter nec timendum, aut avertendum diureticum, præformidine casus irregularis & monstrosi: ut scil. quod ordinario utile per se, vetetur ex timore casus insoliti, atque rarissimi. Quod si dicant, plures lapillos visco conglutinatos excidere. Id inprimis destruit causam materialem Duelech, à Scholis edoctam. Siquidem pituitosum istud gluten jam petrificati debuisset: At lapilli ejusmodi illam collam nec invenerunt, nec assumserunt in uretere. Quapropter si unicus, vel plures conglutinati, è rene labantur, perinde est: siquidem elabendo, non erant majores renis exitu. Ergo si diuretica istam collam non solvant nec lapillos disjungant: saltem perutile fuerit, copiosiore citatoque lotio incumbente, infestam calculi sarcinam, quantocyus suo lotii pondere propulsasse. Naturaliter enim ureter, nulla intus mucilagine madet. Quod urinæ sanorum testantur. Ergo si qua medicaminum mucilago eò deveniret, non posset non ureteri esse praeter naturam, & sui solitum. Quid si ureter, calculo impacto obsessus, dicatur mucilaginem patrare. Inprimis casui contradicunt urinæ Nephriticorum

rum. Tum quoque, Scholæ inadvertentes erunt quæ pituitam, sive causam calculi materialem, supernè, imò ex stomacho, deducunt pro calculis: quippe quæ ad manum, & in uretere ægroto reperiretur Stultæque propinantur simplicium peregrinorum mucilagines, si mucilago mali nativa causa esset. Dein loquuntur Scholæ, tanquam si diuretica malleo calculum, imò & urinam propellerent, vel à tergo per baculum protruderent, ita nempe per artificialia, more vulgi, sese in spectaculum demergunt. Non considerantes, in diureticis, proprietatem specificam relictam, à vita media simplicis, vel partam in transmutatione digestionis, à qua diuretica lotium emungunt. Nulla autem diuretica, per se, calculi progeniem respiciunt. Ut neque probus Medicus attendit effectus, accidentaliter per accidens irruentes, ut proin effectus per se negligat. Quod fit attamen alioqui, prohibendi diureticum. Utpote sanativa indicatio mandat promtissimam nocui ablationem, magisque ejus, quod per moram denceps mage grandescit. Ergo diuretica laudo in Nephritide, modò simul spasmum ureterum leniant, & consopiant. Comes quædam, itemque altera monialis, ingenti dolore, diem clausère suum. Utraq; enim, velut uncum, uno trianguli acumine, in rene, altero verò, intra ureterem desinente, exhibebat: atque spasmo crudeli obierunt ambæ. Non quidem moriuntur præ urinæ suppressione, ubi alter renum lotio satisdat; atroci sed solo spasmo oppetunt, qui spasmus iterum circa mortem laxatur. Quapropter dissectio, præter lapillum unciformem, exhibuit nihil, quod mortem attulerit.

12. Initio dixi, sanationem Duelech consistere tam in abolitione inclinationis, quàm in calculi liquatione seu dissolutione: quorum utrumque negant Scholæ possibile: adeoque stamus in terminis oppositis. Ergo veniendum ad rationes, ad testes, sive facta, atq; ad diplomata, probatoque jure meo, aperianturque Scholarum ignorantiæ. Inprimis, cum non entis, sive impossibilis, non sit conceptus ullus positivus, adeoque non sit ulla ejus scientia. Fatentur ergo Scholæ, nullum fore sibi scientiam, & se negare ea possibilia, quæ fatentur se nescire.

13. Rationes autem, quæ Scholas ad impossibile collisere, sunt hæ, ac satis futiles: experientia nostra rerum Magistra, nondum nobis patefecit, malam inclinationem tolli posse. Cum juxta Galenum, intemperies versa in naturam, curari nequeat, juxta proverbium: Naturam expellat furca, tamen usque recurret. Potissimum autem, in parte, continuo excremento referta confirmatam tolli intemperiem, est prorsus impossibile. Quoad calculum confirmatum autem, utcunque saxifragorum speciosa gloriatio perstrepet, nonnisi vanum est empyricorum stentamen. Jactantiæ idiotismi, nec aliud quidpiam. Solum enim potest Medicus citare ac propellere calculum, per diuretica, viasque laxare, per humectantia emollitiva. Imò cum diuretica sint periculi plena, Medenti nil opportunius in Lithiasi, quam ureteres humectando ampliare, ac sortes incumbentes, per enemata, ab intestinis demere; fumivenduli verò chymistæ, lapidem confirmatum, in vesica, retrograda resolutione, dissolvere stentantur, proprioque ore sibi non nisi opprobrium solicitant. Sed nostra Philosophia supra vires naturæ pollicetur nihil, ideoque permanet inter doctos venerata, fixasque jam à tot seculis radices egit. Quis enim non videt, ipsum stomachum necessario confringi, atque liquari debere citius, quam stomacho centies duriorem calculum ab ore longe remotum? Sed quia chymicus plerumque ignarus est Philosophiæ, audenter quidlibet promittit, ut à miseris, & credulis nummos emungat, quos per chrysopœian parare nescit. Etenim si quippiam in natura foret, quod Duelech confirmatum resolveret, tot Principes, atque Magnates, totque rara Medentum ingenia, non caruissent hactenus tam felici remedio.

14. Hæc sunt Scholarum supercilia, decreta, & calumniæ: quibus tamen bene perpensis, reperiuntur oppositorum vera privilegia. Nam inprimis si quis peccando contrahat morbum, quidni bene medendo eundem radicitùs tollat? & characteres parti semel impressos, penitus exstirpet? Plures namque liberavi à Lithiasi, cui per aliquot annos obediverant, sic ut in posterum planè vixerint liberi. Quorum remedia sub pœna meæ infamiæ mox offendes. Scholis nam-

que facile indulgeo, quod juxta suas experiẽtias & ignorantias causarũ, loquantur, negentq; auferri impressiorẽ, translatam in membrorũ potestates: cum videl. non nisi cruda & ignava remedia hacten⁹ agnoscant. Sed interim inexcusabili volutantur errore, quæ desperant aliquẽ supra se sapere. Cum interim cessent indagare, totũq; vitæ spatiũ soli addicãt lucro. Judicia Scholarũ retrospiciunt in scripta avorum gentilitati subscriptorum; nostra autem spectant entia prima corporum, expedita ab involucris, quibus impediuntur progredi ad prima nostri constitutiva: in quibus queant noxias impressiones, in vitam mediam introductas suffocare, atque ẽtenus tollere inclinationes, quæ in naturam versæ videntur. Quoad ablationem inclinationis ergo, inprimis medicamentum Aroph Paracelsi (quod sonat Aroma Philosophorum, sic dictum propter tincturam auream) præparatum sub fimo, cum mixtura panis secalini, ac postmodum spiritu vini extractum, curat inclinationem veterem ad calculum renum. Baro quidam nostrâs, dum per aliquot annos, in sua Augliæ legatione, pluries calculis renum summo dolore infestatus fuisset, meque suadente uteretur bis hebdomatim præfato liquore Aroph, per 18. deinceps annos à Lithiasi liber, tandem anno 83 virâ defungitur, ejusque cadaver dissectum, ne arenulam quidem aut lapillum ostendit: qui antea dum calculosus erat, sive rhedâ vectus, sive modestè obambulans, cruentum semper lotium minxerat. Supersunt modo adhuc ejus hæredes testes. Memini quoque Consiliarii, cujus antè, de esu asparagi, mentionem feci. Is enim cum per quindenas singulas soleret miserè decumbere, usus deinceps cereviſia, cui semen Dauci incoctum est, liber à Lithiasi vixit modò per annos aliquot. Quorum experimenta, atque testimonia, ruborem Scholis suffundunt. Cum in ore illorum sit veritas. Paracelsus quoque entia gemmarum, & saxifragorum, in opem advocavit, unicoque tandem Ludi remedio, utrumque sanationis finem pollicetur, estque assecutus. Negent Scholæ possibile, quod facere non possint: Arrogantiæ plenum, & stupiditatis est illarum testimonium. Siquidem languidam saxifragorũ opem, suis crudis remediis tentatam, & evanidum quoties admirantur effectum, arcuant supercilia, attonitæ humeros attollunt, rogatæ silent; coactæ autem ad impossibile refugiunt, maluntq; Deũ misericordiæ ac bonitatis oblitũ accusare, quam calculo (ut ajunt) confirmato, morbisq; plurimis in natura dedisset remedia: imò Deum oblivioscentiæ libentius accusant, quàm ipsimet alicujus ignorantiæ notam admittant in doctrina sua paganica. Principes autem, à Scholis circumventi, subscripsêre harũ impostur is, ac pietatis illorũ liberalitas, Xenodochia incurabilium erexit, seducti Scholarum impostur is, quæ mendacii arguerunt textum Sapientiæ: *Sanabiles fecit Deus omnes nationes terræ, nec est medicamentum exterminii.* Scholæ enim propriam & crassam nimis ignorantiam, reciprocam atque convertibilem fecere cum naturæ impotentia, quasi scirent omne possibile, solumque ignorarent impossibile: Idque non solum negativè; sed prorsus privativè. Tanquam nescire illarum non penderet ex defectu Academiarum; sed potius bonitatis, vel providentiæ penuriâ. Quapropter cum negatio possibilitatis in sanando mihi videretur continere occultum scelus, semper, vel ab adolescente, bene sperans, argumentabar contra, hoc modo: Si de fide omnis morbus à prævaricatione inceperit; peccatum autem quodlibet remittatur penitus: sperandum omnino, morbum quemlibet in sua specie tolli posse, si punitio peccato adæquata, in remissione. Præsertim quod idem qui peccata remittit, etiam morbos sanet, remedia dederit, & Medicum creaverit, pro bonitatis suæ abundantia, quæ omnes suas actiones superat, infinitiesque major est sua indulgentia, omnibus hominum peccatis. An enim fortè non potuisset creare adæquatum & victorios. remedium morbo cuilibet? vel nescivit? vel noluit? qui mortis æternæ remediũ dedit. Non enim lætatur in perditiõe vivorũ, qui sanabiles fecit omnes natiões terrarũ.

15 Quoad authoritates autem scriptorum. Cardanus enim scribit, sua ætate, virum per Longobardos oberrasse, qui paucis diebus, quodam poculo passim, securè, certò, atque breviter sanabat quotquot calculũ in vesica habebãt: additq; judicium, se non dubitare, hunc virum

in

in inferis esse, quod moriens artem suam mortalibus inviserit.

16. In tanto contra clamores Scholarum paradoxo, non sat est unicus testis. Epitaphium Theophrasti Paracelsi, quod in muro prope S. Sebastianum, in nosocomio spectatur, ab Antistite Salisburgense erectum, idem prodigium multoties evenisse personat, utut crepent ilia Momo. Habent autem verba ejus: *Conditur hic Philippus Aureolus Paracelsus, insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Lepram, Podagram, Hydropisim, aliaque insanabilia corporis contagia, mirifica arte sustulit, & bona sua in pauperes eroganda collocandaque honoravit. Anno Domini* 1541. *die* 24. *Septembris vitam cum morte mutavit.* Sub insanabilibus autem, Tabem, Asthma, Calculum atque ejusmodi universa, à Principe Salisburgense intellecta esse, docent ipsæ Scholæ. Quippe quæ ejusmodi morbos, passim inter incurabiles, primariò semper intonant. Dein indefinita epitaphii phrasis respicit libros, à Paracelso de Calculo evulgatos, longéque accuratiore calamo, quàm de morbis cæteris. Saltem ergo quicquid semel & sæpius in naturâ est factum, hoc iterum fieri, non est impossibile. Ac per consequens, quicunque affirmat impossibile, quod ex bonitate divina, in natura quandoque factum, juxta Medici votum, is mentitur coram Deo, naturæ opifice. Etenim in Jure, quod facti est, ipsi indicant testes, censenturque inutilia jurgia, quæ contra testes adferuntur.

17. Scholæ ergo, quæ nos deceptores vocant, genus humanum elencho illudunt. Dicentes. Calculus procul ab ore remotus, longè durior est stomachi membrana: quicquid ergo calculum longè dissitum corroderet, vel minueret, jam dudum ante, ipsum absumsisset stomachum, in quem recenter cecidisset. Ergo calculus est necessariò malum incurabile. Si autem Sacra aliter scribant, quærenda est via, per quam cum moderamine excusentur falsitatis. At sanè, claves Sapientiæ ita vi quadam detinentur in Scholis, quòd cum ipsæ non intrent, alios, intrare volentes, adhùc arcere studeant. Nam Chymico cordi non est, Duelech per corrosiva tollere, sed per resolutiva propria, & specifica. Neque enim stomachus columbæ resolvit margaritas, vel struthiocameli ferrum, vel silices, per corrosiva; sed per appropriatum digestionis fermentum. Vel si stomacho animalium, corrosiva dederis: saltem talia sunt, quæ nequicquam damni stomacho adferant. Quin imo si suprema corrosiva spectes, aqua chrysulca ferrum, æs, & argentum quidem dissolvit, ceram autem ne quidem penetrat. Cujus rei incogitantia Scholæ suos tyrones, indoctum vulgus, imò & magnates, ab rerum indagine absterruerunt, suadente ad hoc propria ignorantia, indagandi torpore, & lucri spe. Itaque pro calculo, & morbis in vesica, quasi derivationem intenderent Medentes, ridiculosè ad anum conversi, clysteribus rem aggressi sunt, quasi anum exoneràsse, calculum excreviisse. Etenim cernebant, quod succus citri humanum Duelech in vitro minueret, sperârunt idem debere fieri in nobis. Sin minus, se posse gloriari, exhibito succo citri, præstitisse quantum naturæ esset possibile. Nescii in primis, citri aciditatem sub calore dulcescere, instar pomi immaturi, in se prius acidi, ac dulcis dein per Solem maturati. Denique si unica acidioris vini gutta intrò ad vesicam mittatur, plus doloris adfert, quàm ingens calculus. Ridiculum itaque imaginantur, qui acido citri oretenus exhibito, se aliquid proficui, ad diminutionem calculi, feciisse stentantur. Errant pariter, qui è salibus stillatos liquores propinant, ad resolvendum calculum in vesica. Nam non potest acidum, ut tale, citra insignem noxam, in venas transire. Et quanquam in succo citri, multoque magis in spiritu salis marini, solamina sint calculosis; hæc tamen non obveniunt, nisi valedicto prius acore. Quoniam revera sanatio, aut resolutio Duelech non perficitur acidis, ut neque corrosivis. Neque pocula acida ad vesicam unquam penetrant, nec deduci sinuntur. Dum autem Scholæ animadverterunt capitulum Saxifragorum, stupentes, quamquam de exitu promissi formidarent primum, atque deinde certiores factæ, cernerent, se frustratas spe; attamen ludentes cum humano corio, dederunt contusos fructuum & lapidum pulveres. Cognoverunt, in-

quam,

quam, se remedio destitutas, non destiterunt tamen propinare, quæ frustranea scirent, in quo ægris imponebant, dum occasionem medendi, vanis ludicrisque remediis transilirent, ut se necis, apud posteros, excusent quasi quicquid possibile in natura, & quæ extolluntur à veris Medicis, fideliter exhibuissent. Semina duriora, ut dum Lithospermon audirent, sic ridiculo nomine à Scholis nominatur, confestim è nomine omen sibi fecêre. Junxére dein lapides cancrorum, limacum, piscium, conchyliorum quoque crematas testes, imò tritas in aurichalco gemmas durissimas. Tandem ignitam, extinctam, tritamque Crystallum propinarunt, ludicro invento, atque eventu. Postremò, ut se conspexére in risum atque despectum venisse, neve mercedem, visitationumque iteratas frequentias solutas, gratis exspectare viderentur, sed aliquid fecisse, quanquam intus penes se desperarent, multiplici experientia edocti; quod Europa, atque Asia, denegare dicebant, ex Indiis est petitum subsidium, saltem ut Medentis consilium, tam peregrinorum simplicium cognitione, ab adstantibus in admirationem trahatur. Quasi Deus non foret remediorum creator, ægrorum misericors opitulator, tot mille annos remedia ægris Europæis atque Asiaticis recusasset?

18. Quod si interim sua sponte, Calculus è rene præceps ruat, (nam de vesicali jamdudum desperarunt) ehem *quanti tam fiunt exhibita Saxifraga?* Mentiunturque audaculi, pulveres renibus non secus atque mancipiis imperare, & lapides conterere, quasi sub malleo. Sin autem negotium, minus felix, dolent se tardè vocatos, meatus, balneo & clystere, potuisse laxari tempestivius. In paucitate enematum, vel simplicium peccatum deplorant, cognatosque medentes accusant.

19. Dolent potissimum se vocatos calculo jam confirmato, quanquam hactenus ob missum à Scholis diploma, quod tempus inter confirmatum & non confirmatum calculum prodiret, fortassis non quidem Scholarum negligentia: sed quia istud diploma, pergameno inscriptum, à muribus devoratum esset. Subterfugium Scholarum æquè profectò ridiculum! Siquidem Duelech, per gradus suam nanciscitur duritiem; quippe proprio induratur coagulo, in mediis undis. Delusæque ideo Scholæ, quod putaverint, sensim calculum indurari, atque siccari. Sanè tam durus est hodiernæ diei cortice, quàm intimo ejus nucleo: tamque durus, recens excisus & madidus, quàm erit hinc à seculo asservatus. Tamque dura est arena, matulæ novititer adhærens, quàm abrasa infra annum erit. Tam durus inquam silex, in fundo fluvii, quàm erit infra annos centum. Quis est ergo, qui non admiretur mecum crassam ubiq; Scholarum ignorantiam? Non solum deceperint seipsas, propriâ putatione, quod calculum in vesica dixerint per calorem generari, siccari, atque sensim magis indurari, sive confirmari? sed ne obiter saltem cogitârint, urinam in vitro, & frigore ambientis, apponere arenas, absque caloris, siccitatis, aut coctura juvamine, tam duram hodie, atque erit, postquam in charta sit siccata?

20. *Hæc nimirum sunt studia, decreta, &* Scholarum remedia, quorum demeritis, negant in natura possibile auxilium calculosis. Ideoque decernunt, quod calculus in vesica, suo exitu major, non habeat in natura remedium, à bonitate divina, præter novaculam. Mulierum enim vesica potest per dioptrismum ampliari, suumque emittere calculum; sed de virili nunc agimus. Horat. Augenius primarius Patavinus gaudet etiam suo cerebro auctam novaculæ crudelitatem, nempe quod cultro ignito id facinus primus dictasset. Paracelsus verò junior, quanquam totam Duelech spem in cultrum etiam retulisset; attamen deinde tacitus errorem suum, per Ludum reparavit marmoreos siliceosque tartaros, ex æquo cum aliis testaceis, unico illo remedio resolvens. Scio equidem, quod divina Bonitas, in vegetali & animali familia, lapides creaverit, suis speciebus inutiles, atque frustraneos, penè monstrosos, imò suis individuis alias onerosos, nisi nobis alicui bono essent conditi. Itaque cum universa in ingrati hominis usum sint creata, multaque suis vix prosint individuis; mortalibus quoque nunquam profuerint, nisi in succum lacteum, sive ens primum resoluta: destinationem suam certe

ab

ab usu, peregrinæ suæ petrificationi, petriformi susceperè. Neque enim in pœnam animalis aut plantæ innascitur lapis; sed signaturam sui doni ostendit, etiam in coagulationis suæ duritie.

21. Quamvis autem lapis mineralis, saxifragus, sit aptus resolvendo Duelech, si ita præparetur, ut ad renes, illæsis viribus suis, perveniat; animalis tamen, & vegetabilis rupestri natura plerumque civiliores sunt, adeoque velut cives domestici, facilius in nostri Rempubl. admittuntur. Vultus enim illorum, spem signati faciunt: ut quoties à sua lapidosa indole recedunt, etiam exsequendi dotes, in suo signato pollicitas, potestatem obtineant, conjugium nobiscum ineant, suasque intimè desponsatas vires promissas nobis communicent. Quod accidere nequit, nisi per plenam sui resolutionem in ens primum. Lapides enim fructuum, puta mespilorum, palmitum, persicorum, &c. volatiles feci, absque omni capite mortuo, postquam in succum lacteum rediissent. Idque nimirum absque distillatione separativa. Reperi enim, quod hoc remedii genus restaurat, non secus atque Aroph præservat. Quorum amborum hanc facio differentiam: quod restauratio sit inclinationis susceptæ abtruncatio, præservatio autem, futuri præcautio, per impedimentum materiæ disponibilis: In verâ autem sanatione includitur utrumque.

22. Porrò ad veram generati Duelech resolutionem, liquationemque primatum obtinet Ludus Paracelsi, sic dictus, non quod silex sit, & pueri cum illo ludant; prout aliqui interpretati sunt ipsius etymon. Sed quia Ludus semper tali, tesseræ, aut cubi forma eruitur, cujus præparationis hæc est descriptio apud Authorem. Ludus optimè contusus, calcinatus, & usque in olei formam bullitus, quod unico ferè verbo, vocat sel terræ, & Altholizoi correctum. Quod sonat *al. tho, oli. gesotten*, sive, totum conversum in oleum, per ebullitionem. Quæ Ludi eminentissima præparatio, paucis mortalium, sub brevi hieroglyphate, enotuit hactenus. Et quanquam mundus commiseratione sit dignus, utque apertiori sensu præparatio describatur; Indigni tamen sunt rerum secretarum contemtores multiplices, ut manifestentur nunc, quæ Deus ob ponderosissimas rationes, inter paucos, atque parvulos hujus seculi, manere penes thesauros suæ dispensationis voluit, donec nil tam occultum, quod non revelabitur, in suâ dierum plenitudine: In qua, væ mundo, & confusioni suæ! Dicam tamen parum apertius, ut Philosophiæ pyrotechniæ gnari soli me capiant. Teratur Ludus in pulverem, in mortario & sub pistillo. Dein sub cote, in silice, iterum. Tum dein calcinetur. Non quidem igne torrido; sed addatur illi sal circulatum, de quo Paracelsus, libro de renovatione & restauratione: & distillato inde sale, dicitur Ludus calcinatus. Quia pauco binarum horarum labore, totus erit conversus in salem. Ludus ergo sic calcinatus, & in salem redactus, sibique æquiponderans, decurrat suâ sponte, in humido loco. Istud autem sal resolutum claudatur hermetico sigillo, in ovo longi colli, & in arena, bulliat continuo igne secundi gradus, donec totus Ludus, in pari sui pondere, steterit instar olei crassioris, super aquam, quam ex aere cellarii hausit. Tunc namque totus Ludus est sal volatile, in formâ salis oleosi resoluti, habetque aliqualem urinæ gustum. Ideoque per urinam, cum potu vadit integris viribus, atque dissolvit omnem calculum, ubicunque in corpore delituerit. Quia est sal volatile, resolvitur in humido, nec separatur in digestionum officinis; sed quia gustum lotii aliquatenus repræsentat, habetque interim amicas proprietates naturæ nostræ, lubenter recipitur, simulque ad renes dimittitur. Dosis ejus est, granorum 14. usque ad viginti, cum aquæ simplicis distillatæ tantillo. Et calculus mediocris magnitudinis in vesica, resolvitur in pineoli magnitudinem, potissimùm duabus hebdomadibus. Liquor Ludi, sic præparatus, vocatur à Paracelso, sel terræ: quia si in charta extendatur, citrinus obscurius est, non parum ad viridem declinans.

23. Lapis est enim valde mirus, descriptionibus Paracelsi unicè respondens, nempe ex sale urinæ liquorum terræ partus. In fundo terræ ad altitudinem vesicæ in corpore humano. Reperi autem illum ad ripam Scaldis, prope Antverpiam, ubi lateres coquuntur, situsque est plus minusve 40. pedes subter horizontem, secun-

dum profunditatem fluvii. Fundum enim fluvii, fundo vesicæ comparo. Non est autem in fundo fluminis; sed extenditur unicâ simplicique camera, subter fundum marginis, in agro vicino, ad latera juxta ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera ista, vix pedis crassitudinem superat. Neque etiam supra, aut infra præfatam cameram, extenditur amplius, nec alibi circiter reperibilis. Est & prædicto agro Pyrites frequens, sulfure dives atque vitriolo. Qui etsi sub terrâ prædurus sit, mox tamen sub aura fit friabilis, fatiscente scilicet sensim vitriolo. Sed Ludus, lapis est pallescens, subinde crustâ perspicuâ per commissuras obductus, magnâ sui parte, in clibano figulino volatilis. Hic nempe est lapis, saxifragorum apex, & calculosorum desiderium. Felix ille, qui eundem calcinare potest, ut jam monui. At labor ejus requirit, nedum lectionem, & putationem, sed plenam scientiam, adhuc dupliciter obfirmatam. Quia est labor Sophiæ, Adeptorum spes. Rarissimus idcirco ille, hoc ærumnoso seculo, quem ad hunc scopum Deus perduxerit. Non sat est, novisse ludum, sive Cevillam Paracelsi, ejusque natalem ortum, quodque debeat reduci in salem oleosum volatilem, absque deperditione suarum dotium. Sed cũ non sit operosior pars, in tota Chemeia (quòd Paracelsus sæpius declarat, in præparatione tincturæ sulfuris, quæ gemmarum nativos colores graduat, utrobique scilicet requiritur idem sal circulatum, utrobique tacitè suppressum) superaddam paucula, quantum frater fratri communicare potest. Nam etsi remedium contra Duelech, ex commiseratione & charitate humana, propalari deberet coram universo, per tubas; attamen ob rationes Deo cognitas, servari debet in arcanis, quorum ipsemet dispensator manere voluit. Accipe Ludi pulverati libram unam, ac tantundem liquoris Alkahest, distilla hunc inde: & primâ vice totus Ludus mutatus erit in salem, qui in patina vitrea, loco humido decurrit, absque ulla terrestreitate residuâ, & liquor defluens fulvi est coloris, hermeticoque sigillo clausus, bulliendo, velut spuma, supernatat totus, in forma axungiæ viridis liquatæ. Estque Paracelsi Altholizoim correctum, ac fel terræ. Qui vero putat additamento salis petræ, vel similium, artificium hoc assequi: is sciat ejusmodi salia, utut exquisitè, iteratoque Ludo commista, sola tamen salia defluxura, relictâ terrâ, tanquam fæce, in patinâ. Ludus verò debet totus transmutari in salem volatilem tinctum, nil quicquam reservantem, de adjuncto Alkahest, Utpote tam liquor hic, quàm Ludus, servant pristinum pondus. Et ipse Ludus servat dotes minerales, quas omnipotens Bonitas illi dedit. Est autem hoc opus longè difficillimum, non quidem quoad præparationem Ludi, sed ipsius Alkahest. Scio, quia vera dico: estque in nostris Adeptis probatio, superans omnem demonstrationem. Aristoteles enim non aliam agnovit scientiam, quam quæ è præexistente sensuum cognitione pullulat. Sed est alia indemonstrabilis, in qua ipse Dator, sui luminis manet interpres, supra omnem Syllogismi ambitum; adeò tamen certa, quod totus mundus, ne minimam in scientedubitationem moveat. *Quod in Tractatu, de Venatione scientiarum, ex professo confirmavi, & palam feci.* Patefeci interim, quo pacto ex putrido lotio eliciatur spiritus, qui immissus in vesicam, per indolentem cathetera, solvit Duelech.

24. Scholæ interim suos commendant Herbarios, & hi sua saxifragia; hæsitant tamen, & absque spe digladiantur invicem. Ut si non pro soluto calculo, saltem pro injectâ spe miseris, sibi solutum optent præmium. Sunt interim qui promittunt composita magistralia, quibus calculus, velut sub malleo vel molâ contritus, in arenam, vel farinam comminuitur, quod si interim arena fortassis aliqua appareat, id totum postulant donandum suo saxifrago. Sed eventus hactenus illusit illorum temeritates, quos radicis cognitio fefellit huc usque. Duelech siquidem constat materiâ penitus similari, ex unico constantique urinæ liquore petitâ. Calculus nimirum ubique, ac qualibet sui parte, est calculus; nec differt arena à calculo, per materiam: nec est calculus, arena multiplex, per collam aut mucilaginem connexa: adeò ut requiratur solius collæ resolutio, arenis interim ab invicem dissilientibus. Frivolum itaque, quod calculus in arenas, ad dissolvendum contumaciores, dissiliat.

25. Para-

25. Paracelſus enim, etſi potito remedio fuerit ſanando felix; in hoc tamen naturam Duelech, cum Humoriſtis, ſe ignoraſſe manifeſtat: quod aſſumto Ludi remedio, Duelech, arenarum forma ejectum iri ſpondeat. Tum iterum, quod magnitudinem Duelech, per omnium urinarum conſervatarum, toto ſanationis intervallo, ebullitionem & exſiccationē ariolari, atq; ponderari doceat. Quorum tamen utrumque, eſt merum temeritatis inſomnium. Siquidem quodcunque remedium diſſolvit Duelech, id primum, atque longè facilius arenas, & parvula fragmenta, ſi quæ decidērēt, eſſet liquando. Etenim quicquid ex ſimilari urinâ coagulatur, id etiam in ſe ſimilare eſt neceſſariò. Deinde, ſoluto Duelech per Ludum, ſi urinæ omnes, toto ſanationis intervallo collectæ, aſſervatæque exſiccarentur, fortaſſis quadragies ſuperarent pondus calculi. Nam quis neſcit, quòd etiam ſanorum urinæ exſiccatæ, caput mortuum relinquant. Itaque deprehendi, Paracelſum quidem ſæpius calculum veſicæ, oblato Ludo liquâſſe; ſed nec olidas urinas aſſervaſſe, neque itidem exſiccaſſe. Quia ipſi nimis fuiſſet tædioſum. Etenim placuit Altiſſimo, præcurſorem, ante Heliam artium, præmittere, docentem medicaminum craſin, & præparationes: cui ut fideret mundus, data ſunt ſigna, ſuam doctrinam ſtabilientia. Illuſtris nempe eſt illi magnorum arcanorum præparatio, quæ non niſi adeptione erat confirmanda. Dein ſubſecuti ſunt, qui Paracelſi inventis addentes, eſſent repertæ veritatis theoricæ illuſtratores, ut tandem ſubſequatur, adeptum medendi conſecutus, docens verbo, & opere, quæ Deus per priores denunciavit.

26. Poſtremò, Scholæ ſibi diffidentes, fraude novâ fidem apud credulos fecere, jactitaruntque per Diætæ regulas, ſe noviſſe corpus calculoſi ita diſponere, ut omnis pituitoſa, antecedens calculi moles: quæque aliàs citra ejusmodi ſua inſtituta, ſtatim atque ſponte, in calculi racemos faceſſeret, continuâ ac ſucceſſiva repetitione tollatur. Id eſt. Spondent omnem pituitam ſe poſſe præripere, quæ quomodolibet calculum format. Imò pituitam, quæ ad neceſſariam cruoris elementalem compoſitionem (juxta Ethnicos) requiritur, fore tam parcam & exiguam, ut vix ſufficiat, pro iſta ſui neceſſitudine, multoque minus, pro exuberantia, ad creandum calculum. Quorſum videlicet pollicentur magiſtrales quaſdam, iteratasque purgatiunculas, familiares ideo, atque minorativas nominant. Promittunt inſuper, ſe ad oculum oſtenſuras, verè dejectam pituitam illam (aſſumtis ad hoc ſcilicet ſuis phlegmagogis) hinc etiam ægris propediem imprecaturas fauſtam ſanitatem (palliativam ſaltem) ob ejectam calculi præviam materiam. Sic tamen infirmi magis ſenſim infirmantur; Medicè atque miſerè vivere pergunt, quamdiu talibus auxiliatoribus ſe obſequentes ſubſternunt. At ejusmodi jam nugis ſat ante reſponſum, ubi pituitam, & mucilaginem, è cenſu cauſarum Duelech removi.

27. Paracelſus itidem, de primâ tartari calculique materiâ, æquè inſulsè nugatur, ſuæque pridem doctrinæ immemor, transfugit ad pituitoſam mucilaginem Humoriſtarum, quos primus, ludibrioſo attamen, ſic nomine vocavit. Ego verò recepto jam iſthoc paſſim nomine, illos ex commiſeratione, non autem ironiâ, ſic nuncupo. Alibi autem, incautus, hæc iterum oppugnat Paracelſus, ſpondens, intra quindenā ſanationis Duelech cerni poſſe, quantæ magnitudinis fuerit, ſi omnis quotidie urina exſiccetur. Quod clarè implicat cum præcedente Tartari materia: eſſetque ejusmodi lotii arefactio, mera fraus, ac impoſtura, ſi ſimul cum reſoluto Duelech, excerneretur antecedens tartari calculoſi materia. Siquidem promittit, quod quicquid diſſolvit Duelech, idipſum multò compendioſius ſolvat præviam ad calculum Tartari materiam, indies ſuccreſcentem. Ego ſanè odi ignaviam, ac ſtupiditatem in medendo, pertinaciam in Docto, ignorantiam in Profeſſore, mēdacium in Scriptore, ut & contradictionem in principatum ambiente. Siquidem cuncta dolum includunt, & imperitiam in docente, ſi non malitiam inſuper, atque ignaram temeritatem, in tali principe: adeoque totam illam religionem, multâ labe ſuſpectam reddant. Ego ſaltē vel ab adoleſcente, uſq; ad lacrymas, indolui ſortē infirmo-

rum, qui sub incerta spe creduli, confidebant vitam, familiam, uxorem & liberos, imò fortunam, & facultates gubernandas; per audentem quidlibet jactantiosum.

28. Itaque primum transcurri per vegetabilium monarchiam; sed non inveni, quod in vesica Duelech resolvere posset. Quicquid autem illorum, in vitro, Duelech liquefaceret, vel hostile erat, vel saltem istis qualitatibus non perveniebat ad vesicam; sin autem per syringam injiciendum videretur, non erat à vesica tolerabile. Itaque distillata, ac decocta vegetabilia, itemque cineres, calces, pulveres, & extracta universa, didici cassa, & exigua adversus tantum hostem. Acidiora quidem minuebant Duelech in sui integritate; sed oretenus sumta, non ingrediebantur sub ista potentia ad vesicam; deforis autem injecta, utut instar vini viderentur mitia, attamen in doloris sensu, ferrum candens æmulabantur. Mirabar itaque Paracelsum atque alios, quod è melle, saccharo, rore, &c. commendarent liquores stillatos; cum nemo mortalium illa per syringam injecta toleraverit unquam. Experimento quidem observavi, quod columba excisum Duelech, suo stomachi fermento acido, resolveret in succum, prout etiam fragmenta laterum. Propinata esset proin à senioribus, columbarum, atque gallinarum membrana stomachi interior; at sane spe multum fallaci. Tam quia cum vita bruti, vis fermentalis viscerum unà extinguitur: quam etiam, dato quod ille pulvis primitivam ac pristinam vim, quam in vita sortiebatur, à morte servaret; attamen in culinis nostrarum digestionum, prorsus spoliatus virtutibus istis, ad vesicam perveniret: quanquam revera, pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Licet constanti utrobique inscitia, ejusmodi multa præscribantur ægrotis. Hoc attamen didici, quod spiritus salis Hispalensis, extremo reverberii igne, unà cum terra figuli distillatus, mane singulo bibitus, cum vino albo, pridie è vase depromto, nedum senum tollat mortales strangurias, totusque diureticus aliquot sanaverit; verum insuper, quibus decidens justo major calculus è rene, per aliquot menses in vesica moratus erat, tandem minutus, mejendoque excretus fuerit; quem tamen antea, multoties repetito introitu, in collum vesicæ, toties per catheterea repelli retrorsum necessum fuerat. Paratur autem è sale primum fuso, & per ignem liberato ab extravaganti sorde, mox tuso sale, & inter nummulos raphani resoluto, rursusq; tandem exsiccato, cum pari terræ figulinæ distillato, acri igne reverberii tandem, debitoque modo, ne quid exspiret, prout de vitriolo infra docebo. Habes enim salis balsamum, quem nunquam satis expendes. In tyrocinio meo autem videram domorum ruderа, salem petræ fundere: quodque laterum pulvis, semel à sale petræ liberatus, ac dein per aliquot annos sub tecto asservatus, fraceſceret, atque de novo salem petræ daret, sicque totus pulvis, sabulo excepto, tandem verti posset in salem. Videram quoque laterem nitrosum, in medio latioris muri inclusum, trans omnes, utrimque sibi vicinos lapides, suum foris prodere salem petræ, adeoque esse saxorum, atque laterum vicinorum destructorem. Memor itaque nominis (*sal petræ*) cognovi illum salem esse ipsum laterem, vel saxum resolutum. Potissimum quia in antris rupium, sponte stillet, alibi verò longis propendeat stiriis. Quocirca salem petræ diversimodè pro Lithiasi præparavi: at frustra. Quia tum adhuc ignorabam, quod Duelech alius longè constaret principiis, quam saxa mineralia. Vidi pariter millepedes, ac insectas, locis nitrosis natas, ac morantes, in usum applicari contra calculum vesicæ. At frustra. Sed postquam cognovi, tot secula somniasse, in cognitione causarum Lithiasis; credidi confidenter, quod omnis error staret penes nostram ignaviam. Tandem anxietatum querentis misertus Deus, dedit mihi cognoscere Ludum cum præparatione Paracelsi: qui me intelligunt, gratulantur mihi studiis publicis; quia norunt, me vera scribere. Quærite fratres, & diligenti animæ obviabit gaudium immensum. Primum enim discite dissolvere Duelech in vitro, liquore tepido, non stomacho, non demum vesicæ, molesto: sic ut Duelech sensim minuatur absque bullis, & agitatione, gaudete, quia prope estis. Tum discе, Ludum vertere in salem, absq; ullo transmutatoris remedio.

29. Remedia autem adversus Duelech, poten-

rentur jejuno stomacho, absque hesterna cœna. Quod si felici remedio interno sis frustratus, per catheteram qualibet hora injiciatur externum, dimissa tamen prius urina. Dum autem istud urinæ stalagma examino, in mentem recurrit historia filiæ vicini pistoris. Habebat namque filiolam, quæ sæpius cruentum mejeret, medioque filo suspendebatur lotium. Erat autem pallidum, cum multo sedimine, ac glutinoso: sicque septimum vixerat annum. Villica quædam narrat pistori, idem sibi olim contigisse. Jussi tandem adferri vesicam tauri, embryonis, nondum nati; (vaccæ enim non impræg natæ vix saginantur) vesicula ista plerumq; repleta est liquore saporis, non quidem urinalis, sed alieni. Cujus singulo manè bibit uncias circiter binas, cum totidem vini albi.

30. Nupta est dein anno ætatis 19. & anno 1643. superstes ac sana est, calculi nescia. Idem dein remedium juvit aliquot puellas pauperes. Cumque hoc jam tentatum esset aliquoties. Idem ex embryone hirco tentatum, ac felicius adhuc successit.

31. Subnectam hoc loco meas observationes, de lapidibus cancrorum, quas nunquam ab alio adnotatas vidi.

32. Inprimis ineptè vocantur oculi, cum non fungantur oculorum munere, nec extra emineant, nec toto durent anno. Nec demum hi lapides sunt extracta essentia, à tota bruti testa, (licet sic jusserit Paracelsus) siquidem per plurimas atque uniformes cancrorum dissectiones, comperi quæ sequuntur. Inprimis stomachum cancri esse in capite, prope verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à mensis Junii medio: femellæ dein, in Julio, ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem, & amplius, velut semiexanimes ac immoti. Qua tempestate stomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter quam & stomachum veterem est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quâ parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroque latere, in concavum, statimq; lapidescit. Interim nec tunc, nec multò pòst cancer esitat quicquam. Ideoq; (penè incredibile) vetus, sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur, exteriorque, ac novus alter stomachus, in vicem absumti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti tepenti solitum: crescitque lac istud inter utramque præfatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quæ cuncta ducentis forte cancris dissectis, dietim observavi, jucundâ admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Postremo etiam, uterque lapis iteratò sensim dissolvitur, & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitque circiter 27 dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quàm ex usu resolutorum postea lapidum. Addo, rarissimum diureticum ex hoc lapide colligi, etiam vulnerarium, modo resolvatur in formam pristini lactis. Quod quam sit excellens, atque potens, vix cuiquam, quàm perito, persuaderi potest. Nihilque est vulneratis, vel post partum matribus, aptius, quàm remedium horum lapillorum. Habet namque remedium, contra inclementias multorũ vegetabilium, vi laxante infamium, modò ita resolvatur, ut per minima, ambo misceantur.

33. Denique in Marca Brandenburgica, locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne fortè porcus aliquis, vel leviter, subter currum transcurrat. Nam id si contigerit, manè quotquot cancri in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro.

34. Ut autem in vesicam quodlibet injiciatur absque dolore, Catheteram novum inveni. Quia corniculum argenteum, quo Chirurgi summis cruciatibus urinam exigunt, atrox atque cruentum est, ideoque prorsus displicuit. Inter plures autem, quos tentavi, aptissimus atque innocuus occurrit, qui è tenui corio fieret. Nimirum ad hoc corium, sive alutam, intus depinxi colore albo, ex cerussa, & oleo lini: cumque fere jam exaruit, fistulam exinde suendo componi jussi, cui filum æneum per longitudinem indu-

inductum esset, eratque futura ejus plana, ut ne quicquam protuberaret. Uno autem hujus fistulæ extremo, fistula ipsa satis ampla, ut ipsi sypho syringæ indatur, quoties libuerit, amboq; apte respondeant, ut hac via liquor in vesicam injici queat. Porro tota coriacea fistula diluta colla firmetur, ut hac dein exsiccata, colore aliquo, atque oleo lini pingatur. Idque videlicet tam ob majorem fistulæ firmitudinem, quam etiam, ne per liquorem injiciendum permadeat, & flaccescat. Educto igitur filo æneo, alter ejus vicarius in locum subintret, ex gingiva Balænæ paratus. Ergo habes sic fistulam tenuem flexibilem, quæ ne quicquam dolet immittendo, etsi quadragies unico die, in vesicam protrudatur. Primis quidem vicibus circa sphincterem insuetum, dolet, ac mox cessat pavor illius contractionis. Abstrahitur autem lotium, quoties lubet Evacuataque vesica, injicitur per syringam demum, retro ad fistulam, adaptatam, usque in vesicam quicquid lubet. Modò intromittendus liquor sit indolens, nec ingratus. Est autem Syringa, ad cujus Syphonem, Catheteris eminens extremum adaptari dixi. Sit laus æterna Deo in excelsis, placeatque illi irrorare, & fœcundare mea servitia atq; desideria, in opem mortalium oblata!

TYRONIBUS FERCULUM OFFERT AUTHOR.

CAPUT VIII.

1. *Quæstiones doctissimorum virorum.*
2. *Responsa Authoris.*
3. *Author spernit judicia de se habita ac habenda.*
4. *Satisfactio de Auro horizontali.*
5. *Heteroclita de sulphure Veneris.*
6. *Sulphur Veneris non esse de intima essentia metalli perfecti.*
7. *Probatio permanentis sulphuris externi.*
8. *Dignitas sulphuris Veneris.*
9. *Indistinctio Autherum Tyrocinii Chymici.*
10. *Responsio Authoris ad objecta.*
11. *Incognita quædam hactenus de vitriolo.*
12. *Vitrioli nomen unde.*
13. *Nativitas vitrioli.*
14. *Differentia bonitatis vitrioli.*
15. *Græci cedunt palmam Germanis, de mineralibus.*
16. *Error Paracelsi circa æstimationem vitrioli.*
17. *Demonstratio erroris prædicti.*
18. *Quale vitriolum sit medendo optimum.*
19. *Modus distillandi vitriolum optimus, & insuetus.*
20. *Mira proprietates hujus spiritus vitrioli.*
21. *Notabilia aliquot, inde resultantia.*
22. *Distillatio salium.*
23. *Commendatio Dauci.*
24. *Lignum Nephriticum nostras, ejusque delectus, ac præparatio.*
25. *Usus Betulæ.*

OCcasione libri mei de febribus, ad me è diversis Europæ sinubus, scripserunt magnæ notæ viri, petentes, elucidationem, circa remedia ibidem tradita. Fatentur quidem, se agnoscere, in audacia meæ promissionis, vera subesse febrium quarumcunque remedia: sed dolere nimiam scripti mei obscuritatem. Primò itaque inquirunt, quid sit Aurum horizontale. Secundo petunt, confectionem elementi ignis Veneris. Tertio, Nunquid fortassis sit spiritus Vitrioli rectificatus? Quidam etiam minas addunt, nisi publice optatui eorum satisfecero, librum meum de febribus fore prohibendum: ut alterum principem Machiavelli. Utpote quod stante meo libro, necessario alioqui, mox considerent Academiæ Medicæ in rudera, Galenusq; mox ostiatim stipem petiturus exularet. Boni quidem consulunt, quæ de febrium inaudita doctrina, deque phlebotomiæ, purgationum, remediorumque detestandis abusibus, in proximorum commiserationem, in medium attuli: sed explicationes deesse, apertiusq; loquendum: ut me tacente, sub sigillato velut diplomate, cuncta confirmentur in posterum, per quorumlibet experientias, & miserorum acclamationes.

2. Primo respondi, obstare arcanum Liquoris Alkaheſt Paracelsi, cujus nimirum doctor Omnipotens etiam dispensator manere decrevit,

in

in mundi usque confusionem, ob rationes, pro parte, notas Adeptis. Itaque me deserturum illius Arcani manifestationem, thesauris beneplaciti divini.

3. Quoad autem judicia, interim de me habenda, parum moror. Nec enim primus eorum, ut neque postremus vituperator ero, qui nunquam respexi ad mundi censuras, de me factas: nec æstimo (quod alii tamen multi) cum electione, mei æstimatores. Utpote in Deo amo æqualiter; neminem autem prorsus ideo, quòd mihi blandiatur. Scio namque, quia Deum protectorem habeo, qui dereliquit neminem se invocantem. Etenim pluerunt laquei tribulationum super caput meum. Constiti, nec enim ullatenus pressérunt animam meam. Deciderunt in terram, calcavi illos cum despectu; & statim tanquam fimus, putruerunt sponte. Conturbati autem horum authores erubuerunt. Utinam Deus illis agnoscat! Scio denique, quod Deus, rore superno, fovebit semina, quæ plantavit, quæque crescitura voluit. Neque me solicitum permisit, pro nutu mundi, consensu Scholarum, aut vulgi acclamatione. Ipse namque universa quæ vult, potest, facietque pro lubitu, dum mundus merebitur per veram medicinam in suis languoribus consolari. Ah, quam tumida bulla, quæ semper alienis suspensa arbitriis, pendet ambitio? Quam male denique semper judicant aliena arbitria? quæ præsertim præjudicato continuo reguntur? Ad propositas autem quæstiones dico. Quod sicut Sol censetur nasci in hemisphærii horizonte: ita Mercurius, dum factus est Diaphoreticus, dulcis ut mel, & instar auri fixus, est aurum in sui horizonte: tantoque est in re medica auro nobilior, quantum perla orientalis Scotica Mercurius namque, quamdiu est metallicus Mercurius, est primo enti metallorum similis, & vicinus valde. Dum autem auro colliquatur, concluditur ejus omnis vis medica, sigillaturque: imò introvertitur sic, ut dotem, quam humanæ naturæ debet, pro suis languoribus deneget.

4. Sulphur namque Veneris post separationem sui, à suo corpore, ac resurgens, fit sulphur quasi glorioſum, tingitque ideo sulphur Mercurii (quod in pulvere Joannis de Virgo, per sulphura mineralia corrosiva, est extra versum) immediatè, seseque toro inseparabili mutuo amplexantur: statque tum ideo vis amborum sulphurum extime: Hinc nempe virium confertione. Mercurius diaphoreticus, inde resultans, perficit unisonum medendi, in cunctis quæ tam physicus, quam chirurgus optare queunt; sive respectu morborum acutorum, sive demum chronicorum relatione adhibitus sit.

5. Non est ergo ignis Veneris, spiritus vitrioli, utcunque exquisitè rectificatus; sed ignis ille est sulphur cupri volatile, in forma olei viridis, melle dulcius, & à corpore mercuriali sui cupri planè separatum. Residuum autem cuprum manet album, nec unquam virideſcens per æruginem, ut neque amplius de numero septem metallorum. Quia evasit novum, atque anonymum metallum.

6. Non potest autem haberi ignis Veneris, nisi cum plenaria cupri destructione, corporisq; mercurialis ipsius Veneris volatilizatione. Quod quantumcunque sit volatile, in forma olei; facili tamen negotio, postmodum iterum reducitur in metallum album ignotum, atque sub malleo extensibile. Sed ignis, sive sulphur Veneris, non item amplius reducitur in metallum, per se. Quia, prout nullum sulfur est metallum: ita omnis Mercurius metallicus, est verum metallum. Docent autem Adepti, quod pars metalli sulfurea nequeat separari à suo corpore mercuriali, ac metallico, nisi per ejusdem totalē destructionē, quamque ideo (licèt abusivè) elementalem vocant: Quia nimirum in metallis, sint duo sulphura. Unumque ideo merito vocant externum: atque aliud internum. In propositis autem cupri terminis, contemplare internum istud, quod in albo, anonymo ac mercuriali metallo corpus fixat, sive coagulat, efficitque sub malleo ductile: cum alias Mercurius absque sulphure nunquam in metallum coagulari possit. Externum verò Veneris sulphur esto oleum illud viride, dulce, quodque iterum in metallum, in se abstractum, cogi nequit. Proin univocè testantur hujus Philosophiæ Symmystæ, externum sulphur à suo corpore separari non posse, nequidem per ignem, in metallis imperfectis, quin unà pariter pereat pars Mercurialis ejus.

7. Vidi namque plumbum, ter sublimatum rediisse in idem numero, quod ante, plumbum.

8. Ita-

8. Itaque cum sulfur istud externum (quale à cupro trahitur) non sit necessarium metallo perfecto; Cupro autem illud sulfur, Veneri sit à Deo additum: ergo necesse est istud sulfur Veneris habere suos fines, ad necessitates ingrati hominis conducentes, pro infirmitatibus scilicet humanis, supra omnem metallicæ perfectionis dignitatem. In cujus usum videlicet, Stoici ipsi, cuncta mundi creata, directa esse, conjecerunt.

9. Errant proinde Tyrocinii chymici Scriptores, quotquot variis mentiuntur fabellis. Mercurii metamorphosin in salem, aquam, oleum, ad varios Medicaminum usus, audentque sua inventa hoc stabiliri argumento: Si enim aurum, corporum constantissimum, queat in vitriolum, adeoq; & in fumum evolare; quidni idem faciet multò licentiosiùs Mercurius?

10. At ego, respondendo, proponam in limine duas Philosophorum sententias, longè verissimas, pudibundas tamen hisce argumentatoribus: ut hinc etiam Chymiæ expertes queant digito notare vanitatem illius argumenti, utque pudore suffusi, resipiscant Tyrociniorum Authores. Quarum prima est. Quòd sit longè facilius aurum ex non auro construere, quàm aurum naturale destruere. Pudeat ergo inprimis eos docere auri destructionem, qui ejus constructionem se nescire, inopes testantur! Itaque vel mentiuntur ac decipiuntur Adepti Philosophi, vel ipsi Scriptores Tyrocinii. Altera est. Si non vidissem argentum vivum eludere quamcunque artificum operam, adeò, quod aut totũ avolet adhuc integrum, aut totum in igne permaneat, atque utrolibet modo, servet impermutabilem sui ac primitivam identitatẽ, identitatisque homogeneitatem analicam: dicerem artem non esse veram, quæ vera est, sine mendacio, atque longè verissima. Adeò, ut quod supra est, est sicut quod est infra: & vicissim. Ignaros ergo se rei metallicæ produnt, quotquot docent præfatas Mercurii aurique metamorphoses. Nam utcunque ista metalla, per quædam mineralia sibi adjuncta, nunc specie olei, salis, vel sulfuris, per retortam pellantur, horumque larvam mentiantur; ablatis tamen ejusmodi adjunctis, semper idem manet aurum, idemque qui ante Mercurius, redeuntque in pristina corpora. Imò licèt aurum radicaliter in partes heterogeneas, salem scilicet, sulfur, ac Mercurium se patefieret sequestrari (quod nullatenus naturæ, nisi per unicum liquorem constructivum, est possibile,) istud tamen in Mercurii homogeneitate, est naturæ & arti impossibile. Quippe qui auro est simplicior, majori anaticaque identitate constructus. Quia in Mercurio non est reperibilis diversitas, qualis alioqui in tinctura auri, hujusque albedine. Quod jam antè in sulfure atque Mercurio Cupri edisserui. Nam etsi Mercurius Cupri totus factus sit volatilis: quia tamen non spoliatur propterea sulfure interno sui, ideò iterum reducitur in album, ac malleabile metallum.

11. Porrò ad quæstionem, quâ petunt, num ignis Veneris sit spiritus Vitrioli rectificatus? quædam de naturâ vitrioli, ejusque distillatione, per neminem ante me tradita, propalabo.

12. Enimvero natura produxit sal quoddam minerale, acidum, quod Græci Chalcanthum, ineptoque nomine, Latini, Atramentum sutorium nominant. Chymici verò vocant vitriolum, quia translucidum vitri instar.

13. Est autem sal istud embryonati sulfuris immaturus partus, qui dum lambit venam cupri, eam erodit, dicturque ideò cuperosum, sive cuprum erosum. Sin autem venam ferri, vel aliorum mineralium roserit, fontes parit acidos, ac diversos, juxta venæ erosæ indolem. Quæ ex professo, libello de fontibus Spadanis, ad longum sum prosecutus. Porrò, sive aqua ista, quæ salem embryonati sulfuris in se continet, cuprique venam erosam secum servat, per se stillet, coquaturque per ignem in vitrioli consistentiam: sive demum sua sponte alibi coaguletur: id nequaquam ejus speciem aut bonitatem distinguit. Siquidem nil ei deperit coquendo. Etenim dum aquosus liquor sat exhalaverit coquendo, sponte dein tandem in frigore coagulatur residuum. Solum at pretium vitrioli variat venarum diversitas. Etenim prope Antverpiam, dum è Pyrite sulfur liquatum est, reliquum sub dio exponitur, ac pro majori parte liquescit paulatim. Nam per ambustionem, sulfurisque fuligines, æruginem concipit, quæ à sale residuo erodi-

roditur, atque in ſcrobes per pluviam diffluit. Sic etiam vicini Eburones, ditiori vena, ſuum parant vitriolum. Alibi ſanè eſt vena ipſiusmet cupri, coagulatio ſale ſulfuris, dives; ac ſponte ſtillat, diffluit, coagulaturque, quæ alioqui fontis vicini madore diluitur.

14. Differentia itaque bonitatis conſiſtit in ſalis puritate; non autem in opulentiâ ac ſaturitate cupri (loquor enim non ut mercator, aſt tanquam Medicus) differt quoque propter commiſtionem cujusdam peregrini. Si videlicet in Pyrite, aut venâ cupri, commiſceatur vena plumbi (quod frequenter eſt obvium) vel fortè adeſt maligna Arſenici participatio (Arſenicum enim, quia plerumque metallis inſidiatur, atque comitatur, uſitato hinc nomine vocatur fumus metallorum) Adeoque, quod alias eſſet legitimum vitriolum, fit nocuum medendo. Color autem lazureus vitrioli, plerumque præfertur viridi: fortè, quod ille oculis arrideat magis. Saltem facillimo negotio ſimplicium impoſtores, ex viridi vitriolo, lazureum mentiuntur.

15. Cæterùm Chalcitis, Myſy, Sory, Melanteria Græcorum, hodie periere, tanquam venarum cupri diſtinctiones inutiles: nam Græci tantùm Alphabetarii, reſpectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re metallicâ poſteris edidere.

16. Sunt autem, qui cum Paracelſo, vitriolum commendant, extolluntque in medendo, quod ex cupri copia cenſetur ditiſſimum: adeoque cunctis præferunt, quod ex ipſomet cupro conflatur. Quidam ideo candenti aut liquato cupro ſulfur inſpergunt, magnoque ſic labore, ejus æruginem ſolicitant, &c. Paracelſus verò, optimum in medendo vitriolum, per laminas cupri, ſale communi, atque ſulfure ſtratificatas, calcæmentando parat. Recentiores hinc ſeducti, bracteas cupri, per ſpiritum ſulfuris aut vitrioli vulgaris, iteratò diſtillant, donec planè nigræ ſint, atque friabiles, quæ demum liqueſcunt in aqua, fitque cœrulea, quæ coquendo inſpiſſatur, ac in frigore concreſcit vitriolum. Sic nimirum adulteratur hodie, quod pro Cyprio venundatur.

17. Sub pace Paracelſi ſcio atque comperio, vitriolum è Venere factum, longè in medendo eſſe ignavius vulgari, quod caret ſuſpicione miſcellaneorum. Adeoque ſpiritum ejus non eſſe niſi merum acetum minerale, privatum aporrhœâ cuprei ſulfuris. Comperi nempe, vitriolum è Venere factum, longè pauperius eſſe foſſili. Item foſſile, cui plurimum cupri ineſt, in medendo, ac diſtillando, pigrius eſſe vulgari. Nam diſtillavi vitriolum arte paratum, colore lazureum, neutiquam viſu à Cyprio diſtinguibile: deditque parum ignavi ſpiritus acidi: ceſſavitque mox infra paucas horas omnis ſpiritus: atque reſiduum corpus totum in fæcem nigram condenſatum ſubſtitit, ſuumque mihi cuprum ad vota reddidit. Siquidē cuprum jam eſt metallum completum, non facilè deſtructibile, aut retrocedens ad ſui principia. Adeo licet ignis atrocitate minuatur; attamen quicquid ejus avolaverit, verè adhuc metallum eſt, ob rationes ſup. allatas. Equidem inter venas metall. nulla æquè difficulter ad perfectionem metallicam adducitur, ipſo cupro (quod teſtatur Georgius Agricola) ſiquidem, ad minimum novies recoqui poſtulat, antequam inde cuprum emanet. Ubi interim aliorum metallorum venæ, primâ liquatione ſuum fundunt theſaurum. Perfectionem itaque cupri Vena acquirit, per ſequeſtrationem partium, ſibi à nativitate miſtarum. Sunt autem hæ, quæ primo enti ſuo adhuc alligatæ ſunt: unde pro-inde cuprum jam perfectum reſpuit, reſiſtitque quam pertinaciter diſſolutioni ſui corporis: ac per cōſequens, nec poteſt inde haberi perfectum vitriolum Medicum, quod virtutem habeat de ſulfure Veneris. Quippe hoc non eſt è cupro ſeparabile, niſi per omnimodam corporis metallici deſtructionem, pro-ut antè docui.

18. Partes ergo venæ cupreæ, à natura metallica procul remotæ, ac primo enti viciniores, tribuunt vitriolo vim medicam, factitio chalcantho denegatam. Nam vitriolum vulgare, ac vile, ad minimum toto octiduo, ſuam ſpirat exhalationem, utcunq; flagrantiſſimis reverberii flammis urgeatur. Quò ergo vena liberior eſt ab aliena malignitate, viciniorque fuerit primo enti Veneris, remotior nempe à metallica cupri cōſtitutione: eò ſal ejus, propria ſponte innatum, illique colliquatum, vitriolum profert inculpatius, ſpiritusque ditiores ſuppeditat, medendoque aptiores.

19. Modus etiam distillandi inusitatus hic est; Recipe vitriolum commune, non suspectum peregrinæ malignitatis, bulliendo in ollâ amplâ liquescat, & coquatur, in siccitatem usque. Fractâ ollâ, vitriolum, instar lapidis induratũ, teratur in pulverem. Fiat autem distillatio ad minimum 6 Retortis simul. Sintque Retortæ vitreæ. Nam lapideæ omnes porosæ sunt: quia omnis terra poros retinet; eò quod post exsiccationem, necessariò aliquid non fixi efflat. Porrò retortæ loricentur crustâ, quæ nec dehiscat, nec rimas contrahat, vel sponte decidat, vel vitrificetur nimium. Optimè quoque collum retortæ eminens amplo vasi recipienti connectatur, ne vel tantillum respiret. Recipiens autem locetur in arenâ madida; item convexa ejus pars integatur sacco ad dimidium repleto arena madida: qui saccus renovetur aliquoties, intinctus aquæ frigidissimæ. Dimidium autem retortæ pulverato vitriolo impleatur. Distilla autem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum possibile est furno venti, qui propria crate flatur. Cum autem furnus venti cessâverit spiritum in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere porticus, quâ viâ reverberium flammæ lignorum, subter Retortam penetret, perseveretque per 5 aut 6 noctes, summo igne, naturæ possibili. Retorta videbitur tibi forsan liquari, in tantâ ignis procellâ: at nihilominus constans perdurabit: eò quòd exterior lorica terrea vitrum detineat, combibatque: atque ita invitrietur, quantum operi sat fuerit. Memineris tandem, vas recipiens à collo retortæ sequestrare, flagrantissimo adhuc igne. Alioqui videbis in frigidiore statione, redire spiritus in fæcem, quæ illos exspuit. Tum demum accipe Colcotar, sive fæcem è distillatione residuam, quam à vitriolo Cyprico vero, Hungarico, vel saltem Gossarico, reservâsti. Sulfuri commista fæx ista residua iterum comburatur, usque in sulfuris omnimodam absumtionem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies præfato spiritu. Is enim, uti statim imbibitur in patinâ, vel cucurbitâ vitreâ: ita inde repetitus, nil nisi phlegma aquosum, atque inutile reddit, remanso spiritu imbibito, in colcotare. Idque repetitim renova sexies, aut sepries, donec tandem spiritus affusus rubescat, qui supernatabit Colcotari. Quod signum est, cessandum à saturitate imbibitionis. Adeoque hoc dives Colcotar, bene exsiccatum, indatur Retortæ, distilleturque hoc dives Colcotar usque in ultimos spiritus, jam flavescentes, olentes mellis grati odorem.

20. Memento tamen, abstrahendum vas recipiens à retortâ adhuc candente, obturatoq; per ceram ore lagenæ fortioris, servandũ hunc spiritum. Cui demum si aquam injeceris, vas ipsum dissilit statim. Ergo solo spiritu prioris distillationis compescitur hic secundus spiritus. Cujus vix unica libra transfunditur de lagenâ in lagenam, quin unicæ saltem unciæ fiat amissio. Itemque nisi recipiens ab retortâ tempestivè, ut dixi, tollatur: videbis potissimum spiritum, refrigerato furno, redisse in Colcotar, unde per ignem fuit excussus. Porrò fæx Colcotaris, è secundâ destillatione residui, tota adhuc est cuprea, ac virides cit multifariam.

21. Unde 1. constat, quod antè monui. Nempe *ignem Veneris non nisi per omnimodam metalli destructionem*, separationemque depromi, atque haberi. 2. Hoc ergo faciendum viâ longè occultiore. 3. Quòd vitriolum cupro dives, minùs aptum sit distillationi, quam alias commune. 4. Quod vitriolum cupreum fundat spiritum aceti mineralis salis; at non cupri liquamen volatile. 5. Ideoq; sulphur Veneris rectè vocetur sulfur Philosoph. ad vitam longam aptum. Dulce inquam gustu; non autem acidum, aut acutum. 6. Quod spiritus vitrioli, suprà edocti, sanet morbos aliquot chronicos. 7. Quodque ideo spiritus vitrioli, hactenus venales ac usitati, non sint nisi acetum minerale, adhuc in se adulteratum. 8. Quod residuum Colcotar sit vi medicâ ditissimum. 9. Quod præparatio vitrioli, ab Isaac Hollando, aliisque modernis præscripta, non miserit sagittas ad verum scopum. 10. Quod noster spiritus, suprà descriptus, atque sic rectificatus, quatenus volatilis, ac salsus, pergat usque in quartam digestionem, resolvatque excrementa morbosa, initinere obvia: & per consequens etiam, tollat causam occasionalem plurium morborum chronicorum.

22. Jam itaque tradidi pariformem modũ distillandi spiritus salis marini, salis petræ, atque similium. Memineris tamen, vitriolum in se ha-

habere terram Colcotaris: quapropter, cætera alia optare terram figuli exsiccatam, sibique acquisitæ admistam.

23. Cæterum jam ante tradidi, modum præservandi à Lithiasi, per Aroph, itemque per cerevisiam cum semine Dauci, vel flavæ pastinacæ sylvestris coctam: desisterem ergo, calamumque reponerem, atque relinquerem aliis me felicioribus, optando, ut quisque deinceps addat, quæ longe meliora invenerit.

24. Nam cum Duelech solam obsideat speciem humanam, anomaloque modo producatur ab excrementis ipsis, non autem oriatur per modum aliis infirmitatibus consuetum: videtur ideo etiam præ aliis morbis, in peccati vindictam, singulariter obnasci, puerisque adhuc innocentibus, ad majoris mali aversionem, à Deo permitti. Etenim quanquam bruta quædam lapillos in se generent; tamē isti lapides non sunt ex causis Duelech natales, neque in pœnam, aut tribulationes illis destinati; sed magis in commodum humanum producti. Quod si ergò Duelech peccati culpam referat; peccatum verò è ligno ortum traxerit: visum quoque fuit mihi, quod sanitatis præservatio in Lithiasi, non solum è semine Dauci, parilique aliqua herba, sit exspectanda: sed ex ligno aliquo. Quapropter verum quidem est, quod lignum Nephriticum nobis nuper ex India sit allatum; sed non proinde unquam mihi persuasi, divinam bonitatem Europæis tantisper denegasse, ut etiam pauperi calculoso subveniret, donec multis expensis, tandem remedium post ter mille annos, ab Indis advolaret, satis in se pigrum alioqui. Daucus præservat quidem sub continua ac stricta obligatione, prout Aroph confortat renes multo sumtu. Seriò itaq; inquisivi, an non esset lignum aliquod nostratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris missi? Siquidem lignum peccati, lignumque vitæ arbores erant; non autem frutices, multoque minus herbæ. Quamobrem olim observavi, principibus Germaniæ fuisse vernaculum, quod contra Lithiasin, quotannis in Majo, biberent quotidie haustum liquoris è cortice vulneratæ Betulæ. Quē liquorē præservabāt à corruptione aeris, illi affundendo oleū oliyarum. Vulneratur Arbor Germanis Birckenbaum: nostratibus verò *Bercken-boom* dicitur. Vulneratur enim cortex Betulæ, prope terram, in trunco, mense Martio, circa tempus, quo solet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terra haustum. Sed is liquor Betulæ est totus aqueus, ac penè insipidus. Sin autem ramus aliquis spissitudinis trium digitorum, ad semidiametrum vulneretur, inditaque lana repleatur, statim flet liquorem non ingratum, aut subacidulum, qui etiam in ipso Lithiasis tormento solatur afflictos, tribus quatuorve cochlearibus assumtus. Meracior ergò est, qui supernè à ramis, quam qui inferne è trunco fluit. Aquosus autem planè, qui prope terram effluit. Considerabam enim statim, id accidere, quatenus adscendendo transiret per corticem subrubeum, qui esset tanquam jecur arboris. Sed cum ille cortex, toto anno, esset absque notabili gustu; cortex autem extimus, albus & tanquam membranaceus haberet saporem, atque suffitum, tanquam optimæ terebinthinæ, divulsi per semipedem, exteriorem corticem circumquaque abs trunco, ac observavi, quod nihilominus liquor, qui è ramis stillabat, esset ejusdem gustus, quo ante. Mirabar ergo, unde diversitas ista liquorum, unius atque ejusdem arboris, manaret. Denique mirabar, quod ramulus aliquis, unico die, facile ploraret liquoris libras 8. vel 10. qui alias tota æstate, non tanto alimento opus habet, nec locum, quo tantus liquor asservari posset, multoque minus radix, aliis ramis singulis, sub decuplum tantundem liquoris largitur, nec tamen proinde aliis ramis deesset sufficiens alimentum: quanquam alioqui radix, multam illam quantitatem illius liquoris attraxisset, atque profudisset per alios aliquot ramos. Considerabam itaque, quod liquor iste similis esset synoviæ, profluentis è vulnere; imò cœpi detestari illum, quasi contagium mortis aut putredinis in se contineret, nec sanitatem dare posset, si in se jam integritatis culpam gereret. Attamen comperi, tam ipsum Betulæ lignum, quam ejus corticem rubrum, spoliata esse vi medendi; corticem autem album instar pergameni, foris ramis junioribus adnascentem, facile inflammabilem, atque sapore terebinthinæ insignitum, vix de se virtutem in decoctum spargere.

Cogitavi itaque, vim liquoris præfatam non prodire à radice, non à ligno, non denique à cortice subrubro, ut neque tandem à cortice albo, quippe qui sibi in caudice non passim esset continuus. Tentavi ergo corticē istum distillare, cum per se, tum cum additamento lixivii tartari; at sane liquor è vulnere rami stillatus lōgè antecellebat oleum, atque stalagma corticum. Redactus ergo sum agnoscere liquorem illum, sponte è ramis vulneratis fluentem, tam abunde, esse metum Lithiasis balsamum, neque illi obstare, quod mea petulantia illum effluenti aquæ de vulnere, aut ulcere compararem. Siquidem vulnus atq; ulcus, quod nobis mortem, Betulæ nil tale adfert, aut promittit. Est ergo liquor ille Betulæ, medicamen à natura promissū, per vulnera solicitatum: adeoq; est urgere naturam, ad proferendum balsamum sibi naturalem, quem alias nuspiam proferret. Quapropter tenellos, subnigricantesq; ramulos (unde scopæ atq; virgæ nostratium fiunt) qui tumentes gemmas nondum frondosas haberent, malleo super lapidem vel incudem conquassatos, jussi concoqui aquæ, ad cerevisiam fabricandam destinatæ: cui cerevisiæ, si postmodum Dauci semen, ad becabungam associaverim, sortitus sum effectus, ad Lithiasis præcautionem optabiles, potentioresque adhuc, si isti cerevisiæ liquor ille Martialis, è superioribus ramis collectus, infusus fuisset, post sedationem maximam ebullitionis suæ, quam vina, atque cerevisiæ in cadis sponte tolerant: Comperi namque inprimis, quod ejusmodi potus è Betula diureticorum metum tolleret. Eò quod dolores Lithiasis, atque contracturas laxet, tam in lumbis, quàm intestinis (hinc namq; unica Lithiasis etiam colicos dolores suscitat, non minus ac si fomes ejus intestinis inesset) itemque dysuriis, atque stranguriis etiam senilibus idcirco medetur. Calorem item jecoris, velut ex adacta spina oriundum, mitigat primum, ac dein tollit. Denique sponsus quidam, ligatus per menses quinque, ne sponsam suam attingeret, pedisequam interea imprægnavit. Postmodum, exortis inter desponsatos jurgiis, dixit sponsa, se nefas cum pedisequa dissimulasse, ut exploraret, an frigidus, an vero maleficiatus esset, & quo titulo divortium tentaret. Tandem soluta est ligationis incantatio, per potum præfatæ cerevisiæ, repertusque fuit maleficiatus, non autem frigidus. Denique quidam in angulo areæ, ex consuetudine lotium solvens, mox stranguria cruenta, ac crudeli afflictus decubuit. Medentum autem quælibet remedia fuere frustra: præterquam, quod quoties biberet de præfata cerevisia, levamen insigne perciperet; sed quoties surgens è stragulis, obambularet, mejeretque loco solito, statim recidivas patiebatur. Tandem visus est clavus è veteri atroque ligno querno, infixus loco, quo solitum solvebatur lotium. Evulso itaque, & cremato illo clavo, prorsus à potu illius cerevisiæ, liber remansit à cruenta stranguria. Memini tum, quod Karichterus hujusmodi incantamenta scribat se solvisse, solo mictu per scopas Betulæ.

SENSATIO, INSENSILITAS, DOLOR, INDOLENTIA, MOTUS, ET IMMOBILITAS PER MORBOS SUÆ CLASSIS, LEPRAM, CADUCUM, APOPLEXIAM, PARALYSIN, SPASMUM, COMA, &c.

CAPUT IX.

1. *Solus attritus reputatur causa doloris Nephritici.*
2. *Probatur oppositum.*
3. *Vreter enim sic sensu careret.*
4. *Definitio doloris, juxta Scholas.*
5. *Opinio Veterum ac Modernorum, de organo primario sensuum.*
6. *Quin docet nil, prater verba inania.*
7. *Implicita Scholarum blasphemia.*
8. *Cerebrum non esse organum immediatum sensus & motus.*
9. *Quid Scholas circa hæc deceperit?*
10. *Melior quorundam attentio.*
11. *Vnde sic sibi persuaserint.*
12. *Meditatio Authoris circa sensum & motum.*

13. Specu-

13. *Speculatio circa ſolutionem continui in Vulnere.*
14. *Pars ſolida non ſentit ex ſe.*
15. *Tria motui ſubordinata organa.*
16. *Recedunt Scholæ à priori ſuppoſitione.*
17. *Nervum non eſſe organum proprium omnis ſenſus.*
18. *Conſideratio Lepræ.*
19. *Omnes nervi, motui dicati, ſentiunt etiam.*
20. *Errores Scholarum circa Lepram.*
21. *Error Paracelſi.*
22. *Inconſtantia Paracelſi.*
23. *Inſenſilitas Lepræ unde?*
24. *Pſora, & lues Veneris, qui differant à Lepra?*
25. *Scabies non poſtulat remedia interna.*
26. *Admonetur Lector.*
27. *In quo ſita ſit difficultas ſanandæ Lepræ.*
28. *Hippocrates nondum noverat ſubjectum immediatum ſenſus.*
29. *Vita quid?*
30. *Propinquior doctrina de ſenſu.*
31. *Immediatum ſubjectum ſenſus.*
32. *Surda definitio de anima ſenſitiva.*
33. *Quomodo contingat ſenſatio?*
34. *Cur pro ſenſatione non ſit opus recurſu ad cerebrum.*
35. *Sedes mentis.*
36. *Quid dolor?*
37. *Quo ſenſu dolor ſit actio & paſſio.*
38. *Dolor, & morbus, quo initio fiant.*
39. *Qualis Ira, & furor, hoc loco?*
40. *Dolor, quale pathema?*
41. *De Apoplexia.*
42. *Modus traditus fiendæ Apoplexiæ.*
43. *Paracelſus, citra hunc locum, adquè frivolus ac inconſtans ſibi.*
44. *Meditatio Authoris.*
45. *Abſurda aliquot Scholas comitantia.*
46. *Cauſarum nova diſtinctio.*
47. *Præcluſio arteriarum in gutture, quid arguat?*
48. *Apoplexiam poſitivam hactenus ignorari à Scholis, & practicantibus.*
49. *Apoplexiam & Paralyſin non fieri ex affluxu pituitæ in ſinum cerebri.*
50. *Ridiculus Galenus in plexu retiformi cerebri.*
51. *Examen aliquot remediorum.*
52. *Apoplexiam non eſſe primarium Cerebri affectum.*
53. *Præcordiis ineſſe guſtum.*
54. *Probatur deuteropathia ab imo.*
55. *Proprietates capitis quousque adſcendant in ſe.*
56. *Apoplexia vera eſt poſitiva, non privativa, illamque Scholæ ignorant.*
57. *Scholarum ſtupor ſtupore digitorum notatur.*
58. *Multiplex adynaton Scholarum, Apoplexiam privativam conſequens.*
59. *Stupeſcunt Scholæ in ſtupore tactus.*
60. *Hiſtoria ſtuporis manuum à Quartana.*
61. *Ortus Apoplexiæ poſitivæ.*
62. *Paralyſis eſt contractura medullæ nervalis.*
63. *Paralyſis ſæpe abſque Apoplexia.*
64. *Colli brevitas quid arguat?*
65. *Frictiones in Apoplexia unde inſtitutæ?*
66. *Cur ſint ridiculæ?*
67. *Anxietates Scholarum.*
68. *Frictio cutis contradicit pituitæ cerebelli.*
69. *Generatio anodyni Apoplectici.*
70. *Cur Apoplexia à Germanis dicatur ictus.*
71. *Probatur locus Apoplexiæ in Duumviratu.*
72. *Ceſpitatio Scholarum circa examen proprietatis ſimplicium.*
73. *Contra theſin Scholarum, de pituita quarti ſinus Cerebri.*
74. *Anxietates Scholarum de læſione ſenſus, ſoſpite motu, ac viciſſim.*
75. *Per theſes aliquot explicatur, cur ſenſus lædatur, ſoſpite motu.*
76. *Apoplexia per modum hæreditariorum latet in formatrice ſeminis.*
77. *Contra cauſam Apoplexiæ Scholarum.*
78. *Contra cauſam Paralyſis Scholarum.*
79. *Cauſa Apoplexiæ.*
80. *Apoplexiam non conſtare cauſa privativa.*
81. *Apoplexiæ definitio.*
82. *Quid Paralyſis vera.*
83. *Varia narcotica.*
84. *Soporifera, ut talia, non ſanare dementias.*

85. *Quid in hoc deceperit Scholas.*
86. *Anodynum dulce innocuum.*
87. *Cur anodyna, ut talia, non præsupponant frigus.*
88. *Quid somniferum?* (ctico.
89. *Anodynum epilepticum differt ab Apople-*
90. *Reditus ad dolorem.*
91. *Consensus est peregrinus dolori.*
92. *Vnde dolores concentrales astris.*
93. *An cruor informetur ab anima?*
94. *Sensus ac dolor, in quo subsistant?*
95. *Quid faciat dolorem, & quo pacto.*
96. *An sensus fiat passivè.*
97. *Primaria causa doloris, ac sensus.*
98. *Scholæ cum plebe manent.*
99. *Spectat huc consideratio vitæ.*
100. *Vanum Scholarum subterfugium.*
101. *Demonstratio ignis, ut inde dolor & sensatio eluceſcant.*
102. *Hæc Scholas latuere.*
103. *Ad investigandum agens proprium doloris, quid considerandum.*
104. *Regula Scholarum, de activitate simplicium, arguitur obiter.*
105. *Vnde delusæ Scholæ?*
106. *Probatur paradoxon contra Scholas.*
107. *Sensibilia agunt in sensum duntaxat occasionaliter, sive sint pharmaca, sive non, excepto igne.*
108. *Explicatio virium, quibus fiat mediis.*
109. *Sensatio consistit in judicio vitali, ideoque & anima.*
110. *Quædam consequentia ad præteritorum demonstrationis.*
111. *Vnde vires pharmacorum in Scholis alienatæ sint.*
112. *Quam differenter ignis agat?*
113. *Scholarum inadvertentia.*
114. *Sequelæ aliquot è præcedentibus deductæ.*
115. *Dolorum differentiæ.*
116. *Dolorum comes contractura.*
117. *Dolor Lithiasis.*
118. *Opinio Scholarum de Spasmo vel Crampo stolidæ.*
119. *Manifestatur falsitas.*
120. *Errores obvenientes.*
121. *Aliquot negligentiæ Galeni.*
122. *Galenus propria oris censura nomen Medici amittit.*
123. *Galenus commenta puerilia tantum docuit.*
124. *Argumenta in contrarium.*
125. *Concluditur Scholarum error de Spasmo.*
126. *Ridiculæ similitudines à Scholis usitatæ.*
127. *Aliquot notabilia.*
128. *Quomodo fiat Spasmus.*
129. *Probatur duplex musculorum motus.*
130. *Spasmus propriè non est affectus capitis.*
131. *Exempla contractorum.*
132. *Visio colicæ contractæ in puero.*
133. *Arteria unde indurescat.*
134. *Variæ contracturæ.*
135. *Crampi causas latuisse.*
136. *Scholarum neglectus.*
137. *Gradus dolorum.*

DOlor nephriticus, è primariis ac molestissimis unus, immanis, & atrox plurimum. Scholæ enim, tanti doloris causam, attritum, ab arena vel calculo factum, accusasse quiescunt.

2. Mihi autem persuasi, illa responsione nil prorsus satisfactum. Ideoque ulterius inquisivi. Eò quod minutulus calculus aliquis, è rene labens, primis vicibus immanius doleat, quam grandior postmodum aliquis: quem tamen indubium est plus suo attritu ureterem torquere, excoriare, atque distendere. Siquidem adultis non amplius indies accrescunt partes spermaticæ primæ constitutionis, adeoque nec ureter ampliatur post per tot calculorum descensum. Denique exile sabulum suo sæpe dolore permolestum fuit, suumque hominem in cubile dejecit ejulantē, antequam è rene prodiret, quodque ideo nunquam adhuc affrictu vel attritu suo injurium fuit.

3. Nec etiam sat est, pro tam acerbi doloris causa propria, ac totali dixisse attritum. Nam ureter toto suo ductu non habet commercium inserti sibi nervi; qui ideo deberet etiam sensu carere, ac per consequens etiam dolore.

4. Siquidem Scholæ dolorem definiunt tristem sensationem, ab irruente nocuo factam.

5. Si ergo tenue, insipidumque, omnis acrimoniæ & attritus expers sabulū, parvusve grum⁹

non

non sit insons, quia nec indolens: certè, de causis, prosapia sensus atque doloris, cum suis circumstantiis attigisse, non erit Tractatui Lithiasis incongruum. Primò itaque, & in limine sensus Tactus, dolor æstimandus venit. Etenim proinde Scholæ docent, cerebrum esse sensuum omnium, motuum, ac per consequens quoque doloris ac insensationis primarium, ac principale organum. Quod scilicet discerneret sensuum objecta, per spiritus animales, quaquaversus ex se dimissos in omnes nervorum propagines, sensationem ideo cuctarum ut patronos, ita & internuncios, atque discretores.

6. Magnum aliquid in hoc dixisse, sibi præsumunt. Distinctius dicam. Et adhuc nil dixero. Vel rem saltem dicam, quæ nihili.

7. Fatentur nimirum Scholæ, cerebrum nil aut vix in se sentire: atque in eo esse instar primi Motoris universalis, quem moderni, (etiam Catholici,) cum Aristotele, jubent debere esse immobilem, si cætera cuncta movere debeat (quasi primus Motor ineffabilis nequeat se movere, aut debeat esse immotus totusque immobilis, imò agat, ac perficiat, per sui attactum motus localis, in momento universa.) Qui revera non movet quicquam, nisi absoluto & abstractissimo nutu Omnipotentiæ (sitque hoc Scholarum absurdum, apud probos pro blasphemiâ, per parenthesin hic annotatum.)

8. Non est tamen cerebrum, primarium, sive adæquatum sensûs, motusque organum: cum in se sit immotum, & sensu orbatum.

9. Scholæ etenim, cernentes, quod vertebra dislocata, eo ipso quoque absque sensu & motu esset, quicquid nervis, illa vertebra inferioribus, subjiceretur: statuerunt ideo confestim, ipsum cerebrum, hujusque vicariam spinæ dorsalis medullam, adæquatum organum sensûs, ac motus.

10. Alii verò Scriptores, propius attendere volentes, cum cerebri substantiam agnoscerent, & faterentur sensu tactûs orbam, nec moveri arbitraliter; Membranam verò duplicem, Meningis nomine dotatam, acutissimi esse tactûs, licet immotam: decrevêre omnem nervum, utcunque exilem, duplici ejusmodi membrana obtegi, eamque ab utraque meningum cerebri mutuari: nervorum isthanc membranam, (consecutivè scilicet) formari sub unica plasmationis opera, & seminis fabricationis labore. Usque adeò & hi voluere, nervum omnem, suum sensum ab integente membranula desumere: nequaquam à sui substantia, medullari cerebri respondente.

11. Notabant fortè, quòd in stomacho, & utero, tantæ in nudis membranis tamque excellentes virtutes inquilinæ essent: ideò nec mirum, Meningibus persimile quid contigisse, ex ejusdem juris prærogativa.

12. Ego quid aliter prorsus processi, ad sensûs & doloris investigationem, motûs sensusque organum, objecta, & causas. Considerabam primò, dum vulnus adhuc recens est, vix dolore; mox autem, dum vulneris labra tument, æstuantque, vulnus dolere acutè. Atque iterum, dum sua labra flaccescunt, siduntque, vulnus adhuc apertum, attamen esse penè indolens.

13. Unde collegi, quòd continui solutio doleat quidem in fieri esse, in facto esse autem, si non accesserit inconveniens, vix dolere solutum. Ratus sum itaque mecum: Non dolet solutio; tanquam continui separatio: multoque minus dolet calor, perendie in vulnere suborius; cujus nempe proprium est, duntaxat calefacere, non autem dolere. Sin autem calor aliquis externus, aut peregrinus, in gradum delatus, cremet: dolet quidem, at non ut calor; sed ut solutiones continui, atque insuper indispositiones acrimoniæ suscitans, ac fovens saltem, prodiensque ex alia radice, nostri œconomiam vitiante.

14. Profectò, quia corpus, sive pars solida, ex se non sentit. Quia potius est cadaver. Sensatio ideò nimirum ad solam vitam spectat. Cumque Scholæ scirent, cerebrũ nullam, aut saltẽ obscuram vix sensationem habere: maluere ideo nervũ subjectum primarium credere sensûs, motûs, atque doloris. Cerebrum videlicet, fontale quidem sensûs motusque initium; attamen nervum immediatum doloris sensusque subjectum fecere.

15. Motum autem, licet aliquid magis materiale, tamen voluere ex altiori voluntatis arbitrio dependere, illique subjici. Sic nempe, ut voluntas sit principium imperativum motûs; nervus autem organum delativum imperii arbi-

arbitralis : & tandem musculus instrumentum exsecutivum voluntatis.

16. Sed sensationem intelligunt in nervo, tanquam subjecto, fieri mediante spiritu animali. Quem vocant animalem, ab arteriis quidem haustum, at in cerebro ad suos usus recoctum. Agnoverunt ideò, nervum per se quidem esse absque sensu, perinde ut cerebrum, ac cætera membra solida: quamobrem spiritus animales volunt esse ipsius sensus, atque motus, primitivos sentientes, atque moventes effectivos.

17. Quibuscum nondum convenio: ut neque in hoc, quòd nervus sit organum, atque primarium subjectum omnis sensationis. Nam quis nescit, quòd in sano quælibet pars pellis sentiat, non tamen subter se nervum gerat? Non enim concedo, quod concepto sensibili in partibus extra nervum, spiritus retrogrado motu recurrat in nervum, ut conceptum sensibile communicet cerebro, tanquam sensuum origini: ut inde remeando, tum demum in parte læsa, vel attacta, doloris, aut complacentiæ sensus efficiatur. In terminis namque ureter summè dolet, absque nervi alicujus insertione. Sic & ulcera cava, sæpè carne sensitiva replentur: nec tamen in illa nervi de novo succrescunt: cum partes primæ constitutionis, semel ablatæ, non recrescant: uti nec, quæ sunt primæ constitutionis, per cariem exesa, amplius restituuntur.

18. Sed opportunè lepræ stupiditas, insensilitasve huc occurrunt. Siquidem in carnem adactum stylum, vel acum penitus non sentiant. An igitur credendum, leprosos nervis orbatos? Vel an illis sint à carnosa membrana nervi abtruncati? spiritu animali privi, vitave orbati? oppilatique, prout Paralyticis dicuntur? Ergone nervi tactus, per totum corpus illorum, erunt obturati, solique libero motui nervi illorum inservient? erunt, inquam, motivi nervi, solo jam sensu destituti?

19. Fateor equidem, ex anteriori parte cerebri, ad oculos, aures, palatum, linguam, nervos dispergi, soli inservientes sensui, nec ad musculos, velut propria motus organa, deflectere; sed nemo quoque inficiatur, quin nervi, motui dicati, & qui utrimque per vertebras egrediuntur, etiam sensum largiantur. Quid enim, si in Lepra nervus, motus effector, per spiritum animalem jam motus sit, nec tamen sensus facultatem habeat? Cur ergo in paralysi, sub læsione ejusdem nervi, tollitur tam motus, quàm sensus; in Lepra autem solus tollitur sensus?

20. Inprimis Scholæ tenent Lepram incurabilem, & cancrum universalem corporis Nam dum putant, cancrum particularem esse incurabilem; multò magis universalem. Qui Galeni garritus ad hoc compositus est, ut per sanandi impossibilitates suas excuset ignorantias, insumendique laboris pigritiam, ac inclementiam. Cancer enim in carne est acutissimi doloris, & continuæ exesionis; Lepra verò est in carne indolens. Non video ergo, qualiter Lepra apud Galenicos cancer erit.

21. Denique errat Paracelsus, qui Lepram existimat privatam omni sale, atque hactenus illi sit proprius stupor insensilis. Quasi ipse sensus tactus in sale solo esset. Nam Lepra sua habet ulcera: & juxta eundem Paracelsum, totidem sunt ulcerum species, quot salium. Ergò secundùm suam ipsius doctrinam. Lepra fluit à sale abundanti. Donemus Paracelso, (absque veri tamen indagine,) excrementum alvi in Leproso scatere granulis salis, ejusdemque lotium nil quicquam salis marini amplius liquefacere; (quorum tamē utrumq; à Paracelso est somniatum) non tamen istud argueret, carni, aut sanguini Leprosi suum deficere salem; multò etiam minus ideo carni sensum tactus deficere. Nam primò, hæc de Lepra illius sententia, propriam doctrinam de tribus primis corporum principiis funditus evertit. Dein, prout in nobis, quotidie ex insipidis, & non salsis manifesta conficiuntur salia, lege digestionis humanæ: Sic, quanquam digestionum excrementa non essent nisi merum sal, non tamen proinde cruor suo sale orbatus esset. Quippe qui suum salem, suæque constitutionis necessaria non mutuat ab excrementis. Imò sequeretur potius, cum Lepra sit tam abundans salis productrix in excrementis, nō defuturum etiam cruori suum salem. Perinde, dum ex ulceribus fluit synovia continua, ac planè salsa, propterea residuus cruor suo sale non caret, aut sensus in carne non minuitur; sed potius dolorem & acrimoniam auget. Sic etsi in Hydrope aqua salsa confestim quandoque abdomen distendat; non tamen sensu tractus carent Hydropici.

22. Para-

22. Paracelſus enim alibi cruorem definit merum Mercurium humanum, à quo ejusmodi excrementa, ſpecie ſulfuris pùtridi, itemque ſeroſi, inutilis, ac ſuperflui ſalis, ſint ſequeſtrata. Aliàs iterum, ſui immemor ſanguinem definit ſalem rubini. Quaſi ſal eſſet tinctura rubini, aut tinctura cruoris è ſale foret. Etenim tria prima facit ad lubitum volubilia, non ſecus atque Humoriſtæ ſuos humores & calores ad lubitum accuſant: eosdemque quòd magis eſt, cauſas ajunt morborum & mortis; ſed & ſenſationis, ac motûs authores. Phy! ſiccine ludendum ad lubitum cum naturâ, morbis, cruore, & morte proximi? Medicina namque res planè ſeria eſt, & quandoque pellem pro pelle daturus homo. Etenim ſal in cruore, carne, ſolidis &c. non apparet, niſi in poſtremâ ac artificiosâ initiorum illorum ſeparatione, poſt mortem, & quidem per ignem. Nimirum poſtquam ſenſus tactus dudum eſt extinctus. Non inſerviunt ejusmodi principiorum ſomnia, ſpeculationi de motu, ac ſenſu. Stigma à Diabolo ſagis impreſſum, has prodere ſolet, quia locus ſtigmatis, per totam vitam, ſenſu caret, ſuasque ſemel impreſſum cauſas inſenſibilitatis habet naturales, per modum lepræ, certo tamen exilique centro conſcriptas. Nam, velatis ſagæ oculis, ſi acicula, iſto ſtigmatis loco, ad finem uſque intrudatur, punctura illa fit absque ſenſu. Saltem is locus, absque ſale ac putredine, miro conſervaretur privilegio, per totam vitam, cum alioqui vita Paracelſica ſit mumia, cum liquoris ſalium commiſturâ: longè igitur ſanior eſt Hippocratis doctrina, quæ ſpiritum ſive flatum æthereum, & animalem decernit immediatum organum ſenſûs, doloris, motûs, voluptatum, convenientiæ, ſymboli, attractionis, repulſionis, contracturarum, relaxationis, alteritatum etiam quarumcunque. Adeo ut ſibi appropriet objecta ſenſibilia, atque inde ſibi fabricet ipſas ſenſationes. Contingit namque, ſi forſitan ſpiritus iſte, ob profundas ſpeculationes vel inſaniam occupetur, quòd corpus dolores non ſentiat, famem, frigora, ſitim, &c. Memini namque prædonem, torturæ cruciatus eluiſſe, hauſtu aquæ vitæ, & allii fruſto: quibus tandem carens, faſſus eſt ſua crimina.

23. Sed Lepræ ſtupor, ac inſenſilitas eſt in carnis habitu ac nervis ſubjectivè; non autem in imaginationis orbitâ; effectivè autem, ac occaſionaliter in quodam veneno. Eſt autem iſtud venenum, cruentum, anodynum, glaciale, ac propemodùm mortificans, horrendo ac fœtido contagio communicabile, ac emanans. Quorſum Sacra lepram è cœtu hominum ſequeſtrandam jubent. Incipit autem hoc venenum glaciale ab extra, ſentiuntque ideo internos dolores: itemque frigus externum, & calorem. Non tamen vulnera, aut ictum.

24. Eſt Pſora, ac ſcabies multiplex: atque lues Veneris, veneno inquinante infamis: Sed differunt ſpecie, tam naturâ veneni, quàm ſubjectorum diverſitate. Scabies nimirum, pellem duntaxat inficit. Sic ut cutis nequeat alimentum ſibi deputatum in propriam vertere alimoniam; ſed pleramque ejus partem in ſalſum contagioſumque ichor traducat. Quod ſcilicet eſt de proprietate pruritivi, atque urticalis ſalis, &c.

25. Idcirco ſcabies non poſtulat interna remedia; ſed ſola topica, quæ iſtud pruritivum ſal ſunt enecando. Lues Veneris verò, cruorem præcipuè affectat veneno mordaci, purulento, ac putrefaciente. At lepra reſpicit ſpiritũ influum maximè, veneno anodyno glaciali.

26. Indulge Lector, quòd verborum penuriosâ ſupellectile, cogar uti paronomaſiâ. Quia ut rerum eſſentiæ nobis ſunt ignotæ à priori, iisque ideo deficiant nomina propria, cogimur à proprietatum ſimilitudine, venenorum conditiones in morbis mutuare, atque deſcribere: ut ſi non *Propter quid*, ſaltem *quia eſt*, definitio procedat à conſanguineis. Sic dico, venenum Caduci eſſe cum adſtrictione inebriativum, ſoporativum, ſimulque ſyncopizans; nec ideo contagioſum: quia intrinſecum, nec fermentale. Sic lepra venenum habet anodynum, non quidem ſoporativum; ſed glaciale, propemodùm mortificans, cum infectione ſpiritûs ſenſitivi, ideoque potenter contagioſum, præcipuè in regione fervidâ, ac ſudoriferâ. Prout enim frigus tollit ſenſum tactûs, conglaciando, & abigendo vires introrſum: ſic quoque lepra ſibi elegit, atque paravit anodynum, non frige-

factivum ac soporativum; sed alio titulo glaciale. Non secus atque perniones ulceribus sorantur, tanquam si igne ambusti; qui tamen sæpe ante vel post hyemem obveniunt iis, qui totâ hyeme in hypocaustis nullum sensere frigus. Venenum lepræ itaque hac in parte frigori effectualiter correspondet, licet non in qualitate primâ elementali. Neque ideo lepra etiam totaliter mortificat, per modum Gangrænæ; sed tantùm partem, quam ulcere sigillat. Imò nec etiam inde se procul dilatat confestim, quia est ex veneno glaciali constringente, insensilitatis authore.

27. Est autem difficilis sanationis, propter contagium glaciale, ac ferme mortificans, spiritusque sensitivi oppressivum. Quoniam, quatenus intimè confermentatur spiritui sensitivo, dum ad extrema emanaverit: ideò tollitur difficulter, nisi per remedia accessum habentia, ad prima nostri penetralia: ut nimirum ita spiritum vitæ confirment, quo possit superare præfatum venenum, simulque novo Vere suffundere glaciem præcedentis hyemis. Ac quanquam istud venenum sit fermentale, ratione veneni: ideoque etiam exiguâ sui quantitate, conetur serpere in omnia deinceps: non est tamen aptum, ut adæquatè spiritui confirmentetur, propter vim atque nobilitatem pugnacem subjecti, in quod recipitur, constringentemque, ac torpidam segnitiem glacialis indolis. Ista est nempe in contagiosis differentia: quòd quorundam venena recedant, ac separentur sponte vel arte, deserantque corpora à se infecta; aliorum verò nulla spontanea speretur divisio. Lepræ etiam glacies magis obsidet exteriora, quia glaciale malum est, & à calore innato foràs protruditur: idcirco namque magis astantes extrorsum contaminat, quàm interiora viscera, secum contigua radici, in unitate vitæ. Nemo autem Medentum curavit unquam lepram, qui non fuerit potitus liquore Alkahest. Qui cum sit tædiosissimæ præparationis, nemo etsi artis gnarus fuerit, ad ejus consecutionem perveniet, quem Altissimus, speciali dono, non eò deduxerit. Particulari etenim privilegio sit oportet electus, ac dotatus, si potiri illo medio debeat. Per quod scilicet, tam sensitiva, quàm insensitiva sublunaria, æqualiter penetrantur, usque in radicem seminalem, atque intrinsecam primi entis: idcirco etiam cuncta sub se domat, & commutat, absque reactione patientis, agentisque depauperatione. Etenim frustra est alioqui, quicquid spei aliunde sibi persuaserit lepra. Olim proin Leprosorum soli Messiæ in signum data sanatio. Primogenita mea adhuc quinquennis, leprosa evasit, magis magisque: ac tandem ulcera livida, corneæque squammæ albæ, per totum corpus subnatæ sunt. Recenter autem tum emersit imago D. Virginis, multis miraculis in nostrâ urbe, hospitali D. Jacobi celebris. Puella ergo, jam septennis, optabat adire locum, & avia cum suâ nepte eò properant, reditque post horam sana, deciduntque confestim squammæ. Mox post annum rediit repentè eadem lepra. Ac fassus sum me reum, quòd honorem D. Virginis subticuissem. Redit itaque filiola cum aviâ ad sacram imaginem, iterumque sanata rediit, & sic deinceps mansit. Ergo autem reditum lepræ timens, miraculum propalavi, scriptoque publico fassus sum favorem, atque clementiam divinam. Cui sit omnis laus & gloria, cum nominis sui sanctificatione in æternũ!

28. Dixi jam ex mente Hippocratis, sensationem tam effectivè, quàm susceptivè consistere in spiritu animali. Sed quia spiritus ejusmodi omnis mortuus est, ac cadaver, nisi à vitâ ipsa illustretur: & quia ipsa vita, in illo spiritu, non est illi propria, atque inseparabilis; sed vita est à spiritu vitali, sive animali, (utrumque nunc confundo in nomine,) toto subjecto distincta; (quod alibi de vita longa, manifestius:) ideò inprimis liquet, quòd spiritus ille vitalis non sentiat immediatè; sed sit ipsamet vita, quæ propinquius & immediatus sentit, ac dolet in illo spiritu.

29. Enimverò demonstravi in Tractatu *De formis rerum*, quòd vita, sive forma rerum sit quædam lux, specialis creatura, lucens in suo hospitio, per omnes partium satellites; non sit tamen substantia, neque accidens, utcunque præ tantâ rei novitate, crepet Schola Peripatetica. Quod paradoxon per Mathesin demonstravi, & Mechanicè, libro *Elementorum*. Adeoque

que hîc assumto, ut sat alibi probatum. De sensatione ergo, atque sensu, loquar multò propinquius, quàm Hippocrates: ut, si sensatio olim fieri dicta sit, cum passione corporis, in quâ spiritus impetum faciens, recipit impressionem rei sensibilis, quæque ideo abusivè dicitur ipsamet species sensibilis: intelligamus modò, hanc impressionem unico momento, eodemque puncto insinuari vitæ, sibi inexsistenti. Sub quâ nempe insinuatione, applicatione, ac adaptatione, tum primum oritur sensatio, facta in ipsa vitâ, & per vitam. Cujus videlicet vitæ proprietas inseparabilis sit sensus ipse. Cumque vita non sit corporis, nec corpori propria, nec corporearum denique proprietatum suboles; sed ex dono Creatoris lux adveniens supra sortem elementorum, & cœlorum: hinc quoque sensatio non est corporum, nec materiæ, nec solutionis continui &c. sed proprietas planè vitalis, de ipso vitæ trunco. Sicut etiam non sat est, esse oculum, medium, spiritumque vitalem, ut fiat visio; sed insuper exigitur applicatio spiritûs visualis ad vitam. Ideoque effectus videndi, utut prorsus ordinarius, superat totam naturam elementalem: quia vitæ ipsius continet iconem, ac symbolum: eò quod visio, gustatio, odoratio, tactio &c. sint effectus immediati vitæ, ludentis per sua organa: nam in omni sensu necesse est, spirituum lenocinia, & perceptas rerum species, adaptari immediatè ad vitam, si sensationes contingant unquam.

30. Enimverò in re tam arduâ, semotaque tam procul à communi doctrinâ, concede Lector, ut adhuc vicinius tecum loquar. Percepisti enim, non sufficere ad sensum ac sensationem, dixisse, cerebrum, itemque nervum esse immediatum sensûs organum: nec etiam sat esse, ad hoc implorâsse spiritum influum, imò vel ipsum spiritum, partibus insitum, quatenus ab influa cerebri aut nervorum vi fotum; nisi ad cuncta hæc vita concurrerit. Tantæ nempe est molis ipsa sensatio, ut omnium sublunarium ambitum, cum tota cœlorum ac elementorum potestate, facilè excedat. itaque cum istud jam perceperis, dicam ulterius. Quæ enim de vitâ jam dixi, toto libro *De vita longa* (ad quem propediem emersurum te remitto) dixi, quàm variè gliscat vita in natura, videlicet quasi seminaliter in ipsis spiritibus vitalibus; in ipsa verò animâ sensitiva, velut fontaliter.

31. Idcirco propriè loquendo de sensu & sensatione, ipsa anima sensitiva est primarium, nec non immediatum ens, quod sensationes omnes agit, & agendo in se tolerat. Ideoque spiritus cerebri est duntaxat organum mediatum; vita verò est organum, sive medium, quo sensitiva anima persentit externa irruentia. Sensatio namque non est immediatè in contento, nec in continentibus, nec etiam in spiritu, per nervos in partes vitales diffuso: quia differt ille spiritus, impetum faciens, ac anima sensitiva, non secus ac materialis fumus pinguis à flamma, per quam accenditur.

32. Ast anima, mens immortalis, tota est humanis conceptibus impervia: quatenus est simulacrum ipsiusmet incomprehensibilis Dei. Anima autem sensitiva, quanquam semine occasionali incipiat in natura, id est, dispositivè; attamen, cum sit illius imaginis proxima imago, tota quoque est humanitus incognita, & prorsus jejuna. Idcirco nimirum, nec potest per causas definiri; sed tantùm absurdo reflexionum circulo, ad suas actiones, & proprietates describitur. Ut scilicet sensitiva anima sit lux formalis, cui primariò vitæ sensitivæ proprietates conveniunt; in homine autem, substerniculum atque hospitium sit animæ immortalis, atque immediatum syndesmon, cum creatis corporeis præter se. Isti ergo animæ est adhuc remotior aspectus, relativus ad vitam: cum vita & anima sint distincta, tanquam abstractum, & concretum: vel potiùs tanquam entis proprietas, & ens ipsum.

33. Anima ergo isthæc per vitam sentit, in spiritibus animalibus, videtque immediatè in spiritu optico, qui in pupilla habitat, conceptas species visibiles. Spiritus enim opticus ibidem, est speculum diaphanum, cujus lux ipsamet ibidem præsens anima sensitiva, sedes, atque pedisequa mentis immortalis.

34. Idcirco non est opus recursu susceptarum specierum sensibilium, per nervos ad cerebrum; sed anima immediatè præsens, vim omnem

ſpiritu optico de ſe elargiens, ipſa cernit, atque diſcernit. Cerebrum verò, eſt tantùm officina, & condus iſtorum ſpirituum. Quare nervi non deſerviunt deferendis ſpeciebus, in ſenſatione haſtis, ad cerebrum; ſed irrorandis ſpiritibus, in cerebro illuſtratis, ad partes refocillandas, & confirmandas, quibus ipſi inſeruntur. Nec eſt etiam ſenſuum externorum par ratio, prorſus cum potentiâ phantaſtica, & ſuis ſororibus. Nam ſpecies ſenſibiles, exteriùs perceptæ ab animâ, abſtrahuntur à ſenſibilitate; atque tum demum tanquam de materia ex quâ, cuduntur inde ſpecies in imaginem rei ſenſibilis. Alioqui ſenſitiva externè intrantia, concipiuntur concreto modo, in organis ſenſuum, ac proinde non tantùm diſplicent, ſed jam nunc etiam dolent.

35. De ſede animæ autem, variè pro corde & cerebro eſt diſputatum. Ego autem putem, animam ſenſitivam, ſeminibus ſuis conformem, actuque reali diſtingui à mente immortali, ſimulachro divinitatis: Senſitivam tamen (quæ eſt homo carnalis vetus, *Adamicus*, & *lex carnis*) utrobique non diſtingui à luce formali, ac vitali, nec ſedere immediatè in ſpiritu influente, qui totus nimirum labilis, atque fluxus. Spiritus autem, qui organis mox à primâ conſtitutione inolevit, etſi vivat vita ultima ſeminum: nondum tamen verè vivit vitâ mediâ animali, (quæ ſenſitiva eſt) donec lumen vitale, ſuperveniens, actualiter luxerit. Cujus diſpoſitiones gradatim quidem præmittuntur: ſed tamen inſtanti unico, à divina bonitate Creatoris illuminantur. Prout libro *de vita longa*. Non ſecus namque id contingit, atque in confrictu ſilicis ad chalybem. Lux ergo indicibilis à Creatore rerum omnium, accenditur, in ſpiritu viſcerum nobiliorum: ac primò quidem, in Corde. Quæ lux, ut ſenſim vires acquirit, potentius dilatatur; non aliter quàm candelæ fumus inferioris, flammam viſibiliter, de ſuperiore dimiſſam, ſuſcipit. Adeò, quanquam organa officiorum diverſitatibus diremta ſint, inſerviunt tamen mutuâ conſpiratione neceſſitatibus, & finibus, Domino Creatori, præfixis. Eſt attamen omnium viſcerum, & membrorum, unica tantum chelys, continuata homogeneaq; vita, ac anima ſenſitiva; quæ in ſingulis quasdam determinationes, ſive proprietates, quas per ſemina ſibi præparaverat, ſuſcipit, & mox dein induit. Etenim, ut flamma candelæ non extenditur ſupra, vel extra ſuam ſphæram; nec perit, quamdiu intra ſphæram iſtam degit, licet inde exortæ fuligines longiùs avolarent extra ſphæram, flammæ expertes: Ita ſimiliter, ſpiritus influi, licet participatione vitæ illuſtrati diffluentur, peregrè vadant, atque idcirco materialiter in condo minuantur; imò & hactenus, luminis vitalis flacceſcat vivacitas; nil tamen de animæ ſenſitivæ eſſentiâ perit. Quoniam vita non acquiritur per partes, & gradus, ut neque ſubſiſtit, accidentium inſtar: ſed ſemper eſt vita; quanquam in iſtâ luce, plus minusve vivacitatis appareat. Non ſecus enim atque ignis, ubi aliquantillus, tam eſt ignis, quàm intenſus alter: Pariter & quicquid exhalat de corpore, vitæ participatione antea gaudens, vitam tamen amittit, ſimulatque extra ſui limites egreditur. Servant ſic quoque excrementa, non quidem vitam, ſed ſpirituum vitalium comparticipationem. Quapropter etiam inde, inferioris harmoniæ ordo in ataxian labitur. Juxta illud: *Spiritus meus attenuabitur*, adeoque *dies mei abbreviabuntur*. Immoderatior itaque puris evacuatio, ac ſimilium, feſtinam necem adfert. Quatenus quidem non animam continent: ſed duntaxat vitam ultimam ſeminalem ſpirituum vitalium. Etenim de proxima inexſiſtentiâ *mentis immortalis*, ſive *divini ſculptri*, ſub Judice adhuc lis eſt, inter cor, & cerebrum. Ego enim, qui ſcio, etiam empſychoſin fieri, eo ipſo inſtanti, quo ſenſitiva adeſt; id eſt, dum accenditur iſtud formale, animale, & ſenſitivum lumen: (prout alibi *De ortu formarum*:) credo etiam, adeſſe mentem immortalem, eamque totam ſedere immediatè in anima ſenſitiva, tanquam aſſociatâ. Non quidem ſedere in aliquo corporis angulo, viſcere, ergaſtulo, aut ſpirituum officinâ. Sed puto, mentem eſſe per totam animam ſenſitivam, hancque penetrare, neque ejus ſphæram, quamdiu vivitur, excedere: atque hactenus multis ſubjacere circumſtantiarum importunitatibus. In morte autem ſeparatur mens: quia ipſa ſenſitiva, tanquam lumen candelæ, in nihilum abit.

36. Quæ

36 Quæ hic ſanè prægustanda erant, ante ſenſationis explicationem. Dolor itaque, ut maximè ſenſibilis, nobis viam aperiet. Eſt enim noxia atque triſtis ſenſatio, in ſpiritu vitali concepta, per vitam inſerta animæ ſenſitivæ. Ac proximè loquendo; Senſus eſt animæ ſenſitivæ paſſio, in ſpiritu vitæ concepta. Nihil namque lætari, triſtari, vel dolere poteſt, præter animam ipſam. Adeoque ſenſus, cum ſit doloris vel complacentiæ prima conceptio, omninò fit in anima primariò. Ideoque ſenſus nil, præter illam animæ poteſtatem, concipiendi, & judicandi paſſivè, de externis irruentibus, mihi repræſentat. Itaque, quandoquidem hæc pendent ex anima, cujus tota hiſtoria nobis cæca eſt: non mirum, hactenus à Scholis, non niſi oſcitanter, de anima & ſenſatione actum. Quippe quæ longè manifeſtiorum inquiſitiones transſilierunt intactas; imò, ſubſcribendo Ethnicorum ſomniis, per ignaviam neglexêre. In dolore ergo anima irrationalis ſenſitiva triſtatur, furit, iraſcitur, anxiatur, prurit, timetve primariò: atque, ut eſt radix fontalis actionum omnium vitalium, muſculos non tantùm, ſed & partes quasvis, naturaliter movet, ac contrahit ad ſuarum paſſionum tonum.

37. Senſus itaq; eſt externorum ſenſibilium actio: quæ dum concipiuntur in anima, patitur ipſa quoque non minùs quàm ſocia vita, ſpiritus animalis, ac reliquum ſatellitium. Mens autem immortalis nil quicquam, in ſui ſubſtantiâ, horum patitur; ſed tantùm in ſubjecto, ſede, hoſpitio, animâ nempe ſenſitivâ. Alioqui cuncta ſimul ſublunaria invalida ſunt nimium, quàm ut immortale ens, deinceps duratione æternum, queant afficere.

38. Atqui minutulum eſt adhuc, quod ſenſitiva anima à ſenſibilibus patitur; niſi ipſa ſibi velut hoſtilis fiat, dum impatiens exorbitat. Inchoat nempe agere, dum per ſenſibilia irritatur, patiturque. Siquidem ſpiritum vitalem, totumque corpus concutit, ac demum vitalem ſupellectilem prodiga diſſipat, ſibique morbos parit, ac necem accelerat. Ut etiam hinc verificetur proverbium, quod nemo magis lædatur, quàm à ſemet ipſo. Adeoque à conceptis ſenſibilibus, (uti anima ſenſitiva merus actus eſt) ſemel ſtimulata, (eſt namque tota irrationalis, brutalis, iraſcibilis, ac concupiſcens) in furias transſilit, & ſymptomaticè, ſive furiosè cuncta concutit. Senſibilia ergo læſionum atque morborum occaſiones ſunt: Anima verò ſenſitiva, easdem occaſiones perſentiens, nec ferre volens, ſuos variè concitat miniſtros, impreſſisque ideis à ſcopo alienat. Unde dein varia morborum ſemina, ac proles. Anima ergo tolerat, patiturque præfata, ab objecto ſenſibili; unde per ſenſationum ſtimulos agitata, agit, patiturque demum, quatenus prodiga, ſuam furens diſſipat œconomiam. Dumque ſentit ſuavia, plauſibilia, juvantia, & ſibi grata, non eſt in hac ſui ſenſatione differens à judicio, quo ſentit noxia corroſiva, pungentia, lacerantia, contundentia, non niſi per accidens, planè externum ipſi vitæ. Unde facilè dignoſcitur, quòd ſenſus fiat per judicium animæ ſenſitivæ, delatæ ſuper conceptum ſenſibile, alterantis primùm per ſe, juxta conceptam ſenſationem deinde deportat ulteriùs ad aliud judicium phantaſticum, à ſenſitivo judicio ſemotum non aliàs, quàm ſenſus ac phantaſia, facultatibus diſſident, non autem ſubjecto. Parcite, Lectores, ſi perturbationes, & affectiones materiales omnes, immediatè tribuam animæ ſenſitivæ, ſuisque ſatellitibus ſpiritibus; non autem ipſorum organis. Sunt quippe quædam titillantia; quæ pruritu, ac odaxiſmo, riſum, atque ſubſultum concitant in aliquibus, quæ in aliis ne minimum horum commovent. Nam non raro intus obtenebratur anima, naturali ſenſatione, contriſtaturque, vix agnito ſubjecto: imò alibi delirat: atque alibi anima ſenſitiva fit inſenſitiva, ut in caducis pro tempore, in paralyſi autem ſæpe ad vitam, ſaltem in læſis organis, etiam adhuc viventibus. In multis autem absque ſenſu, judicio, ac ratione, licèt ſpiritus animales emanent, ac, in habitum diffuſi, moveant, & noxias alioquin impreſſiones interim hauriant. Sic ſuus eſt vitæ, atquæ illius ſenſitivæ animæ torpor, amentia, atque moleſtia intus, etſi nil extra quatiat, aggravetq;. Quippe cum & in ſomno ſtulta ſua ſit libido, fames, ſitis, metus, agonia, miraque inſomniorum irrationalium diſſoluta libertas. Quin imò

mutantur fiatim amica, in mixta, neutra, vel hostilia: quatenus Archeus, nunquam ferians, aut otiosus, è suavibus, amara, vel exedentia facit. Concipit namque (ut dixi) anima res sensibiles, medio satellitu, & clientum, quibus ipsamet præsens adsistit, ac per applicationem sibi iram concitat, tristitiam, amorem, metum, &c. quarum nempe idearum characteres format sigillariter in Archeo suo, per quem singula commutat, juxta imaginem seminaliter sibi propositam. Qui characteres, animæ sensitivæ irroratione, vitæ, atque sensûs participes, vestiunt primò corpus seminale, ex Archeo, unde tandem promtissimæ ad agendum vires subnascuntur. Fitque in his quandoque adeo promta & pertinax affectionis perseverantia, quod specimen admirationis speculanti exhibeat, præsertim, si vitæ, ac spiritualis seminis attributa quis examinet. Etenim quàm citissimè pueri, mulieres, & inprovidi irascuntur, flent, ridentque? Nam illorum sensitivæ animæ recenter, ac velut immediatè rebus sensibilibus quasi adhærent. Naturale itaque est, quod spiritus sensitivus sponte, atque facile, in hujusmodi exundationes feratur: quia anima illa, facile à sensuali suo judicio recepta, labitur in passiones spontaneas spirituum materialium: Ac ut vel à puero, isthæc inoleverunt: ita deinde iracunda, furiosa, & tota symptomatica, anima ista adolescit, quæ aliàs longè tutius, sub mansuetudine cuncta perageret, quàm quod præ furiis, in morbos, propriamque subinde internecionem adspiret. Quod frequens ac manifestissimum est, in uterinis exorbitationibus, aut symptomatibus quorundam vulnerum, aliorumque morborum.

39. Ira igitur, furorque hoc loco, non sunt hominis; sed animæ illius sensitivæ, in vitam delatæ, naturalis sensationis thymoses patrantis, quæque proin non rarò in tantum culmen adscendit, ut escharam urat, partemque, instar ignis, sphacelo sideret.

40. Dolor itaque, indubium sensûs tactus pathema, in quo anima sensitiva exprimit objecti displicentiam, juxta injuriæ conceptæ differentias partibus illatæ. Porrò an istud pathema sit judicialis potestatis functio, unde anima proprio etymo, sensitiva nuncupatur: non secus atque facultas motiva, solo animæ nutu, movet, absque excitatore externo, aut peregrino. An verò dolor sit pathema, productum immediatè à causa dolente sensibili, Scholæ indagare potuissent, si illas, tanta veritatis indagandæ, quàm recipiendi ab ægrotis salarii, cura tetigisset unquam. Penes me autem res ista dudum dubio caruit. Siquidem cum doloris sensus sit judicium animæ, per sensationem, in facultate sensibili expressum, quo anima plangit de objecto sensibili, nocuo, ac dolente: Idcirco utrobique ferè concurrunt ambo simul connexa: & utrumque etiam suo se habet modo, ad dolorem. Nimirum causa sensibilis injuria est motiva doloris; ipsa verò anima sensitiva judicium fert de objecto dolorifico, cum quadam pathematis excandescentia, ac impatientia. Quod quidem in vulnere, contusione, tensione, ambustione ac frigore, quatenus causis externis est prorsus obvium. Dum autem jam, vel ab præfata externorum impressione, vel propriâ intus exorbitatione motrices causæ dolorum applicatæ sunt, fitque inde spiritus sensitivus totus acer, rodens, mordax, degener, formatque cruorem sibi parem: Tum scilicet anima sensitiva, nedum judicium simplex de dolore fert, dolendo; sed insuper ipsa in se tota conturbata, de se novum parit productum dolorificum, non secus, ac si illud è causa externa occasionali prodiret. Et quanquam hæc ambo, in majori pathemate, ac graviori sensatione, plerumque concurrant; attamen propriè loquendo, dolor magis intimè respicit censuram, ab anima sensitiva patiente latam: sive, propinquiùs se reflectit dolor ad proprietatem animæ, quàm ad causam dolentem. Multi quippe graviter vulnerantur, citra manifestum dolorem: prout & furiosus, dolores se vix sentire ex causis noxiis, ostendit. Quædam etiam sæpe torturæ dolores eludunt, & inuncta etiam dolores fallunt, licet partes injuriâ vapulent. Quare sensus magis intimè, ac propriè respicit censuram potestatis animæ sensitivæ, quàm injuriam causæ dolorificæ.

41. Enimvero præfatæ indolentiæ ergò in Lepra, & immobilitatis in Apoplexia, &c. diver-

divertor alio. Equidem Scholæ, pro ſenſationis ac doloris primario organo cerebro certantes, notant ideo cerebrum, propriâ idiopathiâ, immediatè, unoque velut ictu tactum, perdere etiam ſenſum ſimul, & motum: imò alterum latus contrahere.

42. Fiendi autem modum ſic exprimunt. Quartus cerebri ſinus (ſinulus perquam exiguus) initio ſpinalis medullæ, à cerebello incipiens, obſtipatur per pituitam; unde inſtantanea apoplexia. Natura enim nolens, aut non valens retrotrahere, aut reducere ejusmodi pituitam eo ſemel delapſam, ſedula ſaltem ſatagit, illam pituitam in alterutrum latus illius canalis deponere. Unde conſequenter illius lateris paralyſis oritur. Hæc quidem lego de Apoplexia, ac Paralyſi: nil tamen de contractura, per ictum capitis oriundâ.

43. Paracelſus quoque non contentus hac ſomnolentâ trium morborum doctrina, inconſtans etiam volvitur. Nunc enim ait Apoplexiam, atque inde ſubſequentem Paralyſin, naſci, eò quod ſenſitivus ſpiritus in nervis, aquæ vitæ inſtar, flammam ab igne Ætnæ contraxerit, fodinarum ſulfurearum more, lege microcoſmicâ. Quâ dein phlogoſi nervi atque tendines, velut aduſti, cremati, ac velut ſemimortui exſiccantur cum muſculis, manentque ideo deinceps ſenſu atque motu privi. Conſtituit nimirum hos duos morbos (de contractura ex ictu nil cogitans interim) non quidem in capſa cerebri; ſed in extremis nervorum ramis, tanquam ſi eſſent affectus, ab externo introrſum properantes. Alibi verò non ſulfuroſum quippiam, aut phlogiſton, cenſet Apoplexiæ cauſam; ſed accuſat duntaxat Mercurium (unum nempe de tribus, quæ ſua vocat naturæ initia) nimis exquiſitè circulatum, ſuâ exuberanti ſubtilitate, inſtantaneæ cujusque mortis cauſam continentem aſſerit. Alibi ad cœlorum ſtellas Apoplexiam revocat. Atque alibi rurſus varians, docet omnem Apoplexiam fieri è craſſis vaporibus, arterias gutturis, & irrequietos pulſantes canales obſtipantibus; eſſe quoque eclipſin lunarum cerebri in nobis, neceſſitate microcoſmicâ. Vertiginis ideo pariter cauſas ad incerta circumrotavit, totus nempe ipſe vertiginoſus.

44. Ego autem aliter proceſſi. Quicquid primariò ſentit, idipſum eſt doloris primum ſuſceptivum, atque efficienter efficiens. Sed gladius, ictus, contuſio, corroſiva &c. ſunt quidem occaſionalia, vel inſtrumentalia effectiva; non autem efficientia primaria doloris. Dein, cum dolor plerumque in inſtanti naſcatur, etiam is, qui per externa excitatur. Ergo ad dolorem non eſt opus recurſu ad cerebrum, ut per reflexionem, velut conſulto opus habeat.

45. Quapropter Scholæ parùm à cerebro recedentes, maluerunt nervum accipere, pro primario organo, perceptivo objectorum ſenſus, quatenus vel radio luminis, vel materiali ſpirituum irroratione (nondum enim ſe determinârunt in plerisque) à cerebro, continuò dimiſsâ, adſperguntur. Adeoque cerebrum denegare ſenſum atque motum inferioribus, niſi per mediatores ſpiritus ſuum favorem inceſſanter inſpiret. Aſt & in hoc multas reperio anxietates. Inprimis exploro diverſos tactus in homine. Nimirum ſingulares penè, in membris ſingulis: imò in inteſtinis, aliisque partibus, omni fermè nervorum conſortio deſtitutis. Quales ſunt ipſi dentes, quorum etſi radicem nervulus tangat, non tamen ipſos exteriùs dentes; quos tamen ſentire, inviti multi teſtabuntur. Sic ureteres carent nervo, ipſumque cranium, ſub terebrâ trepani, ſenſum mirificum, in pedum usque digitos, reſonat. Credidi itaque, *non poſſe ab unico & communi fonte cerebro, vel univocæ texturæ nervo*, tantam diſtribui unius tactûs latitudinem. Suppoſui itaque, quod antè jam probavi, ſenſum primariò in animâ ſenſitivâ, ubique præſente, atque eatenus etiam proximè in ſpiritu inſito partium reſidere. Idque eò audaciùs aſſerui, quod cerebrum ipſum, influi ſpiritûs officina, tàm ſurdo atque anomalo tactu polleat, quod ſine ſenſu putatum ſit. Ergo vel ruit axioma: *Propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum eſt magis tale*: vel cerebrum non eſt primaria ſedes & fons tactûs. Denique, dolor omnis fit in loco, & quaſi ex tempore ſentitur. Ergo & tactus fit in loco, & non poſt factam denunciationem ad caput. Quin etiam in naturâ, vel in rotundo ſaltem non

eſt

est dexterum & sinistrum: atque adeò nec potest per lapsum pituitæ servari latus in in Paralysi, nisi in unicâ medullâ spinali, maximè in ejus initio, per longum sint duo canales, lateris necessitatem continentes. Quod est ridiculum cogitâsse saltem, præsertim in exili illâ quarti sinûs cavitate. Siquidem motus & sensus sunt in unico & eodem musculo, simplicem ac exilem nervum suscipiente. In digitis tamen stupore affectis, suspenditur sæpe sol⁹ sensus, motu sospite interim, atq; libero. Itaq; vel est necesse, sensum & motum non pendere ab eodem nervo, spiritu influo, horumque communi principio: vel necesse est, ab eodem unico nervulo pendere motum duntaxat, & non sensum: vel solum sensum, & non motum: vel esse alia peregrina hactenus ignota, quæ tollunt aut lædunt solum sensum, & non motum; alia verò, quæ solum sistunt motum; ac nonnulla, quæ utrumque afficiant.

46. Quapropter penitiùs attendendo, aspexi stuporem tactûs, insensilitatem, carentiam, vel defectum in motu, aliquando esse passiones, ex medio privativo ortas: easque tum quoq; de necessitate esse privativas. Ut in luxatione vertebræ, strangulatione, &c. Novi enim honestum civem, ter à prædonibus suspensum, emungendæ pecuniæ ergò, mihique dixisse, quòd eo ipso, quo tripes è pedibus subtraheretur, amisisset motum, sensum, omnemque mentis operationem. Saltem non illi tum erat repletus quartus sinulus cerebri, neque medulla spinalis compressa, quæ intra vertebras degebat sospes: Laqueoque disrupto, ut istæ functiones animæ, & corporis, redirent in pristinum statum, non tollebatur iterum è quarto illo sinu pituita obstipans. Astrologus quidam, volens tentare, an mors suspensionis dolorosa esset: laqueum collo circumduxit, jussitque adolescentulum filium, ut attenderet, dum pollicem moveret post subtractum subter pedes scabellum, ut statim funem amputaret. Puer itaque fixis oculis in digitos patris, nec cernens motum in iis, sursumque respiciens, vidit patrem lividum, exsertaque linguâ. Ergo abscisso laqueo, Astrologus decidit in terram, & vix post mensem convaluit. Eodem ferè modo procedit demersio. In qua simulatque primo tractu, hausta est aqua in pulmonem, per os, amittitur usus facultatum mentalium, iteratoque aquæ hausti priora confirmantur. Nec attamen tam citò moriuntur, quin, si proni jaceant, ut aqua effluat, etiam qui dudum mortui apparent, plerumque reviviscant. Repletis ergo pulmonum cannis hospite peregrino, intercipitur radius vitalis, à præcordiis, in caput perpetuò lucens. Unde consequenter, velut Apoplexia privativa confestim oboritur.

47. Mirum sanè, utrobique tam citò labascere mentales functiones. Adeoque & hinc necessitatis continuata conjicitur importunitas, atque dependentia, ab inferiorum aspiratione, & favore vitali, nondum in Scholis agnito. Quapropter Tractatum *de Duumviratu* adornavi. Consideravi itaque, si cerebrum sit fons, ac sedes primaria animæ immortalis, intellectûs, & memoriæ: saltem quamdiu anima inerat cerebro, debebant istæ facultates manere illibatæ: *cùm ad cogitandum nec crure, nec brachio, nec ipso anhelitu sit opus.* Attamen suspensio, unico velut ictu, facultates mentis tollit totaliter. Etenim dum arteriæ jugulares communitatem cum inferioribus denegarent, vel pulmo, aquâ repletus esset, statim, nedum facultates collabuntur; verùm etiam ejusmodi intercluſio agebat per modum apoplexiæ universalis, & non uno tantùm latere motum suspendebat, prout in Paralysi. Inde enim mihi *confirmavi, influxus viscerum inferiorum*, ac communionem tolli à cerebro, per vinculi aut obstaculi interceptionem. Unde consequenter quoque suspicatus sum, conceptus primos formari alibi, quàm in capite. Juxta illud veritatis: *Ex corde manant adulteria, homicidia*, &c.

48. Reperi insuper Apoplexiam, Stuporem, Paralysin, Vertigines, Caducum, Spasmum &c. esse passiones, positivâ causa occasionali oriundas, multumque distantes à privativis, constrictivis nervorum, meatuum, ac spirituum. Quæ causæ hactenus à Scholis sunt neglectæ, in præfatis morbis subscribendo scilicet ethnicis deliriis, pituitam in quarto sinulo cerebri stabulantibus. Cum interim similes ac positivæ facul-

facultates, ubique in opiatis, itemque in morbis soporosis, ac epilepticis occurrant. Memini quoque, aliquando in meis Tyrociniis virulenta quædam distillâsse, quæ si quando non ritè obturatis juncturis, odorem de se spirarent, vel postmodùm, separando vasa ab invicem, incautum me ferirent, unico instanti, in lapsum paratus eram, cum vertigine, & dextri lateris stupore. Adeò ut si iterum, semel tantùm, me odor perculsisset, absque dubio, cecidissem Apoplecticus. In tantam scilicet me olim temeritatem compulit ardor sciendi, quod millies vitæ non pepercerim meæ. In propositis itaque terminis. Non enim odor iste excitabat pituitam, labi minitantem, eamque è sinu cerebri iterum removit aëris novus ac recens afflatus. Ergo si quædam simplicia torporem, vertigines, motûs cessationem, & sensûs obfuscationem adferant, non est absonum, his similia intus, etiam repentè obnasci.

49. Nec decens est, unius pituitæ privanti obstipationi, hæc cuncta perpetuò dedicare. Memini namque, apoplecticum binis horis extinctum, cumque suspicio esset oblati veneni, instituta fuit dissectio. Ablato ergo cranio, tredecim Studiosi abstulerunt suaviter Menynges, cerebello dein modestè diducto, ne quicquam pituitæ in quarto sinu repertum, ut neque deorsum decidisse in medullam spinalem, studiosè indagantibus fuit compertum. Igitur nunquam inducar, ut cum Scholis credam. Apoplexiam esse obstipationem pituitosam quarti sinûs cerebri: ut neque credam, Paralysin obstructionem alterius lateris medullæ spinalis. Inprimis infaustæ medelæ horum morborum produnt ignavas causarum disquisitiones.

50. Dein est Apoplexia tam negligenter, atque ignoranter hactenus tractata: quòd in Scholis adhuc hodie sit proprio destituta vocabulo. Siquidem à plexu, sive arteriarum reticulâ, Galeno somniatâ, vel aliunde ipsi credulo traditâ, nomen retinuit; quam reticulam hactenus Anatome nondum vidit. Sed Galenum, ut temerarium nugarum assertorem, ac ridiculum dissectorem, sua mentita reticula destituit. Ita ut, Andreâ Vesalio authore, jam liquidò constet, Galenum, cadaver humanum dissectum vidisse nunquam: suamque anatomiæ doctrinam aliunde verbotenus descripsisse, non secus atque rem herbariam è Dioscoride.

51. Facile ergo didici, nedum locum, & fiendi modum, sed & totam Apoplexiæ tragœdiam, atque remedia debita, in Scholis Galenicis necessariò ignorari penitùs. Confirmavit id mihi namque sanandi methodus. Sæpe namque recentem Apoplexiam per vomitiva, aliàs verò additis deinceps confortantibus, loquelam, sensum atque motum restitui. Omnes verò, quorum alterutrum latus defecerat, exhibito Diaphoretico Paracelsi, à me alibi descripto, sanatos vidi. Mercurius enim iste sudorifer, ut absque ullâ evacuatione sanat: ita & citra pituitæ revulsionem, è quarto sinu cerebri, desideratam opem tulit. Secutus enim Sacrorum doctrinam. (*E fructibus eorum cognoscetis eos.*) A posteriori scilicet, atque ab effectu didici, originem Apoplexiæ esse positivam; non autem privativam, vel oppilationem sinûs cerebelli, factam per phlegma isthuc repentè decidens. Potissimùm, quòd ex uterinis affectibus non rarò oriantur Apoplexiæ, atque Paralyses. Adhibitis cessantes utero remediis, iisque neglectis, vel præfocantur verè apoplecticæ, vel paralysi, in vitam quoque languent.

52. *Cognovi finaliter* Apoplexiæ limen esse in præcordiis; in cerebro autem non nisi per deuteropathiam, quâ cerebrum vicissim auscultat inferiorum regimini. Neque enim vomitiva, ut nec etiam præfatum sudoriferum, quicquam submovent è postico sinulo cerebri, multoque minùs à medullæ spinalis exili cavitate. Idque nòrunt, quotquot unquam illarum partium dissectioni adfuêre. Itemque odoriferæ & auxiliares essentiæ potæ, ad caput, si constipatum foret, nunquam deferrentur; attamen mox sensibiliter opitulantur: quia in præcordiis suus est gustus, suusque odoratus proprius. Quin imò & suus tactus hinc corpori communicatur, medio animæ sensitivæ, ubique præsentis.

53. Quod licèt alibi de vitâ longa sat probaverim: hîc unico saltem exemplo confortâsse

juverit. Itaque si quis Scammoneatum, saccharo ac aromate larvatum virus, biberit, commendant quidem id lingua atque palatum, pro prima vice; sed iterata, errorem larvati gustus deteget hypochondrii horror, & bibendi aversio. Quodque alioqui linguæ suave est, horridum sit præcordiis. Non mirum igitur, singularem ibidem gustum atque tactum esse, ac inde in membra diffundi, illosque præcordiorum sensus statim refici, odoris essentiis, tardè verò ac nunquam, si naribus, palato, atque cranii futuris applicentur.

54. Etenim notavi quædam, quæ nedum soporem, vel catalepsin; sed etiam amentiam faciunt, sternuntque mentis dignitates potissimas, sensu tamen motuque illibatis. Postmodùm verò intellectus redit, abolentur verò tam sensus, quàm motus. Quædam etiam, foris inuncta, sensum tollunt, sic ut chirurgo libertas sit scindendo, ablatisque pòst unctionibus, redit abactus sensus. Credidi hinc sanè, Apoplexiam, Sopores, Caducum, itemque hystericas strangulationes, ac syncopas quaslibet, esse morbos ex deuteropathia, & actione regiminis, non autem corporali humorum ac vaporum confluentiâ, in utribus cerebri natos. Equidem uterus nunquam supra Diaphragma ascendit, est apoplecticos patrat. Non est ergo materialis attactus uteri, & capitis. Suffitum enim novi, quo mulier repente corruit Apoplectica, cum lateris Paralysi, talisque perseverat, nisi suffitu è ficu equino, per infundibulum transmisso, restituatur. Vidi namque, & colli circulum, in muliere, repentè supra menti altitudinem ascendisse, quod nec humoribus, nec vaporibus est opportunum. Est nimirum uteri aspectus, tanquam basilisci sui, quo partes affluxu laticis (qui autem iste latex, alibi docebitur) tument: prout multis alioqui venenis est vernaculum. Perinde, quasi aquæ ascendunt, ac intumescunt, utraque lunæ statione, ex solius astri illius aspectu. Meipsum hac in parte depingam. Dum 65 annum agerem, essemque circa Apoplexiæ considerationem distentus: discrevi positivam nempe, quæ à veneno glaciali fieret, ab alterâ, quæ per obstipationem nervi affligit, perinde se habere, ac dignosci posse. Perinde ut qui retorto crure sedens sensum in crure amittit, propter nervi compressionem, dumque illi sensus restituitur, sentiri lancinationes à spiritu vitali vel animali (qui falsus est, ut ostendi libro *de vitâ longâ*) sed à stupore, qui à veneno glaciali progreditur, si sensus redierit, nullus occurrit lancinationis aut punctura dolor. Contemplabar enim in museo, sub frigore kalendarum Januarii, & testa prunis paucis onusta, eminus stabat, quo saltem algidissima hyemis tempestas mitigaretur tantillum. Unus opportunè ex meis adveniens, demutiavit fuligi nis fætorem, & actutum testam abstulit. Sensi autem statim circa orificium stomachi, minitatum deliquium. Surgens ergo; egrediensque uno instanti, lapsus sum recto corpore in fundum lapideum. Itaque tam ratione syncopes, quàm occipitis ictus, ablatus sum pro cadavere. Redii quidem post horæ quadrantem ad signa vitæ; sed cum tumore occipitis, sensi futuras cranii insigniter, magis magisque dolere. Gustum quoque atque odoratum totaliter ablatos, auresque tinnire continuò. Ad singulos porrò conceptus statim caput vertigine rotabat, etiam clausis oculis. Mox abinde nervi omnes, usque in suras, doluerunt, sic ut unica sternutatio totum corpus lancinaret crudeliter, edendi quidem appetitus rediit, sed rotatio ad menses aliquot me exercuit. Didici autem primùm, quòd vespere, ante cœnam vertigo cresceret, nempe circa digestionis terminum. 2. Quod stante judicio, vertigo tamen invalesceret. 3 Quod oleribus quibuslibet, & piscibus non salsis, rotatio crudelius insurgeret. 4. Notavi Turcoidem gemmam mansisse integram lapso mihi, nec præservâsse à periculo casûs. Quodque Turcois non juvet, nisi quos subitaneus cadendo metus corripit. Quod non evenit, quibus syncope casum præcedit ac fabricat. 5. Quod vertigo esset à cibis corruptelæ obnoxiis. 6. Ac serio notavi, quod Apoplexia, vertigo, &c. pendeant ab hypochondrio, quanquam caput mihi ab ictûs concussione unicè videretur affectum, ac vertigo sensibiliter in capite rotaret. Attamen cum vertigo cibos, ciborumque copiam respiceret, notabiliter percepi, mox à præfata syncope remansisse circa stomachum hospitem præter naturam, præfatæ vertiginis causam occasionalem

lem. Idque validius confirmavi, quod quoties olim mare transfretâssem, nauseabam quidem initiò sub procellis, at nunquam vomui, aut manducare desivi; sed postquam in terris liber oberrarem, percipiebam semper oberrantem vertiginem, noctu diéque motum sursum ac deorsum navigii referentem. Donec semper tandem per vomitum vitrioli albi liberarer. Etenim saltem navigando, nulla erat oblata offensio capiti; attamen, quasi ebrius essem, continuâ vertigine casum minabar, constante tamen atque illæsa judicii operatione. Semper autem illâ vertigine liberabar, unico vomitu. Sed jam in præfato lapsu, ictus quidem tumorem in occipite ac futuris, suos prodebat effectus, in organis sensuum, & nervis. At hæc cuncta minimè causabant rotationem capitis, quàm à ciborum delectu potissimùm observabam proritari, sive exasperari. Maximopere quòd unico vomitu, pro more, ejusmodi rotatio compesceretur. Unde in meipso experiebar, vertiginem, etiam læso capite à stomacho, adeoque à Duumviratu suscitari atque foveri. Ipsam autem syncopen, dedisse ictûs causam, simulque reliquisse notam sigillarem in hospite peregrino, ibidem detento. Denique istam rotationem non à vapore, infernè sursum lato; sed à corporeâ occasione excrementi sigillati, quoties aliquid, quòd istis officinis infernis minùs arrideret, occurreret, vis eorundem impressivaque idea in cerebrum redundaret. Inde itaque distinxi inebriativa, à stomacho in arterias traducta, vitalique spiritui commista, œconomiam spiritûs, in cellulis cerebri, confundere, simulque imaginativam turbare, quia exotica peregrinaque actualiter per arterias sursum pergebant: à vertiginosis videlicet, quibus nempe superstite incolumi intellectu, rotationes duntaxat, utcunque atroces obversarentur. Nam & harum rotationum causæ occasionales perstant in hypochondriis: unde vi regiminis, ipsum cerebrum; non autem mentis abstractas facultates in spiritibus immediatè sigillatas vitiant. Perinde quasi ungula Alcis digito alligata, eundem duumviratûs rigorem compescit in epilepticis. Perpendi etiam quasi opticâ inspectione, qualiter in præcordiis primi conceptus formarentur, atque inde ad cerebrum missi, polirentur. Ac tandem quo pacto in deliris, atque insanis hypochondriacis, hæc diversimodè agitarentur, citra ullam capitis rotationem. Atque in ebriis, rotatio comitaretur illorum amentiam. Alibi verò rotatio nullam induceret mentis cespitationem. Prout aliàs memoria cespitaret, sospite homine integro. Profectò ut hæc seriò, multoque otio mecum ponderabam, reperi, qualitates in ipsis excrementis suas sequi Ideas, ac sigillatim suas ludere scenas; quas nimirum qualitatum diversas proprietates, tanquam dona seminalia, verasque formales Ideas, tum prius dilucidè comprehendi: à quibus scilicet immediatè robur animæ sensitivæ (utpote ejusdem formalis classis consortes) vitiaretur, variéque subigeretur, atque cederet importunitatibus activarum idearum. Proh dolor! tum sese mihi manifestavit fundus animæ, apud Taulerum sic dictus. Qui nil aliud, quàm ipsa mens immortalis erat, quantis videlicet tenebris exterioribus, velut tunicis pelliceis, obvolveretur, quatenus alligata est, hospitaturque durante termino vitæ, in ipsius animæ sensitivæ diversorio. Adeoque hinc dilucidè cognovi, quem & ideo, libro *De Vita longa*, inaudito sermone explicui in honorem Dei, Satanæ contemtum, totiusque peregrinationis humanæ magnificentiam.

55. Docui etiam de Vita longâ, caput fontem accretionis, partium sub se sitarum (quod gibbosi etiam confirmant) adeoque à capite, limitari statum atque durationem accretionis: terminos quoque describi pilis, & capita ideo incuria vix canescere. Profiteor itaque cum Scholis, à cerebro, ut fonte, lumen vitale diffundi quidem, ac per novos dispergi, eoque absente, facultates diversoriis propriis silentes, etiam confestim silere occasione privativâ. Nam licet sensus ac motus, à spiritu insito partium, tam perceptivè, quàm exsecutivè quodammodo pendeant, quia tamen partes singulæ, vitaliter foventur ab irrorato cerebri lumine, hujusque luminis intercepto filo, *sive radio*, quamprimùm etiam intercipiuntur sensus & motus.

56. Ast hæc tantùm commonstrant Apople-

xiam privativam, non ita quidem verè morbosam, quantum accidentalem, prout superius in luxatione vertebrarum quoque ostendi. Non autem, quod proin sensuum ac motuum causa fontalis in spiritu commoriatur, licèt ejus functio suspendatur, dum supernum istud lumen suspenditur. Nam sublato capite, musca aliquandiu volitat. Truncato etiam hominis capite, artus dudum sæpe subsiliunt, contrahuntur, innatique motus adhuc signa præbent. At Apoplexiæ positivæ ac morbosæ, longè alia causa atque proprietas est.

57. Subinde namque in volam, vel in unicum digitum incidit confestim sensus orbatio, stuporque, sospite tamen motu. An ergo proinde pituita, isti digito exotica, cadit in nervi meditullium? per canalem scilicet, quo nervulus perforatus, & conspirabilis cerebro cogitatur? Vel forsitan vapor pituitæ insolitus eò decurrit? quique sursum alioqui scandere solebat, vel debebat, naturâ vaporum sic statuente? & vitali vi enormontica obtemperante? At saltem unicus nervus, in tendinem volæ, quatuor pariter digitis sensum atque motum largitur: cur ergo unico tantum digito, solus stupet sensus? Denique quis unquam vapor, vel è tenacissimo muco elatus, crassior erit, & non æqualis illi, qui ab aqua ascendit? Respondeant, quotquot in universo fuerint distillatores. Cur ergo ad stuporem requiretur crassus vapor pituitæ (quæ non ens, demonstravi sat alibi) & non aquæ *simplicis, vel cruoris?* Sin verò vapor laticis aut cruoris id effecerit, tum quoque necessarius, ordinarius, atque continuus erit omnium stupor generalis, absque intermissione. Deinde si aliquis humor, vaporve peregrinus, aut excrementosus, sit causa occasionalis hujusmodi stuporis, privativa scilicet ac oppilativa nervi: is certè mittitur, vel propria eò decurrit sponte. Si mittatur, at saltem non à cerebro, vel medullâ ejus vicaria. Nam sic non confestim, ut neque ad unicum saltem digitum, digitique extremum, mox anteà sanum, afficeret. Nec mittitur vapor ille à spiritu vitæ œconomo, quippe qui libentiùs, ac promtiùs, per diaphæresin proscriptus exiret. Providentiæ itaque, & naturali solicitudini, cuncta semper in optimum finem dispensanti, id manifestò contradicit. Quòd nimis sibi injuriosa natura in nervos impingeret, quæ faciliùs, meliùs, ac propinquiùs, pro solito, ad naturale ac ordinarium cutis emunctorium amandâsset.

58. Adeoque ista Scholarum vaporalis vapulanda fabula, multiplex adynaton continet. Nam nervorum canalis, recto filo, continuatoque ductu, desinit in medullam spinalem, nec ullos habet transversos tubos, per quos vaporem illum pituitosum lateraliter transmitteret (alioqui namq; fieret spirituum totalis jactura, antequam ad executorem motûs musculum devenirent) tantum abest, quod eundem isthac vaporem assugeret.

59. Non potest itaque is humor, aut vapor, ad unicum digitum transmitti, vel descendere (multoque minùs, repentè insilire) nisi per nervorum meatum, cum medullâ spinali communem. Atqui *somnio simile est, quod in corpore sano, non autem querulo, confestim digiti* sensus deficiat, per pituitam, non antè in nervis alterioribus perceptam: aut alioqui per vaporem, heteroclito modo natum non dimissum, aut descendentem eò, ut neque in parte statim generatum. Cùm alioqui omnis peregrini hospitalitas, vel ab ipso initio, sit naturæ manifestò molesta. Sed fortè an lateraliter, in extremum digiti nervum, ea pituita, vel is vapor irrepsit? At tum periret axioma Scholarum, *quod impetum facienti*, humorum quorumvis dispensationes adscribit. Etenim non sunt in nobis, aut in naturâ rerum isti humores: ac si qui essent, non proinde illis competeret vis ambulatoria: multoque minùs, in illis jam excrementitiis: eò quod vitalium facultatibus, motus naturales omnes, in nobis auscultent. Etenim si pituita, ejusque vapor crassus, essent in naturâ, saltem à Scholis hoc loco (quatenus morbosa) reputantur excrementa, quorum non est itio, non spontaneus motus, aut progressus: ergo necessariò ab alio pellerentur. Non quidem ab Archeo, qui cũ omnia proinde, atq; bene agit, non pelleret ad nervos, quod aliàs ad cutim regulariter assuevit deducere. Forsitan ergo à calore, pituita in vaporẽ extenuata, sursum pergit? At

tunc;

tanc non deorsum, in digitum declivem. Saltem juxta theorema Scholarum de catarrhis, rursus statim in guttas concresceret vapor ille; non autem vaporis oberraret specie, ad extrema nervorum, ut neque ad unicum duntaxat digitum per volam properaret. Sed cur rueret repentè, instar ponderis, in nervulum filo tenuiorem? Unum inquam, & non alterum? Si verò vapor lateraliter subintret; cur unico instanti, sine prævia molestia imbibitur? Cur non potiùs in carnem, quàm in nervuli extremum, suâ membranâ cincti, impingitur? quare causa, quæ unicum atomum pituitæ, vel halitûs crassi, genuit, continuò non alium, præter unicum illum, producit? Nam sæpe stupor ille repentinus, a parvulo digito incipit, desinitque tandem in illo, dum tertium, aut quartum pertigerit. Subinde quoque repentè omnes digiti, mortis pallorem, ad medietatem longitudinis, vel ultrà, assumunt, cum vel sine stupore, torpente motu, &c. *Si itaque id ex vaporosâ materiâ, saltem non fiet ista in cerebro, aut nucha.* Siquidem tum necessariò portenderet universalem tunc passionem. Ergo iste vapor nascetur in nervo, vel tendine: atqui tum omnes simul stupescerent, non autem successivè. Nec persuadeor, cur in tranquillo sanitatis, vapor ille, exsistens extra nervum, intrò ad nervum vel tendinem premeretur, ubi in nobis alioqui est indesinens diaphæresis extrorsum. Saltem cur hæc non perseveraret, cùm intra se, eundem opificem, materiam, ac officinam habeat? Quare stupor ille mox cessat, si subesset materia, qualis esset unus de quatuor humoribus, ubique cruori connatans? Si à communi volæ nervo causa jam defluat, in unum jam victum: quare ergo deinceps ad alium defluit digitum sanum, nec sistit in primo? Cur si ab unico nervulo in omnes propagetur, non simul etiam omnes infestat, sed subsequenter, atque dudum pòst? Quare læditur sensus, & non motus, si ab unicâ & pari causâ, si per unicum, tam motus, quàm sensus authorem nervulum, delata? Solum manuum frigus causat stuporem ab extra, & dolorem intus, sine ullâ vaporum aut humorum incidentiâ. Tandem, nervi non sunt in digitos, sed in tendines inserti: cur ergo sensus læditur, & non motus? Cur non simul stupor extenditur per totam volam, uno tendine tectam? Si tendines patiuntur hanc comminatam paralysin: jam est recessisse à nervorum communione, ad densos, non perforatos, nec canalitios tubos tendinum. Non pervios inquam, si idcirco non pituitæ incidentiis obnoxios.

60. Quidam à Quartanâ Splenem affectum retinuerat, itemque manus sinistræ stuporem, cum mortali pallore frequenter recurrentem. Atqui quid viarum commune Splen cum nervis digitorum servat? Ut scilicet pituitam, & halitus crassos, ad solos transmittat digitos? An enim Lien mittit vapores in cerebrum, quos inde cum juris & actionis substitutione, delegatos vult ad digitos sui lateris, vel ad oppositos? An ergo oppilatus Lien, plus ad cerebrum & nuchæm evaporabit, quàm sanus, non impeditus, continuaque bile atrâ gravatus?

61. *Certè particularium insensilitates ac stupores prosecutus sum*, ut totalem Apoplexiam rectiùs intelligeremus. Miseror interim Scholas, non accuratiùs examinasse sua figmenta humorum, & vaporum, horumque tam festinatum ac ridiculum decubitum. Nec semel æstimasse, quod sicut ambientis aëris frigus est narcoticum: ita naturam paralysis, nervorumque *consimiles passiones positivas, non distinxisse à consimilibus privatis.* Ut indè didicissent, positivos affectus nequaquam consistere posse absque narcotica, mortua materia, & qualitate. Quæ si satis sit creando stupori, ubi extrinsecus attigerit partes sensitivas, quid non sit effectura, si ipsum localiter feriat nervum. Equidem si vaporetenus attingens (juxta Scholas) mox perituram sensûs effectum, dederit: quidni semel saltem cogitarunt, quòd poterit tenaciori materiâ, contumacem atque durabilem paralysin suscitare? Porrò, ubicunque ejusmodi anodynum concludatur, in Duumviratu corporis (stomachum atque lienem intelligo) syncopen movebit subitaneam, & apoplexiam positivam.

62. Paralysis verò est plerumque unius duntaxat lateris, unicoque velut sagittæ ictu defe-

ctus irruit. Velocitas autem insperati casûs terrorem in cerebro ac medullis parit : Id est, in spiritu, horum incolâ, & sensationis illius authore. Itaque ob suum terrorem contrahitur medullæ debilius latus. Est nimirum Paralysis, productum illius contracturæ. Estque in omnibus, semper unum latus altero debilius.

63. Idcirco mulieres, quæ ut timidi plerumque sunt animi, per terrorem corruunt frequenter in Paralysin, absque Apoplexiâ. Id enim proprietatis terror habet, ut poros confestim claudat, si subitaneus fuerit. Steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. Quia naturale est, ut venienti hosti janua claudatur. Etenim in ictu calvariæ resolvitur latus suppositum, oppositumque contrahitur. Suppositum nempe, quia magis terrefactum: contrahiturque oppositum, quia irritatum.

64. Enimverò solet vulgus præaugurari Apoplexiam ex brevitate colli. Nam brevitas colli non arguit pauciores vertebras; sed singularum minorem profunditatem. At quid istud habet commune cum pituitâ? vel cum quandoque futurâ oppilatione quarti sinus cerebri? ut scilicet unum ex altero causaliter præsagiri debeat? Nam brevitas colli non continet nudum signum, aut prædictionem Physiognomiæ? sed insuper, causam aliquam occasionalem. Sæpe namq; post hesternam crapulam, vertigo, scotomia, vomitus, digitorum stupor, &c. obveniunt, quæ Apoplexiam minantur, & præcinunt, non quidem occasione organi idonei (ut de colli brevitate) sed quia præludium habent ab Apoplexia, solo gradu, atque intensione distans. Si ergo à præcordiis vertigo illa, & stupor post crapulam, quatenus materia occasionalis, inferiore adhuc gradu, fovetur ab Archeo. Ergo ubicunque istud venenum anodynum in gradum evehitur, Apoplexiam facit, ex iisdem sedibus natalem. Qua per sextæ digestionis errorem fit anodynum istud, ex alimento: unde tandem etiam Paralysis occasionaliter. Brevitas ergo colli, brevitatem viæ, ac promtitudinem, à præcordiis in caput, pro Apoplexiâ requisitam, subministrat: Id est, faciliorem organi promtitudinem.

65. Etenim Scholæ, in parvis, aut commi-

natis Apoplexiis, institutas frictiones extremorum asserunt proficuas fuisse quandoque, & inde revulsionem pituitæ, atque vaporum è capite conjicientes, præcipiunt frictiones, usque in pellis atrocem decorticationem, & clysteres acres. Pellem nimirum excoriant, ne sensus ibidem deficiat.

66. Oblitæ interim suæ regulæ, quòd sensus è cerebro totus pendeat: frustraque sit crura decorticari, ut pituitam è quarto sinu cerebri revellant. Nesciunt enim, quorsum eam revellant: An in anum è cerebelli sinu elicere debeant per enemata; an verò eandem è sinu cerebelli, per cutim, fricando exigant. Ridiculum totum, quia & ipsæ ridiculæ! Interim an potiùs cutim, quàm vapores detrahant, testentur mecum adstantes. Scio tamen certò, & si quis totus excorietur, nequaquam tamen Apoplexiam, aut veram Paralysin, sublatum iri ullatenus.

67. Nec video, quomodo tueantur suum theorema. Quòd scilicet pituita in quarto sinu cerebri, sit amborum horum malorum causa continens & adæquata. Etenim concedo, frictiones parum juvisse, ubi venenum istud anodynum ac cadaverosum in solo est corporis habitu: Sed quid agent crudeles illæ frictiones, si istud anodynum primariò in præcordiis sit situm? & quomodo probant per frictiones, pituitam è cerebelli sinu trahi? Scio itaque frictiones, ut sine discretione & cognitione causarum, atq; locorum distinctione institutas: ita quoq; irritas fuisse, & futuras semper.

68. Ridiculum nempe, & crudele, cutim ad excoriationem fricuisse, & oppilationem in meditullio medullæ spinalis, causam affectus assignâsse. Quia quantulacunque frictio, si qua foret pituita in mundo, eaque in præfatum cerebelli sinum illapsa, illam unico grano tollet nunquam. Quin potius, datis hypothesibus, eandem continuò augeret. Quia materiam (si revulsio alicujus sit veritatis) magis deorsum trahet, & impinget in canalem spinalis medullæ, quâ parte semper se fit angustior, eoq; magis, quòd ordinariò majorum vasorum, in inferiores & minores sui ramos, sit dispensatio. Tum etiam, quòd ejusmodi pituita, sequestrata

à reli-

à reliquo cruore, esset merum excrementum, nec ideò difflabile absque capite mortuo, sive residuo longè duriore. Ideoque frictio, si trahat, & revellat quoquo modo, sentiet etiam ordinarium illum naturæ nisum, ut non à sinu posteriore, ac inferiore, sursum ad cerebrum retrogrado motu; sed ad strictiores ac inferiores tubos nuchæ, oppilans ista pituita traheretur. Præsertim dum in Paralysi, spiritus sensitivi parcè, aut planè nihil, defluant, qui pituitam istam propellere possent alioqui. Frictio igitur, quatenus exhaurit, spirituum sensitivorum egestatem potiùs accumulabit.

69. Generatur autem anodynum apoplecticum, per modum cæterorum naturalium. Nimirum, occasionaliter excrementum aliquod obnascitur, ductu materiæ proprio; Archeus verò, illud excrementum sentiens, atque horrescens, fugit, atque ideam cadaverosam excrementi concipiens, illâ sibi impertinenter imprimit. Undè confestim, tanquam ictu jaculi suscitatur Apoplexia. Hujus autem anodyni nativitatem, plerumque aliquot dispositiones præviæ præcedunt.

70. Quæ itaque si in cerebro contingeret, cessarent querimoniæ locus, quod nempe Apoplexia fiat in instanti, quapropter den Schlag/ sive ictum vocamus, quod nimirum, per modum ictûs, improvisa superveniat.

71. Locus ergo nativitatis Apoplexiæ, in præcordiis est: Ideoque & signa habet præmuncia, vertiginis, stuporis, nauseæ, &c. Locus ergo Apoplexiæ, in Archeo præcordiorum est; in partibus verò singulis, pro stupore particulari. Quia errore digestionis, liquor proximè assimilandus, ob defectum Archei, degenerat in venenum anodynum, fitque occasionalis materia tanti mali, excrementum (inquam) sigillatum, ab Ideâ Archei horrescentis, in fæcem sigillatur, hostilitatis suæ coævam memoriam referendi. Quod autem inde non recedat, nec obsequatur cognitis à Seplasiâ remediis, doceat ipsa Quartana, quæ hactenus in Medentum opprobrium, suam iterat scenam pro lubitu. Si quartana Scholis incurabilis: multo magis Apoplexia. Anodynum etenim Apoplecticum mitius quidem in se est, quàm Epilepticum; sed longè atrocius infestat. Etenim præter stupores mentem ferit, soporem ac catochum patrat. Quod si præterea, & acrimoniam acquirat, ulcera parit maligna, juxta anodyni mortificationem. Quia autem virus istud ponticum est, ideo atrophias minatur. Observavi etenim Chymicum, qui dudum circa aquas regias fuerat commoratus, incidisse in palpitationes cordis terribiles, tandem in dolores brachiorum, fuitque illi os, in latus dexterum convulsum, patiebatur quoque noctes insomnes, & brachiorum dolores profundos; qui tamen non exasperabantur ad tactum. Insigni quoque macie contabuerat propter aquarum conceptas ponticitates, frustra interim quælibet tentabantur exteriora remedia, neque enim sumtibus, aut famulitio pro illo parcebam) solo autem laudano, per dies tredecim exhibito, plenè restitutus, habitum dein mox, atque pristinum robur recuperabit. Quia enim austera ponticitas liquorum spiritum sensitivum contaminaverat, cujus productum lancinabat Archeum, os convulsum ad latus, ac digiti lateraliter detorti, Apoplecticum quiddam referebant. At quia non ascendebat è præcordiorum gubernatore; sed duntaxat odores aquarum spiritui sensitivo influo, sese immiscuerant, perfecta non fuit viri illius Apoplexia, licèt alioqui sat vertiginosa.

72. Quod autem dicam anodynum ponticum, quod in Opio est amarum, non autem in Hyoscyamo, aut Mandragorâ: ac prædulce in vitriolo, & sulfure. Hoc inprimis detegit errorem Scholarum, dum è saporibus vulgatis vires ariolantur simplicium.

73. Enimverò scio nondum sat digestas rerum vicissitudines, aut maturitates; nec item verum pro falso cuique placiturum: subjiciam ergo anxietates aliquot, quas mihi regulæ Scholarum Apoplecticæ peperêre. Dum enim mineralium examini plus justo insisterem, sensi exquorundam illorum suffitu, instantaneam Apoplexiam, cum defectu sinistri lateris, adeoque cecidissem præceps, si unicâ adhuc vice, illius loci aërem inspirassem. Quapropter inprimis didici, Paralysin non esse Apoplexiâ posteriorem, in duratione. Tum denique, in sinubus Cerebri

nullam

nullam esse oppilationem. Etenim jam penè corruebam: & nisi caput à vase, unde teter spirabat flatus, divertissim, apoplecticus ruissem, & cadere paratus eram. Jamque tum mihi brachium decidebat, & crus stupidum, sensu motuque deficiebat. At nunquam Scholæ ad hæc respondebunt, si pituitæ nil, in quartum cerebri sinum ceciderat unquam, quomodo effectus in me erat suâ causâ prior? Sin verò ejus aliquid deciderat, quod saltem sinûs medietatem opplêsset, quorsum ista pituita tam celeriter retroceſſit? Curve pariter omnis Apoplexia, eadem operâ, non sponte sanatur, evanescente ejus effectrice pituitâ? Sin autem malint subterfugere à tetro vapore, & non à pituita meam Apoplexiam venisse: Saltem cur teter ille fumus citiùs ad quartum sinum, quam ad priores, naribusque viciniores ac obedientiores delatus est? nisi fortè priores leprosi, & ignavi, ac sine sensu?

74. Imò nervi omnes, solis sensibus deputati, à prioribus accipiunt sinubus spiritus sensitivos. In prioribus verò cerebri ventriculis nullum sensi oblæsionis signum; non venit tamen deforis ad quartum, nisi per anteriores omnes. Sensus item, præterquam uno latere obtusior, & motus constabant, simulque judicium suadens recessum. Itaque an pituita aliquot jam annos exspectaverat, ad oram quarti sinûs: ut semel repetito illius fumi odore, velut dato classici signo, rueret præceps in cavcam? Cur ergo salienti profugo mihi, pituita non cecidit? etenim in caduco ruunt principes animæ potestates, & sensus utroque latere, superstite solo moto; cum tamen omnis nervus, etiam motui dicatus, sentiat. Debet ergo cerebrum, ejusque sinus omnes, utroque latere affici, ubi sensus interiores, cum exteroribus, velut extincti, sopiuntur. Quomodo igitur solus perseverat? Quomodo in Epilepsiâ, Apoplexiâ, & Paralysi sopiuntur sensus, cum in Apoplexiâ & Paralysi solum obsideatur pro medietate organum motus? Dicent: In Epilepsiâ pati cerebri anteriora, posteriora salva manere. Inprimis cur ergo artus contrahuntur, si organa motûs sint libera? Memoria potissimùm læditur in Caduco: ergo & ipsa erit tantùm in sincipite? Sed concesso quod petitur: cur ergo omnis nervus motui dicatus, per medullam spinæ, à tergo cerebri saliens, sensum amisit; non autem motum? Ergo cerebrum tam retro, quàm ante, in Caduco percellitur, à causis præcordialibus. Sæpe enim moribundus aliquis adhuc sentit, loquitur, auditque, ablato dudum anteà motu in inferioribus, per nervos spinalis medullæ explicatos. Bene valente cerebro, sæpe ab inferis, inopia syncope irruit labiturque tam sensus, quàm motus, unico instanti. Si id à fumis fiat, deberet primò sensus, ac dein sensim motus, deficere: eò quod anteriores sinus cerebri viciniores sint ori stomachi, quàm perexilis ille postremus. Idque tardissimè prorsus contingeret, si Apoplexia ex oppilatione esset. Denique in acerrimis torminibus, cum integritate functionum mentalium, imò & absque capitis dolore, contrahuntur artus, qui mox dein paralysi plerumque feriuntur. An ergo ventris dolor oppilat spinalis medullæ initium sine Apoplexiâ? Sic nimirum, ut sæpe ambæ manus atque pedes resolvantur, ac motu priventur. Ergone jam utroque latere oppilatus est quartus cerebri sinus? Cur soli artus orbantur motu, atque sensu, non item organa intermedia, eodem itinere, medio, atque interstitio, motum suum sensumque mendicantia? Quæ est enim cognatio intestini cum illo postremo sinu cerebelli? quisve consensus hujus sinûs, cum artubus extremis? ut hi scilicet pœnam aliunde promeritam luant?

75. Nedum enim sat constat, cum sensus & motus unico fiant nervo, in plerisque tamen quomodo alterutrum lædatur, sospite altero. Quapropter hanc quæstionem per theses primus elucidare debui. 1. Cerebrum non sentit per se, vix in se. Duabus autem tegitur membranis, sensûs acutissimi. Adeo quod sensus peracutus, magnæque authoritatis sit majestas ubique, in stomacho, utero, menyngibus, intestinis, nudis scilicet membranis, &c. 2. Correlativum illius est Spiritus animalis, quamdiu intra sinus cerebri formatur, aut vagatur, non sentit, neque sensus particeps inde fit cerebrum. 3. Spiritus ille non recipit sensum à cerebro,

cum

cum sensu careat ipsum cerebrum. Ac per consequens, nec susciput spiritus iste ultimam suæ perfectionis ac sensationis manum, in sinubus cerebri. 4. Medulla spinalis, interno sui nucleo, est continuata cerebri substantia, vestiturque ideò membrana ; menyngibus continua. 5. Omnis nervus, intus ideò est medullaris ; extra vero suâ tegitur membranulâ. 6. Creditur spinalis medulla, per medium sui, quoad vivitur, pervia, quâ spiritus motivus dispensatur, æquabiliterque per longum illius medullæ, ac nervorum, extenditur. Etenim suum istud vitale lumen, diradians, defert imperium voluntatis, sive nutum, ad musculos, organum executivum motûs illius, quem anima sibi arbitraliter proposuit. 7. Mandatum animæ instantaneum est. Non quidem quòd ad singula motuum momenta (puta in Cytharœdo) spiritus decurrant, mandati characteribus insigniti. Nam quamvis motus contingant administris spiritibus; tarda tamen nimis horum essent obsequia. Quapropter solo luminis radio, in instanti, mandatum, sive nutus animæ defertur. Perinde ut objecta visus, in momento, etiam eminùs, percipiuntur. 8. Sensus cum nullus, vel saltem surdus sit cerebro ; acutissimus verò menyngibus ; Ergo lumen sensus non defluit per substantiam medullarem, ac centralem nervi, ejusque tubum ; sed anima sensitiva diradiat sensum, ac præcipuè à menyngibus, per membranas nervorum tegmina, communicatur partibus nervo contiguis, annexisque clientibus. 9. Ergo substantia duplici, duplicique nutu sensitivè formatur lumen, diradians ad satellites sensus, ac motus. Fit hinc, quòd sensus lædatur, sospite motu, vel contra, ob diversitatem participati luminis, per diversa organa delati. Quare nunquam satis laudabilis Altissimus, qui tam nobiles facultates in membranis cerebri, stomachi, atque uteri locavit, vitam, animam, totumque in se hominis regimen, in se continentibus !

76. Etenim si Chiromantiæ, aut Physiognomiæ est fundamentalis veritas, sunt lineæ, tam in fronte, quàm in manu, quæ futuram quandoque Apoplexiam portendunt. Est autem ejusmodi signatum, à Signante, naturaliter nos constituente. Archeus autem seminis nequit prænoscere ejusmodi effectus : potissimùm à casu contingente orituros (puta si ira, vita inordinata, nimiusque Tabaci usus Apoplexiæ initia attulerit) ergo saltem necessum est, quod principia Apoplexiæ non sint à causa privativa, si in ipsis initiis seminalibus celata, & quandoque sub sui maturitate eruptura. Quod est dicere : Apoplexiam latere actualiter in Archeo, sive semine, per modum morborum hæreditalium, adeoque & grassari sic, per integras familias.

77. Saltem notum esto, Apoplexiam non esse oppilationem sinuli, à pituita factam, ut neque effectum privativum ; sed veris, ac seminalibus constare principiis. Obstruens autem pituita, (si qua esset in homine) sive inde dependens oppilatio, non præexsistit in semine, multoque minùs apta esset, delineare in fœtu, portentos effectus tam serotinos. Adeoque pituitam, labentem in quartum sinum Cerebri, longissimè excludunt. Ac per consequens etjam Academias, hactenus causam morbi ejusq; remedium ignorantes.

78. Denique nec intelligibile est, quo medio, aut interstitio natura posset pituitam (inobediens, ac non vitale excrementum) ad alterum duntaxat latus, illius exigui angustissimique sinus, ita detinere, ut nunquam ad oppositum latus deflueret, propria mole, ac liquiditatis fluiditate. Imò, cum Paralysis sit in latere dextero, decubitus semper tum est in sinistro. Impossibile itaque esset, quin ista pituita mox non decideret in sinistrum latus, extingueretque ipsum ægrum, vel saltem ambulatoriam gigneret Paralysin. Cur demum semper ad dexterum vel sinistrum latus, nunquam autem antrorsum aut retrorsum, pituitam istam sinulus iste abigeret ? Præcipuè quod in naturâ non sit dexterum aut sinistrum ; sed cuncta, respectu integri, sint rotunda. Unde patet in ipsis organis, Archeo scilicet vitali, non autem in pituita ficta illius sinûs occultari rationem effectivam, cur Archeus Apoplecticus, semper suam pedisequam Paralysin ad latus flectat ; Ludicrum verò, quicquid de quarto sinulo Cerebri Scholæ somniarunt.

79. Tota ergo ratio veritatis in hisce morbis pendet, quatenus Archeus formet perficitque ideam seminalem, quam plerumque reperit nonnihil cadaverosam in cibis, horumque transmutationibus. Tunc nempe facit vertigines, magisque tenaces, si idem contingat in excrementis, in itinere à cibo in alimentum, longéque promtissima est apoplexia, quæ in ipso Archeo Duumviratus suam sigillarem formet ideam. Quippe totus in visceribus Archeus confestim velut cadaveratur.

80. Exductis demum concludo, Apoplexiam nullatenus esse morbum privativum, longéque ab hac distare præclusiones nervorum, ut in vertebrarum detorsione, suspendio, &c. Neutrum quoque oriri ex obstructione quarti sinûs in cerebello, ad initium spinalis medullæ.

81. Sed Apoplexia generatur occasionaliter ex præludio virulento anodyno, & cadaveroso, in præcordiis præconcepto. Quod, dum suam ibidem acquisivit perfectionem, maturitatemque requisitam, *inficit Archeum loci, qui statim eo ipso vires cerebri superat, & consternat.* Non autem quod cerebrum primariò laboret, subditasque partes in conspirationem suæ necis trahat.

82. Paralysin verò, esse partium sensitivarum contracturam, à terrore solo causatam. In partibus ularibus verò membrorum resolutionibus id liquet:, quibus nimirum fiunt topicæ *generationes præfati veneni Apoplectici.*

83. *Porrò Scholæ unius tantùm anodyni* meminêre, quod soporiferum, narcoticum, solóque gradu inter Opium, Mandragoram, atque Hyoscyamum, distinctum, non quod proinde negent, etsi prætereant, plura alia in simplicibus Sunt namque, quæ pauculo spatio durationis sensum tollunt, ac mentis valetudinem, relicto motu, prout in epilepticis. Quædam solum obumbrant motum, alia utrumque, ac plurima quoque dementant, relicto sensu, atque motu. Nec ideò nominanda: prout nec alia, quæ inebriativa sunt. Cæterum humor nobis assimilandus, facilè in præcordiis, ab Archei inficitur conceptâ anodyni cadaverantis imagine, cui varia veneni sors in sodalitium connascitur, frequensque in Peste aspicitur. Alibi verò non fert caput; sed in habitu sigillatur: ubi etiam subinde, eodem degenerandi privilegio, glaciale Lepræ virus nascitur. Sed Anodynum in Duumviratu præcipitat cerebrum, ac pro sui differentiâ, vertigines, caducum, palpitationes, syncopas, catochos, Apoplexiamque generat, & hanc, ut partium metus, ita & paralyses comitantur. Extra Duumviratum verò sedem suam stupore, gangrænáque frigida mortificat, &c.

84. Errant igitur insigniter, qui maniam opiatis compescere satagunt. Cum omne opiatum sit in se amens. Quia amentia nil præter somnium vigilans. Siquidem vix decupla opii dosis somnum amenti conciliat, minori autem dosi efficitur nihil. Sin verò aucta dosi somnus amenti obrepat, jam dementiam & somnum vigili augebit, ac disparatas insomniorum vanitates.

85. Decepit autem Scholas somnus, *sponte propria amenti adveniens. Nam is, ut ex causâ bonâ provenit, ita & sanitatis præcursor index*, amentiam solutam iri spondet. Adde, quod in opio, præter soporiferum, sit connexum virus aliud. Unde Lethalia papavera somno, decantantur à Poëtis.

86. Sed in sulfure Vitrioli est somniferum saccharinum, quod suavem adportat somnum, cum principalium facultatum restauratione. Simile est in sulfure, *cujus ergo pulmoniacis affectibus commendatur, si ita præparetur, ut nobiscum colludere queat. Somnus laborem adferens*, (qualis ex opiatis) malum. Quod virus conturbationes atque tempestates designat. Itaque suavis obrepens somnus, causis dicandus propitiis. Ergò (iterum dicam) Apoplexia, Epilepsia, Coma, Vertigo, Tremor cordis, &c. sua habent singularia venena, atque anodyna. Vertigo quidem subinde instar Apoplexiæ sternit hominem; sed citra Paralysin. Quia non anodynum cadaverale; sed inebriativum habet, quale in Tabaco. Quod si in gradu, numero, aut quanto, nocentius evaserit, efficitur & Apoplecticum. Cæterùm de allio, & aqua vitæ dixi, ejusque insensilitate; non est tamen apoplecticum; quia virus abest, & constans radix.

87. Sal-

87. Saltem per impertinens huc adfero. Quod anodyna, licet ſtupefaciant, inſtar frigoris: erroneè tamen à Scholis, inter ſummè frigida locari. Quin imò nec ſoporiferum, in opio friget ſulfur; ſed valde amaricat, ejusque ſal acre eſt, ac ſudoriferum. Amara autem, in Scholis, notabiliter calent.

88. Somniferum ergo, tam in opio, quàm alibi, poteſtas eſt, donumque Creatoris ſpecificum; non autem effectus frigoris. Prout ex profeſſo, alibi de ſomno manifeſtavi.

89. Anodynum autem in epilepſiâ, ab Apoplectico variat: quia præcipua ſui parte, inebriativum eſt. Parce Lector, quod vires rerum à ſimplicium ſimilitudine denominem, ſiquidem nomina deſunt propria: ut & proprietatum cognitio à priore, quæ nomina dictare deberet.

90. Poſt Tractatus inſenſilitatis, anodynorum, ac quorundam venenorum, dolor reſumendus mihi. Repeto itaque, quod dolor, ac ſenſus, fiant immediatè in loco, ſive centro injuriato, nec petito cerebri conſenſu. Sufficit namque lumen vitale ipſius animæ ſenſitivæ, in omnes quoquoverſum partes, pro neceſſitatis exigentiâ, diffuſum. Nam quilibet partium rector, etiam objectorum notator, ac diſcretor eſſe debuit. Quia animam ſibi utrobique præſentem atque præſidem habeat. Quo pacto namque manifeſtabit anima, ſe ſentire noxia, niſi dolorem in centro injuriato inde conceptum, ſive averſionem concitaverit? Debuêre ergo membrorum neceſſitatibus inſervire artubus inſerti ſpiritus, absque conſultatione, ac recurſu ad cerebrum: cum non cerebrum; ſed ipſa immediatè ſentiat anima ubique præſens. Nimia enim celeritate opus fuit, ad avertendum ac præcavendum noxia, ideo nuncium ad cerebrum mittere, importunum fuiſſet.

91. Admitto quidem, quòd inteſtini dolor in conſenſum trahat alias partes, easque vel pertinaci paralyſi reſolvat, vel contrahat partes, motui arbitrali ſervientes: dolente rene, ſtomachus nauſeet, vomituriatque, torqueantur ilia, ſtupeatque ſuppoſitum fœmur; dolens unguis glandem ſuſcitet remotam. Siquidem animæ præſentia confirmat, non autem tollit partium conſenſum. Itaque conſenſus ille in doloribus, dolori eſt peregrinus, & per accidens: nec ideo doloris eſſentiam vel cauſam attingit: aut alienat. Eò quod conſenſus iſte ſit poſterus ad dolorem, ideoque etiam ab eo ſeparabilis.

92. Sentiunt proin ſpiritus partium ſingulares, absque ſpiritûs influi commercio. Ut in dentibus, ac nova carne ulceri cavo reſtituta. Etenim quia partes utrobique propriâ vivunt quadrâ, ſenſus eſt juxta organi diverſitates. Sunt & idcirco dolores multi, tempeſtatibus concentrati. Lunæque inæqualitatibus reſpondent, eò quod in ſpiritu nobis aſtrali centraliter ſuſcipiantur.

93. Denique nec cruor, nec ipſe ſanguis arteriarum, ſenſu tactúque animali pollent, licet ſympatheticè ſentiant, etiam extravenati. Quia vigent tantùm ſpiritu influo. Quæſitum ergo hactenus à Theologis, an cruor ab anima informetur? Putem ego, ſub correctione melioris judicii, nil informari ab anima animantis, quod non participet de animâ ſenſitivâ: Id eſt, nil informari ab anima, quod non per ſpiritum, inſitum partibus, atque animatum ſentiat. Eò quod informatio arguat neceſſariò, vitam in animante, ut & vita ſenſum, obtuſum ſaltem, qualis eſt in oſſibus, & cerebro. Sin verò edulia in ſtomacho, affluentia in paraſtatis, fames, imò & lotium, ſua pariant in anima ſomnia, animamque ſubter ſomnum pro nutu concitent. Non tamen inde vice versâ ſequitur? quod proinde anima edulium, vel lotium informet. Nam licet anima ſenſerit lotium abundans, premensque; hoc tamen non ſentit ſua objecta. Nam & anima ſentit pungentem cultrum, quem tamen non informat. Ut ergo aliquid ſit ab anima informatum, neceſſe eſt, ut vivat, & ſentiat, tanquam vitæ ipſius ſubjectum.

94. Senſus ergo ac dolor, ſunt in continentibus ſubjectivè: in contentis autem, tantùm objectivè. Imò quanquam contenta ſint nobis intima, & proximo modo vitalia; ſunt tamen contentorum reſpectu, & animæ ſenſitivæ tanquam externa.

95. Veruntamen non ſat eſt, dixiſſe cum vulgo; Cauſam noxiam eſſe dolorificam: imò

nec scire sufficit, vitam sensitivam primariò sentire, atque inde spiritum partibus insitum, ac tandem organa stabilia: sicque nimirum sensum testari præsentiam noxii. Cum hæc Scholæ ac vulgus quodammodo nôrint. At liquere debet manifestiùs, quid faciat immediatè dolorem, & quo pacto dolor fiat sentiendo. Quoad prius, pungit acus, & inde dolor. Apicula pungit, acus, & inde dolor. Apicula pungit, & vulnerat instar acûs; at longè aliter dolet utrumque. Ergo non ipsa continui solutio aut divisio (in utraque punctură alioqui communis) primariò dolet. Siquidem divisio continui, nil aliud præ se, aut citra solutionem efficit. Quæ in Leprosis, & Paralysi est sine sensu, ac dolore. Sin verò solutio continui doleat, sive non, id cultro est per accidens, nec hoc solutionem attingit primariò, nisi in conditione occasionis sine qua non: ergo quòd punctura apis aliter doleat, quàm solutio æqualis per acum facta, pendet sanè ex penitiori sensûs judicio. Adeoque vel exinde liquet statim, ipsam animam sensitivam immediatè sentire, censere, ac judicare objectum doloris.

96. Sensus autem in Scholis dicitur passivè fieri, prout motus activè. Ego verò jam ostendi, sensum à potestate, sive primario ente sensitivo fieri per actionem: quanquam membra subjectivè patiantur, per objectorum sensibilium applicationem.

97. Ergo sensus fit activè, quia sensatio ipsa est activa animæ censura. Quòd autem interim membra patiantur, id cum sit sensationi per accidens, non potest impedire, quin sensus fiat sensitivè. Est quidem idem agens proprium, in ista actione sensitiva, sensûs & doloris: quia ipsum agens est anima. Differtque sensus à dolore, per judicium animæ, de objectis sensibilibus. Adeoque sensus ipsius animæ est judicium; actio nempe, non autem passio.

98. Scholæ quidem cum plebe nôrunt, quod causæ violentæ inferant dolorem, prout etiam quod aqua sit liquida; sed ostendisse internam thymosin facultatis sensitivæ, & dolorem manifestasse in radice, id nondùm hactenus intentârunt.

99. Quorsum conducit consideratio sequens. Viva caro amburitur facillimè, excoriaturque ab aquâ bulliente. Mortua autem caro tardiùs crematur. Estque alia ambustio, si viva manus, quàm si cadaveris uratur. Prior siquidem adustio vesicas minimo ardore excitat, sic ut idem, etiam sub Sole contingat. Posterior verò combustio carnem torret, non secus ac si assaretur: nempe absque vesiculis, & excoriatione.

100. Scholæ etiam differentiam nondum istam annotarunt, quia neque attenderunt. Dicentque fortassis, quod faciliùs sit excalefacta calefacere, quodque ideo caro viva promtiùs comburatur. Sed supponamus carnem mortuam, prius tepefactam, eodemque gradu caloris, nec secus, ac si viveret; non tamen proinde facilè amburitur, nec eodem modo, quo viva. Non ergo locum habet præfatum subterfugium. Quapropter, cum ab univoci caloris gradûs agente, diversæ contingat operationes, in eodem carnis subjecto, solâ vitâ distincto: ergo necessum est, vitam duntaxat esse illius diversitatis causam. Quod est dicere, vitam esse agens proprium sensationis in sensitivis: & vitam esse ejusmodi causam, quæ insuper vim habeat ambustiones faciendi in vivis, & in materia medica, imò etiam resistendi, vel non.

101. Quamobrem reperio vitam, primarium efficiens, ac immediatum sensûs, ac doloris. Siquidem vis ignis, recepta ac introducta in cadaver, non est sensibilis; imò nec propriè ambustiva, qualis in vivis; sed potiùs assativa, vel tostativa. In vivis namque liquor carnis, per indignationem animæ sensitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur, ac substantialiter transmutatur: qui in mortuis non est vitali transmutationi obnoxius. Adeoque inter fibras, bulliendo & frixando, carnes torret & assat. Caro enim mortua patitur per gradus, quos alia corpora non sensitiva, univoco modo patiuntur ab igne. Verùm in vivis, etiam aqua bulliens statim vesicas parat: pars solida dein velociter contrahitur, & crematur. Idcirco ista ambustionis actio, in vivis ac sensitivis, fit efficienter ab ipsâ vitâ; ab igne autem effectivè, per modum medii activi, occasionalis, & externi.

ternî. Vita nimirum ipsa sentiens ignis rigorem, acuit suum liquorem, transmutatque in vesicans, ac dein in escharoticum liquamen. Et quantum scilicet ab igne corripitur, tantundem postmodùm, per dispositionem relictam, corrumpitur, quia mortuum est.

102. Sed quia de sensibilibus sensu notis, tactus est primarius judex: idcirco vix locum habet demonstratio, manstque doloris historia ac radix, per causas hactenus neglecta.

103. Repetam ergo quædam, quæ anteà in tanto paradoxo, verbo contractiore scripsi. Quamobrem ad investigandum agens proprium, in dolore, consideravi, quòd Ranunculus, apium, flammula, &c. non vesicent in cadavere. Vesicant tamen carnem vivam. Censui itaque, quod in ipsâ animâ sensitiva consisteret differentia hujus actûs, & non primariò in flammulâ. Quippe quæ tantum vesicat, quatenus mordicatione, justo acriore, infestat sic spiritus sensitivos, qui ut sensatam acrimoniam mitigent, retundant, aut exstinguant, furit anima in illis, resolvitque ideo propriam membrorum substantiam vitalem, in labumen corrosivum (prout alibi *de peste*) quapropter ipsamet anima sensitiva, ut immediata substantia sensitiva: ita est causa efficienter effectiva vesicæ; flammula verò, quæ in cadavere operatur nihil, est causa effectiva occasionalis, externa, & excitativa.

104. Cujus ergo stupefactæ Scholæ, docuerunt, pharmaca esse penitùs inertia, ac velut demortua, nisi priùs à calore nostro, velut coquo, præparentur, & excitata acuentur. Quod sanè suis haud caret angustiis. Statuerunt namque idipsum, quatenus assumta vel applicata pharmaca non extemplò suas in nos facultates exploderent, instar ignis; sed spatio aliquo opus haberent, quo effectus suos, per prævias dispositiones producerent. Veruntamen si requiratur spatium, ut fiat alteratio, quæ sit effectus pharmaci, id sanè neutiquam arguit actionem pharmaci, à nostro calore, alioqui necessariam, ut pharmacum donum suæ nativitatis nanciscatur, sive agendi licentiam, quam à creatione sibi obtinuit incolumem, plenam, atque liberam. Verùm (ut dixi) aliter, imò frequenter longè aliud operatur in vivis, quàm alioquin in mortuis, aut non sensitivis. Adeoque effectus pharmacorum non fiunt, nisi priùs debitè applicentur, atque dein appropriatione exquisitiore, suam in nos imprimant potestatem: ut videlicet inde oriatur dispositio, quam anima sensitiva suo judicio suscitat, & postmodùm etiam explicat, atque perficit.

105. Errarunt namque Scholæ in re medicâ, quod aspexerint causas externas, & occasionales, pro principalibus ac vitalibus. Idcirco neglexerunt in vivis, ipsisque sanationibus, res effectas, efficientibus propriis, per graduum debita itinera connectere. Insulsum quapropter esto, quod piper, acetum, &c. deberent mutuare suas activitates, & dona, ad agendum susceptа, à nostro calore. Quasi unicus calor, tam multiformium effectuum causa foret primaria. Quoniam reverâ, ut res in nos agat, ad hoc non alio extra se extrinseco opus habet; sed ut primariò: ita absque morâ suas vires, per *dispositionum momenta*, statim exserit, si debitè sit applicata (prout tam de actione regiminis, quàm Tractatu, quòd calor non digerat in sensitivis, ad longum demonstravi.)

106. Sed quia anima sensitiva (quam Scholæ cum calore turpiter confundunt) susceptas vires applicat, atq; inde novam sibi quandam actionem propriam, ac prorsus vitalem fabricat. *Ideo vires, quas anima sensitiva à pharmaco suscipit, sunt causæ effectivæ occasionales* duntaxat, possetque si vellet, easdem præterire ac negligere. Quod patet in robustioribus, qui laxativa, etiam violenta, absque molestiâ, irritoque potu digerunt, tanquam cibos. Itemq; in morientibus: quibus est quidem pharmacorum applicatio, sed non appropriatio; ob neglectum scilicet atque defectum potestatis sensitivæ. In robustioribus enim non deficit calor excitans, & tamen effectus nullus.

107. Etenim suscipiuntur aliàs statim vires pharmaci, sensimque magis magisque procedunt: dein susceptis illis viribus animam sensitivam; hæc mox bene, aut malè se gerit ad illas. Si bene: tunc suis utitur objectis in fomentum suarum virium, vel in expugnationem noxii. Sin autem perperam, jam se habet

vita sensitiva morosè, furiosè, iracundè, anxè, &c. horumque pathematum Ideas seminales spargit in spiritum enormon, in cruorem, inque organa à pharmacis affecta, remanent effectus ideis præfatis conformes. Quod Tractatu *de morbis*, itemque *de peste*, luculenter demonstravi.

108. Adeoque si mora intercedat inter applicatum pharmacum, ejusdemque effectum: id nequaquam propter defectum, aut exigentiam activitatis rerum; sed contingit propter necessitatem activitatis vitalis, emergentis, ac subsequentis ex impressione, factâ per pharmacum. Non enim vis virulentâ deest in ictu serpentis, licèt quandoque ob impedimentum non operetur. Nam agens, ut in nos agat, indiget applicatione, impressione appropriatâ, & vi sensitiva, velut receptrice potestatis agentis alterius. Idque, ut pariat productum, quod revera ac immediatè est fructus novus, seu vitalis, tanquam testimonium sensationis animæ. Etenim sic multi ita assuescunt laxativis, quod ne quicquã tandem operentur. Non quidem, quod calor in homine defecerit, aut quod laxativa vires pristinas amiserint; sed anima contraxerit familiaritatem, ex frequenti illorum usu, adeò ut mitius excandescat tandem istis venenis, quàm primis vicibus.

109. Hactenus siquidem verum atque perpetuum est, omnem sensationem in actione & judicio vitali consistere potiùs, quàm in passione. Sive interim ista sensatio contigerit in sensu exteriore, sive in aliquo animi pathemate: sive demum in naturali, aut sympathetico rerum inanimatarum sensu.

110. Saltem liquet, quod pharmaca non egeant progresso calore nostro, ut agant simpliciter; sed vis sensitiva, quæ est actrix principalis, opus habet agentibus, & objectis sensibilibus, ut sentiat, sentiendoque agat. Ideoque actio rerum sensibilium, utrobique se habet per modum causæ occasionalis, respectu animæ sensitivæ, nec pharmaca proinde operantur in cadavere. Propter defectum principalis ac immediati agentis, quod est vita, sive anima.

111. Unde quoque sat liquet, quàm præposterè pharmacorum vires sint hactenus tributæ agenti, sive efficienti vitali, atque principali: & quàm neglectum steterit agens principale, tam in medendo, quàm efficiendo morbos. Equidem si pharmacum alioqui deberet actuari à nostro calore, ut tali, pharmacum quodlibet semper; & ubique, in omne objectum humanum, actu calidum, æqualiter ageret: non aliter atque pondus aliquod semper sibi uniformiter æquiponderat. At laxativum, eâdem dosi exhibitum, solvit in uno terribiliter; in alio autem ne quicquam; utrobique tamen à calore sufficienter excitatum. Imò in debiliores plerumque atrocius furit, idem quod in robustioribus est citra effectum.

112. Quod autem de colocynthide, flammulâ, ranunculo, &c. dixi, ad alia agentia quoque promiscuè trahendum. Imò ferrum candens cremat cadaver, licèt nec æquo modo atque vivum. In vivis enim, primariò lædit sensitivam animam, quæ ideò mirum in modum impatiens furit, resolvit, & exasperat, sensim proprios atque vitales liquores, in virus acutum, dein carnis fibras contrahit, ac in escharam vertit, imò in viam carbonis. Cadaver verò crematur à ferro candenti, non secus ac si lignum, vel aliud insensitivum foret: Id est, propriâ urit actione ignis, non autem vitæ.

113. Hanc enim prærogativam Scholæ non attenderunt, quæ tamen unica, in limine medendi considerabilis. Actionem autem ignis propriam suo more, prout & pharmacorum potestates abstractas, duntaxat considerârunt. Calx viva, quamdiu sicca manet, non rodit cadaver; vivam autem carnem mox radit, & escharam movet. Cadaver, à calce, totum resolvitur in liquamen, combibiturque, exceptis osse & cartilagine. Sed carnem vivam non consumit in liquamen; verùm transfert in escharam. In universum itaque vis sen..va vitalis primùm afficitur ab objecto sensibili: atque inde demum fabricat effectum, sive ens novum, id est, proprium. Juxta conceptũ pathema, pro modo læsionis aut injuriæ sibi figuratæ. Estque hic effectus animæ sensitivæ proprius; mediatus autem, in respectu occasionis excitantis.

114. Con-

114. Consequenter quoque, cum dolor consistat subjectivè in parte injuriatâ & lacessitâ; in vitâ verò, velut primùm sentiente, commoto, judicante, & indignato, tanquam agente primario.

115. Censui essentialem diversitatem dolorum consistere immediatè in affectu motûs animæ: Scilicet dolores punctiles, lancinantes, & ambulantes nasci ex affectibus mistis, ab indignatione & metu: sive ex agoniâ profectis.

116. Animadverti nimirum sedulò contracturam in unoquoque propemodùm dolore. Adeò ut oblato lædente occasionali, statim pars læsa, velut per crampum contracta, corrugataque, dolorem manifestet suum. Est nimirum natura ubique tam prona in crampum, ut nemo vivorum cacaturiat, cui confestim scrotum, utut laxum, statim non crispetur, & corrugetur. Ob insiti enim spiritus naturalem aversionem, ab objecto dolente, dolor perpetim, quasi comitem habet, sui membri crispationem. Est & præterea dolor in parte stabilis, prout in ulcere, vulnere, apostemate, &c. Hic enim ex solâ meràque indignatione æstuat. Hic enim non se ita propriè contrahit, prout in doloribus convulsivis; sed liquorem sui nutritium liquat, commutatque in acrem, salsum, virulentum, ac tandem in vesicantem, vel escharoticum inducta transfert nequitia. Sunt insuper dolores aliquot obtusi, profundi, modestè rodentes, ac stupidiores, quique errore digestionum exorbitant, morosam potiùs iracundiam, quàm furorem vitæ secuti. Itaque dolor omnis, è tristi affectione objectorum causatur occasionaliter; Ab ipsa autem vitâ immediatè procedit, tanquam testimonium sensûs. Imò pathemata animæ sensitivæ, in propriam organorum perniciem, dolor non rarò denotat. Eò quod ista anima apprehendat illas partes malè affectas, tanquam sui proprio vitio insurgentes, ac quasi murmurantes, has nititur corrigere, castigare, & sæpè etiam perdere.

117. In propositis itaq; terminis de Lithiasi, uterus Duelech, solâ sui convulsione, ingentes primitùs movet dolores: qui assuetis tandem mitiores evadunt, ob minorem scilicet animæ indignationem. Hinc enim pueri mejunt proculsenes verò propè. Quia puerorum vesica, doloris impatiens, ex retenta urina concepti, sese contrahit, atque comprimit naturaliter. Senum verò vesica, casu jam assueto minùs perculsa, lotium sua sponte elabi sinit. Alioqui laxato sphincterevesicæ, non est ratio, cur pueri procul mejant, & senes propè, nisi jam dicta vesicæ puerilis contractura, indolensque, atque spontanea, à tergo compressio, adhuc insueta.

118. Doloris occasione Spasmus non est negligendus. Inprimis (non repetam, quæ de tormimbus Tractatu *de ventis* docui) non dolet contractum, ob contracturam (ut patet de scroto indolenter contracto) sed ob offensionem spiritui ac vitæ illatam. Est nempe contractura sensationis sive doloris effectus, quanquam contingat accedente contracturâ, etiam dolorem augeri. Ætas mea, quia perversorum ingeniorum ferax, paradoxum hoc cum aliis multis ridebit. Quod tamen sequens posteritas lubens amplexabitur.

119. Scholæ equidem autumârunt spasmum, per organa exsecutiva motûs voluntarii, fieri eatenus, quod dicant, ejusdem esse facultatis, functiones sanas & morbidas, quanquam alienis causis occasionalibus excitatas. Musculus ergo, cum solus sit membrum exsecutivum motûs voluntarii, & nervus, organum delativum imperii voluntatis: sequitur (ut docent) musculum, tametsi in spasmo, invitis nobis actum; attamen nequaquam contrahi, nisi ab ipsamet arbitrali facultate motrice eadem, quæ illum, dum est sanus, movet.

120. In quo, hallucinanter Scholæ sibi contradicunt: dum spasmum definiunt motûs arbitralis quidem symptoma; attamen oriri à plethora, vel inanitione, velut causis proximis, atq; continentibus. Attamen sat est cognitum, quod repletio, & inanitio, sint causæ naturales; non autem arbitrales: quæ causæ naturales, si nervum abbrevient, aut contrahant, (ut apertè docent) non fient saltem nervorum attractio, per motum arbitralem. Admiror quoque hâc in parte, Scholarum hactenus celebratas stupiditates. Nam inprimis nervus, non aliàs quàm vena, differt à musculo. Hæc quidem cruorem defert ad musculum; & ille motum.

121. Dein,

121. Dein, præter binas ſpaſmi cauſas, ab Hippocrate fortè inventas, Galenus tertiam inſuper addidit, in Scholis admiſſam, nempe virulentam qualitatem. Etenim viderat Galenus, ab ictu ſerpentum ſpaſmum conſequi; nec tamen, ictum etſi intumeſceret membrum, adhuc potuit credere, repletionem ſpaſmum effeciſſe. Defectuoſus inprimis quod neſciat, an nervus ici debeat, ut convellatur, an verò muſculus. Tum, quòd fiant mortales convulſiones, in torminibus, ſumtoque helleboro, abſque ullâ nervorum læſione, inanitione, repletione, vel veneno colico.

122. Tertiò defectuoſus etiam, quod cum in ſpaſmo fiat membri retractio, & muſculi accurtatio, non diſtinxerit (ut Pricipem medicinæ alioqui decebat) cur venenum, muſculum contrahat aut abbreviet, relinquendo ſic obſcuritatem priorem. Siquidem Galenus dicit nomen Medici, eſſe inventorem occaſionis. Quod nomen hoc loco amiſit. Quartò denique, ſi ſpaſmus contingat ab inanito, repletoque nervo: id eſt, propriâ nervi paſſione: an ergo venenoſa qualitas imprimi debeat in nervum, vel in muſculum, ut inde ſpaſmus eveniat? Quintò, defectuoſus manſit Galenus, & cum eo ſequaces Scholæ, cur ictus ſerpentis, venenoſa pharmaci qualitas, &c. fiant propria paſſio motûs voluntarii, ſuorumque organorum. Si venenum enim debeat imprimi in muſculum, ergo nervus deſinet eſſe ſubjectum proprium ſpaſmi, & per conſequens, fruſtra ſupponitur, atque requiritur ejus inanitio, vel plethora. Sin verò venenum impingat in nervum ipſum, quomodo helleborus, per inteſtina oberrans, nervum primariò afficiet? quomodo pharmacum, adhuc in ſtomacho detentum, contracturam efficiet, & à vomitu ejus, libertatem dabit? Ridiculum ſaltem, quòd affectorum muſculorum alteritas, ſpecieni mali efficiet, ſi ab effectis nervis eſſentia mali dependeat. Stultumque eſt, Emproſtotonum, Tetanum, Opiſtotonumque ſpecificè mutari, propter mutationem muſculi. Nam Muſculus, ſemper eodem modo, caudam ſcilicet verſus caput trahit.

123. Profectò ejusmodi puerilitates ex ignorantiâ morbi, & temeritate puerilis judicii neceſſario defluunt. Quocirca natura, ſpecies morborum, juxta cauſarum occaſionalium ſpeciem, non autem propter differentiam ſituum, diſtinxit.

124. Atque adeò, cum Inanitio, atque Repletio, ſint termini planè oppoſiti, non poſſent unicam Spaſmi ſpeciem producere. Durumque eſt credere, quod nervi inanitio, tota privativa, ſit æquè Spaſmo occaſionalis, quantum ejusdem nervi repletio. Prout æquè eſt ſtupidum, quod repleatur nervus, in tantum, donec nervum abbreviet, & quod ex nervulo, in latum diſtento per repletionem, abbrevietur muſculus. Quaſi nervi omnes poſſent ſubitò inaniri, itemque repleri, & in immenſum tendi, in ſingulo epilepſiæ acceſſu, fictis nimirum humoribus? Quaſi ſpaſmus eſſet muſculi duntaxat accuratio, ſubſequens ad nervi arefacti, vel humectati abbreviationem? & quidem quatenus inſueta nervi repletio nervum accurtaret, prout & altera, quæ ſuâ nervorum ariditate, nervos non minus in longum, quàm in latum minueret, eſſe retractionis convulſivæ, & non potiùs utriusque ſuppoſitæ cauſæ errore, nervi paterentur inexcuſabilem paralyſin? Scilicet tam per obſtipationem nervi, à replente (ut ajunt) pituitâ, quàm per exſiccati nervi compreſſionem? & quaſi eſſet tanta exſiccatio nervi repentina credibilis, aut in vivente poſſibilis? Imò quomodo jam ſemel arefactus nervus (puta per nimiam, ut ajunt, laxantis hellebori inſolentiam) iterum mox reſtaurationem, arefacti humidi ſui radicalis, admittat? Cur fuit neceſſe, fingere, & admittere nervi repletionem, vel inanitionem, ſi citra utramque, venenoſa qualitas donet ſpaſmum.

125. Ridiculum ergo Scholarum dogma de Spaſmi cauſis, inanitione, & repletione nervorum conſcriptis. Nam etſi cum Galeno, etiam agnoſcant tertiam, quæ ſit malignæ qualitatis; nihilominus in duabus prioribus convictæ hærent. Hallucinantur namque in materiâ, objecto, efficiente, & modo fiendi, id eſt, in toto. Quaſi nervulus, ad muſculum extentus, ſæpè vix triplicis fili groſſitiem adæquans, juſtô amplius

plius humectatus, debitoque aridior, tanto brevior seipso fieret, quantum musculus, forte ad spithamum, membra contrahit! Imò quasi tam impactio hostilis humoris, quàm nervi inanitio, dolores spasmi causaret.

126. Ridiculum huc luti siccati exemplum adferunt: cum in vivis sint impossibiles ariditates, atque etiam impossibiles cessent restaurationes; dum tamen Spasmi ejusmodi, non rarò etiam sponte essent. Putárunt Scholæ, fictas illas humectationes, & nervuli ariditates (quæ vis straminis latitudinem efficerent) musculum contrahere, vel in pedalem convulsionem. Nec item valet exemplum, quod fides testudinis, pluvio cœlo madida, dissiliat rupta, quatenus imbibito liquore accurtata sit. Nam inprimis duplò longius extendi potuisset, quàm ejus ficta in latum extensio eandem accurtasset: non advertunt Scholæ, membranam madidam esse fragilem, ut & siccam: ideoque & fides servari, in oleo pingues, ne madefiant, aut arescant.

127. Apage cum exemplis, quæ in vivo locum non habent! 1. Nam in vivo, nervi non ita siccari possunt, ut eorum ariditas ullam causet abbreviationem. 2. Semel exsiccati nunquam humectationem deinceps recipiunt magis, quàm ipsa senectus arida. 3. Spasmum à laxativo ortum negant à veneno factum: nam si in solutivo toxicum agnoscerent, sibi matutipium abscinderent. Ergo Spasmus à solutivo, quatenus inaniente tantum, non autem tanquam à virulento pharmaco; esset ab inanitione scilicet, & ariditate nervorum. At restituitur non rarò spasmus à solutivo ortus. Ergo non à siccitate nervorum natus. 4. Omnis senex macilentus perpetuo spasmo, ac universali retractus esset. 5. Cum nervus non sit membrum exsecutivum motûs, ergo nervi abbreviatio non arguit artuum convulsionem, quasi ad accurtationem nervuli, brachium, aut crus, sequi deberet. 6. Humectato nervo, (ita ut tantò esset brevior factus, quantum imbibito humore peregrino, in latum esset extentus) cum ejusmodi humor esset planè contra naturam, paralysin potiùs, quàm Spasmum efficeret. Est autem paralysis è diametro opposita, tam in sensu, quàm in motu, ipsi spasmo. 7. Qui posset ictus calvariæ, uno momento, omnes statim unius lateris nervos arefacere, alios verò sibi oppositos humectando, in latum confestim deducere, ut Spasmum simul & paralysin efficiant? Cumque tam inanitio quàm repletio Spasmi in causam fingantur, deberet ictus calvariæ utrimque Spasmum producere. 8. Non mirum itaque, Spasmo tam infausta applicata remedia, si cuncta morborum requisita ignorent hactenus Academiæ.

128. Novisse enim debebant, omnem Spasmum esse Blas vitale musculorum, ex Archeo innato suscitatum: cujus occasio est malignum aliquod irruens in Archeum, musculorum vitæ insidians. Quid si Hippocrates causam Spasmi, ad inanitionem & repletionem retulerit, respexit ad occasiones vitæ præcedentis. Nimirum quod pergræcantibus, itemque multâ venarum depletione, consulsio frequens esset. Mentemque Senis non capiens Galenus, ad nervorum repletionem & inanitionem humoralem, posteró, ac suo commento tabefecit.

129. Spretis itaq; ejusmodi anilibus figmentis, juventuti credulæ per Scholas persuasis, dico. Musculis inesse duplicem motum, unum nimirum, quatenus est organum motûs arbitralis: atque alterum, sibi proprium. Per quem etsi sese retrahat versus suum caput: attamen nil obstat, quin spiritus, partibus illis motivis insitus, illas retrahat ac moveat: prout jam ante, de scrotó, dictum est. Nec enim naturæ repugnat, partes proprio motu locali subsilire, abstente animâ: tristi scilicet sensatione, partes alio imperatore mobiles, furiosè contrahi. Cùm musculis singulariter desit alius conspicuus motus, quo designet sibi illatam noxam, præter eum, quo exsequitur arbitralem animæ motum. Quin imò naturale est penitus omnibus membris, & communi partium nisui proprium, illas contrahi ob tristem illatæ injuriæ sensum. Quem locum Scholæ deseruêre intactum.

130. Quare erroneum censui, cum Scholis Spasmum credere affectionem capitis. Nam jam in hoc recedunt à thesibus suis, quibus supponunt, Spasmum esse ex repletione, inanitione

tione, vel qualitate venenosâ nervorum: nisi malint jam mutatis victibus, Spasmum orin ex repletione, vel evacuatione capitis. Spasmus autem est accidens spiritûs sensitivi, quod manifestant inprimis nervorum punctura, vel tendinum, itemque febres, sumta venena laxantia, ictus serpentum, atque alias his paria.

131. Nec interim contra arguit, quòd ictus capitis etiam spasmum inferat: cum non minor capiti, quàm intestino, in torminibus, sit authoritas pro fabricâ Spasmi. Tam scilicet Spasmus à capite oriundus, quàm à vitâ sensitivâ, virus perhorrescente natus, est clientum musculorum. In ictu capitis, quid statim veneno, latus contractum contaminavit? quidve confestim omnes illius lateris nervos inanivit, aut replevit? nonne cerebrum sternutando quatit? membrana pulmonem ambiens, in asthmate contrahitur sicco? Corrugatur, contrahiturque pleura, in pleuritide, atque hactenus sponte à costis se avellit? Contrahiturque non infrequenter *Mediastinum*? etiam Diaphragma notabili pressuræ anxietate angustiatur? Cui hactenus nomen deest, licèt affectus is palpitationi cordis frequens. Splenis quoque obtusi quandoque dolores, contracti visceris sunt indices. Contrahitur quoque stomachus singultu, vomitu, & doloribus stomachicis. Sunt nimirum in his membranis contracturæ interpolatæ, quoties infestans causa occasionalis movetur, recurritvè. *Incipiente quoq; Hydrope, vel Ictero, imò vel ante natam aquâ*, aut ventum, sæpè contrahitur, indurescitque abdomen uno latere.

132. Intestina demum, non solâ ventorum distensione (quæ nullos parit dolores, non constipata alvo) sed potiùs contractura sui ostentant tormina intermittentia. Quod alibi trans umbilicum infantis me contemplatum fuisse, scripsi. Cernebam nempè quoties tormina maximè urgerent, quod insultus epileptici concitarentur; intestina autem, pro doloris mensurâ, variè velut ambulando convoluta, & contracta: intestinis aliàs sedatis, ac planè quiescentibus. Acidum enim atque ponticum excrementum in colicis pungit animam sensitivam; hæcque dolorem parit, ac quasi per intervalla contrahit intestinum, ventusque tum inibi conclusus, fortè fortunâ, intestinum tendit. Non igitur colica ventosa (ad distinctionem descendentis Duelech, sic dicta) à causâ; sed à symptomate posteriore, & accidentali nomen habet. Sic pariter à laxativis sæpè recurrit dolor torminum cum contracturâ, curaturque contracturam mitigantibus. Vix namque discernuntur ventosa, à calculosâ colica: quia idem doloris symptoma, crispatis contractisque intestinis, in utrâque pariter apparet. Sic enim amygdalinum epotum dolores lenit, quia contracta intestina obliniendo pacat. Itaque cum dolor contracturam pariat, & hæc vicissim dolorem novum; cernimus, quòd dolor dolorem gignat sæpe, ac sui simile.

133. Dein, quoties cuti, venis, arteriis, vel nervis accidit injuria, in rugas se contrahunt per vim animæ sensitivæ. *Quam insigniter namque statim arteria, sub dolore quolibet indurescit? Cujus duritiem non (ut Scholæ arbitrantur) ariditatem arteriæ; sed ejus tensionem, sive spasmum singulatem arguit:* quæque ob id, instante rursus sudore, contractionis relaxationem, cum mollitudine, prodit. Alioqui siccatæ induratæque arteriæ æqua est possibilitas rehumectandi, quam est senii spes auferendi.

134. Nonne etiam contracta vesica, expertes sæpè fefellit Lithotomos? Contrahuntur sic parastata vasa, *in gonorrhœâ, spermatis stimulo excitata.* Pudendum quoque contractum intrò, sic subinde evanescit, ut absque præputio exstet nihil. Sic & sui sunt musculorum crampi. Sicque parturiens, per intervalla suas ac immanes contracturas patitur, quoties uterus à tergo se corrugat, ut latentem expellat sarcinam. Os pectinis quoque, ad pubem, spontaneâ sui contracturâ, exitum venienti pandit fœtui, atroci dolore. Vidi & hysterici tendines, loco natali ligamenti, sponte dissiliisse, contractosque immani dolore, itemque ad pristinum locum rediisse, quæque dum id sæpiùs essent perpessæ, mitioris doloris conquestas notavi (an fortè in isto nervorum subsultu, &

vaga-

vagâ digreſſione, Scholæ agnoſcent ſubitam inanitionem, repletionem, aut qualitatis virulentæ hoſpitium? horumque ſubitanea exilia?) Nephritidi quoque familiare, & ureteres contrahi ferociſſimo dolore, nil urgente fortaſſis præterquam teneriore ſabulo.

135. Inſolentis ſemper ratus ſum ignorantiæ, ventos (juxta Scholas) in nervis, ac tendinibus oriri, vel deforis in nervis concipi; crampi (ob id enim flatulenti) autores, imò & inde tolli ferè ad arbitrium. Spiritus enim ſenſitivus, doloris horrens, venas, arterias, tendines, atque membranas, furiosè contrahit. Dumque ſubter ejusmodi furores ſperatum auxilium non reperit, ejus incrementum ſuſcitat. Sic nempe ſpina digito impacta, quatenus dolet, criſpat & indurat arteriam, ejusque pulſum, qui antea ibidem non erat obvius, obdurat, ob ſolam arteriæ contractæ tenſionem. Doloris namque proprium eſt convellere, ac contrahere. Ita quidem, ut os ſupra pubem, & in lumbis, contrahatur ſponte, in parturiente, quanquam nullo ductore aut motore muſculo. Quippe dolor, propria ſui natura, eſt contractiv⁹ membrorum, idque motu naturali, & nequaquam arbitrali: quod potiſſimùm in labris vulnerum ſpectatur, quippe quæ indolentia ſunt, quamdiu flaccida labra habent, nec contracta.

136. Scholæ autem in natura doloris, contracturas, ut etiam animam ſenſitivam præterière, transcurrendo ad ventos, decubitum humorum excrementitiorū, acrimoniam, conſonantiam, & deuteropathiam partium, quæ tamen ſcopo doloris ſunt prorſus aliena; quia ſunt tantùm nomina abſtracta, ac plerumque, ne in minimo puncto, cauſam continentia, prout Tractatu de cauſis morbificis, tanquam in certaminis palæſtrâ, demonſtravi. Etenim ureteribus (pro exemplo in terminis Lithiaſis) nulla eſt neceſſitudo, dependentia dominii, clientelæ, uſurpationis, poſſeſſionis, conſuetudinis, communitasque canalium, aut excrementorum cum inteſtinis aut ſtomacho. Etenim ſi dolente ſiniſtra gutturis parte, ne dextera quidem in tanto angiportu, ſubinde afflicta ſit: quare vicinitatem, ac dependentiam partium, in officiorum deſtinatione, atque ſitu, diſparatarum, & diſcrepantium, meritò non ſuſpicabimur?

137. Sufficit ergo hactenus, quòd omnis dolor, contracturæ autor, præſupponat exoſum hoſpitem. Sunt nempe contracturæ etiam indolentes (ut antè de ſcroto) quæque non tam à dolore, quàm à mera moleſtia, ortum trahunt. Verùm contracturæ dolentes fiunt à cauſis hoſtilibus. Sic nempe dolent, quæ ſpiritum, dictum (propter animam) ſenſitivum, acredine, ponticitate, aut gradibus caloris, vel frigoris iciunt. Eſt autem dolor intenſiſſimus ab igne: ab alcalibus ac corrodentibus, deinde, quia igni proximis: deinceps ab auſteris, ponticis, & acidis, quia contracturæ finitimis. Mox dein à ſalſis: tum demum ab acribus, atque tandem ab aliquibus amaris. A venenis autem, ut talibus, immanis conſurgit dolor, quod in peſte ordinarium, & quia à venenis, ſæpe absque acrimonia, tantus ſurgit dolor, deſignatur veritas: Nimirum quòd à judicio animæ ſenſitivæ dolor emanet. Corroſiva enim, cùm ipſam ſenſitivam erodant, ignis inſtar, ipſas partes abſumunt. Alumen autem, vitriolum, aquæ fortes, omphacium denique, atque acuta quælibet etiam, quatenus per ſe fibras organorum criſpant, & convellunt. Proinde excrementa ejusmodi ſunt convulſoria, atque dolorifica. Sunt etiam Alcalia, quæ ſopiunt dolores, in caſibus nimirum, ubi maximas frangunt putredinum acidi-tates. Etenim ſub canicula, dum carnes inſtantem minantur corruptionem, fiunt carnium juſcula ingrato ſapore acida. Unde in podagra, colica, & ulceribus rodentibus, ac putreſcentibus, primùm concepi dolores prodire ex acido. Dolet item anima ſenſitiva primùm, quæ tandem aſſueta, minùs excandeſcit, perinde ut inſuetus equus calcaria recuſat. Eſt namque natura in ſe, tota furioſa ac ſymptomatica, ſenſimque doloribus aſſueta miteſcit. Quare Philautia, & ultio, ſenſu priora, ſive antiquiora ſunt: quod in naturæ gremio, ante ſenſum, intimè ſeminibus inſint. Iræ enim, agoniæ, ultionis, triſtitiæ, ac metûs characteres, ſive imagines, contracturas, ſuis

istis Ideis pares, pariunt. Nam cognitione quâ nemus non anteà visam felem horret, spiritus lacessitus concitatur in iram, pavorem, &c. qui suâ Ideâ, veluti stigmate, in membra, suum exserit furorem. Frigescit 1. manus, quia calor ibidem à vita fotus, per frigus exstinguitur; non autem, quod spiritus vitalis intrò refugiat, relicto sanguine, cui nupserat: multoque minus, quod calor, ut nuda qualitas, intrò migret, abeat, redeatque, tanquam in comœdia. 2. Minuto jam calore, persistente quoque frigore, frigus invalescit: ac tum stupet sensus in manu. Comprimuntur nempe spiritus sensitivi abstracti: scilicet qui sunt in nervis, non autem in arteriis, quia spiritus nupsit sanguini arteriali firmius, ac venarum proprium est, etiam à morte, cruorem à concretione præservare. Spiritus namque vitalis, fomento cordis, à retrò sustinetur, quantum potest. Ideoque in illo stupore, adhuc detinetur vita. 3. In manu languet motus: quia spiritus in carne concreti, cùm à tergo per cor non sat foveantur, sensim pereunt, sensimq; alterantur. 4. Dein perit motus unà & sensus extinguitur, dum videlicet extravenatº cruor grumescere minatur: manente adhuc vitâ. 5. Adeoque tandem artus à frigore totaliter privantur vitâ, dum nempe cruor in grumos jam abiit, obiit. In tertio itaque ac quarto gradu prædicto, calefactâ manu, dolor emergit. Etenim quatenus cor à retrò inspirat novum spiritum sensitivum, qui dum mortem in procinctu adfuturam notat, velut ibidem iratus, suæ indignationis Ideam statim fabricat, adeoque nativam dulcedinem sive complacentiam exuit. Prout in Tractatu de morbosis ideis, in opere de ortu medicinæ, luculentiùs demonstrabo. Sic spiritus sensitivus, qui non à frigore pessundatus, sed à compressione repulsus est: in sui reditu aliam suæ indignationis Ideam, aliumque dolorem velut acicularem concitat. Ignoscat interim Lector, quod veneni glacialis nomen mutuare debuerim, absque frigoris præeuntis necessitate: Non enim glaciale venenum istud voco: quasi sit infrigidatum, uti jam de manuum stupore dixi; sed infrigidans, simulque stupefaciens, ac sensum motumque tollens. Itaque nominis similitudo, non à radice, sed ab effectu ortum ducit. Ac postremò, in hoc parergo pro operius hujus, & sensationis epilogo, ruminemus saltem remedia Medentum in Apoplexiâ, stupore, vertigine, catalepsi, catocho, comate, contracturis, vellicatione palpebrarum, oculorum, linguæ, & labrorum. Reperies namque statim præscribi venæ-sectionem ac enema: Dubitantes nimirum, an stercus an in ore linguam & labra vellicet, sopores item, ac stupores cudat in ægro, ut in Medente peperit stupiditates atque neglectum; an verò hæc à cruore oriantur: Itaque utrumque mox intentant simul. Sequenti die dein purgantia exhibent. Ac tertio, sudores, *post frictiones promovent, incertitudine repleti. Præsidia eorum nempe, sunt universalia*: quia desunt alia, & ignorant talia. Ideoque totalia, usualia, sunt generalia. Defectu cognitionis causarum efficientium, duntaxat circa producta vagantur: non soliciti de fabricatore radicali, ac priore, ad submovendum effectum tantùm occupantur. Non quod sperent reditum, relinquendo radicem, ut inde sibi fructum carpant; (Id namque de probo viro suspicari nolo) sed lucro *nimis anhelanter intenti, de fabricatore morborum nil cogitarunt* hactenus à Scholis. Nec mirum sanè! Quippe Medicina (ut ab initio dixi, sic iterùm finio) est donum Dei. Hic autem dona sua subtrahit lucro intentis, nec semel cogitantibus de mandato: Estote misericordes, sicut Pater vester, qui est in cœlis, est misericors: à quo omne donum bonũ & luminosum descendit. Hæc est ergo, quam dixi, luctuosa insensilitatis & doloris tragœdia moderna, eventu ægrorum prorsus tragico.

FEBRIUM DOCTRINA INAVDITA.

LECTORI

Scientiam, Sanitatem, Gaudium,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT

TOPARCHA

IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

P. L. optat.

INDEX CONTENTORUM PRÆFATIONIS.

1. HIc Tractatus laceratus è magno volumine, quod inscribitur, Initia Physica nova & inaudita. 2. Elogia Authoris contra Medentes discere recusantes.

VIdi ducentos fortè Authores de Febribus, puduit idcirco tituli; sed cùm penitius rem ipsam consideravi, vidi, quòd alii ad unum omnes, cantum cuculi cecinerint, idemque semper aliis verbis sibi subscripserint. Inde enim deprehendi, quòd à diebus Hippocratis, medicina steterit, si non retroiverit; saltem non profecerit, quia per novas indies centurias, ivit in circulum. Itum est, non quà eundum, sed quà secuti sunt cæcos ductores, quos Altissimus non creavit, elegitve in Medicos; sed qui per laceras Ethnicismi, & Atheismi senestras, intrarunt in naturam. Puduit sanè, imò & doluit notissi-

mam morborum febrim, hodie totâ ſuâ tragœdiâ viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus eſſe, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi ſtatuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & ſanationibus, ingens certè atque inauditum conſcripſi, ab ipſis veræ Philoſophiæ incunabulis, inſueta nempe principia, vera demonſtravi, quolibet demonſtrationum genere. Ex hoc opere laceravi hunc Tractatum de Febribus, cum indies viderem abuſus creſcere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc Tractatum, absque cognitis morborum doctrinis, quia ſcio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus aſſentiendo, quàm indagando ſtuduêre: etſi hoc ſtudii genus quandam pigritiam, & penuriam judicii, atteſtetur. Interim ſpero, non defuturos veri amantes, qui in ſanitatem proximi inhiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquiſſimo Medico audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim oneroſum eſſe deberet, poſſe diſcere aliorum laboribus; licet tædioſum ſit Veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo hactenus febres ex eſſentia novit, nemo illarum ſanationem ex arte inſtituit, quod omnes prætereundo veram cognitionem cauſarum, & modi fiendi, remedia quærere neglexerint. In calores ſuas ſagittas exploſerunt, verumque ſcopum rei prætergerunt. At cum hujus ævi tanta ſit judiciorum protervia, & ſingularis quædam inſolentia, metui ſanè, ne opus meum, ulceroſum hoc ſeculum admiſerit. Indicabit hic Tractatulus velut jacta teſſera, quid Dominus de meis laboribus ſtatuerit. Interea qui jam conſenuerunt in ſuis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forſitan ab aſſuetis receſſiſſe. Rogo ſaltem, viderint, qualiter animas ſuas, cauſamque viduarum, & pupillorum, omnibus commendatam, cuſtodiverint. Vale.

TRACTATUS DE FEBRIBUS.

Definitio febris Veterum examinatur.

CAPUT I.

1. Febris hactenus radicaliter incognita.
2. Definitio febris juxta Scholas, in qua (pro 3.) prima Clauſula omiſſa etiam de requiſitis Veterum.
4. Alter defectus definitionis.
5. Vanum Scholarum ſubterfugium.
6. Aliquot anxietates inde conſequentes.
7. Alia latibula.
8. Alii contradicunt ſenſu notis.
9. Luridum argumentum horum.
10. Examinatur ſitis febrientium.
11. Argumentum à remedio ſitis.
12. Argumentum à pari de ſopore ſumtum.
13. Aliud à ſiti in vigore febrium.
14. Febrim male definire, lethalis eſt ignorãtia.
15. Argumentum contra Scholas de calore febrili.
16. Alterum.
17. Tertium.
18. Quartum.
19. Quintum.
20. Calor febrilis non ex materiâ peccante.

21. Alte-

21. *Alterum argumentum.*
22. *Tertium.*
23. *Quartum.*
24. *Quintum.* (*tis*
25. *Calorem febrilem non esse materiæ peccan-*
26. *Materia febrilis tantùm occasionaliter ca-*
lefacit.
27. *Opifex caloris febrilis quis?*
28. *Origo caloris præter naturam.*
29. *Calefacere & calere ut differant.* (*febris.*
30. *Calor est accidens posterius, ad essentiam*
31. *Vnde calor febrilis?*
32. *Febris non est essentialiter calor.*

FEbris plerosque morbos antecedit, comitatur, vel sequitur. Febri itaque non minus quàm lithiasi peculiarem Tractatum debui. Quippe quæ licet familiarissima, potissimum tamen nostra saginat cœmeteria, & castra depopulatur. Morbus vel à limine, sive sui initio notus quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hactenus, in causis, modo fiendi, sedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuivis Philosophiæ studiis imbuto, luculenter patebit.

2 3. Enimverò Scholæ febrim definiunt, quod sit calor præter naturam, accensus primùm in corde, dein delatus per totum corpus, (addam ex mente illarum, Actiones plerasque lædens.)

4. Apex rei est, quod genus definiti, sive essentiam febris, vocant calorem non qualemcunque; sed eum, qui præter naturam fuerit, & gradu suo læserit. Adeoque cum calor ille sit essentialis febri, deberet inprimis ita esse à febri inseparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus sit illi comes calor iste.

5. Inprimis se noviter objecêre Castrenses febres, quæ citra sitim, ac manifestum calorem, accidunt: Id est, ab initio in finem vitæ usque, absque calore suam peragunt tragœdiam. Si dicant has febres Veteribus ignotas, nec ideo sub definitione comprehensas.

6. Concludo saltem inde, has febres nec ideo esse posse febres, vel febrium essentiam non alligari necessario, sed tantùm per accidens, calori. Dein iterum, quod definitio febrium ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis servata, non sit adæquata naturæ febrili. Ac tertio, quicunque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot senserit, febrium principiis, non persuadeat tamen febrim sibi inchoatam vel adesse, sed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quanquam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labrisque præ frigore liveat, persuadeat tamen sibi per ejusmodi squalores, febrium initia illa, non esse febrium initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) vera febri extinctum, credat qui volet: etenim non soleo de contingentibus sensu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim stupidus sum, quod de sensibilibus, nonnisi sensuum judicio sto.

7. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores subterfugiunt in latibula, ut Galeni sensa tueantur: nam quidam volunt, quod frigus, aut rigor, non sint febrium initia; sed principia accessionis. Sed hos Galenus ipse dejicit, dicens: Intelligimis primum nomine paroxysmi, totius accessionis partem pessimam. Quod sonat: accessionem, & febrim, esse synonyma. Sed agedum, si frigus dicat initium accessionis, & non febris, saltem accessio adventantem febrim dicit; adeoque necessario initium accessionis erit initium febris.

8. *Alii* proinde maluére apertis oculis non videre, non sentire. Quare dicunt, revera in principio febrili nullum sentiri frigus verum, sed mendux, atque dolosum sensuum lenocinium: dumque exterius frigent, volunt, quod internè æstuent, crementurque vero calore, quamvis aliter sentiant.

9. Atqui ejusmodi delitia quilibet è medio rure facilè explodet. Nam per aliquot horas, intensissimum frigus penetralia obsidet. Etenim in tam aperta, & indubia frigoris historia, (quæ facti & sensus est) argumentum sat luridum proferunt: Intus est magnus calor (inquiunt) licet non sensibilis: quia siti continua premuntur, quæ ut est siccitatis index primario, hæc tamen in vivis præsupponit æqualem sibi calorem. Adeoque plus authoritatis meretur sitis, quàm sensus.

10. At

10. At nesciunt hanc sitim, non à calore, ut neque à siccitate manare, prout aliàs contingit in siti naturali. Ideo enim nec exhibito potu sedari. Quod regulariter fieri deberet, si à sicco vel calido sitis ista oriretur. Fallax ergo sitis, non autem frigus.

11. Oritur namque sitis ab excremento, quod facultatem istam sensitivam, ejusque organum malè affectat, illuditque non secus, atque si repentè magna siccitas adveniisset. Nam solet acidum sulfuris (quod in se siccissimum & corrosivum) ejusmodi fallacem sitim delinire non secus atque aqua ignem extinguit. Atqui saltem non concedent Adversarii, siccitatem tolli per siccissima remedia; non autem humidorum, & frigidorum potatione potiùs.

12. Sed cur non licet pari ratione ariolari, frigus in febrium initio, ex sopore invicto? cùm non minùs Scholæ statuant, soporem ab invicto frigore provenire, quàm sitim à siccitate. Nec obest, quòd sopor non omnibus adsit febrientibus. *Sufficit namque, ac majorem confusionem adfert, quod aliquibus sit frequens sopor.*

13. Sed tandem quò evadent, si in vigore febrium (quæ statio est febrium æstuosissima) concedant non tantùm sitim, quantam initio; attamen interiora, tum ad sensum, multâ anxietate æstuant maximè. Quare si calorem prodat sitis, hujusque indicium sit à calore inseparabile, *sic ut trementes præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet maxima sitis premere*, sub calidissimâ febrium ætate. At qui istud negant, quid agent ergo propriâ reti capti? Longè itaque errant, quotquot ab accidentibus, per accidens subsequentibus, de rerum nativis radicibus ferunt sua judicia.

14. Est ergo lethalis ignorantiæ, febrim malè definivisse, si juxta definitionem febrim curaverint. Imò per legem Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè curant pertinaciter eos, qui suam vitam ipsis concredidêre: Utpote quorum reatu, tot millionum myriades tam infaustè necantur.

15. Enimverò si febris, sive calor febrilis (sunt enim hæc duo synonyma in Scholis) debeat primùm accendi in corde, neque tamen febrium materia (quam ajunt de uno ex quatuor humoribus putrefactis prodire) consistat in sinubus cordis: ergo calor, sive febris, non accenditur primùm in materiâ febrili, frustraque inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam causam caloris præter naturam inveniant. Ac per consequens, exin ruit definitio febris.

16. Imò inde sequitur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non exsistat in suâ materiâ unde causatur (ut volunt) materialiter, & originaliter; sed alibi, puta in solo corde.

17. Iterum ex eadem thesi sequitur, quòd ut sit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem; sed aliud accensibile, primariò residens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accensibile corpus, unà cum Hippocrate, voco spiritum impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Veterum huc attuli; sed extortum est, atque *per vim, mihi concedi jussi; de quo suo loco, ubi de causâ efficiente febrium disseram.* Saltem *eo* nunc violenter impetrato sequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in se primariò, vel efficienter caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, si primum accensibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in febri calet supra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accensum, ante accessum febris: adeoque omni modo differt à *materia peccante in febribus.*

18. Tandem & hinc aptè concluditur, quòd cuicunque intendunt perimere febrim per refrigerantia, ut talia, non intendant sanare per causarum ablationem, per radicum succisionem, evulsionemque fontis, atque fomitis febrilis; sed duntaxat intendunt auferre, & corrigere calorem, qui est quoddam productum posterius, hospitatum extra materiam febrilem.

19. Applicant nempe sua remedia ad posterius, non autem ad prius. Siquidem calor febrium, est accensus in impetum faciente Archeo: & radix febrium est ipsa materia peccans. Respiciunt ergo tantū ad ablationē effect⁹ consequentis, & resultantis ex positione radicis illius, cujus ergo Arche⁹ non quidē à radice accenditur,

ditur; sed à calore aliunde hausto. Dum nimirum seipsum accendit propriâ thymosi, & calore suo ad gradum, supra exigentiam deducto, in quo totus est molestus, quatenus supra suæ exigentiæ amplitudinem est delatus.

20. Nec enim putandum, quòd exosæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, sic insit aliquis calor, ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque est tale, illud ipsum volunt esse magis tale.

21. Deinde etiam, quia omne agens calefactivum, per sui species, fortius agat in propinquum, quàm in distans. Quapropter si materia febrilis suo calore reliqua calefaceret, necesse esset, quòd centrum, sive nidus quo recipitur ista materia febrilis peccans, prius torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod distans calefieret.

22. Imò, si materia peccans propriâ sponte caleret, & febris esset, is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet esse continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans penitus esset consumta in cinerem.

23. Neque ideo ulla esset ratio repetitionis, vel recidivæ, cum materia peccans, ad sui consumtionem usque ex generali proprietate semper calefaceret.

24. Quin imo & cadaver tam caleret post mortem, & febri torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obsequio mors advenit, etiamnum perstet in cadavere: cumque eam supponunt calidam, proprio putredinis calore, magisque sit putrida post mortem, ut & potentius à morte putrefaciens, pluresque afficiat partes sibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret post mortem, quàm in vitâ. At sanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, statim à morte cessat, omnisque calor cum vitâ exspirat.

25. Quod nos instruere deberet, calorem febrilem non esse materiæ peccanti proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus.

26. Ergo perpetuò verum est, quod materia peccans tantum occasionaliter calefaciat.

27. Archeus verò sit omnis alterationis opifex, adeoque hoc titulo impetum faciens, efficienter, primariò, immediatè, semper, ubique, & solus non calefaciat, juxta axioma. Quidquid in sanis edit actiones sanas, idipsum in morbis edit actiones vitiatas. Spiritus enim iste calefacit hominem naturaliter in sanitate, idem qui in febribus æstuat.

28. Per exemplum. Spina querna digito infixa, actu & potentialiter frigida, mox in digito excitat calorem præter naturam. Non quidem, quod calidi humores affluant, quasi per spinam eò convocati, exspectassent spinæ vulnus, & qui aliàs suis sedibus temperati resedissent. Siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditum venienti cruori præripit. Et ipse per se quoque non calet; sed ex gratia vitalis spiritus. Itaque inflammatio, & tumor cum pulsu duro, dolore, & à calore, à solo spiritu causaliter; ab infixâ verò spinâ, occasionaliter duntaxat, procedunt.

29. Paradigma certè ad febris positionem, modum, cognitionem & sanationem sufficiens. Nimirum causa peccans in febri non calet ex se; calefacit autem tantum occasionaliter, & ad spinæ sive causæ occasionalis evulsionem sequitur sanitas.

30. Solus ubique Archeus effectivè febrim concitat, & quo abeunte per mortem, cessat cum eo febris. Ergo calor est accidens posterius, & subsequens ad febris essentiam.

31. Accendit nimirum seipsum Archeus, in nisu, quo cuperet expellere materiam occasionalem, tanquam sibi impactam spinam. Hanc autem quicunque aufert, sive id fiat per calida media, sive per temperata, sive demum per frigida, is morbum à radice tollit, & est naturæ quasi indifferens. Quia eo ipso sedatur, cessatque thymosis Archei.

32. Quamobrem calor, utcunque præter naturam auctus, indicium possit esse febrium; non est tamen ipse febris, nec illi ideo inter medendum, magnopere est insudandum. Hinc nempe Hippocrates seriò monuit, calorem & frigus non esse morbos, ut neque horum causas; sed causas (nimirum occasionales) morborum, esse amarum, acre, salsum, ponticum, &c.

Spiritum verò esse eum, qui impetus omnes facit. Galenus dein quingentis facilè annis Hippocrate junior, multum chartæ maculavit, suaque dicacitate sequaces ad se allexit. Posteritas vero admirata hunc garritum, eundem secuta est: maximi semper fecit, quod fuit minimi. Dein mundus in judiciis frivolis ubique insenuit, magni æstimans semper ponderis, quod suæ esset inconstantiæ simillimum.

NUTANTES SCHOLÆ INTRODUXERE PUTREDINEM.

CAPUT II.

1. *Scholæ coactæ sunt præter calorem aliud in febribus comminisci.*
2. *Alter defectus in definitione febris.*
3. *Contradicunt Scholæ positis à se principiis.*
4. *Quod febrium essentia non sit à calore.*
5. *Sensim obliviscuntur suarum thesium.*
6. *Aroma rosarum calidissimum.*
7. *An calor febrilis rectè à Scholis censeatur oriri à putredine?*
8. *Febris maligna in quo differat à reliquis?*
9. *Crisis febrium à sudore sit saluberrima.*
10. *Cur Scholæ refugerint ad putredinem?*
11. *Stolida comparatio caloris in fimo equino.*
12. *Cur fimus equi caleat?*
13. *Gradus caloris putrescentis rei non sufficienter totum hominem in febri est calefaciendo.*
14. *Putrefactio nusquam est causa caloris.*
15. *Fimus non calescit à putredine.*
16. *Cur calorem febrilem non à thermis desumserint?*
17. *Ignorantia radicum Scholas detorsit ad effectuum considerationes & remedia.*
18. *Fimus calorem perdit, dum incipit putrere.*
19. *Cæcitas ingens Scholarum.*
20. *Galenus erroris convictus.*
21. *Cruorem in venis nunquam putrefieri, adeoque erroneum est, quod de Synocho nugantur.*
22. *Probantur præcedentia.*
23. *Dos venarum.*
24. *Vel ruit natura, vel Scholarum doctrina.*
25. *Paradigma ex varietate cruoris.*
26. *Ridicula tabula cruoris emissi.*
27. *Argumentum à Peste contra usum Scholarum.*
28. *Iterum à Pleuritide.*
29. *Calores & turbulentia cruoris non testantur ejus vitia.*
30. *Lurida Scholarum deceptio.*
31. *Humores in febribus supponere putridos, ridiculum.*
32. *Contra definitionem febrium præcedentis capitis, aliquot allegantur absurda.*
33. *Frivola excusatio per Diariam.*
34. *Impugnatur iterum præcedens febrium definitio.*
35. *Scholarum inconstantia.*
36. *Cruorem non putrere in venis.*
37. *Corruptio unde?*
38. *Cruorem hæmorrhoidum non esse putridum.*
39. *Remedium mirabile contra hæmorrhoides, per annulum. Itemque pro aliis morbis.*

MEditabantur Scholæ, quod non rarò calor per exercitia efflorescceret, febrientium calori non absimilis; qui cùm tamen febrilis non esset, calorem quidem febribus necessarium censuerunt: non indifferenter quemlibet, sed illum qui è putredine suscitaretur. Jam non amplius de calore anxiæ, ut neque de gradu, aut intemperie ejus; sed potius de causâ continente illius. Neque enim sufficere visus est calor graduatus præter naturam pro febri, nisi & is emergat è putredine.

2. Quæ certè particula torpidè omissa est in præfata febrium definitione. Ergo jam febris essentia non amplius est nudus calor, nec hic distinguet febres ex diversitate caloris, (licet species inde resultet, unde essentia) sed humorum putridorum, vel saltem putrescentium varietatibus.

3. Bellè

3. Bellè ſane inceptum ſic eſt à poſitis termi nis vagari, ut cum antea non reſpicerent niſi calorem, qui ſuperaret conſuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & ſubjectum putredinis, quem volunt accenſum in materiâ peccante putrida; non autem amplius primum in corde.

4. At cum caloris, non niſi unica ſit ſpecies in gradu, momenta verò ejuſdem plurima: ſintque ſpecies febrium plurimæ, nec poſſit multitudo febrium ſpecifica prodire ex unica ſpecie caloris præter naturam. Ergo in eſſe caloris aliud ſpectatur præter gradum ejuſdem. Non ergo calor conſtituet eſſentiam febrilem; ſed iſtud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diverſitas. Si ergo putredo diverſorum ſit cauſa efficiens diverſitatis febrium, tam erit calor cauſatum putredinis, quàm ipſamet febris: adeoque cum actio cauſalitatis putridi aliud quid involvat præter calorem ipſum, non poterit febris eſſe calor.

5. Jam Scholæ confusè, plurima utrobique adſtruunt, ut ſi ipſas non juvet unum, juvet ſaltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem ſervent mordicus, eamque adorent; ſenſim tamen ab intemperie nudâ caloris deflectunt, ad humorum putredinem.

6. Nec ſiſtunt in his nugis, quin inſuper ad remedia calida refugiant, oblitæ ſuarum theſium. Idque ſive attentent purgationes, ſive demum ad propria febrium ſpecifica ſeſe converterint. Quid namque in medendo eſt modo ſolennius, quam pro febri dediſſe apozemata ex lupulo, aſparago, &c. eademque ſaccharo condidiſſe? Quid enim aromate roſis incluſo eſt ardentius, ſive ſaporem ſpectes, ſive applicationem; ſine quo tamen ipſa roſa merum eſt cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm ſulfuris aut vitrioli corroſivum, (multipliciter ſuadente lucro adulteratum) julapiis febrilibus immiſcuiſſe? Rhabarbaro deniq; & ſcammoneatis, fontes quos fingunt humores elicuiſſe?

7. Ergo ante omnia ex profeſſo examinandum, an febrilis calor ſuum debeat ortum putredini. Quamobrem inprimis docui palàm, calorem febrilem nullatenus pendere cauſaliter ex materiâ peccante.

8. Deinde didici, quod ſola febris maligna in hoc à cæteris diſcrepet, quod ſua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ ſi dein in ſui faſtigium perreptârit, donec putredo ſit in facto eſſe, intusque manſerit, neceſſariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri eſſe, foras propulſetur, (ut in variolis, eryſipelate &c.) plerumque ſanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur ſanitas.

9. Hinc namque febres cient ſub finem ſudores ſpontaneos. Eſtque Criſis, quæ per ſudores terminatur, longè ſaluberrima, & per conſequens etiam remedia ſudorifera.

10. Confugerunt autem ad putredinem, ut reperirent cauſam; unde primum frigus, mox dein calorem ſtabilirent.

11. Aſſumunt ideo fimum equinum, actu frigidum, ſponte incaleſcere, propter putredinem. At quàm ſtolidè utrobique credulo mundo imponunt! Nam vaccinus, ex iiſdem alimentis, melius putruit & digeſtus eſt, quàm equinus; tamen non incaleſcit. Fimus etiam equi, qui gramine paſcitur, aut viciis, non incaleſcit, prout dum granis veſcitur; non minus tamen ille, quàm hic, putruit.

12. Neſcivêre ergo, quod calor ſequatur manſa grana, non autem naturam putredinis. Ergò inſulſe traducunt calorem febrilem, ad humores in febri putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Neſcivêre ergo Scholæ quòd quo fimus equinus propinquior eſt incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idemque nec unquam proinde putrebit, ſi ſpargatur. At ſolum dum in cumulum contrahitur madidus, non ſecus ac fœnum & flores, ſi comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Neſcivêre, inquam, fimum incaleſcere per proprios ſpiritus ſalium compreſſorum. Denique etſi fimus caleſcat in fieri eſſe putredinis, ceſſat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto eſſe. Adeoque calor fimi non quadrat materiæ febrili, ſi multò antè latitet putrida, (ut ajunt) in receptaculis, & quidem in quartana continuò, & diutiſſimè.

13. Imò nec est gradus caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro dispergatur usque in plantas pedum: quin prius corporis centrum exurat, ubi putridus is humor restagnaret. Est ergo exemplum fimi planè impertinens febribus, eoque magis, quod non docent frigus, tempore prius calore.

14. Quin imo in natura nuspiam putrefactio causat calorem, multoque minus in vitalibus. Nam in putrefiente est necessarium frigus, si vita spoliatur, quæ nobis fons caloris est. Etenim diebus intercalaribus intermittentium non querimur de æstu, aut nos molestat frigus; quando tamen supponunt humores putrefieri. Itaque si calor & frigus causaliter succedant in putrefacto, sitque in febrium accessu frigus semper ante calorem, frigus est magis nativum putrido, quàm calor. Idcirco enim à duratione frigoris in febri metimur morbi diuturnitatem, non autem à calore. Tandem ostendi omnem calorem febrilem esse prorsus ab Archeo, ideoque cessare ante mortem; quando attamen frigus & putredo invalescunt magis. Implicat etiam, quod calor febrilis esset à putrido, & primum succenderetur in ipso corde, unde putredo exulat.

15. Denique non accenditur calor in fimo à putredine sui, nam si quotidie nova equi urina irroretur, ne quidem in annum incalesceret. Certum est autem, quod urina non præservet à putredine, quam verius augeret.

16. Verius enim calores è thermis, vel calce desumpsissent; sed horum calorum causas magis ignorabant: quapropter facilius æstimarunt, unius fimi equini putredinem accusasse.

17. Nec erat cur potius à calore, quam à frigore, aliisque symptomatibus febrilem essentiam mutuarent, cùm sint paria ac socia febrium accidentia. Itaque semper studuerunt debellare accidentia producti: quia radices ignorarunt. Sed cum jam constet res materiales esse ipsam materiam, quo modo sanabunt, qui duntaxat ad calores totum sanandi cardinem vertunt?

18. Saltem cecidit fimi equini similitudo, & caloris febrilis, putredini adscripta. Nam fimus, dum tantillum putrere incipit, calorem exuit. Ac quamdiu calere potest, artifices salem petræ exin eliciunt; sin autem incaluerit, ut sibi inutilem, rusticis relinquunt.

19. At Scholæ humorum putredinem accusant: & quidem unius ac ejusdem humoris, tam pro frigore, quam pro calore, & utroque intenso. Atque per consequens, unum & idem, duo oppositа immediatè ex se efficeret. Ergo necesse esset, alterutrum horum ut sit per se, alterutrum verò per accidens. Si itaque frigus est proles putredinis per se, non potest ullatenus essentialiter includere calorem; sed tantum per accidens. Sin autem calor est filius putredinis per se, nec utique febris, tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præfatis, quod Scholæ putent, putredinem febrium essentiam; calorem verò atque frigus, accidentia comitantia putredinem.

20. Quare Galenus ait: Cum sanguis putrescit, fit bilis. Quem textum si admiserint, ista bilis erit putrida in sui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam; non autem Synochum vel Causam putridam.

21. Sciant igitur Scholæ, cruorem in venis putrefieri nunquam, quin simul ipsamet vena putreat, ut in Gangræna, & mortificationibus. Adeoque petunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri asserunt. Itemq; qui cruorem, dum putrescit, in bilem verti ajunt.

22. Quæ sic probo. Venæ suum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum consensu totius Anatomiæ; cruor autem extravenatus, mox in grumum concrescit. Est autem cruoris coagulatio, corruptionis duntaxat initium, & via separationis integri. Ergo si vena custodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multo id magis in vivis. Argumento à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quàm alienæ digestionis retenta (ut de digestionibus alibi) at nunquam sanguis. Quippe qui juxta Sacra, est sedes, & thesaurus vitæ. Si ipsa ergo vita nequeat à corruptione præservare suam sedem & thesaurum quantisper est in venis, quando ergo servabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptela? Itemque si vita non servet à putredine san-

sanguinem in quo gliscit, quomodo præservabuntur ossa?

23. Venæ ergo à Creatore sunt ordinatæ, ut sanguinem servent à corruptione; quia vita confermentata est sanguini venarum.

24. Itaque sub hac quæstione ruit decus, & destinatio naturæ: vel ruit totus ordo medendi hactenus adoratus à medentibus.

25. Sed esto, quonam signo judicant Scholæ sanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, subviridi, fuscove? nonne ex materia viscosa, crassa, aquea, tenui & tandem an non ex consistentia, non fibrosa, vix cohærente, &c. Ast declaro, sub pœna convicti mendacii, si quis velit experiri, quod ducentorum petulantium rusticorum, & sanorum cruores unico die examinaverim: erantque multi illorum, aspectu valde dissimilares, colore, materia, & consistentia, quorum plures distillavi, & reperi, medendo æquè utiles. Solent namque nostrates rustici altera Pentecostes mittere sanguinem, quo largius potitarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, alii æruginosi, vel atrabiliarii; inprimis tamen rustici unde effluxerant, erant admodum sani. Ergo per causam confirmabant, se non obstantibus corruptionis indiciis, cruores à balsami natura nequicquam alienos.

26. Quare obrisi tabulam judiciorum ex aspectu emissi cruoris, adeoque confirmavi mecum, à Medicis cruorem servari jussum, ut saltem hac ratione unam visitationem ægrotis adnumerent.

27. Etenim si corruptio cruoris uspiam locum habet, indicetque sui emissionem eo titulo, id sanè oporteret esse in Peste; Atque in Peste est venæsectio exitialis: Ergo nusquam in cruore est putredo, metusque ne putredo cruoris invalescat, & per consequens scopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus.

28. Suppono quoque viros 30. æque Pleuritide depressos; decem autem illorum effundere cruorem è venâ apparenter vitiatum (est namque cruor Pleuriticorum instar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) residuos autem 20. curabo citra cruoris emissionem. Certum est interim, quod isti 20 cruorem non aliter affectum habeant, quàm decem quibus secta vena fuit. Iterumque, quod sanatis illis 20. si vena pandatur, reperietur illorum cruor rectificatus, in pristinum restitutus, & longè à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non est corruptus, quanquam talis videatur. Quod probo; quia à corrupto, sive privato non datur regressus ad vitam, sanitatem sive habitum.

29. Non igitur cruor ater, lividus, viridis, &c testantur sui corruptionem; sed solius effervescentiæ, aut turbulentiæ fermentalis signa præbent. Inprimis nanq; si aquosior & flavus sanguis vitium indicaret, arterialis sanguis venarum cruore esset longè deterior; quod est erroneum: etenim non aliter cruor prætatis signis distinguitur, quam sicut vinum turbatur, dum vitis floret, non enim corrumpitur ideo: quippe sublato turbine, sponte reclarescit iterum. Sic pariter febris cruorem variformiter turbat, alienisque facicbus decolorat. Sed hæ larvæ cessant, febre sublatâ. Equidem inspectores cruoris soleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hispanico, putantibusque aspicere lotium.

30. Sed dicent: Si putredo non insit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice salit purè rubicundus è vena? At istud argumentum, saltem convincit, unam partem cruoris plus, citiusque turbari altera, nec totum, aut omnem simul. Certum est namque, naturam sensim lineari via, ad statutam sibi perfectionem tendere. Cruorem ideo propè cor puriorem esse, quàm qui circa primam ejus officinam est.

31. Ergo Tertianam, tam Continuam, quàm Interpolatam, ex bile flava. Quartanam ex atra, ut & Quotidianam, ex pituita, sed putridis, constare ajunt: errantque.

32. Nam cur necesse fuit hos humores (quos alibi fictitios demonstravi) supponere putridos, cum fateantur Synochum non putridam, continuam, & tribus præfatis atrociorem? Quæ sanè si conferantur cum proposita febrium definitione, jam necessariò sanguis in Synocho omni, & spiritus vitalis, in Diaria, constante vita putrebunt, terminum scil. putredinis assecuti erunt. Dein cum fateantur Scholæ ejusmodi putridos humores, non consistere in theca cordis, & quod

proinde non accendantur primariò in febri, adeoque per consequens frustra exigatur putredo, ad calorem febrilem accensum in corde. Si ergo putridi humores accendant à longe spiritum in corde : id omni lege naturæ prius fiet cominus, quàm eminus, satiusque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabuntque sic omnes febres necessariam Synochum putridam. Quare nec Quartana sistet cursum, repetetque recursum, si eadem ejus materia putrida, in Splene sospes ad annum exspectet. Gangrænæ certè me docent, nihil putridi (nam putridum omne est mortuum) posse dudum persistere absque ulteriori sui contagio.

33. Nec capio, quomodo putrebit ipsæ vitæ Archeus, ut Galeno pro Diaria satisfaciat?

34. Quod si intelligant Diariam filiam illius putredinis, quæ tandem spiritui vitæ inseritur. At sic omnes febres, in Scholis, essent Diariæ. Denique si Diaria, filia putredinis: præsupponitur ergo *putredo fermentata spiritui vitæ*. Unde relapsus ad easdem angustias. Sin autem intelligant incipientem duntaxat putredinem, sive dispositionem ad putredinem, sitque calor effectus putredinis : ergo sequitur, quod Diaria habebit tantum dispositionem ad calorem; non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris.

35. At Scholæ requirunt formalem & absolutam putredinem, ut caloris febrilis causam inveniant. *Oblitæ, quod tunc calor erit effectus* putredinis, & non febris : adeoque distinguent coacte calorem à febri. Quippe cum Synochus non putrida sit vera febris absque putredine, & per consequens debebit esse absque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda sit major noxa à contagio putredinis in habentibus symbolum. Præstaretq; ideo putredinem avertere, quàm refrigeriis frustra febrim deliniisse. At sanè quæcunque putredini resistunt, sunt calida: Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præservat; quæ alias cum Cichoreo, Plantagine, & vestris refrigerantibus, dudum putruissent. Sunt igitur putridorum humorum, sanguinis item, atque spiritus putrefactiones, adeo fabellis similes, quod vix crederem Scholas seriò locutas; nisi istas theses, per therapeuticen fataliter etiamnum hodie confirmarent.

36. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore semel corruptum est, nunquam iterum redit in gratiam; sed sanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit semel corruptus.

37. Probatur major, quia in nobis corruptio est effectus sequestrationis dispositionum vitalium : adeoque præsupponit privationem ac mortem ipsius corrupti. Probatur minor per eos qui curantur à Peste, Pleuritide, & febri absque eductione cruoris.

38. Itemque : Si sanguis unquam censendus est putridus, vel corruptus, existens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis; sed hic non est corruptus, quanquam penè velut extravenatus. Ergo nunquam cruor censendus est putridus in venis.

39. *Majorem probat tota Chirurgia*, de ulceribus, contingentia hæmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono : unde si gestetur annulus, ipso spatio orationis Dominicæ tollitur hæmorrhoidum dolor, & 24. horis evanescunt hæmorrhoides tam internæ, quam externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene se habent. Valet etiam iste annulus in suffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus descriptionem atque componendi modum trado in Tract. super illa verba : In verbis, herbis, & lapidibus est magna virtus. Ubi de virtute magna rerum loquor.

DOCTRINA VETERUM DE CIRCUITIBUS EXAMINATUR.

CAPUT III.

1. *Causa circuituum febrilium in Scholis.*
2. *Primus error.*

3. *Gale-*

3. *Galenus insimulatur erroris.*
4. *Quaternarius humorum cur suspectus?*
5. *Ingens Scholarum & pertinax cæcitas.*
6. *Exploditur Galenus de loco Intermittentium cum multis anxietatibus inde profluis.*
7. *Computus bilis necessariæ pro accessu Tertianæ juxta Scholas.*
8. *Per arithmeticon refellitur.*
9. *Ex suppositis concluditur, non posse in febri esse plethoram altero die.*
10. *Petitio principii in Galenicis.*
11. *Galenus Anatomiæ ignarus, multos liberos de Anatomia exscripsit.*
12. *Infausta medendi theoremata in cladem mortalium à diabolo inventa.*
13. *Argumentum contra, à capsis desumtum.*
14. *Flavam & atram bilem non hospitari in Splene, & folliculo fellis.*
15. *Contra Astrologos circulum febrilem in astra deferentes.* (drant.
16. *Similitudines in Scholis prælectæ, non quæ-*
17. *Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum.*
18. *Meritum Fernelii.*
19. *Paracelsi temeritas & inconstantia.*
20. *Hominem non esse Microcosmum, si Sacris obtemperandum.*
21. *Paracelsus deceptus.*

STatorum circuituum causas Scholæ ajunt: quod scilicet tantundem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die, & quantum atræ triduo.

2. Gratulor linguæ nostrati, quæ hisce nominibus ab hellenismo desumtis, lubens carere voluit. At non sic causam effectricem docent Scholæ, sed tantùm causam remotam, quam sine qua non vocant. Itaque indignor meritò, quod Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & sesquialterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexisse, pro Tertiana duplici, nec meminisse duplatæ bilis atræ, pro duplici Quartana: Non invenisse humorem erraticum, ac incertum, pro febri erratica: vel humores continuos, & incessanter surrogatos, pro continuis, singulo, alterno, vel terno die exasperantib⁹. Ac tandem humorem pigrum pro febri lenta.

3. Saltem debebant exposuisse, si putrescens sanguis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe non efficiat causam, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam; sed febrim hecticam, idque mox à cibo.

4. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febrium aliorumque morborum catalogo, adhuc indies aucto, neminì non suspectus esse debet.

5. Quantum vero ad sedem humorum putridorum febrilium attinet, tam stupidus æquè: in hoc Galenus est, quod suum errorem patefacere me puduisset, nisi Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, respectum ab antiquitate potiorem venerantes, quàm à veritate; quasi fontes Sapientiæ in Galeno exhausti essent. Qui ut stati tremoris in febribus causas reperiret, non nisi fabulas aniles scripsit: quarum quoties recordor, admiror ingenue, quod tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint subscribere. In quo sane magnam stupeo ingeniorum ignaviam indagandi: assentientium falsis principiis, ne jus disputandi erga negantes præripiatur illis.

6. Non itaque amplius Galenum, sed Scholas alloquar. Utinam ergo mihi exponant, quo ductore, modo, viaque, humor putridus, singulis accessibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, sive in carnem & pellem? Nam si erat putridus, antequam ad venarum exiles & ultimas extremitates veniret, cur unicus (nimirum bilis vel pituita) à tribus separatur sociis, ut putrescat exul, longe à suis laribus? Quisve ille tam ineptus separator, qui innocuum humorem à suo composito avellit, ad tam absurdos fines? Cur ergo perstite eodem separatore in vitam, febris eadem non perseverat in vitam? Quis pædagogus hunc separatorem admonet sui erroris, ut resipiscat tempestive? Saltem si venarum extrema, non putridum illum humorem corrumpunt; ipsæ venæ erunt magis putridæ, adeoque Gangræna laborabunt inexcusabili. Sin autem in ipsis venarum extremis subsit causa ad se vocans humorem insontem, ut eundē penes se putrefaciat. At majori cōpendio istud exsequeretur

in

in cruore sibi propinquo, in quem jus potius habet, & unde ipsi tam est liberum separare bilem aut pituitam, quam idem alias est vernaculum pharmaco solutivo. Denique si lubet è propinquo cruore parasse humorem putridum, frustra quantitatem congruam bilis exspectabit toto biduo. At si humor iste putruerit, priusquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt sibi Scholæ, eritque sedes Intermittentium non in habitu corporis: sed in primis humorum officinis. Deniq; si è venis totus unica accessionis vice putridus humor dispergatur in habitum corporis, usque in sui consumtionē: saltem cur ille separator, aut propulsor (cùm nil moveatur à seipso, quod non sit vitale) minus erit generosus in viscеribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quo delirii fine, hæc humoris putridi erit transmigratio à Mesenterio per Hepar, & Cor, usque ad extrema venarum? Res periculi plena; metuendum que quin mox totum sanguinem frequenti trāsitu inquinet suâ putredine, ac tabo lethali. Etenim vel decumanum esto Galeni mendacium: vel natura humana sponte propriam meditatur ruinam. Caditque hoc modo revulsionis necessitas, per venæsectionem ostentata. Siquidem spontanea Intermittentium vi, statis horis, ànido generationis, humor putridus revellitur, imò sponte profluit, usque ad extrema venarum: nisi fortè periculosa censeatur ista revulsio, quæ tota per Cor, trans venam cavā fieri debet, tam in Intermittentibus, quàm per venæsectiones. Deinde vel tota materia febrilis per singulos accessus trahitur è nido nativitatis, vel non tota. Si tota, non erit causa reditus: si non tota, exhauritur. Quare novus humor, qui ad singulos futuros accessus putrescit, non magis febrilem accessum movebit sui putrefactione, quàm sui expulsione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm facto pure. Cur isto casu sedes febrium non erit potiùs in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ transit, dum expellitur? Cur, inquam, redeunte appetitu, absenti siti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putrescet bilis, vel pituita in viscеribus? Ejusque putrefactio non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunæ, biduo putrescet in maturam putredinem; & quæ sequenti die fieret, unico tantùm die putret, quantum prior binis putruit diebus? si junctum utraque die Mercurii accessum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, suum non movet paroxysmum die Mercurii; & quæ fit die Martis, similiter suum tumultum non excitat die Jovis? ac consequenter, si qua facta est die Mercurii, accessum formet die Veneris? Attolluntur Medentum humeri, inarcantur supercilia, & incusantur proprietates occultæ, dum per creditas ac suppositas insanias respondere coguntur ad sensu nota. Cur tandem in rigoribus Tertianæ volunt esse fel, id quod sub initiis evomitur, & naturam isthac vergere ajunt, si ductus naturæ, eodem intervallo, ex opposito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico instanti duos motus oppositos, intro & extra, præcipue causa unius excrementi, quod fel putatur. Cur ista vomitio non tantundem demit de atrocitate accessus, quantum est copiosa illius excrementi expulsio, quod putant ipsam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana supersit bilis residua ab accessu, in suis officinis, cur potiùs putrefacit bilē novam, quàm sibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, sitis, & tam grandia læsionum indicia, infestant stomachum, dum pleraque mali saburra, ad extrema venarum transmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt biduo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa; quæ certè multa essent, si ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles sordes per accessus singulos laberentur. Scholæ gestiunt rigoris causas tam lepidè fictas, & stolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promtam ejusdem obedientiam? Nonne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, sequacior esset ad putrefactivi clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet accessum quotidie, si minor medietas ejus sufficiat pro Tertiana? dum scilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur?

7. Denique dixisse debuisset, quot unciæ requirerentur putridi humoris, pro singulo accessu. An sex? vel septem? Equidem sæpe, duplū ejus rejicitur per vomitū, sub initium Tertianæ, & pa-

& paroxysmus est nihilo minor. Ergo si septem adhuc unciæ, ad ora venarum profectæ sint, & duodecim per vomitum excretæ, sint unciæ 19. requisitæ ergo, pro Tertiana.

8. Cujus si dimidium acceperis nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per consequens, duplum pituitæ, erunt ejus unciæ 17. & ad minimum 4. unciæ bilis atræ quotidie: & ad minimum tantundem sanguinis quotidie, quantum pituitæ: id est unciæ 17. quæ simul junctæ, conficientur quotidie unciæ 46. in febriente etiam abstemio his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fistulis Musicus concentum faciat, qui potest.

9. Concludo saltem ex suppositis Scholarum somniis: Nullatenus deberi venæsectionem, ut neque laxativum febrientibus, si humorum in ipso nascatur tantundem, cum tantundem consumatur in febrienti abstemio, quia deficiente appetitu, digestione, & cibo, attamen necesse est, hoc pondus compensari ex massa cruoris. Ergo non est instituenda inanitio in febrienti abstemio per biduum.

10. At quæso, unde scivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ indies, & atræ triduo?

11. Præsertim qui nunquam cadaver humanum inspexisse probatur 106. locis, ab Andrea Vesalio Bruxellense, & Anatomicorum principe? Nam si Galenus hoc scribat absque probatione, saltem Scholæ suo delirio subscribere non tenebantur. Sin autem hoc didicit ab ipsis edoctus febribus, non poterat utique hoc idem in effectum, simul & in causam unius rei referre. Absurdam namque atque stolidam principii petitionem continere necesse est: Idem pro seipso in causam, & effectum producere. Puta, quod Tertiana contingat à bile flavâ putridâ, alterno die, & Quartana die tertio, à bile nigrâ, eò quod alternis diebus tantundem bilis flavæ conficiatur, quantum atræ toto triduo. Iterumque hujus rei veritatem probet, quod Tertiana adoriatur alternis diebus, & Quartana tridui intervallo, eò quòd tantundem bilis flavæ fiat alterno die, quantum atræ triduo.

12. Miseranda certè medendi theoremata in Vere Adolescentum propinata, ægris obedire jussa, & à Scholis hactenus adorata. Unde videlicet succedunt indies morborum infaustæ curationes in perniciem Christiani orbis, & salutis animarum.

13. At saltem si bilis, sesquialtera proportione excederet melancholiam, splen ad minimum superat sexies folliculum fellis.

14. Si ergo ratum sit, quod Scholæ cum Galeno docent, quod alterna die tantundem fellis, aut bilis flavæ fiat, quantum atræ bilis triduo; sitque Splen capsa atræ bilis, & folliculus fellis sit theca bilis, aut Creator erravit in suis finibus, aliter fabricando ipsa illorum receptacula, quàm Galenus statuit: aut fel & Splen non erant condi fabularum Scholæ Medicæ.

15. Proinde alii, quibus non satisfaciebant commenta Galeni de febrium circuitu, Astrologiam orarunt in suppetias, eò quod febris statutis horis subinde repetat. Sed & hi alliduntur ad alias angustias, cum omnibus horis incipiant febres; itemque aliquot horis retardent, aut anticipent, imò per aliquot vices sileant, & obdormiant. Unde non sat ratum fecere, humanam naturam ad lubitum Astrorum cogi, ut neque materiæ febrili syngamiam cum Astris esse. Quisquiliæ, & vani tinnitus sunt, auribus credulis effusa.

16. Alii quoque tandem per similitudines quæstioni se satisfeciisse rentur, si dixerint, febres se habere per modum aliorum seminum: quorum quædam nempe citò germinant, ut Nasturtium; Petroselinum verò longè segnius. Sed non valet exemplum, quod litem lite resolvit. Nam semina, quæ tardius resolvuntur in humido, propter gummosam oleitatem, etiam pigrius germinant, ut & alia promptius, quæ mucilaginem, succo terræ viciniorem obtinent. Quocirca ejusmodi similitudo nullatenus spectat febres, quibus nolunt fieri paroxysmos, ob resolutionem facilem, aut difficilem; sed ob humorum putridorum affluxum parcum, aut copiosum. Alioqui sanè pituita à putredine alieniissima, vix septimo die affligeret, ubi interim atra bilis (quæ cadaveri censetur, vel carni simillima) longè citius putreret.

17. At saltem stante doctrina Scholarum, de rigore & circuitu febrium, necessum est Tertianã sanari, per exhaustionem materiæ in accessu,

& defectum novæ bilis, pro futuro paroxysmo requisitæ, si patiens toto biduo, à cibo & potu abstinuerit. Sed consequens est falsum, ergo & thesis Galenica. Sin verò Scholæ doceant, dicantque, tum novam liquari bilem è cruore. At hoc est naturam plus solicitam fingere, ut febrim conservet, quàm alias vitam, vitæque thesaurum sanguinem. Denique ista bilis è cruore separata, vel putrata, si putrida est: cur non unà cum bile præcedentis accessus est ablegata per venas, quæ jam antea in venis cum cruore detinebatur? vel an fortè ista residua atque putrida bilis, prænovit contingentem fore bidui abstinentiam, ut scil. in hunc defectum se reservaret, ad continuandam febrim, alioqui præ bilis penuria perituram? Vel an natura sibi complacuit in custodia bilis putridæ? Quod si verò ista bilis è venis affluens, non sit putrida; profecto jam insanit, atque furit natura, quod cruorem dissolvat potius, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scholæ Galenicæ fatentur illam putridam, singulisque accessibus effundi per venas humorem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illudque esse causam tremoris, accessus & frigoris immensi. Cujus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur, mox dein causet tantum æstum. Has ego censui aridas stipulas, indignas fabulas, miseranda figmenta anilia, & generi humano pernicioſissimas ignorantias.

18. Ac sanè Fernelius hanc Scholarum inscitiam detexit primus. Quare Rondeletius, & assectæ Galeni, in Fernelium, tanquam Scholæ desertorem, atque Apostatam invehuntur. Fernelius itaque nidum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primum subodoratus est, & Continuarum sedem, circa Cor fixit quidem; sed à veteri curandarum febrium norma non ausus fuit deflectere. Cœperat enim apertè contra præcedentes Scholas disputare, pro febrium nido; sed postmodum inter abdita se occultavit, stramineis nempe vinculis humorum putridorum se extricare non valens, passus est sibi eripi febrium essentiam, & cognitionem.

19. Paracelsus verò febrium rigore terrefactus, febrilem cognitionem auribus tenere sibi persuadens, suo sibi Microcosmi invento allegorico titillans, febrim definit morbum sulphur is ac nitri: atque alibi iterum, terræ motum Microcosmi. Quasi sulphur & nitrum, seipsis sierent longè frigidiora, dum è limo (vel limbo, ut ait) Microcosmi separantur, & ultro post horas aliquot, sponte accenderentur igne Ætnæ.

20. Etenim ut Galenus investigandis causis ubique cespitavit, adeoque in eo se prodidit non esse Medicum, (cujus nomen ait, Inventor occasionis;) Ita Paracelsus, mira licentia lapsus est in Microcosmi paræmias Medico indignas. Dura quippe lex esset, quæ hominem, nuditer ut Macrocosmum referret, præcipitasset in omnium morborum ærumnosas necessitates. Ego certè gratulor animæ meæ, quod figuram Dei vivi referam; non autem mundi.

21. Deceptus fuit bonus hic vir, quod nesciret ignem nusquam accendere, nisi succendatur prius, nec utut finxerit, esse in nobis silicem & chalybem, simulque concussorem in puncto attritionis silicis. Non sanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore febrili, nisi primo appulsu crememur, & dehiscamus medii. Deest ergo in nobis materia actualis sulphuris, & salis petræ: deest connexio amborum, deest ignis actualis. Ac tandem deest corpus, quod istam accensionem unico toleret momento. Næniæ ergo, & fabulæ sunto, febrium causæ & origines in Scholis.

PHLEBOTOMIA IN FEBRIBUS EXAMINATUR.

CAPUT IV.

1. *Ratio unica contra humores, cætera alibi.*
2. *Propositio universalis pro Phlebotomia Galeno authore.*
3. *Syllogismus contra eundem.*
4. *Probatio Logistica.*
5. *Quod Plethora boni cruoris sit impossibilis.*

6. In-

6. *In venis non ſubſiſtere unquam cruorem corruptum.*
7. *Non poſſe dici plethoram in ſtatu neutro cruoris.*
8. *Ex theſibus Scholarum nunquam indicari venæſectionem.*
9. *Quid ſit propriè cacochymia in venis?*
10. *Coindicationes loco Indicationis propriæ, & oppoſitas contraindicationi perperam quadrare*
11. *Propoſitio Authoris contra venæſectionem in febri.*
12. *Scholæ infamant ſua laxativa per probationes venæſectionis.*
13. *Fines coindicationum.*
14. *Præmonitio Authoris.*
15. *Quomodo refrigerat ſanguinis miſſio?*
16. *Miſeranda hiſtoria Infantis Cardinalis.*
17. *Summe notandum contra Medicos cruoris avidos.*
18. *Conſcia mens mille teſtes.*
19. *Argumentum inde ſumtum.*
20. *Eſſentialis ſtatus febrium.*
21. *Explanatio præcedentis Argumenti de refrigerio, & ſubterfugia Scholarum.*
22. *Non iri ab uno extremorum ad aliud, male à Matheſi duci in medicinam.*
23. *Elenchus eſt in medendo.*
24. *Argumentum ex theſi Scholarum opponitur.*
25. *Fucus Scholarum ex pertinaci inſcitia.*
26. *Vires obtinent primatum indicandi.*
27. *Opponitur Hippocrates de Athletis; ſed male intellectus.*
28. *Depletionum differentiæ.*
29. *Minus nocet febris, quam venæſectio.*
30. *Obligatio Medentum.*
31. *Intentio generalis in febribus, & huic oppoſita venæſectio.*
32. *Semper venæſectionem obeſſe probat Matheſis.*
33. *Incertitudo Medentum, principiorum defectum arguit.*
34. *Venæſectio nequit minuere cauſam febrium.*
35. *Argumentum à ſufficienti enumeratione.*
36. *Alia à cruoris qualitate.*
37. *Quorſum cogantur Scholæ.*
38. *Spes vana in emiſſi cruoris mutationibus.*
39. *Vanam coindicationem Phlebotomiæ pro revulſione, tam in febri, quam menſtruo.*
40. *Derivatio in morbis topicis quandoque utilis; ſed in febribus impertinens.*
41. *Venæſectio nocua in Pleuritide.*
42. *Diſcant Scholæ à ruſticis, ſua axiomata eſſe falſa.*
43. *Revulſio in febribus noxia.*
44. *Quid Medici ex hoc capite diſcere debeant.*

ANtequam ad ulteriores ſcopos pergam, debebam repetere, quæ alibi longo Tractatu demonſtravi. In natura videlicet non eſſe duas biles, & pituitam, tanquam partes conſtitutivas cruoris, niſi Tractatus febrium ſuccinctiorem me poſtularet, præcipuè quod iſthæc per ſe hoc loco ruant: ubi non humorum, niſi putridorum fit mentio, cum animal putridum non ſit amplius animal. Duo igitur præſidia univerſalia medendi tantum examinabo, Phlebotomiam nimirum & Purgationem, tanquam binas Medicinæ columnas, quibusque colliſis, totum ædificium, ſponte velut in rudera concidit, ablatisque his præſidiis, Medentes deſerant infirmos, non habentes remedia, præter corporis atque virium diminutiva, quæ ſigillatim attingam univerſa.

2 Enimvero ex conſenſu Galeni, in omni febre (hectica excepta) requiritur Venæſectio.

3. Scholis itaque & exitioſæ hujus ſeculi conſuetudini hunc ego Syllogiſmum ſtatuo. Phlebotomia eſt inutilis, ubicunque non indicatur neceſſaria: ſive, ubi Indicatio illi propria deeſt: Sed in febribus non indicatur neceſſaria. Ergo Phlebotomia in febribus eſt inutilis. Probatur major. Quia finis eſt cauſarum directrix prima, & diſpoſitrix mediorum ad ſe. Ubicunq; ergo finis non indicat neceſſitatem mediorum, fruſtra comparantur ad finem non requiſita. Præſertim ubi ex contraindicatione conſtat, cruorem non emitti absque virium jactura. Perperam ergo inſtituuntur ejusmodi media, quæ finis indicat fruſtra, inutilia, & cum virium diminutione fieri.

4. Minorem autem probat Horat. Augenius de S. Monte, tribus libris ex profeſſo. Docens

Academiarum consensu, quod sola plethora, sive venarum nimia plenitudo, id est, nimia cruoris abundantia sit indicatrix phlebotomiæ. Neque id quidem directè ad sanationem febrium; sed ob plethoræ evacuationem. Atqui in febribus nunquam subsistit plethora: ergo nunquam in febribus indicatur phlebotomia, & per consequens, est hæc omnino inutilis. Conclusio est quidem nova & paradoxa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit probandum. Ipse Galenus probat subsumtum. Docens singulo febrium accessu plus bilis diffluri, quàm biduo generetur. Interim cætera membra non cessant nutriri consueto sanguine, id est, adhuc præter consumtionem à febri causatam, suam taxam cruoris soliti consumunt. Quæ præcedenti capite, ex humore per vomitum rejecto, in computum redegi. Jam verò illud ipsum majori conniventia inculcandum est. Quocirca si bene valenti, quotidie fiant unciæ octo cruoris, necessum est, totidem quoque indies in alimentum absumi, aut alias, mox in immensam molē homo protuberaret. Quid si ergo benevalenti quotidie decedant unciæ octo cruoris: certè non minus consumet febris. Ergo cum nulla, aut pauca sit ciborum appetentia, digestio, & sanguificatio, necessariò quoque mox binis diebus plethora, si qua sit initio, deficiet, cessabitque ejus indicatio, pro cruoris missione in febriente. Quod autem mox in febribus non sit amplius plethora; hoc vident, quotquot ulcera è cauterio patiuntur. Quæ scil. mox à febribus siccantur, nec solitum pus dant.

5. Inprimis autem notandum, ut nunquam vires peccare possunt abundantia, nequidem in Mathusalem: ita nec bonus sanguis, peccat nimietate, eò quod vires vitales, & sanguis, sint correlativa. Quia juxta Scripturam, anima, sive robur vitale, est in sanguine. Ex consequenti ergo, nunquam potest esse plethora in bono sanguine.

6. Ab altera autem extremitate, præcedenti capite demonstravi, non contineri unquam in venis, sanguinem corruptum.

7. Ergo, si qua sit unquam possibilis plethora venarum, illa deberet consistere in medio statu cruoris, inter corruptum & optimè sanum: sive considéremus eundem statum decidentiæ & neutralitatis, vel demum, quatenus ex utroque mistum, saltem meminerint Galenistæ, bonum provenire ex integra causa, malum verò è singulis defectibus: adeoque hunc statum non dici plethoricum: sed cacochymicum. Nec optare venæsectionem; sed potius purgationem, quæ selectivè malum educat, bonum autē relinquat.

8. Adeoque ex suis thesibus, nondum probari venæsectionem, ullatenus indicari.

9. Nam juxta rei veritatem, jam ante ostendi, non consistere cacochymiam in venis, quæ sc. est duntaxat cruoris turbatio: ad quam sublevandam, non indicari turbati cruoris exhaustionem, quantum turbatoris affectus ablationem. Potissimum quod sit purior sanguis, qui per cordis centrum transiens, suam depurationem est sortitus: ideoque qui è cubito trahitur, primusque educitur, purior erit, relinquetur autem intus impurior.

10. *Porrò cum jam constet deesse plethoram in febribus, quæ sanguinis emissionem requirat, idque quadantenus Scholæ olfecerint; substituerunt loco Indicationis aliquot coindicationes, quasi æquiponderantes Indicationi adæquatæ in natura, & præponderantes contraindicationi.*

11. Quæ alioqui sanè, cum à virium conservatione desumitur, tota primatum obtinere debet, eo prorsus nomine, quod omnis febris citò, tutè, & perfectè sit curabilis absque venæsectione.

12. Enimvero pro omnibus tam diversis clientum humorum putrefactionibus, & febribus inde manantibus, unico venæsectionis præsidio statim utuntur: quia affatim (ut ajunt) succurrit, & ad lubitum sistitur: qua saltem distinctione sua laxativa quodammodo infamant.

13. Ajunt namque licet venæsectio naturali, atque unica sui indicatione, propter plethoram requiri videatur; imò nec illa humores putrefactos proprie auferat; attamen refrigerat, venarum sarcinam exonerat, vires recreat, partem mali humoris unà cum bono demit; fluxumq; humorum ad nidum putredinis, per derivationem ac revulsionem sistit, pacat, avocatque. Quapropter natura solamē sentiēs, cætera felici-

faci-

facilíusque ſaragit. Bona ſunt verba, ait ſus, comedens pſalmos pœnitentiales; at non proſunt famelicæ. Hæ ſunt videl. coindicationes, quibus continuandam mortalium perniciem perſuadent, quibusque ingillatim ſatisfaciam.

14. Atqui ante omnia præmonitum volo, quod quamquam in robuſtiori & pleniori corpore, notabilis læſio per cruoris emiſſionem non ſit, imò non raro mox ſublevari, etiam ægri ſanari videantur; non poteſt tamen non improbari venæſectio, cum citra eandem felicius ſanentur febrientes: nam utut ad primam vel iteratas venæſectiones, ſæpe febrium atrocitas remiſerit: id ſanè non aliàs contingit, quàm quod Archeus ſubitam virium depletionem, ac indebitam refrigerationem perhorreſcat, adeoque expellere materiam febrilem, & fungi officio negligat. Qui verò per phlebotomũ curari videntur; certè recidivant, ſaltẽ tardiorẽ, minusq; firmã conſequũtur valetudinẽ. Quam aſſertionẽ Turcæ probant, magnaque orbis pars mecum venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus in natura nuſquam inſtituiſſe legitur, aut approbaſſe, imò ne quidem ejus mentionem feciſſe.

15. Quod autem ad primum coindicationis ſcopum, qui refrigeratio dicitur, attinet. Profectò ſanguinis miſſio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem, quòd vim frigefactivam & poſitivam obtineat. Quo ſaltem nomine debet ejusmodi refrigeratio eſſe nocua. Cur quæſo, in hectica non aperiunt venam? an non indiget febris refrigeratione? vel deſinit eſſe febris? At deficit cruor hecticis, quare defectu cruoris, & virium, facilis eſt noxæ animadverſio per phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robuſtiores tegunt.

16. Anno 1641. 8. Novembris diſſectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hiſpaniarum Regis Fratris, Cardin. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febri agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim ſublatis corde, hepate & pulmone, adeoque diſſectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris, in cavum thoracis confluxit: planè nimirum hepar oſtendit exſangue, cor verò inſtar omnemæ flaccidum. Biduo enim ante mortem plus ediſſet, ſi ipſi conceſſum fuiſſet. Fuit nempe per venæſectiones, purgationes hirudinesque ita exhauſtus, ut dixi, non deſinebat tamen Tertiana ſuum typum ſervare.

17. Quid ergo tanta ſanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio iſta palàm fecit, niſi quod vana eſſent ejusmodi evacuantia, quæ ne punctum quidem febrium tollerent,

18. Eſtne iſta medendi methodus, quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob ſui neceſſitatem, Altiſſimus? Si neſciat in viro juvene curare Tertianam; quorſum conferet iſta methodus? Eſtne illa ars, cujus eget infirmus, & non ſanus? Utinam atque utinam Princeps bonus ille non fuiſſet uſus? Qui cum Cortraco redux à Senatu Bruxellenſi ſalutaretur, convaleſcens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo.

19. Horrent itaque Medentes, ſuos febriculoſos exponere ad occurſum frigidorum, quibus ſcilicet ſtatim, atque affatim, experirentur refrigerantium virtutẽ, indicio manifeſto, quod non multum fidant ſuis calorum, & refrigerantium regulis. Nam cum jam conſtet, totum calorem in febri eſſe ipſiusmet ſpiritus vitalis: ſequitur etiam, quòd refrigeratio per venæſectionem, ſit mera ſpiritus vitalis, unà & ſanguinis exhauſtio, & depauperatio. Nam ſi febris ſit curanda ut intemperies, per venæſectionem, tanquam remedium refrigerans (contrarium heu conſtat! per exhauſtionem omnis ſanguinis è Principe Infante Hiſpaniarum, in quo adhuc pridie ante mortem febris Tertiana, non obſtante tanto refrigerio, ſuos acceſſus ſervabat,) ſoloque frigore, ſanationem intendant alii etiam in quotidiana (quam è pituita putrida accendi ſcribunt) ſaltem refrigerium iſtud longè facilius obtinerent, exponendo ægrum ſeminudum, ad Boreæ, vel Zephyri flatum, vel ſuſpendendo in aqua, aut profundo puteo, donec ſe ſat refrigeratum teſtaretur. Statim enim ſic & affatim ſanationem abſolverent, ſi intus conſcia inſcitia ſuã caloris eſſentiam febrilẽ non damnaret.

20. Itaque febris non eſt nuda caloris tempeſtas; ſed adeſt occaſionalis vitiata materia, ad

cujus expulsionem Archeus per accidens se accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in Scholis fuerit negelectum, præposteræ, perniciosæ, & conjecturales erunt febrium sanationes, eoque omnes ne quicquam gratiarum actione dignũ debbeunt medent, cum spontanea naturæ bonitate curentur, atque utinam per Medicos non postergarentur.

21. Ad argumentum verò sanationis per frigus subitum respondebunt Scholæ periculosam esse itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua suæ ignorantiæ excusatione os populi obturant, velut aliquid fide dignum dicerent. Non advertentes, quòd in eo sibi contradicant, dum venæfectionem eo potissimum scopo laudant, & præferunt laxativis, quod statim, atque affatim, per refrigerium succurrat, ideoque velocis, & præsidii universalis nomenclaturam dedêre.

22. Suam enim impotentiam, in inscitia fundatam, cogunt ad arbitrium axiomatis male intellecti, & pejus applicati: Siquidem indubium est, quod liceat confestim abscindere laqueum suspensi, ut privatus aëre, illo quantocyus potiatur. Item quod liceat submersum, statim prono situ deponere, ut aquam è pulmone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem statim ad ripam extrahere: liceatque statim vulnus ab indispositione liberare, & cicatrice claudere. Plurima enim sic vulnera unico die sigillantur: quod solutio continui nil indiget præter sui reunitionem; liceat statim os fractum vel dislocatum reponere. Liceat similiter in Caduco, Syncope, Lipothymiâ, Crampo, quanto citius infirmos revocare, excrementorum detentiones solvere statim, statimque profluvium muliebre sistere. Neque enim autumandum, quòd natura in propria destructione gaudeat, quodque è statu sano, repentinam quidem mortem intromittat, remedium autem recuset, quod repente morbum repellat. Alioqui non faceret, quod in possibilibus est longè optimum, uti nec unũquodq; desideraret esse, & conservari. In Matheſi quidem statui tur impossibile, ab extremo ad extremũ pergere absque medio, negatque istud medium omnem penitus interjacentiam: quam si in naturalibus, cum quadam latitudine dederimus, adhuc confestim, atque optimè egisse censebimur. Adeoque nec licet illud Matheseos ad sanationes torquere. Fateor equidem, non licere hydropem, per paracentheſin, unica affatim vice educere: ut neque pus, è grandi apostemate totum elicere; nec conglaciatum præ frigore, immediatè ad hypocaustum deferre, neque fame pænè extinctum affatim alere. At sanè, istud non cogit mediocritatis tardus, & necessarius incessus, ut talis, aut ab uno extremorum ad aliud progressio, quasi natura celerem opitulationem aversaretur. Cum hæc ipsi sit indicatio vernacula, cognata, medullaris, & intimè propria. Sed vetantur ista, quia virium inde dependens exsolutio non ferret celeres istos motus.

23. Per elenchum ergo causæ non ut causæ, Scholæ ægros arcent, à subitaneo auxilio, quod non habent: ut ignorantiam aliquo apud vulgus velent axiomate, malè directo. Nam quoties sine virium amissione (vires namque semper primatum obtinent in Indicationibus) sanatio haberi *potest, quo citius id fit, majori* quoque *jubilo naturæ arripitur. Prout* & in febribus, multa jucunditate, utili admiratione observavi.

24. Ergo (in terminis) si febris sit merus calor præter naturam, debeatque per contraria debellativa omnis sanatio perfici: ergo requirit frigefactionem præter naturam, ut scilicet contraria stent sub eodem genere: Id est, necessario febris omnis sanaretur ab ambientis multo frigore; ac *potissimum, quia* ambientis frigus vires colligit, non autem dissipat. Sed consequens est falsum: Ergo & antecedens.

25. Ergo Scholæ non intendunt per venæsectionem caloris refrigerium; sed primariò ablationem ipsius cruoris, & mitigationem accidentium, quæ vires debilitatas consequitur. Sive primariò intendunt virium & sanguinis diminutionem. Id quod pleno fuco appellant liberiorem arteriarum respirationem.

26. Ego verò Indicationem, quæ virium conservationem concernit, estque opposita venarum depletioni cuicunque semper maximi pendo, quia diminutis stratisque viribus, nec morbus profligari potest, nec aliquid supereſt Medenti agendum. Idcirco Hippocrates decernit naturas ipsas esse morborum medicatrices, quod Indicatio, quæ à viribus conservandis sumitur,

totum

totum sanationis scopum moderetur. Ut ergo ratio vires custodiendas suadet: ita & cruorem, quòd hic illas contineat.

27. Hippocrates quidem in plethora Athletarum, statim, & cumulatim, cruorem jussit mittendum. Idque Scholæ pro venæsectione ubique intonant. Sed ridiculè istud pro morborum, febriumque sanatione allegatur. Non enim id jussit propter metum plethoræ, utcunque venæillorum sanguine satabundent; sed solum, ne vasa repleta, in roboris exercitiis dissiliant, ac dehiscant. Alioqui quid Athletis sanis, cum sanatione febrium intercedit commune? non enim febrienti metus est plethoræ, nec ut vena exercitiis rumpatur.

28. Notandum porrò, depletiones cruoris sic se habere; Quod quæ à Venere facta est, sit irreparabilis virium exhaustio, quia demit de innato cordis spiritu. Huic autem propinqua est exhaustio per venæsectiones facta, eò quòd promtè suffuretur Archeum influum, & affatim. Morbus verò, etsi vires directè quoque oppugnet: quia tamen id non efficit affatim, sed sensim, ideo vires potiùs concutit & atterit, quàm quod verè exhauriat.

29. Facilior itaque est virium restitutio, à morbo attritarum, quàm exhaustarum à venæsectione. Nam qui à venæsectione debilitantur in morbis, plerumque destituuntur crisi, & si à morbo resurgant, paulatim, multisque anxietatibus valetudinarii convalescunt, longâ dierum serie, & non sine metu recidivarum. Qui verò morbo decumbunt absque venæsectione, restituuntur de facili, & convalescentes mox pristinum attingunt statum. Sin verò remediis destituti, etiam nonnunquam ad extremum devenerint; crisin tamen natura molitur, eosque reficit, eò quòd illorum vires, etsi à morbo conquassatæ quidem sint, non tamen perierint, exhaustæ affatim per cruoris emissiones.

30. Quapropter Medicus ex conscientia, & in charitate tenetur mederi, non per dispendium subitaneum virium, ut neque per pericula inde consequentia, nec etiam per vitæ abbreviationem necessariam, juxta psalmum. Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei abbreviabuntur. Cumque juxta Sacra, vita gliscat in sanguine, utut hunc affatim dimiseris, non nisi cum vitæ præjudicio emiseris.

31. Intentio enim perpetua naturæ, sanandis febribus, est per sudores. Ideoque accessus plerumque terminantur per sudores. Sed huic intentioni diametraliter opponitur venæsectio. Siquidem hæc vellit cruorem introrsum, ad replendū vasa cruore depleta: motus verò naturæ, ad sanationem febrium requisitus, procedit à centro foras, à nobilibus, & visceribus, ad pellem.

32. Quod autem venæsectio debilitet necessariò, licet fortiores, & plethorici id secus experiri & testari videantur: si textus sacer, qui vitam in sanguine habitare admonet, non satis ponderis habeat; saltem id manifestum fiet, si liberaliori sanguinis missione peccaveris: statim enim vires, & æger concidunt. Ergo in Mathesi si sex notabiliter lædant: tria non possunt non lædere, quanquam non ita sensibiliter. Lædere autem naturam, qui eandem sanare & restituere debet, *non est permissum, si ipsa sibi natura debeat esse medicatrix, tantoque felicior, quo fortior.* Satis enim sit Medico, quod æger alioquin inexcusabili debilitate labascat per morbum, inedias, inappetentias, inquietudines, dolores, anxietates, vigilias, sudores &c. neque idcirco fidus Auxiliator debet debilitatem addere debilitatibus.

33. Fraudulentum est sublevamen, quod venæsectio affert, ejusque tam incertum est remedium, *quod nemo Medentum hactenus ausit polliceri* sanationem inde futuram. Quisque artificum facit, quod promittit. Statuarius nempe statuam, calcearius calceos indubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte spondere suâ: quia nititur fundamentis incertis, per accidens duntaxat, subinde, atque dolosè proficuus. Quia uteunque rem verteris, ignorantiæ plenum est, procuratâ debilitate sanare velle.

34. Per repentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè factam, plerumque natura negligit expulsionem sui hostis. Quam attamen expulsionem demonstravi continere totam febrium, & naturæ scenam. In confesso est præterea, quòd materia febrilis non consistat in vena supra Cor: & per consequens, neque venæsectio materiā occasionalem ullatenus exhauriat, aut directa medendi intentione, effectivè sanet.

35. Deni-

35. Denique, si mittendus cruor, ob perspirationem facilem arteriarum. Id saltem frustraneum in initiis & incrementis febrium, cùm calor nondum viget. Cumque in statu, ut neque in declinatione sit mittendus cruor. Ergo nunquam. Quod autem non in statu, probatur: quia præpeditur crisis, cum natura, (ut scribunt) maximè impedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum toleret virium jacturam, & avocationem à duello. Sin verò in statu natura victa sit, quid erit venæsectio tum aliud, quàm merum homicidium? Si ergo in statu non convenit venam pandere, dum maximus calor, anxietas, & potissima arteriarum exigitur respiratio: multò certè minus conveniet in initiis, & augmentis. Præsertim quod primis statim diebus metus plethoræ abeat, adeoque sat facilis sit arteriarum perspiratio. Quod autem morbi, in sua declinatione, venæsectionem nec petant, nec tolerent, tam est clarum, & omnium voce testatum: quod nemo venæsectionem unquam, per declinationem morbi, intentet.

36. Consideremus præterea, quod in febribus, cruor in venis vel bonus sit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum erit, bonum detinuisse, eò quòd viribus addat. Nam (ut alibi ostendi) plethoræ metus, vel mox ab initio, si quis esset, cessavit. Quod autem volunt bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & putredinis diflationem. Jam enim utrumque sat sublatum est, & imaginarium bonum, quod supponunt, realem, & necessariam virium jacturam adfert.

37. Cæterum docent Scholæ venæsectionem in febri non mandari, propter bonitatem cruoris, quæ nempe supponunt malum & putredinem. Ergo autem sat docui, non dari corruptum in venis, quamdiu vivitur; & per consequens, ruere hunc Scholarum scopum in vena secanda. Oportet ergo mihi demonstrent malitiam cruoris, quæ sit citra ejusdem corruptionem. Deinde, malum istum cruorem detineri in vena, à corde usque ad manum, si ratam velint venæsectionem, in quantum talem, vel quatenus revulsionem. Doceant, inquam, quòd malus cruor non sit in primis officinis, eductoque per cubiti venam cruore non trahatur deterior ad cor, qua vena cava dexterum cordis sinum facit. Instruant pariter, quòd depletis superioribus venis, non sit major libertas, & impunitas, qua noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm ante. Adeò quòd loco difflandi putredinem, (quam in rei veritate probavi nullam) non occasionetur potius liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorsum nempe depletarum venarum vacuitas attrahit cruorem infernè. Ostendant, inquã, qua ratione effluvium cruoris, & diminutio virium per cubitum, impediat putredinem, sive importet correctionem, & redintegrationem putridi. Item explicent se, quid velint dici, quòd venæsectio fieret, quo arteriæ liberius respirent, cum putredo, (si qua esset in venis possibilis) non affectet sanguinem arterialem totius naturæ condum. Probentque insuper, quòd imminuto bono sanguine, & viribus, proportionaliter, sit major potestas residuo impuro, inquinatoque per putredinem, (ut supponunt) seipsum præservandi à putrefactione imminente. Doceant item contra Textum sacrum, quod vita atque anima sint potius & libentius in contaminato sanguine residuo, quàm in puriore per venæsectionem ablato. Alioqui regulariter boni eductio includit residui mali auctam proportionem, effrænemque licentiam. Quid si demum in febri, ac venis, cruor sit malus, bonumque ajunt; (tanquam signum & effectum) quod in missione cruoris, malus effluat: putentque, tantundem saltem mali cruoris abreptum. Primò probent cruorem, quem censent noxium, verè noxium, prout antè jam probavi insontem: Ac dein doceant, per ejusmodi mali cruoris festinam & plenam emissionem, nil præjudicii viribus esse ablatum: quodque superstite cruore inquinato, minutis jam viribus, sanguinis facta depletio erit in causa, cur putredo residui cruoris pergere minus valeat? & an sperent quandoque in venis semel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejusmodi videlicet privatione, dari in natura regressum?

38. Etenim ostendant, non contradicere, quod febri proprium sit, cruorem ipsum inquinare, & hanc proprietatem tolli à posteriori, à putrefacti scilicet remotione? etenim si primum impurior sanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt, interim vires consternunt, turbant-

bantque, hinc & crisis spem tollunt, quid si tum rubicundior effluxerit. Certè exclamant. Quasi totum mali agmen ablatum prima vice, fuissetque febrium sedes, à corde ad cubitum duntaxat extensa; bonus autem, circa hepar resideret. Ast deprehendi semper in Hydrope ultimorum excrementorum formidolosas evacuationes, multoque ideo magis, in nuda sanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales spiritus abducit, sive is malus, sive bonus, vel neuter censeatur. Inprimis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, causoque putridis, quàm quæ de sanguinis putridi emissionibus supponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, sublevamina facta propter virium ereptionem, semper inveni fraude plena, ut pro tantillo sublevaminis, vires morborum bajulæ enerventur. Perinde enim atque potus febrium initio, sitim pro tantillo solari videtur; sed quis tam demens, quod tum potaret, si sciret potum sibi vires necessarias suffurari? Infidum est itaque, dolosum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæsectionem. De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus sit respectu venæsectionis, nil dici est operæ pretium: cum negatum sub disjunctione, negari etiam possit copulativè. Nam sive neuter sit is, qui commistione boni cum depravato constat, (supponendo depravatum, qui non est) vel is, cui est introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta satisfaciunt.

39. Tandem ut spem, quæ in revulsione est, abscindam, & sic omnes ex æquo tollam coindicationes, tanquam misera pertinaciæ subterfugia. Insanum est subsidium, venæsectionem, (copiosam enim plerumque hoc fine exigunt) feciſſe, sive in febribus, sive demum in menstruis, propter revulsionem: eò quòd materia febrilis non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piscis in aqua; sed vasi intus adhæret, prout suo loco de materia occasionali edisseram. Pro menstruo autem similiter: eò quòd ejus separatio fiat è toto, & non nisi separatrice manu Archei. Phlebotomia verò nil separat separabilium: quia sine præcognitione finis: adeoque absque electione agit. Sed perpetuò effluit vicinior, mox vase aperto, & insons cruorem, quia dein continuo filo alius subsequitur metu vacui: idcirco menstrua circa uterum, studio naturæ alioqui collecta, per venæsectionem inde distrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene succesſerit, at certè in aliis multis, miserandam catastrophen dedit. Etenim si menstruum, sola sui quantitate, (dum jam collectum, & in venis circa uterum segregatum est) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in solo casu supposito lubens admisero. At menstruum, bene constituto utero si fluxerit, abundè suis satisfacit finibus, & hactenus revulsio frustranea, quanquam etiam impossibile hypothesis supponat. Phlebotomia namque, non nisi mera est cruoris, & indistincta depletio. Depletæ autem venæ, extempore, undecunque, qualemcunque cruorem ad se revocant. Quia ut cruoris sunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menstruum, in exitum dicatum, id est, hactenus catalogo excrementorum semel inscriptum à natura, venæ depletæ alliciunt.

40. Derivatio autem, quia parca est cruoris effusio, modò congruis è venis fiat, sæpe profuit multis morbis topicis, adeoque in febribus est impertinens.

41. *Sed instant venæsectionem in Pleuritide esse ita necessariam, ut sub pœna capitali sit injuncta.* Siquidem ajunt, nisi ad costas affluens cruor, multi cruoris effusione revellatur, periculum est, ne mox Pleuritis hominem interimat suffocando. Ego sanè nemini Pleuritico sanguinem mitto, estque curatio ejusmodi tuta, certa, commoda & solida. Nemo illorum perit: ubi interim *sub phlebotomo* plures longa tandem tabe pereunt, & quotannis recidivam experiuntur. Juxta Galenum enim, quicunque die quadragesimo non sunt perfectè sanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra paucos dies, perfectè sano; nec recidivam sentiunt.

42. Nec quidem solus mea ad hoc arcana habeo. Quin imo vidi rusticum omnes pleuriticos tertio potu sanantem. Utebatur enim stercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cerevisia, ac colaturam ex-

pressam propinabat. Tanta scilicet est Medentum ignorantia, tantaque Scholarum pertinacia, quod Deus rusticis & parvulis det scientiam, quam Ethnica littera inflatis denegat.

43. Jam spectandum, si aliquis revulsionis usus in febribus. Enimverò cùm opus revulsionis non sit primariò aliud quàm venæsectio, ad quam per accidens, speratur succedens cruor venturus, ejusque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam thesin sequitur, quòd per ejusmodi evacuationem trahetur cruor peccans febrilis, (sic loquor connivens) in venas dispersus, qui alias suo nido, procul à corde latitans, suæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod est dicere: Per ejusmodi revulsionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac fæculentior sanguis est in Mesaraicis venis; defæcatior autem, qui propius ad cordis aulam accesserit. Aliàs namque indiscreta natura, juxta vitæ fontem prima parricidii tela statuisset. Cum igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec sedeat prope cor: Absit credere, illam per venæsectiones exigi, aut loco moveri, utut alioqui subinde diversicolor sanguis, per iteratas sanguinis emissiones emungatur. Atrox itaque remedium, si ad locum emissi cruoris, alter à remotis accesserit. Nam sic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes dispergeretur, estque alioqui facilis coinquinatio in habentibus symbolum.

44. Tandem, si semel abdicatis Ethnicorum erroribus, Moderni in vitam proximi respicerent, scirent utique, vana esse revulsionum commenta; perniciosam thesauri sanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à sanguine intra venas; sed tantum ab hostilibus, & peregrinis excrementis insultare: Deum quoque sufficientia feciisse sordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria.

PURGATIO EXAMINATUR.

CAPUT V.

1. *Prima confessio Scholarum de suis purgantibus.*
2. *Fraudes correctionum.*
3. *Altera confessio.*
4. *Tertia.*
5. *Excusationes turpes.*
6. *Quarta confessio.*
7. *Historia frequens.*
8. *Dolus in nomine.*
9. *Explicatur, quid sit dari laxativum, dum turgent humores, & quàm fraude plenum.*
10. *Historia pœnitentiæ Authoris.*
11. *Conclusio inde tracta.*
12. *Novem notabilia in Scholarum perniciem.*
13. *Historia cujusdam Principis viri.*
14. *Quinta confessio.*
15. *Examen prædictorum.*
16. *Sexta confessio.*
17. *Subterfugia vana, & fada.*
18. *Retorta tela ex confessione septima.*
19. *Argumentum veneni à fatore.*
20. *Probatio mechanica.*
21. *Idem ex Galeno.*
22. *Probatio ab effectu.*
23. *Scholæ impugnant sua theoremata.*
24. *Positis hypothesibus Scholarum, nemo mori posset à febri, & falsum esset, quod non danda purgantia initio febrium.*
25. *Quod hic Aphorismus dolum includat, & Hippocratis inadvertentiam.*
26. *Coctio in morbis nominis abusus.*

1. AGnoscunt Scholæ sua purgantia, ad Agaricum usque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ.

2. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non stolidæ essent, potiusque inservirent ad comparandam innocentiam medelæ, quàm ad ejus

ad ejus castrationem. Siquidem castratio virium in pharmaco dolum concludit, ne videlicet æger venenum subesse intelligat. Cicutata etiam officinarum remedia, sunt instar lupi domestici, qui datâ occasione, dum sibi confiditur, ad solitam naturæ suæ ferociam redit. Hinc enim nec correcta pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammoneam velant, ut & Alahandal Colocynthidem larvat.

3. Composita demum laxativa, in Dispensatoriis militant sub mentito ducis titulo. Interim nequeũt negare, quin in singulis solutivis Scammonæa & Colocynthis, non sint binæ columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibusque collisis, totum quidquid superstructum est, ruit. Mitiora demum solutiva, ut manna, cassia, sena, rhabarbarum, &c. duobus illis ducibus antesignanis, sua dedêre nomina.

4. Fatentur, inquam, Scholæ, exhibito laxante, non esse amplius in potestate Medentis; adeoque per hoc infamant laxativa, eaque phlebotomiæ proinde postponunt.

5. Etenim si quid crudelius patraverit laxativum, vel dosin, vel correctionem, vel ægri naturam fluidam, vel Seplastam, vel ejus uxorem accusant, ne solutivo alioqui pharmaco nomen pereat.

6. Interea tamen fatentur, velint nolint, solutiva universa tabidum virus in se claudere: solamque Aloem in proverbio innocuam vocant. Cætera vero cum additamento, correctione, & circumspectione exhibenda, ut neque præposterè, aut præmature.

7. Nuper enim vir judiciosus, à Secretis Senatus Brabantici, ut sanitatem custodiret, pilulam usualem ex aloë lotâ (castrata scilicet) sumserat, cujus dum non reperire effectum, transeunti id Medico denunciat. Qui culpat ignaviam aloës, adeoque picron, sive amarum, in pigrum vertit; Præscribam (inquit) majales pilulas. Quibus assumtis misere periit, quia totâ hebdomadâ frustra laboratum, ut laxantis remedii effrænem effectum compesceret. Is enim ut se à morbo futuro liberaret, dolo medentis periit, & reliquit proles undecim. Unde primario liquet, tam esse laxanti liberum ferocire in bene valentem, quam alias in ægrum.

8. Impune nempe, etiam in vitam principum, grassari licet, sub nomine Medentis, doloque pharmaci. Quia terra tegit crudelem Medentum insciti am. Speciosus sanè titulus purgatio, sive depuratio; sed doli plenus. Atque utinã Medentis purgatorium queat piare morbos! utinam quoad hoc non fit, ægri non exspectarent purgatorium à manu Medentum!

9. Luctu sanè est dignissimum, quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctionem, educi quidem eosdem humores (nam laxantia volunt per selectionem educere unum humorum, & non alium) quos alioqui post præfatam morbi concoctionem; esse tamen inutilem, imò & nocuam. Nec tamen inde hactenus discant, humores, per laxantia eductos, non esse humores, nec peccantes; (alias namque utraque statione morbi, & unico laxante suppositis, necessariò deberent juvare æqualiter, si materiæ eidem peccanti detrahant) sed meram putrilaginem, & merum liquamen tabefactum, per virus laxativorum. Tantoque infelicius bibitur hostis, ut hanc ferinam exerceat intus lanienam, in carne & sanguine.

10. Etenim per facti historiam, narrabo pœnitentiæ & scientiæ meæ in medendo exordia. Enimvero vix ex ephebis eram, quod chirothecam domicellæ, aridâ scabie infectæ, indueram: Unde primum illâ, ac dein alterâ manu scabiem contraxi, cum pure & pustulis infamem. Medici nostræ Urbis Seniores advocati. Venæsectionem primum ad hepatis refrigerium mandârunt. Dein triduano Apozemate bilem flavam torridam, & pituitam salsam, ad eductionem præpararunt. Ac tandem per pilulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum instituerunt, multosque affatim secessus provocârunt. Gavisus ego, quod acervum fætidi liquoris excreviſſem. Monuerunt ergo, idẽ pharmacum perendie assumendũ, itemq; iterum post triduũ, pari successu: ac meo judicio, si totum junctum fuisset, facile duas situlas implevisset putridum, putidumque, quod humores putabam. Qui enim antea sanus, alacer, integris viribus, levis in saltu & cursu: jam redactus

eram in maciem, tremebant genua, genæ collapsæ, & vox mihi rauca.

11. Dixi itaque, & serò, ubinam hospitati fuere isti humores in me? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farragini reperiebam. Nam etsi privus omnibus visceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuisset. Concluſi ergo mecum, quod isti humores non præexstiterant in me; sed in me facti erant. Ac cognovi liquido istud putridum liquamen factum fuisse ab assumto laxativo: quod idem esset facturum, quoties assumerem. Interim eadem me tentabat scabies, quæ ante.

12. Unde 1. cognovi, quod scabies sit contagium pellis, non autem hepatis intemperies. 2. Quod mentitum esset vitium istorum humorum in scabie. Quæ solo contactu chirothecæ parta erat. 3. Quod pharmaca purgantia non purgarent, aut mundarent; sed putrefacerent. Quod vividam corporis mei substantiam liquassent, & in putrilaginē resolvissent. 5. Quod indifferenter contaminarent, quidquid quoquo modo attingerent, sive cruor esset, sive demum ipsamet caro vivens, non autem selecti vè unum pro alio elicerent, & separarent. 6. Quod contaminatum denotaret suum contaminans esse merum venenum, corporis liquefactivum, & putrefactivum. 7. Quod contaminatum, propulsante natura efflueret, donec vis pharmaci exantlata esset. 8. Quod hoc fieret non secus in sano, atque in ægro. 9. Quodque ideo periculosum esset pharmacum solutivum, antequam natura victrix esset in morbis, postmodum verò noxa ejus nonita manifesta appareret. Quibus dudum, atque serio mecum pensitatis, descivi à Galeno, qui totus circa humores istos ita implicitus, ut omnes morbos inde constare asserat. At cum mihi adhuc deessent meliora, quæ in vicem humorum, & laxativorum substituerem, cum admiratione, & commiseratione generis humani, tandem studium medendi suspendere volui, donec Altissimus, ex sui beneplacito, quærenti mihi, post multa nummorum & annorum dispendia, dignatus est donare Intellectum, quem utinam ex meis operibus mundus sibi in commodum applicaret. Crevit in me ausus eundo, ac indies magis confirmatus sum, quotidianis errorum Medentum observationibus.

13 Inter cætera memini, quod Archiatri Principi exhibuerant scammoneatum pharmaceum, unde unico die, quadraginta & unum secessus successerant. Qui una cum lotio illius diei, me jubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias septem liquaminis flavi, & putridi. Dixi ergo illi, & suis Medicis. Enimvero si istud liquamen sit bilis, unusque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde residuum (una tertia bilem superans, juxta Galenum) pendebit libras viginti septem & uncias decem, & eodem computo, supererunt meracæ atræ bilis libræ novem & unciæ tres: Id est, pituitæ & melancholiæ non permistarum bili flavæ, libræ triginta sex & unciæ tredecim.

14. Purgationem itaque debebant fateri, non esse *corporis purificationem: quin potius relictorum humorum (si qui ejusmodi essent) distemperationem.* Dein quod præfata solutio non esset bilis electiva mundatio, aut corporis à superflua bile liberatio: sed mera cruoris liquatio putrefactiva. Siquidem dum cruor esset in venis, non fœtebat ante, mox putet in intestino, eodem instanti, quo extra venas excidit.

15. Sed sodes, quo vase jam continebuntur triginta septem libræ pituitæ & atræ bilis residuarum? *præsertim dum à purgatione venæ, quæ antea tumebant, nunc conciderunt, nec apparent amplius?* Sequenti manè namque miser ille, qui se vestris arbitriis concredidit, ac se purificatum rebatur, cassa, acuta, & rauca voce loquitur, tremit manibus, vacillat genubus, oculis concavis, exhaustis venis, consternato vultu, sitique pressus importuna, & dejecta appetentia, se pridie multa passum affirmat, per tam dolosam & anxiam depurationis experientiam, dubitatq; iterum redire eandem viam. Certus tamen credit, si dosis laxativi auctior fuisset, malè sibi cessisset negotium.

16. Ex ista enim forti purgatione in Principe, statim deberet elucescere solutivorum virulenta proprietas.

17. Re-

17. Respondérunt Medentes, Principis natu ram facilem nimium auscultasse pharmaco & ad evitandam relictorum humorum colluviem præfatam, simulque disproportionem eorundem: Quam Scammonæa, ex proprietate nedum eliciat bilem; sed ex ipso cruore, sive composito ex quatuor confecerit unicum liquamen per sedem rejectum.

18. Unde rursus concluſi, impostúram atque dolum, quæ choleram vel pituitam educi supponit, quæque selectivè unum præ alio excerni perhibet, dum jam fatentur, esse omnes simul liquatos. Et juxta Galenum, dum sanguis putrescit, fit bilis: & falsum esse, quod Cholagogon (verbi gratia) curet morbos bilioſos; quodque deceptio sit, qui bilem educi ajunt, si & cæteri tres prius corrupti, simul ejiciantur. Nemo certè est veritatis studioſus, qui non hinc statim intelligat, corruere Veterum medendi basin; tam respectu humorum, quàm selectionis solutivorum medicaminum.

19. Profectò admiror in stuporem usq; quod mundus perniciem laxativorum nondum animadverterit, qui alioqui tam repente persentit quaslibet technas marsupio suo prætextas. Indubium est siquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt singularem post se humorem, quem singulari Tractatu demonstravi, nunquam in natura fuisse, nisi in libris Medentum. Etenim dosin laxativi auge, atq; illico se prodet lethale venenum. Agedum, cur ista vestra bilis, tam celeri effluxu subsequens, fætet tam horrendè, quæ uno quadrante prius non fætebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni ansam adimit, ut & fætoris. Olet namque cadaver, & non stercus. Neque etiam ab intestinis, tam repente, tam olidi stercoris odorem mutuaret. Itaque fætor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaverosam, è vivo desumtam.

20. Quod probo Mechanicè. Si quis hauserit drachmam vitrioli albi in vino soluti, mox vomitum cit. At si statim à potu superbibat haustum cereviſiæ, aquæ, &c. is quidem plurimos patietur secessus; attamen prorsus absque fætore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem mesaraicum. Hoc quidem, violenta pōticitate sui. Illud verò putrefactivo, olidoque laxativorum veneno

21. Cujus solius consideratione, purgatio, ut crudele & stupidum inventum, nemini non suspecta esse debet. Etenim si juxta Galenum, sanguis dum putrescit, fit bilis: ergo liquamen fœtidum, atque flavum, per laxativa dejectum, mentiensque bilem, ex putrefactò cruore est generatum. Atque per consequens, ipsa laxativa sunt putrefactiva cruoris, quod ex Galeno, Scholis invitis, facilè colligitur. Etenim potissimum commendat Theriacam; eo quod potissimè venenis resistat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnosticum asserit, quod si una cum laxativis sumatur Theriaca, indubiè non subsequentur secessus. An non hæc Galeni verba convincunt, laxativa esse mera venena? quorum scilicet universa operatio eluditur, per Theriacam venenorum domitricem; cui suspicioni consonant effectus.

22. Quippe sumto purgante, æqualiter dejiciunt æger & sanus, liquamina ejusdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter non exigit humorem peccantem, præ non peccante; sed indifferenter contaminat quidquid attingit.

23. Porrò & Scholæ impugnant libertatem selectivam, quam solutivis tribuunt. Nam si humor aliquis à quatuor sit putridus in febribus, *indicetque naturaliter sui ablationem*; laxativa verò educant selectivè humorem è cruore, in sanis (uti volunt) imò carnem sanam liquefaciant, ut inde scopum suum nanciscantur, qui est, liquamen putridum fundere, quod alvus dejicit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet amplius pristinam essentiam & proprietates, quas habebat ante sui putrefactionem. Etenim si Magnes attrahat ferrum; non trahet etjam proinde ferruginem. Ideoque si purgans resolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate specifica vinctam ad se trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta, venis inclusa, quæ causa essent febrium.

24. Nemo sane per febres oppeteret unquam, si duo Scholarum axiomata veritate niterentur.

terentur. Nempe si humores putridi sint causa febrium, itemque si cedant selectivè, per purgantia; insuper vesana cautio esset, ne purgantia dentur in principiis febrium antequam materia turgeat; nimirum non ante maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis. Unde satis liquet, laxantia fore secus nocua.

25. Sin autem dentur, postquam morbi materia jam ritè est subacta: impostaram præfata cautio continet. Quippe effectum sponte ac beneficio naturæ procuratum, attribuit pharmaco solventi. A quo sanè etiam tum, justius probus Medicus abstinet. Quoniam tum perturbat crisin, periculum confusionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim solvens, semper atque per se, non secus educit non cocta ac ea quæ postmodum cocta vocantur: quia utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed postquam natura morbum superavit, minus noxæ infert, neque tam apertè laxativi dolus tum manifestatur. Adeoque si tum laxans detur, videbitur Medicus, sua arte morbum vicisse.

26. Cæterum si laxativa educerent singula, humores suos per electionem: necessariò etiam qualibet statione morbi conducerent, quippe quæ semper eundem liquorem & æquè fœtentem educunt; turbant autem quam maximè, quoad natura non evaserit superior. Quam illius victoriam morbi concoctionem dixêre Scholæ. Non sane quod natura digerere, aut coquere aggrediatur quidquam, quod vitiosum est, aut sibi in usum non cadit: quippe quæ intelligentia non errante gubernatur. Hæc de utroque universali præsidio in febribus admonita sufficiant. Concludens cum Hippocrate ad Democritum, omne solutivum deprædari de viribus, & substantia nostri corporis.

CONSIDERATIO QUARTANÆ.

CAPUT VI.

1. *Quartana illusit Scholarum regulas.*
2. *Quare nesciant curare Quartanam.*
3. *Deficere solitas in aliis morborum eventibus excusationes.*
4. *Omen ex Quartana in cæteris febribus.*
5. *Quartanæ examen ad Scholarum calculum.*
6. *Debilitates ipsius Galeni.*
7. *Deliquia in Medentibus notata.*
8. *Coacta verba in confessione Medentum.*
9. *Argumenta contra atram bilem in Splene, & subterfugia Medentum.*
10. *Vera ratio, unde Splen indurescit sub finem Quartanæ, errorque Scholarum detegitur.*
11. *Notabilia aliquot in Quartana.*
12. *Modus inebriandi, organaque.*
13. *Notabile de spiritu vini vegetabili, è bacis Iuniperi.*
14. *Cur vina ordinario grata mortalibus.*
15. *Quomodo arteriæ trahant remedia sua?*
16. *Impedimentum in oleis essatis, quod in eorundem salibus non est.*
17. *Modus fiendi cardiacæ passionis, quam etiam vocant regiam.*
18. *A stomacho varii morbi chronici.*
19. *Ruditas sæculi Hippocratici, & sinceritas.*
20. *Quartanæ nulla sedes relinquitur in Scholis.*
21. *Paucula dicuntur notabilia de Insaniis.*
22. *Sedes amentiarum.*

INtegro sanè Tractatu demonstravi, nunquam in rerum natura fuisse humores, quos Scholæ Medicæ in artis suæ basin præsupponunt, spectaretque ex professo huc ille Tractatus, nisi propediem in opere aliorum morborum repetendus esset. Eò quod omnes morbos passim istis humoribus nuncuparint. Hoc loco autem sufficiet obiter demonstrasse, febres ortum suum nullatenus debere ejusmodi humoribus, sive integris, sive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodemque modo & medio, quo superantur cæteræ; sed quia Quartana collisis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque adeo ludibria fecerit Medentum Commentaria, vanosque sermones de bile atra, de Splene, nigræ, atque retorridæ bilis cloaca, deque solutivis, atram bilem per elec-

tio-

ctionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academiarum, harumque promissa, risui jam dudum expositi tanquam vanas sine viribus nugas, atque luridas fabellas. Desperata nimirum per artes sanatio, enervem medicaminum opem, dispensatoriorum vana pollicita, atque indubiam causarum febrilium ignorantiam patefecit.

2. Bone Deus! Jam patet, quod Medici non solum nequeant sanare Lepram, Podagram, Paralysin, Asthma, Calculum, Caducum, reliquosque contentos sub ingenti incurabilium catalogo, nunquam sua sponte sanatorum; sed hec quidem Quartanam, quæ patienter omnem exspectat, illuditque Medentum operam; quam tamen natura, suapte vi, in Scholarum ignominiam sanat, demere norunt! Etenim qui per venæsectiones, scarificationes, hirudines, vesicatoria, & alvi purgationes, adeoque per diminutiones corporis & virium, duntaxat suas sanationes moliuntur, *Ethnicisque doctrinis toti inhærent*, etiam per naturam, à vera causarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia inprimis nullum illorum medicamen, ad sedem Quartanæ pertingit, quin prius per singularium digestionum telonia, tributum persolvens, omni non sit exutum facultate, ad tantum malum requisita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, sat esto, quod hactenus infausta fuerint *Medentum subsidia*. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde desinunt naturæ bajulandum: sciuntque interim certo, se nil istiusmodi remediis profuturos, aut unquam profuisse: Utinam saltem non nocuissent.

3. Fateri itaque debent remedia, simulque artis hypotheses omnes, in hoc morbo sibi deficere, imò nec solitum in aliis morbis sibi valere incurabilitatis subterfugium. Nam omnes Academiarum potestates connexæ, tantundem non possunt, quantum natura absque illis, sua sponte potest, & facit.

4. Cæterum eundem insciticæ pudorem, atque omnimodam impotentiam, quam Quartana in Scholis detexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: nisi illæ ultro ad terminum properarent. Quapropter jamdudum ominor, quod ex lex Quartana, ventura mox ætate, distinguet pseudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & honorandos præcepit Altissimus.

5. Scholæ ergo Quartanam ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accensum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarū, diffuso in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ sedem, nihilominus in Liene agnoscunt. Effligito? fodes, dicat mihi professio Medica, quem concentum ex tanta aphonia edant unquam? & an non sit, garrulitate, tam ægrorum, quam Tyronum mentes offudisse? exponant, inquam, cur ille calor non primo accendatur in Liene, qua sedet causa, s. humor, qui sua putredine (ut ajūt) est caloris innaturalis causa? prout dum spina, digito infixa hærens, ipse digitus primario æstuat, lōgeq; ante phlegmonis putredinē. Cur Quartana adeò pertinax, si singulo accessu naturā sibi viā reperit, qua putridā bilē atram, per venas, in habitum (etiam ipso frigoris rigore, & venarum angustia) dispergat? Quomodo post sesquiannum, sæpe eadem numero atra bilis adhuc putrida erit, durumque Splenem dabit, si singulo accessu dispergatur in corporis habitum? Quomodo si ab initio in Splene fuit, cum tam *diuturno putridi concubinatu* Splenem jamdudum non putrefecit? qui præsertim nil nisi cloaca pessimi excrementi à Scholis censetur? Quomodo post tot menses Quartana melius sponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen necessariò aridior, crassior, magisque putruerit, quam primis accessibus? Denique, quî potest humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stulteścitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recusasset, post repudium, & sesquiannum tandem digerere incipiat, jam ante necessario planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum prius facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipsam, quæ tot menses luctando cum putrido pessimoque humore se pæne exantlavit: ut tandem excludat, quod penes eam jam in-

in duruit, totque nominibus offensum fuit? Si enim triduo tantum atræ bilis asservetur, quantum accessui satis, quid hoc ad lienem? quidve ad digestionem primitivæ & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo necessariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in stomachum sui emunctorium? quomodo per tot menses natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulsionum, & ritus? horumque non recordabitur; nisi prope finem tædiosum? Quid si Sena, Epithymus, quodque in Armeno, & lasuli lapidibus hospitatur arsenicum, atram bilem undecunque (præsertim è naturali suo diversorio) exigant, hæcque sit Quartanæ causa totalis, indubia, totque regulis, Authoribus, & seculorum consensu accusata: cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, post tot carnificinas, suos ægros deserunt debilitatos sub desperationis custodiâ, culinæq; regimine commendatos. Quid tandem sibi vult multa ista, putidaque liquaminis saburra, quàm his epotis, æger credulus, sine profectu ejicit, viresque sibi inde imminui percipit? nonne verum est istud Hippocratis Si educantur quæ convenit, melius se habent ægri, & facilè ejusmodi subductiones ferunt? Cur enim tametsi immediocriter sumta ejusmodi solutiva, in ultimum usque vitæ flatum, Quartana attamen de jure suo remittit nihil?

6. Discite ergo juniores Medici à me Sene, quod vestri humores, remediaque laxantia non sunt nisi mera deliria, quibus invicem subscribendo delusum est vobis per Ethnicos, quibus donum medendi non fuit datum. Utpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utcunque de ea, & usu partium magnificè triumphet: nunquam argentum vivum vidit, cunctaque simplicia verbotenus è Dioscoride est mutuatus, suppresso hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel aquam rosaceam novit.

7. Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæsectiones, & leviora subinde cathartica propinatis, sine spe ullâ emendationis? Multaque ad nauseam usque de digestione putridæ melancholiæ, de nubecula, sive encoremate lotii mussitatis inter vos, cum tamen diffidentiæ pleni.

8. Fatendum est vobis, hæc verba, ab initio in pectore latuisse: Contra Quartanã habemus nihil, sanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil scimus. Oportet exspectare terminum cum patientiâ. Quia contra Quartanam, non est remedium in nostris thecis. Natura seipsam juvare debet.

9. Interim intumescit durior lien, & non rarò unà quoque malleoli. Si itaque atra bilis esset continens Quartanæ causa, daretque durum Splenem: quomodo tandem cessat febris, permanente ejus causa totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata melius evacuabitur, quàm dum natura, per febrim, illius proscriptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedet indurata, quàm fluxilis in initio? An cessante febre, putredinem amisit? dum scilicet hydropem minatur, tumetque durus lien? quæ tamen sunt indicia pristinæ suæ pravitatis. Sed an sola atra bilis inter naturalia, à sui putredine redibit *in pristinum statum? Si vero cesset febris, quod atra bilis sit absumta* per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quàm dum nulla esset visceris tensio? Quare nunc demum speratis auxilia à Capparibus, Tamarisco, & Ammoniaco, quæ durante febri, erant ignava? Si eadem atra bilis supereſt, cur cessat illa, sospite febri? Sin autem atra bilis cum febri abiit, cur præscribitis remedia ad fluidiorem atram bilem? Quid si per absceſſum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam est istud viscus Splene nobilius, quod absque sensu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantisper toleravit? febriumque tot insultus passum est? Cur absceſſus iste non fiebat viribus adhuc integris, ad propulsandum hostem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior esset materia? Quomodo salvabitis, quod Splen sit emunctorium atræ bilis, si hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, post tot labores & angustias? Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevêre ad proportionem?

10. Mirum sanè hactenus ignotum esse, quod Splen sub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digestionum singularium, sine topicalium errore saburra ista sit residua, pro

tumo-

rumore Lienis. Quodque idcirco durities Splenis ſit ex iſtiusmodi transmutatis erroneis, majorque ideo, quo Splenis præcedens afflictio gravior. Quod nimirum Lien tumeſcit, ex producto per Quartanam; non autem ſit ipſa Quartanæ materia occaſionalis, multoque minus aliqua atra bilis. Utpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejusmodi durities è Splene evaneſcat ſponte, poſtquam reſumtis viribus, ſuas natura digeſtiones perficit. Propterea cura duri Splenis non ſita eſt in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem: quantum in recreandis viribus digeſtionis.

11. Pro cujus confirmatione ſciendum; Splenem, quadringentis forte arteriis conſperſum eſſe, nec ullum omnino viſcus tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein ſciendum, ſedem Quartanæ, nedum eſſe in ipſo Lienis corpore, verum in ipſismet ejus arteriis, ſi non omnibus ſaltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit ſanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum ſciendum, quod arteria nullum è ſtomacho, inteſtinis, vel aliunde ſuccum trahat ſibi; nam quorſum ſibi iſtum traheret, cum exin nil ſibi unquam boni paret? Ille enim chylus attractus adhuc caret mediis præviis, quibus unquam queat ad perfectionem ſanguinis arterialis deduci. Alioquin arteriæ ſibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris ſuctu attraxiſſent, quam longis poſt laboribus exantlare valeant.

12. Concedo quidem, arterias ordinario, & immediate attrahere ſpiritum inebriantem è ſtomacho, qui omni propemodum vegetabili innaſcitur, per artem, ſola fermenti vi, à concreto disligatur, ac tandem per ignem educitur.

13. Per exemplum. Si baccæ Juniperi in aqua bulliantur, ſubter alembicum, mox inde aſſurgunt, & colliguntur, aqua & oleum eſſentiale. Tandem, ſi baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratâ dein diſtillatione, elicitur aqua ardens leniſſima, ſive aqua vitæ. Minus tamen, quam ſi ab iiſdem baccis, oleum non foret prius ablatum. Tertio demum, ſi reſiduæ baccæ, per ſetaceum transcolatæ, coquantur in Electuarium, jam nactus es ſolutivum, omnibus officinarum compoſitis prælucens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, (quam Helleniſinus Scholarum vidit, aut ſcivit nunquam) arteria ad ſe lubens è ſtomacho rapit, quem alias primaria ſui inſtructione natura parat, è digeſto chylo: Gaudet ſane, ſe multo compendio reperiſſe liquorem, unde ſpiritum vitalem ſibi efficiat.

14. Hactenus nempe vina mortalibus regulariter placent, cor exhilarant, & inebriant, ſi plus juſto potentur. Nam ſpiritus vini nondum eſt vitalis noſter: quia adhuc determinationis individualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum noſtrarum exſecutor, conſtruatur. Quapropter cum nec Meſenterium, nec hepar ſint deſtinata in fabricam ſpiritus vitalis, gaudet cor, illum immediatè, atq; prompte, per arterias jam ante paratum, è ſtomacho aſſugere.

15. Unde ſequitur, ſi arteriæ attrahant ſibi *ſpiritum vini*, *vaporum inſtar*, etiam trahent odores eſſentiarum. Hinc namque deliquia, imò & reſtaurationes, vice verſa.

16 Arteriæ vero non trahunt olea, licet eſſentialia, & grata; eo quod non ſugant ſubſtantiam liquoris, multo minus olea. Ut ergo medicamen acceptum ſit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet eſſe odorum, & inſeparabiliter nuptum ſpiritui vini. Quare vina odora cæteris facilius inebriant, quia maritati odores ſpiritui vini, facillimè admittūt ad Cor, Caput, Uterum, &c. Odores autem oleoſi, abſtracti à ſuis concretis, inquinando potius afficiunt, quam materialiter in arterias ſubeant.

17. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, ſæpe non merus allicitur in arterias vini ſpiritus: ſed & aliquid ſuccorum ſimul. Unde demum vini heluonibus, difficiles Cordis palpitationes ſuccreſcunt, merusque vini ſpiritus, importunâ aſſiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas ac proprias digeſtiones turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias ſuſcitat clades, etiam in vitam durabiles.

18. Contingit enim in arteria ſtomachi, quod vini ſpiritus, ſuâ ſe ſocians importunitate alimento arteriæ ſpermatico, dierum curſu,

ſuſcitet indelebiles vertigines, cephalalgias perennes, caducum inquam, ſyncopes, ſopores, Apoplexias, &c. In hujus nempe membri, tanquā cordis œconomia, ſuas nanciſcitur thymoſes, in vitam durabiles, non niſi majoribus arcanis delebiles. Eadem quoque via mors inopina ſibi non rarò fecit introitum. Quia inde ſua ſponte nunquam educitur ejusmodi vitiata materia. Nam etſi Archeus ſit aptus ſua tandem alimenta conſumere; non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregrino coagulo degenerata, adeoque ob id virtuti vitali non auſcultantia. Ideo nempe pars iſta cordis titulum aſſumſit, ſyncopes de facili ſuſcitat: Comitiales etiam poſt 24. annum, itemque affectus ejusmodi cordi tributi habenturillis incurabiles, qui potioribus, medendi eruendis facultatibus, non multum inſudarunt.

19. Sedem hanc caduci Hippocrates (pace tanti viri, & talis ſeculi dico) ignoravit. Quippe qui *in limine medendi conſtitutus, ſuas ſaltem obſervationes, hisque natas medicationes*, fideliter poſteritati tradidit.

20. Dixit namque, ſi Melancholia tranſit in corpus, generat caducum; amentiam verò, ſi in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis transcendens, faciat caducum & amentiam: quorſum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ inprimis gaudent tanto Authore pro humore atrabiliario; ſed obliviſcuntur Quartanæ, *longè recedentis à caduco* & amentia. Nam quocunque reſpexerint, quartana vel non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore nec in anima, dum quartanam condit.

21. Quantum autem ad maniam & caducum attinet, quaſi viarum ſola diverſitate ſeparentur. Sive, quod idem humor nunc evaporaret, aut materialiter hoſpitaretur in diverſoriis facultatum principum. Ridiculum ſanè, licet pigrum ac plauſibile commentum, in tam anguſto humorum quaternario, omnibus morbis cauſam inveniſſe. Nam inprimis caducus, multo ſtrictius conſopit, & alienat animæ poteſtates licet inſaniæ *longè* pertinacius. Quocirca longe aliter (parcant mihi manes Hippocratis) præfati morbi, quam viarum, ac terminorum, methateſi diſtinguuntur. Quin imo genus amentiæ, per ſpecies, propria materia, proprioq; efficiente, differet: ut videre eſt in rabie ex morſu canis, & ictu Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis ſæculo cauſæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula Græcia hactenus ſuppreſſit. Nec etiam deliria iracunda à bile flava, ferina ab atra, & jocoſa à ſanguine fiunt. Certè alias quotidie jocosè deliri eſſemus omnes, aut ſanguine privi: febrilia enim deliria, inprimis ex materia febrili, in officinas ſomniorum irreptante, petuntur, nec aliunde. Non autem, quod corpus deſerat, ut in mentem ſubintret. Itemque nunquam in Cauſo, Synocho, aut febribus continuis, delirium obveniret; ſed ſemper in quartanis, atrabiliariisque morbis. Profectò jam delirium eſt ab ipſo febrium initio, ubi ſcilicet febris, & delirii cauſa, ſunt in radice junctim. Paulatim nempe aucta nequitia, debilitatisque organis, aſcendit delirium *in ſuæ perfectionis maturitatem*. *Sic in vino, itemque in quibusdam ſimplicibus, imo* & pariter in febrilibus excrementis, tegitur occultum delirium, nec prodit, niſi vis ejus in craſin aſcenderit. Saltem ſingula per eandem viam regiam, pro nequitiæ ſuæ genio, furiunt in organa phantaſiæ, prout alibi de Amentiis. Semen ergo delirii ab initio in materia febrili latuit, quod tandem ad juſtam ſui malignitatem promovetur. Si ergo Amentiæ differant materia & efficiente, id eſt, tota ſpecie, & ente: *multo ſane longius* diſtant invicem, atque peregrino magis ſemine diſtant Caducus, & Amentia, quam quod unica atra bilis, ſedibus exorbitans, utrumque pareret. Prout alibi de Duumviratu.

22. Amentiæ (uno verbo dicam) omnes arteriis foventur, hoſpitioque Hypochondrii. Juxta illud; Quibus vena fortiter in præcordiis pulſitat, ii mox mente alienantur. Proinde etiam non rari, perturbatione excitatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe perſimili perturbatione partam.

AUXILIA MEDENTUM ÆSTIMANTUR.

CAPUT VII.

1. *Qualia sint auxilia Medentum.*
2. *Vanitas eorundem.*
3. *Topicorum noxa, & derivatio fictilis.*
4. *Aqua in vesicatoriis fuit merus cruor.*
5. *Objectio soluta.*
6. *Vesicatorium crudelius quam cruoris emissio.*
7. *Quorsum excogitata vesicatoria?*
8. *Clyster quare hostilis intestino?*
9. *Clyster nunquam ad Ileon intestinum attingit.*
10. *Laxativa in Clystere acriora sunt nocua ut purgantia; sed minus.*
11. *Quocunque titulo & introitu nocet venenum intro sumsisse.*
12. *Nunquam febres extrahi Clysteribus.*
13. *Obsunt ideo vitæ longæ.*
14. *Clyster ut Medentes nominat.*
15. *Prognosis è Clysterum usu.*
16. *Per Clysteres nutrire, stupidum.*
17. *Omen.*
18. *Vulgus medentum notatur.*

AUxilia vulgaria examinare statui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa scarificationes, hæmorrhoidum apertiones, vesicatoria, & id genus alia: cunctaque concurrunt in cruoris virium, & corporis diminutiones. Quæque ideò jam sat condemnata sunt, sub præsidiis universalibus.

2. Stulta nimirum subsidia, circa corporis superficiem, ubi centralia laborant, & obsessa sunt, quibusque non expeditis ab hoste, frustra est, & nocuum, quidquid per ejusmodi simiarum gesticulationes est intentatum. Vanum certè spei rudimentum est, velle per consequens radicem loco dimovere, auferendo insontem cruorem è pelle. Quod satis miser Princeps Infans Cardinalis exhaustis venis, nihilominus perstite typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoso spectaculo.

3. Itemque paracenthesis, sive apertio prope umbilicum in hydrope, hujusmodi spem extinguere dudum debuisset. Nam ibi obvium est, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu partæ aquæ pro lubitu indies haurire. At frustra, quia ne quidquam de radice decedit. Adeoque paracenthesis vitam ad paucos tantum dies dilatat.

4. Vesicatoria autem summe semper nocua sunto, & à spiritu nequam Moloch excogitata. Nam aqua inde continuo stillans, nil nisi cruor transmutatus est. Dum enim quis manum vel crus amburit, ignis non vocat serum sanguinis ad locum combustum. Nec aqua ejusmodi alibi delitescit, laxoque fræno exspectans accursura, dum pellis quandoque amburetur. Surda esset aqua ad ignis vocationem, nec paréret natura extrinseco imperanti.

5. Quid si cruori innatet aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, separata à cruore, nisi post ejus coagulationem, sive corruptionem. Hanc itaque intendunt vesicatores, non autem conservationem, & sanationem. Non est ergo; sed fit aqua ista falsa; non separatur, inquam, à cruore, sed ipsius cruor transmutatur in aquam, persimilem Hydropi, diarrhœæ similibusque defectibus.

6. Tantò ergo vesicatoria sunt periculi pleniora, quàm venæsectio. Quod hæc sistatur ad arbitrium; illa vero non.

7. Quæ post venæsectiones, vanasque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeoque ad effectus posterioris adulterationem sit somniata. Soporosos enim piæ dolore tot ulcerum excitare gaudent: atque utut rem volvas, crudelis est lanionum carnificina. Nec enim soporosus, quia dormit, malè se habet; sed dormit, quia malè se habet. Adeoque impedire somnum, non est utile; sed duntaxat valet, tollere radicem soporis. Qui ergo per dolores, somnum suspendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, sæviendo in ægrum:

interim perseverant in officio crudelis, & infidi auxiliatoris stipendiarii. Etenim si febriens soporosus dormiat, sive vellicatus excitetur assiduè, ejusmodi stupida lenocinia, ne minimum præstant febribus. Quapropter soleo dare oretenus mea remedia, & cibos statis horis, nec respicere, utrum dormiverit nec ne. Dico cum Apostolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo sanabitur. Tortunæ enim febrienti illatæ, nemini profuêre unquam.

3. Quod autem ad Clysteres attinet, frequens ac pudendum Medentum subsidium. Ego saltem olim, enemata nunquam, nisi cum pudore suasi, & descripsi. Postquam autem fida remedia nactus sum, clysteres prorsus abhorrui, velut belluinum remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyster quilibet, naturaliter sit intestino hostilis, exin facilè liquet. Quod singula recipiantur per modum, & respectum recipientis. Quod sic latius explico. Oculi lacryma, etsi salsa, tamen indolens est, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò *simplex*, in oculo dolet, & aliud quidlibet. Urina quoque, etsi salsa, non mordicat vesicam. Decoctum autem qualecunque per Cathætera intromissum, etiam suavissimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauserit, è novellis cerevisiis, aut aliunde, ingens mox stranguria, & lotii est stillicidium. Stercus ergo, cum cognatum sit intestinorum contentum, & domesticum, non mordicat, nec sentitur, donec ad carnosas recti intestini partes devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, sentiuntque & urgent ideo. Unde concludo, quòd Clyster quilibet, cum sit peregrinus Intestino, non possit non illi esse molestus atque ingratus.

9. Denique Clyster nunquam adscendit ad Ileon Intestinum. Etenim si uncias 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo supereſt, vel foras elabitur injiciendo, adeoque tantum ad principia Coli Intestini pertingit.

10. Denique si Clysteri insint laxantia, (plerumque namque decipitur sic æger, laxativa perhorrescens) ut purgativorum virus jam explosi; ita & laxantis Clysteris usum, pari jure. Fateor, minoris est noxæ Clyster, quatenus os stomachi semper nobilissimo munere vitæ fungitur, vitaque oblæditur veneno laxante.

11. At saltem nemo inficiari potest, quin sit odiosum, intro venena admisisse, quocunque titulo, & introitu. Quippe resolvunt enemata purgativa, cruorem in Mesenterio.

12. Saltemque in terminis febrium loquendo: nemo unquam per Clysteres febres eduxit: quia loca, materia febrili obsessa, non adiverunt, neque illa solantur unquam.

13. Nec interim desinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis intestino. Illud enim à senibus didici, quod quicunque amat vitam longam & sanam, abstineat à purgantibus quacunque impostura assumtis.

14. Clyster hodie lascivioribus populis tam familiaris est, quòd elotio & adjumentum vocetur. Quasi excrementum naturale velint eluere. Certè utut istas Medentum insidias spectes, non nisi à malo sunt, à dolo, & mendacio: ac *piis auribus pudorem suscitant. Adeoque jam sunt stercorum correctores, ablutores*, id est, malarum artium inventores. At sunt, qui ignaviam Intestino per Clysterem introduxêre, vel alio vitio contraxêre, ideoque deinceps sibi Clysteribus assuescendum persuadent. Sanè vitium stipticitatis, ut alia radice scaturit ac pendet, facile proprio sanationis termino succurritur. Etenim ut qui minus laxam alvum habet, ægrotat: ita & qui pigram patitur, laborat. *Sanandum est malum, non autem palliando*, per Clysterem quotidie alvus proritanda & laxanda est.

15. Facilis nempe est prognosis, quod sic pergendo, novissima semper erunt deteriora, vitaque concredita ejusmodi auxiliatoribus, necessariò accurtetur. Subscribent his nationes, quot-quot laxantia in horrore habent Ut Campienses, Arduennenses, itemque Ascuriani, &c. quibus ut Clyster est insolitus, inauditusque: ita senium robustum & frequentissimum.

16. Est cæterum Clysteri ultimus scopus, quod jusculacarnium liquatarum, spe alendi injiciant, quod profectò intolerandæ stupiditatis est argumentum. Nam injecti liquores primum se miscent stercori ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium est cuncta

in ſtercus mutare, ac tertio conſtat per experientiam, quod ejusmodi juſcula, ſi binis horis abinde rejiciantur, oleant non ſolum ſtercus, ſed quodammodo cadaver. Etenim cum non eatur ad ſecundum aut tertium, niſi per primum, non poſſit autem, è cibis in ſtomacho indigeſtis & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: ſequitur etiam, quod injecta juſcula cadaverentur, nunquam autem poſſint in alimentum tranſire. Nec arguit quidquam, quod ejusmodi juſcula carnem liquatam gerant, per modum Chyli: nam actum eſt nihil, niſi prius ſuſceperint fermentales proprietates primæ digeſtionis, præparatorias ad vitam, alibi extra ſtomachum non repetibiles. Quidquid enim indigeſtum è ſtomacho labitur, moleſtum eſt, diarrhœas, tormina itemque ructus nidoroſos movet, & Aſcarides gignit. Quæ autem inferne injiciuntur, quia ne quidquam beneficii primæ digeſtionis habent, neceſſariò cadaverantur. Quia calorem loci quidem experiuntur; ſed orbantur vero fermento vitalis digeſtionis.

17. Miſeror ſanè Medicaſtros enemata in ejusmodi abuſus detorſiſſe, nec ſemel ad præfatas rationes reſpexiſſe: & metuo, ne qui magnatibus tantopere aſſentantur, poſthac aliquem epulari jubeant, eumque ad vomitum, poſt tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multa macie & atrophia confecti ſunt.

18. Sane ſervum pecus adulator ignarus, Medicum agens, nec quidquam habens, præter corporis & virium diminutiones, diſcere recuſans, quia malè agendo conſenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit, totus lucro intentus, ſimulatque è Scholis dimiſſus, ſuis ſemper veſtigiis inſiſtens, neces hominum excuſans, quia ſecundum artem curavit, antecedentium gregem inſecutus. His inquit Seneca, Multi ad ſapientiam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Opprobrio æſtimant plenum, ipſum ſemel Doctorem ab aliis adhuc diſcere debere: Anile ergo inventum, enema nutriens: Vidi namque in fortioribus, juſcula cadaveris fætore horrentia rejecta; in tenerioribus verò, ſyncopes moviſſe. Ubi interim Clyſteres ex malva, & furfuribus, minus incommodi fovebant. Caſſa ergo juvamina vulgaria, à Medentibus ad febrium intentiones, ſive indicationes inſtructa. Quia ne quicquam de radice febrium demunt, ſubigunt, aut attingunt.

REMEDIA USUALIA PONDERANTUR.

CAPUT VIII.

1. *Cenſura aquarum ſtillatarum.*
2. *Quales ſint aquæ eſſentiales.*
3. *Cenſura decoctionum.*
4. *Confortantia ex auro & gemmis examinantur.*
5. *Demonſtratio abuſuum mechanica.*
6. *Gemmæ nil quidquam diſſolvuntur in nobis, utut pulverata.*
7. *Perlæ tritæ, & acido ſpiritu diſſolutæ examinantur obiter.*
8. *Propriam verecundiam teſtatur Author.*
9. *Perlæ quæ in officinis diſſolvuntur, non ſunt perlæ.*
10. *Diſſolutæ perlæ aut coralla in acido aliquo, manent quod pridem erant.*
11. *Quinque notabilia inde ſumta.*
12. *Auxilium galli veteris, anile inventum.*
13. *Examinatur Alkermes.*
14. *Fruſtra confortantia, ubi hoſtis intus, vel fortiſſimos calcat.*

REmedia interna à Medicis uſurpata in febribus ſi ſpectentur, reperientur ejusdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam ſcopum & rei cardinem ferantur, in ſe adhuc nauci ſunt, neque ullatenus reſpondent materiæ putridæ. Inprimis enim aquæ diſtillatæ tam quæ refrigerantes dicuntur, ut de cichorio, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de claſſe alterantium majorum, quales de gramine, cuſcuta, capillis Veneris, carduobenedicto,

ſcorzonera, &c. vel etiam de cordialibus ſunt petitæ, non ſunt revera niſi herbarum ſudores, non autem ſanguis illarum: atque utinam non ad lucri ſuaſum adulteratæ.

2. Sunt nempe aquæ pluviæ viridium & recentium; non autem liquores herbarum eſſentiales, quæ totam rei craſin referant & ſaporem. Ergo impoſturam tegunt ſuo nomine, atque interim bene agendi occaſio elabitur.

3. Porrò decocta ſtirpium cum contineant gummata, & mucilagines ſimplicium, negotium febrili ſtomacho, nauſeas, everſiones, aliasque moleſtias parant: idcirco etiam cum excrementis ſe jungunt, & ſequeſtrantur, poſtquam quidquam eorum ad loca affecta, vitalesque agros intro defertur.

4. Solent quoque Medici oſtentare ſua exhilarantia, cordialia & reſtaurantia, ex auro & gemmis parata, pari ſane cum cæteris ſtupiditate. Nam etſi ſint in tenuem pollinem comminuta, ne quidquam ab igne tolerant, multoque minus à virtute digeſtivâ.

5. Levigantur enim primum in mortario æneo, partemque æris ſecum gemmæ abradunt, quia lima quavis duriores. Idque officinis quandoque demonſtravit, dum pulverem iſtum gemmarum in aqua forti macerarem. Etenim ſe ſtatim color viridis prodidit, faſſusque eſt Pharmacopola, quod ſua fortificantia potiſſimum agerent, communicando ægris viride æris, ſive æruginem.

6. Deinde ſi gemmæ, poſtmodum curioſius triturentur in cote, ſive marmore, ſe longe teneriore, accreſcunt in pondere, & evadunt confortantia marmora & ſaxa, præter originales gemmas. Nam tandem non plus proficiunt levigatæ gemmæ, quam ſi ſilices aut vitrum pulverata aſſumantur. Idque mecum ſubſcribent, quotquot unquam examinandæ corporum, analyſi vacaverint, mecumque miſerabuntur inanes Medentum ſtoliditates, & infauſtas ægrorum clientelas.

7. Imò perlas vel coralla exhibent triturata, vel aceto ſtillatitio, ſuccove limonum ſoluta, iterumque exſiccata, & ſolubilia in quovis potabili. Atqui perlæ non ſunt ejuſdem duritiei cum gemmis cryſtallinis, ſed de regno animali, continentque dotes pretioſiſſimas, non poterunt non egregiam largiri opem. Etenim Margaritæ ſponte in columbino ſtomacho reſolvuntur quidem, at in noſtro ne quidquam tolerant, ſive comminutæ pulveretenus, ſive ſolutæ ut ante bibantur.

8. Inprimis namque notandum, me ante reſipiſcentiam didiciſſe, per aliquot perlarum ſic præparatarum libras, vanam tantum eſſe jactantiam, quidquid ſpondeant de illis Medentes.

9. Deinde veram Margaritam, non habere intus farinaceum atque diſſimilarem à ſuo cortice pulverem; ſed totum perlæ corpus, ad centrũ uſque, eſſe meras pelliculas invicem incumbentes, tanquam ſubſtratos cæparum cortices. Quod mecum ſciunt, quotquot perlas ovalis figuræ, norunt ad orbicularem perlam redigere. Atqu præfati perlarum cortices nullatenus reſolvuntur per acida antedicta: ergo tantum falſarum perlarum farinam diſſolvent.

10. Imò etſi præfati cortices diſſolverentur (quod non) adhuc eſſent idem perlæ pulvis qui ante: cui ſcilicet jam acidi diſſolventis ſal combinatus ſit, adeoque contingat, illo ſale diſſolventis ſoluto, una quoque cum eo ſolvi perlarum, aut corallorum pulverem, quem ſal iſte combibit. Qui pulvis utut oculorum judicio cenſeatur ſolutus, mutataque Margaritæ ſubſtantia; attamen non niſi mera fraus eſt, & oculorum faſcinum. Nam perlæ aut coralla non ſecus in priſtinâ ſui naturâ adhuc perſtant, quam alioquin argentum in Chryſulea diſſolutum ſoſpes perſtat, cunctis ſuis priſtinis qualitatibus planè immutatum. Nam alias idem argentum, inde iterum non poſſet repeti, cum à privatione ad habitum non detur regreſſus. Qui ergo perlas ſic ſolutas bibunt, tantum abeſt, quod perlarum ſubſtantia lactea fruantur, non bibunt ſibi niſi ſalem aceti ſolutum. Quod Mechanice ſic probo; Si diſſolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas ſalis tartari infuderis, ſtatim occultus perlarum pulvis ad fundum decidit.

11. Quod facti eſt. Primò ergo, perlæ officinarũ non ſunt veræ; ſed earũ abortus quidã, per mediã conchæ ſubſtantiam intus ſeminatus. Secundo,

pulvis

pulvis perlarum aut corallorum dissolutus, quanquam illudat oculos; non tamen verè est solutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non substituunt nisi acidum salem dissolventium. Quartò, pulvis ille sic solutus, non potest fieri cruor, ideoque neque subire in venas. Quintò, quid si introisset ad hepar, venam cavam, adeoque digestionis vi, sal acetosus illi adhærens, tandem in transmutationem absumtus esset. Quid aliud præstarent hujusmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinirent? & peregrino tandem hospite indelebile malum sarcinarent? Hæc messis de gemmis exspectanda.

12. Æquè anile ostentum est, quod de galli veteris jure herbis sociato pollicentur. Nam in primis plus vitæ, viriumque est in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque jusculà medicata stomacho ingrata, ac molesta, adeoque facilè dimittuntur ad excrementa. Itaque hoc modo, sub mutata larva, iterum sua apozemata mentiuntur, sub jure galli veteris.

13. Postremò est antidotus Alkermes, quæ licet, quatenus constat syrupo è cocco baphico, (utinam non per rosas adulterato) sit laudabilis: nihilominus in quantum tosta, assataque, crudiore byssо, donec pulverari queat, impræ-gnatur, tota grani tinctorii potestas vitiatur. Quod sericum sic tostum nil aliud sit, quàm lana bombycina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari cujusdam senis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, suos oculos oblectantibus. Absit, nam intus naturam nec aurum, gemmæ, nec pretiosa, ut talia, spiritus vitales reficient multoque minus, assata crude byssus, & si esset purpureo colore tincta: nisi vitales spiritus sibi per additamenta virium, restaurationes persenserint.

14. Cæterum frustranea sunt confortantia, & cordialia, quæ perstite febrium fomite, diminutoque cruore & viribus, exspectantur. Nam si febris, robustum, ac bene valentem consternat, quomodo fortificari permittet jam consternatum? præcipuè per res toto genere exoticas, nec unione symboli cum spiritibus convenientes? Quomodo civis se fortificabit, qui hostem domesticum, se potiorem, penes recepit? Lurida ergo, atque vana, Medentum de fortificantibus ac roborantibus promissa, fraude plena. Etenim qui vires cum sanguine exhaurit, subtrahitque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium restaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò prosequitur, quomodo robur per electuaria ejusmodi conciliabit.

VERA CAUSA RIGORIS.

CAPUT IX.

1. *Rigor & tremor ab impetum faciente spiritu, non autem efficienter à causa morbifica.*
2. *Quare intendat rigores?*
3. *Cur frigus & calorem excitet?*
4. *Cur incipiat cum frigore?*
5. *Author non recurrit ad leges Microcosmi.*
6. *Intermittentia sunt in omnibus agentibus fere.*
7. *Modus fiendi frigoris.*
8. *Modus & causa rigoris.*
9. *Nota ignorantiæ in Galeno, de membri jectigatione.*
10. *Causa ardens febrilis.*
11. *Omnem motum tam sanum quàm ægrum efficienter fieri ab Archeo.*
12. *Quomodo Author id didicerit?*
13. *Turbulentia Archei turbat urinam.*
14. *Ordinarium fellis officium turbatur, & facit amarum chylum.*
15. *Quare etiam vomitus amari illius nihil de febri minuit?*
16. *Vnde æstus & sudor in febri?*
17. *Quid sudor indicet?*
18. *Acor auget frigus, quod probat erysipelas.*
19. *Gangræna ut sistatur indubiè?*
20. *Cur initium continuæ febris ab horrore?*
21. *Paracelsus notatur.*
22. *Galeni errores, præsertim de putredine cruoris, & spiritus.*
23. *Vera sedes Diariæ, & hecticæ.*

24. Fa-

24. *Fabulosa Galeni similitudo, pro æstu hectica febris:*
25. *Quare calx per aquam accendatur?*
26. *Probatio mechanica.*
27. *Stolida causa oscitationis.*
28. *Vera causa, & organum ejusdem.*
29. *Somnus, sopor, vertigo, apoplexia, &c. ab ore stomachi.*
30. *Oscitatio non est in musculis genarum, aut mandibulæ.*

1. HIppocrates spiritui vitæ primus nomen indidit, ut scilicet sit impetum faciens, ductorque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controversiam. Interim posteræ Scholæ, velut rotationis vitio vertiginosæ, causas tremoris in anilia figmenta detorserunt. Spiritus ergo cosmocrator in nobis, initium motivum in nobis solus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet causam, tam quoad *motum localem, quàm frigoris, atque* subsequentis caloris alterationes continens.

2. Intendit namque Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti similari excrementum. Perinde quasi atque aranea sua quatit casses, atque rigore succutit, ut excutiat peregrinum, quod in illos incidit.

3. Sed Archeus advertens se per rigores parum proficere, Blas. alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter consistere in hyeme & æstate, frigore inquam, & calore: Quorum nempe alternâ vicissitudine, tandem cuncta sublunaria, dierum currente numero fatiscunt.

4. Ab hyeme ideo, in ipsomet Universo, anni initium procedit, per Ver & Æstatem, in Autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcunque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, statum, & declinationem subeunt. Sic ipse Archeus, (quatenus semina atque vitalia universa, generalium naturam imitantur) cit rigores febriles, frigora & calores. Non autem materia febrilis peccans: prout jam sat superque probatum est initio. Sic namque & in ossium exarthrosi, statim dentes quatiunt, & rigores subnascuntur, itemque dum prægnans abortum non vitalem præcociter expellit.

5. Neque enim hæc dico, quasi confugiens ad commentum Microcosmi Paracelsi, etsi naturam Universi, modum in singulis univocum observare animadvertam. Natura siquidem sibi utrobique compar ac similaris est, quod sensus febrientium conqueritur, in hyeme sibi, atque æstate obvenientibus.

6. Etenim qui in lucta suspiriosus succubuit, aliquantisper quiescit, & anhelitum recuperat, perque moram vires resarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus sibi quietes per intervalla imperat, ac dein resumtis viribus & vicibus, hostem febrim nititur excutere.

7. In quo sanè pars, cui insidet materia febrilis, primum se contrahit in rugas. Quod sentitur facilè in præcordiis. Parti verò obsessæ, totum genus venosum quodam consensu collaborat, *strictimque se arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus*, atque minutus pulsus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem strictaram venarum, quisque febriens, si in se animadvertat, facile dignoscet, ac penitus naturalem etiam benevalenti. Nam etsi scrotum laxum propendeat, statim tamen atque scoria humana ad sphinctera delabitur, corrugatur scrotum suapte sponte. Naturale est itaq; venis, & partibus primariò affectis, *sese in rugas contraxisse. Cum igitur venis passim associentur* plerumque arteriæ, necesse est has pariter obliqua cum venis convulsione contrahi. Quod sanè facilè percipient febricitantes, si horum memores, seriò attendant ad ea, quæ sentiunt. Hæc igitur est frigoris causa in febribus.

8. Tremoris autem cum sit in ipsis musculis, notandum est, musculos habere duos motus. Unum quidem, quatenus sunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum; Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: estq; hic iterum duplex, prior scilicet, qui unico tractu violento contrahitur, prout in Spasmo, Crampo, &c. Alter vero, qui intervalla patitur, qualis est tremor febrilis, jectigatio, & tremor membri alicujus, (puta capitis, aut manuum, &c.) senio, ac potatoribus familiaris.

9. Pro-

9. Profectò non sine nota Galenus transeat, quin risu excipiatur. Docet enim ejusmodi senilem tremorem fieri ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, sed ob debilitatem, inchoatum motum sistat præ pondere membri impeditum. Quasi verò facultas motrix voluntaria, niteretur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum, ut continuò subsiliret? Redeo ad terminos de febribus. Cum itaque nedum pellis, (ut in scroto) verum etiam membranæ singulæ motu proprio sibiq; naturali crispentur, rugentur, contrahanturque, non est absonum, & musculo suum dare motum. Etenim sic & à morte in Tetano utrimque tenduntur musculi, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenosa qualitas, non rarò partes musculosas convellit, & in febribus lethalibus in vitæ sunt convulsiones, cum intercalari remissione; De quibus cum Tractatu de Spasmo diffusè egerim, hoc loco monuisse sat fuerit, quòd duæ istæ facultates motrices naturaliter competant musculo. Quarum una feriatur, quiescitque, quamdiu musculi bene se habent; sed movetur velut auxiliaris in occursu rerum sibi molestarum.

10. Tandem igitur cum Archeus per venarum & arteriarum obliquam contracturam, perque musculorum trepidationes, se nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hostem à se excutiat.

11. Quocirca repeto, quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem morum, tam in sanis, quàm in ægris, immediatè proficisci constitutivè, & efficienter, ab impetum faciente Archeo; occasionaliter verò à causis occasionalibus.

12. Quod mechanicè primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe si ipso die accessus, & horâ opportunâ propinentur, sæpe unicâ vice multas febres tollant. Est ista nempe opportunitas, in spatio horulæ, ante paroxysmum, quantum scilicet exigit actuatio medicaminis, & stomacho vacuo. Nam si detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxysmo, dum medicamen non præsentit naturam sibi auxiliatricem, tam ad actuandum sive animandum, quàm ad expellendum materiam occasionalem febris, incassum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quiescere mallet, ad proscriptionem stimulat. In Peste verò, malignis, aliisque continuis, si porrigatur jejuno stomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerumque unicâ vice totum sanationis adimplet officium.

13. Alioqui sanè dum stringuntur & anxiantur venæ vel aliàs, natura ab incepto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergefit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec sat fuit hic nuditer dixisse, quòd Archeus in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris suscitet, quatenus semina, mundi typum in se æmulentur & deferunt. Siquidem nihil à seipso movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis est. Unicuique enim semini datum vigorem scio, ut semel hic excitatus, deinceps propriâ virtute seipsum sit movendo, omniaque alia deinceps præter se, quæ sub sphærâ suæ activitatis continentur. Turbidæ ideo atque confusæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigesti, etiam & nidorosi suscitantur, euntes in loca impropria, frigoris causam augentes.

14. Fel autem, quod regulariter chylum stomachi acidũ commutat in salsum, (ut videre est in urinâ) præpostero negotio, insertum in duodeno intestino, succum jam convertit in amarũ.

15. Archeus interim totus tum expulsioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs dolose siticulosum, sub frigore febrili non rarò excutit, nec tamen inde quidquam febriens proficit, quòd noviter contaminatum, præstò dejiciat. Quia est productum in febribus excrementum; non autem mali radix occasionalis.

16. Tandem itaque velut iratus Archeus, seipsum accendit propriâ thymosi, (non autem à putredine depromto calore) hostemque adoritur, æstuat, olidumque tandem sudorem profundit, non alio fine, quàm ut expellat hostem.

17. Sub qua excretione patefacit, quod ista hæc materia febrilis naturaliter pellenda sit, & Medico indicet naturam ducendum, quà sponte vergit: Id est, Diaphoretica sola, esse febrium appropriata atque specifica remedia.

18. Etenim erysipelatis initio, frigus insolitum,

tum, modicum, non tamen rigor, quia acor halituosus adhuc modicus: qui dum ad corporis superficiem pertigerit, extra proprium sui diversorium ibidem acescere, atque putrere pergit.

19. Ideoque saponaria & lixivialis medela, extinguit erysipelas. Ut & lixivium forte, gangrænas profundè scarificatas potenter sistit: eò quòd in lixivialibus omne acidum commoritur.

20. Febres continuæ ab intus detentâ aciditate similiter primum rigent, & in finem sive consumtionem usque postmodum æstuant. Palpitatio cordis quoque otiosos, atque vini heluones exercet, prout & Artistas diu multumque circa aquas fortes occupatos. Utpote ubique aciditas vaporalis pervadit nostri penitissima, attamen sine febri: nam deest materia occasionalis.

21. Paracelsus enim, ex unico Æthnæ igne sulfuris & nitri, supra sexaginta febrium species hariolatur. Nec ullam febribus sedem detegit, utrobique methodi expers.

22. Galenus verò ut *intermittentium sedem in* oculis sive extremis venarum disponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra hepar statuit. Synochum autem tam putridam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipso spiritu vitali, adeoque in ipso etiam corde constituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, spiritum vitalem putrere constante vitâ. Nam cum ille sit balsamus solus, qui nos à putredine vindicat, quid tandem erit residuum, quod balsamet ipsum balsamum, si putruerit hic? quidve saliet salem si corrumpatur? etenim si levicula sui portione putrefieret, totum mox necessariò contaminabitur: cum spirituum in spiritus sit crasis potentissima, & vernaculum symbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peste, dum contagium invadit spiritum. Pariter si putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangræna, necessitata mors oboritur.

23. Dicam igitur & sedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longaque rerum indago mihi patefecêre. Sermo mihi est de febribus per se atque solitarus; non autem alienâ passione genitis. Inprimis itaque Diaria, quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, sedet in stomachi cavo, & plerumque ex vitiato cibo. Quare & à vomitu, vel peracta digestione, sponte cessat. Similiter febris tabida, sive hectica, quædam est quotidiana Diaria, à corruptâ cibi parte, mox sumtis cibis repetens. Nam etsi appetitus perstet sospes, edantque ut lubet, saltem Corruptor in pulmone non cessat aut feriatur, quin continuò transmutet cruorem in flava, dura, spissa, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocat spiritum à muniis digestionis, fitque aliqualis corruptio semidigesti.

24. Pudendaque est hujus loci Scholarum fabula, quam pro lenta hac febri sibi comminiscuntur: ubi enim potissimum putredinem pro calore accusare posset, non fuit ausus eam impendere. Quod scilicet calx accendatur adspersione aquæ, eodem pariter modo contingat in febri tabida. Quòd nempe post unam aut sesquialteram horam, *ista febris invalescat, & adoriri videatur post cibum*, quatenus tum adspergantur partes solidæ, alimento è cibis assumtis parato. Inprimis his obstat, quod infra binas horas, in stomacho sano, nondum sit peracta concoctio Chyli, multò minùs completa sanguificatio: minimeque cruoris in secundarium, & spermaticum alimentum transmutatio, utpote quod roris modo ajunt dispergi in penitissima solidorum: longissimeque ac tardissimè, pulmo hoc novum alimentum ab hepate mutuat. Ergo nequeunt solida instar calcis aspergi & inde accendi, quantisper in stomacho negotium est cum chylo.

25. Deinde ista calcis similitudo, est meræ inscitiæ. Utpote quæ non accenditur propter aspersionem per se; sed per accidens. Quatenus nulla salia saliunt, vel agunt, quamdiu sicca, id est, nisi resolvantur. In calce vivâ autem est duplex sal alcalizatum. Unum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per sensum gustus distinguibile. Quæ duo salia, resoluta per aquam, dum in se invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Thermis, sale acido fontium, in marcasitarum lixivialem materiam primam agente.

26. Id-

26. Id ipsum per mechanicam, & à posteriori, non quidem propter quid; sed quia est, sic probo. Etenim si sali tartari, spiritum vitrioli acidum superfuderis, confestim ambo, actu frigida, æstuant. Ideoque ex calcinato plumbo in spiritu aceti, si hunc totum abstraxeris, quam primum atque alcali ejus combiberit humidum ex aere, realiter ignem concipit, etiam in pera. Quamobrem nesciverunt Scholæ, si calx non accenderetur mutua spirituum salium agitatione, quod nunquam lapidesceret. Denique quid est in vivis, quod calcis siccitatem referat? Quid inquam, quod actu siccum? calcineum? & non quotidiano rore, continuoque permadeat? An non digestio solidorum est continua ac interrupta? Sanè utut considerem, propinant nænias pro elementis naturæ, stolidæque ignorantiæ plena est similitudo calcis, cum febri hectica.

27. Atque ut oscitatio febres multas comitatur: ita sanè oscitanter atque febriliter cuncta tradidere. Cujus ergo etiam notandum, insulsam causam oscitationi dari à Galeno. Scilicet quod fuligines congestæ musculos mandibulæ suscitant, ut explodantur. In primis plurimæ fuligines inflarent illos musculos, quibus multa est oscitandi necessitas & frequentia. Deinde cum ejusmodi fuligines essent ultimæ digestionis insensilia recrementa: cur illa potius, quam aliarum partium sui expulsionem moverēt? cur non quotidie id sollicitarent? & subinde per quadragenariam non oscitatur? Cur in febribus illæ fuligines magis obviæ, quam in Podagra, & Apoplexia?

28. Certè nulla est functionum nostri corporis, quæ magis ad exemplum movetur, ut oscitatio. Oscitantem namque facilè sequimur, etjam nolentes ac inviti. Non igitur oscitatio à fuligine, sed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret.

29. Etenim Scholæ mecum admittunt os stomachi à conspectu facillimè moveri Quoniam plurimi nauseant, & vomunt promptissimè, conspectis aut imaginatis sordibus: visoque acerbi pomi esu, os multis saliva liquescit. Os stomachi ergo potissimum ad imaginationem movetur. Somnus verò, item Sopor, Coma, Catochus, Catalepsis, Vertigo ejusque generis accidentia ab ore stomachi promanant (prout alibi de Duumviratu:) Oscitatio verò est somni prænuncia, vel pedisequa, idcirco eidem parti oscitationem tribuo. Nam incola phantasia primorum impetuum ibidem habitat, cordisq; nomenclaturam ideo suscepit. Sic & à mœsto frequentia ducuntur suspiria, ut os stomachi sensibiliter aggravatum allevient.

30. Ita ergo à segni stomacho dormitionem postulante, liquido oscitandi musculos subter dormiendum irrequietos excutit, tenditque, in quo musculos buccarum, & tracheæ in clientelam vocat: non secus atque os ethmoides circa organum olfactus, pro sternutatione in subsidium vocat musculos thoracis. Prout enim causa sternutationis non est quærenda in musculis, quibus fit: multo certè minus oscitatio est musculorum mandibulæ. Cum alioqui compressis dentibus, id est, motu contrario mandibulæ, etjam oscitari possit. Rectius enim Scholæ ad asperam arteriam oscitando respexissent, quæ trahitur binis digitis deorsum motu heteroclito. Interim de fuligine illius arteriæ, ne quidquam sonuerunt unquam: quippe quæ sat semper patet, & aeri pervia, alioquin oscitare non deberet. Ista nempe est corporis compago, quod etiam in non necessariis mutuas membra man⁹ tradant ac quasi pro jure proprio certent aliena organa.

SEDES FEBRIUM.

CAPUT X.

1. *Vnica sedes continuarum & intermittentium.*
2. *Variant febres, ex sola materia occasionali.*
3. *Nidus febrium quibus claudatur terminis.*
4. *Causus & Synochi prope os ventriculi.*
5. *Probatur à læsa actione.*

6. *Quartana exlex in sede sua.*
7. *Materia & sedes malignarum.*
8. *Pestis qui à cæteris febribus separetur.*

SEdes continuarum febrium non differt ab Intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes desinunt, & contrà.

2. Variant itaque febres illæ, non commigratione locorum, aut ex natura diversorii, sed solius materiæ occasionalis ergo.

3. Hactenus quoque repugno nedum Galeno, sed & Fernelio de locorum febrilium essentiali differentia. Nidus ergo febrium in primis est officinis: extenditur scil. à Pyloro, per duodenum, & vasa ibid. multiplicia, Intestina item, venas Mesenterii, Lienem, usque ad Hepar.

4. Proximiores autem ori ventriculi, sunt eò molestiores, suisque anxietatibus magis formidandæ.

5. Meam de sede febrium doctrinam confirmant nausea, præcipuè carnium, piscium, & quę facilè cadaveris instar olent, perhorrescentia, mox à febrium introitu: sitis item, inappetentia, cephalalgia syncipitis, hemicrania sinistri lateris, deliria, sopor, vigilia, anxietates topicæ circa os stomachi, ructus nidorosi, consternata digestio, vomitus, linguæ quoque amaror, siccitas, fissuræ, nigredo, &c. Quæ sanè sunt indicia oblæsi duumviratus in actione regiminis: huc accedunt superveniens ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem stomachi rediisse arguunt, prout in Tractatu de Uronomantia alibi.

6. Sola autem quartana in Splene ipso, venisque sibi contiguis, hospitium delegit.

7. Maligna verò sola, aliquid putridi peculiariter sibi vendicat circa orificium ventriculi. Sunt autem tanto pejores, quæ non in ejus concavo, sed in convexo sederint: eò quod non nisi extraordinarium arcanum ad ista attingat loca. Ideo namque Castrenses, & Endemicæ omnes cæteris sunt pervicatiores, ac plerumque citra sitim. Quibus vix perceptibilis calor est, solaque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujusmodi namque febres deforis tantum contaminant, ultimum stomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur, perspirabile atque exspirabile est totum corpus, juxta Hippocratem. Etenim alibi demonstravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica transeunt, ac stomachi convexum percutiunt, non rarò stomachi ultimum alimentum inficiunt.

8. Diariam dixi cum hectica in stomacho sedere. Pestis autem in hoc à cæteris malignis distat, quod cum non sedeat in sordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantum ipsum spiritum vitalem sui odore, ob id quoque intret & exeat necessario cum aere per poros diaphragmatis, adeoque tendit sic primariò ad stomachum, nec potens pergere ulterius motu locali, suam ibidem sistit impressionem in nutrimento stomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, sopores, deliria, syncopes, & quæ vitiati oris stomachi consequuntur dominium.

CAUSA OCCASIONALIS FEBRIUM.

CAPUT XI.

1. *Causa occasionalis febrium, non est vera continens.*
2. *Cur causa occasionalis sit diversa in se?*
3. *Duplex causa occasionalis.*
4. *Cruor est compositum naturale & simplex: ideoque non appositum ex dissimilaribus.*
5. *Prior causa occasionalis & materialis febrium.*
6. *Altera materia.*
7. *Scholarum ignorantia de tinctura urinæ.*
8. *Cur urina tingatur tardius?*
9. *Falsa judicia Scholarum de urinis.*
10. *Fabula Scholarum de tinctura fellea urinæ.*
11. *Argumentum Scholarum ex insciția Galeni.*

12. *Quid*

12. *Quid rectius exinde colligendum esset?*
13. *Sagittator delirii ubi habitet?*
14. *Cur in delirio non sit adhibendum remedium capiti?*
15. *Vnde nascantur apostemata universa?*
16. *Injuria Scholarum.*
17. *Vnde encorema?*
18. *Bonus Medicus cur crisin negligat?*
19. *Quid sit coctio in febribus.*

FOEdum, ac miserandum, imo & luctuosum Scholæ exhibent spectaculum, passim obvium. Ut cum febris nos palàm alloquatur, nihilo magis à tot sæculis cognoverint eam, ut neque pellere sciant radicitus. Quod jam ne quidquam felicius sanentur febres, post bis mille annorum experimenta, & dissectiones, quam olim ab initio. Enimvero quidquid est causa causæ, idipsum est etiam causa causati: Quapropter causa occasionalis indesinenter præsens, & intus hospitata (quam continentem vocant alii) est causa causæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipsius febris, & accidentium indè natorum. Si enim causa occasionalis esset vera causa continens, ipsiusque febris materia, profectò nulla esset unquam Intermittens. Nàm positis causis essentialibus, ad febrim requisitis: necessario quoque febris adest: sed causa occasionalis adest ab initio usque ad finem, quæ si continens esset, & essentiam febris in sui gremio effectivè contineret, etiam febris adesset, quamdiu ista continens sui causa. Sed consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Id est: causa ista non est continens, & intima de febrium essentia: sed externa illi, & ideo occasionalis.

2. Cumque in varietate causæ occasionalis consistat ratio, qua vel est continua, vel intermittens: cur etiam plus minusve molesta sit, citior, aut tardior pro sui expulsione. Necesse est nec unicam unius putredinis dari occasionem seminalem.

3. Cum igitur rerum definitio aptissimè à causis constituentibus & essentialibus petatur, (prout alibi de Logicis) duplicem ideo statui causæ occasionalis materiam: novam quidem, atque hactenus inauditam utramque.

4. Inauditam, inquam, quippe qui utramque bilem, pituitam, & cruorem velut sanguinis constitutiva, non agnoscam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus Tractatu, demonstravi) nec inprimis cruorem, appositum è pluribus dissimilaribus, concedo. Ut neque si inde constitutus esset, unquam immediatè in sui constitutiva retrocedere posset, neque illos in extravenato cruore ostendere, erroriisque ansam Scholis dare posset. Cùm à privatione non detur immediatus regressus ad pristinum habitum. Quare frivolum est, arguere quatuor esse in sanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exinde per sui corruptionem secernantur.

5. Quam quæstionem, ut alibi sat ventilatam descripsi, hic obiter attigisse sat est. Siquidem hoc loco nullam ex istis humoribus opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digestione, dum partes solidæ sibi è sanguine student assimilare nutrimentum, contingit persæpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præposteros. Hoc ergo degener alimentum, varias subiens suæ mutationis abusivas tesseras, diversas quoque febres gignit. Longeq; distant primi illi, suppositique humores ex chylo & chymo parati, à vero solidorum alimento, per sanguinis transmutationem degenerante. Itaque febres non ex utraque bile, pituita, cruore & spiritu putridis, sed ex secundariis, non quidem putrentibus, at inter assimilandum degeneratis, oriuntur. Degenerant verò admistione rei extraneæ, vel impressione peregrina, vel demum errore indignati, vel avocati Archei.

6. Alteram porrò causam occasionalem febrium deduco aliunde. Quod scilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Mesaraicas, per totum intestinorum ductum conspersas sugere quidquid liquidi, & Archeus sibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ilei intestini extremis, hisque cognatis grossioribus intestinis, succum quendam: Sed cum ibidem non sit amplius aliquod alimentum, at potius stercus aliquod, asslugunt ens hactenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare:

debui Scoriam ergo voco, sive stercus liquidum ad suo: fines in natura utile. Quippe urinæ incommodis resistens, ideoque urinæ tinctæ, non tam cito lapidescunt, atque aquosiores.

7. Quidquid ergo urinam tinxit hactenus, est Scoria, non autem fel: prout alioqui Galenistæ delusi, tyrones seduxerunt, (quod alibi latius in uronoscopia) adeoque sua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos & biliosos humores delata', non nisi scoriam, sive stercus liquidum spectant Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio esset, (quanto minus tanta, atque exigitur pro totius saturata tinctura) tota amaricaret; sed non amaricat: ergo, non inest ei fel. Major constat ex ruptura fellis in pisce, utcunque piscem exquisitè abluas à felle, tamen gustu amarus est. Minor obvia est gustu. Quod autem lotii tinctura sit Scoria, patet per distillationem. Hujusque demonstrationes in Tractatu de Duelech, cuique experiri volenti obtuli obvias.

8. Ultimo ergo, tinctura ad lotium transit: quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Intestinum sit tardior, quia hoc colon est situ posterius.

9. Falsa ergo hactenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde desumtæ hariolationes

10. Lepida ergo ignorantiæ fabella est Galeni, dicentis: *Mane video urinam meam aqueam, quare me repono ad quietē, & post aliquod* spatium tinctam video, quia bilis ultimo advenit, & sic urina ultimā sui digestionis maturitatem recipit. Quasi urina in vesica, si non emittatur, coqueretur maturitate sui, vel additamento tingentis fellis? Bilis sane, si qua esset, cognatim oriretur cum aliis humoribus, & sanguinis sero urina, eodem scilicet jecoris sanguificantis labore, quo lotium transit per jecur, bilis affusa illud tingeret, & non aliquot horas post, nisi ostendant, utile fore istam bilem excrementalem aliquantisper, & separatam, asservari extra lotium.

11. In oppositum autem sic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & causis malè intellectis. Ajunt enim experientiæ esse, quod in febribus continuis, si post flavas urinas, repente aqueæ appareant, significari futura deliria, ob obreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir ostendere debuisset. Quis missor illius bilis esset, quis ductor per venas, & quodnam receptaculum istius bilis. An sinus cerebri (nulla est enim alia in capite cavitas) sine morte præsentaneâ bilem istam ferret? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emūctorio vicinis, directè in oppositum bilem febrilem, & totaliter excrementitiam, ad nobilissimum viscus deferret?

12. Ego vero in mea uronomantia, ex iisdem lotii signis collegi, scoriam non ferri per venas more debito ad lotium: ergo præter naturam detineri alibi, certum est; non ferri autem ad caput; sed ad præcordiales venas, id est, ad sedem febrilem, ipsum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri; & inde delirium.

13. *Quod autem sagittator delirii*, & amentiarum habitet in præcordiis, patet tam ex Hippocr. Cui vena in hypochondrio fortiter pulsat, is mox mente alienatur: quam ex proprietate nominis, in Scholis recepti, quo passionem hypochondriacam à sede denominant.

14. Quod autem sagittatoris scopus sit cerebrum, ut deliria & sopores excitet, non debet movere Medicum, ut proinde capiti remedium adhibeat. Siquidem id semper est ad posterius *ad tela vibrata*; non autem ad sagittatorem, medelam applicuisse. Quare quamdiu Scoria recta fertur ad lotium, velut naturale sibi emunctoriū bene est; at si oblique alio feratur, fit febris continua. Tam quia natura sui est excrementum, quam quia hospitio indebito recedit. Alioquin alimentum, in via digestionis ultimæ degener, plerumque mitius est atque insipidum, ideoque Intermittentes dat, & longiores, quatenus glutinosior est illarum materia. Atrocior vero est Scoria: atque ideo crudeliores febres continuas suscitat, citiusque ad periodum aspirantes. Duo autem hæc excrementa, sive ambæ causæ occasionales, ubi conspiraverint, spurias, hepialas, hemitritæas, sesquialteras, & erraticas febres proferunt. Potentioribus ergo

in

inciſivis egent intermittentes, quàm continuæ, quia pertinaciorem, magisque glutinoſam materiam occaſionalem habent, vaſis quæ intus adnaſcitur.

15. Sin autem alimentum iſtud ſupra hepar degenerat, apoſtemata varia ſuſcitat, non autem febres primarias. Etenim quia & in Phlegmone cruor, vel alimentum ſolidorum in pus degenerat, febrim quoque neceſſariam advehit. Cumque ad ultimum devenerit, minor labor & dolor. Prout & per continuas, tum criſis vel abſceſſus inſtat.

16. Etenim cur Scholæ non concludunt, potius ex nubecula urinæ pituitam, quam perfectæ concoctionis ſignum, ſi unica bilis lotium tingat?

17. Sanè nubecula iſta denotat primario, quod ſtomachus acidi ſui fermentum recuperarit. Unde Senex ructus acidos nidoroſis ſupervenientes bonum ait, adeoq; declinationem febrium adeſſe deſignat aut Criſin.

18. Bonus autem Medicus negligere criſes debet, quia anticipare. Nam natura criſin non facit, niſi dum ſola totum onus bajulat, ſtatis diebus. Verus ergo Medicus, ante criſin, morbum ſuperare debet; ideoque nec criſin exſpectat, nec optat: Infidus autem, poſtergata naturæ intentione, criſin vel impedit, vel dilatat.

19 Coctio verò, quæ in febribus exſpectatur, eſt tenacis materiæ inciſio, & abſterſio; non autem, quod alioqui natura moliatur digeſtionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, niſi ſimilari ſemper, & univoca digeſtione ſibi prætendat aſſimilare. Sæpe namque ideo in quartana nubecula apparens evaneſcit, eò quod coctio, quam nubecula deſignat, non ſit vera materiæ ſubactio primaria intentione; ſed ſtomachi ſaltem fermentum digeſtivum. Alioqui materia febrili ſemel facta fluidiore, non ſupervenit illi nova cruditas.

(o)

DIÆTA FEBRIUM.

CAPUT XII.

1. *Quis victus tenuiſſimus acutorum?*
2. *Cibis non ſunt miſcenda medicamina herbacea.*
3. *Potent febrientes.*
4. *A carnoſis abſtinendum.*
5. *Medentum veſania.*
6. *Qualis cibus & potus febrientibus aptus?*
7. *De vini uſu in febribus diſceptatio.*
8. *Febrim & calorem radicaliter diſtingui.*
9. *An remedium ſit calidum vel temperatum pro febri, parum refert.*
10. *Objectio refutatur.*
11. *Archei accenſio quanta?*

UNico Hippocratis præcepto iſto; Quod in morbis acutis ſtatim tenuiſſimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuiſſimum non interpretor arctum jejunium, ſive abſtinentiam ſeveram; nec item juſcula carnium, quocunque herbarum favore alterata.

2. Profectò non ſunt medicamina iſta cibis miſcenda, ſed ſingula, per ſuas ſcenas ſunt introducenda.

3. Inprimis deteſtor in febribus, abſtinentiam à potu. Nam ſi febris ſit calida & ſiticuloſa, privetur autem potu humectante, depopulatur cruorem, & ſolidarum partium alimenta, cum viribus. Etenim, uti licet veſicam exonerare, quoties urget etiam importuna neceſſitas, ad hoc non petit à Medico venia: pariter quoque eſt bibendum, quoties monet neceſſitas; cum unum non ſit magis naturæ conſonum quàm aliud: Situs alioqui ſtricta lex, & rupta mandati obedientia, jam millies medenti opprobrium attulit.

4. Abhorreo etiam in febri jura carnium: nam extemplo natura deteſtatur eadem; & quo me-

meraciora, eo quoque damnosiora, ex mente Hippocratis. Corpora impura (sic vocat febrientium, quibus stomachi nidorosi) quò plus nutris, eo magis lædis. Lædunt namque febrientes: quia caro, ova, pisces, & jusculà, facile tum cadaverantur, ac minime nutriunt.

5. Vesaniæ enim simile est, sæpe deplere venas, iterumque velle nutrire eos, quibus vis digestiva pessundata est. Confortare, inquam, velle, ubi hostis intus est.

6. Satisfaciunt enim tum potissimum cerevisiæ tenues, vino nuptę, quibus panis admiscetur, prius in aqua seperatim coctus, usq; in collam, sive mucilaginem. Et frigide hæc sumta, cruda, & non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus, non autem accrescit illorum virtus. Sic namque ea vis insensibiliter mista potui, utrique indicationi satisfacit: nec timendum, ne æger sub hac diæta, per inediam pereat. Maxime, cum Medici nomine sit indignus, qui febrientem non restituit ante quatriduum.

7. Cæterum contra vini usum increpant Galenistæ omnes (quanquam secreto hausta vina toti arti Galenicæ contumeliam millies attulerint) eo quod febris non sit nisi motus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, eritque vinum febrienti, quale est oleum ad extinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam ante sub febris definitione periit. Eoque magis, quod sit quotidianæ experientiæ adversarium. Nam quotquot modice vino utuntur in febribus, facilius convalescunt, vires conservant, & in pristinum ocyus restituuntur. Qui vero post corporis diminutiones, & vini abstinentiam, fortassis evadunt, naturæ solius beneficio: Illi per longam hebdomadum seriem, perstant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Pestis sit febris atrocissima, acutissima, & celerrima: quin absque venæsectione, & purgatione, solisque sudoribus, & vini meracioris potu solvatur. Nemo quoque ambigit, quin Theriaca, aliaque sudorifera sint calida, propinentur in vino, imo & in aqua vitæ. Cumque hæc, ut talia non obsint; sed prosint in febrium acutissima: multo minus erit vinum auferendum in mitioribus. Præsertim quod constet, calorem non esse constitutivum febrium; sed per accidens consequens. Nec est quod arguant discrimen Pestis ab aliis febribus. Nam revera Pestis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres vero pertinacem, & adhærentem venis materiam occasionalem habent; Utrobique ideo exigi diaphoretica: In Peste quidem sudorifera cum alexipharmaco contra labem veneni. In cæteris vero febribus, diaphoretica quæ incidunt, dissolvunt & abstergunt. Et utrobique quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem peculiarem habet indicationem: non solum quia vires addit, quibus natura exosam materiam domat: verum insuper, quod sit plaustrum medicaminum conveniens. Est nimirum nuncius, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admissus in penetralia.

8. Etenim in juvene, ac viro forti, cum febri minuta, est calor ingens: ubi interim senibus est febris lethalis, ac ardua, vix tamen calorem habet molestum. Si ergo calor, exhibito vino augeatur: non proinde augetur febrilis malignitas. Quippe febris & calor, sunt radicaliter distincta, (quod jam ostendi per febres juvenum & senum.) Nil refert; etsi caloris molestia parum increverit potu vini: nam cum fœnore id compensatur. Eo quod vires (morborum unicæ medicatrices) moderato vino augeantur. Hoc ipsum si penitius ac radicaliter trutinetur, reperies, quod calor non propriè comitetur febrim; sed virium valorem. Itaque quod Scholæ in vino tantopere perhorrescunt, boni est indicii nota. Lethales namque ac pessimæ febres vix calent: omnisque febris circa mortem absque calore est. Si ergo motus caloris sit ipsius Archei, ad expulsionem hostis, & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Veruntamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etjam febrim acriorem. Quid enim inde aliud sequitur, nisi quod vinum constitutionem vitalem adauxerit? Quodque juvenum constitutioni sit status iste propinquior, quã qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti similiora, cessationi à motu, & defectui; calor vero à moderato vino, est medium simile vitæ, & medio, quo ipse Archeus utitur. Etenim vigori, statui, & crisi, pro-

propinquior eſt conſtitutio caloris aucti à vino, quam ſi flacceſcentibus viribus, languidior calor abſtemio fuerit.

9. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem deciſio eſto, calidam febrientes non appetunt, nec ſitiunt tepidam; frigida autem in gradu remiſſo admittenda, in ſtatus ſummo calore nec metuendum, ut dixi, de commixtione extremorum; Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excuſſit. Aliis autem febrium ſtationibus nec frigida, ut nec affatim potanda, nunquam tamen ſitis toleranda, nec quidem ſubter ſudorem; ſed tum potus calidus eſto. Si ſitis urgeat, nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterùm quod de aquæ cruditate incuſant, ſic ſumito; Aqua ſcaturiens è ſabulo ſimplex & optima eſt, & ſumenda de fonte ipſo. Quæ autem per canales decurrit, vel è lutoſo fonte ſcaturit, jam mixtæ malignitatis eſt particeps. Hanc autem non tam crudam voco, quàm infectam. Aqua enim per ſe nec cruda nec cocta dici meretur, ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: ſufficit enim, modò illi ſummum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peſte & malignis. At ſpatioſior eſt ratio, pro remedio calido. Neque enim ſuadeo unquam remedium, quod ſolo calore moderetur febribus; ſed ſicut vinum juvat confortando, & penitiùs introducendo copulata ſibi juvamina: ita remedia incidendo, reſolvendo, abſtergendoq;, eoque nomine felicius, quod Archeum, operando, ſibi conſonum habeant. Hactenus enim vires ſuas commiſcet remediorum poteſtatibus, ut cauſa occaſionalis profligatur, utque non conſternatas vires mox excipiat firmior valetudo.

10. His tandem fortè objicient: Quod cum calor in febri, ſit effectus indignati impetum facientis: ſequatur etiam ex menſurâ caloris, indignationem Archei eſſe metiendam, & per conſequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Reſpondi, ante unius radicis eſſe plures ſurculos, effectus, ſive ſymptomata varia. Sæpeque ſub mitiori calore advenire deliria, comata, pulſuum intermittentias, deſignantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quàm è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento eſt, in homine (febris major) ego enim febrim adauctam horreo, quam ſymptomata lethalia adaucta ſequuntur. Increviſſe autem febrim, eò quod Archeus fortius inſurgat, ad expulſionem radicis febrilis, nequaquam formido. Atque id ſi febrim auctam vocent in concluſione, parum moror. Nam & ſic Scholæ ſuadent, non magnopere timendum ab accidentibus præter rationem ſupervenientibus.

11. Notandum eſt ergo, Archeum nunquam accendi in toto ſui: Alioquin enim ſub finem acceſſus, totus Archeus exſolutus, cauſa eſſet deliquii: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione ſui. Ideoque aucto per vinum Archeo, ſi plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortiùs ſtrinxit cauſam occaſionalem) quam non roborato auctoq; Archeo, & minor ejus pars accendatur.

FEBRIS ESSENTIA.

CAPUT XIII.

1. *Qualis definitio eſſentialis & phyſica?*
2. *Morbi ſunt entia per ſe ſubſiſtentia, & non accidentia.*
3. *Quare morbi habitent in alieno hoſpitio?*
4. *Morbus non eſt ſolus niſus, nec motus, nec intemperies, nec diatheſis.*
5. *Eſſentia febris, quam Scholæ ignorant hactenus.*
6. *Alius ergo ſcopus medendi, quam qui hactenus.*
7. *Cauſa occaſionalis ſola, ut febres diſtinguat.*
8. *Facilitatur cura Medici.*

DEfinitio rei non ex genere definiti, & differentia conſtitutiva ſpecierum, fabricanda eſt, prout in Logicis alibi demonſtravi. Eò quod præter rationale, & irrationale (ſi modò adhuc ſint differentiæ conſtitutivæ animalium) ejusmodi differentiæ nullæ in Scholis

appareant. Sed definitio Physica constare debet causis, materiali, & efficiente interna, sive seminali. Utpote quæ duæ rem ipsam totamq; constituunt, & in ea manent inseparabiliter essentiales, quamdiu ipsa est. Adeoque rem per causas, harumque proprietates explicant.

2. Febres profectò materiam habent, & efficientem internam, per modum aliorum entium in se subsistentium, licet morbi omnes habitent in corpore vivente.

3. Eò quod non sint entia primæ creationis; sed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideoque nec habent propriè suum ens seminale, quod ipsos constituit, & fovet; sed loco seminis, ipsis est ens occasionale, unde excitantur. Quo cessante, cessat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem est insertum, indignatur Archeus, & excandescit, ut istud peregrinum è sui anatomia excludat. Quod in limine hujus Tractatus, per spinam digito infixam edocui.

4. Itaque *febris non est solus nisus expulsivus*, sive motus alterativus (multoque minus ipsa alteratio, & diathesis, ut alioqui putarunt Scholæ) sed febris est ipsa pars materialis, indignatione deturpati Archei.

5. Defædatur nempe pars Archei per iram, suscipitque iconem, sive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente, quippiam, clarè exprimitur, dum desideratæ rei sigillum, *in fœtum deportat*) & quidquid de Archeo defædatum est, peregrina ista Idea, hoc debet per accessum exterminari: usque adeo ista est lassitudinis causa in febribus, quod spiritus, peregrina Icone, sive imagine odiosa insignitus, tanquam ineptus, ad obeunda solita munia sui regiminis, totus evanescat. Sic nempe profundè speculantes, multa lassitudine fatigantur. Nam Archeus si imaginem in se inductam habet, inutilis fit regendo corpori. Ideo namque incurii, saniores, fortiores atque longioris vitæ, tardè canescunt.

6. Studium itaque Medentis non est dirigendum ad posterius, sive ad alterationes in Archeo naturaliter susceptas. Nam (ut dixi) in morbis cuncta pendent à causa occasionali, in agrum vitalem inserta. Quia morbi non habent in se radicem essentialem permanentiæ & stabilitatis, sicut habent cætera entia, quæ seminibus suis constant atque subsistunt. Quia revera omnes immediatè consistunt in vita, (in cadavere ideo non est morbus) horumque ideo interitus omnis, & cessatio pendet in ablatione causæ occasionalis. Scopus ergo medendi non se vertat ad caloris refrigerium, aut ad motus alterativos consopiendos, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum exspectationem: Incassum nempe laboraverit Medicus, operam, dies, & occasiones perdet, quamdiu ad causæ occasionalis sublationem non intenderit. Imò quantocyus id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium erit.

7. In febribus universis, est unica Archei accensio, sive indignatio, unde & in essentia & nomine febrili conveniunt: solùm autem per causam occasionalem distinctæ. Materia nimirum & hospitium febres distinguunt.

8. Imò, *probo Medico, magni non est momenti, diversitates febrium, juxta materiæ proprietates, & loca*, curiosè indagasse, cum nec præcavisse sit datum: neque dici possit remedio: vade tu ad talem venam, vel ad istum locum. Sufficit enim noviisse, quæ jam ante generaliter determinavi. Totumque Medentis studium sit, inveniisse remedia, apud quæ omnes febres ejusdem sunt pretii & ponderis, ut mox declarabo.

PERFECTA FEBRIUM OMNIUM SANATIO.

CAPUT XIV.

1. *Proprietas causæ occasionalis.*
2. *Quare non sit putrida?*
3. *Vomitiva & laxativa tantùm sanant per accidens.*
4. *Scholæ cur condigna non habuerint remedia?*
5. *Nemo curatus à febribus per Medentes.*
6. *Excusatio Authoris.*
7. *Remedium febrile quale?*

8. No-

8. *Notantur Paracelsi felicitas, & inadvertentia.*
9. *Descriptio remedii universalis.*
10. *Remedium purgans febres & ægros; non autem sanos, describitur.*
11. *Rarissima proprietas liquoris Alkaheſt.*
12. *Particularia remedia febrium.*

ERgo jam manifestum, & sat esto, febrilem materiam occasionalem expugnandam, eamque si non edulium corruptum (ut in Diaria) saltem esse excrementum, non quidem putridum (nisi in malignis, quibus adhuc putredo est in fieri esse) sed peregrinum exoticum non vjtale, detentum contra naturam, adeoque in alienam messem delatum. Hocque titulo penitus hostile Archeo.

2. Etenim si putridum, non esset tenax, nec adhæreret contumax (per putredinem namque fibræ tenaces fatiscunt) adeoque nec diuturnas febres daret, quin confestim vas continens secum putrefaceret, & mortificaret. Unde mors necessitata.

3. Detinetur ergo febrium materia occasionalis, præter vota naturæ, locis indebitis, quibus non est ulla sentina corporis. Vomitiva ergo & laxativa, si quid proficui unquam præstiterint, id totum per accidens est: quatenus scilicet, ad stimulationem unius, alterum, pronum, ac vicinum, unà exturbatur. Nam alioqui febrium occasionalis materia, ordinariò non in stomachi aut Intestinorum cavo residet, quia sunt sentinæ, & loca expulsioni appropriata. Nisi fortassis in Diariâ, cholerâ, diarrhœâ, dysenteriâ, aliisque horum canalium febribus, ab adhærente materiâ proritatis. Ego enim de febribus primariis loquor præcipuè.

4. Inprimis non potuerunt Scholæ condigna febribus quærere remedia, malis ac falsis imbutæ principiis. Non quærentes autem remedia, nec ea etiam potuerunt invenisse.

5. Ergo Medentes, hactenus destituti vero remedio, febres conati sunt curare, euntes in circulum. Si quî autem sub illis sunt curati, per accidens id fuit. Agant Deo gratias, qui vires ægris largitus est, quibus febri & auxiliis illorum restiterunt.

6. Medici igitur febres postergarunt, loco sanationis, per virium & cruoris exhaustiones. Absit invidia dictis, non enim jactantia, aut vana gloriolæ cupido (Deum judicem testor) sed hæc me dicere, & palàm scribere coëgit humana necessitas, & mortalium commiseratio.

7. Meum ergo expendi talentum. Credat, & sequatur qui volet. Per me non stat amplius, si mortales creduli febribus pereant. Unica nimirum falce amputatur omnium febrium causa occasionalis. Id remedium est sudoriferum, quod incîdit, extenuat, resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit causam occasionalem, ubicunque locorum ea demum exstiterit. Estque universalis febrium medicina, diaphoretica quidem, insensibiliter, & citra sudorem, præfatos effectus patrans.

8. Enimverò Paracelsus quanquam arcana haberet, quibus unico haustu quartanam, omnesque ex æquo febres feliciter sanaret; non fuit tamen illi data causarum cognitio. Contentus *Macrocosmi singulas creaturas in nos introduxisse*, sicque simplicium omnium, & stellarum species, numeros, atque proprietates, arti medicæ applicuisse sub credulitate: idque non quidem per similitudines, sed per univocam identitatem tam præcisè scienda voluit, sub pœna Idiotismi convicti.

9. Itaque febrim non distinguo, si remedii sit summa bonitas. Etenim istud remedium est *Præcipitatus diaphoreticus Paracelsi*, qui omnem sanat febrim unica potione. Hecticam autem, intra lunæ cursum. Oretenus enim assumtus curat carcinoma, lupũ, & quodlibet æsthiomenum cacoëthes ulcus, sive externum, sive internum, itemque hydropem, asthma, & morbum quemcunq; chronicum. Complet enim solus desideria Medentum, tam in Physicis, quàm Chirurgigis defectibus. Ejus descriptio est tam in libro de morte rerum, quàm Chirurgiâ Magnâ, illamq; nonnihil manifestiùs declarabo; Accipe pulvèrem Joannis de Vigo propria manu paratum: Nam alioquin admisto minio, est adulteratus, prout & qualecunque medicamen Chymicum, quod venale exstat, fraude plenum est. Hic pulvis, affuso elemento ignis, de Vitriolo Veneris extracti, cum aqua Regis cohobandus est quinies, sub finem augendo ignem: nam fixatur planè.

Et est pulvis valde corrosivus. Qui dein cohobetur decies cum aqua vitæ optime deflegmata, & vicibus singulis renovata, donec omnem corrosionem secum abstulerit. Et tum iste pulvis, instar sacchari, dulcis est. Ideoque spiritus vini ibidem appellatur Saltaberi, sive Tabarzet, quod saccharum sonat. Non quòd in se dulcis sit, sed auferat corrosivos secum spiritus. Adeo ut residuus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quod ignis Vitrioli sit dulcis, ipsum sulfur mercurii, tunc extra inversum, est summæ dulcedinis. Fixus est pulvis iste, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis absolvi secretum, quod Medicum nobilitat. At istud parasse, pro prima vice, est ingentis operæ, pendetque ejus directio à manu ejus, cui debetur omnis honos: quia parvulis revelat ejusmodi arcana, quæ mundus nescit, & idcirco vilipendit.

10. Est & purgatio Diuceltatesson, quæ Podagram non minùs, quàm febres radicitus curat. Ejusque arcanum corallinum vocatur, quod paratur ex essentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abstrahe liquorem Alkaheſt, cujus meminit 2. de viribus membrorum c. de hepate. Quod fit unius horæ quadrante: Nam, inquit Raymundus, astantibus amicis & præsente Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, scivit modum.

11. In quo coagulatione istud est singulare. Quod liquor Alkaheſt, idē in numero, pondere & activitate tantum valet millesimâ actione, quantum primâ. Quia agit sine reactione patientis. Mercurio igitur sic coagulato, absque ulla coagulantis remanentia, fac inde pulverem minutum. Et distilla ab illo quinies, aquam ab albuminibus ovorum distillatam; atque sulfur Mercurii, quod per sui præfatam coagulationem foras deductum est, fiet rubicundum instar coralli: & quanquam fœteat aqua albuminum, tamen iste pulvis dulcis est, fixus, ferens omnem follium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque: Quia purgat corpus humanum, quamdiu sordidum est, & non perfectè sanum. Sanat quoque ulcera vesicæ, laryngis, & œsophagi. At cum non cuiq; Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum dispensator manere voluit: sat fuit Theoriam magis dicam manifestasse. Ut orando, quærendo, & pulsando, scientiam acquirant, unde omne donum bonum descendit.

12. Attamen sunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem universalem non adscendant; febribus tamen plerumque satisfaciunt. Cujusmodi sunt salia à Cephalicis, itemque à majorana, roremarino, salvia, ruta, atque similibus. Non existimans hæc salia esse alcalia cinerum, sed volatilia, & quæ simplicium totam crasin continent. Etenim sunt diaphoretica insignia, atque nonnihil temperata. Quæ si debita statione, nimirum jejuno stomacho, & ante paroxysmū Intermittentium vel quovis tempore continuatum; potentur in vino, vel acero, sudorque proliciatur, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponent. Cessa quoque mirari, quod absque omni evacuatione febres curandas proponam, si diaphæresin atq; sudores suadeam. Nam & alligatis simplicibus, magno Medentum dedecore, frequenter febres curatas vidi. Deniq; & istud dicam, quod per emplastrum centenas quartanas tutò sanaverim, absque recidivâ, licet autumnales. In specierum febrilium igitur familiâ, non rarò particularia ejusmodi, universalis remedii apicem attingunt. Quærite, & invenietis; modò medicina non in quæstum solùm sit. Nam si vobis intentio est Misericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere Veritas, & Lux à Patre luminum descendens, cui sit honoris retributio in æternum.

RESPONSIO AD CONTUMELIAS.

CAPUT XV.

1. *Argumentum in contemtores scientiarum.*
2. *Responsiones ad convicia Galenicorum.*
3. *Adulterata sunt Chymica officinarum.*

4. *Per*

4. *Per ignem mitescunt corrosiva.*
5. *Objectio de parvitate dosis.*
6. *Dignitas Mercurii & stibii.*
7. *Rarissimum arcanum salis volatilis.*
8. *Res omnes clamant pro vindicta in Galenistam spretorem Chymiæ.*
9. *Origo Pharmaciæ.*
10. *Objectio de solutione perlarum & coralliorum.*
11. *Quomodo separantur in stomacho dissolventia à dissolutis?*
12. *Quid significet præcipitare in chymicis.*
13. *Censura de quibusdam Scriptoribus chymicis.*
14. *Iterata objectio, subterfugia ad molliores animantum tophos, sive lapides.*
15. *Qualis sit actio gemmarum in nos?*
16. *Quid sit in teneriori lapide, quod operatur pulvere suo sospite permanente?*
17. *Probæ mechanicæ.*
18. *Probæ ex armis propriis.*
19. *Patientis mira quædam ac propemodum infinita reactio, sine passione transmutativa essentiæ suæ.*
20. *Explicatio per mechanicam.*
21. *Quid corpora apparenter dissoluta in nobis patiantur?*
22. *Periculum ignotum Scholis.*
23. *Arcanum involutum, primo per ingrata dissoluta: atque deinde superlativum per dissolventia grata.*
24. *Medicamen genericum.*
25. *Peroratio ad Medentes.*
26. *Laus salis volatilis è Tartaro.*

Ulceroſum hoc ſeculum perverſiſſimorum ingeniorum, non patietur admonitos reſipiſcere. Tantum enim adhuc abeſt, quod plerique practicantium detrectentur hujusmodi arcana majora inquirere, quod paſſim inſcientias, quas ignorant, invehantur. Quod autem easdem ignorent penitus, & pænè geſtiant, ſibique invicem gratulentur de illarum inſcitia, nec tempus in illis inutiliter abſumſiſſe, patet, quia non pudet illos ſcientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illuſoriam ſive fallam, ſcriptis, & ſarcaſmis vilipendere. At neſciunt, quod cum non entis non ſit ſcientia, nullusque conceptus in mente illi reſpondens. Adeoque in eo, quo negant veritatem ſcientiæ, manifeſtant ſe eandem ignorare: Id eſt vilipendere id, quod penitùs ignorant. Suntque alii qui mitius, ſed æquè ſtolidè, dicunt. 1. Illa non ſunt noſtri fori, rem medicam nequaquam attingunt: Sequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica empyreuma redolent, calida, violenta, & minimè trita. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ uſui ſunt, fideliter præparant. Eſtque indecorum viro docto, Pharmaceuticen exercere. 4. Fumivenduli experimentatores omnes evacuationes horridas inſtituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum innituntur. Adeoque circumforaneos inter ſunt reputandi.

2. Hæc ſunt, quæ pro ſua inſcitia incauto obtrudunt vulgo. Quibus ex ordine ſic ſatisdo. Agitur de medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo ſupponunt ſubterfugium, quod ignorent, quæ diſcere debuiſſent. Nec etiam fidum eſt fundamentum ab antiquitate ſemper ruinoſum, euntes quà itum, non quà eundum erat, ſemper antecedentium gregem ſequentes, cæcisque mentis judiciis ſibi mutuo ſubſcribentes.

3. Reſpondent etiam me ſilente ſervi noſtri fugitivi, à quibus corroſivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, ſive minùs virulenti, itemque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in ſumma, non niſi venena mutuant, ad magnorum morborum transplantationes & palliationes. Cæterum inſigniter adulterata omnia, pro libidine lucri. Nam facile eſt ignaros decipere, in rebus, quas profitentur ſe ignorare. Sunt nempe olea eſſentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque ſingula: ſi novem partes olei amygdalini, ad unam eſſentialis commiſtas eſſe, facilis ſit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ, quidquid ſupernataverit, eſto de oleo eſſentiali; reliquum verò amygdalinum. Idque tutiùs ſciveris, ſi in balneo experimentum feceris. Oleum ſulfuris, ex dimi-

dio aqua est pluvia, Vitrioli autem stagma, torum in impostura delatum est: & quotidie magis futile. Quod simplici examine per balneum mox constabit. Vix sextam partem ejus esse merum, eamque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad secundum denique respondebo mox. Nunc sat est dixisse, selectiores hodie Medicos non spernere chymica remedia, quod eorum libri noviter testantur. Adeoque vulpes vituperat, uvas & gallinas, in arbore sequestratas. Quantum autem præstent, silentibus nobis, loquuntur ægri experti. Ad tertium. Non est indecorum, manu propria præparasse quædam selectiora, & illa suis posteris legasse, ac tradidisse per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Ebræo, stravisse armenta, & lanionem egisse, pro salute populi. An fortè stercus olidum inspexisse, & baculo agitasse, glorioſius est Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vasa & carbones tractasse? Sanè si momentum veritatis haberent, cognoscerent, quod opera charitatis non infament quemquam. At qui charitatem non habent, cuncta præter quæstum ac lucrum censent indecora. Abscedite ab hoc fastu, & estote misericordes, sicut Pater vester, qui in cœlis est, est misericors. Aliàs namque dicet: Nescio vos in lucrum, & impostura viventes. At sanè hos ambitiosulos non moratur dedecus; sed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt visitationum numerum, quàm sanationis gloriam, quæ in bene feciſſe tota se sepelit. Etenim tam citò atque à Scholis, Doctoris titulo dimissi sunt, lampe trinis oculis per plateas, & diversoria inquirunt, an non sint ægri, qui sibi vitam suam credant. Sed siste gradum, non est medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum sua dona subtrahit, postquam Medicina ut aratrum est exculta. Habetote charitatem, & lucrum vos sponte sequetur, cum honore & gloria, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altissimus honorandum præcepit.

4. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minùs, quàm in rem medicam, licentiosissimè se intrusisse omne nebulonum genus, variamque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos sanè Magistratus jure sævire deberet. Sed hæc non infamant viros probos. Certum est, quod semper lucro annexa fuerint fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remediorum & Chymicorum spectat, id largiori periodo trutinandum. Inprimis hic quadrat, quòd scientia non habeat hostem, nisi ignorantem; non quemlibet, sed superbum, & discere recusantem. Quod patet per jam dicta corrosiva nempe atque manifesta venena, evadere saccharo dulciora. Facilius, & ad manum idem patet, siquidem flammula, ranunculus, apium risus, &c. vim vesicatoriam, mox distillando deponant, prout succus citri suam aciditatem, hydropiper acrimoniam, &c.

5. Nec refert, quòd Pharmaca Chymica sint parva dosi exhibenda. Id enim non accusat virulentiam; sed summam agendi entelechiam. Sic nempe alia dosis est ciborum, & alia Scammoneæ, esulæ, & colocynthidis. Ideò Medicus indiscretus, tortoris instar est. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, sub qua placent, dum quæque suis proportionibus respiciant vim, & necessitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si separaveris pretiosum è vili, tanquam os meum eris.

6. Quod autem de argento vivo & Antimonio improperant, meram continet rerum inscitiam, & stupidam contumeliam. Nam Antimonium, quamdiu vomitum aut sedes movet, & Mercurius revivificari potest, venena sunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à Deo destinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condignis illustrare potest, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii & Stibii vim purgativam noviſſe, ægrisque propinasse, qui purgantia detestamur, præsertim quæ sanum æquè atque infirmum dissolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & mementote, quod in thecis vestris nil resonent dispensatoria, præter Scammoneam, colocynthidem, elaterium, esulam, id est, mera toxica.

7. Deinde, etsi vegetabilium & aromatum essentiæ sunt calidæ: illorum tamen salia volatilia

tilia (quæ nunquam vidistis) sunt temperata. Adeò, ut si oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ, &c. noveris transmutare in salem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens, quantum de istis simplicibus sperari potest, in veteri vertigine, palpitatione, apoplexia, similibusque.

8. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcent ab usufructu donorum, quæ Altissimus in natura disposuit. Clamant ergo in cœlum præstantissimarum rerum potestates, se velut frustra venisse, vix quemquam esse, qui vincula earum solvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, persolvant: sed potiùs evasisse stuprorum, & adulteriorum præmia.

9. Illa ergo scientia, quæ docet inspicere corpora occlusa, per sui analysin, ac virtutes illorum absconditas eruere, famula Pharmacevtices non est (ut sonant ignorantium convicia) sed potissima historiæ naturalis tecmarsis est. Incepit namque Pharmacia, primum à mercatoribus simplicium & herbarum collectoribus; dein verò, cùm cernerent Medici, non unicuique opportunum esse, simplicia elixare, condire & præparare, negotium istud simul fuit simplicium venditoribus commissum. Interim Medici selectiora, & secreta sibi servabant, quibus honorem posteris suis compararent. Sed tandem, crescente Medentum ignavia, contenti fuerunt, discurrere per plateas, de domo in domum, ex frequentia visitationum quæstum fecisse: successerunt demum inde dispensatoria, selectas formulas hinc inde, pro nutu ignorantiæ compilasse, ut in officinis servarentur, & ostentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem Medici, composita compositis nectentes, millè quandoque simplicium farraginem ægris propinant, ut si unum non juvet, juvet saltem aliud. Vel ad minimum, se excusent, quòd juxta tritam normam, curam ægrorum gesserint. Hæc est Pharmacia hodierna, à qua quantum distet Philosophia Chymica, nôrunt quidem qui eandem vel à limine salutarunt, ignorant verò, soli ignari ofores.

10. Ægrè sanè ferent Galenistæ, quod suis ignominiis & contumeliis, per meram lucem respondeam, quodque suam potissimorum remediorum supellectilem vellicaverim, quare instabunt (sat scio) hoc modo. Urges; perlas, coralla, &c. in liquoribus acidulis non dissolvi; sed tantum à salibus dissolventium velut calcinari, ac pulverari, absconditi quoque, ac fieri invisibilia oculis. Idque probas per argentum in Chrysulca dissolutum: quod inde sospes reducitur: ergo non amiserit pristinam essentiam: & istud detorques ad præfatos lapides, & probas; quia per salem alcali de tartaro, præcipitatur rursus idem lapis ad fundum, qui antea erat invisibilis pulvis, quatenus sal alcali combibit salem acetosum, qui continebat in se lapidum pulverem. Sed non cernis, quod inprimis vestra tyrocinia, hujusmodi dissolutiones doceant, & magnificiant. Tum etiam, quod stomachus careat sale tartari, ut dissolutos pulveres præcipitet, separetq; à dissolvente suo, ideoque proponas ludibrium. Ac per consequens materia Perlarum, Corallorum, &c. semel hoc modo dissoluta, soluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeoque in urinam vel cruorem transmutetur, præstetque quantum pollicemur.

11. Respondeo; Naturam non opus habere sale tartari, ad separandum istum pulverem, à dissolvente suo. Quoniam edocta est tam à parte ciborum, quàm digestionis propriæ, hunc pulverem sequestrare. Sunt namq; quamplurima inter cibos, quæ hunc effectum proferunt. Qualia sunt olera, itemque herbæ vulnerariæ, &c. quibus plerumque sal volatile lixiviale inest. Itemque vina cum albumine ovorum, nedum separant ejusmodi dissolventi a coagulata à pulveribus dissolutis; sed & Mercurium præcipitatum revivificant.

12. Denique ipsamet stomachi digestio, ordinario spiritus vegetabiles acidos, substantialiter transmutat in salem urinæ salsum, atque volatilem: qui cum ampliùs non habeat pristinas vires dissolvendi, quas in aciditate priùs habebat: illico derelinquit (id est, præcipitat) pulverem, quem ante occultabat dissolutum in sua aciditate: Ideoque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem præcipitat, & exuit.

13. Adeo-

13. Adeoque sciant Galenistæ, quòd scriptores tyrocinii Chymici adhuc Tyrones sint, gestiant aliis proponere, quæ summis labris degustarunt: adeoque nondum Philosophiæ penetralia adiverint.

14. Sed iterum instabunt Galenistæ: Dicentes, quod notabiliter lapides Bezoar, cancrorum, limacum, &c. tam pulveretenus sumti, quàm soluti in dissolvente acido prosint, in Peste, febribus, lithiasi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me stolidè idem negari perlis, corallo, &c.

15. Quibus respondeo; Gemmas, lapides, & saxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter se. Inprimis namque gemmæ, silices, marmora, & quæcunque crystallinam habent duritiem, ne quidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, nisi per modum appensi & periapti, idque tantisper dum ab ore, per recrementa transeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denso clausa latet. Perlæ verò & coralla, quæcunque conchyliorum saxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum conficiuntur in humano stomacho, ut bene in quibusdam avibus. Lapides autem Bezoar, cancrorum, &c. adhuc perlis minùs duri, non sunt de natura saxatili; sed potiùs fiunt ex succo lacteo semicaseato, & semipetrificato, habentque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem neutram. Prout putamina lapidum in mespilis, persicis, &c. Neutrum genus, atque medium servant inter ligna, & lapidem tophicum.

16. His ita pro veritate rei, & meliori intellectu suppositis, dico, quod quanquam lapis Bezoar, cancrorum, &c. quoad solidam pulveris sui materiam, nullatenus digerantur à stomacho humano; attamen illis inest succus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam è limatura cornu cervini elixando extrahi.

17. Si itaque præfatorum lapidum pulverem in aqua pluvia, vel distillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere separes, hoc verò per balneum distillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterùm pulvis reliquus, ut elixando invictus, ita & stomacho nostro indigestus permanet. Adeoque ex præfati liquoris quantitate pusilla pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, sumta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus scrupulus ejusdem. Cum interim vinum, vel acetum, eodem haustu combibita, cum præfatis pulveribus, ne sextantem pulveris dissolvant; reliquum verò, integrum, non mutatum deserant. Quod patet, si lapidem cancrorum, non in pulverem, sed frustatim comminutum biberis, & post excretionem ablueris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeoque nihil ejus à stomacho subactum. Nec quidquam illorum lapidum per digestionem participari.

18. Agedum, premamque Galenistas proprio telo. Etenim si lapides præfati, vel perlæ, pulveretenus assumta, in nobis liquescerent, *frustra tentatis dissolvere illa.* Jam ergo constat per demonstrationem mechanicam, teneriores animalium lapides continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & saxatilia carent.

19. Attamen corpora quarundam rerum, permanentium in sui pulvere, & soliditate homogeneâ, & inseparabili, ut patiuntur in sui dissolutione actionem à dissolvente: ita quoque vicissim dissolvens patiatur à dissoluto, sine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axiomate Chymico, dissolvens eadem opera coagulatur, per quam dissolutum dissolvitur. Ideoque si auferatur dissolvens à dissoluto, ordinario nil præter insipidam aquam inde recuperatur, sine acrimonia & aciditate: quæ sanè ut sunt salium clientes, coagulantur in dissoluto, eique comites astant.

20. Clariùs idem cognosces: Si oleum vitrioli distilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manentque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde stillatur, est mera aqua. Nix ista autem, si lavetur, fit citrinus pulvis, qui facilè in pristinum mercurium currentem reducitur, eodem prorsus pondere, quo ante. Si verò aquam ablutionis distillaveris, habes in fundo merum alumen, ex

acido

acido ſale vitrioli. Sic nempe diſſolventia mutantur, tametſi diſſoluta, ne quidquam de ſui materia, aut ſubſtantia perdiderint.

21. Aguntque ejusmodi diſſolventia in nos, per modum alterationis acquiſitæ, in ſui paſſibilitate; non autem ex proprietate participata, à diſſolutis immutatis. Ad propoſitum ergo Argumentum. Salia aceti, vini, ſucci limonum, vel è quercu, itemque chyli ſtomachici acidi, quatenus ſunt vegetabilia, & à noſtra digeſtione alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in ſalem urinarium; attamen pro diverſitate rei diſſolutæ, illa diſſolutiva patiuntur aliquid ex aptitudine ſuæ convertibilitatis, attamen ne quidquam in nos transferunt de diſſoluto non digeſtibili, niſi partem ſui digeſtibilem contineat: prout dixi de mucilagine lactea lapidum animantatorum.

22. Quod ſi verò aliquin, intrò in venas, ejusmodi diſſolutum pergeret (quod nunquam) ut ſuas nobis dotes communicet (puta perlas, aut lapides præfatos) plurimæ inde conſequerentur anxietates, loco ſubſidiorum. Nam primo, cum non ſint digeſta in ſtomacho (prout jam antè probavi) neque in ſecunda demum digeſtione coqui poterunt. Quia non itur ad ſecundum, niſi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, ſed in aliud venarum recrementum. Tertio; Naſcentur pulveres in venis & renibus, conſtipabunturque exotico hoſpite pulvere, per nullum deinceps remedium eductibili.

23. Hæc dicta ſunt de diſſolutis, à diſſolvente vegetabili, ac proinde in nobis digeſtibili. Veruntamen ſi diſſolvantur res per diſſolventia non digeſtibilia: ea vel erunt ingrata naturæ ſtomachi. Ideoque vomitum & ſedes movent. Adeo ut ſola incongruitas, malignitas & ingratitudo ſumtorum, ſint cauſa, cur vomitum & ſedem moveant, expellanturque confeſtim, cum iis, quæ in ſui factionem deturbarunt. Idcirco anxietates & moleſtias exhibent.

24. Si verò diſſolventia ſint naturæ grata, intro lubenter admittuntur. Ne quidquam tamen patitur compoſitum inde, tam ex parte diſſolventis, quàm diſſoluti. Siquidem utrumque eſt indigeſtibile. Ergo iſtud compoſitum manet ſoſpes ut pridem, tranſit omnes venarum officinas: ac tandem (ſiquidem non poteſt mutari, nec per conſequens tranſire in familiam vitalem) expellitur ſudore, per diaphæreſin. In quo itinere, quidquid præclara ejusmodi arcana attingunt ſordium, diſſolvunt, ſecumque rapiunt, ſicque medentur febribus, & morbis chronicis pleriſque.

25. Quicunque ergo medendo charitatem proximi cordis habetis, diſcite diſſolvens aliquod, quod ſit homogeneum, immutabile, diſſolvens ſua objecta in materiam primam liquidam: & nactus eris intimas rerum eſſentias, harumque dotes poſſe inſpicere.

26. Quod ſi autem ad iſtud ignis arcanum non pertingatis, diſcite ſaltem, ſalem tartari reddere volatilem, ut hujus medio veſtras diſſolutiones perficiatis. Qui etſi ſua ſoluta, analice homogenea deferat, digeſtus in nobis; illorum tamen aliquot vires mutuatus eſt, quas intro defert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem non ſufficit libros terere; ſed inſuper oportet carbones atque vaſa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, ſic dixi, Laus Deo.

Quod Academiæ Theſi. 8. venæſectionem nempe inhibeant niſi in cruoris plenitudine, in hac autem ſolùm admittant, eò quod tum phlebotomiæ vitium non ſatis apertum eſſe poſſit; quodq, theſi decima jam implicite concedant, febrim non eſſe merum calorem, ſed per calefacientia & corroborantia (calida omnia) curandam. Eſt nimirum alterutrum neceſſarium: vel ſcilicet febrim non eſſe calorem in ſui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex theſibus Lovanienſibus ſub Conſultiſſimo Domino D. Vopiſco Fortunato Plempio diſputatis Lovanii 16. Novembris Anno 1641.

DETEGITUR ESSENTIA FEBRIUM.

CAPUT XVI.

1. *Vita mortalium est morborum causa efficiens.*
2. *In hoc est vitæ error furialis.*
3. *Probatio præcedentium.*
4. *Author, in quo dissentiat à Veteribus?*
5. *Efficiens internum, ejusque materia, probantur.*
6. *Qualiter formetur quidditas febrium?*
7. *Propositio.*
8. *Quod ex causa naturali olim consistebat immortalitas.*
9. *Idearum morbosarum origo.*
10. *Quid Veteres deceperit.*
11. *Archeum suis perturbationum Ideis imitari imaginationem.*
12. *Probatur præfata propositio.*
13. *Originis Idearum fons duplex.*
14. *Probatur necessitas Idearum in febri.*
15. *Idem per enumerationem partium.*
16. *Causæ occasionalis examen.*

HActenus quasi contra Scholas disputavi, non ausus docere febrium essentiam. Itaque dum arborem prodat suus fructus, compulsus sum pro Philiatris, supplementum addere, quò febrium incognita hactenus essentia magè illustretur, deturque Tyroni modus interstinguendi judicii à judicio, & remedii à remedio. Ostendi inprimis sat potenter, definitionem febrium hactenus nescitam: ideo essentiam, essentialesque causas illarum, adhuc ignorari: Cumque nobis non sit licita cognitio rerum, à priori; saltem mirandum fortiter, quod præter calorem, pro essentia febrili, excogitatum sit nihil; dum tamen historia ipsa febrium sat potuisset pandisse causarum necessitates, consonantiam, & constantiam: saltemq; à caloris ridiculo errore, mortales reduxisse: nisi ipsa mortalium ignavia, per indagandi tædium, & subscribendi facilitates, fuisset allecta. Loquor inprimis de natura hominis corrupta, qualis à transgressione deinceps perseverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: sic quidem, ut morbo nondum ulla sui esset spes in potentia. Sed postquam mors intravit in vitam, sterit morbus omnis, in potentiali exercitu in vitam ipsam directo.

2. Sic ut morbus nidum suum stabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adversus vitam, pugnando; sed in ipsamet vita, sospes externus ensem suum stringeret, quo vitam, (hospitium suum, suæque quidditatis patronum) detruncaret. Ista nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quod ex ipsamet vita mortem sibi deinceps desumseritt.

3. Nec enim joco loquor. Absit, ubi de conservanda mortalium vita scribo. Enimverò statim simul cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcunq; fingantur hostiles, amplius à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipsa vita dependere.

4. Etenim quod Veteres hucusque ante me, naturæ duellum vocarunt, complexionis item elementalis, cum solitariis qualitatibus, aut cum ipsa invicem putatitiorum humorum peccante adrastiam: Id totum, asseveró à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere; Id est, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorrescentiaque spirituum vitalium: Materiam autem excrementosam, quamque peccantem, sive morbidam putarunt, & vocarunt: Voco præter naturam, à causa occasionali errante, vel aliena productam, detentam, vel introductam. Adeoque ejusmodi materiam omnem, duntaxat occasionalem voco: Incitatricem quidem; at planè externam morbo: utpote cujus adhuc materiæ perstite præsentia, non raro tota febris cessat, & perit funditus.

5. Ergo febrile efficiens internum, atque immediatum ens formale, est ipsamet vita; ejusq; immediata materia ab aura vitali (in qua hospitatur, & sedet ipsa vita) pro parte desumitur, & ab-

& abscedit. Sicque est ipsi immediata, ac plenipotentiaria potestas in vitam, sibi symbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum esset, furenti vitæ, extra se, morborum parere: sive, formale atque essentiale initium, fundamentum; atque semen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, seminale, in alieno excrementorum externoque subjecto stabilire. Nam si vita à morbo tolerari debebat, angustiari, atque necari: debebat certè à semet ipsa jam deturpata, omnem pati injuriam; Juxta Adagium; *Nemo nisi à seipso læditur.* Ruditer id olim quoque Hippocrates sensit, qui spiritum illum vitalem, impetum faciens (tam ad vitam, quàm ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato incepit. Non enim nego, vitam stimulari in propriam injuriam, à causis occasionalibus: At saltem optarem, Veteres diremissent causam essentialiter internam, ab externis occasionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non sumo pro corporis respectu; sed quod radicaliter essentialiterque est morbo proprium, id voco internum, atque inseparabile; secus verò, si tantùm accidentaliter adiaceat.

6. Itaque ante omnia, seriò & unicè notandum, qualiter ipsa febrium quidditas formetur, à quidditate efficientis vitæ. Ut non solum per hoc concipiatur ipsa principiandi morbi hæccitas; verum ut insuper cognoscatur determinatio essentialis emanans quidditativè à vita ipsa.

7. Quæ ideo sunt altius inculcanda. Quare sit loco propositionis: quod mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem impuritate contaminaverint. Non quidem, quod introitus singularum febrium, sit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licet originaliter inde defluxerint.

8. Sed in statu puritatis erat immortalitas, non mors, non morbus. Quia tum Mens immortalis immediatè regebat corpus, ideoque à caducis, se prorsus inferioribus, ne quicquam patiebatur, suum idcirco domicilium, sibi unitum, ab interitu, & corruptela merito liberabat.

9. At post prævaricationem, Mens suum regimen animæ sensitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis necessitatibus evasit obnoxia. Sensitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἔνορμον, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cœpit. At malè à suis sequacibus potestas ejusdem fuit intellecta: neglectumque illud mansit apud posteros. Impetum faciens, nescitum etiam, quod morborum discrimina à vita immediatè manarent. Ideoque falsò, occasionalibus, nunquamque exsistentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens producit ens Ideale; unde febres, morbique universi ortum suum mutuant. Quam idearum generationem, ibidem ex professo tractatam, nunc tantùm obiter attingam. Primò itaque in confesso est, rabiem canis excitari, à, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi veneni. Quod in sano cane non est, prout in amente. Patetque inde, istud virus (quod nostram à morsu ferit imaginationem) fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patrata. Idem etiam occurrit in Tarantula, serpentibus, & furore percitis. Sic in Tumulo Pestis, hanc Ideam, nedum ex pavore hominis; sed & auræ vitalis, construi, demonstravi. Quare etiam peræquè necessarium, quod pro febri (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio suscitatur, nec sponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut increscit) succrescat in eodem vitali initio, Idea motrix, sive causa effectrix, virulenta quidem in se, ac varians, juxta signaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet.

10. Etenim ut ex nihilo, nihil fit: ex aliquo autem semper aliquid: putarunt tam Veteres quàm Moderni, febres quascunque, necessario oriri ex lucta elementorũ, vel saltem fictitiorũ humorum. Nec liquido etiamnum definivêre, cujus de ambobus hisce febrium esset textura. Ac cum non sint nisi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum constitutionem

(quia alibi oſtendam impoſſibilem horum connexionem) non poſſunt aliquod ens à ſe alienum producere. Humores verò cum nunquam ſpiruſpiam adhuc fuerint: ſintque febres ex aëreo, ac magis abſtracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi, à nihilo nil quidem fieri materialiter; ſed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Idea concepta fieri, quæ demum mox ſe corporibus veſtiunt.

11. Per conceptum ſcilicet fiunt Ideæ activæ, ſeminumque formalia initia, quæ ſe ſtatim veſtiunt tunica ſpiritus vitalis, cum qua tum demique in ſcenam prodeunt, fiuntque illud impetum faciens, ſolo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim, quòd febres ſubinde à perturbationibus animi oriantur, id lippis ac tonſoribus peræque notum. Sed Archeum, ſive impetum facientem ſpiritum, ſuas pati perturbationes, harumque ſoboles, ſuſcitatas Ideas in ſe concipere, *inopinum, atque hucusque inauditum eſt* quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd ſaliva rabidi, dudum poſt mortem canis, in eo, quem momordit, producat ſuam rabiem, planè ſuo cani perſimilem, unde manavit.

12. Quare in ſaliva fuit Idea formatrix ſeminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejusmodi infectio potestatem præſupponit actricem, vitalem, potentemque propagatricem ſui ſeminis, *licet nobis* mortem & amentiam cauſet. Potentia autem iſta nequaquam agit, ut nudum accidens; ſed quatenus formali ſubjecto inhæſionis inhabitat. Nec etiam quod materia viſibilis, ſive diverſorium inhæſionis ſit ipſamet potentia, nec excitatrix, vel ſtimulus ſuiipſius, aut quòd iſta potentia ſubſiſtat ſolitaria extra radicem, quæ illam ſuſcitavit: Sed omnis potentia habet ens fovens, patrans, ac dirigens ſui, longè ſpiritualius, & abſtractius, quàm ſit ſua capſa inhæſionis. Abſtractius inquam quàm ſit ipſum medium, in quod potentia motrix eſt recepta: imò formalius, quàm ſit ipſamet qualitas potentiæ. Eſt nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cæteris entibus ſeminalibus. Sumit autem iſta imago, primordiale ſui initium, excogitatione hominis, vel ſuccenturiato conceptu ſpiritus Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima ſenſitiva, eſt per modum recipientis, in ſpiritu, ſivè aura Archeali. Et quanquam Archeus non anxietur per modum animæ uſualem, atque humanum; attamen diverſorium animæ ſenſitivæ (quod eſt ipſe Archeus) fruitur per modum ſuæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à ſuis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus.

13. Nec enim Archeus iſtas paſſiones ſemper è proprio conceptu piſcatur; ſed & ab ingeſtis, malè digeſtis, & transmutatis. Usque adeo & ab excrementis non ritè ſubactis, aut ſegregatis. Adeoque & nedum à facultatibus noſtris alienatis, aut errantibus: verum inſuper, ex dote rerum innata. Pro ut in ſaliva rabidi dentis, eſt proprietas Idealis virulenta, quæ *animæ ſenſitivæ imaginationes in nobis alienat, ad ſui lubitum.*

14. Ergo in rebus eſt quædam potentia accidentalis, quæ ſi contagium aut ſui propagationem perficiat, indiget vi formali, & ſeminali, quæ rectrix ſit actionis. Semina namque, ut figuram, vel ſui ſimilitudinem edant in productis, neceſſariò hanc imaginem ſibi inſculptam habent, ſi debeant extra ſe agere, aliudve ſibi ſimile erigere in producto: cùm ejusmodi ſimilitudo Ideam præſupponat formatricem. Denique materia febrium occaſionalis, ſi eſſet de febrium eſſentia, vel non præcederet, ſaltem ſemper comitaretur effectum ſibi proprium.

15. Quare dum quaternarius humorum, horumque exiſtentia, ſint ficta: neceſſum eſt, quod ficta cauſa humoralis nec præexſiſtat, nec ſubſequatur eſſentiam febris, nec ſit reſpectus humorum ad febrim; nec viciſſim febris ad fictos humores. Denique nec cruor (theſaurus vitæ) poteſt ullo modo, eſſe febrium cauſa conſtitutiva: imò nec quidem cauſa occaſionalis; niſi ſit extravenatus, priusque corruptus: id eſt, niſi prius deſinat eſſe cruor. Siquidem extravenati cruoris non eſt alia reflexio, quàm quòd in vivente theca ſit cada-

cadaver, variasque interim subeat transmutationes, pro varietate Ideæ Archei, in proximis culinis, clavo œconomiæ præfecti. Est nempe vitiatus hic cruor, cadaverosum jam excrementum, & causa occasionalis, quâ excitus Archeus Ideam furoris fabricat.

16. Denique aliud quodcunque excrementum, à subsequente digestione defædatum, causæ occasionalis jus in se transfert, febrimque occasionaliter parit, non secus ac jam de cruore dixi. Estque ejusmodi excrementum, à vitio digestivè, ac distributivè, vel sensim accumulatum, vel demum à febri, aut inspiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, saltem respectu febrium, semper remanet externum, nec harum essentiam subintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales considerationes, quæ gradum febrium proximè respiciunt. Etenim si actio morborum procedat immediatè in vitam, & à vita exordium sumat: utique est necessarium, quòd essentia morborum quoq; penetret penitùs, ipsam medullam essentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantum respiciunt, an materia occasionalis sit in quanto, major, minorve; An efficiens in juvene sit potentius, quàm in sene; in initio morbi, quàm in fine; in malignâ, quàm in mitiore, &c. Sed ejusmodi potestatum gradus sunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docentque quidem, quantum sit verendum, ab accidente occasionaliter irruente. Ego autem hîc specto formalem febris essentiam. Itaque semper adest, ac permanet essentialis potestas interni efficientis, sive ipsius vitæ: & denominatio, desumta ex termino relationis, etsi spem Medentis mutet, superioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipsa vita semper est intimum principale, formale, atque essentiale febrium efficiens; manetque ubivis materia occasionalis, extra veram & internam causam materialem. Nam sæpe aufertur, cessatve febris, restante residuâ adhuc ejus materiâ, & efficiente occasionalibus. Etenim sæpe quartana cessat suâ sponte, postque mensem fortè repetit iterum: adeoque materiam occasionalem servabat sibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occasionale alibi, pacatâ priùs procellâ Archei, totum sponte consumitur. Sæpe quoque febres, post se, relinquunt debilitates, virumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita insiti Archei extruncata, suasque passa est tribulationes nimias.

QUIDDITATIS FEBRILIS INDAGO.

CAPUT XVII.

1. *Erronea Scholarum speculatio.*
2. *Differt Author à Scholis.*
3. *Modus fiendi febrium, ad Indicationes propagatur.*
4. *Centrum febrile.*
5. *Sitis, & frigoris examen.*
6. *Confirmatur Centri doctrina.*
7. *Cur febris quandoque terminetur per appetitum insolitorum?*
8. *OEconomia febrilis in pyloro.*
9. *Exlex quartana, & exoticarum febrium sedes inaudita.*
10. *Cur vomitus non solvat has febres peregrinas?*
11. *Definitio febris lacera.*
12. *Remediorum examen.*
13. *Spei vanitas unde sit introducta?*

ANtehac tam Moderni, quàm Priores, considerârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex speculatione caloris, tam interni, quàm æstivi ambientis. Itemque essentiam illam dimensi sunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occasionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus.

2. Sic enim, quâ ingredi debuissent, januam sibi ante nares occluserunt. Siquidem modus fiendi in febribus, itemque ejus internum efficiens,

ciens, atque materia seminalis, mansere neglecta: contemplati sunt febrim duntaxat in facto esse: adeoque sic sibi cognitionem essentiæ abstulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, suprà distinctus, enucleat internam febris quidditatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus suâ vi penetrare res, quas sibi ex instituto occlusit. Docui itaque superius, quo initio activo & vitali, febris in nobis oriatur seminaliter, & materialiter, id est, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficientis, à quo formatur. Siquidem omnem sui determinationem medicat à vita. Ideo enim vera quidditas entalis, atque essentialis differt toto cœlo, à Veterum putatitiâ quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipsum namque ens accidentale (quod est ipsa Veterum putata febris) differt toto præd camento, ab ente substantiali, vitalique febrium, atque à seminali initio, progressu, coaptatione, actione, sequestratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, haustâ scilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum vitalis efficientis principii quidditate. Siquidem Medentes hactenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant.

3. Cæterùm demonstravi, quod calor non sit essentia, aut de essentia febrium; sed merum accidens, separabile à febri, febrique accidentaliter, & per intervalla, adjacens. Restat modò ad cognitionem febris, ac remediorum, contemplari modum fiendi, in fieri esse, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis propemodum febris statim ab sui initio horret, asperaturque carnes, pisces, jusculà, ova, & quæcunque intra stomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & pisces solo tepore, sponte vadunt in corruptiones sibi proprias, atque fætores, tanquam ad terminum cadaveris festinarent. Hæcque, ubi in stomachum delabuntur, fermento solito, debito, ac digerente orbatum, solo illius loci tepore, festinant in sui corruptionem. Ructus enim febriles hinc fiunt olidi, ideoque nidorosis ructus acidos supervenire, bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quod fermentum digestivum stomachi (quod cuncta acescere cogit) se rediisse, ructu acido, testetur. Quo aliàs absente, dormiente, impedito, vel suppresso, carnes & quæ facilè putrere parata sunt, mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus, & amarus, à corrupto œconomi jure, suscitatur. Hæc est causa, cur statim, quæcunque facilè putrent, fiant exosa in febribus.

4. At saltem hinc patet, stomachum esse palæstram certaminis febrilis.

5. Tum huic conceptui statim suffragatur sitis, plerasque febres comitans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior sitis, vomitusque affluentior flavæ illius amurcæ, quam alioqui in acutissimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad solita latibula subterfugiendum: quasi frigerent duntaxat externa; at interna ferverent viscera, æstuarentque potentissimè: unde nimirum *sub frigore, tanta infestaret sitis importunitas. Absit, tam apertis nugis, veritati velle imponere!* Siquidem intermittentium initiis, horrores, atq; frigora sentiuntur non minora intus, quam in artubus. Propterea scilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, usque adeo, quod dentes & artus, non nisi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, simulatque interni frigoris furor evasit mitior. Est autem ista sitis fraudulenta. Utpote quam non solùm potus non restinguit, potantemque miserè deludit; sed etiam docet, se non à defectu humidi causari. At si supponatur (risu dignus alioqui) fervens intus calor, tantisper ac dirum frigus, è penetrali rigores suscitat. An saltem dum fervor ille, domesticus febrium hospes (licèt nondum querulus, aut sensatus hactenus) foràs spargitur, frigusque abactum est; An inquam non acquirat sibi vires eundo? seseque explicet? non quidem per modum substantiæ extenuatæ dilatando, sed per modum caloris excrescentis agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, si calorem repetat, magis magisque incalescit, ac longè potentiùs, quàm quæ juxta ignem calefacta est. Cur itaque, si sitis à calore fiat interno, saltem non restinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febrile

brile argumentum, ad ſtatum ampliato, non increſcit pariter ſitis; ſed potius plerumque mitigatur. An non hinc conſtat, ſitim, non à calore; ſed alienâ longè radice ſcaturire? præſertim ubi non rarò, ſtagma acidum ſulfuris, ſitim vel reſtinguit, vel ſaltem potenter ſedat?

6. Appetitus ergo ſubitanea averſio, horrorque ciborum, potuumque faſtidioſus delectus in febribus, ſitis penè inſatiabilis, vomitus, nauſea, anxietas cum ſuſpiriis, vigilia ſubinde continua, non rarus denique ſopor, vel deliria, locum, ſive ſentinam febrilem, detegunt, accuſantque ſtomachum, ejusve vicina.

7. Ideò enim lenta, pertinaciorq; febris, ſolvitur frequenter per appetitum rerum inſolitarū (puta halecis, rerumque fumatarum) ſperans, per rem ejusmodi inauſpicatam, ſubigere hoſpitem hoſtem. Arrident nempe ejusmodi inſolita, non quidem quod digeſtioni (quippe quæ tum nulla ibidem eſt) ſint, aut alimento apta: ſed quia impreſſionalem Ideam Archei, atque ſigillum febrile obliterant, non ſecus, atque aliàs cibi inordinati exoticas, ſilentesvè in Archeo Ideas paroxyſmales, occaſionaliter excitant. Etenim ſi procul inde ſuum nidum febris delegiſſet, debeatque omnis cibus prius in ſtomacho transmutari. Ideoque quoquò inde longius deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas magesternitur. Quare ſi appetitu, & fruitione inſoliti illius cibi, ſuperetur diuturna alioqui febris: deſignat, quod febris non procul à membro appetente ſit remota. Redit nimirum quoque cum appetitu alias, ructus acidus.

8. At ſaltem ex diductis patet, quod venæ ſtomachales non trahant ad jecur, ſicut meſaraicæ, ſed potius nutriendo ſtomacho ſint dicatæ. Quod alibi de digeſtionibus ſtudio explanavi. Siquidem ſæpè à biduo aſſumta, non obſtante ſiti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus (inferus ſtomachi janitor) quamdiu febris imperat, non rite ſuo fungitur munere; ſitisque, quæ ſub iſto biduo ſuboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque miteſcit. Neſcitq; Pylorus, quo fine ſe tam pertinaciter claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra febrium ſentinam ſtomachum. In qua præcipuè tum non ſperatur digeſtionis bonitas; ſed potius ingeſti longa mora, & conſequens corruptio. Neſcit inquam, quorſum tam amentes effectus edat, dum ex ejusmodi detentis procreat flava & amara excrementa, quæ hactenus fellis imagine incautos deluſere, illaque elidat abundè, fruſtra, ac citra ſublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio ſtomachi inſertam, declinaſſe in Pylorum, ſusque deque confuſa omnia: ſitimque ideo amentem æquè infeſtare: quia totum febrilis confuſionis chaos, agitatur immediatè ſtabulo exotico Pylori. Nec enim iſta ſitis potu ſedatur, quæ non eſt ſuo loco, in ſtomachi nempe orificio. Cujus ſolius munus eſt, denunciare alimoniæ defectus. Febris itaque habet virus, eſtque ſerpens multiceps, quod circa Pylorum, & paullò infrà, hoſpitatur, vel inſidet convexo ſtomachi. Etenim non raro ſunt deliria ridicula, aliàs quoque ferocia, juxta veneni illius ſortem. Sitim autem ſuſcitat ſerpens ille, ſæpe quoque anguſtias, lipothymias, & ſyncopes, vel vomitus frequentes, amaros, vel etiam ſolius alimoniæ impatientes & intolerantes. Vigiliasvè continuas, harumque vicem, ſopores compenſant alibi. Primo ſaltem introitu, fermentum ſtomachi, cum edendi deſiderio, intercidunt ſtatim. Neque ideo fruſtra conqueritur Anatome, diſſectionum difficultates mox ſub Pyloro, ſuperare quasvis alias totius corporis, propter vaſorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digeſti, maleque diſtributi, itemq; ſcoriæ, ſive ſtercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac ſpermatici degeneratio, ſimul concurrunt, unde ſtomachi œconomia evertitur. Cuncta ſiquidem concurrunt in vaſorum multiplicata texturâ, excrementorumque adhuc commiſtione. Quibus de cauſis virus ſurgit, alienanturque alimenta à ſcopo, variasque per moram ſubeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, ſuâ perſentit ditione, anguſtiatus, turbatus, ac veluti demens, diverſimodè illa adhuc alterat magis, ac pro venenorum illorum ſuaſu, varias confingit ſuarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variamque

que ſebrium ſcenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoſes, finesque ſunt Medentum objecta. Nec enim tam venenorum, ſymptomatumve eſt ſpectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compeſcatur virus, reducaturque averſio, concitataque confuſio Archei. Nam his ſedatis, ceſſat mox ipſa febris, quæque materialiter ibidem peccant, facilè à natura domantur, atque recedunt directè ſubacta. Hac ſcilicet viâ, ſtatim febres cedunt, ad appulſum alicujus Arcani: reſiduum autem expulſionis, committitur humeris naturæ, ut ſua ſervetur Hippocrati dignitas. Quod *ipſæ naturæ ſint morborum medicatrices.* Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum.

9. Sola autem quartana exlex, penitiùs ſubiiſſe viſa, ſive extra contubernia ſtomachi, ad Splenem ſe porrexiſſe. Parem attamen ſervat ſibi progreſſum, & explicationem, ſuper Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digeſtionis committens, ſtatis periodis ſuos excitat furores.

10. Eſt denique malignarum, caſtrenſium, purpurearum, &c. aliena prorſus, atque inſolita admodùm ſedes, propagatio, ac inſueta medendi anxietas. Dum ſcilicet, per inſpirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hoſpitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fætores, &c. Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, transdiaphragma, connexam ſtomachi ſuperficiem feriunt, ac ſuæ virulentiæ Ideam depingunt, in alimento proximè aſſimilando. Quod proinde degener ibidem ſe ſiſtit, & Archeum loci invitat in ſuos furores: unde inſolitæ ſubſiliunt febrium tragœdiæ atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admodùm. Quia ſopores, vigilias, amentiasque & anxietates periculoſiores excitant; juxta cujusque veneni, obnati ibidem ſtimulum, diverſimodè Archei vitalis perturbationes ſuſcitantem. Sic modo ſurrexére febres, abſque ſiti, calore, & turbine, in Medentum confuſiones: quia nimirum nihilo ſecuriores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citoque finiente, necant citò, vel languidè; non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ ſymptomatum ferítate infeſtant. Patet ſaltem nunc, cur vomitiva febrim iſtam ſtomachi, ibidemq; ſuæ manſionis ſigna edentem, ne quicquam ſublevent. Nam etſi productum febrile vomitiva domare videantur; non tollunt tamen occaſionale producens, in convexo, externoque ſtomachi plantatum.

11. Manuducamur itaque ab ipſa febri, & ſtatim indicationes inde petitæ, docebunt, omnes anxietates iſtas incipere, & agitari circa ſtomachum. Mirum ſanè, quod Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc incuſent, poſtquam dejectiones, arte vel naturæ impetu promotas, nil juviſſe attenderint! Somnus etenim laborem adfert in febri; non autem in ſanis: eò quod à ſtomacho, non autem à jecinore, ſomnus ſurgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale *febris, & occaſionale, eſt permutati*: Ideoque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifeſta ſentitur circa ſtomachum. Eſtque ideo ſolennis definitio Scholarum ruinoſa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quod autem febrium occaſionalis materia, ſit permutatum alimentum, proximè aſſimilandum, fortè id pro ſtomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere ſcoriam, ſive ſtercus liquidum, à meſenterio retrogradum. At certè quanquam id in ſanis regulariter occurrat; non tamen in febribus, quibus ſingularis ideò, & propria eſt quævis exorbitatio. Etenim ſic ſcoria ab utero lotii, & calculi ſedibus migrat per abſceſſum indirectum, ad pleuram, ad venas ſtomachi, & vaſa Duodeni inteſtini. Cujus deviationis nulla eſt ratio, niſi ipſa confuſionis Archei licentia.

12. Denique (repetam) nec ſemper à cauſa occaſionali priore, ipſa febris profluit, dirigiturque. Siquidem ipſe Archeus, etſi ab externo non ſolicitetur errore; tamen incontinentiæ ſuæ peccato, ſubinde ſua ſponte furores aſſumit, propriâque luxuriat libertatis inſolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore ſuæ indignationis ideas fabricat, non ſecus, atque ridiculâ ſæpe de cauſa ſuſcitatur. Quodque minus

mirum

mirum in Archeo universali, si titubet, cum unicus, tam diversis facultatum functionibus regendis, præsit. Etenim quia centrum mali, circa stomachum, palæstram locavit, vanæ sunt venarum depletiones, virumque furta. Siquidem cruor culpâ caret. Quod suprà sat demonstravi. Estque æquè ridiculum, velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & perlas contritas: corroborare inquam velle, ubi hostis intus dominatur, ipsamque vitam in omnem dissolutionis ataxian atque confusionem præcipitat. Hostis namque, qui potuit integram sanitatem, roburque validum sternere, spernet quicquid se præsente ad confortandum objicietur. Fruſtra ideò symptomatum sublevamen intenditur, si non adsit victrix medela, quæque compescat vitalis Archei confusionem. Quæ nimirum essentialis, & principalis sanationum est effectrix. Ac dolendum est, corroborationem virium, unà manu intendere, quam altera manus per solutiva & phlebotomum dejicit. Remedium itaque plausibile mensuratur ab effectu, si tumultum Archei sedet, & Ideani febrilem extinguat. Pacato namque loco febrili, sive aperto carcere, Archeus, qui antea diruebat cuncta, quia confusus: jam tranquillus expellit hostem, & materiæ occasionales, aperto carcere repentè effluunt. Idque in difficillimo insperatoque casu contemplamur. Siquidem ablato luis venereæ contagio, tubercula ossea, atque dura, evanescunt sponte. Alibi quoque abscessus desperati contingunt, solius sæpe naturæ ductu. Sic insolitæ declinationes, dissolutiones, resolutiones, atque recessus, etiam ab Humoristis agnoscuntur. Ideoque proniores spero fore, circa occasionalis febrilis materiæ spontaneam expulsionem: Saltem non esse petendam à solutivis pharmacis opem, nec ut à virium vitalium furtivis remediis. Sedato nimirum prius Archei furore, formante Ideas, febriles: sequestrantur facilè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facilè ferunt infirmi, ac melius se inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confusione, sublevantur. Itaque cognitio quidditatis febrilis, exterminat spem, quam à venæsectione, solutivis, scarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam scilicet ob culpam. Ne suas fruſtra visitationes feciſſe, præmiumque de impostura petere, videantur.

13. Cum autem superatâ propemodum febri, Archeus se ad tranquillitatem componit, ut per crises, sudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum residuam luctam, quietem & sanitatem sæpe adduxerit. Id sanè Medentes fefellit, omnemque spem in hirudine, & phlebotomo collocarunt, nec considerarunt, quod adhibito remedio justo, statim, etiam turgentissimæ hæmorrhoides, citra cruoris effusionem dispareant, nec sanitatis acquisitionem, aut conservationem impediant. Quod aliàs foret impossibile, si cruor hæmorrhoidalis, tam fædo charactere, quali depingitur, infamis esset. Delectus itaque remediorum, in febribus, desumendus est ab Arcanis, quorum ut insignis est varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim sunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum. Sequuntur, quæ superant virus febrile. Augustiora autem sunt, quæ utrumque simul continent. Sunt denique, quæ famulantur expulsivè, plausibili nempe absterſione, & resolutione. In quo mira est Omnipotentis prodigalitas, quæ simplicia cruda pro febribus direxit, ac modicè præparata, instar falcis, febrim demetunt. Gauderem sanè hæc propalare; sed me absterruerunt eventus, malo meo experti: etenim circa finem elapsi seculi, inceperam per stagma sulfuris, & vitrioli mederi: dicebam etiam, quænam essent insueta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes chirothecam suam præfatis remediis ostendebant corrosam, ac resolutam, ut ægros terrerent, ne suus stomachus idem toleraret; at cùm postmodùm, non obstante Medentum detrectationis fuco, cernerent, à me sanatos, bene valere, à servis fugitivis meis jusserunt distillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplasias migrârunt Chymica. Nec sanè inviderem: nisi adulterata venundarentur universa, quamdiu lucrum & avaritia prævalebunt. Dolendum sanè, nil horum mortalibus propi-

nari: quod non miserrimè sit adulteratum. Dicam saltem pro ingenuis, quod spiritus salis tartari, si unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è simplicibus dissolverit, nedum febrim; sed & plures affatim morbos sanet. Non enim, quod sperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujusmodi, in venas transitura. Sufficit mihi, quod ille spiritus alcali, ab hisce corporibus, in salem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ stomachi ad normam ciborum redactus, transeat in Mesaraicas, saltem per lotium isthac deportatus; & transeundo lambat, resolvatque sordes ibidem subnatas, vi exoticâ sibi assumtâ. Certè hujusmodi plura, magisque obvia, lubens communicarem, nisi absterruisset calamum torpor, ignaviaque Medentum, soli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium sub Seplasiæ, suæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, solitus sum illam depellere emplastro, ex paucis resolventibus & abstergentibus composito. Nec unquam me fefellit, nisi quod in obesis tardiora sint ejus obsequia.

IMPERTINENS.

Author optat videre Humoristam, qui aërem aquæ adæquâsset librando, ut Galenistarum temperiem æqualem ad pondus connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, sumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër nec levis est, nec gravis, quia est sine pondere. Ideoq; nec ponderari, nec adæquari potest. Ergo summâ ac optima complexionum spe destituta est doctrina Galeni: quia mentita stentoria ipsi est libertas.

SCHO-

SCHOLARUM HUMORISTARUM PASSIVA DECEPTIO

atque

IGNORANTIA.

Quam si deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem Deus indignatus deteget, jam imminente ætate, in orbis Christiani utilitatem, & pertinacium confusionem.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Scripseram insoluto calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter crassa atque innumera menda. Mox abinde, utut vitiosus planè idcirco: attamen infra paucas hebdomadas desiderari cœpit. Vnde censui, si mendosus, prælo dignus, & expetitus fuisset, quod alteram editionem potiori jure expeteret. Nedum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nævos, & ignorantias ante me commissas, proderet, adeoque vitam mortalium quam proxime atque intime ponderaret, doctrina singulari, ad quam respondere tentasset adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina primario vera, quam vis inexspectata, stabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numismatis diploma superaddere: quo ab Humoristis, Galenicæ Scholæ assectis, meisque osoribus, firmiter circumquaq; tutaretur, traditamq; veritatem conculcari non sineret. Quapropter rationes addidi, quibus ostendi vanitatem, & falsitatem commenti humorum, quibus Medentes, pernicioso fundamento, mundum universum circumvenere, cœmeteria saginarunt, familias destruxerunt, viduas atque orphanos multis myriadibus fecerunt: adeoque se, in culinarum & comœdiarum facetias introduxerunt. Paracelsus quidem exorsus est humorum fallacias explodere, habetque hodie ubivis fere suos sequaces, inter doctissimos viros: attamen hunc nodum nunquam quis ante me (quod sciam) ex professo explicare attentavit. Itaque si quis antehac minatus fuerit, in librum meum de Febribus calamum stringere, eò quod ineq; ferret, me duo præsidia medendi universalia, nedum evertisse: sed potissimum demonstrasse, nullum laxativorum, elective hunc præ illo, humorem subduxisse unquam hactenus, imò quod essent singula & cuncta purgativa, merum virus hostile vitæ: fortassis jam suum deponet calamum, dum potentius, confirmatum idem dogma cernet. Quod scilicet impossibilis sit in natura utriusq; bilis, & pituitæ exsistentia, nugaces inde complexiones, & morbos oriri edoctos, creditosque, falsis innixi principiis. Et per consequens, medendi methodum, juxta humorum ametrias institutam, esse fallacem, mera somnia, aniles fabulas, & nugaces nænias. Debui namque rotunde, sincere, ac candide agere, quoties de Deo, veritate, vita, bonoque publico mortalium, scribendum decrevi. Testem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipsissima est Vita mortalium. Hanc itaque veri indaginem, & assecutum bravium, sua sub tutela, & irroratione, lubens exposui. Valete mortales consocii. Fausta vobis imprecor omnia Quia vera edoceo.

SCHOLARUM HUMORISTARUM PASSIVA DECEPTIO

atque

IGNORANTIA.

QUATUOR HUMORES GALENISTARUM, ESSE FICTITIOS.

CAPUT I.

1. *Respondetur obviando iis, qui contra librum de febribus scripturire volent.*
2. *Supponitur dogma Scholarum.*
3. *Falsum esse, quicquid de elementis, gradibus, mistionibus, dissidiis, & morbis edoctum hactenus.*
4. *Nusquam esse calorem, nisi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante.*
5. *Humiditatum atque siccitatum determinationes.*
6. *Relatio morbi ad sanitatem, qualis?*
7. *Remedia morborum, unde?*
8. *Paracelsi inconstantia, prout & Galeni.*
9. *A privatione non dari regressum, juxta Scholas: quæ tamen ubique in hanc regulam impingunt.*
10. *Deficiunt in probando quaternionem humorum.*
11. *Franguntur duæ columnæ humorum.*
12. *Multa in simplicibus duas tantum habent alteritates.*
13. *Miser logismus à similitudine pro humorum numero.*
14. *In lumine cespitant Scholæ.*
15. *Larva detegitur argumenti Sophistici.*
16. *Similitudini ex lacte, opponitur similitudo ab herbis.*
17. *Pariter lotium pro quinto humore poni deberet.*
18. *Scholarum anxietas.*
19. *Dilemma contra humores.*
20. *A thesi suppositâ, argumentum.*
21. *A sufficienti enumeratione officinarum.*
22. *Ab impossibili.*
23. *Ab absurdo.*
24. *Rationes 16. Numero.*
25. *Contra thesin de pituita.*
26. *Ab implicita blasphemia.*
27. *Ab officinâ.*
28. *Ab impertinentia suppositæ thesis.*
29. *A convenienti.*
30. *A podagra & torminibus.*
31. *Ab erysipelate.*
32. *A causticis.*
33. *A verbo Evangelico.*
34. *A defectu Separatoris.*
35. *A nutritione similarium.*
36. *Ab impertinenti.*
37. *Deformitas argumenti Scholarum formati.*
38. *A Simili.*
39. *A natura elementali.*
40. *A simplicitate sui finis.*
41. *Negatio thesis.*
42. *Ab axiomate Philosophico.*

43. *A gustu*

43. *A gustu, & proprietatibus.*
44. *Quis inventor humorum.*
45. *Quid fundorum diversitas arguat?*
46. *A cruore Æthiopis.*
47. *Unde cruor ruebat magis in superficie?*
48. *A simili.*
49. *Unde colorum mutatio in rebus?*
50. *A specie facti, in pluribus.*
51. *Ludicra humori hoscopia Scholarum.*
52. *Impostura misera.*
53. *Omissio Scholarum ridicula.*
54. *Iudicium Medentum contra se pugnat.*
55. *Subterfugia invitis buccis elabentia.*
56. *Immanis libellus de natura humana.*
57. *Ab effectibus, & timore.*
58. *A confessione Medentum.*
59. *Stercorarii non distinguunt homines, nisi per stercora.*
60. *Argumentum Scholarum ridiculum.*
61. *Contra. Ab Axiomate Physices.*
62. *Dilemma.*
63. *Galenus ridiculus, circa causam varietatis humorum.*
64. *Anxietates Galeni.*
65. *Refutationes per initia Physica.*
66. *Paracelsi error.*
67. *Schola cruorem nesciunt.*
68. *Argumentum contra Thesin.*
69. *Falsum ac ridiculum Scholarum suppositum de Splenis succenturiatu.*
70. *Absurda.*
71. *Mechanica demonstratio.*
72. *Contra Thesin de atra bile.*
73. *Mala absurda sequuntur.*
74. *Miserrime probant Schola Thesin suam pro atra bile.*
75. *Defectus aliquot consequentes.*
76. *Dilemma.*
77. *Paracelsi Idiotismus.*
78. *Acidum non fermentat terram.*
79. *Ab impertinenti.*
80. *Dilemma*
81. *Ab impossibili.*
82. *Suppositum ridiculum Scholarum, ejusque quatuor absurda.*
83. *Aliquot absurda, comitantia opinionem de mille Galeni.*
84. *Ab implicantibus.*
85. *Ex suppositione falsi de elementis per Dilemma.*
86. *A numero elementorum vero.*
87. *Objectio brutalis.*
88. *Si non eundum per humores; quomodo ergo sanandum?*
89. *Laus salis tartari volatilis.*

INauditam de febribus doctrinam emisi, ut audirem, quid me docerent feliciora ingenia. Erant namque, qui se promiserant arbitros, quos tamen silere tantisper conjicio, donec Tractatum de humoribus, quem promiseram, me ex magno opere meo excerpturum edidissem. Siquidem non poterant ignorare: si humores (præter cruorem) solitos in Scholis, in natura nunquam fuisse, aut futuros, sat superque demonstrarem: quod nullam quoque mecum litem de febribus sint habituri. Idque jam me ingenuè facturum spondeo: non quidem quatenus Paradoxi nomine glorioſus sim; sed omnino, ex commiseratione erga Tyrones male instructos, & ægros, malè sub humorum commento tractatos.

2. Itaque rei speciem primo constituam. Enimvero absorpto in Mesenterii venas chylo, asserunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per mesenterium in Intestina distributis, surgentem: Atque sub transitum, per exiles venarum tumulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, simulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps separari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut scilicet utriusque bilis supervacaneæ, sint sui custodes: Naturales verò biles duas, tanquam sanguinis partes integrales, ac constitutivas, commisceri simul sanguini, ad nutriendarum partium necessitates. In quorum humorum quaternarii symmetria, uti sanitatem consistere: Ita vice versa, in ametria morbos omnes hospitari. Ametriam autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua luctâ, atque hostili indefessaque contrarietate, quàm ex assumtorum intemperie spontanea, & concita pugna innata, provenire.

3. Equidem jam causam antecedentem tanti figmenti, sat submovi in Physicis initiis, & ortu medendi. Ubi nimirùm demonstravi sufficienter, non esse quatuor elementa in natura, & per consequens. Si tantum sint tria, non posse congredi quatuor. Disruptum itaque quaternionem, non posse quatuor elementales impares causare congressus, temperies, mistiones, contrarietates, odia, lites, &c. Docui nempe sat clarè, fructus, quos Vetustas credidit corpora mista, conflataque ex congressu quatuor elementorum: materialiter ex unico elemento esse.

4. Denique etiam illa tria elementa naturaliter frigere, nec usquam in rebus esse calorem nativum, nisi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante. Adeoque calorem in elementis esse merum Relolleum.

5. Item actualem quoque humiditatem omnem esse Aquæ; virtualem verò, ex seminum proprietate. Siccitatem similiter, esse per se in aëre, & terra: *In fructibus verò, ratione seminum*, & coagulationum. Falsam ergo hactenus doctrinam, celebratam de elementis, mistionibus, qualitatibus, temperamentis, dissidiis, gradibus in ordine ad morbos, horumque sanationes.

6. Demonstravi quoque ex professo, in natura non esse contraria. Sanitatem opponi morbo, relatione integri ad defectuosum.

7. Remedia scilicet morbum tollere, non vi contrarietatis, ut neque propter nudam similitudinem; sed propter merum Bonitatis donum restaurans naturam adjuvando, quæ alioqui sui ipsius est medicatrix.

8. Hæc sanè sat erant, poterantque humores è medio tollere, nisi consuetudo opposita mentem velut ligasset, ne ad Veritatis cognitionem properaret. Est namque perdifficile dissuescere, qui jamdudum istis humoribus, compendiosè omnem morbi catalogum inspexisse, sibi confidunt. Quapropter discendi cupidis, lubens manum porrigam. Paracelsus enim, primus, humores ita risit, Helvetico more, ut Galenicos simul & Arabes Medicos, Humoristarum cognomine deluserit: Attamen ipse sæpè inconstans, ad humores labitur, & complexiones, nondum sat in suis thesibus fundatus.

9. Interim Scholæ Galenicæ subinde quatuor elementorum datas qualitates, ut solitarias intemperies, voluerunt oppugnandas: & plerumque iterum, cum parium humorum abundantia, finxerunt proscribendas intemperies. Cumque leporem se auribus tenuisse gloriatæ, facilitate commenti delusæ, primò in ludibrium venêre: quod medendi facultatem deturparint absurditatibus. Immemores suæ inprimis disciplinæ, quod à formæ privatione non detur immediatus regressus ad habitum. Attamen ex quatuor humoribus carnem constitui, hancque rursus in eosdem quatuor resolvi, præcipiti suasu asseruerunt. Decernunt nempe, è cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in stomacho: qui tamen separatis alvi excrementis, semper quatuor humores, præter urinam, unica sanguificationis actione; nunquam verò unicus, *duo, tres, quinque, aut plures* fierent. Idque sic statuerunt, per elementorum quaternarium creduliter abductæ. Unde consequens saltem, hanc quadrifariam repartitionem unius chyli, non quidem è diversis ciborum varietatibus derivare; sed prorsus essentialiter dependere, ex ipsa sanguificationis entelechia propria. Quod non caret sua absurditate. Quod scilicet unius actus naturalis esset quadruplex scopus, essentialiter differens.

10. Sed explosо jam alibi elementorum quaternione, ejusdem congressu, ista humorum quadruplicitas suppositа ac subscripta quidem fuit, at nondum hactenus probata. Etenim pro tantarum, tamq; pernicioſarum fabularum apparatu, duobus turgidis argumentis abreptæ sunt Scholæ: quę si paululum presseris, fætidum halitum; non autem veritatis succum effundent.

11. Quorum prius ex quatuor est elementis petitum: ut invitum sanguinem sub numerum quaternarium cogant, ad obedientiam trium elementorum, tantum exsistentium; licet ex unico duntaxat illorum, ipse sanguis materialiter fiat.

12. Quasi singula, quæ ex elementorum connubio oriri credunt, quatuor heterogeneas par-

partes, necessario proinde habere deberent, elementis suis totidem conformes. (Certe alibi omnifariam ostendi, quadam corpora nil habere alteritatis, ne quidem in sale, sulfure, & mercurio; alia autem tantum duas tandem proferre heterogeneitates) nec enim potior ratio, cur silex in unicum, & similarem saltem salem reducatur: quam cruor necessario separetur in quatuor humores. Hinc namque manifestum fit, quod ratio ficti quaternarii elementorum sit à priori, respectu quaternarii humorum in cruore, & nusquam alibi.

13. Alterum autem, & potissimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non est aliquis formalis logismus: sed nuda ac misera inductio, à simili stabilita. Ajunt nempe; In lacte reperitur serum, caseus, & butyrum: Id est, tria distincta. Ergo in cruore necessario semper & constitutivè erunt quatuor, eo quod in aliquorum cruore notent quatuor diversa: quæ scilicet anima, appetituum pedisequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremsit in quatuor diversitates. Sepe namq; aquâ supernatantem notant, quia flava & subpallida est, eam ideo bilem flavam, sive fel, nominant (licet non amaricet, careatque essentiali fellis proprietate.) Sedimen verò circa fundum, ponderosius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem interstitio, rubrum notant sanguinem, in quo, dum fibras albidas animadvertunt, coagulationis gelatinæ matres, eas pituitam dixêre. Incisa enim vena poplitis puellarum, in repida, telis araneæ similes apparent ejusmodi fibræ, quas pituitam dixêre.

14. At primum annotare debuissent, inappositam lactis & cruoris similitudinem, nil docere, aut urgere. Eo quod aqua supernatans cruori, non sit pinguedo colostri, supernatans lacti: quare vel dispar est agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum difformitate, non rite fundari humorum necessitatem, in cruore.

15. Incuriæ enim Scholæ non advertunt, in cruore nasci partium heterogeneitatem, postquam se disposuerit, ad mox adfuturam corruptionem. Ideirco heterogeneitas ista accusat contentorum factam in morte disparitatem; at nullatenus proinde vividorum humorum necessariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorsus sero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens est, à multis sudoribus, & potus abstinentia. Ergone serum supernatans, urina, & sudor, relicta in cruore, erunt synonyma bum bile & felle? & unum quid cum ipsa sanguinis essentia.

16. Ego quidem in herbis unicum saltem succum clarificatum vidi hactenus: ut pariter unicum cruorem nostri constitutivum agnosco. Sanguificationem videlicet simplicem, & unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indistincto cremore, unicoque stomachi fermento, factum chymum profiteor. Quam sanguificationem scio meram transmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem solam duntaxat heterogeneorum appositionem.

17. Neque enim etsi pars chyli vertatur in lotium, proinde culpanda est difformitas agentis hepatis; sed recipientis sola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore, amplecti sunt ausæ. Nam etsi pars lotii materialiter remaneat in cruore; non est tamen de natura cruoris, prout serum in lacte alioquin est essentialis pars lactis.

18. Aquam ergo supranatantem (quam sudorem, serum, & urinæ residuum fatentur, adeò totam credunt excrementosam) turpiter æquiparant nunc butyrosæ parti, lactique supernatanti, elemento ignis adæquatæ: atque aliàs, sero lactis. Et longè turpius, utrumq; harum indistinctè assimilant felli.

19. Fient ergo sub uno sanguificationis actu, eademque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis destinatione immediatè principaliter, simpliciter, atque semper intenti, vel fiunt locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia sic non essent unius, & ejusdem cruoris partes constitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium & bilis fiunt simul, unum non miscetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua misceatur aquæ inseparabiliter; prout & fel urinæ. Cur denique lotium nunquam amaricat, si semper ipsi fel sit commistum, à quo tingitur, ut ajunt.

Cum

Cum disruptio fellis in pisce, nulla, utcunque exquisitior elotio, amaritudinem istam tollat? Unicaque fellis guttula, totam urinæ situlam, amarore alioqui polluere?

20. Quis denique ille tam exquisitus Separator, qui potuit aquosam bilem à lotio separare, non potuit autem lotium omne à cruore materialiter segregare? Quare demum bilis ista, sive fel cruoris, non ad renes, una cum lotio rapitur (quod probat amaroris totalis absentia) si supra hepar credatur bilis cruori permista?

21. Consideremus ergo, quomodo à Jecore bilis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit sanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An verò in ipsomet corpore Jecinoris? An demum in ipsa vena cava supra hepar? Atqui quocunque horum locorum fiat ista bilis: saltem non est inde vena regressus, pro bile, ad fellis vesiculam.

22. Deberet enim à Jecore, motu retrogrado, incertisque ductibus, pergere ad fel. Cur saltem bilis ista utraque, permanens in cruoris massa, sua habet excrementa, & separata diversoria? Pituita verò, & cruor, excrementis carent?

23. Si enim infra hepar, utraque fit; quis ergo Separator, ill m separat? & quorsum? cum ibidem simul generata, perfectè misceantur lotio. Sin autem in celerimo transitu, per exiguos venarum, exilesque ramulos, in hepar distentos, fel simul cum sanguificationis actu fiat, simulque bilis atra; meminerint quæso Tyrones, exilitatis ramulorum, sive venularum, quæ vix urinæ transmittendæ satisfit, adeoque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, transmutationem, à cremore factam.

24. Hoc alibi ex professo, de sextuplici digestione, toto Tractatu explanavi. Et paragrapho 16. singulariter. Quod è cibis non fiat bilis, ac 17 quod fel sit vitcus in forma liquoris, atque necessarius balsamus vitæ; nullatenus autem excrementum. 25 Explicatur curiosa opinio Scholarum, de usu fellis. 26 Quod natura plus pro felle, quàm pro phlegmate fuisset solicita. 27. Quod separatio urinæ, & serositatis cruoris, tota essentia differat à serositatis separatione èl &c. 30. Quantum fel importet, supra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves lotio & rene carere potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant; non autem felle proinde tingantur, multoque minus bile. 36. Quomodo stercus excludat fellis commistionē. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea sint, ideoque perperam à Scholis hæc fuisse præterita. Item liquorem porraceum non esse fellis, probat galli historia, & aliquot experimenta subsequentia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquiret curiosus Lector, citatisque locis reperiet. Etenim si Jecur utramque bilem, & pituitam, unà cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento despicit & deponit? reliquam verò in cruore reservet? cum alioqui simplicis & homogenei cruoris, vel nulla deberet esse partium singularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriusque bilis, eadem esset necessaria dualitas. Nec ratio alioqui patitur, quod idem singularis ciborum cremor, quotidie, atque semper æqualiterque in sex partes secetur: cruorem nempe, utramque bilem in sanguine retentam, & utramque iterum excrementitiam, & sua in hospitia reclusam, ac tandem pituitam. Præsertim ubi fel, totâ proprietate, differt à liquore, sanguini extravenato supernatante. Quibus tex humoribus, si lotium addideris: jam ordinario constituentur ex unico cremore septem humores, peritque suppositum, quaternarii elementalis commentum, figmentique necessitas.

25. Itaque si unico actu unius hepatis, hæc simul directo ordinatioque destinationis cursu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore generat illa tanquam necessaria, quibus ad esse, ut neque ad bene esse, nullatenus opus est? Sin autem sint alendo, cur potius bilem utramque sequestrat in suas thecas, & primaria constitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubescunt fateri liquorem defectuosum, frigidum, adeoq; mortis, erroris, & indigentiæ vitalis participem? Atqui volunt pituitā in venis recondi, ac recoqui in cruore. Ergo nondum est hoc aliquid, crudum, indigestum, & incoctum ad-

adhuc, nondũ humor verus, singularis, nõdumq; constitutivus cruoris: cum sit adhuc deficiens, non secus atque omphacium vinum dici nequit. Etenim si aquæ pituita respondeat, prout & cruorem aëri assimilant: tam perfectus in se unus esse deberet, quam alter, tamque necessarius æqualiter, si sint elementales humores quatuor, ad compositionem & vicissitudinem nostri, æquè necessarii. Iudicrum sanè id continet, quod humor, à sui destinatione deficiens, in alium ordinario mutaretur. Quasi aquæ non esset sua perfectio, destinatio, ordo, & constitutio; sed in aërem naturaliter à scopo Creatori proposito ferretur. Atqui alibi in nostris Physicis ostendi, arte aut natura, nunquam aquam in aërem, nec vicissim hunc in aquam, mutari posse. Si ergo pituita aquam referat, quia continet, & cruor aërem. Nunquam poterit subsistere pituitæ ullius in cruorem adoptio. Ac per consequens, fictum est quidquid de humorum atque elementorum unione, similitudine, commistione, complexione, atque necessitate est edoctum hactenus. Imo si nondum pituita sit matura, temporisque celeritate præcoci, sit tantum in via ad cruorem: ideoque in venis relicta, mistaque cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non solum hepar erit cruoris officina; sed canalis quilibet venarum, visceris naturam: quia proprietates, atque officia continet, hepati præferetur in sanguificando, & cruoris perfectione. Imo nec pituita essentialiter esset separatus humor à cruore: non aliàs, quam uva acerba non differt essentialiter à matura. Eodem ergo titulo totus Chylus stomachi, erit pituita.

16. Denique, cum pituita sit senio, defectui, & imperfectioni tributa, morti quoque idcirco propinquior quàm bilis, hinc etiam naturæ magis inimica: visus est rerum Opifex severior, qui ejusmodi hostem, per omnes venas, cruori adæquatè permistum reliquisset, nec illi receptaculum dicasset. Is inquam qui mortem non fecit, defectus necessitates ab origine copulasset naturæ humanæ.

27. Denique cum eo dato, proprium jecoris munus non esset sanguificatio; perfectius & plus poterit jecur operari eminus, in venæ cavæ anfractibus, quàm cominus in propria domo: nisi malint Scholæ sanguificationem independenter venis tribuere. Finaliter, si pituita non nisi sola differat maturitate, à cruore non est essentialiter distinctus humor: ac per consequens, quaternarius humorum in ternarium migrat.

28. Deinde, teste Galeno, fit indies duplo plus pituitæ (quod probat per tertianam febrim,) quàm bilis. Quantum ergo pituitæ non fiet in sanis, ac perfectè digerentibus? Quantumque pituitæ quotidie non generabitur in frigidioribus, si humores fiant juxta complexionum dispositiones? Imò exin sequitur: semper necessario, ac naturaliter, omnem digestionem esse defectuosam, & vitiosam. Quia nunquam finem, atque naturæ propositum assequetur natura: si naturaliter pituita, ut quartus humor cruoris, generetur. In temperatis alioqui deficere deberet pituita, cum utraque bile.

29. Cur quæso, cruor abundans vertitur in axungiam, cum longè facilius (ut ajunt de cholagogis) in bilem mutetur, & minori pondere naturam aggravet, quàm bilis, quæ tam obedienter paret vocanti solutivo? Cur enim sobriè vivens, in temperata (quam vocant) complexione, quotidie utramque bilem, in sua reponet receptacula? Annon inde potius liquet, fel & lienem nutriri alio, vitalique liquore, quam qui è sanguine proscriptus, excrementi conditiones acquisivit?

30. Sed agedum, quis ille humor in Podagra, tam immani dolore molestus? Ego quidem alibi ex instituto probavi esse acidum, quare & juxta Scholarum instituta frigere, ideoque longè à bile, & igne diversum; attamen in Podagra, quam vocant calidam, (quo nempe est acidior, eò quoque atrociot,) conqueruntur acutissimi doloris, & caloris. Ergo vel bilis erit acida, nec amplius amara: vel quinti humoris oblitæ sunt Scholæ. Idem esto, ac par judicium, in Colica, & torminibus.

31. In Erysipelate quoque acidus est humor: quippe qui saponariis miteſcit remediis. Itaque non est bilis, amarumve fel.

32. Dein in causticis, escharoticisque (puta in primo, Igne persico, &c. est sal causticus, de sorte alcalium; non autem amarus. Prout nec in Cancro, Lupo, Phagedænicis cunctis, ac summè dolentibus. Sal enim qui rodit, nullatenus amarus est. Quapropter effectus, maximè ignei in nobis, rident frustraneum bilis commentum. Cum præsertim, qui ignis naturam imitantur, minimè sint humoris biliosi clientes.

33. Itaque si è fructibus arbor, ex operibus autem, atque proprietatibus, res quæque æstimanda sit, monente Verbo Veritatis, non video, quo usu, fine, necessitate, aut temeritate finxerint bilem flavam, igneam. Non enim necesse fuit fabulæ instar, tres fingere humores quotidianos, ac domesticos nostri constitutivos, id est, sine quibus non vivatur. Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut ullam sui necessitatem suggerunt.

34. At quodnam aut quale viscus separabit utramque bilem superfluam, ab electo venarum cruore? Renes quidem separant lotium pro vesica. An ergo deerit utrique bili suus separator? Vel sponte, excrementosa bilis, vadet ad cloacas suas? Etenim non est lotii tanta necessitas tam in esse, quàm in separatore, quanta utriusque bilis: si bilis utraq; sit necessaria ad esse simpliciter. Siquidem aves commodè carere potuerunt lotio. Cur ergo natura fuit minus solicita, ut viscus faceret expurgandæ bili, quàm fuit ejiciendo lotio? Ergone cystis fellis, & Lien attrahent fortè utramque bilem ad se, absque separatoris subsidio? Imo cum sanguificatio sit actio simplex, univoca, & scopi naturalis, non potuit sane unicum hepar, producere simul, ex homogeneo liquore, quatuor humores, toto elemento invicem diversos, ac separare procul à se invicem, duos tantùm, velut noxios. Alioqui, si hepar sat foret, separandis suis liquoribus, potiori jure segregasset lotium, feciſſetque necessitatem rerum prorsus frustraneam.

35. Denique, si non omnem, è cruore bilem sequestret, ne quidem in temperatissimo robore, peccabit necessariò semper natura, vel in abundantia utriusque bilis, in excessu caloris pro formanda bile, & frigoris simul pro pituita: itemque peccabit continuo, in separando. Adeoque cum excessum necessarium, in justo (ut vocant) temperamento, accuset utraque bilis: non potuit hæc unquam fieri apta nutritioni. Cum adhuc quotidie nutriamur iisdem, quibus constamus. Semine videlicet temperato, vividoque, bilem utramque respuente.

36. Eritque par ratio bili utrique, quæ est pituitæ. Ut si hæc perficiatur in cruorem intra venas: bilis non minus fiet cruor in arteriis. Nam si extra officinam naturalem, propriam, & requisitam, pituita in cruorem mutetur: multo magis bilis flava apta erit, ut in corde degeneret in sanguinem flaviorem arteriæ, atque in spiritum vitæ, eritque cor officina restaurativa excrementi fellei.

37. Sed vah quam miserum est argumentum! dum sanguis extravenatus se disponit ad corruptionem, cernuntur quandoque duo, tres, vel plures liquores: Ergo totidem sunt nostri constitutivi.

38. Sanguis enim totus mutatur in lac, & tum post sui corruptionem subordinatas tantùm habet tres partes, serum videlicet, caseum, & butyrum: nec unquam plures. Quandoq; enim totus in ubere coagulatur in durum tumorem, casei forma: subinde totus in pus album, flavum, subviride, &c. quandoque in liquorem pungentem, rodentem, aquosum migrat: ut in Cholera, ulceribus, &c. aliàs quoque in serosum liquorem salsum, totus recedit, ut in Hydrope, multisque Hydragogis. Non rarò quoque picis instar, totus ingrescit, ut in cruore extravenato, gangræna, &c. frequenter autem in cinereum atque putidum lutum, ut in Diarrhœis. Alibi quoque totus in flavum virus, lcterum præfert, qualiter & demorsis à serpente ostentatur. Alibi quoque totus cruor, citra separationem heterogenei, mutatur in Melicerides, atheromata, &c. Atque in Diabete, totus cruor mutatur in lotium lacteum. Prout sub tabe, totus migrat in sputum subflavum. Fortene ergo, in cruore totidem constituendi sunt humores, quot cernuntur ejus degenerationes?

39. Totque erunt liquores in aqua pluvia, quot sunt crescentia è terra? Est namque cruor,

nobis

nobis aquæ instar: nec opus habuit diversis seminibus in hepate, ut sit unicus æqualis humor nutritius. Sed in culinis ultimis, suas assequitur requisitas diversitates, quibus fungitur nutritionis officio.

40. Adeoque frustra in sui initio, variis polleret seminibus, ac heterogeneitatibus, qui totus homogenealiter tandem debet in unicum glutinosum, album, ac transparens sperma nutritivum, pro partium similarium sustentaculo, reduci, vel manere ruber pro carne musculorum, ac viscerum parenchymate.

41. Quocirca constanter nego, cruorem, quamdiu vivit, aut in venis (etiam à morte hominis) detinetur, coagulari: ac per consequens, habere partes integrales disparatas, ulla sui heterogeneitate; sed diversitatem omnem in cruore, fieri per ejusdem duntaxat interitum. Ergo, humorum diversitas, est filia tantum mortis, non autem vitæ.

42. Nec refert, quod subinde in corpore occurrant excrementa, vultum cruoris mentientia, unde scilicet per degenerationem facta sunt. Non enim urina vinum est amplius; prout nec pus, aut mucus, aut sputa, sunt adhuc partes cruoris. Quia excrementa non sunt amplius, quod erant ante sui corruptionem. Eo quod res quæque essentiam, & nomen assumat à termino transmutationis.

43. Quid enim arguit, si cruor per phlebotomum, aquam, vel alios fundos sub sui corruptione segreget, si ejusmodi aqua proinde nec fel sit, nec bilis, nec amara, careatque proprietatibus fellis: Quæve est ista credulitas? Supernatat aqua cruori mortuo: ergo est bilis fellea, quæ sub falso gustu, amarorem fellis mentitur? Non est enim ista supernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus essentia, aut contentis, magisve cognata cruori, quam currus respectu hominis insidentis.

44. Dolendum est itaque, tot seculis, neminem unquam degustasse istam aquam: sed avorum nugis sua inscripsisse nomina omnes: specie inquam medendi, destructiones ægrorum, sub falsis principiis tradidisse Scholas. Siquidem humores sunt exitiales ignorantiæ, ignaviæ, turpitudinesque, à mendaciorũ patre introductæ, & à sequentium laxa credulitate celebratæ.

45. Non enim etsi fundus cruoris subinde minus rubeat, erit proinde atra bilis: prout nec sedimentum lotii est pituita. Sed dum vita cruoris recessit, non mirum singula, quæ in vitæ unitate custodiebantur, repetant conditiones materiales, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præeminentia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ post mortem heterogenea evadunt, & sensim in ataxiam confusionis properant. An enim sani judicii vir, credat vinum, cereviſiam, herbarumque succos, suam melancholiam ad fundum cum sedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea sediminis substantia?

46. Quoad colorem verò: Omnis Æthiops cruorem habet fere atrum, plerumque autem absque fero. Nullus tamen illorum melancholicus *Omnes verò iracundi.*

47. Cruor enim, qui ab ambiente refrigeratur in pelvi statim, rubescit magis illo, qui ad fundum demersus diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium, quod extravenatus cruor quilibet, statim in corpore nigrescat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiusque putrescit pars cruoris, quæ diutius post sui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris intensius nigrescat. Quod autem ater cruor non sit separatio ponderis in cruore, multoque minus atra bilis: novem circiter uncias cruoris recentis, & adhuc liquidi, in duas separavi scutellas: quarum unam in aqua frigida natandum exposui; alteram verò, priori æqualem tepore lento diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris ostendebat: illa verò nequicquam. Heterogeneitas ergo, in liquore mortuo, putrescente, ac putrescibili statim, est corruptionis adæquatum indicium. Quodque ideo nec habet vitale, aut seminale initium, signum, ut nec suæ primitivæ compositionis argumentum. Etenim originaliter componimur ex vitali semine: & resolvimur in putridum, atque cadaverosum liquamen aqueum: quod & sæpè in viventibus, pro parte accidit.

48. Quid si cruor ex pallido rubeat; An id proin pituitæ erit asscribendum? An poma rubea erunt pallidioribus magis sanguinea? pruna subnigra, albicantibus magis melancholica?

49. Etenim colores non designant fictos humores, aut elementa; sed imitantur proprietates vitæ mediæ, atque seminum destinationes. Ita est: Colores atque spissitudines, in materia, sunt opera Archei seminalis; non autem appositorum humorū confusa testimonia.

50. Recurre ad librum de inaudita febrium doctrina. Quod ducentorum rusticorum sanorum sanguines, unico mane inspexerim, adspectu colorum ac fundorum diversitatibus insignes. Quidam enim gelatinam subnigram & coactam referebant: sæpè etiam subviridi liquore permistam, subinde tantum conspersam leviter. Cruor item alius per totum aquosus, alius mucosus erat, alius in fundo rubebat, alius in summitate magis. Alteri aqua supernatabat, clara, pallida, subflava, quæ alibi in medio cruoris intercluſa latebat. Alius cruor punctatim maculosus, alterque per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum, atrumve colorem, alius propendulus: pro ut demum alius per strata subviridis erat.

51. Quapropter commiseratus sum deceptoriam hæmorrhoscopiam, judiciatque emisso cruore solita, humorum commenta, ac faciles ægrorum credulitates.

52. Ariolator namque cruoris inspector, mox peccantis atque superabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis speciem, magnitudinem, exitum, atque insuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædicere ex humoris conjectura satagit. Quisquis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoscopiæ, capitis diminutione proscriptus sit illico, & nisi mox illico paruerit, per infamem secessum profligandus est. Quia Medicus ad manum habet suorum humorum peculiares satellites, qui vinctos singulos & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim sic quoq; visitationum crebritas stabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit albumen, quod assumto suo solutivo, putrefactum recedet. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, si rhabarbaro usus sit, flavum excernet, minusque tinctum, si scammoneata sumserit, non autem mucidum liquamen, quale ab assumtis colocynthidis magistralibus, (sunt namque cuncta composita officinarum, scammonea, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis suffulta columnis.) Sæpè etiam, quem hic judicat biliosum, alter vocat sanguineum, sin autem pituitosum quem putant, viderint semel iratum, mox etiam bile æstuare contendent alii. Potataque scammonea, unus alterum deridet, si separatim vocentur, quod bilem à sanguineo adeo copiosum eduxerit. sibique ut artis gnaro mercedem intensiorem deberi, occultè eo ipso insinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus vigent, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, posthabitoque specioso cruoris emissi indicio, & adspectu, præscitur ex assumti solutivi proprietate venefica, qualem amurcam quisque sit dejecturus. Solutivum scilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductosque ostenta, ad lubitum, & juxta prognosin imposituræ: gloriantur que velut è tripode, ægris prædixisse, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illosque cacatos respondisse in haruspicio, ad præscita auguria. Misera sanè doctrina, inscitiaque pianda: quia miserimus ille, qui assumto tabefactivo, suum cruorem permisit putrilaginis larva exhauriri.

53. At mirum saltem, quod Scholæ sordes aurium præterierint. Nam quæ flavæ, & amaræ bilis recentiorem darent memoriam, fidemque firmiorem, quàm quæ cruori aqua supernatat. Jam ergo in cerebro, alter est bilis custos, ac folliculus. At hæ sordes, non nisi sanguine assumto in alimoniam cerebri, apparent; fel autem in esse pristino permanere nequit, assumto cruore, cujus fuisset pars integralis: esset ergo auxilium pro bile, ab excremento formaliter transmutato petitum. Præsertim, quod solum fuliginis specie, per aures exhalat. Nam quo profundius scalprū in aurē mittitur, minus istarum sordium deraditur. Sunt ergo ridicula

& lan-

& languida argumenta, quotquot pro humoribus spem faciunt. Colores etiam dejecti excrementi, effectus sunt potati pharmaci; non autem testimonia abundantiæ, aut humoris electi, rejectique conformitas. Hæc de doctrina febrium, cap. de solutivis ad longum sunt descripta.

54. Sufficit mihi testimonium ex ore Scholarum, quod inter cuncta solutiva, sola aloes innocua. Non ergo innocui, qui hoc profitentur, interim aliis noxiis quotidie uti non desinunt: non quia sana ægris, quæ noxia docent, sed sibi reperiunt proficua.

55. Quid agimus, agemusque, inquient aliqui, nisi enim venam subinde pandamus, & alvum subducamus, domi manemus, vulgi risus, & scenarum fabula facti.

56. In Scholis enim prælegitur libellus de natura humana, Hippocrati calumniosè adscriptus. Docens, quod unum & pari quantitate solutivum exhibitum, diversis anni stationibus, diversos humores emunxerit, ac semper post spasmos, una cum sic larvato cruore, vitam abstulerit. Quod sonat, sub specioso purgationis titulo, jus factum, putrefaciendi cruorem, colliquandi carnem, sub impostura, & ad lubitum medentis, alicujus coloris humorum, tandemque nisi dosis dolum venenumque tegat, quod profluxurus sanguis sic mutatus, ægro necem sit allaturus, ut quanquam præfato libello dicatur, unum idemque laxativum, aliis atque aliis anni stationibus, alios atque alios primò eductum humores; est tamen constanter verum, omne solutivum, supra debitam dosin, suum enecare sumentem. Adeò ut frequenter tabida illius vis tam pertinaciter venis intincta maneat, quòd restringi nequeat, & mors colliquando subsequatur. Quanquam ipse potus solutivus, necisque patronus ferè primus exciderit. Frustraque hoc casu adhibentur restringentia: ubi non est læsa retentrix; sed venenum impressum continuò tabefacit. Quare requiritur potius antidotus, quàm astringens pharmacum. Quod nempe peccando facit lethalis diarrhœa: idipsum laxativa, sub Medentum artificio, involuto falsa humorum thesi.

57. Tandem educto humore reo, & accusato insonte, nequicquam tamen inde plerumque mitior morbus. An ergo indè non sunt conficienda ludibria? & quicquid de humoribus, illorum excessu, delectu, & segregatione, est garritum? etenim quotidianum est, quod eventus frustrent ægrorum spem, ac Medentum pollicita. Ideoque nec audent certò spondere sanationem, per abductionem humorum, suis laxativis, quos solos, in causam continentem morborum, attamen accusant serio. Quia nimirum male edocti, & nimis ad falsorum axiomatum persuasiones. Attamen ait Hippocrates, si illa educantur, quæ educi oportet, melius se habent, atque facile tolerant. Quinimo nec audent corpora serio sollicitare purgantibus, antequam morbus suæ digestionis; natura autem victoriæ suæ spem fecerit, (idque absque Medentum opera) futuræ crises. Hoc autem, ne solutiva, simulque sua Scholarum axiomata apud vulgus infamentur, si præcociter, antequam corpora turgeant, id est, ante morbi pessumdationem, epotis laxativis, sanatio non subsequatur. Itaque cum præter venesectionem, & purgationes, parum superest apud Medentes remedii; ne tamen Medentes nauci fiant, minora laxativa subinde propinant, ut aliquid feciſſe videantur. Fatentur quidem protestanturque, illa minorativa, morbum à radice non detruncatura; (quasi alias majora laxativa, morbos, falcis instar demeterent,) sed humoris peccantis diminutiva, atque hactenus auxiliatura: Puta, si non ad sanitatem, saltem ad mortem ægri, vel Medentis culinam.

58. Clam enim Medici fatentur, parum auxilii è pulsu, urinæ inspectione, & cruore hausto; Inspexisse verò lotium, & cruorem sub Gordonii regulis, sive impostoris, ne scilicet præcessoribus sapere viderentur minus. Quæ sanè dolum, atque superbiam fraude velatam, continent.

59. Impuri saltem Medici inventum tulit, hominem, stercorum nomine vocari, & distingui. Biliosum nempe, Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum est enim, per laxativa pharmaca,

cruorem, & carnem, ſine ſeparatione heterogeneitatis, in putrilaginem iſtam flavam, ac putidam, reſolvi.

60. Eſtque argumentum hebes, inde intuliſſe. Si ſanguis & caro, liquata per anum recedant, fiantque flavus liquor, aut mucidum excrementum: ergo caro & ſanguis conſtant, & componuntur iisdem materiis: quæ ſunt vera bilis & pituita.

61. Siquidem, præterquam quod cruor non eſſet verum compoſitum naturale; ſed appoſitum è pluribus difformibus eſſentialiter: etiam non poſſet retrogradi iterum in bilem, unde compoſitum ajunt cruorem. Vel alioquin eſſet immediatus receſſus, à privatione ad habitum.

62. Ergo vel ex bile, nunquam factus fuit cruor, multoque minus caro, quæ ſpecie differrent à bile. Et per conſequens, ſi tota caro & ſanguis, quandoque in iſtam putredinem (quam bilem nominant) tranſmutentur, & ejiciantur, adeoque tam arte, quam morbo, tota caro liqueſcat: neceſſe eſt alterutrum: vel iſtam bilem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem & carnem eſſe: vel bilem, ſemel in cruoris ortu, mortuam & transmutatam, iterum immediato regreſſu, revixiſſe, tam à liquatione carnis, quàm cruoris. Neceſſe eſt inquam, vel quatuor iſtos humores perſiſtere ſemper in propriis ſuis formis, ſub ſpecie tamen ac velamine, tam carnis, quam cruoris: vel demum quatuor iſtos humores, ſuum eſſe, ac formas, exuiſſe, ſub introitum formæ cruoris, & carnis. Si prius dixeris: Jam cruor non eſt compoſitum naturale; ſed appoſitum ex pluribus. Sin verò poſterius velis; eſt impoſſibilis immediatus regreſſus cruoris & carnis, in bilem, aut alios humores conſtitutivos ſui. Unde rurſus ſequitur: Quæ per poculum laxativum ejiciuntur, non eſſe bilem; ſed cadaveroſum liquamen putidum, vi pharmaci ſic deturpatum.

63. Galenus enim videtur bilem utramque aut pituitam, rejicere in complexiones naturales hominis, usque adeo & in meram intemperiem referre. Siquidem ait unicum mel, in ſanguineis, totum verti in ſanguinem, quod in cholericis totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propenſionem materiæ, quàm in vitioſam hepatis intemperiem, hujusmodi humorum nativitates, tanquam indifferentes relegat.

64. Unde conſequens: tres ad minimum Intemperies ſemper ac ſimul confluere, quæ ſingulæ ſingulos pariant humores. Imò verendum, ne Galenus allidatur ad ſcopulos, & ſubmerſus pereat, dum docet, totum ſanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in ſui conſtitutione putridam: imò & mel, in bilioſis, totum, intra paucas horas, putrere; non autem in ſanguineis. Adeoque tam complexionem bilioſam, quàm ejus bilem, eſſe meras corruptiones. Saltem quantum bilis quotidie in ſanguificatione fit: tantundem, ex placito iſto Galeni, putreſcit. Ac per conſequens non eſt bilis, humor conſtitutivus cruoris ſani, ac benevalentis; ſed adjacens vitioſum. Etenim dum cruor putridus, teſte Galeno, vertitur in bilem: *intelligitur iſta bilis, vera bilis*; non autem ens putridum, cum putrida bilis alioqui non magis cenſenda ſit bilis, quàm homo putridus, homo.

65. At poſtquam optimè ſcivi, quòd nullum ens, exiſtens in ſui perfectione, atteſtetur partes diſſimilares ſuæ radicis ſeminalis, ſi quæ ſupereſſent: Sed quod ſemen diſponat ſuam materiam, ut ex ea hoc unum quid fiat, & non per appoſitionem; ſed per veram formalem transmutationem: ſcivi perfectè deinceps, etiā quod diverſitas, in cruoris corruptione ſubinde elucęſcens, nunquam poſſit atteſtari, multoque minus oſtentare partes conſtitutivas materiæ ex qua. Non magis quam vitulus ſtrangulatus, etſi in apes mutetur, proinde eſt compoſitus ex apibus. Vel mel, ſi cum rore majali una in gramine nocte, plenilunium tulerit; mutetur in anguillas: cum pane autem ſecalitio, in formicas tranſeat. Induſium verò muliebre, occluſum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures è lino & menſtruo, ſuam deſumunt materiam. Eritque compoſita anguilla, formica, &c. è melle, ſic ut iterum anguilla mortua iterum ex ſui corpore, mel excludat.

66. Errat proinde Paracelſus, qui ciconiam aſſam

assam in serpentem, & anates in ranas, spatio quindenæ, ait recedere: quod aves ejusmodi cibis vesci solitæ essent, illasque bestias ideò in se seminaliter continere debeant. Id enim experientiæ facti, & Philosophiæ repugnat penitus. Non equidem origo rerum est ex iis, in quæ resoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes constitutivas sic fieri unum quid, ut ab unica generati forma actuentur plenariè. Ideoque quicquid sub generationis relatione non est immutatum ab esse pristino, id planè manet excl usum, atque deses. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac semine, constituuntur. Adeò etsi conflentur partes integrales, quales sunt ossa & nervi; illa tamen, non solum connexionis methodo; sed specificæ unionis vitali vinculo colligata, transeunt in alienam familiam: fiuntque ens ipsum, unde partes seminis prioris repeti, est naturæ prorsus impossibile.

67. Non est itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, specie elementali differentibus: multoque minus est cruor resolubilis in humores illos, unde creditur ortus. Sed per consequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo, producitur, ut non est humor unus de quatuor illis fictis; sed putridum cruoris excrementum. Multò minus est basis fundandi argumenti, pro humorum possibili exsistentia. Liquidò proinde constat, Scholas cruorem non intellexisse, ut ens naturale, unum, & compositum naturæ; sed pro ente artificiali, ex pluribus consarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia certum est, proprietates, requisita, sanitatem, morbos, remedia quoque, unà hactenus mansisse incognita, falsisque medendi principiis per conjecturam tantum fuisse medicatum.

68. Sed agedum unica vis Jecoris, in sanguificatione regulariter, directè, atque ordinariò producet quatuor simul humores, horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum memorato) pendet ex quadruplici varietate unius efficientis. Itaque necesse est, regulariter, ac quotidie præpollere in unico hepate, quadripartitam, expressam intemperiem complexionalem: quarum scilicet quælibet, invita socia, suum apta sit fabricare humorem. Cumque plus ordinario pituitæ generari scribat, ideoque & quotidianæ febris causam abundantiorem statuat. Sequitur, quod intemperatissimi etiam Cholerici complexio pituitosa erit adhuc præpotentior. At cum jamdudum cessent, conculcataque sint elementorum figmenta, unde qualitatum & humorum speranda esset reflexio quaternarii: Nulla jam porrò ratio superest, cur magis ad quatuor humores, quam ad tres, vel ad decem vergeret, cujuscunque demum dispositionis, hæres illa materia exstiterit. Quia sublato trunco fundamentali, quod scilicet non sint, nec fuerint unquam quatuor elementa in Universo, neque ex iisdem corpus nostrum ullatenus constituatur materialiter, aut efficienter. Simul ruit etiam tota humorum generatio quadruplex in jecore. Quippe quæ ad elementa, horumque suppositas fictasque qualitates, connexasque luctas, semper respexit.

69. Quem est denique inconsideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam esse atræ ac pessimæ bilis; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere: ut nempe Splen sanguificando, Jecoris succenturiatum administret, dum scilicet malè se habet Jecur. Quasi in nobis jure substitutionis, vis Jecoris vitalis alio glisceret, & præcipuè in sordidam, quam ajunt pessimarum calamitatum thecam.

70. Bone ac piissime Jesu, tanti confusiones in medendo admittes, adhuc dudum? Respice populum tuum, sub tam densis falsitatibus ingemiscentem, & recordare genuinæ benignitatis tuæ. Cernunt namque Scholæ in artificialibus, arcam variis frustis compactam, dissolvi iterum in suas partes: putaruntque ludicra stupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigisse, bilem nempe repeti cruore, imò & è carne quoque; semperque ideò persitisse bilem, sub transmutatis formalibus initiis: & ex bile ideo cruorem iterum materialiter surgere, ac resurgere. Alius verò vidit, salem in aquam resolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquæ ebullitionem, rursus salem apparere. Idem idcirco in suis humo-

ribus

tribus fictis, contingere autumarunt. Quasi bilis immutata essentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad lubitum Medentis, per solutiva sua, inde sospes rediret.

71. Sed eamus ad manum. Sumatur putata flava bilis, cruori extravenato supernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris; nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginosa, vel porracea, multoque minus atra illa acida, quam ajunt, terram fermentare.

72. Quæ si fiat in Liene: ergo non est sanguificationis pars aut cruoris. Sin verò fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem similari chyli materia; sed à diversis agentibus: etenim cum in hepate sint exiles ac tenuissimi venarum ramuli, continuo lotio trasmittendo occupati, nec venæ hepatis directè in Splenem respiciant: non video, quomodo atra bilis, ab hepate separata, ad Splenem deferatur: potissimum ubi magna lotii affluentia, & cruoris abundantia sursum deferatur. Utraque autem bilis deorsum, ad sua separatim collegia, oppositâ confusione, in tam exilibus venis, officinæ sanguificationis, ferri deberent.

73. Non ergo à Jecore deferri potest atra bilis, quam dicunt excrementitiam: quin potius Lien alitur ex venis, & arteriis lienaribus, juxta consuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proscripto excremento, neque est cloaca corporis, pessimique humoris. Si namque Lien à Jecore atram bilem desumere debebat: quare non est vicinus hepati? Quare solut Splen, inter viscera nutrietur excremento horrido? Et quà tandem depellet supervacaneum hoc pernicioſum recrementum? An per stomachum, ejusque orificium, tam nobile ac sensile, jam latrina ultimi erit excrementi? Adeone malignum hoc labumen, appetentiam suggeret stomacho? Quorsum enim recoquetur scoria, jam toto genere, proscriptione & proprietatibus rejecta? Stomachus vicem cordis æmulari conceditur: ergone conveniens fuit, quod stomachus, conceptusque ejus cibus, totaque totius inde œconomia, contagio maligni recrementi quotidie contaminarentur? An enim id non fuit naturam, ejusque Creatorem, à creationis initio inexcusabilis incogitantiæ insimulasse? Nonne folliculus aliquis separandis fæcibus fuisset aptior, si ulla esset atra bilis, quam quod nobile viscus Splenis, tot arteriis prægnans, & nobile viscus stomachi, pessimi excrementi fierent refugia?

74. Sed quo telo tanta defendunt Scholæ deliria? Ajunt enim Aliquando visum, atrum succum, acidum, vomitu rejectum, qui in terram decidens, eandē fermenti modo attolleret.

75. Unde, multa consequenter collegerunt absurda. 1. Quod istud acidum excrementum, à calore vocari deberet melancholia sive atra bilis. 2. Quod fiat quandoque à propria sua materia; sæpe tamen à flava bile recocta. 3. At non scitur adhuc ex utra materia, ut neque coquina illius ferculi. Cum flava bilis alioqui, citra confusionem, non posset deferri ad alienum Lienis hospitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidissimam, & igneam, ajunt, per coctura redigi in terreum humorem frigidum, & siccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amarissimo felle. 7. Cur igitur bilis flava, (fel inquam,) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctionem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, si recoquendo in pejus festinet? Quare natura, quæ semper facit è possibilibus quod est optimum, non expellit cum sordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien sit atræ bilis officina, non est illi tantus quotidie calor, qui sit retorrendæ bili satis. Aut si caleat, quomodo è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cum potissimum Galenus velit mel, diversis auscultans intemperiebus, mutari in diversos humores, intemperiebus illis conformes? Quasi decoctum liquidum, vires sacchari amitteret, oppositasque indueret, eo quod in syrupum vel illinctum inspissetur. Quare fel hactenus, quocumque artificio recoctum, nunquam aciditatem assumsit? Qua enim via, quove ductore, vel impulsore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquisitè permista, & homogenealiter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, si Lieni sit proprium condere atrum spissumque liquorem

frigi-

frigidum terrestrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quòd sibi non habeat viscus par, in tanta pulsuum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra differet à flava, si uno caloris puncto fiat hoc aliquid? Nonne id est calori coquenti, totum naturæ negotium concredere, absterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Liene, allabenti peregrinæ bile, si ali unde, è venis & arteriis, suis necessitatibus sit satisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præstolabitur adventans bilis, si gratus hospes jam domum obsederit? An Lien, innato venarum & arteriarum sanguini valedicet, ut adventantem bilem in se recipiat, ad excoquendum, in atram sordem? Quid si bilis torreri dicatur in ipsis venis: cum omnium venarum calor sit duntaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec est ratio, cur venæ à Jecore furentur ministeria sanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens sibi novum hospitium. Nec demum hactenus comprehendi possunt venæ, coctrices flavæ bilis, in atram.

76. Quis demum fomes ille, qui bilem flavam absque necessitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, scio nil moveri à seipso, nec stultos esse calores, nulli fini intentos bono: ut nec digestiones, ab ipsa natura propositas in objecta ridicula. Etenim si venula sit, qua Lien, in stomachum inspiret digestivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video, cur idcirco tot atræ bilis figmenta conveniant: unde catenatim tot calamitatum turmæ sunt secutæ. Quam ineptum enim, finxisse teterrimam naturæ scoriam (ut fatentur) repudiatumque, ac horridum excrementum, stomacho in deliciis esse? appetitum ejus curare? Adeo nobilem partem, inquinandis tam ciborum, quàm functionum vitalium potestatibus, subjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, est ejusdem speciei cum illa, quæ gignitur è bile retorrida (nisi malint jam & quintum admittere humorem) vel est diversa. Si ejusdem speciei. Jam idem hoc aliquid, erit adum frigidum & terreum, eritque igneum amatorum, fietque proximè è diversis materiis, dispositis ad suos fines diversos; Idque per unicum agens elementarium, simplex, & non seminale. Eritque Galenus cum suo melle, in bivio. Itemque bilis flava erit subordinata, ex sui indole, ad bilem atram, tanquam ens perfectius, per elaborationem: adeoque flava bilis non erit unus de quatuor; sed semihumor. At saltem non percipio, cur scoria supervacanea fiat quotidie, debeatque esse, de nostri constitutivis. Quæve sit hebetudo, quæ coëgerit fingere tot fabulas? Profectò, utut ista medendi pagina volvatur, tota, absque necessitate, volutatur inter stercora. Est quidem fermentum acidum, vitale, ac spiritale, in Splene, quo stomachus coquit: quo scilicet deficiente, etiam corruit appetitus. Ideoque Senex ait. In febribus ructus acidos, nidorosis supervenientes, bonum. Est nempe fermentum, à Liene inspiratum, magni tituli & usus totalis subjectum: nequaquam atræ saburræ, melancholicoque excremento dicandum.

77. Paracelsus scribit, hominem commodius carere potuisse renibus & Splene. Quod præter suum idiotismum, implicitam continet blasphemiam. Nam quicquid fecit Deus, fuit, eritque longè semper optimum.

78. Si enim Scholæ effudissent unquam Chrysulcam, facile comperissent, quod acor terram dissolvat: non autem fermentet. 2. Quod fermentorum sit actio, in habentia symbolum. 3. Terram non esse fermentabilem, quia à fermentis fructuum, elementum non est fermentabile ob constantiam, simplicitatemque sui. Etenim si fermentum panificii non fermentet ligna, aut lapides, quodnam ergo reperietur terræ fermentum? Siquidem ista est fermentorum conditio (non considerata à Scholis) quod fermentum, ex quo semel est susceptum, ulterius continuo fermentet, nec cesset, quamdiu consimile sibi objectum reperit. Quare elementa concipiunt quidem aliena fructuum fermenta; sed nullatenus iisdem proinde fermentantur. Quia omnia fermenta sunt elementis inadæquata. Quia carent transmutatione, seminibusque sibi adæquatis. Alioqui si terra esset

fermentabilis, cadavera inhumari non posſent, quin totus mox terræ globus, lethifero tabo, nobis fieret deleterius. 4. Ergo Galenus hæc nunquam scivit, nunquam chrysulcam, imò nequidem rosaceam cognovit, nunquam fermenta formalia olfecit. 5. Nec atra bilis terram ullatenus fermentat, si nusquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per dissolutionem ab acidis ebulliant.

79. Porrò, ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo in pane & aqua, quadruplex lateret humor in natura, eodem jure, omnis herbarum succus semper quadruplex esse deberet. Quod somnium esto. Donemus itaque, quod ex solo pane, & aqua simplici, fiant quatuor ficti humores. Hi inprimis non fiunt seminaliter, atque dispositivè, ex aqua simplici elementali: ergo ex pane resoluto, & solo fiet chylus; & hic deinceps mutabitur in quatuor humores, ex titulo agentis hepatis.

80. Ideoque jam exorbitans, ac anomalum jecur. Siquidem *cujuslibet agentis naturalis, univoca tantum, atque simplex est actio.* Necesse est ergo, vel in hepate esse quatuor simul agentia sanguificationis, vel ruere quaternarium humorum, in ficta rudera.

81 Nam si è simplicitate præfati chyli non fiant quatuor humores, sponte naturæ, neque ex vi quadruplicis agentis, in Jecore collaborantis. Sive, si non fiat supposita fictorum humorum quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis. Rectè, *quicquid negatur sub disjunctione, negari potest copulativè, ob negativi amplitudinem.* Igitur concludo: Si ex connexione agentis simplicis, & materiæ univocæ, procedat actio sanguificationis vitalis: ea certè, ut erit simplex; ita & non nisi unici humoris mater esse poterit. Sin verò propter eduliorum diversitatem; varietates humorum in cruore fingamus: Jam ex tot eduliis simul sumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt in cruore.

82. Sed volunt Scholæ, sub unici caloris digerentis gradu, plures cibos mutari in chylum, ejusdemque caloris moderamine produci in hepate semper quatuor humores. Idque tam in Succo, quàm Æthiope. Fatentur demum sanguificationem, proprium Jecoris opificium. Lienis verò, tantum per inordinationem, atque suppetias, licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, sit impeditus, & stercoribus Lien involutus. 1. Inprimis ruit Galenus, cum suo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti scribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementali. 3. Non ad cassum quaternarium elementorum, est recurrendum. 4. Alioqui tam hepati esset naturalis sua bilificatio, &c. quam est sanguificatio. 5. Cruor erit, non nisi confusa humorum connexio, generatum anomalum; non autem compositum naturale, sed necessitatibus agentium, atque finium, orbatum. Profectò utrobique magnæ nugæ magnas involvunt curas, & magna absurda. Quæ si pertinaciam induant: jam amentiam, si non & malitiam fovent. *Nugæ igitur humorum, à cacodæmone inventæ, in paganos diremtæ sunt, & à Scholis hactenus subscriptæ.* Etenim diabolo aptæ, quia confusiones medendo, fallacias & mendacia continent; ideoque neces quotidianas pariunt, lumen naturæ obscurant, figmenta plausibilia præsupponunt, omnibusque exemplis à pari destituuntur: tantoque illæ fabulæ aridiores, stupidiores, perniciosiores, ac temerariæ magis, quò in cladem mortalium creduntur tenacius.

83. Vertiginosus itaque totus Galenus, qui totum mel, nunc in sanguinem, nunc in bilem, verti asserit. 1. Primo defuit huic temerario *assertori nuncius, qui certiorem redderet, quid, quantumque de mellis totalitate esset factum.* Adeoque temeritatis figmenti totus est suspectus. 2. Deest affirmanti veritas. Siquidem in natura deficit bilis, ideoque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina solis attribuit elementariis qualitatibus: ex solo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica sanguificationis actione, constitui scribit constanter. Cum tamen actualis calor in unico membro, nequeat non esse simplex, uno eodemque tempore.

84. Discat ergo Galenus, verius somniare de melle, & sanguificatione. Nec abscedat ad puerilia, credendo quatuor victrices & contrarias complexiones elementales simul in hepa-

hepate ſtare, quarum ſingulæ, ex univoco chylo, ſuum ſibi effingant humorem, in unicum cruoris ſubjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci ſolutivi placitum. Deſiſtat inquam credere, quod ob ſolum ſimplicemque calorem diverſificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miſer ille Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, ſimul totidem calores, ſuppoſito entis diverſos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Advertite ſodales, quod nullatenus cogamur, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhœa, cholera, & vomituum fæculentiis excernuntur, non ſunt humores Scholis jactati, ſed ſunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, ſunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit: Id heic laxativum, multo ſcilicet compendio, exſequitur. Neque enim morborum janua, factis humorum perſuaſionibus clauditur. Cum juxta Philoſophiam; Nunquam ex ente transmutato eliciantur illa, unde in fieri eſſe, naturaliter conſtituitur.

85. Porrò quamtumvis ſat alibi probaverim, non eſſe elementa quatuor, nec eorundem congreſſum, ad fabricam corporum, quæ miſta creduntur. Indeque conſequens, non eſſe diſparem Jecoris actionem, in procreatione ſemper quatuor humorum. Attamen quò Scholæ cernant, quali fulcro nitatur tota illarum in medendo baſis, agam ex mera illarum conceſſa & tradita doctrina. Enimverò, ſi non permaneant elementa cum ſuis formis in miſto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipſæ formæ ſint immediata ſubjecta inhæſionis ſuarum proprietatum. Sin vero malint, elementa permanere cum ſuis formis in miſto: jam vel formæ iſtorum non erunt actus ſubſtantiales, at ſolum vincula elementorum. Redibunt namque ſemper integra, è ſingula ſuppoſiti conquaſſatione. Obdormient ſcilicet tantisper formæ elementorum, dum præſidebunt formæ miſti: Ergo cum forma miſti ſit neceſſario purus & ſimplex actus ultimatus: non poteſt eſſe quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remota materiæ illius principia, eſſent ipſa actualia elementa) & per conſequens, non eſt ratio fingendi quaternarii humorum, ex parte agentis. Eo quod actio ſanguificationis, neutiquam ſit elementalis; ſed vitalis & fermenti jecorarii: cujus omnimoda ſimplicitas non potuit reſpicere finaliter humorum quaternionem, ex uniformi optimeque unito chylo oriundum. Adeo, etſi in miſto eſſent 20. elementa, non proin totidem humorum neceſſariæ eſſent productiones.

86. Stupida ergo, & diabolicæ perſuaſionis, eſt ſpeculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad miſturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores ſemper, ac ordinario prodire debere, atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter conſtitui. Inde nimirum ſanationis atque morborum neceſſitates dictari.

87. Objiciente forte. Admittis cauſam ſonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenoſa, cruorem autem, atque vires vitales, ſubtrahunt. Sed ab eoq; Hungariæ didicêre venæſectiones; ab ave, clyſteres, &c. Ergo. Verum dicam cum Propheta. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt Intellectus. Nolite diſcere à magiſtris talibus. Subſcribet enim meo voto pars dimidia Continentis. Quippe ſub Imperiis Ottomannico, Abyſſino, Indiarum parte potiſſima, eſt venæſectio inuſitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promtitudinem, vigilantiam, & laborum conſtantiam, tam ad agendum, quàm tolerandum diſcite ex Hiſtoriis. Meritoque mecum lugebitis nationes, olim bello formidabiles, hodie, ſenſim, ſub Medentibus, evaſiſſe ad quemvis ventorum axem moribundas. Etenim Septentrio, & Occidens, quæ in totum mundum ſolent ſpargere ſuos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, ſimulatque phalanx peregre proficiſcitur.

88. Objicient demum. Si præſidia univerſalia demas, nec ad humorum ablationem te dirigas; quo ergo medio, ſuperabis morbos? Reſpondeo cum præfatis nationibus; Naturam eſſe morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non conſternandam. Finium promotione opus eſſe. Si enim ſordes primis ad-

hæserint latebris: insistendum resolutivis, & absterſivis, natura tuto satagente reliquum. Sin verò penitiori recessu aliquid pertinacius occultiusque restiterit; assumenda sunt alcalia volatilia, quæ instar saponis, cuncta abstergunt.

89. Mirum sanè, quantum sal tartari, vel unici, volatile factum, non præstiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obstruentium contumaciam, dispergitque apostematum suscepta conciliabula. De hoc salis (& non olei) spiritu, verum est illud Paracelsi, quod quocumque non attigerit, vix alius potentior perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium potestatum suppetiis curantur: modo per diaphæresin, cruoris clarificationem, balsamique novi tinctturas, ac redintegrationes intendatis. Majora autem arcana, ad remedii universalis fastigium quodammodo ascendunt. Discite. Nam vendit Deus sudoribus artes.

SUPERFOETATIO SUPPLEMTARIA, AD HUMORUM FALLACIAM.

CAPUT II.

1. *Medentum incuria plangenda.*
2. *Mistio elementorum obiter rejicitur.*
3. *Non, Christianis connivenda ignorantia paganica.*
4. *Catarrhi deliria ex humoribus prognata.*
5. *Ignoratis custodibus errantibus, fuere Catarrhi tandem stabiliti.*
6. *Infringitur quaternarius humorum per contusionem membri.*
7. *Ariete concutitur bilis flava.*
8. *Probatur usus fellis incognitus.*
9. *Bilem non esse fel.*
10. *Absurditas Scholarum.*
11. *Error Galenicus.*
12. *Consequentia argumenti Scholarum ludicra.*
13. *Scholas pra ignavia indagandi, ignorasse contenta urina; & neglexisse uronomantiam.*
14. *Errores multiplices Veterum.*
15. *Argumentum ex regula falsi.*
16. *Defectus Scholarum.*
17. *Bilis, à Scholis ostensa, est cruori per accidens, non autem de essentia*
18. *Iterum per suppositionem falsi.*
19. *Scholæ debebunt, velint nolint, deglutire duo Authoris axiomata.*
20. *Iterum conniventer supponitur error Scholarum.*
21. *Iterum supponitur:*
22. *Absurda aliquot, atque pudenda, proponuntur.*
23. *Scholarum tecta blasphemia.*
24. *Fel, viscus vitale.*
25. *Paganos non fuisse illuminatos dono medendi.*
26. *Mucum, nec pituitam, ut neque cerebri esse excrementum.*

ENimvero tantopere radicatus est humorum numerus, quod semel eosdem refutasse non sit satis. Adeoque cum non satis doceatur, quod non satis discitur, cogor repetere per superfœtationem, quæ jam superius ad longum demonstrare attentavi. Siquidem in hoc cardine totus medendi versatur rhombus. Et etenim miratus sum sæpissime, quod pugna elementorum, mistionum, & complexionum figmenta, per tot sæcula, orbem christianum dementârint hactenus, quodque horum falsitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur, paries dum intimus ardet, cuique suus. Tantoque pernicioſius perpetuarit hæc cæcitas, postquam Medici sua omnia in rem medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, universam morborum familiam, horumque sanationes, in suas nugas, astipulante mortalium credulitate, transtulêre. In se quidem planè erant ridicula, ac scenica, nisi lachrymis, luctu, planctu, ac Miserorum commiseratione, totum, per vices vicosque, populum Christi replerent quotidie, familias destruerent, viduas, & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas cæcasque Medentum temeritates has, fictu

facti sunt humores totidem, ad numerum scilicet quaternarium elementorum. Horum nempe ametria, morbos forte universos constare, ut & consequenter sanitatem, ex sequestratorum putaticiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegrationem, ac conservationem (utut vitæ brevitatem causaret præfata humorum cruorisque sequestratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus scelestum! Itaque non sat semper, credulorum fallacias passivas, pernicioſasque Scholarum inventiones, & continuatas demum subscribendo ignavias, in stuporem usque, & gemitus frequentes, sum seriò detestatus, & apud Dominum Jesum meum conquestus, quòd genus humanum, sub dæmonii fraudulentis technis, tanta credulitate, sese substraverit tam pertinaci & atroci crudelitati, substernatque æquè constanter etiamnum hodie. Præsertim ubi in exterioribus, nullum hujusmodi nugæ reperirent fomentum. *Rogavi itaque clementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem suscitare, cui dos esset, refellendæ tantæ mortalium atque Scholarum hebetudini.* Certè enim inprimis constitit mihi ex tanta, tamque constanti cæcitate, nos mortales planè nihili, nec quicquam sapere, ne quidem in naturalibus, nisi supernè manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte illuminet.

2. Siquidem inprimis exsistentia ignis elementalis, prope globum Lunæ, superantis sua sphæra, regionem aeris multoties, prorsus in scludicrum commentum continet, tantoque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidissimum clima, penetraret incessanter, vocatus scilicet accersitusve, vel sponte descendens ignis, contra propriam suppositæ suæ levitatis regulam, adeoque violenter aëri commiscetur, simulque inita pace, pactisque fœderibus, una violenter descenderent eminus deorsum, ignis & aër, ad singulorum seminum imperia, mistionumque constitutiones, singulis momentis novas, etiam insolitas.

3. Dolendum sanè, atque summè miserandum, quod diabolica hujusmodi mendacia, quæ in Aristotele ridenda & connivenda erant, etjamnum hodie, à tot seculis, perseverent, nondum desiterint, nondumque surrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati non sit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chylamyde, obvolvi potest. Potissimum, quod ab hisce scholasticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coacti, sui natura viderentur, & consentirentur officiis, itemque proprietatibus mistionum, ac velitationum, intestinam mortis, morborum, ut quoque sanitatis spem, atque regulas continere. Quæ tamen nomisi innato Cacodæmonis odio, ac suggestione, perque continuatam Scholarum subscribendi ignaviam stetêre credita, velut naturæ principia, Deo Conditore sic permittente, ordinata. Adversus quæ cuncta unicum sufficere deberet, quod nimirum ignem, extra numerum elementorum, imò & substantiarum censum, submoverim, impossibilemque *elementorum commistionem*, pro corporum (quæ mixta creduntur) constitutione requisitam, demonstraverim. Sicut nemo sanæ mentis deinceps, necessitatam paritatem humorum, cum elementis possit, aut debeat admittere. Etenim fuit humorum, quam elementorum fallacia, abtrusior in populo, minusque pervia, sed quod à Doctis, ac Judicioſis, consensa fuerit, habendum pro commiseratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deflet; ita hebetudinem Scholarum, atque constantem indagandi ignaviam, sive incuriam, incusat.

4. Quod autem Catarrhi demens deliramentum pariter mundum mire afflixerit, ac mecum sæpius occasiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta Scholarum hæreditaria cæcitas, & in asserendo, tam inveterata pertinacia prodirent.

5. Tandem cognovi, utriusque Custodis errantis ignoranti am, feciſſe occasionem labendi, in miseram, subscriptamque decidentium humorum confessionem. Nimirum sæpè quis per auram frigidiorem, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris perculsus, credulus que, putat, juxta Medentum assertiones,

defluere creditos humores ad loca, frigore percussa. Cum alioqui frigus, ut est natura sui repercussivum, potius procul à se averteret decubitum humorum, Catarrho subservire putatorum. At multa hodie phlebotomia, frequensque solutivum, sicut robur partium minuunt, minutumque in posteros dimittunt: ita non mirum sanè, ab iniqui aëris endemate, vel alioqui frigoris excellenti injuria, partes percussas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum, ac digestionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, causam mali ibidem nati, non autem aliunde isthuc deflui, patefaciant. Licet interim ista producta aliena nil commune habeant cum quatuor suppositis humoribus: multoque minus horum convincant defluentiam posteram. Quorum tamen falsitas, tanti est momenti: quod assertorum humorum thesis, nequeat non hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in suis medendi principiis, necessario abusu pernicioſissimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus, sanitas, vitæ, atque tandem mortis necessitas consequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo.

6. Atqui principio resumam Scholarum thesin, quia fingunt cruorem è quatuor diversis & connexis humoribus componi. Videmus nempe, quod post contusionem membri, primo sequatur tumor, qui statim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, postea nigricat, ac postremo flavescit, longeque in circulos dispergitur. Itaque juxta humoristas, cruor iste primò in atram bilem migrat, & hæc tandem in bilem flavam. Sicque humor liquidior pertinaciſſime resisteret, essetque atra longè facilioris dissipationis, quàm flava. Sicque non atra ex flava; sed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod est invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius cruorem omnem immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per sui alienationes, contendere scribit. Huc spectat doctrina inaudita de febribus. cap. de solutivis: Ubi nempe ostendi, quod juxta virus solutivorum, diversimodè cruor transmutetur per sui corruptionem. Id nimirum in contusionibus contingit, cruorque extravenatus, ac vitæ sodalitio sensim destitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quàm cruoris corruptelis variis, auscultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ difformitas, compositionem cruoris testari possit, aut debeat.

7. Enimvero Scholæ supponunt pro Medicinæ institutionibus: quod flava bilis sit unus de quatuor constitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideoque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, sit ipsamet bilis, imò fel ipsum, essentialiterque coincidens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo è cibis quotidie, ad cruoris constitutionem, fabricari contendunt. Bilem nempe ad cruoris compositionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam suam subter jecur relegari, utinde per alvi sordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur flavum, amarum, subinde porraceum, & æruginosum colore: hinc nempe probant ipsam originalem, quæ cruori extravenato supernatat, debere, velit nolit, naturaliter esse amaram, ac felleam: ac iterum vice versa, veritatis penuria, bilem, cruoris constitutivam, debere esse necessariò amaram, eò quod hoc recrementum est ordinario amarum. Quin etiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorsus discrepet, post sui inde separationem: propter (ut ajunt) abundantiam sui, nimietatem, ac meracitatem, separando acquisitam; attamen volunt esse essentiali, reique actuali veritate, eadem: tam scilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compositione, & requisita cruoris integritate, quam istud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è pastu resultans, defertur, indeque efferri ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quàm vesicæ. Quæ scilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in sui radice humorem, de quatuor nostri constitutivis, seriò asserunt.

8. In

8. In quo Scholarum dogmate, contineri pernicioſam mortalium deceptionem, ſic probo. Nam primo, patet: quod contentum in cyſtide fellis non ſit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad ſtimulum inteſtinorum deſtinatum; ſed viſcus nobile, balſami conditionem referens, ac ſummè tam neceſſarium, ut ne quidem piſcibus abſque felle vivere ſit licitum, ex mera aqua etiam parcè viventibus: ubi attamen potantes aves, citra renes, veſicam, & lotii emunctoria, felices vivunt. Quod in Tractatu de digeſtionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi ſufficienter, & ad repugnantiam ſaturitatem, ex profeſſo demonſtravi. Quorſum Lector recurret.

9. Denique quod ſtomachus per vomitum regurgitat, non eſſe fel, alibi ex profeſſo demonſtrabitur. Sat eſto, hic quod ſtomachus ſit hoſpitium, fellis ſequeſtrationi inſolens, & impoſſibile. Cum fel, non à jecore, multoque minus à cyſtide ſua, non revocetur ad ſtomachum. Quod nempe pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel, directo deſtinatoque motu, ac canali, per inteſtina, ſui exorbitantiam dimittat, atque inde ſcoria eorundem tingatur.

10. Dein non eſt via, per quam fel in ſtomachum trahatur retrogrado motu, ab hepate. Si ab hepate factum, naturaliter deferatur ad cyſtida fellis, jam ſeparatum, ac tanquam inutile rejiciatur: & inde tandem: per inteſtina, ſtercoribus miſtum propellatur. Nam ſtomachus ad ſe non trahit excrementa inteſtinis. Itaque ſi quod per ſtomachum vomitus rejicit amarum atque flavum, fel eſſet; poſtquam in hepate (juxta Scholarum traditiones ſuppono) generatum eſſet, dimiſſumque ad folliculum fellis, atque inde in Inteſtinum exul factum, rurſus attraheretur ſurſum ad ſtomachum. Erraretque ſtomachus ſine naturali, debito atque ſolito. Quæ ubi ex profeſſo latius.

11. Nunc aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt Scholæ, fel ordinario velut excrementum inutile, quodque cruori, ut pars integralis, non commiſceatur, ab hepate non ſtatim quidē; ſed per aliquot horas, poſtquā fel ſuo folliculo immiſtū ſit, in Inteſtinis, quoq; ſtercori admiſtū, trahit rurſus per venas Meſenterii, ut urinæ miſceatur. Inquit ſiquidē Galenus, corp⁹ lotii mei reſpicio multo manè, planè aquosū nec tinctū: quapropter ſuperdormio, & video urinam tum tinctam. Ergo vel ſolo tepore continuato tingitur ſponte ſua lotium: vel (prout Scholæ docent) commiſcetur tandem poſt aliquot horas fel tingens. Ergo hinc patet: quod velint fel, à ſuo folliculo, per inteſtina deponi, mox iterum ſub finem digeſtionum, & circa ultimum Ilei deveniens, attrahi in venas Meſenterii, per portam Jecoris aſſugi, intromitti in hepar venam cavam, & per emulgentes, labi in renes cum lotio.

12. Qui circulus fellis, à jecore in Jecur, tam eſt infamis ignorantiæ plenus, quod nihil æquè. Siquidem 1. conſtat. Quod flavedo urinæ non ſit ex felle, nec amara. 2. Quod promtius, ſi fel fieret in hepate, & non ipſo viſcere folliculi ſui, à Jecore in renes ſecederet, quam quod contra omne naturæ decus, à ſtercoribus repeteretur, quod prius ſemel eſſet rejectum atque proſcriptum. Nam in rerum natura, aut in rerum diverſorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quodque ſtomacho aberrante fit, & rejicitur amarum, nunquam fuit fel, aut bilis; ſed merum ejus recrementum. Ideoque bilis amaror, nullatenus rectè infertur, ex amaritudine peregrinarum ſordium.

13. Non ſat probatus eſt bilis amaror in lotio, cujus ne minimum unquam fuit verum. Nemo hactenus ex tot ſæculorum Medicis, urinam amaram guſtu invenit: vel aſſerere auſus fuit, niſi figmentis paganicis ſubſcribendo: nec guttam liquoris, cruori extravenato ſupernatantis, ullam ullus unquam deguſtare auſus fuit; ſed omnes univerſum maluēre paganicis fabellis ſubſcribere. Nec minimum dubitarunt, quin ille ſupernatans liquor eſſet mera bilis fellea, flava, & amara. Nec tentarunt cognoſcere, ullum fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ ineſſe, ne quidem urinis Ictericis. Quod tamen ſummè eſſet verum, & inexcuſabile, ſi vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ permiſceretur. Sin autem aliquis unquam urinam, vel præfatum ſupernatantem liquorem cruori, caſu, aut volenter deguſtarit,

nec

nec resipuerit à bilis permistione, necessitate que fellis: Jam dedit testimonium suæ pertinaciæ, & ignorantiæ. Nam omnis humor felleus, naturaliter semper amaricat; sed nec supernatans liquor iste, ut neque urina amaricant. Ergo non sunt humores fellei.

14. Itaq; extentandi incuria maluerunt fabulis subscribere, falsaque pro veris credere atque tutari pertinaciter, quam indutam opinionem istam deserant. Ast effectus inde prodeuntes luxit omnis posteritas, totusque adhuc hodie orbis Christianus mecum plangit. Itaque unus saltem experiatur quæ dixi, quæ dixi, quæque sine incommodo, aut periculo statim experiri potent, & dolebit vir probus omnis, tantam tot sæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Christi deceptionem passivam. Ergo quam Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quàm in cruoris composito, nec bilis est, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatur humoribus elementalibus, nec elemento ignis respondens, *cum ignis nullatenus sit* elementum. Nescitumque hactenus, quem gustum haberet unus ex istis quatuor suppositis humoribus. Imò quoties morbos accusant bilioso, dysenteriam, erysipelas, &c. etsi os amaricaret subinde; liquor tamen ex erysipelate emanans, non est amarus; sed planè ex acido salsus. In inquam humor, de cujus ardore conqueruntur Scholæ in erysipelate, vocatur acerrimus: *cum interim nec acrimoniam, neque* amaritudinem ullam præ se ferat. Suntque inconstantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum tantundem ab amatore distere deberet quantum piper à colocynthide, vel cucumere, asinino. Adeoque tam oscitanter, & inconstanter, de proprietatibus suæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, testis varians, sitomni fide indignus, habeatur pro insipido, vel falsario, sitque ad restitutionem cogendus, quantum alteri, suo testimonio, læsionis attulerit.

15. Sed agedum, supponamus (non autem credamus) supernatantem cruori liquorem esse bilem felleam, & de naturali compositione ejus. Saltem iste cruor, cui jam bilis ista supernatat, non esset amplius cruor, si unum de quatuor sui constitutivis defecerit, factaque sit segregatio thori, componentium scilicet separatio realis: Non enim caseus, à quo serositas ablata est, lac est amplius. Neque enim inficior totum integrale subsistere ex partium heterogenearum unione; sed cessat pristini concreti integritas, simulatque partium constitutivarum una recessit.

16. Supponunt nimirum Scholæ quatuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris constitutione. Imò præter hanc simplicem & vanam suppositionem, nil à Scholis probatum hactenus, quod non magis commiseratione, quàm fide sit dignum. Nego itaque stolidum suppositum, nec licet proin, à non probata thesi, ad falsas deductiones biliosas, harumque legationes in diversas corporis partes, atque passiones procedere: si prius non fecerint constare de quæstione, an sit bilis ulla, pro compositione cruoris requisita.

17. *Ergo bilis locum non habet in cruoris compositione*, licet extravenato cruori supernatet serositas urinacea. Nam ista serositas est cruori per accidens. Quod sat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & sudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablatus, caret omni prorsus serositate. Ac per consequens, esset orbatus bile. Itemque nec desinit iste cruor esse cruor: qui nonnisi per accidens serositatem admittit. *Quod alibi capite de Latice* (hactenus Scholis incognito) *de Ortu Medicinæ*, demonstravi. Latex enim, ad suos fines, cruori relinquitur, cujus ideo ignorantia. Medentes hactenus, ab Uronomantia, pluriumque morborum cognitione, seclusit

18. Resumam iterum supponendo: quod bilis flava naturaliter sit liquor aquosus, cruori supernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, si bilis sit humor maximè igneus, ignem repræsentans, & continens, in substantia, & proprietatibus, quomodo ignis glisceat in mera aqua salsa? quomodo non suffocetur in aqua? quomodo sub unitatis identitate, ignis & aqua se invicem compatiantur, ut & aër immediatè, sub phlegmate? quid uspiam repererint in natura, quod cogat ignem connectere in aqua salsa?

Repe-

19. Reperient tandem, se adactas ad credendum has nugas, propter quaternarium elementorum & corporum mistorum necessitatem. Quam postquam demonstrationibus propter quid, utramque conculcatam, mundus meis scriptis assecutus fuerit. Ridebunt ipsæmet Scholæ, omnisque posteritas, avorum stoliditates hactenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo & pernicioſas, & instruendo falsas. Quod velint nolint, debebũt, duo mea axiomata alibi demõstrata. Quorum unũ est. Nullũ esse ignis elementum, ignemque culinarium, sive artificialem, non esse substantiam. Ac consequenter, si concurrerent plura ad cruoris compositionem: saltem non posse confluere quatuor elementa. Ac male quadrare ideo fictionem quatuor humorum, pro cruore nostro pro mistione, temperie, luctа, itemque pro morborum ac sanationum veritate, exsistentia, actualitate, alteritate & sanatione. Alterum autem meorum axiomatum, alibi sat probatum est. Quod omne sublunare visibile, materialiter non componatur ex quatuor, ut neque ex tribus elementis commixtis. Pœnitendum ergo serio. Quoniam ignis nec elementum est, ut neque substantia, nec in nostri compositionem advocandus, pro ficta Microcosmi æquiparatione, aquosus liquor salsus ut formam ignis referat.

20. Iterum conniventer suppono. Naturam quotidie ex omni cibo vix conficere cruoris satis (prout libro de febrium inaudita doctrina.) Saltem id comprobat natura, cum pro cruore superabundanti, nullum hactenus statuerit diversorium; attamen semper abundanter, ac superflue, ex omni cibo, utramque bilem parat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & sordium alvi) ergo saltem quotidie natura jecoris errat, fundataque est in errore, peccatque etiam in abstemiis, piscibus, & nationibus, solius aquæ potatione saturatis. Quod scilicet minimum superabundantis humoris ignei, & terrei generet, plusq; quam pro suis alimentis, sibi sit op⁹. Cur ergo non peccat natura potius in qualitate, prout indies indistinctim peccat in quantitate? Cur etiam loco cruoris (quarti scilicet humoris ordinarii) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium proscribendum in exilium, sicut duas biles quotidie nimias exsulat de facto, è compositione cruoris, vitæque sodalitio? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperatè sumtis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quam optimi cruoris parit? Cum Galeno teste, in calidis naturis, totum mel, quod alias in temperatis, atq; ideo sanguineis vertitur totaliter in sanguinem, vertatur in bilem flavã? excluſis videl. aliis tribus humoribus? Unde sequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi, sed prorsus ex hepatis adrastia proveniat. Unde consequenter, si quotidie bilis utriusque plus justo conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ tantum esse tribuendum, Omnisque ideo hepatis naturalis complexio vitiosa est, ac erronea, in omnibus atque singulis In abstemiis, itemque in toridis, ut & in exsanguibus, & febrientibus quotidie peccatur in utriusque bilis nimietate, ut etiam in sanguinis penuria. Unde sequitur, primarium ac principalem naturæ scopum versari circa fabricam præfatæ utriusque bilis excrementosæ. Quis ergo ex tot absurditatibus, non cernet, & discernet, suppositæ thesis falsitatem?

21. Suppono itaque ulterius, Quod Scholæ doceant, bilem atram esse acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat eam, si terra cooperiatur. Fundamentum hujus stolidi argumenti, jam supra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri subinde ex flava recocta, sive abundante cocta, quasi sua sponte tandem flava defluere et in atram, tanquam finem sui ultimatum.

22. Quas Scholarum theses comitantur multa absurda. Nam inprimis sibi contradicunt Scholæ in hoc, quod statuant quatuor humores simulque eodem digestionis motu nasci, sive fieri, si nempe cruoris compositio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo secum luctantur. dum bilem flavam, coquendo, in porraceam & æruginosam terminari docent. Id est, inducere viridem colorem, & interim increscere in amarore. Ergo atra bilis non est acida, ex super

coctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non est univoca, in eodem corpore, eodemque digestionis rectore promota. Vel sanè id quod rejicitur quandoque acidum atque nigrum, non est bilis atra. Nisi forte utrumque æque merito negetur. Dein ubi, & quomodo supercoquetur flava bilis? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio transeunte repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Mesenterii: cum hæ continuo distendantur ciborum fuctu, & potuum transitu: esset que flavæ bilis recoctio, nedum impedimento; verum insuper contagioni novello chylo, tendenti ad officinam sanguificationis. Quod si vero flava bilis, nec infra nec supra hepar, nec demum in ipsis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra; sed flava deferatur ad Lienem, ut in illo viscere transmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: *tum saltem meminisse deberent, quod eo concesso, jam atra bilis, sive quartus humor,* deficeret pro compositione sanguinis, & cruor ex aliis tribus tantum esset compositus. Quod thesin sanguificationis Scholarum funditus evertit. Tandem quorsum inserviet recoctio bilis flavæ in atram, si inde hostile & terreum elementum, in cruore deficiens, postero spatio consurgeret? estne tantopere solicita natura, ut paret mox exulandos humores? quosque paulo *infra, non entia ostendam?* mera figmenta nulli fini dicata? Demum undenam flava bilis, istam sibi aciditatem ex amarore hauriet, cunctis viscceribus extra stomachum hostilibus? si in humorem ordinarium, ac naturalem directè transeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram, æruginis colorem assumet, præsertim sub eodem lento vitalique tepore? fietque ater, acidus, & fæx terrestris? An ergo, forte terra nascitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit ciadum, ex inspissato amaro? Ac unde Scholæ fictam hanc didicere Metamorphosin? Estne forte humor iste acidus, ater, atque terrestris, humor quidam singularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at est ergo falsum, quod ex recocta, retorridaque flava, eundem fieri asseruere. Imò timendum insuper, ne quintus dicendus sit, qui sibi parem alterum nondum habuit, eritq; non minus necessarius hic, quàm alii quatuor, si adhuc ausint quatuor alios comminisci. Est nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus est spoliatus, nempe qui acidus est, crassus, niger, inspissatus, recoctus, frigidus, terreus, & saturnius. Ast ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum siccum, ut atram bilem fingant, quartum elementalemque humorem, pro integritate & consistentia sanguinis requisitum? Respice Lector, quorsum figmenti complicata absurditas Scholas adegerit, quod nominum atq; veritatis penuria, duo elementa, fictosque inde fecerint humores, terram frigidam simulque liquorem amarum, acrem, acidum & igneum? Bilemque flavam, simulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? *Vah! timeant sibi funestum casum, postquam à tot sæculis jam cespitando itum, & profugiendo tam misere mentitum est.* At saltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in constanti Scholarum hebetudine, non habere certam assertionem (quod demonstravi primum fuisse cruorem elementarium Splenis, quandoque finistro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris constitutione requisitum: Dici autem à degenere bile, recoctione productum subterfugii loco, ut nempe à tot absurditatum anxietatibus quodammodo se liberent. Coguntur saltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, subinde, vitio lienis rejectus, sit amurca excrementosa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Utut sit alioqui, si prosilire dicant, ex naturæ intento (etsi rarius conspiciatur) nec item ex prius recocta bile flava: saltem immeritum nomen, & proprietatem acquisivit (nec enim se sat explicant Scholæ, vagantes in sui dogmatis inconstantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra quandoque nil erit, præter ignem inspissatum, si appositè quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra fient simul, eodemque teporis agente, ut uni am-

ambæ biles respondeant terræ Præsertim cum jam constet, Ignem non magis posse, quàm esse, de numero elementali. Sin vero tribus tantum elementis tres sufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos somniorum errores, est naturam cogere voluisse, perq; temeritates jam assuetas gentiles futilitates confirmasse absque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor quadrabunt tribus? Quæ si non quadrent, non pergant saltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganismum tutari. Siquidem per ejusmodi paganorum mendacia sanare velle, est introduxisse pernicioſam & erroneam praxin, in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis non in jecore appareat, suis insignita proprietatibus, nec in Liene, ex recocta flava, aut felle tosto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor secundarius alimentalis: nulla certè est flava bilis, ut nec ulla atra. Imò si utraque bilis sit humor quotidianus, partesque constitutivæ cruoris: sitque item bilis utraque quotidianum recrementum, delegatum ad suas cloacas. Ergo & stercus pari jure erit excrementum, non quidem ciborum; sed cruoris: quia tinctum à bile flava. At profecto stupida nimis sunt utriusque bilis officia, à Scholis destinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò solicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore stercoris, & lotii (licet utrique hic gustus desit) ut etiam pro excretricis calcare. Denique quorsum oportuit stomachum stimulari ab atra bile hesterna, prius acore contaminata? Siquidem stomachus non minus geniali excretrice dotatus est, quam attractrice, vel retentrice? Cur item atra (quæ ex condo sui, nedum amara & acris; sed & pernicioſe acida fingitur) degenerat in acidam, ut stomacho calcar injiciat? cum acidum, juxta Scholas, potius restringat.

23. Pudeat ergo viros judicioſos, bilem flavam atque felleam dicere, eamque ad urinæ tinctura requiri amaram: cum in lotio nullus sit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis est templum Spiritus sancti, has biles pro cruoris partibus componentibus asserere. Adeoque non entium regimen, & doctrinam, in fines impossibiliter veros direxisse. Nam si tam fel, quam Splen, sint receptacula, solis dicata sordibus: erubescant, dum cernunt solum Splenem plures habere arterias, quam omnia simul viscera. Considerentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperosissimi recrementi. Et an id non sit vitæ Authorem glorioſissimum, erroris insimulasse, qui plus vitæ internæ dedisset uni sordium latrinæ, quam omnibus simul vitæ aulis. Quique cor continenter, & absque feria laborare jussit, ut sufficientes vitæ spiritus ad Splenem transmittat quadringentis forte arteriis. Nonne alioqui satius naturæ Arbiter, vitam in digniores usus locasset? Parumque ideo atræ bilis nasci, ac fieri jussisset (dum non ex ciborum complexione & bonitate; sed solo hepatis nisu, humores hi, vel isti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) pernicioſisque sordibus, ampliorem longè exitum donasset, & procul à nobili viscere remotum. (Videtur namque Creator, velut finium oblivioſus, à Scholis accusari,) Ut sicut intestina, totam hesternam sarcinam, simul, ac semel: ita & Lien, suam unica vice depleat, corpusque nostrum à tanto hoste servet immune. Nam si atra bilis sit excrementum: etenim quo citius ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Prout Vesica retento lotio non voluptuatur, ut nec longa non retentis sibi sordibus in thesaurum delectatur. Sed gaudent destitui sarcina vice unica, & festinanter. Ergo Scholæ, ex consequenti, impiè accusant reum Creatorem, quod fines præfatos vel nesciverit, aut præteriens, illorum non meminisset. Quippe qui nocuum quotidie excrementum abundanter succrescere voluisset, per venas exiles, motu retrogrado, eminus ad Lienem oppositum, copioſe deferri, strictoque canali, in stomachum exonerari, & ne cloaca forsitan ab hospite lædatur, præfeciſſet illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter arteriarū complexū referat. Vah! apage tanta hominū temeritas.

24. Enimvero par de felle delirant. Dum nesciunt, ipsum liquorem fellis non minus esse viscus vitale, quam sit membrana stomachi, ipsum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris

ubstantia. Idque saltem ex Tobia didicisse debuissent, jam ab olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen sonat Medicinam Dei) jussit asportari fel; non piscem, qui alias facile putruisset. Non autem balsamicũ fel. Ergo fel supra sortẽ cruoris, carnis, cadaveris, ossium, visceris ordinarii, vices balsami explebat. Quia in nobis vitæ clavum detinet. Prout alibi de digestionibus, & usu fellis.

25. Puerile denique asserunt. Quod cum quotidie sat, imò nimium, ad suos usus generetur fellis, nihilominus jubeant, ipsum fellis folliculum manere condum thesauralem excrementi, ac jugiter repletum proscripta fæce. Ubi alioqui si istud veri apparentiam haberet, debuisset fel quotidie, ac festinanter exonerari, per modum vesicæ, quia excernendo gauderet, non autem detinendo semper turgere: nisi viscus esset. Quæ alioquin debita excretionis & exonerationis festinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, visatur: indubitato est signo, Gentiles sua commenta venum exposuisse credulis; nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocuas fabellas, etiamnum hodie per suos, pro Institutis Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces sæculorum consensus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera esse, necessaria & exsistentia Avorum nempe somnia, atque figmenta edocta, ex indagandi incuria subscripta stetisse. Eò quod in doctrina de humoribus Scholæ deficiant causis, ortu, gustu, effectu, fine, sequestratione, appropriatione ad alimenta, temperamento, commistione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, totisque necessitatibus naturæ, & Philosophiæ. Falsam nimirum docendo artem Medendi, damnosissima hebetudine ambularunt, & hodie æque turpiter cæci ambulant.

26. Parum de pituita dixi, nam si de illa dicam, quam scribunt, copiosissimè fieri quotidie, cruori permistam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primò, quod eandem demonstraverim, esse fibras cruoris, sive cruorem ipsum, festinanter ad terminum digestionis solidorum properantem, adeoque Limen secundarii alimenti jam subintrasse. Tum demum, quod ostenderim, sua mole nugas sponte ruere. Dum jam eo ipso, quaternarium suum humorum tollunt, si pituita sit cruor incipiens, aut nondum sat digestus. Sed quia Scholæ plerumque pituitam per muccum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Ostendam nimirum, Scholas penitus nescire, quid sit muccus, dum definiunt eundem esse cerebri pituitosum, ac naturæ excrementum superfluum: ac quasi recrementum residuum, tot forte unciarum unico die, ab assumto cruore in digestionem cerebri necessarium. Quæ, ut alibi, Tractatu de Latice, itemque de custode errante, ex professo attigi: Hic saltem obiter demonstrabo. Enimvero astiti, ubi Helleborus, turbith, necotiana, &c. tunderentur, & statim, aliquoties sternutavi, stillabantque nares copiosum muccum, nedum aquosum, sed etiam muccaginosum. Statim quæ-libet anus censeret, quod ille muccus non produisset, si rerum istarum pollinem evolantem non hausissem. Ergo non erat in capite antea, sed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iste salsus muccus sit cerebri proprium excrementum, est residuum alimenti sui secundarii, ibidem relictum, ad finita ejus partis digestione. At nec istud: nam profluxisset sponte sua, & absque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex superfluitate alimenti: sed ab alimento degenerante sive degenerato. Cerebrum alioquin excrementum habet, per modum aliarum partium solidarum, quod scil. insensili diapnœa dispergitur in ambientem. Est autem muccus, per Tabacum aut alia sternutatoria prolectus, planè similis ordinario; sed muccus ille violenter excitatus, non est excrementum digestionis cerebri: ergo neque muccus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimus; imo & absque manifesta statim cerebri læsione. Alioqui, si defectu digestivæ degeneraret, necessario caput quoque malè valeret. Sed consequens est falsum: ergo & suppositum antecedens. Ergo est alia quædam facultas, præter ordinariam & principalem nutritivam cerebri, quæ ejusmodi

muc-

muccum parit, ad occursum peregrini, infestiq; odoris, pulveris, aeris, vel obstructionis sibi internæ. Qui sanè differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In signum, quod ejusmodi facultas (quam custodem nomino, tam Laryngi, quam naribus præfixam) diversimodè ab occurrentibus affecta, diversos statim pariat suis capsulis muccos, ex massa Laticis. Admiror autem, quod hactenus nemo has facultates tam in Laryngе, quam in via, usque ad organum odoratus extentas, adverterit; sed ruditer totum, transeundo, in cerebri pituitam sit relatum. Excrementum itaque nocuum ostentant Scholæ, insciis sibi parentibus genitum quidem: at nondum constare fecerunt, essentiam, exsistentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ, quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexerunt. Utinam sit alter Samson, qui duas bilis, unamque pituitæ collidat columnas, evertaturque palatium apparens, quod Cacodæmon in fraudem mortalium hucusque detinuit.

BILIS MENTITUS VOMITUS.

CAPUT III.

1. *Inventio quatuor humorum lautæ.*
2. *Falsam ostendunt pituitam.*
3. *Bilis mansit indistinctæ.*
4. *Absurdum in atra bile.*
5. *Quomodo probent bilem flavam.*
6. *Quid sit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur?*
7. *A Mechanica vituli.*
8. *Non esse fel quod ejicitur.*
9. *Quadruplici errore nascitur hoc amarum recrementum.*
10. *Elenchus Scholarum.*
11. *Objectio, cum petitione principii.*
12. *Probatur non esse fel, quod Tertiana rejicit sub initio, argumento multiplici.*
13. *Stomachum famelicum, non trahere bilem è felle.*
14. *Cystis fellis caret superno introitu.*
15. *Fel non sufficeret cunctis Scholarum commentis.*
16. *Rationem bilis non petenda ab igne.*
17. *Figmentum absurdum, ad quod compelluntur.*
18. *Non posse ignem subsistere absque actuali conflagratione.*
19. *Pro aere fingitur humor privilegiatus.*
20. *Absurda aliquot, utramque bilem sequentia.*
21. *Absurda aliquot comitantia pituitam.*
22. *Quid sit, quod putant pituitam in cruore?*
23. *Qualiter Author in hoc à Scholis recedat?*

A Vitæ, & nimis radicata doctrina humorum, quam quæ arietibus leviter admotis concidat. Quoniam ab assuetis difficile receditur. Semel avulsa mali radix verruca est, timendum ne repullulet: quæ præcipue jam ubique germen obtinuit. Erunt quippe qui meliora nescientes, & velut a Medendo exclusos cernent, & præ indignatione, veritati pulsanti occludent fores. Alii in ignavia consenuerunt, meliora discere torpentes, cæteros præ se spernent. Ibo illis obviam. Enimvero cum Medentes cruorem in grumos densari vidissent, considerarunt liquorem aliquem rubrum, & currentem, simulque alium, qui initio quidem cum rubro flueret, sed mox sponte staret, & grumescere in gelatinum. Fuit enim ista cruoris primitiva inspectio & Anatome. Creditum quoque est hactenus, cruorem esse saltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Nescitumque, quod in Mesaraicis, nondum nactis fibris, spermatisque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem esset verus cruor nondum vibrosus: eo quod non viderent coloretenus, cruorem in venis, sub hepate, differre à cruore venæ cavæ supra hepar.

2. Ut itaque in aquam dimisso poplite, à virgine cruorem emitterent: observarunt cum gaudio, cruorem tinxisse immediatè aquam, & insuper fibras quasdam, telarum araneæ velut ico-

iconem referentes. Unde incunctanter Scholæ pronunciarunt pituitam, jam visu manifestam. Et nostra quoque doctrina fixa de nomine censeri posset, nisi fibra post mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor maner in venis, vivitque ideo tantisper. Non enim lac hanc pituitam habet: quia in separatione heterogeneorum, caseum & grumos habet, quibus constringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout sunt entia, actu existentia integra, nondum sepatata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aspiciunt, dum jam cadaver est, concretum, nec propriè illud amplius, cujus etymon habet, quoad fluit. Non magis quam homo mortuus, homo est cum particula alienante.

3. Addiderunt mox etiam, tertium humorem cruori, qui fel esset, necdum à serosis, lotio, sudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus discretus: nec attenderunt an amarus esset, meritoque titulo proprietates fellis possideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod esset liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principis Medicorum; non autem amplius naturæ.

4. Incidit in quatuor elementorum meditationem, deerat tamen quartus humor. Quocirca, ut numerus responderet elementis, quæ putabantur quatuor, atque ad singulas corporis propemodum constitutiones confluere, excogitatus opportune fuit humor quartus, terræ similis ideo & ater, quem dum dudum frustra inquirerent, tandem proprio ac temerario ausu, à recocto igneo, & felleo, prodire est jussus, sic ut bilis retento nomine, à flava, in atram degenerare sit jussa, & ab igneo liquore excogitato, prodiit terreus. Torridusque amaror (In vivis quippe, mox ad lubitum, torreri, assari, frixari æquâ importunitate fuit mandatum) in fel adustum, sub tepore vitæ, aciditatem assumere volitum est. Adeoque ex materia ignea, per actum ignis, & teporis, fieri frigidum, atque terreum productũ, immediate. Invitæ recalcitrant Scholæ modernæ interim, dum distillata quævis accusant mutuatæ caliditatis ab empyreumate. Etenim ut atram bilem finxere priores, quæ numerum elementorum impleret, eam omnibus conjecturis, licet ridiculis, tandem sunt assecuti.

5. Ita nempe flavam, per Icterum, & vomitus amaros, pro fundamento naturæ & artis introduxere. Quippe innatans cruori extravenato liquor, cum nullum prorsus amarorem referret, potuissent tyrones, vel ex tunc, de fellis natura dubitasse, si saltem digitum semel intinctum leviter degustassent. Quare dum Scholæ animadverterent, per vomitum flava simul & amara frequenter dejici, imo subinde porri succum, dissolutæ æruginis, vel lazurii infusum, mentirentur: bilem certo certius statuerunt. Nec de ea amplius disputandum, ut neque contra negantem ejusmodi principia (de lotii autẽ bile, mox sub uronoscopia dicam) eamq; deinde quoque lotio, ac stercoribus quibuslibet, etiam sordibus aurium, & oculorum inesse audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os & salivam amarore suffundit. cutis pruritum excitat citrinæ. Creditum est facile itaque, ex felle isthæc universa mutari. Imo ex felle adusto, & peccante, tam quantitate, quam qualitate, omnes ejusmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus justo fellis pariendo, affirmarunt. Quibus nempe circumstantiis sat superque bilis existentiam, ac necessariam associationem se probasse sunt ratæ. Hinc deinceps ortum est somnium, quod illos quatuor simul humores, in essentia permanentes connexuit, atq; inde unicum sanguinem ex illorum conglomeratione prodire, rursusque singulos humores à connexo, concretoque cruoris resilire, quoties luctæ elementali, intemperiei videlicet, vel laxativorum votis placeret.

6. Ego jam meas & quotidianas observationes vulgo lubens narrabo. In primis namque si copiosior, durior, vixque sat masticatus cibus in cœna sit sumtus: manè proin frequenter vomitus flavus, amarus, specie vitelli ovorum, vel alias instar olei, è semine raporum expressi, succedit: Inde itaque primus conjeci, istud fieri digestionis stomachalis errore; non autem vitio hepatis, defectu sanguificationis, aut bilificationis abundantia. Siquidem non rarò, eodem

vomi-

vomitu, malè digesti & masticati cibi, partim in flavam saburram conversi, simul ejici conspiciuntur. Dein conjeci, stantibus regulis sanguificationis, ejusmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fel, multoque minus partem cruoris constitutivam esse, quod necdum è stomacho essent elapsa, neque ideo Jecoris sanguificationem experta. Cum scirem, nil à stomacho ad Jecur, nisi per longam moram, & venarum Mezaraicarum venulas. Quapropter pariter, neque à Jecore iter esse ad stomachum, nisi per easdem vias admodum remotas, & credendo impossibiles. Præsertim dum integri, malè subducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur.

7. Didici præterea vituli exemplo, & oculari inspectione, hanc flavam saburram generari in stomacho malè dispositi: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cum etiam naturaliter, in Ileo, flavescant assumta lacticinia. Vitulus namque, duntaxat lac maternum bibens, ostendit mox à nece, quod lac statim grumescat in coagulum acescens, & liquorem aqueum acidum: utrumque caseis parandis expetitum. Hoc inquam coagulum, statim dein in stomacho, lactis albedinem deponit, fit fuscum, ac in duodeno, & ilei initio, flavescit; dein in progressu, magis saturate flavet; ulterius vero plane citrinatur; circa monoculum intestinum autem, virideſcit. Postremo stercoreſcit. Dicant ergo Scholæ, an colores isti à flava & porracea bile fiant? dum interim ita mutentur, ante adventum in hepar? An verò hi colores fiant à proprietate intestinorum?

8. Infantes pariter, sucto lacte, statim citrinum cacant merumque diceres fel, & infantulos omnes, primo sui initio biliosiores, viris seipsis, fateri coguntur Scholæ; quos tamen ætas, cibus lactis, pusillus calor, continua dormitio, & exercitii carentia, à bilis suspicione excusant. Sin autem tormina patitur infans, sive acidorum symptomata, præsto idem stercus citrinum mox virideſcit, tantoque magis, quantum longius à sanitate recesserit. Unde manifestum fit, tam in nobis, quàm in brutis, lac, propria digestione, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem spontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac suopte motu flaveſcere propria stomachi & intestinorum opera. Ac sub errante vi digestiva, facillime alienari, flavere, virere; & diversos sortiri sapores. Non autem quod propterea fel sit, aut fiat. Fiunt namque hæc in intestinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in stabulo, sanguificationi demandato. Siquidem si fel sit pars constitutiva cruoris, eo ipso fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur, non autem in intestino. Esset namque prima lactis mutatio, in fel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem.

9. Flavus ergo cremor iste, mox in duodeno, sponte proficit, istosque colores, non humorum fictorum; sed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem stomacho evenire, sub quocumque culpæ reatu, districto. Nimirum totum cremorem contentum, statim in vitiosum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in lactero statim occurrit. Interim in decursu chyli, per Ileon intestinum, fugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus censuerit; verum etiam, totum simul serum, unà versus hepar adscendit. Sin itaque chylus, circum stomachi septa, excrementi vultum præmaturè assumat, errore digestivæ præventus: significatur vel Pylori offensio, vel digestivæ error, cibi aut cremoris vitium, vel mora nimia. Ideoque sensisse fermentum vitale fellis, præposterum, ac malè applicatum. Sæpe sic namque contingit benevalenti, quod oblatus cremor probus, riteque in stomacho subactus, à scopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totusque per istam tyrannidem, in Intestinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaverosa sit recens è cruore parta, propter tamen sui amarorem, ac virus solutivi, haud degustatur à canibus, ut neque à sue, aliàs à stercoribus minus abhorrente. Sentiunt nempe, amarum subesse virus pharmaci, longè à ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum.

10. Elenchus ergo sit. Venenatum pharmacum de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel est, & bilis. Itemque stomacho malè se habente, patravit excremen-

crementum amarum: ergo est fel, & bilis in hepate procreata, & in stomachum indirectis tubis, transfusa. Indiscretum planè figmentum, quod bilis sit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ passim à corruptione solutivi pharmaci, vitioque digestivæ, in cholera, dysenteria, &c. nascitur causis propriis. Quasi proles, effectus, fructus, & producta errorum, sint pars constitutiva cruoris nostri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylo, ac bilem sive fel, id totum est merum excrementum, ab agente naturali, malè dispositio, alienatum, & degener. Sic etiam aurium sordes, fel erunt, si flavedo & amaror sufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quod per vomitum, ut stercus, rejicitur, consanguineum & de familia cruoris erit.

11. At saltem volunt Scholæ flavum, & amarum, subter tertianæ initia rejectum, fel denunciare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum probant à felle rejecto, esse felleam. *Inprimis non considerant: Sive ejusmodi vomitus successerit à paroxysmo febrili, sive demum benevalenti, ab inordinata cœna, &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi.* Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ pessundationem, si hæc à bile causaretur.

12 Quare nec bilis est, neque fel: sed merum stomachi, & jejuni, excrementum. Quia quod initio Tertianæ ejicitur flavum, non venit de Jecore aut felle, adeoque de officina bilis; sed venit non eminus ab orificio stomachi, ubi scilicet ejus est nativitas. Non autem de hepate cum febrim nec tollat, nec diminuat saltem. Itemque deberet per ignota compita deduci ab hepate ad stomachum. Quare nec facile, nec præsto (prout alioqui præsto adest in simili vomitu, & cholera,) nec tuto, nec impermistum posset eò pervenire, longeque tutius à felle, in intestina: & ab hepate, retrorsum per venas Mezenterii, quam ad sensibile stomachi orificium transfretaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipsamet Tertianæ sedes collocantur à stomacho, ut hic sit ordinarium, in hisce malis emunctorium. Cur ergo fel ad stomachum potius, quàm ad intestina, longè proniora, & aptiora defertur. Nam si alibi quàm in stomacho sit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorsus, reque ductu defertur ad stomachum. Itemque sextuplo plus, sæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ & amaræ saburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hospitium illius fellis esse non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro sui generatione obtinere, nec hospitari inter hepar & stomachum, absque lethali noxa, confusione plena. Sin verò sit fel, & productum ipsius stomachi: jam stomachus fellificationem ab hepate furatus est. Jamque alio hospitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocus secum cruor paratur. Aut certè nulla bilis est de essentiali composito cruoris. Fortassis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejicitur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo necessario, nec bilis erit, nec fel. *Atqui nondum de alia bile cruoris constat. Injurium est ergo cruori hujusque innatæ bili, si qua esset, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principiis, aut officinis biliosis est paratum.* Imò exin par Jus, & licentia est, quicquid biliosum suspicatur, comparari in essentia, colore, sapore, & efficiente, huic excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliisque nauseis, itemque illi, quod in cholera tam sursum, quam deorsum, atque in solutivis, continua fabrica expellitur. *Adeoque jam exhinc liquet, antesignanos bilis Inventores, temerario & consulto ausu, introduxisse bilem, pro cruoris elementali appositione (quam compositionem vocant,) falsoque asseruere illum flavum & amarum evomitum, esse fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & constitutione cruoris.* Etenim quam incertus & stupidus est finis, genitor, separator, missor, ductor, via, & canalis, quibus ista bilis ab hepate ad stomachum, retrogrado motu delegaretur? Nisi malint stulta horum esse obsequia, & necessitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ; verum celeri trans pontem lutumque pede præterierunt, unde anxietates ab absurdis formidabant, quasi soli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagassent, quàm quod quotidie ad

scripta

ſcripta Galeni ſuas centurias ſuper addidſſent. Neq; enim minus differt excrementum à cruore, quàm cadaver ſuis, ab homine. Nã cadaver vixit quandoque; excrementum autem iſtud nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem jam probatum. Sin bilis quoque alibi, quàm in Jecore fiat, ex ſuppoſito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multoque minus, ab illius (excrementi ſcilicet) eſſentia, probabilis erit bilis eſſentia. Quod ſi vero bilis, aliquo pede, in familiam excrementi originaliter intraverit, jam eo ipſo, erit humor alienus à bile; quam nihilominus ſeriâ intentione, per naturam noſtram intendi, patrari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem neceſſitarem commonitæ. Saltem intelligere nemo ſanæ mentis poteſt, cur venæ ſtomachi (quas nullum prorſus unquam chylum ſorbere poſſe, demonſtravi alibi allicient ad ſe, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, ſerio ſemel averſata ſunt. Cur videlicet tam flagitioſa farcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad ſtomachum; qui cordis ſenſum, nobilitates, paſſiones, atque teneritudinem poſſidet. Inverſo ſanè, confuſoque rerum ordine, ſordes, ad cordis rhytmos exprimens, viſcus, detruderentur, ſi aliunde, ut exotici adoptarentur. Quis ille amens ac devius, ductor, qui talia ad ſtomachum detrudat? Ceſſat enim jam terminus bilis, dum reliquiæ heſternæ cœnæ ſupponuntur malè digeſtæ, & non maſticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa ſunt, quod multa bilis efflueret in ſtomachum, quoties hujus aliquod notabile adeſt vitium. Poſt liberalem enim turgidamque cœnam, pro-ut & febrilem acceſſum, adſunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidoroſus, nauſea, pondus, vertigo, &c. Quapropter iſta, & à ſimili orta matre, facile credendum. Adeò (quod in titulo promiſi) non ſit niſi mentitus bilis vomitus quo bilem creduliter perſuaſerunt primi humorum inventores.

13. Ajunt quoque, & bilem ideo è folliculo fellis, ad ſtomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id ſtabilitum, quodque ſordes retrogrado pulſu repetantur ad ſtomachum, dicant Philoſophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem; ſed tantum fertur ad objecta comeſtibia, unde alimentum ſibi ſperat natura. Non autem fertur promiſcue in quælibet. Sic nec appetit natura, quod ſemel ut reprobum excreviſſet. Sciens, non quidlibet è quolibet fieri poſſe. Nec ideo ſperat, vel ſpectat ab excremento alimentum. Quod nec ideo appetit, nec allicit ad ſe. Atque utinam id Scholæ conſideraſſent, ante bilis temerariam doctrinam. Concedo quidem, per inordinationes ſubinde ſequi inordinata, confuſaque obſequia. At non proin admittam, è parvo fellis felliculo, ſextuplum depromi pro vomitu, ut neq; temere quicquam ad ſtomachum trahi: cum ipſummet fel ſit viſcus nobile, & vitale; prout alibi.

14. Quapropter ſubinde curioſius tentando, inſpexi cyſtidem fellis: nullumque tamen meatum ſupernè patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto ſuppono in Jure. Quare etiam cenſui, fel non fieri ab hepate; ſed in propria capſa, de puro ſanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Archeo. Saltem ſi inſenſilis aliquis porus ſit, qui ab hepate bilem inſpiraret (quod non) in capſam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet ejiciendo, quam intrando felli? Siquidem nullus à tot ſeculis introitus adhuc, per oculum, luſtrari potuit. Nonne & hinc pervia eſt confirmatio, quod fellis orificium, in inteſtinum jejunum, tendat duntaxat ad inſpirationem ſui fermenti, vitalis, & neceſſatii?

15. Fel namque in Tertiana, nunquam ſufficeret tingendæ urinæ, alvi ſcoriis, alimoniæ quoque quotidianæ, quamque pro cruoris ſubſiſtentia requirunt. Inſuper ut nec pro abundantia, quam alternis diebus, ſubter initia acceſſum evomunt, etiam ſobrii. Nonne enim ex hinc didiciſſe debuiſſent, quod quicquid bilem vocant, ſit merum excrementum, ex conſtitutione morboſa procreatum? & quod ſic eſt procreatum; non poſſe ſtabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum

judicandi quaternarii neceſſitates, pro cruoris integritate, & appoſitione, loco compoſitionis? Simulatque enim ructus acidi redduntur ſtomacho, ceſſat infauſti illius, & amari recrementi præſentia in ſtomacho, ex chylo deturpato. Abeuntque ex tum idcirco ructus nidoroſi. Bilis ergo ficta eſt in ſtomacho, per quam, bilem hepatis, æquè fictam, ſtabilire originaliter contendunt Scholæ, oritur ab inordinatione ſtomachi; non autem ab intentione naturæ, pro cruoris conſtitutione. Tota ergo eſt excrementum, maleque quadrat alteri bili, fictæ in cruoris compoſitione. Quippe quæ nunquam probabitur intra naturæ limites, cum ejus nulla præſentiæ premat neceſſitudo. Fel enim, viſcus eſt vitale, ac ſumneceſſarium. Quapropter nec temere ſynonymum humori, aut excremento eſt annumerandum, ut neque pro parte cruoris cenſendum.

16. Etenim elementa ſe invicem deſtruere & vorare repetitim, ajunt. In probatione autem defecere hactenus. Solum autem allegant ignem artificialem, quem putant aquam & aerem in ſe convertere, quoties non cernuntur ea amplius. Sed deficiunt in theſi propria. Nam docent ignem, aquam in ſe, & non in aerem convertere. Stultaque eſſet ignis actio, quæ non pro ſe, ſed pro aere laboraret. Imò licet aqua ignem extinguat: nunquam viſum tamen, quod è converſo ignis fieret aqua. Sat enim putarunt, ſtatuiſſe, nec probaſſe ſuas theſes. Inter humores autem, quem igni aſſimilatum volunt, aquam oſtendunt, non aerem, mordacem, ut neque ſalem amaram, ſed modeſtè ſalſam: Quamque alibi vocant cruoris ſerum: deſumto ab aquea parte, lactis etymo. Vocant inquam bilem igni reſpondentem. Jubent nempe, elementa ſuis parere debere ſomniis. Etenim Scholæ, interrogatæ ſerio, ajunt, bilem eſſe humorem merè igneum, ac felleum; eò quod componatur actualiter à prædominante igne. Ego verò ſilens ad has nugas, ſtupeo, dum innatans cruori aqueum ſerum aſpicio.

17. Addunt quoque; Ignem verum in bile ſupprimi, tanquam à forma mixti larvatum, ac frænatum. At credat qui volet, quod forma bilis, ex mero ignis dominio ſuſcepta, ut igneos elementi effectus in nobis proferret, coerceret ita ſui productum, in quo actualiter lateret, ut actu prorſus frigeret, & ſeroſum ſit ens, ac merè aqueum.

18. Reor ideo, atque ſcio, ſi tantillus ignis actualis eſſet in miſto, quod ſtatim ab adjunctis ſuppreſſus periret. Imò ſi nihilominus vi heteroclita perſiſteret ſoſpes ignis: ſaltem nequicquam veneraret formam aut corpus illius miſti, quin abſque reflexione, aut conniventia, totum cremaret & abſumeret pro ſui indole. Itaque vel ignis ceſſaret, vel miſtum neceſſariò periret, nec poſſet forma bilis alterutrum impedire. Etenim hactenus viſum non fuit, quod artifex, qui vitrum, teſtas, lateres, aurichalcum, &c. per ignem parat, queat uſquam aut unquam ignem terræ, aquæ, & aeri copulare, ut inde ens aliquod miſtum conſtituat, multoque minus, quod ignem cœlo defluum alliciat, aeri connexerit, aquæ & terræ. Mirum itaque, quod in adynato, tota vis Medica baſin ſtabiliat hactenus. Tantoque mirabilius, quod ad ſurda hu-

hujusmodi ſomnia, totus mundus velut ſopore ſtertuerit, cunctosque credulitate dementarit. Tantoque mirabilius; quod crediderint ignem ſub aliis elementis in miſtionibus ſuppreſſum, adhuc nihilominus perſiſtere incolumem. Ubi tamen ſat norunt, & animadverterunt, omnem mox ignem, quoties à comburendo ceſſat, vel aquæ jungitur, ſtatim perire, & in nihilum redigi. Etenim ſi ſpiritum vitalem, ſive auram ætheream, loco ignis attuliſſent, venia dignæ videri poſſent Scholæ: Sed maluerunt in Epimenidis ſomnio dementare, quam humorem, igni parem, non reperiſſe. Ut juxta concepta mendacia, humorum exſurgeret quaternarius.

19. Pro aere enim, privilegiatum finxere humorem, qui non eſſet excrementitius, more duorum ſociorum. Ideoque hos ſubinde nutrientes, plerumque tamen ſuperfluos, ſi non etiam ſcorias appellant.

20. Utiles verò, potiſſimum eo nomine: non quidem quaſi alant partes ſpermaticas, præter theeas cyſtidis fellis, & Splenis. (At miſerima ſaltem membra, quæ ſolis paſci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio.) Utilitatem autem bilis notant ridiculam, quod anum ſtimulet, atque urinam. Cum interim pallidæ urinæ, ſint incontinentiores tinctis. Imò alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas ſordes) ſat eſt laxa ordinario Atqui cum tres humores, qui cruori ineſſe finguntur, non differant à ſeipſis rejectis, niſi ſola ſuperfluitatis infamia: non poſſet non ipſum radicale nutriri per excrementa: ſi utraque bilis, & pituita, eſſent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) ſupputetur quodammodo. Alterno ſaltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam conſumtionem, quam dicunt alendo neceſſariam. Imò clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt ſola cyſtidis fellis obſtructione. Adeo ut tum lotium ſit nil, niſi merum fel, totusque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellea. Quæ cum nil putentur, præter bilem non amplius per alvum ejectam. Cernitur hinc, plus triplo ſaltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus ſimul aliis connexi. Malè memores, quod ſextuplo plus tincturæ, per urinam ſolam Icteritiam recedat, quam alioqui in ſano, alvus & urina adunt ſimul. Unde ſaltem ſequitur, Icterum non ſolam eſſe fellis obſtructionem, quam putant. Clauſo enim fellis orificio, ſtatim fel totum cruorem (ajunt) quantitate ſuperat. Nec enim porracea aut æruginoſa (qualis è ſtomacho frequens prodit) in Ictero, valde crebra eſt.

21. Pituitam porrò, cum cruore, per venas ferri ajunt, & tandem in cruorem mutari. Adeo, ut tam in venis, quàm in hepate, conſtituant propriam cruoris officinam, atque efficiens promiſcuum. At ſaltem humorum deficit quaternarius, ſi flava bilis non differat ab atra, niſi ſola inſpiſſatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, niſi tepore ac fotu. Non enim caro toſta, à cruda ſolet diſtingui ſpecie: Quare nec pituita à cruore diſſentiret, niſi ſola maturitate, ut poma immatura à maturis.

22. At nunquam potuere pituitam in venis oſtendere, niſi fibras, quæ ſe à venæſectione, in aqua tepida, ſecernunt: Adeoque nec ante mortem cruoris eſſe, aut videri incipiunt. Quamdiu enim ſanguis eſt alendis partibus utilis, ejus pars ſolidior à reliquo corpore ſui erat indiſtincta. Quia erat compoſi-

rum verum & integrale. Id enim in naturæ systemate utrobique obvium. Nam cum natura agat ob fines, Authori suo notos: semper una pars suscipit promtius Archei impressiones, quàm altera. Finis enim cruoris fuit, solidorum nutritio. Ideoque soliditatis gradus paulatim anhelat, & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte sui maturiore, magisque spermatica, albas fibras, atque desiderati coaguli homogenei initia assumit, quas prius in Mesenterii venis non habebat, ut patet in dysentericis. Est nimirum cruoris pars optima, & perfectissima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque solidiori ac spermaticæ constitutioni affinem scio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, senii, atq; defectuum filiam nominant, etiam in puero, juvene, ac viro.

23. Dissentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione nil nisi mucum, meras sordes, & scorias, spectanda offerunt: qualis sæpè per vomitum & sedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim sæpè abrasum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocunque vitio excreatur, pituita sunt mera Scholarum. Quæ scilicet, per ultimæ digestionis errores, parantur sordes, à causis morbificis. Estque tanta Scholarum hebetudo, ut cum suo Galeno damnent cibum nervorum, membranarum, tendinum, &c. eò quod putent pituitæ esse matres. Nec attendant, quod partes similares, ac primæ constitutionis sint spermaticæ naturæ: easque indistincta prorsus confusione, vocant pituitosas. Nesciæ, aut saltem immemores, quod proximè nutriamur iisdem, quibus constamus. Adeoque si partes homogeneæ, similares, ac primæ constitutionis damnentur ab humoristis, tanquam pituitosæ, alterutrum sanè necesse est: vel Scholas nescire, pituitam, ab humore secundario atque spermatico distinguere: vel planè nullam esse in cruore penitus pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratæ sunt, esse initium, ac fundamentum secundarii, & proximi alimenti solidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis supponitur, dicendũ cum præteritorum sæculorum admiratione, & crassa ignorantia.

UROMANTIA VETERUM.

CAPUT IV.

1. *Vrinarum divisio.*
2. *Paracelsi non inepta observatio.*
3. *Authoris scopus.*
4. *Erratum hactenus in judicio, de lotii circulo.*
5. *Vnde circulus in urina?*
6. *Sententia Galeni ludicra.*
7. *Probatur non inesse fel lotio.*
8. *Scholarum incogitantia.*
9. *Quid urinæ flavedo indicet?*
10. *Nil bilis, aut fellis inesse lotio.*
11. *Triplex in hoc error.*
12. *Petitio principii.*
13. *Non rapi bilem è lotio, ad cerebrum.*
14. *Aliquot absurda comitantia.*
15. *Ab Anatome.*
16. *Ab Ictero.*
17. *Quid fundamentaliter designent urinæ aquea, repente post tinctas, in febribus.*
18. *Vrinæ prognoses hactenus fuisse mera somnia.*
19. *Deficit canalis.*
20. *Sub motuum divisione.*
21. *Nubecula urinæ, an designet pituitam?*
22. *Cuncta in nobis coquuntur unico fine, nempe ut alant.*
23. *Cur Spleni duplex fermentum?*
24. *Quid sit illud, quod Splen quandoque in stomachum eructat?*
25. *Sublata causa, non tolli quemlibet effectum.*
26. *Quid dicat urina confusa?*
27. *Vnde cruditas in lotio*
28. *Cur stranguria vix sanetur in sedibus.*
29. *Vnde sedimen bolare.*

30. *Er-*

30. *Errores circa contenta, tam propria, quam aliena, alibi de Duelech.*

31. *Nova adhuc methodus judicandi lotium ex pondere.*

ENimvero Scholæ, pro lotii ariolatione præsupponunt materiam dilutam, sive aqueam: Ex hujus opposito, crassam, ac dein mediocrem. Itemque confusas, turbulentas, opacas, prout etiam claras, atque perspicuas. Confusarum autem quædam, per calefactionem redeunt in pristinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique semel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, considerant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & crasso: itemque ab aqueo pellucido, in subnigrum usque. Tertio, speculantur contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viscida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel sidentia libera. Propria verò sunt, quæ fere ordinario, ex confusis præcipitantur, vel perspicuis innatant, in superficie, paulo subter eam, in medio, circa fundum, vel ipsi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulsa. Quarto, considerant sputnam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum.

2. At Paracelsus, urinæ corpus insuper distinguit in urinam cruoris, potus, & mistam. Cruoris, dicit, si pridie vesperi, & noctu, micturiens mane, nondum biberit. Urina autem potus sit, qu- à multo & holigophoro potu est collecta. Mistam quoque vocat, sobriorum, sive temperatorum. Porrò quod de urina Alcolita, & tartarea fingit, Tractatu de Tartaris manifestabitur.

3. Inprimis protestor, me non contendere uspiam quæ bene ab avis scripta sunt, recensere, multoque minus castigare, nec præcepta de urinæ judiciis tractare, nec aliorum inventa explicare, nec Apologum agere. Sed tantum detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex fictis humoribus oriundos, nec juniores posthac abducantur, juxta somniorum credulitates. Primo ergo recensebo errores de circulo urinæ; dein commissos in coloribus; tertio, qui in eo remate contingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui in coagulationum, sive contentorum judiciis obvenere. Unde quilibet facile intelliget, judicia, & prognoses urinæ hactenus stetisse absque judicio, & fundamento. Miras scilicet Gordonii impostura, ignaro popello, sub falso haruspicis titulo venundatas.

4. Inprimis ergo in circulo urinæ cespitatum est, cum hactenus nescitum sit, quare sæpius circulus sit alterius coloris, quam corpus lotii residuum. Putatum nimirum, circulum à reliquo urinæ corpore separari, velut pinguius ab aquoso, vel tanquam colostrum à lacte, cui innatat. Interim quanquam agitata urina, extemplo tamen idem circulus, qui erat ante, apparet, ne quicquam de circulo ulterius, extra suppositos terminos, indagatum est. Vident quidem, sæpe rubicundiorem circulum, magisque saturatum, quam color sit in residuo urinæ corpore: imò rubicundiorem, magisque intensam flavedinem plerumque carere circulo, distincto ab urinæ colore: Ne quicquam tamen indagarunt, unde circuli & urinæ ista esset varietas.

5. Attamen nec proinde circulus est color, falso quidam apparens, falsaque sui specie oculos illudens. Neque enim alioqui posset subflava urina rubicundiorem, magisque intensum colorem edere, per nudam sui reflexionem; sed potius subflavo pallidiorem pingeret, si circuli colos tantum esset apparens à reflexione. Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotii, pendet revera ex ipsomet corpore lotii. Adeoque circulus solus totam consistentiam, colorem, & lotii transparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet insigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, si dein ejus infusionem lateraliter inspexeris, rubeum totum in sui corpore est; sed habet circulum lazureum, utcunque decoctum, vel infusum istud maceratum, pro lubitu commoveris turbide. Apparet nempe sic rubeus color cruoris, lazureus trans venam inspectus. Ita quoque cæruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazureus est quidem; sed

multiplicatus nigricat magis, & ex obscuro rubescit, quia tam cæruleus quam flavus, magis ad album tendunt, quam rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro visus. Eodem modo, in corpore lotii, rubeus color, simpliciter talis, qualis in circulo apparet: qui refractus, ex transverso urinæ, non ita in circulo citrinus est. Circulus itaque ex coloris verus index, in transparentibus; in opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet.

6. Quantum vero ad lotii colorem attinet, Scholæ ajunt, urinam aqueam, tenuem, pallidã, esse signum deficientis digestionis, prout flavedine manifesta tinctam, bonæ digestionis indicem. Galeni est. A media nocte reddo lotium, quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad somnum redeo. Ac post duas tresve horas abinde experrectus, iterum mejo, & urinam debito saturatã colore reperio. Unde conjicio, absolutam digestionem, & flavam bilem felleam, lotio jam affusam. *Hæc Scholarum moderna etiam doctrina est.*

7. Ego tamen adhuc dubito, an lotii flavedo uni semper tribuatur causæ: cum inconstanter, nunc digestioni peractæ, nunc vero mistæ tribuant flavæ bili. At ne errent, utrumque junxere. Ego itaque cum neminẽ reperirem, qui se in hoc distinxerit, utrumq; explicare cogor. Etenim urina febricitantis flavior, quam bene valentis: hujus tamen digestio longè est vegetior, quod extra controversiam est. Ergo sola urinæ flavedo, absque encoremate laudabili, fallax digestionis bonæ signum esto. Deinde, si unica saltem fellis gutta in duabus libris lotii fuerit, tota amaricat: atqui urina etiam citrinans, & crocea nunquam est amara: ergo non recipit fel sibi admistum, nec ejus tinctura est ex felle.

8. Equidem si Scholæ, per sapores, de rebus judicant: cur tam parum solicitæ, quod nunquã id de urinis tentarint? An enim sola sufficit flavedo, ut fel in urina judicetur? Vel an Medico decentius est, falsa docere, & asserere mendacia, in perniciem ægri, quam propriam urinam semel degustasse? cum nec quidem saturatissima urina lcteri, quicquam amaroris præferat. Fatus ergo deregit justum Scholarum errorem.

9. Saltem ex verbis harum indubium est, quin lotio tinctura sub finem digestionis addatur. Quod si ita sit, cur exin saltem non agnoverunt; flavedinem lotii non à bile, aut felle; sed aliunde, advenire? Quia si bilis in sanguificando fieret, unà cum cruore, & urina, & ab initio simul urinæ connata, & inspersa, urinam tingeret: nec bilis esset ultimum constitutum in Jecore, si esset pars cruoris constitutiva, ejusque superfluum confestim emungeretur cum urina, nec separatum sibi ad tempus faceret hospitium. Aut si id ratum sit, deberet saltem istud hospitium nominari, & per anatomen occurrere, ac inveniri. Sed cum flavedo, in lotio Galeni, sit posterior lotii corpore, denotatur locus ultimi Ilei, ubi cum jam cremor incipit stercorescere, aliquid stercoris liquidi inde trahitur, per venas Mesenterii, in fine Ilei, quod lotio inspergitur ad suos fines (prout ante de febribus, & alibi de Lithiasi) utile.

10. *Quod autem flavedo lotii sit stercoris illius liquidi, & nullatenus fellis;* nedum gustus lotii; sed & distillatio, manifestè comprobant. Siquidem fætor illius emergit distillando. Quorsum autem stercus liquidum conveniat lotio, locis citatis docetur. Sufficit modo, quod vel tenuiter disrupto felle, avis, aut piscis, utcunque optimè eluatur; attamen amaror remaneat. Itaque si tantillum fellis inesset urinæ, vel latici, qui cruori innatat extravenato, inexcusabilis essent amaroris. Sed consequens est falsum; Ergo & Antecedens.

11. Itaque tripliciter in hoc errarunt Scholæ. Primo, dum flavum & liquidum stercus, lotio mistum ignorantes, bilem putant.

12. 2. Quia ex flavedine sola, & subscribendi assuetudine, bilem conjecere. Quasi nil croceum, quod non etiam in nobis esse debeat felleum. Probant nimirum idem per seipsum. Bilem nempe in natura, eo quod sit manifesta in lotio. Et iterum; Quod flavet in lotio, id debere esse bilem, Eo quod nil secus, quam flava bilis, flavi esset coloris penes nos. Tertio tandem. Nam errante judicio, de colore ordinario, adeoque de ipso urinæ contento, necesse est, ruant proguoses de urina, quotquot coloribus &

con-

contentis inniſæ ſunt hactenus. At ſaltem, cum jam conſtet, urinæ flavedinem non eſſe bilem, ſed excrementum ſtercoreum: non mirum, & in ſtomacho aliud flavum, quod etiam ſit amarum excrementum, alio longè, & proprio ſibi errore fermenti gigni, quod proinde non debeat eſſe de familia fellis.

13. Porrò, cum in febribus flavæ urinæ repente palleſcant, deſigneturque delirium futurum: idque à Scholis ſit interpretatum fieri, quatenus bilis rapitur in cerebrum. Elenchus eſt non cauſæ in cauſam. Sufficit namque demonſtratum jam, iſtud delirium non naſci ex bile, rapta in cerebrum; ſed quia ſtercus liquidum, quod cum urina ire erat ſolitum, jam detinetur in Hypochondrio: nec lotio, pro ſolito, admiſcetur. Ideo delirium ex illa ſede, unde amentiæ omnes originem deſumunt: ut ſuo Tractatu doceo. E enim & hoc ſolo titulo, quædam dementiæ nuncupantur ideo *Hypochondriacæ*.

14. *Alioquin enim, quis eſſet ille raptor bilis*, qui hanc in cerebrum meram, & à cruore venarum, per quas deferretur, vel à lotio ſeparatam duceret? Quorſum enim raperet illam, cum nil abſque objecto, ſaltem apparenter bono, fiat? quomodo per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore ſepararetur: ſiquidem cruori extravenato, non ſupernatat putata bilis, niſi mortuo, & coagulato prius cruore? *qui tamen nunquam in venis*, (ne quidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri ſinum tandem, iſta bilis urinacea effunderetur, in quò feſtinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere ſolitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipſamet materia morboſa ſponte adſcendet ad cerebrum, eritque motrix ſui ipſius? Tunc ſaltem præter immenſas abſurditates, neceſſe foret, febrim ejusmodi omnem conſiſtere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hactenus eſt ſuſpicatus. At cujus finis ergo febris (quam putant merum accidens) bilem ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantem, nunc tandem in caput relegaſſe? Quidve, ſi vaga in venis fluctitet, à cruore ſeparata, ſurſumque ſponte ſcanderit, cur potius non proſcribitur foras, via ſolita? An jam natura humana, contra univerſalem niſum rerum, ſui internecionem procurabit? An ejusmodi demum furor aptus erit ſequeſtrandæ bili, quæ non niſi ſedato vigore eſſet ſeparabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò ac ſponte ſeſe ſeparet, & ad caput conſcendet?

15. Quo tandem utre latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in ſinubus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique ſtatim eſſet lethalis; felque deliris naribus ſtillaret. Denique ſi poſt flavas urinæ aquoſæ, in febribus, deliria tuta, cum riſu edant. At certè juxta Hippocratem, tum hujusmodi deliria non ex felle erunt. Adeoque nec urina, colore flavo jam ſpoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem deponat. Siquidem deliria cum riſu, bilem omnem excludunt.

16. *In Ictero ipſum tandem cerebrum flavet. Quid ſi ex bile eſt Icterus*, cur eſt ſine delirio? ſine viſcerum cunctorum erysipelate? Sin verò non fel ipſum; ſed ejus (inconſideratum ſubterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrium concitet: cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere?

17. Ergo aquoſa urina poſt flavas, in febribus denotat tincturam urinæ, ſive ſtercus liquidum, (*liquor eſt ciborum in Inteſtinis, immediatè, antequam ſtercoreſcant*) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulſans, denotat amentiam futuram juxta Hippocratem. Quatenus ſtercus liquidum, non rite purgatum, tumultuatur in hypochondriis.

18. Mera ergo ſunt ſomnia, quæ de urinæ colore hactenus, tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & obſervantia didicere, quæ ſe ſolent mutuo conſequi. Delirium nempe in febri, à lotio claro, poſt flavum. Rectè quidem, ſi in nuda hæſiſſent obſervantia; ſed cum ad cauſas deventum, illasque juxta ritum theorematum, fictorumque principiorum juſſum, diſpoſuerunt, temere ſibi invicem hactenus ſubſcripſerunt omnes. Nulla eſt namque in natura bilis, nullum unquam

fel in urina: multoque minus, quod inde separetur, atque feratur ad caput. Nulla bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in natura. Nec fel bilis est; sed ipse liquor fellis viscus est vitale, magni momenti, cui cum rene & cerebro nil commune intercedit. Nec est via ulla, nec apta societas fellis cum lotio. Nec ad fel attinet, sive urina sit aquosa, sive flava & spissa.

19. Cystis fellis venam non habet ad caput. Sin velint per cavam venam fel ferri, quomodo fel non permisceret se cruori? cruor febrientium totus non esset amarus? quo canali ergo, ad caput festinabit? Quis ductor fel ad caput ducet? quis separabit à cruore, ut in itinere non detineatur? Quorsum natura moliretur ejusmodi impertinentias? quomodo cruor manebit ab exotico felle citra contagium?

20. Ascensus iste aut erit motus spontaneus, aut missio, aut tractus. Somnians sic olim anus, dixit ante, & Scholæ eam sunt secutæ. Nam si bilis fellea scandat proprio motu, jam erit cuivis homini delirium continuum. Sed quorsum vena cava fel ad cerebrum miserit? An sic febrim curaverit? An ardorem minuet? At certè concluſa manet materia febrilis, sive ex lotio bilis, sive è folliculo fel rapiatur in cerebrum, sive non. Quorsum etiam cerebrum bilem ad se alliceret, succo vivido, & longè meliori, ac propinquiore madens? Idque etiam cum destinatione hepatis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve, saltem citra electionem, finem atque destinationem Archei. An ergo bilis, à reliquorum trium conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc trahitur? Sanè, cerebrum sic jam ante, & non post bilis adventum dementabat, nec opus habebat bile ad delirandum. Demum cur urina aquosa potius delirium arguit, in febri continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiasi? quam in vitiata stomachi coctione? nisi quia mors est in hypochondrio, ubi febris etiam tum? Vanum est ergo, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum.

21. Cæterum cum jam nubecula in urinis apparet, confestim Medicus conclamat, & quasi ipse vicisset, inquit, Scholarum suffragio, & observantia, quod humor morbificus sit concoctus; quodque tum tuto sit purgandus deinceps.

22. Dicam primum, quid ista sit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis nil præter mera ludibria contineri. Est nimirum ista nubecula signum digestionis stomachi; non autem materiæ morbificæ. Digestionis autem signum esto; quod fermenta stomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, concluſa, &c. Unde vires recuperatum iri, est in spe. Alioqui materia, quam dicunt morbificam, non intentatur coqui unquam. Quia natura non intendit coquere, nec coquit quicquam, nisi univoco fine & modo, ut scilicet in suum alimentum redigat, & non alio fine; sed fermenta (quorum interest, res transmutare duntaxat) jam restituta, digestionis hospitiis subigent materiam morbi, subter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt. Etenim docui de digestionibus, aciditatem in stomacho non esse ex ponticitate assumtorum; sed ex ipso specifico stomachi fermento acido. Atqui, prout acido est proprium, coagulare lactea: idcirco de cremore stomachi, non potest tam exactè, quidque in se est lacteum, separari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat.

23. Ergo nubecula signum est fermenti reducis in stomachum. Nec enim istud encorema est de natura, aut materia febrili: neque eandem accusat, vel excusat. Nec demum ista nubecula signum est fermenti proprii fellis, (hoc nempe non est acidum; sed falsum, ac de gustu spiritus vitalis, prout alibi de vita longa) sed lienaris fermenti: quod nimirum Lien spirat in stomachum, cujus tutelam suscepit. Ideo namque in quartana sæpè ista nubecula apparet, iterumque sæpè disparet. Dum appetitus, ac digestio restituuntur, iterumque secedunt, perstite interim semper eadem quartana. Alioqui si ista nubecula significaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem: certè, constans perseveraret semel nata; cum materia semel cocta, regulariter iterum non reincrudetur. Ergo pro suo œconomia, propriaque visceris digestione, Splen, vitale fermentum, ex insito sibi, genialique spiritu obtinuit. Ideò namque de proprie-

tate,

tate, odore, gustuque spiritus vitalis est. Qui cum sit salinus & balsamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam subigere & vincere. Sed visceri huic data est cura stomachi, digestionique ejus hactenus præsidet: Ideoque ad hoc, jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod nisi in stomachum debita inspiretur dosi, oriuntur inappetentiæ, cruditates, imò & ipse boulimus.

24. Itaque si hoc tutelæ stomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet: fiunt cruentæ, & atræ excreationes in stomachum, quas Scholæ censuerunt atram bilem. Cum alioqui non sit nisi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarii, ab ipso Splene.

25. Ergo acidum stomachi, etsi sit causa nubeculæ, totusque cremor acidus, in salsum ordinario, subter fellis dominium convertatur, (ut de digestionibus alibi) perstat tamen nubecula, ab acido genita. Cujus ergo notandum, quod ablata causa, tollatur effectus de futuro; non autem de præterito. Quia effectus de præterito est productum, jam per se substans: sæpe quoque non amplius comitantia priorum causarum opus habens. Id quod nunquam hactenus in Scholis fuit consideratum, ut neque distinctum.

26. Sæpè ergo urina confusa mejitur à calculosis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia verò, etsi clara, mox sponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejusque minus, si semel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellei defectum indicat. Quippe designatur, quod tantillus tepor acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura, Sole dulcescunt.

27. Quoties etiam fermentum folliculi, sive visceris fellis, pessundat stomachi fermentum, atq; pylorum vitiat, toties digestionis cruditas, adeoque & lotium, absque nubecula est. In stomacho etiam est subinde amaror, ab errante digestione, ejusmodi recrementum parturiente.

28. Sin autem illius visceris fermentum subplantatur, est urinæ sedimen crassum, & album, nec unquam absque stranguria: quæ ideo in senibus difficilis curatu. Aciditas autem ista lotii, in stranguriis, quanquam non sit gustui manifesta: quantulacunque tamen, sufficit ad præfatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cereviſiæ, ponticitatem suæ cereviſiæ imperceptibiliter adhuc perticipante.

29. Dum autem hepatis fermentum nimium superat stomachi, & fellis activitates: sedimen bolare, in urina turbida, & fulva. Quasi optaret sanguificari, quod isti destinationi est ineptum. Rubeum autem sedimen in urina flava, quodque per ignis calorem facile liquescit, denotat fermentum hepatis peregrino impedimento exasperari. Quæ fermentorum historia, Tractatu de digestionibus conscribitur.

30. Sunt & postremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum; quos Tractatu de Lithiasi ex professo expendi.

31. Tuta est interim methodus, examinandi urinas per pondus. Uncia nimirum, pendeat 600. grana. Vas autem vitreum habui, anguſti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pluvia, pendente insuper grana 4670. Inventa est urina senis, pendere eodē vase, 4720. grana. Sive superare pondus aquæ pluviæ, 50. granis. Urina autem mulieris sanæ, ætatis, annorum 55. pependit 4745 grana. Urina juvenis sani, annorum 19. pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abstemii à potu, pependit 4800 grana. Juvenis 36. annorum, tertianam tolerantis cum tussi, pependit 4763. grana. Præfatus autem juvenis 19. annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat: pependit autem urina ejus 4848. grana. Quod fuit 82. granis amplius, quàm dum sanus esset. Virgo, cordis palpitationem passa, minxit instar aquæ pluviæ, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluviæ. Urina tepens, semper seipsa frigida, paucis granis levior, ut & extensior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto urinam dimetiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Estque longè facilior methodus, quàm quæ ponderando integrum hominem, in Aphorismos est redacta. Ego semper circa morbi essentias, remedia & applicationes, sive in sanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi, odi etiam prognosin, quæ prædictionem &

præscientiam divinationibus esset familiaris. Mage gavisus ægrum sanare, quàm multa amphibologicè prædixisse.

ICTERUM, NON A BILE FLAVA.

CAPUT V.

1. *Suppositio Scholarum hoc casu.*
2. *Responsio apposita.*
3. *Subterfugium ordinarium atque ridiculum.*
4. *Aliud subterfugium.*
5. *Per Anatomen docetur Ictèri causa.*
6. *Implicant sibi Scholæ.*
7. *Ab impertinenti.*
8. *Duplex in Ictero vitium.*
9. *Oblivio Scholarum.*
10. *Absurda ad causam Ictèri humoristarum.*
11. *Quatuor Absurda.*
12. *Quod oris amaror non arguat bilem.*
13. *Ictèrum non ab obstructo felle.*
14. *In Ictèro semper aliquod virus.*
15. *Colores, si inordinati, in excremento, non fieri à causis ordinatis in natura.*
16. *Probatur, à remediis propriis.*
17. *A juvantibus & nocentibus non desumi indicationes curativas.*
18. *Causa adæquata Ictèri.*
19. *Ictèrum non nasci, nisi à causis univocis.*
20. *Non sanari Ictèrum per flava remedia, ut talia.*
21. *Historia in stranguria senili.*
22. *Bos illudit causas Ictèri traditas ab Humoristis, & usum radicum graminis.*
23. *Bilem non mitti ad tingenda alvi recrementa.*
24. *Pallens scoria intestini non tam accusat fellis absentiam: quàm transmutandi errorem.*
25. *Contra possibilitatem obstructi fellis in Ictèro: Propter ignoratam morbi quidditatem.*
26. *Aliud argumentum.*
27. *Tertium.*
28. *Ab impertinenti.*
29. *Ab impossibilitate tinctura.*
30. *Ab amarore.*
31. *A disproportione tingentis, & tincti.*
32. *Generatio anonymi veneni in Ictèro.*
33. *Absurda aliquot proponuntur, Humoristis considerandi serio.*
34. *Conclusio è præmissis.*
35. *Nidus Ictèri.*
36. *Error Medentum, circa bilis transitum in piscem.*

1. ANtesignanum argumentum, quo Humoristæ credunt, se ex plena necessitate confirmasse bilis flavæ exsistentiam & generationem, quodque anchoræ vicem supplet, est Ictèrus. Cujus favore, contendunt cystim fellis, in sui exitu versus jejunum Intestinum, obstipatam. Bilem ideo quotidie generatam, moxque à sui nativitate regurgitari, atque dispergi in totum corpus. Quapropter uti ordinariam: sic & necessariam bilis, sive fellis generationem, quotidianam proscriptionem, & separationem supponunt. Meatum autem fellis inferum, constipatum probant. Quia alvi excrementa sunt felle destituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium vicesies plus justo tinctum occurrit: atque indies meracius. Ergo tum vesicæ, quàm alvi excrementa, suam desumunt tincturam à felle.

2. Primo. Nondum probarunt superum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hactenus per exquisitam anatomen est repertus. Ergo vel per inferiorem, fel excrementosum quotidie intraret, vel insensibiliter. Non hoc modo, ubi tanta esset quotidiani fellis abundantia. Nec etiam priore modo, cum isthac frustra intraret, qua statim egredi deberet. Itemque si isthac ingrederetur, deberet per intestinum sursum intrare, nec sic unquam deficeret tinctura stercorum, fellea, etsi aditus inferior esset occlusus. In limine itaque hærent Humoristæ, in probanda quæstione, an sit. Ac deinde deficiunt in ductu, & separatione fellis è Jecore. Tertio. Saltem ex disproportione, facile colligere possent, se deceptos. Nam si Ictericus biberit libras octo uno die, tantundem flavissimi

lotii

lotii propemodum est redditurus, cujus saltem libræ quatuor essent meri fellis, & quo infirmiores ægri fuerint, mortique viciniores: eo urinæ in flavedine, erunt quoque intensiores; ne quicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat, quantum flavi quotidie per lotium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet tantundem fellis quotidie per alvum pellatur sanis, præcipuè quibus rarus est secessus. Quod si non: Ergo non est fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero; sed planè virus excrementosum. Et per consequens, Icterus non probat se è felle oriri. Tandem Humoristarum argumento, per suppositionem concesso, saltem eo ipso fatentur; nullam in natura bilem, ne quidem quæ unà cum cruore in virus fluctuare creditur, ex naturæ scopo, sive ob nutritionem fieri; sed semper utcunque sumatur, esse excrementitiam, & productum aliquod, quod tam sui quantitate, quam qualitate, sit præter naturam & sanguificandi scopum. Per consequens quoque, bilem nec esse de cruoris compositione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem: Id est, Bilem non esse humorem nostri constitutivum, vel partem cruoris integralem.

3. Quod si autem responderint: Bilem in Ictero quidem esse humorem morbosum, ideoque & excrementosum; non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, prius probare debuissent utriusq; bilis radicalem differentiam. Cum alioqui sola fellis obstructio sit causa Icteri in Scholis. Quæ speciem bilis mutare nequit: cum ipsa obstructio meatum; non autem bilem, aut fel respiciat. Denique, si Icteri causa sit excrementum morbosum, atque aliud longè à bile, cruoris constitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, est impertinens argumentum Scholarum: per fictum atque excrementosum, velle naturalis humoris necessitatem intrudere, atque necessariam confirmare. Quemadmodum glarealis aqua etiam non probat nutritionem ossis, aut ossificationem in poro, fracturis increscente. Uti nec pus probat carnis generationem.

4. Quid si dicant, fel non qualitate; at sola quantitate molestum in Ictero: quæso respiciant quoniam vel prima die, imò & ante manifestum Icterum, malè se habent Ictérici. Denique non sola molestat tum quantitas, ac impedit; sed & longè acrius nocet ipsa qualitas. Sunt nempe Ictérici, angustiosi, & suspiriosi; à prima die in stomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxii, velut perpetua febricula conquassati, & verè morbidi, cum pulsu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quam quantitas designatur.

5 Equidem duo cadavera icterica dissecta memini me præsente. Neutrius tamen orificium felleum erat obstipatum (curiosè namque totum perlustrabam) Sed venæ Mesenterii (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac stercoreo, scatebant. Fel nempe adesse putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, inde abundanter tingi potuissent, nisi ordine inverso, stercus liquidum atque flavum, quod infernè descendere debuisset, in Mesenterio detentum esset: atque aliud virus, à causis peregrinis, supernè natum fuisset. Est namque istud stercus liquidum, secundæ digestionis proles, rapiturque frequenter sursum: & quanquam Ictericis subinde sit oris amaror; non tamen illorum urinâ amaricat. Sed jam de bilis mentito vomitu sat explicatum, esse peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in stomacho primordialiter, & non è Jecore, repetitum fel generat. Nec est inquam stercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoscat.

6. Tristitia non raro ortum dedit Ictero. Tristitiam vero Spleni nuncupant Humoristæ, non ergo tristitia erit causa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis.

7. Stercus quoque liquidum, nedum digestivæ errore multiplicat Icterum; sed & vitio dispensativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodq; infernè purgari debebat, sursum vocatur mittiturve. Ex altera insuper parte, ipsum Icteri efficiens virus parit, domestico vitio, non secus atque obsoleta stomachi digestione, demonstravi, virus nasci,

quod per vomitum expellitur. Etenim frequenter in Ictero ani fordes pallent, ac penè albicant, eras deinde rursus flavent, iterumque mox inde pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obstructionibus sic alternatim minimè contingit: nam semel solutis, & apertis, non est recluſio, aut clausura tam facilis, vel imminens atque interpolata.

8. Duo itaque in Ictero simul concurrunt. Unum est, alienatio secundæ digestionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus esset, & in cruorem mutandus, quam qui alias naturaliter, in stercus liquidum, intra Intestina facessit. Alterum autem est alienatio distributivæ ac digestivæ stomachi. Sæpè nempe à crapula est copiosus vomitus flavus, prout & dejectio talis a poculo solutivo. Jam namque superiori capite ostensum est, in stomacho, errante digestione, tale amarum gigni, itemque & in Intestino puerorum, vitulorum, &c. Nam stomachi & intestini propria est flavedo, quæ subinde etiã à digestive errante amaricat.

9. Ubi autem cum errore digestivæ adest vitium distributivæ, Ictерus jam confluit: eo quod præter naturam, quod nascitur præter naturam, in venas & corpus dispergitur: quod alias nec nasci, nec isthac deferri debebat, sed per sua emunctoria urgeri. Quæ distributiva à Scholis hactenus est neglecta. Cujus tamen errore, varii fiunt morbi: nimirum fluxus symptomatici, apostemata, ariduræ partium, œdemata, &c. præsertim in terminis Ictерus. Stercus enim liquidum, quod naturaliter post separationem purioris chyli, alioqui circa finẽ Ilei generatur, postremo, & ante merum stercus in Colo intestino, jam præcociter, à Jejuno intestino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum istud excrementum (non tamen amarum, quale in stomacho nascitur) unde illi fas, scandendi in venas Mesenterii, nascitur. Sunt ideo excrementa alvi, coloris cinerei, orbata stercore liquido sibi naturali, & tingente flavedine.

10. 1. Scholæ etenim intelligunt fel, & bilem, esse synonyma. 2. Cystidem fellis, in Ictero clausam, qua ad duodenum Intestinum tendit. 3. Idcirco alvi fordes, debita fellis portione privatas, pallescere. 4. Fel ergo, quod per anum secedere debebat, urinæ supra proportionaliter & immoderatè commisceri, solius itineris errore. Quæ credulitatis stupiditates medendi fundamenta transverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quam inconsideratas manifestarunt temeritates.

11. Nam inprimis constat (quod alibi probavi de digestionibus) quod stercus humanum, etsi flaveat parum, aut multum, non sit amarum tamen proinde, ut neque urina ictericia. Canes enim edunt, flavum stercus infantium, quasi adhuc lactis saporem illis referat. Sin tamen guttulas alicujus fellis huic flavo stercori commisceatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque necessarium cruoris excrementum naturale. Cujus attamen generatio non intenditur à natura, sed præter vitalis naturæ instinctus, ac per accidens, morbosa est.

12. Quid si os Icterico amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flavissima non amaricat: ergo felle & bile orbata est. Os in timore mox amaricat, cum salsedine. Timor autem nil quicquam imperii super fel obtinuit, ut concepto pavore effundatur in os. Etenim si in Ictero, cystis fellis sit infernè sic clausa, ut nil bilis in duodenum fluat: ergo nec os in Ictero amarum est à felle, ab duodeno sive jejuno intestino, sursum tracto: cum non sit alia alioqui via, qua fel in os ascendere posset.

13. Sæpe etiam in Ictero, post cineritia alvi excrementa, redeunt flava: cur ergo Ictерus non desinit, si ejus causa jam desistat? Quid si in Ictero, assumto rhabarbaro, vel cholagogo alio, quicquid dejicitur, flavæ bilis testimonia dederit: cur ergo sumto cholagogo, non terminatur Ictерus, si bilis per intestina, ad Medentis nutum, delabatur?

14. Quid si exoticum fermentum, aut virus, non raro totum cruorem, & carnes ipsas, per diarrhœam, in fœtidum atque flavum liquamen transmutet, & dejiciat, quodque Scholæ bilem absque controversia dicunt: Si inquam etiam à serpentis cujusdam morsu repente quis Ictero succumbat, an proin confestim fellis folliculus claudetur? Quis potius exin non censuerit, in omni Ictero aliquod consimile virus patrans la-

rere : quod digestivam & distributivam alienet?

15. Adeoque bilem naturaliter non ab igne, ut neque à recta digestione, multoque minus à nativi caloris fœcunditate; sed vituperoso planè titulo in natura fieri. Ideoque excrementa pallescere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quam ex vitio, tam digestivæ, quam distributivæ? Infantum nempe stercus, flavius est adultorum; non tamen censentur in Scholis propterea biliosiores. Est itaque flavedo excrementi, ex propriæ putrefactionis vitio oboriens.

16. Quid si ergo Ictcrus non sit ex oppilatione fellis: nonne consequenter fellis deoppilativa erunt frustranea? Sic nempe, ut serpentes aliquot ex proprietate faciunt Ictcrum: Ita & insecta aliquot Ictcrum sanant vicissim, ut & quædam simplicia, foris alligata duntaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat; non autem, quod ejusmodi vermes, aut simplicia statim cystim fellis obstruant, aut deoppilent.

17. Meminerint ergo à juvantibus ac nocentibus, non aptè sumi indicationes curativas; sed aptius, diagnosticas, quodque alibi ex professo plenius patefeci.

18. Itaque efficiens Ictcri, est fermentum præter naturam virulentum: quod pylorum sic malè affectat, ut digestiva, simulq; distributiva alienentur. Sedetq; virus istud vel in duodeno vel longius ab Ileo communicatur. Sic subinde à serpente demorsus, confestim ab Ictcro affligitur. Non autem quod ictus ille in pelle, statim occluserit meatum fellis in jejunum intestinum.

19. Proinde Ictcrus, per appositos flores chrysanthemi, dentis leonis, aliorumque multorum similium, non raroquoq; per antidota quædam, pyloro congrua, sanatur. Quales sunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter asseres, & quæ valenter abstergunt primam corporis regionem.

20. Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcuma, lapathum acutum, &c. curant Ictcrum quatenus flava; sed illorum flavedo potius indicat destinationem sibi esse, ad detersionem veneni. Signaturæ enim produnt crasin internam rei; non autem ipsa crasis rem detegit.

21. Octogenarius quidam, & socer Medici Bruxellensis, per biennium continua stillabat stranguria. Census ideo, habere calculum in vesica. Dissecto tandem ejus cadavere, fuit repertum à calculo immune. Mox Medicus iste, se calculum soceri confregisse, oblatis saxifragis, jactitabat. At non à stranguria stillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, absque Ictcro; defectus autem Splenis stranguriam senum causat. Ut alibi probavi de digestionibus.

22. Judæi enim conqueruntur plurimum de atra bile, atque mœrore. Utuntur autem lapide, qui quandoque in felle bovis reperitur: subflavus est, & natat in aqua subinde, quinquam subinde durior & ater. At bos, non Ictcro; sed malleo perit, nec malè valet à flava bile, licet cystis fellis, calculo satis amplo sit occlusa. Denique bos continuo pastus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis usus, in apozematibus singulis, totus est ridiculus.

23. 1. Antequam ergo concedam, fel ad tingenda alvi excrementa quotidie demitti, prius constare debet, quod esset bilis in rerum natura. 2. Dein, quod humanæ sordes insigni amaritudine sint præditæ. Quod tamen alibi de digestionibus falsum probatur. 3. Constare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi sordes, non generetur naturaliter in ipso membranarum ductu, qui Intestinum dicitur: prout supra de vitulo constare feci. 4. Si ergo lotium, & stercora ordinario atque naturaliter flaveant, non tamen sint amara: ergo non à felle, aut bile. Ergo nec mirum, si errante ejusmodi efficiente naturæ, copiosior fiat ejusmodi tinctura, adeoque intensiore Ictcro, intensius quoque flavescere quotidie lotium, in Ictcritio. Nec mirum quoque, si ab errante causa efficiente, & distribuente, per totum corpus ejusmodi excrementa flava deferantur, Ictcrum, atque tandem & mortem subnasci. Etenim si in crapuloso stomacho flavedo amara fiat, ab errante digestione: idque tam extra, quam intra Ictcrum, tam in sano, quam febriente; tamque in obstructo quam patulo felle. Denique si in obstructo felle appareant lapides grumi, &c. absque Ictcro. Si in Ictcro, urina sit intensissime flava, & tingens, absque amarore, & felle: Hæcque cuncta

sub solius digestivæ errore, & distributiva peccante. Non est mirum excrementa alvi, urinusq; facultatis vitio pallere. Siquidem ejusdem facultatis, est bene valentis, parrare hoc aliquid: & male valentis, hoc aliquid facere vitiatum.

24. Tandem, pallens alvi excrementum, & urina ruforubea, in Ictero, non quidem fellis, ut neque bilis commistionem accusant; sed errores transmutando, & distribuendo commissos.

25. Nam remedia specifica Icteri, exigua præsertim quantitate (ut assolent) data, non juvarent, si sit (quod supponitur) infernum (id est unicum) fellis orificium adæquatè, atque totaliter clausum (nam quicquid non est totaliter clausum, sat patet transfluenti felli) nam emunctorium sic clausum, ut nullatenus sit expulsivum suarum superfluitatum: multo certe minus erit remedii peregrini, priusque in stomacho transmutati, attractivum, vel admissivum. Ideoque ergo planè frustraneum.

26. Denique si aliquod cystidi sit os superum (quod nullum: nam non reperitur transitus nisi inferne) illud sane aptum minimè esset, ad trahendum bilem: multoque minus in tantà copia bilis, quanta supponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per Jecur, nec tantæ dimitterentur sordes, trans ipsum fellis folliculum qui poris expers censetur superne: Adeoque non esset, unde inferus calculis obstrui posset.

27. Tum denuo hinc sequitur: Si bilis ulla esset, eaque non transmitteretur, supernè transcystim fellis: remedium quoque contra Icterum supernè in cystim labi nequeat: neque infernè pariter admitti (quippe exactè supponitur occlusum) necessariò quilibet Icterus semper erit, absque spe sanandi, quia citra remedium.

28. Tum demum aliunde patet, quod liquor fellis sit merum viscus vitale: non autem bilis, aut quotidianæ hepatis sordes. Itaq; si nondum conspicuus, nec dumque probatus meatus à jecore trans cystim sit inventus: quare ergo occluso inferno meatu, folliculi, mox totum corpus, felle regurgitaret? Siquidem hoc præsupponat tantundem fellis, prius ab hepate parati.

29. Porro si bilis flava, quam cruori extravenato putant supernatare, tam tingat excrementa alvi, quam vesicæ, eaque, bilis vix subpallide flavescat: certe illa nunquam poterit urinam Icteritiam tingere, in tam spissam atque saturatam coloris flavedinem. Cum id, propter quod unumquodq; est tale, debeat esse magis adhuc tale. Longeque abest, quod mera bilis, quam simul cum cruore sibi cognato ordinatim generari dicitis, esset coloratior, quam lotium Icterici, quod nedum non est bilis; sed vix quinquaginta seri partibus, una bilis censetur adjecta. Nec interim vix lotium Icterici, in quinquagesima parte ideo ascendit ad meræ bilis tincturam. Itaque si urina (quæ materialiter potum, sui corpore ubique, & semper repræsentat) adhuc suum colorem à felle & bile mutuet. Ipsa urinæ Icteritiæ tinctura, debet ad minimum trigecuplo, suo corpore tincturam fellis, imò & croci, superare, essetque fel spissum, instar vitelli ovorum. Quod cum non sit de natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Icteritiæ tinctura unquam esse à felle. Estque hæc argumentatio à numero, extensione, mensura, & spissitudine. Itaque deberent Scholæ retrospicere ad suas theses, de obstructione fellis: ac facile reperirent, non esse sub centesimam fellis aut bilis proportionem (etsi ponatur folliculus fellis obstructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ sola urina excernitur. Deinde, non esse cur ingravescente Ictero, quotidie lotium & habitus colos ingravescant, & augeantur, cum minor alioqui sanguificatio, fellisq; contingat indies instãte mortegeneratio.

30. Quodque magis est. Urina Icteri non est amara (quod unica saltem guttula, in apice linguæ sat lucide notari potest) esset autem felle longè amarior, si ab hoc desumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem suum perdere amarorem. Quorum utrumque æquè est absurdum. Cumque alias omnis amaror, à cæteris omnibus urinis exulet. (Absurdissimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à solo felle, sive bile, mendicare, nec lotium tamen interim ullum sit amarum) esset saltem amaror in urina Icteritia, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod est dicere. Ab exotico excremento, in se amaro (quale est subinde per vomitum, quod rejicitur tam sanis, quam ægris) non autem à bile naturali.

31. Ad mensuram cogendo Scholas Color flavus, quo unica saltẽ die lotiũ in Ictero tingitur, posset

posset tantundem stercoris saturato colore inficere, quantum quadraginta diebus per alvum ejicitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum singulo die, bilis, stercoris inficiat. Ergo obstructio fellis nequit in causa esse, cur quadragecuplo plus tincturæ & fellis generetur, si urinæ tinctura, totiusque flavities corporis spectetur simul.

32. Imò, quando cæteræ ab urditarium caterva excusari posset, per Ictérum, quotidie plus rufæ bilis (sic fæcem istam nunc per licentiam voco) trans habitum corporis dispergitur, & simul per urinam, & decuplo plus fellis quotidie sic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo saltem Scholæ docere debuissent, cur fellis detentio & obstructio multiplicet fellis generationem, si nolint unà concedere, istam ejusmodi fellis, & omnis fictæ bilis alioqui generationem esse excrementosam. Adeoque fictam esse bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, esse partim anonymi veneni, quod bilem falso credidere, delusæ per Ictérum, ac præcedentium capitum casus.

33. Indaginem itaque Ictérici veneni frustraneam censuere, cum bilem istam putarent sola quantitate abundantem, & naturalem alioqui cruoris compartem. Ah utinam examinassent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravenato supernatare ostendunt) nequeat altius tingere urinam aqueam alioqui ex sui seri natura) quam ipsamet bilis est ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria, mediocris flavedinis, atque temperata, sit tamen altius tincta, quam sit ipsa supernatans præfata bilis. Quod in Ictéro sit color quadragies plus saturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi speretur. Quodque quò morbosior, mortique vicinior Ictérus, eò urina est quoque rufa flavedine saturatior. Nec tamen sit ratio, cur plus bilis generaretur quotidie, dum ejus est minor necessitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus esset inquam ignis elementalis, quo mors est propinquior, & ignis, si quis foret, suæ præfocationi vicinior.

34. Quodque dum dicant temere, totum mel in bilem ac fel verti, in constitutione biliosa, forti, ignea, virili ac forti, quod alias in sanguineo totum fit sanguis. Adeoque & propria, invitaque confessione coactæ, non cernant, quod suæ fictæ bilis generatio procedat utrobique ab aliqua corporis virulenta indispositione, quæque tandem aucta, multo fœcundius ejusmodi lordes profert, quàm cruoris, imò quam solet paulo ante. Cum interim nulla sit ejusmodi bilis necessitas: plurima autem cruoris, in Ictéro. Non videant inde concludi, 1. Quod natura in summa sui sanitate semper erraret in suis finibus. 2. Adeoque & creator ejus errasset. 3. Quodque non cessaret, vel copiosissimum facere, dum illud maximè horret, eoque minimè opus haberet. Quod bilificatio in Scholis sit ex causa morbifica; non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis sit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, nostri constitutivis; sed excepto felle, bilem esse merum semper excrementum stercoreum: si non simul etiam defectuosum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis exstitit in natura. Fel verò est viscus præpotens, in natura liquoris primigenii, apprime vitale, & summè necessarium. Deest itaq; bilis in natura universa, ergo & pro Ictéro. Cholera autem quicquid suo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus transmutat, absque cessatione. Est tota itaque bilis inventio futilis, mendosa, & pernicioſa.

35 Nidus autem sive officina Ictéri, est à pyloro, usque ad finem duodeni.

36. *Memini enim Lucium piscem, quandoque vivum, in dorso, à capite in caudam apertum, superligatum transversim in regione stomachi, infra paucas horas fœtuisse putidum cadaver, totamque ejus carnem, quæ ante erat albissima, flavam evasisse, Vulgus Medentum rebatur, se traxisse bilem ab Ictérico.* Ego verò ratus sum, vivum piscem calore Ictérici putruisse, suamque flavedinem à corruptione mutuasse. Excrementum pelli intinctum in Ictérico, non secus, atque carnem piscis, cadaverosum virus esse. Erat namque tam putidus piscis, quod à fele sperneretur. Ego itaque virum sanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falsitate humorum, & humoristarum misera decipula, dixisse sat esto. Reliqua autem, quæ de humorum decubitu huc spectantia occurrere possent, alibi particulari Tractatu de catarrhi deliramentis ad unguem explanabo. Postremò autem quod

pro

pro atra bile, hæmorrhoides, menstrua denique, atque carcinoma uberum incusare solent. Id sane sub silentio, velut responsione indignum, & tanquam inutiles nænias sperno, in magna credulitatis proximorum commiseratione, nec non cæcitatis Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis sibi propositis, tam in sanguificando, & ad Lienẽ delabendo, quam in commigrando à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non semper, quotidie aut ubivis; sed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus alioqui malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degener esset, ac in ultimum animittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza, Tussi, Asthmate, Apnœa, Pleuritide, Odontalgia, &c. commentantur Scholæ pro pituitæ stabilimento: Id totum pro ridiculo somno paganismi demonstrabo. Tractatu de Catarrhi deliramentis, suo loco. Mihi autem nunc sat visum ostendisse, pituitam nullam in consortio quatuor humorum contineri: idque, quod à causis morbosis elicitur, quod mucosum, atque hactenus pituitæ instar persuaserunt, ejici: sufficit ostendisse nunc, titulum excrementi illud ipsum subiisse, nec ulatenus familiæ humoris vitalis adscribendum. Sit Dominus Jesus inter me, & horum Interpretes.

IN ARGUMENTUM

Libri sic lusit Poeta contra Humoristas Christiani sanguinis sitibundos.

Quid multis fidis Medicis, Dux optime? multum est
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas?
Hic secat, hic urit; crescit ab arte malum:
Quisq; aliquid ipsi Galleni consulit: omnes
Oppugnant unum corpus, & arte necant.
Induperatorem medicorum turba peremit;
An Medicos medicam credis habere manum?
Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero
Turba modo: Belgas non juvat iste modus.
Pauca dabo tumulo: Jacet hic Dux optimus; in quem
Nil potuit Mars, dum corpore sanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuere secando:
Sic Mavors ipso fit minor Hippocrate.

TUMU-

TUMULUS PESTIS.

Lector, titulus quem legis, terror lugubris, foribus affixus, intus mortem, mortis genus, & hominum nunciat flagrum. Sta: & inquire, quid hoc? Mirare. Quid sibi vult

TUMULI EPIGRAPHE PESTIS.

Sub anatome abii, non obii: quamdiu malesuada invidia Momi, & hominum ignara cupido, me fovebunt.

ERGO HEIC

Non funus, non cadaver, non mors, non sceleton, non luctus, non contagium.

AETERNO DA GLORIAM.

Quod Pestis jam desiit, sub Anatomes proprio supplicio.

JOAN. BAPTISTA VAN HELMONT BRUXELLENSIS.

PHILOSOPHUS PER IGNEM,

TOPARCHA IN ROYENBORGH,

PELLINES, &c.

Salutem & gaudium Christianis.

CHARE LECTOR.

SEMPER, vel à puero, inquisivi veritatem, super omne delectabile; quia passim inveniebam omnem hominem mendacem: adeoque ex seculi impietate, cuncta mendosa, ignara, commenta, fallacia, & impesturis plena, inventa. Cumq; omnes status, religiones, & conditiones opportune investigarem per individua: vidi quidem in numeris, atq; mensuris, veritatem, certam ac immutabilem. In rebus creatis denique, essentiam quidem, & proprietates rerum veras, atque bonas: sed ipsam veritatem, utut apud homines inquirerem, nusquam inveni. Dolui magnopere, quod veritas se abscondisset à capite meo; nesciens, vitium istud meum esse, non autem rerum. Tandem, cum considerassem, quod Deus ipse esset nuda veritas, Evangelium sumsi ad manus. In quo etsi singularem veritatem ubique notarem; attamen interpretationes offendi, ad carnis lubitum. Imo hodie, studiosos sedulos aliquot notavi, ad excusandas excusationes in peccatis præcipuè Magnatum. Adeoque Evangelii veritas censetur esse professa: at non acconsentita, ut decebat. Nam nemo est, habens duas tunicas, qui unam exuit, ut pauperem, tanquam Christum præsentem, illa induat, ex mero amore. Nemo genam alteram verberanti offert. Adeoque Evangelica veritas, studio quorundam, hodie obsoleta est inter Christianos. In qua consideratione, dum semel fere pernoctassem, post annorum aliquot studia & anxietates plurimas, resolvebam mecum, quod Pestem, qua tum nostrates invaserat, quamque omnes fugiebant, gratis ubique adorirer. Et quanquam ex libris undecunque remedia selectissima in compendium contraxissem, simulque remedia, ab aliis descripta, ad manum haberem: irrita tamen cuncta, languida, atque vana expertus sum. Derelicti namque, atq; pauperes, sæpe suos vomitus ac ructus super me offerebant, animamque inter brachia efflabant, me anxio: sed Deus ignarum atque inutilem hunc servum præservavit. Atque tandem comprehendi Pestis naturam, progressum, & proprietates, longe alias, quam hactenus Scholæ intellexerant. Quoniam ipsimet Doctores, & scribentes, primi aufugiunt; & quæ hinc inde è variis authoribus compilarunt, aque ignaris extollunt, atque commendant, tanquam longe optima, quæq; ex sua insania sic æstimant. Adeoq; omnis illorum doctrina fundamento putationis innititur. Interim tamen cognitio veneni pestilentis desideratur, hactenus jejuna: ac remedia exposcuntur, quæ immutato in prioribus officinis suo nono, superare queant venenì labem; De quibus nil per Scholas somniatum hactenus.

Cujus

Cujus generis sit Pestis.

OBvenit mihi somnium, post anxiam pernoctationem atque dum nox nocti indicat scientiam, existimavi somnium continere scientiam. Itaque somnia mea, Lectoris judicio lubens substituo. Considerabam enim me in Cryptis extra Urbem (Grottas vocant): vidi labyrinthos Dædalicos, fornices alicubi rimam ruinamque minantes. Porticus Plutonis dixissem, quibus tenebræ inveteratæ, aer spissus, longâ quiete fessus, lumen candelæ eminus lucere, non permittit. Etenim aëris densitudo, Gas terræ, obviabat sic, quod paucis abinde passibus, vix flamma cerei micaret. Vox namque, offuscato sonitu obmutescit sic, quod non procul inde clamor non audiatur: videaturque obtusior tonus, non vocem, sed vocis umbram referre. Nil enim ibi vitale, excepta vespertilionum turba, attextis nidis in fornice conglomeratorum Heu triste spectaculum, æternæ mortis imago, ubi tenebrionum sedes. In qua si incolarum unum forte læseris importunum: candelis privaris, & mox vitâ, nisi extincto lumine, te sternas humilem, ac velut mortuum finxeris Tenebriones enim, obscuritatum indigenæ, à nemine peti, aut corrigi sustinent; multoque minus à sede abigi. Injuriam vocant, allatum contra ipsos lumen: quia penes se, lumen nec habent, nec amant. Sub doctrina & correctione, non ex ipsorũ nidis emanante clamant vindictam: in eamq; conjunctis votis inhiant. Quam fortes enim, quia, & quando plurimi? Quam audaces, in tenebrarum seculo, & regno? quamque immites, ubi votis & volatibus suorum favent omnia? Anhelitus enim noster tantam ibidem olet fracedinem, ut mox nos pallore, mora, tingat. Enimvero metallicis cuniculis est familiare, ut nisi frequenter solium pertundatur, novusque de æthere aër adspiret, certè Montani, cæco Gas pereunt; sin autem non pernoctaverint, saltem morbum contrahunt, in vitam usque deplorabilem. Solent enim proinde, ut vitæ montanorum consulant, per machinas, novum aera inflare, noxiumque exsufflare. At in cryptis Romanis non quæruntur mineralia, ideo & Arsenici Gas carent. Inveniuntur nempe ibidem frequentia sepulcra, quæ Christianorum martyrum glorioſe mortuorum putantur. Dubitare itaq; somnians cœpi, an profuga, nec reperibilis hodie veritas, ibidem sibi tumulum feciſſet cum martyribus? arrisit dormienti quæstio. Etenim de terra Medicum, ut medicinam, creavit Altissimus. Existimavi itaq; medicinæ veritatem, ac Medici scientiam, in naturæ fundamento stabili, abditioreq; sepulchro se occultasse, ab indigno contaminatoq; mortalium contuitu, nostrumq; refugisse commercia, multis se labyrinthis & anxietatibus obruisse: Ita ut pro luminis exiguitate, quod nobis ex natura sociale est, maneat veritas tenebris obtecta, & obsepta difficultatibus. Ac pessimum hiç tandem occurrit: quod hoc veritatis sepulchrum, non à bono genio; at infaustis nocturnis avibus custodiatur. Ideo spiritibus tenebrarum sit supplantatum. Quisquis autem ille est, qui molitur, quod istis custodibus minus applaudit, violentum mox experitur imperium illorum, qui specie pietatis ac quietis, hæc regna Plutonis custodiunt, quasi sua. Ac cum ipsi in lumen veritatis non veniant, etiam alios intrare non sinunt, nisi se sibi sternant humiles. Circumcingitur enim mox alius quilibet, à potestatibus tenebrarum, hostibus primæ veritatis, qui specie pietatis, legata suorum sepulchrorum sibi vendicant: quia penes se regnum veritatis jactitant. Ideoque sibi delegatum imperium literarum, scientiarum, & Magnatum potestates. Hi enim nec aves, nec mures, sortiti medium ac hermaphroditicum genus, inceduntq; ut est Lucæ 20. Penetrant domos, atque possessiones viduarum, abducunt post se mulierculas oneratas peccatis, &c. Certe ejusmodi omne negotium perambulat in tenebris, & cum dæmonio Meridiano, omnis eorum conatus Equidem non cernebam medium aperiendi sepulchri veritatis, nisi longo cum otio; hoc autem osores spiritus, vel à diebus Ariæ Montani, non permiserunt probis, Quapropter ut opportunè, & cum utilitate proximi, id factitarem, decrevi me vulgo subducere, & fornices naturæ, frequenti foramine, subter lucem pertundere. Ac ne frustra laborarem, sub luce pelves vitreas disposui, ut muto sonitu, naturæ camerã subtus deprehenderẽ. Securi, unco, igni, & liquore acri, saxa diffringere, 40. annorum indefessis laboribus, & impen-

sis studui, ut lumen cœlitus influat, utque nocturnæ volucres, quæ se claves scientiarum & Veritatis angiportum custodire præsumunt, evanescant, vel ad angulum se recipiant, extra aulicismum, & urbaniratum venationes: Vel saltem mortales, Veritatis indagatores, posthac non impediant amplius. Hoc enim mixtum monstri genus obstrepit, se omnibus avibus præstantius: quia non ex ovo, aliarum avium ritu, incipiunt; sed fœtus longiori ad mammas suctu enutriunt, ejiciuntque è nido, quos sibi non sat proficuos putant. Se inquam avium proinde perspicaciſſimas gloriantur: hoc quia etiam sub tenebris clarissimè cernunt. Eheu sic seculo imponitur per tenebras! Veritatem autem in umbra intra suas cryptas mentiuntur, & persuadent vulgo. Qui interim semper discentes, nunquam ad charitatis scientiam perveniunt. Quia lumen à sola ac nuda charitate edoctum non tolerant. Ideoque technas tenebrarum, telasque sibi semper texunt. *Profecto fuit mihi* necessarium, terræ viscera lacerare, ejusque cranium pertundere. Siquidem visus est mihi Galenus intrasse in cryptas, tenui lampade; qui mox in vestibulo terrefactus cespitavit, ad primum ferè limen cecidit. Itaque effuso oleo, rediit ad suos, multaq; confusè de sepulchris narravit, quæ non viderat, nec noverat; nec credidisset, etsi vidisset. Omnes exin, multa temere apud suos stentantur se scire, qui nec quidem limen naturæ, nisi Galeni relatu, eminus salutârunt. Avicenna denique cum sua cohorte, lustratu Galeni, etsi cautior factus; non tamen multo profundius intravit: quin retro, circum, ac sursum aspiciens, vertigine captus, offenso ad silicem pede, præceps ruerit; rediens autem, se prædecessoribus longè ampliora vidisse, jactitat idiomate peregrino. Quod cum sequaces intelligerent, hærerentque, quemnam pro Antesignano eligerent, pugnare pro Principis jurati gloria singuli maluêre, quam ipsimet adyta intrarent. Quasi humana mens libera, clientum instar prona, libertatem adjurâsset. Itaque nulli deinceps intrare conati, primisque stentoribus contenti, sese in pugnam, pro gloria, & trophæo nondum cognitæ rei, suis centuriis præfixere. Quotquot autem ad limen venere, velut primario patrono factiosè addicti, vestigiis priorum insistentes, illico corruerunt. Somniârunt se ingressos. Saltem lumine & ope privati, ad tantæ molis removendas tenebras. Alii quoque deinversus cryptas properarunt; sed lumen secum non attulerant, extinctum atque abreptum sensere oleum, per hostes primæ Veritatis & humanæ sanitatis, ac tenebrarum incolas. Tandem Paracelsus, magna face ingressus, funiculum circa primos passus parieti affixit, quem sequeretur comitem, ac viarum reducem, adspirans penetrare, quo nondum vestigia mortalium iter fecerant. Ad tantam mox lucem stupet volucrum turba, Prometheum intrasse autumat: extinguere faculam non audet, non valet; tentat tamen clanculum. Plurima monumenta hic homo videt, diutius & liberè exspatiatur, porticus fumo replet, & dum Veritatis sarcophago intentus, vires deficiunt, fax cadit, lumen medio cursu extinguitur, & fumis velut suffocatus est. *Ego misellus*, tandem intravi minimo laternæ lumine, & ne quid obesset, quodque manum ab opere detineret, funem quidem recusavi, & laternam ad zonam suspendi: sed à tergo uncus sequebatur, orbitam faciens, reditus normam. Itaque meis tantum insistens vestigiis, vidi ibidem longè alia, quam præcedens avorum cœtus descripserat. At quia solus eram, ad tam ardua pondera vires deerant, multaque conatus, adversante vespertilionum turba, tandem priorum more, absque fructu exivi. Imo longè deterius: Quia diutina mora lumen mihi offuscatum erat, & oculi deinceps aliam porro lucem omnem ferre recusabant, utpote quia jam tenebris nimis assueverant. Usque adeo nisi à pertinaci intento penitus abstinuissem, cœleste mihi diei lumen nil omnino proficuisset. Hoc salem unicum atq; verissimum didiceram: quod omnes, humanis duntaxat freti auxiliis, ambularemus in densis tenebris, per vias ignotas, difficilimas ambages, & semitas noctis, paucorum malèque fidorum industriam imitantes: nec quicquam tandem inde fructuũ ferremus, præterquam malè consumtum lumen, offuscatos oculos, pallentes canitie genas, confusiones men-

mentis, præsumtiones vanitatis, noctisque instantis imaginem terrore ac desperatione plenam. Deprehendi insuper omne nebulonum & meretricum genus, deceptores, Judæos, & carnifices, ubi semel propria temeritate se intrusissent, mox audendo graduatos. In nullo enim majorem licentiam, temeritates ampliores, credulitates crudeliores, tenebras densiores, ac confusiones frequentiores offendi, quam in munerum nobilissimo: in quo cuique est liberum occidere, si homicidium subsidii pallio sit involutum, & occisus terra tegatur. Rogavi itaque Deum, limitem in nequitiis tam sceleratis, quæ contra divinum majestatis suæ simulachrum faciebant, dignaretur statuere. Verum mox in de vanitatem desiderii mei deprehendi. Siquidem quamdiu proprium commodum superioritatem tenet, & medicina ut aratrum exercetur, frustra contendunt, qui Christum meum, patrem pauperum, cum Mammona componere student. Laudabam olim civitates, quibus non erat licitum, inconsulto Medentum collegio, in sanitatem proximi debacchari. At dein meam risi stoliditatem, quia excipiebantur, qui gratis curarent. Unde didici, quod lucrum Medentum istam sibi caveat legem, & proprium lucrum ubique leges charitatis vitiaret, spe certa, neminem inventum iri, cui ista exceptio quadret. Vidi itaque in legum consuetudine, supercreviisse defectus, legesque reddidisse succo effœtas. Ac fuit certè mea stupiditas tanto major in hoc, quod nusquam admittantur in curando errores crassiores, quam quos Medentes, etiam Cathedralici, piabili ignorantia committunt: prout toto opere annisus ac paratus sum ostendere, Mechanicè per ignem, practicè, omnique genere demonstrationum. Enimvero ante pauca secula, Chirurgum à Medico sequestrarunt arrogantia, ignavia, & charitatis extinctio. Quare dein ministri tractarunt manualia: quasi Christianum dedeceret, proximum manibus juvare. Interim nobiles matronæ aliquot, propriis manibus plures defectus sanabant, à Medentibus desperatos. Profecto, postquam ambitionis & lucri studia exculta sunt, refrixit charitas, misericordia extincta, ars periit, Datorque luminum subtraxit dona, calamitatum nostrarum numerus crevit, & Medentes fabula vulgi facti sunt. Veritas in sepulchro scientiæ sepulta mansit, & ejus vice surrexit confusum rixarum genus, sermocinale, pro doctrina reputatum. Etenim Medici descripserunt, & ad se traxerunt totum morborum exercitum, dolentes propemodum, exiguum adhuc illorum esse catalogum. Artis namque Galenicæ facilitate allecti, promiserunt geometricis demonstrationibus graduum caloris & frigoris, metiri omnes, ac mederi omnibus. Chirurgi quoque horum imitatione, ac æmulatione, tam moderni, quam veteres, largè latéque tractarunt promiscuè de omnibus, sub se rapientes omnium sanationes, in aspectu, ac despectum suorum pridem herorum. Quoniam initio, ac radice destinationis Medicæ, omnia solis duntaxat Physicis curanda competebant: Chirurgis vero dein, solo permissu, & ex gratia. Ambo sub lite mansere confusa, quam nec terminare possum, nec intendo, certior fectus. * *Quod electum divinitus Medicum sua sequentur signa, & prodigia pro Scholis. Is enim ad honorem Domini præparabit dona ejus, ad solamen proximi: ideoque commiseratio erit dux ejus. In corde enim possidebit veritatem, & scientiam in Intellectu. Charitas erit soror ejus, & misericordia Domini illuminabit vias suas. Ille enim erogabit gratiam Domini, & non erit spes lucri in cogitationibus suis. Dominus enim est dives, & liberalis, dabitque centuplum in mensura cumulata. Sua opera fœcundabit, manus suas unget benedictione. Replebit os suum consolationibus, & tuba verbum ejus, à qua fugient morbi. Longitudine dierum implebit vitam, domum suam divitiis, & filios suos timore Domini. Vestigia sua adferent felicitatem, & morbi in conspectu ejus, tanquam nix in meridie æstatis, valle aperta. Maledictio & punitio fugient, & sanitas sequetur eum à tergo. Hæc sunt promissa Domini, Medentibus quos elegit: hæ sunt benedictiones eorum, qui ambulant in semita misericordiæ. Quia Dominus amat misericordiam facientes; & propterea illuminabit illos, per consolatorem spiritum. Quis*

* *Signa veri Medici.*

enim est liberalis ut Dominus, qui gratis dat multa, & pro aliquanto dat omnia. Benedictus est Dominus, qui solum misericordem salvat, & salvandum salvat gratis. Consolatio autem in via spei, obviabit misericordi : quia fidelem elegit Dominum. Enimvero Græci, mox dein Arabes, instituerunt sanationes infirmitatum, sine distinctione personæ Chirurgi à Physico. Ac Gentiles isti, à morte resurgentes, Christianos Medicos quandoque socordiæ, avaritiæ, & arrogantiæ confundent. Etenim Deus electionem Medici sibi reservat. Scholæ vero hac operâ, Deum sublevare volentes, discipulos assumsere instruendos, quoslibet ac sine discrimine, proposueruntque illis artem, in librorum lectione assidua & disputationibus sitam. Quapropter legerunt libros Galeni, Avicennæ, & Interpretum: deinde Herbarios evolverunt, depictis ad vivum iconibus Herbarum. Quasque inde si nondum proin noverint, dimittuntur Studiosi ad officinas, & *simplicium collectores.* Cum mandato, quod dum probè effigies simplicium cognoverint, redeant ad suas lectiones, quas ex variis Authoribus multo longoque studio collegerunt, ut simplicium & compositorum potestates, simul & applicationes discant. Videbitis interim forte cadaverum dissectiones, audietisque (ut ajunt) methodum medendi Galenicam, usum partium, differentias pulsuum. Item nostra commentaria ad nonum Almansoris, juxta tritam practicantium normam. Interim discite, argutè super qualibet propositione, problematicè disputare. Sicque intra triennium, in viros doctos transmutabimini. Scholæ interim velut pudibundæ, nomen Medici deponentes, altius aliud, exacto triennio, suis spondent tyronibus. Quod est Doctoris. Itaque postquam Ars est erecta in facultatem, religionem ac professionem, fastus irrepsit, avaritia intrusit lucrum, unde & mutuum Medentum odium: quæ omnem in ægros inelementiam secum adduxere. Litera porro, & lucro inflantibus, tandem fastus supereminuit plerumque avaritiæ. Quapropter Medicus famulum, qui barbam pectere ac tondere novisset, in Chirurgum promovit: sibi turpe censens, qui tot libros evolvisset, ulcus deligare, aut fractum os reponere. Id namque habent vitia cuncta, ut pudore ac metu se associent, & crimen decentiæ umbrâ tegant. Ideoque & fastus sensim ignaviam comitem sibi delegit, quorum copula insciti am mox generavit. Ita nimirum Doctor, ad externos Erysipelatis squallores vocatus, genus & nomen affectus ignoravit: Quæ dum cautè à Chirurgo resciviset, sero aliquot libros evolvit, ut sequenti manè multa de affectu declamet. Itaque venam aperiri jubet, serum cum aceto rosaceo, vel saponè, ad deliniendos ardores adponi jubet, ac in sequentem diem poculum cholagogum describit. Obridet Chirurgus, quoties eventus non respondet pollicitis: & Doctor, externos morbos sensim exuens (quia nesciens contentus præeminente titulo, quod plurima in scriptis Chirurgicis legisset, & longè ampliſſima apud plebem declamare posset, connivente Chirurgo. *Qui interim, inconsulto Medico, suos assumit discipulos, qui modo dentem evellant, venam pandere norint, basilicum ac diapalma extendere, ac vulnus deligare triennio didicerint, censentur liberi Chirurgiæ Magistri, invitis Scholis.* Doctores autem sero didicerunt fabulam ejus, qui serpentem frigore congelatum sinu suo donaverat, & ab eodem perforatus, miserè periit. Idque hodie eo est protractum, ut Chirurgi deinceps, inter se, *suos habeant Doctores, Professores, & scriptores vernacula lingua.* Tunc inquam, ac sero respexerunt Scholæ, adeo ut qui prius os fractum aut dislocatum reponere erubescerent, ac postmodum nescirent, jam gaudeant urinam refundere, atque olidum stercus baculo agitare, ut suos ariolentur ibidem fugatos humores. Idque ni fecerint, sciant utique, se domi desides, juxta libros fraceſcere debere. Interea namque aucta est penes Medentes, Chirurgiæ insciti a. Fastum equidem ubique punivit Deus, per ignorantiam, aut dementiam. Galenus quidem libros Therapeutices scripsit, quod methodum medendi interpretantur. Sed quis est, qui nescit, quod Therapeuta famulum sonet? Adeoque humili famulitii titulo, naturæ & ægris serviendum fore? Ac

glo-

gloriabimur in Domino, qui servi naturam assumens, voluit, quod sui Medici, in hac humili vocatione, nobilissimæ totius Universi scientiæ participes essent. Enimverò quandoque interrogavi Canonicum, cur horas non concineret, qui ab instituto erant laudum divinarum cantores, angelorum æmuli; non autem capituli, aut Hierarchiæ ecclesiasticæ directores? Respondit; Cantare magnis Canonicis indecens fore, se habere minores beneficiatos, ac sacellanos. Unus enim possessione largioris eleemosynæ, denegat Deo suas laudes, tanquam rem sibi vituperosam: Alter verò sibi reputat fore indecorum, membra Christi lacerata contrectare, mundare, deligare. Ego autem certus sum. Dominum infra paucos dies ambulos dicturum: Nisi fiatis tanquam unus ex hisce parvulis, vos lampigeros sine oleo nescio. Quapropter vos fratres adhortor; Tollite lucrum, ejusque loco, imbibite charitatem: & sentietis omne opus bonum, quod vobis nunc videtur vile, esse nedum laudabile, honestum ac nobile; sed etiam sanctificare, & nobilitare suum operatorem. Nonne magnus Judæorum Pontifex, princeps erat? lanio armentorum? gregisque occisor? manus cruentas habens? At longè decentius est, ulcera pauperum deligare, quàm fuit olim victimas cedere. Nullum enim opus bonum in charitate, poterit unquam reputationi quicquam detrahere. Lucrum ergo & fastus, per Satanam introducta sunt. At dices, Operarius est dignus mercede. Si operarius es; te ergo tuæ non pudeat operæ. Sapiens ait, Medicus à Rege (non à paupere) donum accipiet (non stipendium, aut mercedem.) Itaque si pura operantis sit intentio, providebit Deus juxta promissum, qui neminem decipit, promittens centuplum hoc seculo, & vitam alterius. Quare historiam vitæ meæ, & Domini magnificentias, obiter describam: imitemini, si quid fortè boni in ea occurrerit. Equidem heluo librorum eram: notabilia cuncta in locos communes collegeram, sic ut pauci me superarent diligentia; plerique autem judicio. Anno 17. meæ adolescentiæ prælegebam lectiones Chirurgicas in Collegio Medicorum Lovanii, à Professoribus Thoma Fyeno, Gerardo de Villeers, & Stornio constitutus. Eheu præsumsi docere, quæ ipse nesciebam. Holerium, Tagaultium, Guidonem, Vigonem, Æginetam, totamque Arabum turmam adaprabam. Qui sanè omnes simul, apicem Chirurgiæ non intellexerunt. Postea destiti, demiratus temeritates & incogitantias meas, quod sola librorum lectione docere præsumerem, quæ non nisi visu, atque manuum contrectatione, longo usu & acri judicio addiscuntur. Inflabat enim me inconsiderata præsumtio, quod ad hoc sponte delectus essem, meosque Professores, etiam auditores, lectionumque mearum censores haberem. Fidebam enim scriptis, ut pueris contingit, de Bajardo, & Malegigio legentibus. Tandem stupefactus mecum comperi, quòd eventus non responderet doctrinæ, quodque Professores mihi non plus lucis darent practicando, quàm antiquorum scriptà. Sæpe interim in mentem veniebat, quod Scholæ ex Avicenna intonant. Nimirum ægris confidentiam in Medicum majoris esse ponderis, quàm sit Medicus cum cunctis suis instrumentis. Suspicabar itaque, debile esse Medentis subsidium, cui imaginarium confidentiæ auxilium anteferretur. Nam si quis lætus per risum sanetur: Ridicula saltem esto medela, ubi Medicus ridendo, vel confidendo sanaverit ægrum. Non est enim ista medela, quam Omnipotens de terra creavit. Ridiculum quoque tum axioma Scholarum apparuit, perhibens, A juvantibus, atque nocentibus, sumi capitalem curandi indicationem. Eò quod istud axioma præsupponat ordinariò, pharmaca incerta & nocua plerumque præmitti solere. Juvantia quoque, si qua data fuerint, casu, absque cognitione data esse: quæ sanè, invitis Scholis, medicinam definiunt, artem conjecturalem, morborumque cognitiones atque sanationes, incipi à posteriori, ab erroribus, ab incerti tentamine, & conjectura. Imò id quod deinceps exploraretur, æquè fore incertum. Axioma istud Medicum meritò Poëta maledixit.

——— *Careat successibus opto,*
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Dolui ergo me istam artem didicisse. Indignatusque mecum dolui, qui nobilis essem, quòd invi-

invitâ matre, & insciis agnatis, primus in nostra familia medicinæ me nuncupassem. Deflevi dudum peccatum inobedientiæ, tæduitque annorum atque laborum in electa professione impensorum. Ac mœsto corde sæpe supplex ora vi Dominum, dignaretur me ducere ad vocationem, non qua meâ sponte ferebar; sed in qua illi complacerem potissimum. Votumque feci, me secuturum, & obsecuturum pro possibili, quocunque me vocaret. Tum prius, ut pomo vetito pastus, meam agnovi nuditatem. Quia nec veritatem, nec scientiam, in putatitia doctrina mea reperi. Ratus inprimis crudele, ex alienis miseriis nummos accumulare. Indecens quoque, artem in charitate fundatam, & sub conditione misericordiæ exercendæ elargitam; transsumere in lucrum. Cum nobilitas charitatis, stipendio alienetur, quæ precio extra se caret, quia omni precio est major. Quapropter statim hæreditatem meam viduæ sorori inscripsi, & dono inter vivos transtuli: eò quòd opportunè illa carere vix poterat. Juvenis ego, rebus cunctis prorsus inutilis, homo non frugi, & qui se perperam studiis applicuerat, Deo me commendavi, cum intentione proficiscendi peregrè, medicinam deserendi, atque in patriam redeundi nunquam. Quia clarè inspexi tum penitissima mei; vanitates prioris præsumtionis, & literalis Doctrinæ detexi, atque repudiavi. Ad exteros itaque incertus pergo, sub spe, quòd Dominus cursum meum clementer dirigeret ad finem sui beneplaciti. Sed quò magis medicinam detestarer, ac velut impostura procul à me abjicerem, eò nempe major me invasit medendi occasio. Idiota namque se mihi associabat, qui pyrotechniæ manualia saltem noverat. Mox ego, ut penetrale quorundam corporum per ignem inspexi; comprehendi multorum separationes, tum libris nondum traditas, ac hodie aliquot incognitas. Dein indies crevit scienti ac operandi aviditas. Non enim multò post biennium, ejusmodi mihi supellectilem comparaveram, qua apud infirmos, etiam juxta Electorem Colonienſem Ernestum Bavarum, absens magni fierem, & me ad se evocaret. Tunc enim adhuc magis me puduit nuperæ, & doctæ meæ ignorantiæ. Quapropter statim abdicavi omnes libros, & sensi me per ignem plus proficere in conceptibus orando acquisitis, quàm libris quibuslibet, cantum semper eundem cuculi canentibus. Tuncque dilucidè cognovi, me veræ Philosophiæ aditum vitiâsse. Undique obstacula, difficultatumque obscuritates apparuerunt; quæ non labor, non ætas, non vigilia, non denique nummorum dispendia, dispergere potuerunt ex condigno: Sed duntaxat unica & mera Dei bonitas. Etenim nec Venus, nec sympostia, vel unicam mihi horam subtrahebant; sed labor continuus, & vigilia, fures mei temporis. Sanabam namque lubens pauperes, & mediocris fortunæ, concitus plus humanâ commiseratione, & affectu morali erogationis: quàm ex pura reflexaque universali charitate, in fontem vitæ. Contigit enim, quòd Consul, aut vir Patritius, meâ quandoque operâ libenter usurus, eam denegaverim præsentialiter exhibere, nolens deserere plures pauperiores; ne censerer plures, propter unum, neglexisse. Attamen Deus hanc superbiam, ex sui beneplaciti charismate, in bonum vertit. Pudebat enim me nummos, nisi à ditioribus, recipere. Adeò ut me Confessarius coëgerit cujusvis offerentis pecuniam admittere, ne secus faciendo fores præcluderem, qui pudore præpediti, non auderent subsidia ulteriora petere. Dicebat enim, quæ recusas munera, da indigo: quæque si non receperis, per superbiam detrahis pauperi, quod suum erat futurum. Dabam quoque libenter medicamina à me præparata. At quia majus gaudium sentiebam, dum à primate aut divite advocarer: indignatus mecum, ac confusus, restiti dudum, & laboris insumsi plurimum, ut succrescentem natæ in me avaritiæ surculum evellerem. Itaque in me plus ubique arrogantiæ, & elationis, quàm pii affectûs, exploravi. Finaliter. Deus præscidit mihi media, tam in Ecclesia, quàm apud Magnates; adeoque & apud Rodolphum Imperatorem amplæ fortunæ mihi videbantur promitti, animæ verò periculum incurrissem. In quorum commutationem, uxorem piam atque nobilem mihi dedit, cum qua Vilvordiam me subduxi, per septennium Pyrotechniæ me immolavi, ac pauperum calamitatibus subveni. Reperi,

peri, ac sanè comperi, neminem à Deo desertum iri, qui pio affectu, firmâque fide, Medentis munere fungitur. Etenim omnium quanquam ineptissimus, ocularitèr deprehendi, Deum, ipsam esse in miseros charitatem, ideoque ex suamet charitatis effluenti bonitate, semper mei curam gessisse. Auctæ sunt namque uxoris hæreditates, & ampla meæ familiæ devenere patrimonia: nam etsi litibus succumberem ex hominum livore; attamen victor evasi per aliquot revisiones: sic ut misericordiæ Dei palàm circa indignum apparuerint. Quin imò depressit præpotentes, qui me ad infamiam, & occultam necem, sub pietatis involucro, persequebantur. Et sagittæ in suos percussores sunt reflexæ, adeò ut modò ipsos plus pudeat, quàm pœniteat, manifestatorum criminum. Interim quotannis aliquot myriades infirmorum sanare meis remediis non desisto, nec proinde minuuntur mea pharmaca. Didici ergo, inexhaustum esse Sapientiæ thesaurum; ac quotidie experior hesternam ignorantiam hodie illustrari. Redeundo autem, unde digressus sum, reperio Scholas nondum discernere potuisse, qui defectus Medicum, & quinam Chirurgum respiciunt. Quæ si licet mihi determinare, declaro sola Suscepta tangere Chirurgiam. Quæ tomo de novo ortu Medendi sat explicui. Sunt autem Suscepta, vulnus fodicatum, cæsum casu, morsu, contusione, ambustione, aut congelatione factum. Item omnis tumor, à casu, ictu, &c. proveniens. Item laceratio, divulsio, hernia, ossifragium, & disloçatio. Ut etiam externè hausta contagia scabiei, herpetis, &c. & nil amplius. Medicos verò, præter internos Retentorum defectus, curare attinet ulcera quævis, apostemata, & quæcunque externa, ab interno procedunt initio. Qualia sunt Cancer, Lupus, Lepra, Podagra, Panaritium, Ischiatica. At hodie rixa mitior inter utramque professionem, quia Medicorum plerique methodum, medelam, & auxilia ignorant, non secus atque Chirurgi. Ideoque etsi manus conserant, & ægri sic loculos exhauriant; tamen tandem ad metam desperationis festinant. Suntque in proposita quæstione de Peste satis unanimes. Medicus nimirum secusat pestem, esse de sibi suppositis; quia Anthracem, glandes, bubones, escharam, ampullas, & stigmata præ se fert. Saltemque cum Chirurgo condescendit, quòd promittat undecunque ex classicis & antesignanis authoribus, se corrasurum optima quæque Alexiteria, si non curativa externorum; saltem præservativa contra atrox venenum. Imò si Theriaca Galeni non sufficiat, quæ duntaxat juxta Andromachum 66. simplicia (id est, finalem partem nominis Antichristi) continet, spondet herbariis, se superadditurum plurima, quæ Pesti profligandæ sunt satis: utque si non vi sufficiente pollent, saltem in multitudine, per numerum, cum Peste certare queant. Si autem Doctor à civitate conductus stipendio fuerit, nec aliis infirmis suis metum (sic metum suum alieno pavore cooperit) causando obsit, aut desit, spondet ingenuè, se calamo ostensurum, rem ægrotantium sibi esse cordi. Adeò ut & librum concinnet ex præclarissimis undique authoribus, quem Communitati nuncupare promittit, sub spe scil. insumti laboris vani, præmium rependendi scriptori. Etenim in illo Tractatu, victum, exercitia, facienda, cavenda, everrendaque media, præter remedia, ac præservativa, ita se pollicetur distincturum, ex omnibus authoribus, quòd ipsamet Pestis eo viso, de necessitate morbida fiet. Chirurgus denique ait, quòd Pestis, quatenus febri sociatur, suis non stet regenda arbitriis. Atqui, utut res quandoque feliciter cesserit sibi: sex saltem septimanis abinde, se forcipe, scalpro, novaculâ, vel phlebotomo, nemini fore utilem. Quid aget ergo Peste correptus, utroque desertore destitutus? quidve aget Magistratus, per suos stipendiatos delusus? utpote qui nil præter lucrum, unicum totius vitæ scopum, respiciunt? Medicus ergo remittet ægrum ad impavidas moniales, quibus ut Medico, & tortori, & militi, occidere lubido est. Chirurgus verò spondet sibi notum imperterritum socium, postquam insigniter potaverit: qui quamvis nec venam pandere nôrit (hoc enim apex existimatur inter eos) nec dignus sit ipsius famulitio; attamen sæpe è silva, vel montibus simplicia attulit, atque ideò gnarus est cujusdam simplicis, quod an herba, frutex, vel arbor sit, vel animal, hactenus dicere detrectavit. Indubiè tamen

asserit, valere contra Pestem; suadetque lubens, illi committendum contaminatorum negotium. Gestiens consentit dominus Doctor, laudatque tonsoris subtile inventum, & curam pro Republ. Adeoque convocato socio isto, datur illi escharoticum lixiviale, basilicon, & diachylon gummatum, simulque magistralis confectio præservativa, à Medente descripta. Quibus jam instructus, evadit Civitatis stipendiarius, ipsique committitur calamitosæ plebis vita, ac Reipubl. antenna; hac tamen sub conditione, ut si sinat se ab Alexianis & sororculis gubernari, tanquam superintendentibus, longâ possessione in ægros debacchantibus, annuam mercedem sit recepturus. Miseri sanè ægri, miserior Magistratus, longeque miserrimus Doctor, quibus oves suas commisit Magistratus, quas lupis tradunt. Quia hac in parte, homo homini pauperi, & contagioso, verè lupus est. Quandoque autem strictus Judex ab illis vitas, animas, pupillosque desertos exiget. *Quid enim Rex facturus, si timoratus Dux multum æris à se & populo emunxerit, magnamque rusticorum cohortem suo albo inscripserit, se verò cum signifero in arcem munitissimam receperit, scripserit autem ad Tympanistam, & aliquot annonæ venditrices, ut alacriter cum tyronibus hostem adoriantur? Rex enim nonne à Ducibus suis exiget perperam cæsum militem? destructumque ab hoste oppidum? Respicite ergo Patricii, & Medentes, quid non immane vobis imminet. Quia morte, & Judicio, nihil est certius. Ex commiseratione enim vestri, & ægrorum, hæc scripsi: à vobis auspicor, sit mihi Deus propitius!* Saltem hactenus Magistratus nescivit, cujus generis esset Pestis.

Infans Pestis.

ARtaxerxes per epistolam mandabat Peto, ad se veniret, ad curandum morbum (adhuc anonymum) qui suos cives & milites interimebat, eò quòd acceptis muneribus in hoc devinctus esset. Respondit illi Petus, more hodierno Medentum. Naturalia auxilia popularem grassationem non solvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos natura judicans sanat. Sed Hippocrates curat malum, ex populari grassatione. Quia divinâ naturâ hic præditus est, & ex parvis ad magna medicinam evexit. Est igitur divinus Hippocrates, nonus quidem à Chrysamide Rege; decimus autem & octavus ab Æsculapio; vigesimus verò à Jove. Ex matre verò Praxithea, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque semine, à diis ortum habet. In re Medica initiatus est à proavis, quantum credibile est hos novisse. Universam verò artem, ipse seipsum docuit, divinâ naturâ usus. Et in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia ipsos superavit. Tollit autem nedum bestiarum genus, sed ferorum atque agrestium morborum per magnam terræ ac maris partem, Æsculapii auxilia (quemadmodum Triptolemus, Cereris semina) dispergens. Proinde justissimè in multis terræ locis divinos honores consecutus, & iisdē donariis cum Hercule & Æsculapio, ab Athenienſibus *factus dignus. Hunc accerse, & quantum auri voluerit, dari jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic est* sanitatis Pater, servator, & dolorum curator. In summa. Hic divinæ scientiæ Princeps est, Artaxeres itaque scribit Hystanidi, Hellesponti præfecto. Hippocratis Coi, ab Æsculapio originem ducentis gloria, ad me pervenit: Ipsique da quantum auri voluerit, & reliqua abunde: nil divitiis parcens. Nam optimatibus Persarum fiet æqualis. *Viros enim, qui consilio præstent, invenire, non est facile.* Hystanes porrò ad Hippocratem sic scribit. Magnus Rex Artaxerxes te opus habet. Jubens aurum, argentum, & quæcunque voles, dari, fore te Optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque citò adsis.

Hippocrates Medicus, Hystani Hellesponti Præfecto, gaudium.

REmitte Regi, quæ dico. Quod victu, vestitu, domo, & omni ad vitam sufficienti opulentiâ, fruimur. Persarum autem divitiis uti, fas mihi non esse: neque Barbaros à morbis liberare, Græcorum hostes. Vale.

Hippo-

Hippocrates Demetrio, ſanitatem.

PErſarum Rex me accerſivit. Ignarus, quod apud me major eſt ſapientiæ ratio quam auri. Vale.

Regi Regum, meo magno Domino Artaxerxi. Hyſtanis Præfectus, gaudium. Quam miſiſti epiſtolam, ad Coum Hippocratem, ab Æſculapio oriundum, demiſi: ſed ab ipſo reſponſum tuli, quod ad te tranſmitto, cum ejus latore Gymnasbe. Dieutyche. Vale, Rex Regum Magnus Artaxerxes, Cois hæc dicit. Date meis nunciis Hippocratem, malis moribus præditum, in Me & Perſas petulantem Sin minus; cognoſcetis vos peccati pœnam daturos. Urbem enim veſtram devaſtatam, & in Inſulam diſtractam, in pelagus convertam: ut in poſterum nemo ſciat, an in hoc loco inſula fuerit, aut urbs Cos.

Coorum reſponſum.

VIſum eſt populo, reſpondere nunciis Artaxerxis. Coi, nil Merope, neque Hercule, neque Æſculapio indignum facient. Omnes cives, non dabunt Hippocratem: etiamſi peſſimâ morte ſint interituri. Quam Darius & Xerxes, terram & aquam à patribus petiverint, populus non dedit, cum eos ipſos ſe impotentes, velut alios homines, mortales eſſe videret. Nunc idem reſpondet. A Cois diſcedite, & renunciate, quod dii ipſi, noſtri negligentes non erunt. Quoniam Hippocratem in manus veſtras non dant.

Hæc ſic ad longum deſcripſi, quo conſtet veritas famæ Hippocratis, quodque popularem Peſtem, per Græciam, curaſſet. Enimvero morbus iſte, adhuc embryo, vix cognitus, vix nominatus, jam perfecte curabatur: Nunc vero ſat ſuperque cognitus, relinquitur infimæ ſortis impoſtoribus. Refrixit charitas: itaque ereptum nobis eſt lumen ſcientiæ, ac Intellectus, & cum Hippocrate certitudo curandi ſepulta eſt. Quanquam ingens volumen ſuo nomine circumferatur: hanc tamen curandi ſecuritatem ſuppreſſit (permittente Deo) metu Barbarorum, vel zelo ſervandæ vanitatis, quod ſtemmate deaſtrorum oriundus: vel quod dictum viciſſitudine, ſua perierint monumenta, relictis ſuppoſititiis. Utut eſt, Dei permiſſu, hactenus præfata ſcientiæ amplitudo, ſecuritas curandi Peſtem, evanuit. Legi centum fortaſſis Authores de Peſte, tranſſcriptores ſanè omnes, eminus ſcribentes, metuque mortis inexpertos ac conjecturales. Id ſaltem ſcitum: Diebus Hippocratis, nondum remedia optima morbotum enotuiſſe. Tum enim ſolis ſimplicibus, & crudis, ſanationes inſtituebantur, præparationibus illorum nondum excogitatis. Galenus vero, plus quinque ſeculis junior, commentaria ad Hippocratem ſcribere anniſus, & ad lubitum abduxit. Nunquam quippe argentum vivum, nunquam roſaceam, vel aquam vitæ viderat. Et quanquam rude eſſet Hippocratis ſeculum; tamen ſanationes ipſi parebant, quæ nec Galeno hodie, nec ſuis ullatenus obediunt. Hippocrates minus garrulitatis, *plus candoris autem*, ſcientiæ, ac cœleſtis luminis habebat: ita ut cum ruditate, viſa ſint ſecula exuiſſe puritatem, ac donum Dei. Quare noſtra perverſiſſimorum morum & ingeniorum fuit feraciſſima. Placuit igitur Deo, veram & exquiſitam Peſtis ſanationem, & præcautionem, una cum Hippocrate, obdormiviſſe. Saltem ab ætate Noæ, ad piaculum Davidis, nil de populari Peſte inter Judæos legitur. David tamen Peſtem fami, ac bello, non prætulit, niſi præcognitam. Inter Perſas vero & Græcos, præter commemoratam tabem, ætate Hippocratis, hoſtis humani generis, ac princeps mundi, Peſtes aliquot ferocire fecit, permiſſu divino, quas humanis victimis piari ſibi Satan juſſit. Forte, quod iſtud non eſſet conceſſum, ut principi tenebrarum: quantum quod futuræ Peſtis præcognitionem haberet, ſimulque & termini ſedationis ſuæ: unde ortum, occaſum, & poteſtatem ſedandi, ſibi violenter, fabuloſe, & deceptoriè, vendicaret Apud Romãos rara Peſtis legitur. Et ante pauca ſecula, Peſtis obſoleta ferè memoria. Demũ per ſecula rediit, ſæviitq; per ſeptuageſimum, mox dein per annum quinquageſimum graſſavit Ita ut annus Jubili, nubilus fieret, & atrox Jam Peſtis, ut ima eſt Bizantij. Turcæ, à peſtifera contagiõe, ſibi non ſolent præcavere Idcoq;

Christianos irrident, tanquam divinæ ordinationi resistentes, luemque declinantes, irrito plerumque conatu. Vindictæ divinæ gerendum morem, quæ cuicunque destinato, ex necessitate eveniat. Septenis quibusque annis, Pestis in Ægypto variat. In tertium plerumque annum durat hoc modo, ut testatur Polonus Princeps Radzivilius. Primo anno leviter inchoatur, cum Sol libram ingreditur, sævitque maximè in Decembri usque in Martium. Quo tempore calores sunt mitiores: ubi verò invaluerint, cum Sol, anno sequenti, Leonem ingreditur, statim cessat Pestis; & quidem ita: ut si quis apostema pestiferum intus habuerit, & ad horam prædictam præfati signi cœlestis supervixerit: omne periculum evadat. Quemadmodum apud nos frigora: ita hic, calores Pestem profligant; & duobus mensibus securè vivitur. Postquam verò Sol libram fuerit ingressus, rursus sensim Pestis inchoatur, & durat ad Solis ingressum in Leonem. Tertio anno, eandem servat rationem, nisi quod de acerbitate magis remittit. Postea, si contagio aliunde non fuerit illata, quatuor anni sequentes à Peste sunt immunes. Quandoque longiores etiam fiunt induciæ. Sed plerumque malum septennio recurrit. Messis sub finem Martii inchoatur. Ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti meridionales spirant, qui cremando redigerent fruges ad nihilum. Hæc Princeps ille, ibidem sic edoctus, omniaque credens, scripsit. Quibus suo satisfaciam loco. Saltem hæc non commemorat sacra Scriptura, olim accidisse Ægypto, etsi Sol ac cœlum volvantur nunc eadem orbita, qua olim Parentum enim meorum memoria, de Peste, velut de rarissimo monstro, sermo. Apud nos nuper per quindecim annos viguit. Cessat modo. Bruxellæ tum exstructæ ædes, pro contaminatis pauperibus, ipsaque mœnia fuêre pertusa ad fossam Aquilonis. Quibus ædibus dudum patria carere potuit. Culpam autem in nos refero. Præceptum charitatis erat: Bovem aut asinum proximi, luto extrahe, ad herum deducito; nec secus transibis per viam. Nunc autem pecus proximi non solum non liberatur: sed ipsi deprimimus; Imo fratrem (Templum Dei) in maximis necessitatibus, & lethalibus morbis, ipsi deserimus, aufugimus, auresque ad ejus ejulatus obturamus. Quisque, instar Sacerdotis & Levitæ transeuntium, se excusat ab opere charitatis: tanquam si bene operari, suæ non esset professionis; mendaxque textus. Quodcunque minimo ex hisce feceris, Mihi factum reputabo. Non mirum igitur, ulcerosis hisce dierum quisquiliis, Deum minitari perversissimi populi internecionem: & urbes, tanquam ager, arabuntur. Sæpe enim mecum horrui, illud antesignanum futuri excidii Universi signum. Erunt Pestes. Desperabam enim exinde, neminem ab Hippocrate venturum, qui amplius popularem Pestem sanaret. Sed aliunde speravi, quod sicut quæ optamus, speremus facile; & sperando, etiã credamus: ita quoq; fore desperamus, quæ plurimum formidamus. Credidi itaque, & speravi, hanc securitatem sanandæ Pestis detectam iri, iterumque ante extremam mundi scenam occultatum iri omne auxilium. Saltem autumo, alias fore Pestes longè horribiliores, quam antehac unquam, quibusque cuncta alexiteria erunt vana. Siquidem Pestis nostra hodie bruta non affectat. In extrema verò dierum amurca Pestes, nedum homines; sed & feras, imò pisces & arbores, delebunt. Eruntque Pestes; non autem Pestis ordinaria. Alioque hoc signum futuri interitus esset incertum. Erunt nempe Pestes à manu Dei, ab inversione ampullarum, ut habet Apocalypsis, contra illas autem, non est clypeus in natura futurus. Pollicebar ergo mihi, priusquam hæc scribere attentarem, Pestem sanabilem usque ad illam temporum faciem, verumque remedium illius, ex Hippocratis sepulchro, seu potius à Patre luminum, desursum petendum esse. Dicam, quæ didici in posterorum utilitatem.

A labe nostra immune, ut & innocuum cœlum.

AB Antiquorum scriptis, ne minima animæ, sciendi avidæ, consolatio, aut ærumnosis, desertisque apparuit ægris. Inprimis fidei est, Stellas esse in signa, tempora, dies &

annos, nec hominẽ posse ullatenus officia stellarũ alienare, aut ad alios scopos declinare. Quòd opera manuum Domini, sint cœli; Quòd Deus non creavit mortem. Ideoque nec cœlum contineat mortem, morbum, venenum, discordias, corruptiones, aut causam effectivam horum. Siquidem non ad causam; sed ad signa futurorum: ac duntaxat in temporum, sive meteororum mutationem, dierum & annorum successionem destinantur. Officium ergo cœlorum, non est malum generare, causare venena, spargere, aut influere, bella serere, ac mortes suscitare. Quia cœlum nequit excedere limites suæ destinationis, cœli enarrant gloriam Dei, in cujus honorem, & humanitatis ingratæ usus, creatum est. Ideoque in se potius continet vitam, lumen, gaudium, pacem, sanitatemque, cum ordinato continuatoque motu, Cœlo nulla, à transgressu Adami, legitur communicata maledictio, nec infusa exsecratio, ut nec labes insperſa. Terra quidem profert tribulos, & spinas. Quia subter Lunam, est cacodæmonis, mortisque (quia peccatorum) feudum, imperium discordiarum, atque vicissitudinum. Terra nobis evasit noverca; vallis ideò miseriarum, peccatorum labe & sarcinâ prægnans. Quia Deo placuit, non aliam fore ad quietem viam, nisi per tribulationes. Imò oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam, non quidem alienam, sed propriam; eo quòd formam servi assumere voluerit. Credo verbo Dei, nequaquam autem vanitatibus Augurum cœli: reorque, qui Pestem à cœlo oriundam scribunt, adhuc deceptos, gentilium erroribus cespitare. Cœli enarrant gloriam Dei; & opera manuum Domini, annunciat firmamentum. Cœli ergò annunciant dulce, ac amarum venturum; non autem causant illud. Imò nec amara nobis licet vocare mala: nam Deus omnia ad bonum finem direxit. Ergo cœlum futura annunciat; non autem causat: & stellæ sunt nobis ad signa futurorum duntaxat, eruntque ideo signa in Sole, Luna, ac stellis. Causant etiam duntaxat stellæ, per nativum Blas, vicissitudines temporum, in aere, aquis, terrâ. Unde consequenter pendent mutationes, ac maturationes, tam in fructibus, quàm in corpore humano, potissimum ægrotante. Intelligo quoque astra hactenus nobis esse in tempora, per Blas motivum, & alterativum illorum. Neque enim cœli proin sunt venefici, aut venenorum coctores, bellorum incensores, &c. Recognosco omnino illos, tanquam vicissitudinum alteratores, in qualitatibus elementalibus, quo ad stationum alteritates. Quocirca ægros variè alterari contingit, in promotione & maturitate conceptorum in se seminum: eo quod nostræ vires vitales suum omne Blas concitent ad normam generalissimi motus astrorum: non quidem velut ductorum violentium; sed præcedentium, aut comitantium. Etenim liber Apocal. non tribuit cœlis vel minimam ullam vim punitivam; sed eandem in Angelos divinitus distributam. Quique proin percutientes, & ministri spiritus, dicuntur, Judicis imperia facientes. Pestem itaque, non credam facilè, temporum importunis mutationibus suum debere ortum. Quod & Eudoxus apud Fernelium sensit. Nullaque ratione inducar, ut credam, cœlos dare accretionem, formam, figuram, vires, aut quidvis aliud, quod ex ente seminum proficiscitur. Nam & ante stellas natas, herba pollebat semine virenti. Adeò, tametsi astra nulla essent; attamen vi Verbi, naturaliter omne semen, ex se, est producendo suum constiturum: Invitisque stellis, ac anni stationibus, imò & climatibus, per artem producuntur multa semina atque fructus peregrini. Quapropter Hippocratis epidemica, commentario Galeni illustrata, nomineque Authoris indigna, continent plurima. Non tantum quia anni stationibus morbos, & non suis quosque seminibus variasque infirmitates uni radici (id est, primis qualitatibus aeris) attribuit, adeoq; effectus diversos injustis causis copulet: quam, quod contineant plurimas nugarum absurditates. Soleo enim in hoc judiciarios Astrologos Empiricis comparare, qui facto unguento, pulvere, aut alio quopiam, eadem extolluntad omnes propemodum morbos, pluresque adhuc alios, valere. Sic multi ex illis, non contenti astrorum annunciatione, cogunt, illa esse fabros, deastros, ac patronos absolutos omnis for-

tunæ, & infortunii, vitæ ac mortis futuræ conscios, fabricatores, consiliarios denique, & Judices cogitationum, quæstionumque interrogatarum. Si itaque non contineant mortem, bella, venena, Pestem: utique nec ejusmodi flagra super nos poterunt depluere, cum dare nequeant, quæ non habent, non continent, non causant, neque generant. Non enim nuncius, bellorum præco, horum imperator est, vel causa. Si enim Jesuita Trigantius vera narrat, Sinarum latissimò totoq; imperio Pestis est insolita, & visa nunquam: cui tamen idem Saturnus, idemque Mars, & æquè potenter qui nobis, præest. Denique si quibusdam terris certo Pestis sæviat termino, recurratque præcognitis stationibus, quibus tamen olim Pestis admodum erat peregrina: Consequens esset sanè, vel illas provincias non subjacere stellarum influentiis, vel non iisdem quibus olim; vel illas Pestes esse adulteras, vel saltem (ut opinor ego) non provenire cœlitus. Cum nimirum ibidem non sint conciliabula stellarum, quæ annuatim dies servent statutos comitiorum. Quid si enim Pestis, in una civitate, maximam mortalium partem deleat; frustra profectò erit omnis Magistratûs providentia, si vicina loca subter eundem Meridianum vel angulum cœli sita, nequeant præservari intacta. Cumque stellarum influxus, vel irradiatio, sit universalissima, utcunque insaniant alii; non est tamen credendum, posse cœlitus Pestes ab astris influere ad deputata loca, urbes, & pagos. Nam si stellarum influxus esset pestiferus, aut erit aër, vel Gas supernè ad nos dimissum ipsa Pestis, aut mera nuda qualitas per aërem descendens, quæ ad nos pervenit absque illo corpore; eritque vel concepta in stellis, vel generata in aëre nobis vicino. Si primum horum; necesse foret simul omnes mundi angulos infici, nisi in aëre, & per aëra, canalem vel tubum, à cœlo ad nos usque directum, & immotum supponamus: per quem etiam, nec secus, aër pestiferus ad nos deferatur, stellarum fuligines ac inquinamenta deducens. Etenim cum distantia stellarum à terra sit multarum millenarum diametrorum terræ: non est cogitabile, quod aliqua stellæ fuligo ad hoc centrum pertingat sospes (minusque ad aliquam provinciam ejus) quin universali simul tabo inficiat totum terræ marisque ambitum, unius centri minimi spatium vicemque subientem. Itaque si terra sit minimi puncti instar, huc spectant quæ alibi dixi, de aëris regione, qua nec venti, nec ros unquam, aut pluvia decurrunt, nec meteora suas ludunt tragœdias. Multoque minus è profundo cœli quicquam perpendiculariter defluit, aut si deflueret, non sufficerent decades aliquot ætatis Nestoreæ, priusquam nobis advenæ essent. Sin autem astra saltem dimittant meram nudamque qualitatem, Illa, vel tanto loci & diætarum intervallo, aliquoties, & aliquot annorum itinerario degenerabit, atque deficiet, adeoque antequam ad nos perveniat, nil pristini habebit sibi simile: nec posset ejusmodi peregre adveniens qualitas locum certum inficere, nisi velut in pyxide, per angelum deferatur. Si autem per Angelum; jam cessat quæstio naturalis, frustraque cœlos facimus pestiferos, veneficos, si Angelus sit ipse pestifer. Qui alioqui longè promtius, venenum pestilens, prope terram, aut in nobis, quam quod à puris atque insontibus cœlis id secum ferat. Qualitas denique pestifera, cœlitus delabens, si non in aëre inclusa simul descenderit, aut migrabit de subjecto in subjectum (quod Peripathetici recusant, & Scholæ modernæ) vel per millenas species sui, totiesque degeneratas, velut peregrina tota, ab ortu suo ad nos deveniet, adeoque frustraneum erit cœlorum venenum. Sin autem putetur in nubibus prope terram generari: ergo cœlum immune, atque insons, falsò accusatur. Ostendi siquidem alibi, cœlos duntaxat operari per Blas motivum locale, & alterativum caloris atque frigoris, Nequaquam autem per venena. Utpote quæ sunt sublunarium duntaxat proprietates formales, ac fermentales seminis alicujus. Admitto quidem lubens, telum igneum subinde visum, telum igneum ex aëre, ad locum aliquem vibratum, cecidisse: quodque Pestis subinde sit insecuta. Atqui istud prodigium inprimis, non ex profundo cœli sinu delabitur: sed è propinquiori

nube,

nube. Forte Satan, tonitrui comes, telum ejusmodi dimittit, quo Pestem scit minitatam: (unde antiquitus Dei honores ad se rapuit) at non proinde telum istud, est causa Pestis. Alioqui sanè ad unamquamlibet Pestem, telum æquæ necessarium vibraretur. Præsertim quod Ignis proprium sit, consumere Pestem, atq; venena non autē generare. Itaq; Ignis naturaliter nūquam significat Pestem, cujus destructionē continet. Estq; ideò ejusmodi igneum telum, portentum rarissimum, à spiritibus ad terrorem dimissum: illi, qui ad vitæ suæ emendationem illud retorserit, estque profectò scopo nostro impertinens, ac longè magis frivolum, si exinde cœlum notemus pestiferum. Sunt nempe portenta quævis incerta, ac fundamento Medico inepta. Sed seculum si hanc pestilentem mercem protruderet (creditum enim sic est hactenus, maleque gentiles nostras Scholas deceperunt nomine epidemico) quorsum ergo tot Scriptores? quæve hactenus fuere excogitata media contra stellarum importunos istos influxus? Quis enim impedivit hactenus, ne medulla menstruatim crescat in ossibus? Itaque falsò accusarunt cœlum. Sat Scholis visum esto, cœlum, authorem Pestis fecisse, & remedia, suamque scientiam, sub desperationis silentio sepeliisse, solius suasu ignorantiæ, metusque terrore. Ergo cœli accusatio, ubique manifestam ac necessariam involvit insciriam. At tandem postquam studiorum omnem contraxêre nervum, suadent vitanda loca, quibus plagæ vigent, utendum cibis euchymis, bonum ignem struendum, cavendum à sordibus quibuslibet. Utendumque frequenter Theriaca, cui, cum nondum sat simplicium sit ingestum, quisque pro lubitu novas cumulatim centurias addat, adeoque præstantissima censetur antidotus, quæ mille simplicium congestum continent acervum; utque unum de mille forte juvet, saltem non nociturum sperant. Ista nempe sunt Alexipharmaca magistralia, ut si interim pro voto, res minus faustè successerit: culpâ saltem careat, qui tot simul selectissima, multisque classicis Authoribus commendata, compilavit. Præscribunt quoque grata suffumigia aceti, aromatumque odores, malè mendaciorum suorum memores: quasi languida ejusmodi remedia contra sua illorum principia facerent: id est, contra cœlitus per totum aërem, diffusa venena. Etenim si propter ejusmodi odores, vel barba, vel unguis, vel denique medulla, cessat accrescere, aliquam posset spei fiduciam ingerere, quod semen pestilens lurido remedio superari posset. Itaque si ulla esset ratio causativa Pestis, in cœlis, ea potiori jure homini competeret in cœlos; Si sapiens dominabitur astris; non autem astra, sapienti. Nam potest Sapiens significationes astrorum aliqua in parte mutare, quanquam non stellarum motum. Sed istud hoc loco, est impertinens tantopere, quantum est falsa cœlorum accusatio. Siquidem si stellæ causativè in nos agerent effectum suum, utique sapiens mitigare posset, falsoque per cœli accusationem se Medentes excusare nituntur, propter adynaton. Non est inquam ulla in nos stellarum actio præter-meteoricam. Astrologi enim multa fingunt, quæ norunt esse falsa, imò & impossibilia. Quæ in theoricis planetarum utrobique sunt obvia. Veruntamen nec natura, nec proinde medicina, regulam falsi admittit, ut neque suppositiones Algebræ. Itaque finaliter, si popularis Pestis è cœlo laberetur, foret necesse cœlum impugnare, & impedire, si ad radicem eundem, & non ad productum posterius: adeoque tota medendi ars, non nisi fruſtranea prorsus, præscriberet pro præcautione Pestis. Atqui, tantum facinus non sibi Scholæ fidunt, ruuntque libentius ad adynata, ut suæ clypeum faciant insciriæ, queantque in Pestem mittere quoslibet ignaros potatores, temulentosque mortalium tortores. Patet saltem hinc, quod causas Pestis hactenus non à fronte adoriantur: sed à tergo, & ad effectus tantum respexerint. Adeoque quicquid de præcautione dictum est, meras habere proximorum imposturas. Imitantur enim rusticum, conantem exhaurire riyum, qua prope littus in mare festinat, non autem fontem obturando. Itaq; vel non credunt Pestem, cœlo oriundam: vel eorum remedia sunt desperatione

ri one ac deceptione plena. Porro si cœlum, tanquam parens iratus (ut Paracelso somniare placuit) nostra notet crimina, contamineturque nostris impietatibus, nosque suis ideo jaculis vulneret vindex, tamque calamitose nos interimat: certè, vel deaster aliquis erit, vel animal sensitivum, sibi Dei officium arrogans, & Angelorum percutientium muneri invidens, docet nos, invidiam rem cœlestem esse, ut & vindictam creaturæ, in hominem. Sed cur notet nostra crimina, si notando polluatur? & quomodo polluetur, si peccatum sit merum non ens? Quomodo iste sagittarius persentiet merum nõens? quomodo abscessum voluntatis humanæ, à Deo judicaverit? etenim si nobis irascatur, & in ultionem accendatur, propter illud nihil: quomodo non magis nobis indignabitur, ubi senserit nos suas imitari actiones, & præpedire? dum scilicet placato cœlo Pestem nobis formamus nostris terroribus? longeque acerbius ferret, quod homo, invito cœlo, mederetur Pesti, superet sua vulnera, suaque munia in cœli despectum antevertat, aut impediat. Pestis denique, si ordinato astrorum motu, annunciativè, ac velut annuatim prædici posset (prout de Ægypto aliorum informationes jam ante naravi) piacula autem nostra, ordinato die, numero, & mensurâ, careant. Peccata namque pendent ex corde hominis, liberoque arbitrio: ergo ista causa non est suo effectui condigna, ejusque signo. Negant autem Theologi effectus futuros liberi arbitrii præsciri à stellis, adeoque nec scientiam, nec intellectum, habitare in cœlis, corporibusque inanimatis. Ergo nec quidem denunciant Pestem, bella, &c. ventura, à peccatis prægnitis. Sat esto, Pestem denunciari, non tanquam ob causam incitatricem: sed quia Æterno placuit. Conscius ut quisque seipsum examinet, ac emendet. Nec opus est mentitas pravitates, & malevolentias, fingere in Saturno vel Marte: si peccata nostra sint causa effectualis contagii. Adeoque sibi contradicunt Astrologi, atque ariolatores Medici. Nec enim alioquin esset necesse tortorem reo iratum fingere, etsi eundem interimat. Sodes, cur nostræ iniquitates potius Saturnum ac Martem quam Lunam millenis aliquot milliaribus viciniorem instigaverint? Cur remotissimus Saturnus, criminum nostrorum potior vindex esset, quam Luna? Nam si aliquod astrum esset pestilens, certè esset potissimum illud, quod præest nocti, quieti, & reductioni in primam materiam. Denique si Pestis, tanquam punitio, nos invadat, aut per Angelos nuncios, orbium motores, mittatur: Sanè nulla erit naturalis, sidentq; sponte Scholarum præscriptiones ac regulæ, tam ad præcautionem, quam curationem. Cœlum prænunciandi ergo futuri præsagum est, datque signa Pestis, quæ suis revelat Deus. Non autem cœlum præsentis Pestis effectivum, ut neque præsciens. Errarent siquidem alioqui tam cœlum, quàm directrix Intelligentia Angelica, quoties puerum insontem Peste piaret, pro peccatore, nec piorum habitacula Pesti unquam subessent. Ac Deus prætorem injustum constitueret, qui bonos Peste necaret crudeliter, quæ nefarios non apprehenderet. Bonos inquam, pro delictis non cogitatis, necare. Vel hinc saltem liquet, Pestem suam habere causam in natura. Demum, si Pestis, cœlestis lucis proles, ea certe in instanti semper exsurgeret: cum astrorum aspectus sint per minuta momentanei. Quare Pestis, antequam veneno aliunde nato ad nos deveniret, primo vento dispergeretur, primâ pluviæ irroratione abluereturque, noctisque ac nubium frigoribus pacaretur, priusquam ad nos deveniret: & punirentur urbes, quæ minimè peccâssent. Tum est & in Paracelso ridiculum, quod sagittarius Pestis, ac notator nostrorum criminum, habitaret in Sole (in quo Deus posuit suum tabernaculum) tanquam iratus ac vindex parens, propter impuritatis contagium susceptum. Saturnus tamen ac Mars (alibi sic inconstans ait) essent criminum ultores. Itaque quocunque modo sumatur, providentia punientis cœli patitur injuriam; & Deus, blasphemiam. Adeoque dolus Paganismi includitur, sive dixerint, pestilens venenum à stellis cudi, vel in vindictam criminum mitti: sive etiam naturali astrorum cursu fabricari, per qualitates elementales annuas, vel extraordinarias, aut indirectas, ac portentosas, à Satana directas:

Utro-

Utrobique in atheiſmum paganorum impingunt. Nam nec cacodæmon illam, quam gentiles putant, poteſtatem in nos habet; nec legitur in Peſte Deali alius ſatelles, præter Angelos Lucis; adeoque à Sacrorum veritate eſt abſceſſiſſe, ſtellis, aut diabolo, vim Peſtis generandæ tribuiſſe. Præcipuè ubi de Peſte naturali, & non Deali diſputatio occurrit, deque remediis, cauſis, & obſtaculis eſt inquirendum. Nam inprimis, non rarò, Peſtis unico ab individuo incipit, puero nempe inſonte, adeoque cœli, piaculo hujus pueri, integram familiam, oppidum, & provinciam tandem, innocuum nempe pro facinoroſo, feriiſſent, per modum Seplaſiæ, quid pro quo ſubſtituentis. Denique dum Peſtis ſerpit ſuo contagio ab uno in alium, ſaltem in ſecundo, tertio, ac decimo, non erit amplius venenum à cœlo propinatum, aut vulnus à cœlo inflictum: quaſi tota ira, aut vindicta cœli, concitaretur culpa primi inſontis, denique Peſtis, *ſolo terrore pavidi concepta, cum* in ſpecie ſpecialiſſima (*etenim nulla alia exſiſtit* actu in individuis) non differat à qualibet alia, quæ è cœlo mitteretur veneno aſtrorum. Ergo neque ulla prorſus erit naturalis è cœlo, ſi aliunde nuda erroris imagine concipiatur, nec cœli ſit indiga ſui origo. Nam alioquin unum individuum non conſtituitur à parentibus, toto prædicamento diverſis. Etenim ſi Medicum, & medicinam de terra creaverit Altiſſimus; & Peſtis ab aſtris formetur: vereor ſaltem, ne tanto veneno impar omnis ſit futura medicina. At ſaltem Dominus non potuit erraſſe, quod medicinam de terra, & non de cœlo miſerit. Enimverò libri Regum, & Apocalypſeos, ſanctis Angelis Peſtem attribuunt, quæ divinæ ſit ultionis pentaculum. Nec licet à Sacris recedere ad cacodæmones, & aſtra, venenorum peſtilentium exordia. Denique Paracelſus Peſtem cœlitus, velut à ſagittario, duntaxat in tria loca, nimirum ponè aures, ſubter axillas, & in Inguina diradiari ſcribit. Quapropter aliis membris oborta Peſtis, vel Peſtis non erit, vel alterius generis, & cauſarum diſparatarum, quàm quæ vulnus cœleſtè eſſet. Vel denique cœlum ſagittando erravit, vel ſaltem Paracelſus audendo temere erravit. Itaque ſi alienæ cauſæ Peſtem fabricent, abſque cœlorum ope; neceſſe eſt, hos ſua poſſeſſione & putatione privandos, cœlumque poſthac petitorie, litem aggredi debere. Si denique Peſtis vulnus eſt, ergo eſt de ſuſceptis externis: non febris, aut morbus, conſtans ſtatuto ſemine, & per conſequens, quicquid diaphoreticorum in Peſtis ſubſidium hactenus decrevere, falſum atque deceptorium eſto. Magisque opportuna erunt incarnativa, & vulneraria. Et longè eſt vaniſſimum diaphoreticum pro præcautione, ne quis à ſagittario cœleſti vulneretur. Eſſet enim ſudoriferi ignavus clypeus, contra ſagittam tam virulentam, tam potenter, procul rectâ, tantoque otio vibratam, ſecuriſſimeque ductam per tot millena millia ſtadiorum pergente telo. Decebat enim Paracelſum, ſciviſſe carbunculum, glandulas, bubones, atque parotides: non quidem ipſam eſſe Peſtem, imò nec ullatenus eſſe vulnera: ſed ſigna, productum, & effectus peſtilentes. *Quippe nam & Peſtis aliquot ſignata,* frequenter non niſi à morte, viſuntur. Quapropter cœleſtis ille fundarius, non Peſtem; ſed Peſtis effectum, quoties vulneraret, immitteret. Seroque nimis veniſſet, ut Peſtem, ſive vulnus, illis partibus infligat ei, qui jam antea per Peſtem obiiſſet. Quidam nempe continuo vomituriens, cum cephalalgia, moritur ſub continuis deliquiis, infra horas ſeptem, ab invaſione ægritudinis. Mox autem circa obitum tingitur ſupra umbilicum, uſque ad claviculas, frequenti ſtigmate, ſeu vibice nigro. Curioſitatis ergò, cùm Anatomicus deficeret, diſſecui eum, ac inveni os ſtomachi, eſchara nigra jam cauterizatum. Denique vibices non ſunt vulnera, prout nec glandulæ, veſiculæ, bubones, &c. ergo ſaltem cœlum non vulnerat in Peſte. Quæ ſi aperiantur, ulcera vocas Paracelſe, & diſtinguis contra vulnera, ac temetipſum. Fabuloſe ergo nimis cœlum noſtra labe inquinatur, harumque eſt injuriarum vindex, prout & criminum noſtrorum Graphiarius & vulnerator. Paganiſmi id fuit olim inventum, ut cœlos, atque deaſtros, in cultum blaſphemè attolleret. Blaſphemè quoque atque ſtultè, à Paracelſo quatuor elementa ingeruntur, qui eorum Relolleum ridere aſſolet. Potiſſimum

quod in ortu medicinæ noſtræ, quaternarius elementorum ſit ſublatus, tam in natura Univerſi, quàm miſtorum conſtitutione. Etenim quam inſcienter adæquatur quaternarius elementorum, ternario emunctoriorum præfato? Paracelſus enim, arcanis potiùs, planè heroicis, pro morborum ſupplantatione, deſtitutusque ſcientia Medica, è Patre luminum deſcendente, titulumque Monarchæ arcanorum, ſibi ultro aſſumens, hocque auſu principatum medendi invadens, de Peſte, tanquam ſibi ignoto hoſte, tractavit. Proinde Peſtem quandoque cœlo, aliàs Soli, Solisque quandoque elementis, ac non rarò ſolis Pythoniſſis, ſagis, ac ſpiritibus tam infernalibus, quàm elementalibus Deaſtris adſcribit, plerúmque oblitus doctrinæ ſui Paramiri: ubi Peſtes entis naturæ, entis veneni (quaſi aliqua exſtaret veneni expers, aut venenum aliquod non eſſet naturale) entis aſtrorum, (quaſi aſtra ſupra naturam, aut extra eam eſſent) entis ſagarum (has *Incubis, lemuribus, ſylphis*, &c. tribuit, contra ens etiam aſtrorum diſtinguit, ne ſagæ ſint fortaſſis ſapientes, qui dominari dicuntur aſtris) & entis Dealis proponit, ſuique ibidem oblitus, & entis imaginativi, cujus tamen præ cæteris memoriam habuiſſe debuiſſet. Niſi fortaſſis malit, ens imaginativum non poſſe cauſare morbos, aut nusquam vigere, niſi penes ſagas. Enimverò, ut Peſtem divinam arbitror ſpernere remedia naturæ: ita quoque, ſi qua Dæmonibus aut ſagis propria (quod non eſt credibile) at ſaltem ſuam cœlo originem neutiquam deberet. Etenim alias ſi Peſtis ſagaria eſſet, ſolitis eſſet longè immanior, propter adjunctum virus externum, & agendi promtitudinem, ira cacodæmonis acceleratam & ampliatam. Frater P. Boucher, Minorita, in ſuis orientalibus peregrinationibus, ut teſtis ocularis, narrat. Quod quantumvis Ægyptus, ſit alioqui Peſti valde obnoxia: pridie tamen inundationis Nili, quotannis decidere rorem ſingularem, quem Elthalim vocant, cujus adventu promtè & univerſaliter ſanantur, quotquot Peſte decumbunt, ac ſani præſervantur ab ea, eodem rore. Etenim ſi hoc verum, nec ſat à principe Radzivilio inveſtigatum: nil quicquam tamen exin deduci poteſt, quo Peſtem cœlitus cauſari naturaliter ſciamus. Cum exin ſaltem ſequatur, meteororum quædam eſſe ſana, alia verò quibusdam noxia. Quod hactenus nemo negavit. Etenim quamvis Sol, pridie inundationis Nili, ferè ad locum eundem quotannis redeat: non tamen ſimul cædem ſtellæ comites recurrunt. Dein, Ros ille non eſt cœlorum aut ſtellarum proles, neque ex Blas cœleſti meteorico: ſed pridie inundationis: jamdudum inundata eſt terra altior Abyſſina, calida, & auſtralis magis, quæ magnum de ſe vaporem nitro refertum emittit (eſt namque tota Nili aqua nitroſa) qui vapor in rorem nedum reſolvitur (Ros, alibi mella, tereniabin, manna, entali, ac laudanum velut gummata, plorat: atque apud nos, quotidie ros majalis ſale ſaccharino ſcatet) currentemque comitatur Nilum: ſed totum aërem Ægypti, etiam humectando abluit, ægrorumque corpora reficit, non multò ſecus, ac imber terram, poſt longas ariditates. *Saltem ego*, Sacris admonitus, ſperno Augures cœli. Itaque ſi cœlum ſit Peſtis graſſantis cauſa: deberet eſſe pariter cauſa alterius cujusque Peſtis. Quia idem ſpecie ens, easdem ſortitur cauſas conſtitutivas, à quibus ipſa ſpecies ſuam recipit identitatem. Itaque conſtanter nego; virus peſtilens cœlo naſci, aut à ſtellis dimitti: Peſtes verò omnes, quæ non ſingulariter pro flagro divinitus mittuntur, ſunt vel endemicæ, vel terrore quodam fabricatæ. *Quæ autem contagio hauſtæ mutuantur, ſequuntur ſemen atque fermentum ſuum.* Peſtis autem endemica, licet hauriatur forinſecus occaſionaliter, non eſt tamen Peſti adſcribenda, niſi Archei noſtri terror, Ideam virulentam pavoris, ab ente endemico concepti, prius fabricet; uti mox conſtabit. Nego inſuper, ullam Peſtem eſſe epidemicam. Nam tametſi aër, multorum corpora ad varias putredinis confuſiones invitet: nullatenus tamen eſt Peſtilentis veneni cauſa primordialis. Nam ſicut omnis putredo à Peſte differt: ita viciſſim quoque venenum Peſtis, à quavis corruptione, filia meteori. Quod niſi ritè atque perfectè ſit cognitum; nullatenus quoque poterit intelligi natura Peſtis: multoque minùs ejusdem radicalis ſanatio promoveri.

Ad

Ad hujus capitis calcem addam argumentum, quod à ripa fluminum desumitur. Vidi nempe, qui ut Peste infectas vitarent ædes, Antverpia discesserunt; alios, qui fugerent ab variolis, quibus ante biennium, adhuc vultum cicatricibus maculatum circumferebant, in Scaldi ipso percussi sunt morbis, quos vitasset, præsumebant, seque ut sanos subduxerant. Memini quoque me quondam puellam leprosam curasse Vilvordiæ, quæ dum jam per 7. hebdomadas sanata putaretur, & Antverpiam rediret, confestim per totum corpus in ipso fluvio, sibi lepram repullulare sensit. Quæ demum ad me rediens, sanataque, per semestre, Vilvordiæ est morata, attamen eodem die, quo domum rediret, in Scaldi rursus repullulavit occultata Lepra. Mulieres quoque in abortum proclives, etsi rheda rus pergerent, feliciterque cessisset iter; attamen in fluvio, seditionem in utero sensere, domumque à ripa per rhedam vectæ, illas in cruentum profluvium lapsas, scivi. Adeoque fluvius, cœli æmulus, planetis creditum honorem suffuratur. De æstate loquor; adeoque nec frigus in fluvio, tum aliquod suspectum, incusandum. Frigus etiam autumni, rus pergendo, non obstitit, quantum mense Augusto; fluvius, nec concussio rhedæ, quantum quieta navigatio, noxæ attulit. Non demum vapor aqueus, in fluvio oberrans. Siquidem diebus pluviis, rus itinerando, calamitates narratæ non obvenere. Ut neque degendo circa palustria loca: sed in fluviis, fluxui ac refluxui opportunis, pauculæ horæ; has molestias Pestis, ectymatum, lepræ, & exanthematum, invexere, quæ in terris non oboriebantur. Argines enim, ac ripas, bis quotidie aqua deserit, fœtetque olidus fracedine fundus. Quapropter fluvius tacendo loquitur, probarque fracidi odoris nocumenta, quæ mox dicam. Idque enim proin non tam littori maris, quàm ripis est vernaculum. Nam ad salsum mare, arenamque fundi, nulla est fracedo, qualis in semidulcibus fluviis; quare aquæ vix unquam prorsus nitidæ sunt, carentque odore sibi proprio. Cœlum ergo à labe nostra est immune, ut ab accusationibus ignorantum insons, culpâ careat vindictæ. Reliquiæ sunt paganismi, quas nisi Schola Medica devitarit, sciat Datorem luminum, beneficia sua non illis porrecturum.

Peregrina Lues nova.

NOn omnes morbi venêre simul in palæstram. Felicia sanè Atavorum secula, quibus paucæ infirmitates strinxerant gladium in humanam imbecillitatem. Productumque deinceps transgressionis Adamicæ, sensim nobiscum naturæ primordia associavit: Astrologi enim adhuc hodie confugiunt ad determinatas siderum positiones, iras, incompatibilitates oppositionum ac luminum malignorum congressus. Quibus prima febris, prima Apoplexia, primave Pestis, nata sit. Etenim quanquam non soleam indagare præterita, quæ non proficere, sed obesse possunt: multoque minùs assueverim inquirere, quorum adipisci, dare, facere, aut sperare non possem demonstrationes: attamen non potui non irridere paganismi futilitatem in Astra relatam. Assentirer namque facilius Astrologis, si nata semel febris, obortaque apoplexia, cessassent, cessante illa constellatione. Demonstrare quoque si possent, quonam interim hospitio febris habitaret, distracta semel stellarum febrilium dislocatione. Quapropter libro de vita longa, morborum omnium, mortisque introitum in naturam humanam, primus, ex sua origine describere, coactus fui. Adeoque dilucidè intelligo, ac opticè cerno, reliquias esse ex paganismo, quicunque ausus est, stellarum officia & destinationes extendere supra textum Sacrorum, qui dicit, quòd astra sint nobis in signa duntaxat, tempora, dies, & annos. Etenim si Astrologis assentirer judiciariis, arbitrarer febrile, aut Pestilens semen, semel natum, deinceps intrasse in naturam: nec quidem, ut maledictionis cujuspiam, sed creationis deinceps prolem, continuare suam generationem. Sed cum morborum plerique tandem in sanitatem desinant, si saltem non cum ægris ipsis oppetant, ac plerumque citra novæ prolis suscitationem: necessum esset, si propter infausta (ridiculum, aut blasphemum Christiano verbum) quandoque lumina

incepiſſent: nec hodie ſine illis incipere poſſe, ſi lumina illa, ſic congreſſa, æſtimanda ſint cauſæ morborum efficientes. Credidi itaque, poſtquam penitius abditorum corporum analyſes per Ignem explicuiſſem, quod eadem morborum ab initio fuerint, quæ & hodie principia, atque radices. Quod ſatis clarè demonſtravi in tomo de origine medicinæ, Tractatu de morbis in genere. Crediderim quoque, aliquot morbos initio fuiſſe, velut in ſui infantia, leniores, celerioresque habuiſſe progreſſus, & faciliores quoque extinctiones, ob priſtinum naturæ humanæ robur. Aliquot tamen morbos, ſui initio ferociores fuiſſe, qui nempe non ita adhærent radici humanæ fragilitatis; ſed lui ut peregrinæ conſocii acquiruntur. Etenim ut olim naturæ erant robuſtiores, quæ ut ſuſceptrices, ita & medicatrices ſunt morborum: ſic modò, experior ſemina morborum indies proficere, robuſtius incidere, ac incaleſcere, noſtramque naturam, *quò it longius, procedit*que intempeſtivius, *eò* quoque *negligentius* remediis auſcultare. Enimverò patrum noſtrorum diebus, ſurrexit eatenus incognita lues Veneris, cum pediſequis & aſſeclis. Notatur autem annus 1424. & Parthenoplica obſidio, ætas luis, ejusque prima nativitas. Quicquid demum ſemel penes nos adolevit, quanquam in illis individuis pereat: ſpeciem tamen deinceps ſervat, & *vix interire ſcit, quamdiu perennat mandatum ejus, qui labem in carnem mittit.* Ut Scorbutum, Peſtis Hungariæ, &c. noſtris abavis ignota. Noſtræ autem plagæ creſcunt indies, quia & impietates multiplicantur. Mutantur quidem morbi, larvantur, augentur, degenerantque per ſui copulam. Itaque animo majore, deinceps de remediis altioribus penſitandum. Ex morborum deterioratione autem, conjeci ſecuriorem medendi artem, quam quæ hactenus per frequentem phlebotomiam, & venenoſam reſolutionem laxantium, conſertis vinculis, mortales in cœmeterium præcociter trahit, ſurgere debere. Ominor enim, quia cerno luem Veneris, cæteras ægritudines, mutaturam in ſui obſequium: & Peſtem quoque hactenus fore degenerem. Enimverò legi quandoque in revelationibus S. Brigittæ, item in vitis S. Dominici, Vincentii Farrerii, Colettæ, &c. unanimi apparitione illos vidiſſe, ſuccenſum velut mundi Salvatorem ſuper mortalium impietatibus, minatumque exitium generis humani, tribus jaculis. Cujus apparitionis ergo, B. Vincentius, ordinis S. Claræ reformatricem Colettam, ut Valentiis Hiſpaniarum, ſuperintellectuali raptu, viderat genubus proſtratam, ante ſacroſanctam Trinitatem, quod exoraret auxilium Deiparæ virginis. Ut Chriſtus Dominus averteret piaculum, comminatum pro commerito ſupplicio. Deſertaque patria Valentia, Gandavum venit Colettam inviſurus: quam ſtatim agnovit eandem, quam in raptu præfato viderat, & quærebat. Pro Avaritia enim, erat ſagitta bellorum, quibus malè parta maléque reſervata auferuntur. Pro Superbia, erat in manu Omnipotentis jaculum inediæ, famis. Eccleſiaſticos autem, quos hujusmodi peccata ut plurimum tangunt, minatur fugare utraque lancea, a poſſeſſionibus, contra vota accumulatis, maléque uſurpatis. Ac tandem contra luxuriam, ſagittam contagii in manu gerebat. Non equidem David caſu; ſed altioris ductu, Peſtem pro bello & fame elegit. Quia totus populus, Regis ad exemplum, fornicator erat. Singulare id ſaltem in præfata viſione, quod diverſis ſanctis, & annis apparuerit, & quidem ante luis adventum. Quoniam non eſt verbum, quod Dominus non revelaverit ſuis Prophetis. Poſtremo, ſub dierum plenitudine, ſub maturitate, & completo peccatorum numero, immiſit longanimis Deus unam trium ſagittarum in medium carnis, ac confeſtim apparuit Lues Veneris, planè atrox, virulenta ac feſtinanti putredine necans. Deinceps autem aliæ ægritudines, imò & ipſa Peſtis, labem ejus contrahit. Nec veteres morbi reſpondent amplius deſcriptionibus avorum, nec conſuetam feudi obedientiam remediis exhibent. Nam olim ingentes exercitus, citra ultraque Europam in Aſiam, & Africam ducebantur, abſque notabili contagio, idemque utrobique ferè militum cenſus inveniebatur. Aſt jam, mox ab incepta obſidione, moriuntur intus præſidia; & ſimul obſidentia caſtra, acceleratamque expugnationem, confeſtim popu-

popularis Peſtis ſubſequitur. Vix enim unica præſidii cohors foras proficiſcitur, quam non ſequantur currus, ægrotis onuſti, etſi poſt ſe noſocomia oneraverit. Præcipui Chirurgorum cum admiratione plangunt, quod non ita pridem, minora quævis vulnera vix ſolitis obediant amplius medelis. Porrò lues iſta primum viſa legitur in obſidione Neapolis, anno 1494. Medentes quoque ortum ejus per conjecturas attentant. Aliis enim placuit luis nativitatem, Indiis occiduis tribuere, quodque ibidem eſſet vernacula atque ſolita. Aliis verò placuit orientalem plagam accuſare. Veruntamen occaſus Indias immunes fuiſſe, teſtatur ipſe Ferdinandus Corteſius, earundem expugnator, quodque poſt adventum ſuum nondum ibidem enotuiſſet; ſed eò advectam luem, cum Æthiope, mancipio Pamphili de Narvaez; Fortè enim ille recens ab obſeſſu Neapolis eò appulerat, ſecumque attulerat. Etenim cum ibidem primum lues videri cœperit, diſputatum inter nationes, an Gallo, an Hiſpano, an verò Neapolitano, cedere debeat in triumphum. Interim nemo unquam Luſitanum accuſavit, ac per conſequens, Indiæ Orientales immunes erant. Nam Luſitanus in obſidione Neapolitana non erat, qui veteri odio bella Caſtellanica lubens promovebat. Solus tamen Luſitanus cum excluſione Hiſpanorum, eorum luſtraverat, ſibique ſubegerat. Nec his obſtat, quod ab olim Lues Sinenſibus ſit aſſueta. Nam inde nemo ad bellum Neapolim advenit. Ergo ſi verum ſit, quod Lues in Sina, antiquitate vincat: potuit ibidem iisdem initiis incepiſſe: prout catapultas & typographiam ante nos habuerunt. Saltem Lues nusquam ab Endemicis, nec ab aëris infectione. Hinc etiam non paſſim popularis. Quod autem non à Sinenſibus ad nos ſit delata Lues, patet ex guajaco, cujus uſus apud Europæos 80. annis ſenior, quàm radicis Chinæ. Dein, quia introitus in Chinam ſub pœna capitis omnibus externis vetitus. Nunquam Lues tum viſa in oris extra Chinam, quorſum tamen Sinenſes propter commercia quotannis excurrebant. At guajacum ab occiduis terris venit. Alii forte proinde contendunt, hanc Luxuriæ luem incepiſſe, eo quod annonæ caritas, mactatorum carnes, cadaverum ſuffurari, & clanculum coctas divendi, ſuaſiſſet. Sed cum anthropophagis Indis hæc Lues, ante adventum Pamphili, fuiſſet ignota, non recipitur horum allegatum. Aſtrologi quoque, quibus omnium contingentium cauſæ referuntur in ſiderum aſpectus, & rotationes: ne quid citra cooperationem aſtrorum fieri concederent: peregrinum tum ſtellarum ſitum, duntaxat ſuper Neapolim influxiſſe ajunt, quem multâ anxietate quærentes, nondum invenerunt. Quaſi idem aſtrorum ſitus nunquam fuiſſet antea. Refragantur enim Sacra Aſtrologorum huic opinioni; ut ſuprà jam probavi. Paracelſus tandem Luem, multis libris & additamentis inconſtanter indagans, copulam leproſæ meretricis cum ſcabioſo milite Gallo incuſat, ac deteſtatur. Quaſi vero antea nulla leproſa, Gallo ſordido commiſta fuiſſet? Ad refellendum autem ſufficit: quod Paracelſus etiam in hoc ſibi ſit inconſtans. Negans pluribus libris luem Veneris, per ſe, eſſe morbum, ſed aliis morbis permittit duntaxat aſſeclam. Attamen omnis contagio, ſive ex Lepra, ſive ex Peſte, vel aliunde contracta, verè & actualiter in ſe eſt morbus. Nec mirum quoque, cauſam Luis hactenus neſciri ab iis, qui ad naturæ ſolius contingentias reſpexerunt. Credo potiùs, tot apparitiones Sanctis non fuiſſe frugifera, ac ſine ſcopo oſtenſas. Credo itaque, initia luis, ex vibrato jaculo iræ divinæ, hauſta fuiſſe, & in naturam inſita, non ſecus, atque lagenarum inverſione, tertia quandoque peribit mortalium perſona. Non quidem, quod velim luem libidinis reputari, ſui principio miraculoſam penitùs, quia à piaculo incepiſſet. Scio namque, ut in natura habet modo: ita & ſui initio fermentum, atque radicem reperiſſe. Enimverò Laicus quidam, & vir ſanctus, ad quæſtiones arduas aliquot, ſolitus viſiones ſomniales, ac non rarò quoque per mentis abſtractionem, notiones intellectuales ſuſcipere: nimiâ forte curioſitate has indagavit quæſtiones. 1. Cur iſta Lues præterito ſeculo, & non antea erupiſſet: cum anteactis paganorum diebus, ſcelerata quælibet ſcurrilitas nunquam defuerit?

fuerit? 2. Unde, si non ab Indis, in Europam venerit? 3. Quæ causa sit continuitatis, & mitigationis, ac mutationis, si divinitus immissa? Nam miracula rarò per contagium transeunt, ac nisi tradito mandato, suam in natura causam nanciscuntur. Sed neque Deus insontes punire solet, prout innocentes sæpe Lues Veneris inficit. Dixit itaque laicus, sibi in visione intellectuali visum jumentum, quod penè diffluueret ulcere fœtido. Qui morbus equinæ speciei proprius, nostrates den Worm: Galli vero *le Farcin*, vocant. Unde sensim equi purulenta carie pereunt. Hoc autem jumentum vidit, velut canibus in escam deputatum, totum tergus vitiatum habens, etiam circa vas naturæ. Nec præter istam visionem, aliud responsum habuit. Quapropter se suspicari dixit; Quod in obsidione Neapolitana, (qua primum dira hæc lues emersit) nefando aliquis peccato, congressum cum ejusmodi jumento habuisset. Saltem inde conjicio, non antea visam raritatem morbi, quippe non credam *facilè* unquam ejusmodi peccatum in talibus terminis ab origine mundi commissum; estque morbus, lui Venereæ similis, & equinæ naturæ affinis ac familiaris. Potuitque ideo suum fermentum (permittente Deo vindice) in humanam familiam naturaliter transplantasse, divinitus quanquam antea comminatum. Miscuisse inquam contagium equinum, infandæ libidinis actu tum (perinde atque *hodie à meretrice sordida usque in testes* maris, attrahitur ipsa Luës) *gonorrhœam*, carcinoma, atque bubones venereos, &c. propagans. At curiosus esse desino, quoties res scita nulli est usui. Nisi forte mavis hinc meditari, equos sic ulceros curari remedio Luis; & vice versa, per Hydrargyrum optimè præparatum. Servit saltem consideratio Luis degeneri ac multiplicatæ Pesti hodiernæ, & quæ plures sub adventum Antichristi, minatæ sunt in Sacris. Addo. Quod sit infamis, infeceritque omnem mundi angulum: effectu quoque palam ostenderit: quod sit commune carnis piaculum, serpensque adulteriorem, & vulgo adhuc incognitum scopum. Enimvero primo exordio nedum dudum ignota stetit: sed & sui medela infeliciter tentata, & adhuc hodie vulgo ignorata. Unde consequens, quod incertis & ferocibus pharmacis, mortalium vita indignata, humiliata modo sit, vel ante cujusque juventutem. Quæ debilitas, perpetuitatis quandam spondet perennitatem, ac in abstemiis, ad quartam saltem generationis periodum. Imò licet ampla hominum caterva nunquam luem contraxerit: nihilominus, cum vix unquam Lues sit bene curata, manserintque reliquiæ: supersunt sanè, qui Medentum temeritates experti, seipsis sunt longè facti infirmiores. Pars namque veneni, quæ permansit penes illos radicalis, præter horridas unctionum, suffituum, & salivationum torturas: necesse est eo titulo, illorum successores, notabili debilitate diminutos. Est nimirum Lues, non quidem morbus, constans materia ex qua: sed fermentum duntaxat venenosum, solidis, vel liquidis nostri partibus, odoris instar, affixum. Adeoque (quod Lui est singulare) nedum partibus constitutivis; sed & excrementis, *sive aliorum morborum materiis*, quas attingit, se incorporat; quia afficit, & commiscetur. Cumque facilius sit veneno contaminare materiam, jam recenter destinatam in excrementum, quam partem adhuc vivam, adeoque & hactenus resistentem. Hinc fit, quòd quicunque manifesta, vel occulta habent quorumcunque morborum initia, Luem facilè contrahant; proinde se etiam in varias morborum larvas associatione transnigrat. *In multis namque ulcera, pustulasque; in aliis, ossium caries erodit, dura excitat tubera*, Bubones item, phlegmones, & purulenta apostemata facit, ut & vulnera curando pertinacia. Alibi quoque peperit paralyses, podagricos insultus, Icterum, Hydropem ve, &c. Id enim Paracelsum decepit, putantem, quod Lues non sit in se morbus, quia aliis morbis adhæreret. Nam maledictio jam naturæ, ab origine sua impuræ, supervenies, non procedit generatione consuetâ: sed suum corpus in corpore aliorum morborum reperit prædispositum. Ita ut paritas conceptus, nativitatis, subsistentiæ, & effectuum in alieno corpore (humano nimirum) prodant paritatem ortus Luis, & aliorum morborum, eo quod pariter à prævaricatione emanent. Morbi itaque, à Luis ortu deinceps degene-

generes facti, veneni alicujus ritum imitantur plerumque: nec ullus sat horum causas investigavit, quare nimirum plerique morborum, evaserint contagiosi, atrociores, frequentiores, tardius difficiliusque fugaces, quam olim. Indubie namque, Pestis est solito frequentior, minimâ nos occasione arripit, crudeliter insectatur, faciliusque dispergitur, quia associata novo toxico. Etenim plures, velut desperantes, putârunt naturæ nostræ vires, sic ad sui finem brevi decurrere. Sed Verbo Dei est stabile imperium. Non est ullus horum defectus, speciei humanæ incorporatus: sed per accidens, individuis tantum adhærens; cumque omne peregrinum adhærens separationi sit obnoxium, nullumque alienum sit idoneum, ut simulacro Dei medullitus conjungatur in constitutivis principis; Idcirco omne peregrinum, sui ortum, augmentum, ascensum, statum, declinationem, ac interitum necessariò suscipit, ac tandem etiam sponte, per ulteriores propagationes, restaurationem exspectat. Sunt namque Verbi, semina ac species, in ævum durabilia. Hinc consequens, hospitem exoticum tandem cedere deberet è stabulo, in quod clanculario errore furtivè irrepsit. Eo quod Verbi potestas, nullis tempestatibus, longitudine motuum aut dierum, ut nec hostis technis, præscriptionem patitur. Diluvium quidem terram cooperuit, quia homo viam suam corruperat: Ideoque & hodie ob peccata, penes nos infirmitas locum sibi fecit, accrescit indies nova, & comminatur alia insuper. Anno 1540. sub Paulo III. circa autumnum in Apulia prope Tarentum, prima apparuit Tarantula, monstrum ab urbe sic dictum Aranceæ simile: sed duplo majus. Quod deinceps mansit in specie, & à Tarentino, in agrum jam Romanum quoque transplantatum est. Etenim apud Danielem omne monstrum, in rempubl. excrescens, à mari venit. Confirmantur hoc monstro novi adulatores, qui homines à se demorsos dementant, & exsultando tripudiant, tanquam bene egissent, credendo adulatoribus. Anno 1550. in Augusto, Galli primum viderunt Triticum, quod vocant roratum, sive mellitum: in arista adhuc viridi, halecem fumatam odore referens: in matura verò, nil nisi fætidum pulverem atrum: popularium utinam, non morborum plurium causam. Plaga est, quæ nobis magnam furatur annonæ partem: fata nempe est zizania contra potentiores Prælatos. Quam utinam nosecrent ac prævidrent! Anno 1556. nostris oris maritimis primum apparuit Scorbutum, Veteribus ignotum, quod gingivas & anhelitum inficit, ac cruta: quia & interiora obsidet. Designantur homines eodem anno in Belgio admissi, dulci contagio, intus & extra subvertentes, sibi credulos. Non ita pridem febris castrensis adorsa est nostrates, contagio profundo; absque siti, & calore enecans; denotanturque, qui, specie pietatis, nova spargunt & suspecta dogmata inter domesticos. At saltem nil, quod hostile est semel, deinceps in sua specie intercidit, quia ad flagrum immittitur, ac cæci non indagamus causam occasionalem, medium lethiferum, finem, atque remedium. Hodie enim Castrorum impuritates, paludum, domorum, cum pauperie militum, velut insolitarum ægritudinum causas incusant, ac inter Medentes super hanc aleam, tota vertitur præservativa. Quasi verò olim castra puriora, dum Pestes, atque insolitæ febres, nondum erant. Scio etenim, quoties febris de stemmate antiquarum cadit in corpus, quod actu luem Veneris patitur, aut quandoque habuit, maleque sublatam, confestim ista febris se associet, venenosæ Luis quisquiliis, unde venena mutuat, quæ maligna & castrensis dici cœpit; seseque propaget contagio, etiam in insontes à Lue. Estque videlicet ex febre mare, & Lue matre, tertium, ab utroque genitorum diversum monstrum, ex morbis specie distinctis. Hinc nimirum tam febris, quàm Pestis, larvata evaserint, atque incognita. Sic namque Lues in chao febrili pergit dispergi, fitque juris communis. Infelix nempe Luis monstrum, utrique parentum dissimile, proditorium venenum, Pestis æmulum evadit, Pestemque ipsam, novo putredinis fermento, truculentiorem parit solito. Non absonum ergo hodierna castra, plures ægros, frequentiores mortes, & contagio maligniores suscitare. Nec immeritò, castra faciliores sequuntur infectiones, quam alioqui populosiores urbes: quippe miles

miles civibus, Luis est objectum propinquius. Pestis itaque, fomitem pro favilla reperiens, facilè recurrit.

Opiniones Veterum.

PEstis, omni seculo, in supplicium, ab iratis diis missum reputatur. Ideo Hippocrates omnem penitùs contagii labem, divinum in morbis nominat. Gentiles adhuc hodie ad sua transfugiunt Idola. Gentium dii, dæmonia. Christiani verò, ad unicum æternum Numen recurrimus, subsidiaque Sanctorum imploramus; Quia glorioſus ac mirabilis Deus in Sanctis suis, qui impetrant, quæ nobis nostra denegant demerita. Urbes enim sunt in Belgio, quibus sodalitas Sanctorum, in Peste patronorum, hactenus immunes servavit cives ab olim, quotquot missi in auxilium & servitium Peste contaminatorum. Nemo enim, missus à decano concive, ac *sodali, etsi infectissimo à Peste* inserviret, unquam à Peste apprehensus fuit. Sic est. Capilli capitis cujusque sunt numerati. Non cadit frons de arbore, absquè permissu Dei. Multo minus nobis aliquid accidit, præter permissum & præscientiam Domini. Sic verum est. Pestis quædam à manibus Domini venit, quam evitare est impossibile: quia venit ab eo, qui sagittando errare nequit. Idcirco de hac *Peste* nequicquam scribere decrevi: ut neque de sanatione miraculosæ. Nam si naturalis Pestis per miraculum sanetur, ea ad Medicum non spectat. Plurimi quoque nostrum opinantur, Pestem non nisi divinitus mitti, absque concursu causæ secundæ. Mahumetani quoque, cum Calvinistis, credunt Pestem inevitabilis prædestinationis sortem. Nec ideò loca vitant aut infecta corpora, ut neque nocua quælibet. Malè sibi constantes. Siquidem fera nocere nequit, non consentiente Domino, adeoque hac ex parte non sit Peste nocentior: à feris tamen cavent, ac se tutantur. Anglia quoque hactenus proprio Pestis nomine caruit, quamque ab olim Plagam nominat. Quantum ad causas ejus attinet, Græci primum, ac dein Arabes, ac quicunque alterutris horum sese dicarunt, Pestem in duas causas convocant. Quarum priores catharticas, sive præcedentes; Posteriores verò, connexas, conjuctas, continentes; comitantesque proximè, appellant. Enimvero cum cernerent, humanum corpus, sua per individua, & habitationum loca, magna differre varietate; excogitarunt universalem causam pro Peste. Cœlum nempe, per Astrologos seducti, culpârunt: quod noxio lumine, motuque suo, aëra diro tabo conspergat, cujus proinde virus, epidemicum nominârunt. Ac tametsi viderent morbos, contagio infames, oriri occasione stagnorum, antrorum, fundorum venenosorum, mineralium, sordium, montium, uliginum, vallis, aut sentinæ, unde variæ putrilagines scaturirent: non tamen unquam horum morborum indolem, Pestem æstimarunt: sed separato nomine, endemicos vocârunt. Quæ distinctio mox dubium omne sopivit, ac ipsimet in hoc sopore stertuerunt, gavisi, in *universalem culpam*, ad cœlos relegasse *suam insciti*am: seque securos autumârunt, ne quicquam diffidentes, quod se culpa, illos verò ignorantia, cœlum vindicaret. Separabant item mortuos, atque moribundos, suas obedientias detestando, non exauditum iri, neque accusaturos Medentum incuriam, ac ignorantiam. Præsertim ubi primus semper Medicus aufugit, suum deserens ægrotum in vitæ desperatione. Quocirca Astrorum ariolatores in subsidium convocant, ut si horum errores mundus tueatur, conjunctâ criminatione cœlum infament, quod abstracti luminis tabido veneno, aërem & aquas inquinet. Ast prædecessoribus multò audacior Paracelsus voluit, labe nostrâ cœlum inficiri realiter, peccata nostra stylo notare, & invito se recipere, ideò ultorem esse, ac neces proritatum. Pestem autem esse merum vulnus, sagittari cœlitus; vulnerando astra, currendoque lædere. Quodque hæc vulnera, tribus duntaxat, neque pluribus locis, (nesciens hæc esse emunctoria nostra) ponè aures scilicet, subter axillas, & in inguine. Alibi quoque non 3. sed 4. Pestes statuit, juxta elementorum numerum; Quadruplici, multumque diverso remedio, superandas singulas. Alibi verò & quintam Pestem excogitat, à

Gnomis,

Gnomis, Sylphis, Nymphis, Satyris, lemuribus, Gigantibus, Faunisve immissam, quod hos forte quintum autumaret elementum. Porro à civitate Stertzinga rogatus, pro selecto alexiterio: stellata atque elementata remedia priora deserens, finaliter potui ex Theriaca, Myrrha petasitide, terra sigillata, spermate ceti, Asclepiade pimpinella, Valeriana, & Caphura, cum optima aqua vitæ totus fisus est. Per inadvertentiam scilicet, immemor abreptus in centum simplicium confusiones, à se multoties, ac serio, mox ante detestatas. Denique nec simul conveniunt, quod alias elementum Ignis, ne quicquam à cœlo distinxerit sæpius, & nihilominus quatuor Pestes, ortu, causa, ac remediis distinctas tradiderit: quas uni dicaverat cœlo, quod alibi solum Pestis authorem voluit. Vult etiam quod crystallus, Arles, itemque gemmæ, in aëre gignantur, ac cœlitus decidant, quæ alibi sui immemor fructus aquæ nominat, volens crystallum nisi meram esse glaciem, frigore constrictam. Tandem pestis cum sit malum cœli, & ex quarto gradu; tincturam autem gemmarum dicat optima istius vulneris solidativa: adeoque & remedium 2. gradus curare Pestem quarti gradus. Inanem quoque defatigationem miseror, circa remedia, quæ inter millenos Spagyros vix unus præparet. Frivolum est enim tot condere libros, ac tandem recurrisse ad vix parabilia, in morbo populari, ubique obvio. Frivolum est enim, vagante Peste, totam regionem alere carnibus ciconiæ aufugæ sub autumnum, aut lingua leonina appensa. Cuncta enim ejusmodi ignaram detegunt jactantiam; non autem communem charitatem, in tam ærumnosa ægritudine. Nec enim Hippocrates ejusmodi remediis, Pestem è Græcia fugavit. Alioquin enim pauper (si remediis, ac obsoniis pretiosis, Pestis profligaretur) vitæ desperatione, fortunæ inæqualitate, multo planctu, justoque dolore, Deum, personarum exceptorem, sibique denegata remedia, pensitaret. Nunquam itaque credidero, Deum, in natura, minus solicitum, sanando pauperem, quàm divitem. Historia Lazari enim, & epulonis divitis, mirificè pauperes confortat. Tandem Paracelsus libros Pestis edidit à Pythonissis ac lemuribus generatæ: Lemures inquam, satyras, &c. quos cacodæmones negat, in generanda Peste, Sagis coæquat: remedia tamen, tantæ Pesti addere, neglexit. Quasi titulo Monarchæ arcanorum sibi præsumto, sat esset, non calcâsse priorum vestigia, ac plurimum fumi: ac parum ignis suscitasse, suique memoriam risui exposuisse. Nam libri de Peste, de Tartaris, de mineralibus, &c. multum garritum, parùm fidi auxilii continent.

Divisa Pestis.

PAramirum Paracelsi, totum incumbit, ut persuadeat omnem, absque exceptione, morbum, ac nominatim quoque pestem, totâ specie, esse quintuplicem. Causis nimirum, ortu, proprietatibus, atque remediis distinctam. Primam autem speciem vocat ens naturale, originaliter ex fructibus elementatis procedens, hancque Pestem, libris de Peste ac pestilitate descripsit, quibus sit ibi sibi interpres. Ast cum constet, fructus, quos Scholæ hactenus credidere mistorum elementorum, esse solius aquæ: (prout de ortu Medicinæ alibi clarè demonstravi) necessariò quoque ruit jam doctrina elementorum, pro Peste saltem. Aliud dein morborum prædicamentum vocat ens astrale, tanquam è cœlo stellato depluens. Prosequiturque multis libris de Peste, hoc duntaxat entis genus, omissis aliis. Adeoque cum alibi cœlum, cœlorumque fructus, cum elemento ignis confundat; etiam rursus coincidet Pestis astralis, cum naturali, & elementali ignea. Tertium dein morborum genus generalissimum, vocat ens Veneni. Quasi Pestis alicubi esset quæpiam veneni expers: & quasi suum venenum, extra, supra, aut præter ens naturale, Pestis haberet: Sic itaque Astra, contra ens naturæ distinguit Idiotismo præpeditus. At saltem, quasi naturalis, & astralis Pestis, non essent venenosæ? Quartum tandem morborum genus, vocat Ens spiritale, cooperante scilicet cacodæmone, cum suis mancipiis. Revocat huc quoque exsecrationes, & desperationes hominum; omittit verò inprimis suos faunos, lemures, nymphas, satyras, &c. nisi hos forte velit caco-

dæmonum ſocios. Saltem præcipuum negligit cardinem, propriam nimirum phantaſiam: cum non raram Peſtem ſolus terror generet. Putatque quin imò ens ſpiritale externum, eſſentialem Peſtis cauſam, per quam ſpecies duntaxat dirimendæ ſunt. Adeoque effectus duos, diverſos ſpecie, ſolis cauſis diſtinguit, externis occaſionalibus, & accidentalibus. Etenim certum eſt, ſive Saga, tanquam venefica, peſtiferam labem alicui connecteret, ſive alio medio id fiat, ac proprio naturæ vitio, ſaltem Peſtis inde ſcaturiens, utrobique una & eadem eſt. Quintum poſtremò genus morborum vocat, Ens deale, ſive fidelium, ſatis ſtupidè, Deum à morbis ipſis non diſtinguendo, prout alioqui liberum eſt, naturam ab effectu ſuo nequaquam ſeparâſſe. Peſtis autem Dealis nusquam, vel ampliſſimis ſuis ſcriptis mentionem fecit. Ad me autem quantum attinet, ens aſtrale non admitto. Licet id Paracelſus non uni tantum ex quinque; ſed ſibi inconſtans, omnibus univerſim peſtilentiis commune fecit. Similiter denique confundo Ens Veneni, cum Ente naturæ. Nam ſi non venenum: nec etiam ob id Peſtem continet. At cum Peſtis ſeparatum habeat ortum atque progreſſum, à reliquis morbis diſtinctum: Imaginationibus atque terroribus non parum alligatum. Hactenus omnem Peſtem facio ſpiritualem. Non quidem ſagariam ob id; verùm perturbationibus Archealibus tributariam, ac merè naturalem. Quod ſi verò cacodæmon collaboret pro excidio humano: tranſplantabitur quidem & incrudeſcet ferocius: non tamen ad hoc ſuperſtitione (licet aliter Paramirum ſentiat) opus, aut à naturæ devia eſt Peſtis; quippe ſubter naturam, ens ſpiritale evidenter, velit nolit, ſemper militat. Duas igitur ſpecie diverſas Peſtes agnoſco ſolum. Unam nempe quæ immediatè ex manu Omnipotentis, per Angelum percutientem mittitur, ad exſecutionem occulti Judicii ſuæ Deitatis. Hanc etenim quanquam Peſtem etſi agnoſcam: eandem tamen Domino meo integraliter committo, dicoque reſignatâ mente: Fiat voluntas tua, Domine. Siquidem nec remedium opto, niſi pro tuo beneplacito. Finaliter itaque Peſtem naturæ tantum ubique attingam, ut Philoſophus. Eamque voco alteram.

Conjuncta cauſa Veterum.

IN morbis univerſim, citraque exceptionem, cauſam efficientem & externam, nullam, præter occaſionalem, quandoque de morbo in genere, differendo, duntaxat agnovi. Nunc porrò cœlum, aditum dare ad Peſtem, juſtè me negare oſtendi: licet interim Blas meteori, occaſionaliter queat diſponere ſubjectum patiens, ad faciliorem impreſſionem ſuſceptionis. Itaque ad connexas Peſtis cauſas attendam primum: quas à Veteribus, relatas in humorum corruptionem, & caloris accenſionem legimus, ideoque conſcripta præſervamina, per ſola humorum putredini reſiſtendæ deputata putata. At nondum Scholæ explicuere, quisnam, quove nomine donandus ſit ille humor vitiatus, calore accenſus, qui in venis, viſceribus, vel habitu, ſit titio Peſtis. Nondumque noverunt, in Ægypto graſſantem Peſtem caloribus magnis, potiùs extingui, quam excitari. Prout apud nos, Peſtem plerumque magis autumnalem, quam æſtivalem eſſe. Quandoque enim Scholæ ad endemica recurrunt, tam domeſtica, quàm forinſeca, quæ quoquomodo putredinum incitare vel accumulare creduntur. Denique pro præſervativis, quævis corradunt ſimplicia, etiam calida, modo fide Herbariorum commendentur. Hæſitatio verò Scholarum, ut & remediorum infauſta incertitudo, tegitur ubique diverſarum ridiculo complexionum eventu. Quæ ſanè fuit hactenus communis ac trita aptitudo, ad excuſandas excuſationes in nece. Tandemque Doctorum, ingenti Peſtis formidine, detegitur diffidentia Scholarum, ſuper legibus, & librorum pollicitationibus. Saltem infauſtas ægrorum obedientias demulcent, per unicum: *Sic ſtabat in fatis.* Ergo patienter ferendum, quod miſer ille, vel iſte, eſſet relatus in oppeturorum catalogum. Interim opus Peſtis truculentum, truculentior verò, qui opem jactitat, nec adfert: Celer progreſſus Peſtis pro ignavia tanta Medentum. Tioxicum

in Peſte, unico ſaltem non feriatur momento, nec pacem admittit, quod inducias ſpernit. Si qui ergo eſſent humores, in facto eſſe, putredine in Peſte corrupti, cum nequeant retrocedere, ac reduci in priſtinum integritatis nitorem: ſitque naturalis morborum in Scholis indicatio prima, atque potiſſima, nocuum citiſſimè evellere, vanaque eſſe cuncta auxilia, niſi quæ promtè penitusque peccantem colluviem ſequeſtrent. Sequeretur, quod univerſalia præſidia (purgationes ſcilicet, ac venæſectiones) ſint potiſſima Peſtis auxilia. Quæ tamen multoties jam ſunt reperta mortem accelerare. Neceſſariò quoque corruit hypotheſis, quæ humores corruptos, in Peſtis cauſam proximam introducit. Nam revera Peſtis potius humores alimentaris inficit, quam quod hi Peſtis cauſa ſint. Alioquin alibi ſat conſtare fecit, naturam, humores in cruoris conſtitutione, non agnoſcere, nec habuiſſe unquam. Quocirca nec hi quicquam cauſare valent; quia ſunt non entia. Denique ſi humores, in fieri eſſe putredinis, eſſent Peſtis connexa cauſa, ſaltem debuiſſent Scholæ nomen illius humoris edidiſſe, itemque modum ac proceſſum expoſuiſſe, quo iſti humores corrumpuntur, jamque corrupti ſint cauſa conjuncta Peſtis. Itemque, quo pacto celeriter ſequeſtrentur, cum impedimento ſuæ impreſſionis, in partes vitales. Debuiſſent denique locum deſignare, in quo, tanquam nido, prægreſſæ corruptionis peſtilentis conciliabulum eſſet; Nam ſi hoc centrum, ſint venæ vel viſcera (ubi prima excrementorum nempe contingit ſequeſtratio) prorſus damnoſus eſſet omnis ſudor: quippe qui à ſtomacho vel hepate, trans vitalia viſcera virus duceret, & non per conſuetas ſentinas propius effunderet. Sic namque Lues Veneris, ſola gonorrhœa, in teſtibus domicilium eligens, ſi per ſolutiva, à lotii officinis retrotrahatur, ut per venas in alvum recidat: neceſſariam Luem in totum ſpargit ſolo iſto tranſitu. Multo itaque magis Peſtis, ſi humores in propriis officinis inquinaſſet, tranſeundo per ſudores efferretur, infallibiliter totum quicquid vitale intus eſt, contaminaret. Sin verò habitus corporis, locus ſit putrefactionis humorum peſtilentium: Jam ridicula erit Medentum diæta, quæ humorum putrefactibilium generationem creditur præpedire. Denique à quo, & unde putredo in cruore euchymo ante Peſtem in corporis habitu, vel etiam centro, oriretur: nequicquam de his omnibus eſt determinatum per Scholas. Satis putantes, obiter dixiſſe, humorum corruptionem, Peſtis eſſe cauſam conjunctam, eò quod Doctores profugi, hanc non niſi ex obliquo ſemper adſpexerint. Cum enim adverterent, epoto laxativo, carnes & cruorem, illo toxico tabefactas, & humorem flavum, vel pallidum mucum, obſcurioremve cruorem, nondum plenè transmutatum effluere: aſſeruerunt, nedum cruorem, ſed univerſum corpus, conſtare quatuor ſpecie diverſis humoribus, in eosque iterum reſolvi. Usque adeò Peſtem in bile flava, igni comparata, vel in atra, ideoque melancholia dicta, terræ, Saturno, atque malignitati propinquiore, hanc putredinem pro Peſte inchoari autumârunt. *Equidem licet alibi quatuor humores, ceu futile atque nocuum commentum, abunde demonſtraverim: donemus tamen jam per ſuppoſitionem falſi, quod cruor conſtaret ex illorum quatuor commixtione: attamen dum cruor jam eſſe deſiit, mutatusque eſt formali transmutatione in alimentarium ac vitalem liquorem, qui ſingula membra immediatè nutrit, auget, & fovet; Saltem cum veritate Philoſophiæ pugnat, quod liquor is alimentarius, per formalem transmutationem, degener à ſanguine, nondum oblivioſus eſſet prioris ſortis ſuæ, ac compaginis. Puta ſi vinum, cerevisia, liquamen carnis, cum ſucco olerum, uno paſtu ſint bibita, mutataque in cruorem. Certè iſtud cruoris conſtitutum, non eſt unum, quamdiu ex quatuor illis diverſis, adhuc commiſtis, conſtat; verum quatuor duntaxat unum fiunt, dum per formalem transmutationem facta ſunt productum novum, qui eſt cruor. Pariter itaque, etſi cruor ex quatuor humorum connexione conſtaret: attamen cum jam ſint unum, & non amplius quatuor, non erit iſtud unum, amplius iſtud connexum, ex quatuor primævis liquoribus datis. Nec morbi inde reſultantes, queunt aut ineſſe, aut in ſanando reputari humoroſi, non magis potentes retrogradi, in quatuor*

illos fictitios humores (etsi dentur fuisse reales) quam semel factus sanguis potest retrocedere in pristinum vinum, cereviſiam, jus carnium, & ſuccum olerum. Patet ergò, quod Scholæ contra omnem Philoſophiam ignorent, formalem esse transmutationem, dum ex cibis cruor; & ex cruore fit liquor alimentarius. Patetque ex præfatis cæcitatibus, maximam morborum partem, inſcitiæ principiorum concreditam in Scholis. Ego autem ingenuè proteſtor, me in nullis avorum libris vel minimum unquam ſubſidii auxiliaris punctum reperiſſe. Nam quamvis plures, velut opitulari, convaleſcerent: vidi nihilominus decuplo plures, qui ab initio invaſæ Peſtis, iisdem remediis uſi fuerant, infeliciter periſſe. Theriaca enim ab olim, ſemper juvamen pollicita, ejusque aqua modo excellentior paſſim habetur, vanam quanquam opem continere ſciant, qui Peſtis nôrunt proprietates. Nam Alexiteria, quæ venena cohibent, nil certi habent contra Peſtem. *Ideoque Medentes Academici, ſub infida Theriaces tutela,* non audent ſe contagio Peſtis exponere. Eſt quippe venenum Peſtis, longè ſecretum à quovis alio. Religioſi autem quidam in Urbe, nil intentatum relinquentes, quo nummos vel æſtimationem comparent, ſelectiſſimam Theriacam magno profitentur vendere. Sed cum nemo militans Chriſto, implicet ſe negotiis ſecularibus; *à pompoſis ejusmodi ſtentoribus* cuique apprimè cavendum hortor: *quippe non* per oſtium, ſed ſupernè per tectum intrant, non vocati, in medicinam ſeſe intrudunt. Hi enim cum Tullio penè dicent; Populo impoſuimus, & famoſiſſimi pharmacopolæ viſi ſumus. Etenim Theriaca Hippocrati, Peſtis domitori, adhuc ignota, triplum mellis, ad pulverum cunctorum copiam, recipit. Simplicia quoque ſexaginta, diſcordia, arida, dura, concluſa, cruda, excrementoſa, & plerumque à bimatu inveterata. Hæc inquam ſub cocti miſtione mellis, multum effœta redduntur. Mixtionem quoque, & digeſtionem, à debili febriente exigunt, præcipuè veneno vitiato ſtomacho, & ab Archeo intus conſternato, ac confuſè tumultuante. Quapropter parum auxilii, & conſolationis minimum præſtant. Nam Trochiſci de Vipera cocti, monitu Galeni, cum ſint capitale ſimplex Theriaces, facilè docent, aquam theriacalem eſſe plane ridiculam. Nam ſi vipera, diſtillando, aquam theriacalem virtute ſtatueret: quidni Trochiſci de vipera, prima ſui, ac Galenica coctura, omnem iſtam exuerunt medendi prærogativam? Quid igitur agam cum ſemper diſcentibus, & nunquam ad ſcientiam, quam docere profitentur, pervenientibus? Plurimi enim (teſte Seneca) ad ſcientiam iſtam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Tandem nec ſat fuit, tacuiſſe nomina humorum, quos putarunt putrere ante Peſtem, eſſeque hujus comitem cauſam: quin etiam transſiliendo tranſeunt ipſam corruptionis quidditatem, quæ paucis ſubinde horis ſuam abſolvit tragœdiam. Videntur enim Medentes ſuavi pulvinari cubuiſſe, paries dum proximus ardet, & elevato ſemel ſuper cubitum capite, dixiſſe arreſtum. Peſtis eſt morbus contagioſus, *ex putrefactis humoribus, febri connexus*, acutiſſimus, & valde periculoſus: quo dicto, caput rurſus reclinâſſe in ſomnum pomeridianum, opimè paſtos, qui ſomnus, ſub tantâ luce, oculos illorum iterum clauſit. Mundus interim ejulant, videns effectus, hoc judicio notatos, non cauſas, ut nec denique remedia. Quare ruſtici comam in temporibus, utraque manu ſcabentes aliud arreſtum pronunciant. Non (ajunt) opus eſt multo ſtudio, nec tot libris, ut quis dicat Peſtem lethalem, & contagioſum, quod quisque ſuo didicit malo. Præſtabit itaque fidos auxiliatores conſulere, non ampliùs ſomnolentos, à Peſte fugitivos, atque remediorum ignaros.

Præparata ſedes.

NOn ſufficit, Peſtis cauſas Scholis incognitas demonſtrâſſe, niſi meas dicam experientias, Peſtis cauſam, diverſos ejus proceſſus, in fieri, peregrinas proprietates in facto eſſe, præſervationes, & ſanationem. Initio itaq; repetam, quæ alibi demonſtravi. Scilicet, in natura, duas ſaltem eſſe, nec plures cauſas. Materiam nimirum, & efficientem, quam in Peſte Archeo-

Archeum, Vulcanum, ſive ſemen appello. Pro materia ſaltem, non ſit aliqua indiſcreta Hyle, quæ nunquam exſtitit, nec erit in natura; ſervitque Matheſi, & non ſpeculatori naturæ. Materiam itaque peſtilentem ſpecto, in relatione ad efficiens ſibi internum. Materia ergo Peſtis, eſt ſilveſter ſpiritus, veneno tinctus. Materia autem iſta, tripliciter ad finem ſibi propoſitum tendit. Quoniam fel forinſecus adveniat, totaliterque ac perfectè peſtifera, à peſtilenti ægroto, vel cadavere, locoque, vel utenſili, inquinata, exhalans: Vel cruda adhuc à fracido Gas terræ intro trahitur, quæ dein intus recipit fermentum appropriativum, ac gradatim tandem venenum peſtilens in nobis acquirit. Vel etiam totum intus noſtri exitium, materialiter & formaliter, absque externo adjutorio ſubinde conficitur. Quod autem non ſint plures modi, quibus Peſtis fiat, patet ex diviſione. Nam vel tota intus generatur, ſine exotico auxilio: vel ab extra, incidit. Eaque eſt perfecta, in materia & forma veneni, ſolius appropriationis, & applicationis indiga: vel eſt adhuc cruda, imperfecta, ac velut embryo. Unde ſaltem inprimis obvium evadit, quod Peſtis non primario ſemper cor invadat. Nam vidi, qui tangendo peſtiferas chartas, eo ipſo ſenſerit dolorem velut pungentis acus, moxque peſtilentem Anthracem in Indice digito oſtendit, & poſt biduum occubuit. Porrò triplex præfata materia, utut prima ſit planè venenoſa: utrobique tamen ſe tenet intra numerum cauſæ antecedentis. Non ſecus enim atque toxicum, oretenus aſſumtum, non eſt ipſe morbus, aut mors: ſed tantùm cauſa occaſionalis ejus. Non enim quicquam corporeum, agit immediatè in vitam aut poteſtates vitales (utpote quæ ſunt de natura luminum cœleſtium) quin prius ſit receptum, redditumque velut domeſticum. Cumque venenum aliquod jam ſit factum civis noſtri diverſorii, deglutitum nempe vel attractum: nondum tamen adhuc poteſt ad occulta vitalium ſeminaria ingredi, vel admitti (quia eſt toto ſui eſſe, externum) quin prius venenoſa qualitas, agendo in vitam, ſuſcitet Archeum (omnium alioquin agendorum ſub ſuo imperio, author atque opifex) in ſui defenſionem. Etenim alioqui non agit Peſtilens venenum, inſtar enſis, qui omnes in eodem attactus, ſui momento, vulnerat æqualiter. Peſtilens autem virus quosdam ferire non valet. Archeus itaq; cum ex ſui indole habeat animales perturbationes, paſſiones, confuſiones, atque alteritates, ſubitò de ſe profert imaginem ſuæ alterationis conceptæ: illamque Ideam, in particula propriæ ſuæ ſubſtantiæ, in qua concipitur, depingit. Quæ ſic inſtructa mortis imago, eſt ipſamet Peſtis. Siquidem Peſtem non aliquam nudam qualitatem exiſtimo, tametſi non alibi, quam in corpore, tanquam accidentia in ſubjecto inhærentiæ, exſiſtat: ſed Peſtis eſt ens, naturæ virus per ſe ſubſiſtens in nobis, conſtansque materia, forma ac proprietatibus ſuis. Quod alibi Tractatu de morbis penitiſſimè demonſtravi. Hic monuiſſe autem ſat eſt, quod vita nil operetur vincendo, aut perdendo, niſi per motus vitales animæ ſenſitivæ, quæ non eſt ſolita, niſi per Ideas operari in Archeum, motuum quorumcunque exſecutorem: prout nec Archeus aliter operatur in corpus. Quocirca hoc loco obiter notandum eſt, quod materialis atque immediata cauſa morbi interna, ſit ipſe morbus, non aliter quàm cauſa materialis, in homine, eſt ipſum ejus corpus, à ſemine in ſenectutem uſque perſeverans: non autem quod aliqua ſit hominis cauſa materialis conjuncta præter ipſum ipſius corpus. Quod eſt ipſum generationis productum, ex cauſa materiali nempe, & ſeminali efficiente interno. Quæ hactenus Scholis fuerunt obtecta, adeoque cauſas morborum occaſionales reputârunt internas, immediatas atque conjunctas, planè adhuc diſtinctas à producto. Quapropter hoc loco denique repetendum eſt etiam, quod in Phyſiologicis docui, Nimirum ſex in nobis eſſe digeſtiones. Etenim in tribus prioribus, ſua Retenta, ſuaque eſſe excrementa. Quæ cum ſingula in ſe, ſuisque regionibus ſint moleſta, imò per complicationem atque extravagationem odioſa evaſerint, in Transmiſſa ac Transmutata degenerant, variosque inde inducunt morbos occaſionaliter. In quarta verò, ac

quinta digestione, ostendi, non admitti ullum perceptibile excrementum. At in sexta, quæ est Transmutatorum, plurima occurrere stercora spontanea, errore vegetativæ: aliqua insuper aliunde transmitti, ut etiam non pauca violento Susceptorum imperio, degenerare. Quæ hactenus à Scholis nescita, ideoq; & neglecta fuere. Quæq; ideò nomine proprio caruere, horumq; effectus morbosi, ridiculè in 4. fictos humores hepatis fuêre translati, & adjudicati. Quocirca primus ego, quanquam Tartari causas morbificas expulerim, ne tamen videar cuncta, ex animositate, velle innovare, has sordes, Tartarum cruoris hic vocabo: licet etymo improprio, quia veri nominis defectu. Excrementa ergo ejusmodi, sive aliunde, in habitum corporis sint delata: seu demum proprio facultatum errore, sub transmutando facta, seu denique externorum violento imperio, ibidem degenerata: tartarum cruoris nuncupo. Non quod revera sint tartari, in materia, ac modo, tartari, vini: sed quia ex bono alimento, jam deturpato, quod antea fœcundum erat, atque vitale, postes hostile evaserit. Hæcque ideò præmonui, ut sciatis Tartarum cruoris esse productum Pestis, illumque facilè fieri à causis efficientibus pestiferis. Quin imò nondum sat est, dixisse tartarum cruoris, productum Pestis esse; sed insuper oportet locum præfigere. Docebo enim mox, Pestem esse venenum terroris: ideoque notavi, sedem ejus, sive nidum primitivum, esse in Hypochondrio; ubi videlicet prima terroris humani est concep io, sive perturbationibus externis, seu demum sponte conceptorum motibus, contingat. Quamobrem adsunt in Peste, vomitus, delirium, dolor capitis, &c. quæ suo loco in Republ. Splenis depinxi. Itaque si Scholæ, tartarum hunc cruoris, pro causa conjuncta posuissent, adhuc tamen ab invicem diversi essemus. Quatenus quod penes illas causa connexa esset, Pestis productum apud me est. Nam Pestis, heteroclito modo, nos invadit. Nec ejus materia conjuncta, est aliquod solidum corpus, vel liquor visibilis, ut neque idcirco conspicua aliqua putredo: sed solum Gas, separatum, ac degeneratum ab Archei substantia. Quicquid autem visibile, vitiatum in Peste occurrit, non est de ipsa materia Pestis, sive non materia ex qua, sed est, vel materia occasionalis, de qua ante, vel est productum, sive fœtus, in quo Pestis sedet tanquam in nido. Quapropter Anthrax, bubo, aut eschara, non sunt materia primitiva Pestis; sed effectus ac productum, quod Pestis sibi paravit. Nam plerumque est Pestis tam atrox, ac velox: ut simulatque in Archeum est introducta, nequeat obmittere, quin de humore alimentario partem aliquam non subjiciat suæ tyrannidi, habitetque in ea. Quocirca si putridus humor, causa immediata Pestis esset, profectò putridus fuisset, antequam putruisset. Cum nempe ipsa Pestis, sibi paret vitiosum illud productum, quod Scholæ vocant humores, adhuc indefinitos. Fernelius enim, Scholis paulò sagacior esse voluit, novitque ideò, Pestem non nasci, vel consistere è putredine quatuor fictorum humorum, ut neque ex aëris calore, aut frigore: sed ex veneno aliquo, abditarum causarum alumno. Denique advertendum: quod cum tartaris cruoris, sive ultimæ digestionis vitiatæ scoria, susceperit fermentum Pestilens, non minus, quam cætera transmutata, privilegium habeat exhalandi per poros, sine ulla post se residentia, sive residuo capite mortuo (sic Chymici vocant residuam à distillatione fæcem) si nempe humores fuerint alimentarii: non autem si ipsa solidorum substantia, in eschara, aut Anthracem, sit ambusta. Sic nempe, multò duriora Luis Venereæ tubera, ossibus, velut æqualia, arrepto resolutionis consilio, penitùs evanescunt. Quanquam autem tartarus cruoris, præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ œconomiam, ut infamis, est proscriptus: attamen dum in pus, aut virus sanioſum transmutatus est, pellem prius erodit in escharæ speciem, quam quod vaporetenus transsudet. Idque scilicet ob impressam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in transmutatum formale. At si odorem fermenti quidem hauserit tartarus cruoris: sed nondum sit transmutatus: fiunt glandulæ, bubones, &c. quæ sudoris profluvio, citra cutis apertionem non rarò terminantur: ubi præfata alia id nequeunt. Hæcque omnia

ferè

ferè à Scholis in Catarrhos sunt relegata. Totus ergo tartarus cruoris, domesticus quidem partus est: sed nothus, qui vi, destructione, & errore intrusus est. At cum remedia naturæ, sint subnoxia tantis digestionum aulis: & corpora præstantiæ tam eminentis, possideant violentiam atque agendi robur, itemque sordes admissas, aut seras difficiles habeant, non sat profecto æstimata est Pyrotechnia, quæ unum subinde simplex eo altitudinis graduat, ut omnes digestionum sordes, in extimas usq; oras, persequatur cum vindicta. Alioquin in ultima digestione, plurimi occurrunt languores, inter incurabilia à Scholis relata, ob unicam solius remedii culpam, quæ defectum comitatur, & accusat. Non secus atque Sagarum opera sanatione destituuntur, quod negligantur remedia, quæ in mali radicem eant. Siquidem diabolica ejusmodi incommoda non tam corpus, ejusve sordes apprehendunt, quam Archeum ipsum: qui cum sit velut hominis lucida imago, sequitur, quod dum ille spiritus, in aliquo sui corporis organo, detorquetur; idem membrum patiatur Archei symptomata. Adeoque quicquid patitur spiritus, vitæ sensusque rector; necesse est, patiatur corpus: non autem contra. Neque enim uno crure mutilus, proinde mutilum generat. Quia spiritus non est defectuosus. Nam quicquid corpus patitur, licet hoc idem sentiat spiritus: non tamen hic contrahitur, nisi passio ad extremum vergat: Id est, intra vitæ radicem, sive spiritum insitum confermentetur; prout de colica spasmode alibi ostendi. Tartarus ergo cruoris, non est mirum, si ab Ilsea Archeali concitetur. Quotusquisque enim est, qui nescit, quod indignatio, confusio, triste nuncium, terror, &c. statim appetitum edendi tollant: suspiria, vel lachrymas concitent? & insolitam sarcinam præcordiis subtendant? quatenus nempe alimentum sextæ digestionis, in stomacho degenerat, ubi videlicet ejusmodi passiones, proximè fabricantur? Hinc ergo cruoris tartarus, semel degener factus, hostis mox more infestat. Ac prout canis semel rabidus rabiem sua morte luit: Ita tartarus ille, semel proscriptus, inque sordium numerum relatus, nunquam deinceps in gratiam redit. Quia quicquid Archeus semel deserit, confestim moritur, quodque mortuum est, non amplius reviviscit, nec pacem cum hoste init. Itaq; vindictæ cupido, & philautiæ indignatio, in primo naturæ fonte, radicitus connata sunt, manifestius quoque insurgunt in subjecto perfectiore: adeoq; in sensitivis, potestatis irascibilis thymosin, ac gloriam sibi vindicant. Quare tartarus ille cruoris, Peste subactus, non paret amplius vitæ legibus, sed pristinæ obedientiæ suæ pœnitens, furoris libertatem effrænem sibi arrogat, eoque nos truculentius infestat, quo fidentius semel abdita intus Archei consilia receperit, quod symbolizare nominant Scholæ. Tum enim est fur domesticus, cui viæ ad thesaurum, promique intestini, sunt cogniti. Quam enim celeriter necant, paucæ puris guttæ, sub cranio? quamque atrocitatem non minatur cruor extravenatus? quam crudelis, vel unica spina in apostemate? non mirum itaque, morborum ferocissimam Pestem mox parere suum productū, sedemq; si non repererit, sibi statim faciat. Restat tamen sanandæ Pestis spes, quod tartarus ille, suumq; Pestis diversorium, difflentur debito sudoris exterminio. Quod intellige, quamdiu manserit in specie liquabilis tartari. Alioqui namque si partem solidam arripuerit, spes vitæ intercidit, nisi ipsa pars arrepta statim sequestrari queat. Ecstymata autem, strigibilines nigræ, aut vibices, Archeum denotant affectum. Pellis namque sunt tincturæ superficiales; quam si profundius apprehenderint, etiam cauterizant. Cumque Archeum immediatè penetrent, præ cæteris, celerrimo indigent remedio. Notatu quoque dignum, insensilem diapnœam, in Peste, differre à sudore. Eo quod diaphæresis, sive insensilis transpiratio, sit materia alimenti, adeoque etiam tartari cruoris contaminati: sudor verò est de substantia Laticis. Transpiratio autem, cum sit continua, etiam citra sudorem: Hinc fit, quod sudor potissimum abluat, & sicca transpiratio ob id raro ad Pestis sanationem sufficiat. Abluensque sudor copiosus, ideò ciendus. Ut dum pestilens tartarus transpirat sua veneni nequitia, sudore partim eluatur, partimque discessus mora accelleretur. Hic liquet

diffi-

difficultas à Scholis notata, & non diremta. Nimirum, cur aliquot defectus ſtomachici, non vomitu, aut feceſſu; ſed ſolo curentur ſudore. Eò quod conſiſtant in Retentis ſtomachi transmutatis in ſexta digeſtione; non autem in cete moris reſiduis. Peſtis itaque plerumque in ſtomacho incipit, ibique tartarum patrat ac inficit: in quem perturbationes Archei ſuos facere mox impetus. Nam omnis imaginatio concupiſcibilis ibi ſuam ſedem habet, atque Ideam fabricat. Maximéque circa ſtomachi orificium, vitales vires celatæ ſunt: Ut alibi multoties ex profeſſo demonſtravi. Quia autem tartarus cruoris, forma eſt mucaginis; hinc Peſtis idea, lubens in glandulas protuberat. Stomachus namque ejusque Archeus, quia continuam imaginandi ſocietatem in cerebrum mittit, hinc parotides ponè aures. Per diaphragma verò in pulmones atque axillas penetrat, orituruque ſpirandi anxietas. Peſtiferi autem odores in ſtomacho parati (quod nos, odoribus carbonum ſæpè experti, vomuimus cum cephalalgia, ac dejecta appetentia) vomitus frequentes cum dolore capitis comitantur. Sin autem pergant ad hepar. Jam bubo in Inguine.

Imaginantur Mineralia & Herbæ, ſuo modo anomalo.

QUicquid per eſſe reale ſubſiſtit, quodammodo ſeipſum amat: quapropter etiam ſenſum amici, vel hoſtium; id eſt, ſuarum commoditatum, ac moleſtiarum habet. Quare Philautia cubat in gemio naturæ. Res autem, vix unquam eodem ſtatu, abſque viciſſitudine permanent. Ergo aliquid tolerant. Sin ergo patiantur, viamque deſtructionis ambulent, neceſſe eſt utique, cauſam habeant, unde dolent. Quare ſympathia, & antipathia, etiam in Lapidibus (in Magnete autem manifeſtiſſimè) notantur. Quæ tamen absque ſenſu conſiſtere nequeunt. Ubicunque autem iſte ſenſus eſt, licet obtuſus; contingit etiam ſpeciem imaginationis aliquam, ſubjecto ſuo conformem, comitari. Aliàs namque eſt penitus impoſſibile, aliquid ſibi conſonum diligere, appetere, attrahere, & applicare, vel aliquod adverſum fugere, niſi reciprocè ſenſus aliquis, cognitio, deſiderium, averſioque objecti adſint. Quæ cuncta claudunt in ſe obſcuram ſenſationem, imaginationem, ac ſelectionis aliquam imaginem. Alioquin enim, quo modo res movebitur, aut alterabitur ad objecti ſui præſentiam, niſi ipſum ſentiat ſibi adeſſe? Si ſentiat, quomodo alterabitur, niſi ſub conceptu paſſionis ſibi ſenſatæ? ac niſi ſenſatus ille conceptus aliqualem in ſe includat imaginationem? In hoc angulo (nota Lector) abſtruſa jacet omnis occultarum proprietatum cognitio, quam Scholæ à ſua indagine proſcripſere: deſiſtentes unde incipiendum erat, juxta axioma; Philoſopho auſpicandum, ubi natura deſinit. Deliberavi itaque exquiſitius demonſtrare, quòd inanimatis inhabitet ſpecies ſenſus, phantaſiæ, imò & electionis: analoga tamen ratione, juxta capacitatem & gradum cujusque. Non interim hic *zoophyta* commemoro, quæ probandi longinqua ablentia, viderentur multis ridicula. Noſtrum autem paradoxum offendet neminem, modificatè intelligentem. Inprimis indubitatum eſt, quin flores aliquot Solem comitentur, tam diebus lucidis, quibus Sol non ſplendet, quàm ipſis noctibus: Atteſtantes ſibi motum, ſenſum, & dilectionem Solis eſſe, utpote ſine quibus impoſſibile eſt, occultatum Solem comitari. Etenim prout ſerò Solem in occaſu amittunt (qui dum feſtinat ad ortum, non operatur apud nos, in umbra terræ morantes) attamen ſive interea nox caleat, frigeat, ſerena ſit, aut pluvia, non ceſſant tamen flores æqualiter ſeſe ad ortum flectere. Quod inprimis deſignat notionem orths, & circuitus ſolaris ſibi eſſe, qua parte ſit occaſurus, & oriturus. Voca inſtinctum naturæ, vel ut lubet. Nomina namque, rem non mutabunt. Res ipſa eſt facti; factum autem cauſam ſuam in flore habet. Hæc autē in plantis, vegetanter animatis ſic contingere, minùs mirum. Sed quod etiam locum in mineralibus habeant, ſic probo. Nihil fere in natura fit, abſque motu proprio? nihilque ſponte, aut à ſeipſo movetur, niſi ob proprietatē, à Creatore ſibi inditam, quam Veteres amorem proprium nominant; voluntque hactenus Philautiam,

natu-

maturæ esse primogenitam, pro sui custodia datam, atque innatam. Hæcque ubi adest, necessaria quoque est Sympathia, ac Antipathia, respectu diversitatis objectorum. Sic nempe avium cæterarum plumæ, à pennis aquilæ cariem subire dicuntur: & pannus, è sponte mortuarum ovium lanis, mox sponte foraminibus, quibus pertunditur, velut carie resolutus, quibus locis, fila mortuæ lanæ decurrunt. Quod non fit, si totus pannus pariter ex mortuarum sponte pecudum lanis construatur. Sic tympanum ex pelle ovina & asinina mutescit, si vicinum pulsetur ex corio lupino. Pellis Gulonis (animal voracissimum in Suevia est) homini quantumvis sobrio, nec venatori, somnia ordinaria excitat de venatione, ac comestione: si dormiens eadem tegatur. Sed quid hæc ad mineralia? Vado equidem à vegetabili regno, per res mortuas, sensim ad Lapides, quibus Sacra magnam virtutem tribuunt. Enimvero lapides nec movere, nec alterare possent, si sensationem sui objecti non haberent. Nec enim corallus rubens pallesceret, si carnem mulieris hystericæ gestatus tetigerit, nisi ejus defectus ipse sentiret. Lapidum manifestissimus enim Magnes se prodit, qui se proprio motu localiter vertit ad Aquilonem, quasi vitalis esset. Non autem, quod à Borea trahatur. Quoniam si Magnes, aversa sui parte, ponatur ad Septentrionem in pyxide lignea, super vultum stagnantis aquæ, quam citissimè pyxis se volvit, altero, atque oppositò Lapidis angulo, ad Aquilonem. Ergo si id fieret per tractum Boreæ, & non spontaneo impulsivo motu ipsius Magnetis: mox pariter quoque pyxis, eodem tractu, ad ripam borealem concederet. Quod tamen non fit: sed manet pyxis cum suo lapide immota, postquam lapis secum pyxide retorserit, requisito latere, & motu. Clarum est ergo, quod Magnes sponte propriâ se volvat ad Boream. Unde deinceps sequitur, sibi esse sensum, notionem & desiderium ad Boream, simulq; conformis motus initium. Porro, si quis prope præfatam pyxidem, frustum politum chalybis teneat, ad latus australe, confestim hunc Magnes Boream negligit, ac se ad aciem vertit. Sic ut nedum pyxis se vertat ad chalybem, sed tota etiam natet Aquilonem versus. Unde quoque obvium est, quod Magnes fortiori appetitu feratur ad ferrum, quam ad Aquilonem: sitque illi chalybs minoris alteritatis, quam Septentrio. Consequenter etiam patet, quod manifesta polleat objectorum electione. Nonnulli circa hanc rem futile moverunt dubium. An videlicet Magnes ferrum trahat, an vero ferrum trahat ipsum Magnetem? Nescientes utrimque esse reciprocum tractum. Qui non venit paulatim, ob multam familiaritatem, nec servat respectus, nec observat fines lucri proprii, fruitionis, circumstantiarum, aut consequentiæ. Nec iste tractus est obnoxius adulatori, aut detrectatori: sed est donum in Archeis, utriusque partis, à natura primordialiter ingenitus & charactere proprietario signatus, ab eo, qui fecit omnia, ita quidem ut si chalybs sit magnete levior, trahatur ad Magnetem: secus vero, si lapis chalybe sit levior. Eo quod tractus non sit in uno, & obedientia tractus in altero: sed unicus tractus mutuus inclinativus, & non trahentis, cum renitentis velitatione. Adeoque exhinc manifestatur, quod desiderium sit naturâ prius tractu, tractusque, ut aliquid posterius sequatur desiderium: tanquam effectus, suam causam. Si ergo testante Veritate, cuncta ex operibus sint dignoscenda, fructusque suam prodant arborem: profecto ejusmodi attractivæ inclinationes subsistere nequeunt, absque testimonio alicujus vitæ comparticipatæ, sensationis, notionis & electionis. Porro nec minus mineralium vita, quam vita vegetabilium, suam per vitam distinguitur à vita animali, atque eorum generationes invicem. Eo quod vegetabile, ac minerale, non operantur nisi unum, aut pauca propria: eademque adhuc præcisitate, alteritate, proprietate, inclinatione atque necessitate, quoties objectum proprium illis est præsens: Sed animal operatur plura, eaque nec coactè ut neque per accidens objecti: verum prorsus per desiderium, complacentiam, appetitum, voluntatem, & electionem cujuspiam deliberationis. Cum eorundem prima operatio sit vita:

secunda autem appetitus, desiderium, vel amor proprius, vel oblectamentum. Tertio tandem selectio deliberativa, & objectorum distinctiva. Sic vidi taurum libidine saturatum, vetulam vaccam spreviſſe; oblata autem juvenca, laſciviſſe mox ſtatim denuo. Obſcurè autem viventium prima operatio, eſt poteſtas, ad eſſentialitatem ſeminalem. Altera demum, exercitium poteſtatum, & proprietatum. Tertia tandem, major minorque inclinatio, motus, & notio. Quæ quidem non fluunt ex electione deliberativa, ſed ex poteſtativa alteritate, peregrinitate, ſimilitudine, appropriatione, puritate, aut objectorum ineptitudine. Quocirca fuit Veterum juſta opinio, omnia eſſe in omnibus, per modum recipientis. At poteſtates ejusmodi propter obſcuritatem ſui indiſcretam, & Indagatorum ſocordiam, vix creditæ fuerunt: à præcedentibus verò, atque modernis, non conſideratæ. Ac propter acceſſus difficultates, mundum vaga deſperatione, & nomine occultarum proprietatum *circumvenere*: ac ſeipſos ſua occæcârunt ignavia. Scopus autem meus hoc loco fuit; Quod ſi herbis ac mineralibus, hujusmodi notiones, proprietatum occultarum authrices, atque moderatrices inſint: easdem potiori longè ratione, & luculentiori modo inhabitare carni & ſanguini. Nimirum excellenter, cum particulari & affectatâ notione, motu, inclinatione, appetitu, amore, alteritate, hoſtilitate, & repugnantia: quam illa, quæ in nobis quinque ſenſuum miniſterio occurrunt. Usque adeò in carne & ſanguine, eſſe quandam ſeminalem notionem, diſtinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, ſimilitudinis; itemque timoris, terroris, triſtitiæ, repugnantiæ &c. cum intuitu lueri & damni, noxæ & complacentiæ, ſuperioritatis inquam & inferioritatis, adeoque agentis ac patientis. Quippe quæ dependentia neceſſaria, neceſſitatis conſequentis, fluunt, & comitantur prædictas ſenſationes. Quæ ſanè in vitali ſanguine, altiori gradu ſunt characterizatæ propter innatum Archeum harum paſſionum quarumcunque authorem, ac fabrum: quam alio quin in toto genere non animantato. Deus namque à cadavere, extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, ſolo attactu, marceſcere, excidereque quia ſperni à vita cogit. Quod non item præſtat dens è cadavere, violentâ nece interemto, vel acuto mox morbo extincto. Capillus pariter cadaveris, ſponte ceſſenſim morte ſublati, ſolo attactu, calvos facit. Verrucæ atque ſtigmata, à perturbatione prægnantis, fœtui inducta, attactu cadaveris, ſenſim ac ſponte mortui, donec pars ſtigmatis intimè refrixerit: ſponte etiam ſtigma ſenſim evaneſcit. Attende mecum, an hæc non ſint alterius ſenſationis teſtimonia, quàm ſolius frigoris. An inſuper in iſthac ſenſatione, non ſit connexa cognitio naturalis, atque mortis formido. Quæ adhuc cadaveri inſunt quoque. Siquidem Tetanus ad cadaveris, ſive rigiditas ejus, non eſt frigoris aliqua congelatio: ſed mera convulſio muſculorum, mortem horrentium, viventiumque etiam poſt animæ diſceſſum. Hinc nempe cadavera eorum, qui violentâ morte oppetunt, quia non omnino extinctis viribus carnis intereunt, Tetanum præfatum non niſi dudum poſt ſentiunt.

Animal phantaſticum.

HErbas & mineralia, inſtinctu quodam naturæ, id eſt, ſuo modo imaginari, ſic demum cruorem ac Mumiam, conceptus quosdam nativos, habere dixi, in ordine, ac ſimilitudine ad hominem. Quæ ut ad ſcopum noſtrum de Peſte dirigantur, memineris, quo pacto perturbationes prægnantis, appoſita manu ad aliquod membrum, licet inadvertenter, incogitanter, citraque voluntatis concurſum, depingant in fœtu, membrum contacto correſpondens, imagine objecti illius perturbationis. Imagine inquam: non autem ſignatura otioſa. Sed, puta appetitum fuiſſe ad ceraſum: depingitur utique in fœtu, & in membro conſimili, quale prægnans ſibi manu tetigit, ceraſum, quod virideſcit, flaveſcit atque rubeſcit quotannis, iisdem ſtationibus, quibus arboris ceraſa, has colorum viciſſitudines acquirunt. Et quod eſt longè mirabilius, contigit fœtum ſic ſignatum, Majo, atque Junio has ſignaturas

turas colorum, in Belgio passum: qui postea, in Hispania Martio & Aprili, easdem exprimeret. Ac tandem rediens in patriam, rursus in Majo ac Junio illas ostentaret. Sub valida quoque prægnantis impressione, nedum nova superinducitur cerasi generatio: sed etiam contingit, vetus esse immutari, cogitque loco cedere generationem seminalem: imò & Dei imaginem, jam vividam, vel in procinctu sui adventus, non venire, substituique creaturam alienigenam, atque monstrum. Quorum contingentiis sunt plenæ, quotidianæ, atque invitæ experientiæ. Quæ potestas prægnanti data conceditur. Non tamen quod prom aliis mulieribus, imagines conceptuum non deferantur pariter ad uterum, cui non inhabitat embryo. Docui namque singulari tractatu, hominum perturbationes, in præcordiis, circa os stomachi, fabricari. Viris nempe inde ad cor adscendere, mulieribus autem proclivius mitti ad uterum. Eo quod mulier destinet naturaliter inspirationes vitales ad fœtum. Adeoque omnis præcordiorum commotio muliebris continuò respicit uterum, sive adsit fœtus, sive non. Quicunque ergo mulierem deliberato animo perturbat mœrore, &c. illi morbum volens immittit. Et qui gravidam infestat: matri, ac proli officere, se sciat. Hinc puellæ circa maturitatis annos, si difficultatum conceptibus anxientur, solent vanis conceptuum Ideis uteri parietes continuò depingere, ut plurimum ac variorum symptomatum sibi in malaciam authrices fiant. Quoniam uterus non impune fert, sibi tranquillitatem auferri, per peregrinas imagines. Vir autem suas in præcordiis format imagines, tam concupiscibilis facultatis, quàm irascibilis, ut non immeritò proindè amentia dicatur Hypochondriaca, idque non secus atque in muliere contingit: sed conceptuum ideas ad Cor & cerebrum transmittit liberius. Quidam enim exspectans manè, prætorem in suam supellectilem missum iri, totâ nocte sedens mœstus, capite in palmam manus inclinato, manè latus capitis canum habuit, qua parte manum tetigerant tempora. Adeoque manus prægnantis suas exorbitationes ad uterum, & viri manus, suos pavores usq; in pellem capitis traducit. Saltem hinc patet, pilorum esse veram accretionem, nutritionem, atque non inanem colorum signaturam, non autem innasci per appositionem, à retro expellentem. Dein, quod perturbatio in viris, multum affinis sit muliebri, licet longè infirmior. Docui quoq; aliàs, perturbationum energiam in Splene consistere. Quapropter vetustas Saturnum, principium atque parentem Deastrorum, errantium quoque Astrorum summum, qui nempe deorsum in reliquos influeret, nequaquam reliqui susum reflecterent, utpote stellæ ad sublunarium commoditates conspirare creduntur, non autem sursum. Saturnum itaque originem vitæ, & conceptionum, sive generationum initium dixere: imò & devoratorem recentis pueri nominarunt, designantes per hoc, quod imagines à facultate cõcupiscibili fabricatæ fœcundent semina, & digestionum in nobis hospitia: prout quando exorbitant, novellum sanguinem consumant, morbosque plurimos incutiant. Imaginatio igitur splenetica, primos habet impetus, qui conceduntur non esse in potestate nostra. Saturnus ideo, velut citra initium fœtus: Jupiter verò præcipua ejus proles, sede parentem dejiciens, rationis fulgorem significabat, primos imaginationis impetus subigentem. Imago verò, per imaginationem formata, mox in Splene vestitur spiritu vitali, eumque assumit, unde Idea fortificatur ad operum exsecutionem. Quotusquisque enim est, qui non sensit subinde circa stomachi orificium (qua parte Splen maximè sensitivus, sicut & tactus in extremis digitorum,) perturbationes, anxietates, & suspirandi occasiones? nonne esurienti mox tollitur appetitus, per triste nuncium? Notabile heic esto: quod licet prægnanti sit plane ignota essentialis dispositio rerum, sub perturbatione apprehensarum, easdem tamen penitus formet, atque figuret in fœtu, dum extra truncum arborum, in carne, cerasum fabricat in instanti, continens internum esse, & seminalis cerasi scientias. Non mirum est igitur, terrorem à Peste fabricare Ideam Pestis; unde Pestis ipsa mox pullulat. Quamvis anima sensitiva hominis, Pestis essentiam ignoret. Hic patet campus apricus, ad probandum cun-

ctarum rerum notiones sive Ideas, in nobis formari vi animæ sensitivæ: jacere tamen obtenebratas in mente immortali, quas Adamo præsentes fuisse credimus, dum brutis justa inderet nomina. Etenim si muliebris conceptus, exundatione perturbationis cujuspiam illectus, internas plantarum animaliumve dispositiones depingat (imò quandoque cum tota sui fœtus transmutatione) necesse est in ipsa mente, tanquam divinæ imaginis sculptro essentiali, rerum sublunarium saltem notionem essentialem habitare, modo in naturæ impuritate & peccati originalis macula, depressam ac deformatam. Alioquin anima sensitiva res alienas facere non potest, quas nescit & non habet: adeoque opus est, ad hoc confluere mentem immortalem, perturbationibus excitam. Obscura atque difficilis admodum via, per quam Adepti, nulla librorum ope, pristinam scientiarum lucem aliquam venari contendunt. Ideoque & Laborem Sophiæ appellant. Eamque Paracelsus æstimat decuplo faciliorem, quam didicisse Grammaticen. Opinatur tamen Picus, nisi operator utatur medio, ipsum mox opperiturum Binsica, sive ariditate cerebri. Propter assiduitatem speculationum, spiritum vitæ attenuatum iri. Quicquid id sit, saltem causarum insciția neglexit plurima, fueruntque ægrorum opitulationes frustra exspectatæ. Discussi autem hoc loco imagines, phantasia genitas, quo constet, qualiter omne corporeum proveniat ex invisibili ac incorporeo initio (quod antiquitus à mundo intelligibili peti affirmabant) per imaginationem. Antecessoris parentis, imitando quadam similitudine, mundi creationem jussu incomprehensibilis Verbi (*fiat*) ex infinitudine Nihil, semel factam. Quæ deinceps suam nacta est continuationem ex dono Verbi. *Producantur semina.* Per prædiductam imaginationem scilicet, tam plantarum, quam animalium. Natura itaque, sequendo insusam sibi potestatem, profert omne semen, ex imagine cujusdam conceptus. Est nimirum tam in animantibus, quam in plantis, imò & in ipsis mineralibus, sua cujusque imaginatio, suo modo improprio, productrix tamen, utrobique fœcunditatis seminum, tam ad esse naturale, quam superincidentium, & monstrosorum. Imaginatio quippe condit rei conceptæ imaginem, quam suis à Deo datis donis convertit in medio, quod semen dicitur. Sine qua videlicet imagine, omne semen est duntaxat inanis siliqua. Non secus atque flos peponis, à tergo non habens promissum peponem, inane est ostentum. Imago atque seminalis illa, prout in se gerit perfectam similitudinem suæ iconis concipiendæ: sic etiam liberam incorruptamque cognitionem rerum sibi agendarum subter generationis decursum. Hoc tamen notabile in generationibus, quod sicut prægnans non operatur proposita mirabilia, nisi sit perturbatione perculsa, silexque sit concussus ad chalybem: Ita semina animalium desinunt esse fœcunda, nisi conjuncta sit libidinis perturbatio, faciens animam descendere in semen, ut illud illuminet. Quapropter herbæ mox à producto languent, completo suæ imaginationis sive proprietatis scopo. At mineralia, quia non sunt destinata, ut propaginem è suis corporibus excitent, eo quoque suos imaginationis fines longè obscuriores habent: Cum ergo omnis generatio imaginem præsupponat, juxta quam suas dispositiones exsequatur. Hinc fieri nequit, quod imaginatio terroris generet Ideam amoris. Nec phantasia metus ab hoste, phantasma producat terroris à Peste. Non immeritò quoq; loca, infecta Peste, vitanda sunt, ac nedum propter vitiatum jam atque contaminatum aërem: verum etiam, ut objecta vitentur, quæ ad terroris imaginationem conducunt. Jam eminus apparet littus, quorsum navigamus, & quo pacto terror sit pater Pestis. Pueros etiam contingit celerrimè imaginari, atque commoveri: Illorum tamen perturbationes non gerunt semina in suis imaginibus, aut Pestem ex terrore sibi faciunt. Perinde namque his est, atque novello fidicini, qui primis lectionibus conceptam cogitationem, non nisi difficulter ad digitos transmittit. At postquam artis gnarus est, digitique jam assuefacti imaginibus tonorum, ac motuum: peragunt inhæsitanter mandatum phantasiæ, totumque personant Hymnum, licet subinde attento colloquio mentem à musica averterit. Neque enim cessant digiti ad finem percepti Hymnii pergere.

Imagi-

Imaginatæ Peſtis requiſita ad Ideam.

SÆpè fidem experientia fecit, quod quis terrore ſolo, Peſtem abſentem ſibi atque ſuis paraverit. Quæ veritas oſtendit, quod imago phantaſiæ, ab incorporeo ſuæ nuditatis eſſe, & cogitationis ſimplicitate, ſe paulatim veſtiat, induatque vitæ ſpiritum, & in eo ſui productum ſeminale relinquat: ens ſanè, ad magna atq; terribilia facinora promtiſſimum. Verum enimvero, ut ad exſecutionem ſuæ deſtinationis nondum eſt ſatis. (Reperitur nempe, quod imago, ad viſcera perveniens, nihilominus non rarò flacceſcat) Idcirco declaravi in prægnante, manum inſuper requiri, organum organorum, ut externum & ſignum determinati membri, in quod eſt ſculpenda imago. Etenim perpetuo anima mediis utitur, ſuper quæ imago fertur ad eſſe, & operari. Delineare autem idcirco debui, qualiter anima operativas ſuorum conceptuum imagines, ad manum, nequaquam autem ad pedem dimittat exemplo fidicinis: & quo pacto, per conſuetudinem, ſuas ſtatim imagines transmittat, quæ alioqui præter conſuetum, moleſtiſſimè eo pertingerent. Quocirca notandum, ſi prægnans fuerit dextera (ſiniſtra tamen manu aliquod ſui membrum ſub perturbationis inſultu attigerit, nihil indeſuper fœtum ſignatum iri. Unde apparet, manum illam, quæ communis, ordinaria, & quotidiana eſt cogitatuum exſecutrix: ſit etiam directrix imaginum ad loca, & operationes. Vir ideo non perinde fortiter per phantaſiam operatur, atque mulier: nec alia quævis fœmina, perinde atq; prægnans. Neque etiam terror quivis Peſtem generat. Terror enim à lupo, colubro, aut cane rabido, non parit in nobis imagines operativas lupi, aut colubri: Imò nec quidem ubi lupus viſibiliter adſit: prout tamen Peſtis, per terroris imaginem, nobis naſcitur. Dubium itaque ſubeſt, An territa imaginatio animæ à Peſte, ejusque imago, ſit ſufficiens, & adæquata cauſa Peſtis? Seriò inprimis attendendum, Imaginationem per ſe ſufficientem ad operandum, niſi alia inſuper concurrant. Inprimis namque in ordinariis proſus omnibus, ſolitisque operibus, ex deliberatione electivæ animæ provenientibus, oportet adſit voluntas. Piſtor namque fruſtra multa, de panificio, intenteque imaginabitur, niſi manum voluntas, non quidem ad aliquod membrum, ſed ad paſtam, admoverit. Ego pariter de Peſte ſcribens absque terrore, in pleno velle, & conceptu cogitantis animæ, multa de Peſte meditor: non tamen ob id hanc mihi contraho. Nemo etiam, niſi forte deſperans fatuus, Peſtis generationem in conſenſu voluntatis intendit. Requiritur ergo voluntas explicata, in quotidiano ac naturali curſu actionum operativarum, in quibus velle deducit conceptas in deliberatione imagines, ad exſecutionem operis. At nullatenus exigitur conſenſus voluntatis, ad generationem entis, aut transmutationem unius in aliud. Siquidem omnis transmutatio, licet monſtroſa, nititur tamen privilegiis veræ generationis: cum ſit reideatio in Archeo, ex victoria novæ imaginis, traducta ſuper ſeminalem, quæ prius erat concepta in Archeo. Ergo conſideratio transmutationis, non expendit conſenſum voluntatis. Denique neque nuda imaginatio, ſive imaginis productio, neque manuum attactus, ſufficiunt ſimul ad transmutandum: Sed (attende bene) omne opus imaginationis, quod in nobis novam generationem, vel transmutationem unius in aliud, producit neceſſariò, requirit alicujus fidei concurſum, colligatæ in eodem ſubjecti puncto, ipſius phantaſiæ. Nimirum, terror ab animali nocuo, non producit in nobis iſtud nocivum animal, neque ejus ſaltem venenum. Perinde etiam, uti mea attenta imaginatio, meditans mirabile virus Peſtis, non generat proinde Peſtem in me. Ratio itaq; quare terror à Peſte magis Peſtem faciat, quam terror ab animalibus, venenum eorundem, in eo conſiſtit: Quod venenū Peſtis non ſolum fiat ex apprehenſione, & conceptu terribilium effectuum: Sed quod ſimul concurrat cum illis inſeparabilis quædam fides, per quam territus, ac pavidus quisque, timendo imaginatur, creditque tenuiter, ſe jam aliquid peſtiferi venenii

contraxisse. Unde (nec enim prius) Pestis imago, per hujusmodi terrorem concepta, operans & fœcunda evasit. Nam is terror, cum suspicione credula, applicat animam sic territam Archeo, ut hunc vestiat imagine terroris concepti. Cujus quoque fidei defectu, etsi animalia ingentem terrorem conciperent, nor tamen Pestem humanam arripiunt unquam: licet suam tabem, ut naturale venenum, quandoque hauriant, unde etiam oppetunt. Est namque venenum fermentale, quod utut celerrimè cum iis transigat: vera tamen Pestis non est. Quisquis autem rabientem, in se insilientem viderit, & quantumcunque exinde territus fuerit, imò febrim concipiat, atque moriatur: nemo tamen unquam vel tenuiter credit, se rabidi venenum hausisse, absq; morsu. Quare etiam totus suus terror est saltem, ne mordeatur. Quod potius includit præcautionem futuri, quam fidem nati veneni. Terror igitur, occasio Pestis, vehit *in imaginatione aliqualem* fidem, timoremque, *se aliquid contagionis*, actu hausisse, sub incertitudine, & agonia ejusmodi. Eo quod venenum Pestis sit invisibile, non autem rabidi morsus. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris, perficit actualem imaginem in Archeo, generandæ Pestis semen. Eo quod imaginatum, apprehensum cum perturbatione, & creditum, stent actualiter *in eodem puncto phantasiæ, proferentis imaginem, in Archeum, tanquam ens seminale.* Alioquin etiam, nec quævis fides, ad hoc est sufficiens. Quippe nemo est, qui non credat firmiter, quod Pestis possit occidere, contaminare, advenire, &c. Sed talis ista fides est languida, & velut mortua, nec proinde operativa. id est, non nocua. Nisi essentialiter in eodem identitatis puncto, sit connexa terrori, apprehenso cum perturbatione, ex haustu actualis veneni. Castra enim & arces, persæpe pavorem panicum, ac lethalem terrorem arripiunt, simulatque cum timore perturbationum credunt, hostem proditoriè aut clanculum irrepsisse, aut insperatam opem nactum, &c. Quæ cuncta sub nocte opaca magis invalescunt, quia fiunt invisibilia, magisque horrenda, ac timenda universa. Somniales pollutiones, quamquam fortem habeant imaginationem, absque motu aut fornicationis illecebris, sufficientem expulsioni; fidei tamen illius defectu, semen tantum sterile ejiciunt. Etenim etsi imaginatio operetur dormiendo, non tamen fides operatur somniando. Quippe quæ non imaginationis, at solius est filia voluntatis. Somnus ni nirū ad hoc conducit peculiariter, ut transmutatus liquor alimētarius, per appositionē, mentisq; informationē, omnino assimiletur. Quapropter adolescentib. annis, plus atque profundius dormitur, quam subsequentibus. Cumque materiæ vitales suas habeant imaginationes naturales, etiam quæ non sunt imaginationes intellectuales: certè, ipsa sanguinis imaginatio, subter somnum, potentissimè operabitur. Sed fides, cum sit vis separata, animæ ac voluntati allegata, necessario quoque sub somno sopitur. Est itaque imaginationis *Splenecticæ actus* propemodum inconcussus, ac *indesinens*. Sed anima, semel credens unum aliquid, cessat dein, quiescitque à credendi aut confidendi consideratione, donec de novo objectum illi refricetur. Nec hoc loco loquor de fide Christiana, ac dono Dei supernaturali; sed intueor confidentiam: tam scilicēt delusionem credendo, quam rei veræ putationem. Catula enim quædam juvenis, & nondum lasciva, catellum quindecim dierum nacta, *lambit, amat, & mammis apponit*: dein infatuata, credidit suum esse fœtum, quæ adhuc erat incorrupta, mox illi mammæ tuberant, & vidi copiosum lac profudisse. Item media Hyeme si optes pullos, tepefac ova linteo calente, atque interim depluma pectus caponis, pone super ova, ut foveat, eumque ibidem conclude. Qui teporem ovorum, ac frigus pectoris insuetum, surgendo sentiens, incipit ova fovere. Incubando autem concipit falsam fidem, creditque se ovorum matrem, pullos omnes ad extremum usq; educit, & crocitatu fovent is gallinę simili, convocat, pugnaxq; pro pullis, gallū fugat atq; tandē ingens tristatur, à pullis derelictus. Si itaq; falsa fides operetur tāta, quid non fūdatior

quæ-

quælibet, terrori Pestis conjuncta ? Inest ergo imaginatio quædam, sanguini nativa, partibus animalis, imò & morbosis excrementis: adeò ut cruori extravenato, jam remedia magnetica, applicari cum fructu inceperint. Consideremus etiam, sextæ digestionis mucilaginem excrementitiam, adhærere intra harundines, (unico sic etymo voco venas, arterias, intestina, & canales quoslibet:) sua primum qualitate insontem: sed hospitii jus, quatenus indirectè advena est, violantem, ideoque per se, parti insidiantem. Mox dein, ab Archeo, parti insito, concipitur desiderium expellendi illam: cujus conceptus Idea, in exosam mucilaginem imprimitur. Quæ cum sit seminalis, formam, aliqualem vitam, itemque & hinc potestatem agendi, nanciscitur, ac suam deinceps materiam moderatur, ad propositos sibi, nactosque fines. Membrum autem, non valens subigere hospitem, sibi invito connexum, majori flagrat nisu, appetituque expellendi. Nec enim appetitus iste est amplius ens rationis, sive imaginatum: sed surrexit in ens quoddam seminale, propter conceptam ab Archeo Ideam, sibi impressam, induitque materiam exoticam, in omnem morbosi seminis perfectionem. Non secus atque in saliva rabientis, ipsamet rabies seminalis, & in picto fœtus ceraso, conceptus gravidæ. Sic namque potestate agendi, ditata materies, juxta imaginem indutæ passionis, incipit agere in membrum hospitale. Inest nimirum illi jam ipse morbus, semine efficiente potitus. Qui tandem pertinacius connexus, sæpe victor, vitalem facultatem illius membri in sui clientelam subigit. Mortificat nimirum, suoque contagio conformem partem, cui insidet, reddit. Pars autem, cum sit lassationi, hujusque termino, obnoxia; è contra vero character, sive idea seminalis jam concepta, sit indefessa: necesse est, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proscribatur per crisin, vel robore morbi sponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes, ac scirrhi: vel loco victa pellatur, fiatque abscessus: vel medicaminis præpollenti vi pellatur. Alias namque, natura habenas deserens, manus victas morbo tradit, quatenus scilicet pars continens, à contento hoste victa, reliquum totum sibi simile reddit, non secus atque Gangrena minutula, totum mox mortificat, ita & materia morbosa adhærens, partem cui adhæret infectans, totum integrale mox inficit. Neque enim semper sunt ab initio innata semina morbosæ materiæ: quid ideo tantisper tantum est materia occasionalis. Quinimo utplurimum fatua, atque innoxia qualitatum prosapia, innocentiam simulant spinæ morbosæ. Noxia nunquam alioquin intro admitterentur, quia intimè ante admissionem, atque sagaciter, ab Archeo examinari solent. Sternuntur enim in limine mox, quæcumque incapacia sunt necessitudinis vitæ. Si ergo sordes, proditorio errore intro admissæ, per degenerationem subortæ, intus hostilitates recipiant, easque in nos exerceant, dum agendi robore fuerint qualificatæ ab Idea recepta: nec mirum etiam, si fermentum veneni subinde acquirant, eoque nacto, paratas in nos manus injiciant. Hæc est succincta tartari cruoris, imaginumque morbosarum origo, progressus, atque historia. Porrò imagines venenorum sic se habent: In bestiis enim venenosis, venenum fieri ex imagine iræ, proverbio docemur. *Morta la bestia, morto il veneno.* Quod locum duntaxat habet in venenis propriis speciei, non autem in cadaveribus, Peste extinctorum, quod tam in hominibus, quàm falcone, quotidiè experimur: eo quod Pestis non ex ira, pro more serpentum venenosorum, nascatur. Canis namque ludens, si dente icerit, vulnus cito medicabile infligit: sin autem irato dente, non tamen quam præcedens, profundius momorderit, jam vulnus fecit, veneni iræ particeps. Sin autem rabidus fuerit, jam non transiens venenum iræ, sed rabiei suæ mortiferæ, atque amentis compar, communicat. Accensa nimirum voluntate nocendi, per iram, imaginem, bellua, alias insons, parit venenosam, ac per dentem eandem transmittit. Multo id luculentius in feris fontibus. Sunt ideo venefici, curiosi, ut prius iratis atque irritatis serpentibus, lethale virus mutuent. Catula luxurians, si manum pueri lambat, eandem vesicat. Equa verò luxurians, sua pedum cornua, sive ungulas, veneno imbuit:

sic

sic nimirum, ut dysentericis sint præsenti toxico: quæ aliàs, à non luxuriante, si butyro frixentur pulveratæ, confestim dysenteriam sanant. Plantarum autem veneno propria, non ab ira aut pavore sunt: sed fermentum corruptivum seminali imaginationi nativæ, illarum continuandis seminibus à mundi Creatore est inditum. Nec est enim plantis hostilitas, aut voluntas nocendi nobis. Adeoque nec venenum, ex siccatis plantis commoritur. Est namque fermentum venenatum, plantis ab exordio mundi confermentatum, ad seminaliter propagandum, ob fines Creatori terglorioso soli cognitos. Rabidus autem, venenum per salivam, adeoque per dentem communicat. Deus namque rabido inservit, quantum manus prægnanti. Denique Imaginatio plantarum, quanquam seminum suorum sit formatrix: ipsa tamen non libera, aut arbitraria: sed potius dos seminalis, propagativa sui similis, idque cum totali sui proprietate. In quo quiescit, non alienis perturbationibus, aut illecebris, alterabilis. Quapropter in se, monstrum non concipit, nec facit unquam sponte, nisi ab externo lacessita, est itaque venenorum ista differentia, origo, progressus, productum, & nocendi modus. Hæcque eo deduxi, ut intelligatur scilicet, si ex ira virulentarum ferarum fiat exemplo lethale venenum, posse etiam per terrorem, in hominis Archeo, fieri terrificum Pestis venenum. Si namque tristitia, amentiam, hydropem, aut caducum: Ira verò colicam, apoplexiam, spasmum: densaque anxietas, vel intensa minus cogitatio, furiosum vel Lunaticum gignant: nec a ratione devium est, imaginem Pestis intus fabricari, ex pertubatione illius Vulcani, in quo fabricantur primi impetus. Cujus paroxysmi, sæpe ut amentium tolluntur per splenetica auxilia. Animal exiguum, araneæ simile, Solifuga Solino dicitur, quod diem fugiat, Sardineæ fodinis argentariis frequens, reptatque occultim, & per imprudentiam supersedentibus, Pestem facit. Quod venenum quidem non est vera Pestis: sed pustula venenosa. Nam subjungit, Calidos fontes vicinos esse, qui abolent statim, insertum à Solifuga venenum. Sic nimirum lethales fodinarum halitus, non rarò pestilentes vocantur, quia fossores diutius morantes enecant. Experimentum autem hujus periculi facere solent: si dimissa ardens lucerna in cuniculos, confestim extinguatur. Nec mirum, si præter virus, etiam præfocent lumen vitale, si lumen igneum candelæ extinguant.

Fermentum Pestilens.

COnsidera, qualiter canis mœstus ambulat, cibum recusat, porumque horret, quantos odii stimulos, ac invidiæ conceptus alat, ante rabiem. Denique, ut conceptus sui, vis plenaria, non in salivam tantum: sed in dentem (qui trans vestes nitidè abstergitur) translata, solo velut odore, simplicique unius odoratus suffitu, sufficit, ad excitandam seram seriamque rabiem, in demorso. Minimus nempe tactus dentis, qua parte cutis patet, solaque epidermide hiat, utut saliente foras cruore, abluatur: nihilominus imaginem suæ rabiei sic traducit, ut sicut manus prægnantis depingit membrum fœtus: ita canis, per dentis sui attactum, infra quadragesimum diem, rabiem adferet. Neque enim duntaxat ad mortem, utut vulnus in sola sit epidermide, pergit; sed pereunt ante mortem, principes mentis facultates, sequunturque ut pedisequæ mox, quo per venenum phantasticum abducuntur. Etenim is dentis odor quasi merum nihil est, ens incorporeum, non secus atque fracidi dolii odor, vel odor pedis, novo calceo induti, facientis vestigium. Canis etenim, dudum ab impresso vestigio, herum novit, distinguitque isthac transisse. Sic odor vestis, aut chartæ, pestilenti tabe infamis, subtilissimo, imperceptibili, ac tenuissimo veneno, nos contaminat. Ac nedum lethali nos veneno imbuit, necatque: sed & mentem loco dejicit, non secus atque rabidi dentis attactus subter pellem, rationem à sua majestate deturbat, cogitque sequi ad determinatam suæ rabiei normam. Pavet namque de morsus, stata periodo, ad liquidorum cunctorum conspectum, concipit caninam invidiam, optatque viventes omnes posse perdere, suamque multiplicare rabiem. Narrant Scriptores, in vulnere succrescere vermes capite canino. Saltem non diffiteor

ſuſpicandum, huic veneno ineſſe fermentum, ſpiritus imaginationum reſpiciens, & affectans: In quos, minima odoris comparticipatio, ſuæ imaginis introducit Ideam: cui phantaſia noſtra cedere cogatur, imò potius, plenè transmutetur in horridum iſtud phantaſma. Mirum nempe, quod canis venaticus, omnium ſuæ matris primogenitus, ſolus canem rabidum adoritur, & ſuperat. Dos ipſi eſt invictæ imaginationis, etiam, ut ſi à rabido demorſus, minimè tamen rabioſus fiat. Ubi interim reliqui omnes, per morſum, rabiem contrahunt, à rabido fugiunt, nec ſe contra hunc defendere audent. Eſt ergo iſtud venenum, rabiei diverſorium, imaginationis etiam peregrinus hoſpes, qui ab imaginatione pugnantis animæ ſuperatur. Ergo hinc novimus, omnia venena in ſe eſſe fermentalia. Quædam namque ſolam deſtruunt materiam, & ſpiritum ſimul imaginativum, unde morbi, amentiam connexam habentes. Alia verò duntaxat ſpiritum affectant. Qualia ſunt, quæ rabiem, quæque amentias & catalepſes adferunt. Quæ videlicet corpus non liquefaciunt, aut notabiliter alterant: ſolum autem ſpiritum ſenſitivum trahunt in perniciem. Tarantula nimirum vix unquam quieſcit, ideoque & hominem, quem pupugit, irrequieta turbat moleſtia. Aſpice enim, quam horrida effigie ſuas in hominem, cujus pellem vel tenui punctura pertuderit, imaginationes traducat. Vile enim, parvum, atque imbelle reptile, inperceptibili quantitate ſui veneni, totum inficit, ejusque mentales poteſtates, ſubter ſub clientelam ſtatim rapit. Bellè ſanè etiam quadrat odor veſtigii, ſimulatus Peſti. Nam licet edito, ventisque perflato loco, ædes aperiantur, & ventis cedat infecta domus aura: non tamen proinde ceſſat perendie Peſtis, quin ſufficiat tollendo totam plebem. Nec enim ceſſat odor veſtigii (quantitatis nihili) in via, ventis expoſiti, niſi pluvia lavetur, aut terra tegatur: ſuum ſemper cani refert herum. Memini etiam, quod in Peſte Oſtendana, ipſamet fracedo peſtilens, ſolet crematas ſoleas parum olere, ſolebamque Peſte infectum odore illo prodere. Porrò ante prævaricationem, omne animans ſubjectum erat homini, tanquam heros: quaque vita media liqueſcebat, & peribat edendo, ante conſpectum noſtri Archei. Aſt jam, vel catulus, prædominatur vitæ noſtræ, & liberas animæ mortalium poteſtates, ſubter ſuas infirmitates rabiei, cogit. Calamitoſum nempe eſt, imaginem Dei deinceps ſubjacere morſui inſectarum, variasque ſectari debuiſſe imagines fermenti veneni cujuslibet. Deviumque eſt, ſervilia bruta, morſum ſuum, imagine iræ, veneno amenti, atque mortifero imbuere. Ah quàm penitiſſime, atque fortiter iræ imago ſigillatur? Quamque rapida celeritate ad ſalivam transmigrat? quantis infirmitatibus opportuna eſt mulier, exocculto odore uteri? quam infandis enim intellectus exorbitationibus vexatur? Siquidem non rarò fracidus odor, communicatus è plantis pedum, ſuperbiam noſtri ſtaturam dejicit, privatque ſenſu, memoriâ & intellectu epilepticos? Quam promtè enim contagium excrementi hypochondriaci, ſubter ſeptum mentem alienat, ſeducitque mœſtitia, horrore, furore, amentia, febrilibus deliriis, & lethargi differentiis, dum juxta imaginem, fermento ſuo innatam, nos alienant? Quam enim terribile terroris venenum momento unico, fulminis ictu imprimitur? in belluam quam icerit, adeo ut ejus carnium eſu, Peſtis deglutiatur? quod ſaltem in ſignum eſt, fulmen à portentoſo initio, terroris pleno ſagittari, unde nimirum Archeus, in momento extinctus, ſui terroris imaginem detegendo, perit fere in momento. Sæpe namque ſomnus, imò ſopor, eſt in homine: ubi in Archeo eſt ingens Peſtis perturbatio. Sæpe è converſo, Archeus perturbationibus expeditus, atque ſecurus vivit: ubi homo miſerè ſuis conflictatur perturbationibus. In bellis & è bellis, nunc atrociores Peſtes, quàm præteritis ſeculis: quia bella pavore ſæviora, plusque pavoris, & irarum minus habent, cum homo, in hominem impetu iræ motus, vindictæ ſtuderet. Nec mirum idcirco, quod propria urinæ potatio, Peſtem cohiberet ante acceſſum: non quatenus alexiterium ſed quia perſuaſionem ac ſpem continebat, antequam ſumeretur. Memini namque, quod Anno 1635. dum Gallus Lovanium vicinum obſediſſet, plurima inde Peſtis, Bruxellenſes pavidos, terrefactasque timore mulierculas, mox dein invaderet, quæque in pagos

omnes disperſa, magnam ubique ſtragem attulerit. Etenim & comparticipatio vitæ in eduliis facit, ut citò vitalia fiant, arripiantque mox Archeum noſtrum, indignatione, furore, & multiplici alioqui ſymptomatum claude ſubnoxium : Ita in *Magno Oportet*, clauditur nobis multæ luis neceſſitas, ac transplantatio. Atqui, ſi eſculentorum proprietates vitæ mediæ, aliquatenus in ſanguine remanere debeant, eatenus & carnes comedentium, varient ſaporem, pro ciborum diverſitate: neceſſe eſt, nos affici ab iis, quæ in nobis ſuum relinquunt ſymbolum. Equidem ſapores, proprietatum teſtes, tam cum externis, quàm internis putrilaginum conſortis, fœdus pepigere, quæ ideo in nobis facile fiunt participes injuriarum. Vita nempe media ciborum, noſtris remanet in carnibus piſcivoræ hinc nationes, ac Carthuſiani, cimicibus non infeſtantur. Carnes enim minus bene ſervatæ, ex ſymbolo vitæ mediæ nobis reſiduo, quamlibet facile putredinem nobis inurunt Unde etiam formales corruptelæ in nobis inauſpicato ſurgunt initio. Dein carnes & piſces, etſi mactentur tempeſtivè ; ſæpe tamen in ſe, morborum tabes continebant, quibus ubi veſcimur, (præſertim ſi nidorem antea contraxerint) in ſui ſymboli conſortia, facile concedimus, nobisque ſtatim nidores, ac fracedines mumiales ſuſcitant. Neque enim boves aut oves veſcuntur hominibus, nec noſtram in ſe contrahunt Peſtem: ſed nos bobus veſcimur, brutalemque haurimus Peſtem, juxta & noſtram. In ſolo quia homine, multorum brutorum Peſtes, ſuam ludunt ſcenam. Quare, nec inſontes ſunt cibi, non rite confecti, dum fermentum ſtomachi illudunt, quia in alienas ſuæ luis colonias, & putredines varias, facile tranſeunt. Hæc equidem novarum calamitatum alteritati in Peſte, quandoque futura cauſa erit noviſſimorum temporum indicatrix. Saltem nunquam in Scholis perpenſa ſunt, venenorum ac toxicorum fermenta. Sed horum actio æquivoca ideo rata fuit, cœleſtique impreſſioni comparata. Semper enim, ubi in inſcitiam labuntur, ſurdorum cœlorum opem, procul nimis diſſitam, implorant, ac Saturnum inſontem culpant. Vocant enim actionem æquivocam, dum agens non generat ſibi ſimile: Ut in cœleſtibus, ac meteoris occurrit. At quam impropriè ad cœlos & actiones illorum æquivocas ſit recurſum, propter venena, facile quiſque noverit, qui venena, ut agentia merè naturalia, atque domeſtica, nedum alterativa per modum meteororum : ſed tranſmutantia, & ſpermatica, aſpexerit. Quid namque ſeminali generationi ſimilius eſſe poteſt, quam ſi exile ſcorpionis virus, totum hominem interficiat, ſuique ſeminis proprietatem in totum propaget? Nec enim fermenta uſpiam æquivocè : ſed planè univocè operantur. Quoniam ſi Peſtis æquivoca actione pullularet, non eſſet utique contagioſa, cum ſibi ſimile non produceret. Patet itaque neglecta fermentorum indagatione, (quorum tamen commercio, omnis rerum generandarum tranſmutatio conſcribitur) venena hactenus, tam in fieri, quàm in eſſe, ac operari, ſint ignota. Maximè, quod proprietas veneni ſit, per deſtructionem Archei humani, ſuam imprimere imaginem ſeminalem, in vicem alterius. Quapropter etiam hujus veneni organum, eſt ipſum fermentum. Hoc autem de venenis intellige, quæ imagine ſeminali tenus, transmutationem moliuntur: non autem de meris corroſivis : utpote quæ non fermentaliter Archeum, ejusve imaginem corrumpunt : ſed eundem in furorem concitant, qui propriam dein materiam, ſive hoſpitium, devaſtat: ſub cujus alterationem, aut interitum, ipſe Archeus quoque loco cedit, cum integritate atque retentione ſuæ imaginis. Magnitudo enim, vehementia, robur, & celeritas venenorum, deceperunt Scholas, quæ neglecta fermentorum conſideratione, præterierunt unicum generationum organum diſpoſitivum præcedens introductionem imaginis ſeminalis. Sunt namque Scholæ ſolitæ opera naturæ metiri ad pedem artificialium: & ſicubi quid eſſet, quod minus huic pedi quadrare ſibi videretur, verbosâ excuſatione, ad cœlos & occultas cauſas recurſum eſt, ut ignaviam, atque inſcitias, indagandi impoſſibilitate velent.

Forma

Forma atque materia Peſtis.

CUm morbus in nobis proprium perficere nomen & omen debeat, tanquam in ſuo domicilio, ſuique propriæ eſſentiales cauſæ maneant in producto, neceſſe eſt, quamdiu aliquid in aëre, aqua aut terra vagatur: id neque morbus in ſe eſſe poſſit, neque ejus cauſa continens. Imò quicquid antecedentium cauſarum nomine eſt inſignitum, non ſit niſi occaſionalis, nil per ſe: ſed per accidens, cauſans, nil citra appropriationem in nobis acceptam. Quapropter nec indicant, nec optant, nec præſcribunt curationem: ſed duntaxat cautionem ſive fugam. Occaſiones ergo Peſtis, conſiderandæ ſunt, quatenus quandoque hoſpitatæ morborum occaſiones, in cauſarum ſeriem migrant. Jam itaque ſatis inprimis docui, Peſtem non dimitti cœlitus. Cumque omnis effectus ſit fructus, ſive productum ſuæ, & non alienæ arboris. Idcirco quævis cauſa ſuum, & non alienum producit effectum. Peſtis igitur ſpecificam, propriam, & non alienam cauſam habet. Nec enim Peſtes diſtinguere per accidentia ſua, comitantia vel ſignata licet: quippe quæ fluunt immediate à diverſitate ſubjectorum, eo quod per modum ac naturam recipientis, diverſimodè varient juxta conſuetum entium naturæ. Quapropter etiam Peſtis, conſtans materia, forma, eſſentia, ſemine & proprietatibus, ſuam quoque poſtulat habere, unicamque ſpeciem, cum ipſamet rerum aut defectuum eſſentia ſit individuis proxima. Sin autem vel externè adveniat, vel intus generetur, perinde id eſt, cum inde Peſtis jam conſtituta. Denique ſi citius tardiusve contaminet, violentior ſit, celeriorque ejus exitus, varias partes invadat, aut diverſimodè corpus exagitet: id tamen proinde non mutat veneni ſpeciem. Sunt namque duntaxat ſigna quantitatis, commiſtionis fermenti, appropriationis, & incidentiæ, in partes recipientes. Alioqui venenum peſtis, internum atque formale, quodque ejus quidditatem continet, eſt ſingulare ſemper, in omni individuo. Quoniam eſſe rerum conſiſtit in ſimplicitate ſuæ ſpeciei. Sicut utrobique eadem eſt ignis eſſentia, ſive magnus, ſive parvus, ſive quietus, ſive ſollibus agitatus, ſive denique flamma rubra, flava, viridis, vel cærulea fuerit. Peſtilens itaque remota, cruda, ac prima materia occaſionalis, eſt aër fracidus, vel potius fracidum Gas, quæ aëris fracedo, juxta ignis experientiam, quam Adepti promittunt, nondum habet 8200. partem corporis ſui ſeminalis. Quod facilius comprehendes, ſi conſideres, vas vini fracidum, doliumque jam exhauſtum, abſque ullo ſui pondere, corrumpere nova & vetera vina, cado infuſa. Tractavi nempe in meis Phyſicis, de fermenti fracidi natura, & quo pacto ex incorporeo fracidoque ſemine oriantur vegetabilia, ut hinc Peſtis proſapia diſtinctius eluceſcat. Terram inſuper, oſtendi fracedinis matrem: ut ſciamus Peſtes populares, à terræmotu caſtrorum, obſidionumque ſequelis, primam ſui occaſionalem haurire materiam. Ideo enim quantum terra diſtat à cœlo, tantundem quoque materia occaſionalis Peſtis à cœlo eſt remota. Voco autem materiam hanc primam, incorporale illud venenum fracidum, exſiſtens in Gas terræ. Adeoque hoc venenum, tanquam materiam remotam ſubſterno, ſub alio viciniore veneno, diſponente materiam Archei, quo facilius aſſentiatur, terroremque peſtilentem in ſe concipiat: Ut tandem ad horum diſpoſitiones prævias ſuperveniat quidditas peſtilens formalis. Cæterum, ſi de aëris infectionibus debitè philoſophandum, neceſſe eſſet, ipſius anatomiam repetere ex prælibata, in Phyſicis meis, elementorum doctrina. Aër itaque in ſe, eſt alterum ex elementis primigeniis, transparens, tamque levitatis, quàm ponderis expers, impermutabile, ac perpetuùm, frigore præditum naturali, niſi ſituum & commiſtorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extenſionem, aut compreſſionem ſui tolerans. Cujus poroſitates, vel replentur vaporibus, alienisque exhalatibus; vel planè hiant, expertes corporis, in ſui integritate manentes, (quod alibi Tractatu de vacuo neceſſario demonſtravi.) Enimvero namque ſi aër eſſet abſque poris, omni corpore vacuis, non poſſent halitus

elevari, absque corporum penetratione. Cum autem detur aëris dilatatio, & compressio manifestissima (ut alias plenè demonstravi) necessario datur & vacuitas. Sunt namque ejusmodi porositates in aëre, velut uteri, quibus aporrhœæ fructuum aquæ resolvuntur denuo in ultimam aquæ simplicitatem, unde provenerunt, spolianturque quibuscunque priorum seminum signaturis. Sunt autem ejusmodi effluvia in aëre, peregrina, per accidens & varia, juxta indolem concreti, unde exhalarunt. Inprimis sunt vapores aquæ puræ atque simplicis: dein aquæ maris salsæ, qui pluviam condiunt vaporosa sui myria, & eatenus à corruptione præservant. Secus namque, ob admistas variorum exhalatuum societates, de necessitate, putrerent, ac fœterent aquæ pluviæ, non minus quàm nubes in montibus, & nebulæ pleræque. Partim ergo aëris hausta venena, vaporetenus hospitantur in porositatibus suis: partimque ipsum aëris corpus conspurcant, sine corporea commistione, prout vitrum odores concipit. Quæ contaminatio jure, impressionis nomen habuit. Est mihi domus campestris, à meridie silva querna dives: ab aquilone verò amœna respicit prata: ad utramque porrò Solis domum, colles Cererę fœcundos habet. Lintea autem ibidem lota, & fonte diluta, tabulato suspensa, nitidissimè albicant flante Borea, & hinc inde etiam, ab ortu in occasum, vel vicissim, ab occasu in ortum. Solo autem spirante Austro, fenestrisque australibus apertis, insigniter flavent luteo colore, è numerosa nimirum quercu, eructatur halitus tingens in aërem, huncque à nobis inspirari, ut & à linteis combibi, didici. Itemque sic à quercetis, post solstitium æstivum, exhalat occulta aporrhœa, quæ insuetum vultum, atque collum, pruriginosa pustula frequenti inficit, ac dein in cruribus, & alibi evadunt conspicua. Sunt namque in aëre quædam, quæ odore narium percipiuntur: alia denique, quæ per canes solos distinguuntur. Suntque & alia demum, omnis odoris expertia, licet non contagii. Siquidem veneni, ut talis, fermentum ab odore liberum esse potest. Proinde quævis patria suos parit patiturque languores. Solo quippe natura subest, nec omnis fert omnia tellus. Quia varii patiuntur in aëre vapores, pro soli varietate. Quæ penitius, mecum trutinans, sæpe sum miratus, vitam nostram ad tot extendi annos: cum tam multiplici stipemur undequaque hostium potentissimorum satellite, tam profundè eundem admittamus, imò & inviti attrahere cogamur. Nec solo id anhelitu; sed etiam per magnetem, qui per habitum carnis, suo more ludit. Etenim qui carbonum fumis, aliarumque rerum odoribus sæpe dudumque impavidus interfui, realiter sensi odores istos, atque fumos, nedum in thoracem: sed & inde ad stomachum recta deferri, ructusque nostros ideo exprimere conceptas fuligines. Sic namque anhelitus, è pulmone efflatus, refert odores allii, & ceparum comestarum, etiam per nares collectus. Pestis autem utrinque haurifur. Quæ autem non deforis: sed intus spontanea Pestis gignitur, in axillis, & inguine, rara autem pone aures seprodit. Nam hæc plerumque ab hausti odoribus Pestis prosilit. Quæ verò maculis est infamis: ex interno veneno, intus prius suffocato, atque ideo pessimo, provenit. Quatenus fracedine suffocationis plerumque intenditur. Quæ vero Anthraces exhibet, vel est foris expulsio, quæ longius, quàm in proximum emunctorium jacit, vel ab attactu rei contagiosæ, vel inspirato Pestis veneno, oritur. Etenim quæ ex contactu invasit, etsi lentior sit, quàm quæ alias universali de causa insultat: plerumque tamen est lethalior. Quia insitus membro Archeus hac Peste interimitur. Et inde pars gangrænam pestilentem trahit. Cui subveniendæ totalis Archeus est negligentior, de tutandis visceribus cogitans, se intro fugiens, recipit, pergitque serpere mortalis ista gangræna. Remedia quoque plerumque sunt ignavia, eorumque intentio, ut exteriora, eschararentur, & postmodum eschara citò excidat. Hucnempe cuncta emplastra, & attrahentia adhibentur: rara autem sunt adhibita, ut virus ipsum superent. Pestis autem ab extra, ut potissimum in artubus est formidanda: ita vice versa, quæ ab intrò foras sagittatur, minus involvit discriminis. Enimvero intus nata, primariò Archeum terret, ideoque subitanea ac

præ-

præpotens. Venenum autem Peſtis, tactu arreptum, poſtquam Archeo ſe inſinuavit. (Quippe qui primum vivens, ultimum moriens, rerumque intus agendarum ſolus rector eſt) rato demum venenorum more reliquum facile inficit. Siquidem ipſe Archeus ſemel infectus, ſtatim terroris peſtiferam imaginem concipit, eamque deſertis habenis regendi corporis, communicat conſociis. Denique etſi ſudor in omni Peſte conducat: minus tamen in illa, quæ externo contactu ſubintravit, nullatenus ſaltem propterea negligendus. Porrò in Peſte, ſingularis individui (à quo ſubinde tota communitas affligitur) illic fracedo plerumque intus incipit: qua ſemel arrepta, facilius inde terroris Archealis virulenta imago creditur. Celerior eſt Peſtis, quæ ab externa odoris fracedine intro trahitur, quia duos gradus (fracedinem nempe atque mumiale ſyngamicumque fermentum) ſtatim aſſociat: non eſt autem neceſſum, ut fracedo ſit naribus ſenſibilis cum averſione. Nam ſi canes, qui olfactu nos excellunt, fracedinem, aut veſtigium heri, in via ſentiant: ipſe Archeus noſter, longè facilius adhuc, quæ intus ſunt, olfacit, nequitque ideo fracidus odor nocere, niſi fermentum mumiale intus invenerit, cui ſe copulet. Jam tunc quidem eſt præſtò exotica materia, nihilominus adhuc contagii indiga. Idcirco oportet, ut materia ſit plenis numeris inſtructa, ac formalitate agendi. Nam ſunt hæc duo adhuc tanquam cauſæ occaſionales atque irritativæ. Denique de Tartaro cruoris ſat dictum eſt, quod ſit productum Peſtis, quodque hanc præſtolatur, vel fit extemplò, adventu Peſtis. Terminus itaque fiendæ Peſtis primus, eſt Gas fracidum, quod cum nequeat inficere, ſine appropriationis ſymbolo, requirit alium terminum correlativum, qui eſt fermentum mumiale (ſine quo non eſt appropriatio) nimirum Archeus, Peſtis ſuſceptor. Siquidem virulenta Peſtis materia, per contagium in nos traducta, non contaminat quenquam, niſi Archeus illam apprehenderit, & appropriaverit. In quo ſanè Archeus laborat improvidè. Nam exin Peſtis terrorem concipit propria phantaſia, non autem ex pavore humano. In qua nimirum terroris Archealis phantaſia, Archeus, venenum peſtilens parit. Quod eſt ipſa terroris concepti Idea, veſtita propriâ Archei chlamide. Eheu tunc Peſtis intus adeſt, totumque facile mox conturbat hominem. Imago ergo Peſtilens conſtat aura Archeali, ut materia continente, cui impreſſum eſt venenum terroris Archei, tanquam efficiens immediatum. Neque enim ideo virus Peſtis quemcunque ſemper inquinat, etſi odorem ſibi conformem mox in nobis invenerit: eo quod fermentum mumiale, quanquam internum: at nihilominus eſt tantum medium occaſionale, reſpectu contagioſæ applicationis ſive infectionis applicatæ. Quæ appropriatio proximè conſiſtit in reali & actuali congreſſu imaginis, per terrorem genitæ, quam Archeus concipit, ex præfata applicatione; exiſtimans hujus reſpectu, jam domi ſuæ potentem hoſtem, intra lares hoſpitatum. Qui panicus Archei terror, eſt cauſa immediata, imaginatione genitæ imaginis: (imaginationem proinde probavi, eſſe in Archeo, præter illam, quæ mentis conceptibus, tam in præcordiis, quàm in corde ac cerebro pingitur) quæ imago eſt cauſa adæquata Peſtis. Ipſiſſima inquam Peſtis, non ſecus atque pullus, nihil eſt, præter ipſum ovum, fotu maturatum. Purpureæ febres enim, venenum quidem atque contagium idcirco habent, præter putredinem, & fermentum appropriationis (unde nimirum ſolos homines, non item belluas inquinant) carent tamen Ideâ terroris, quo Archeus, confuſione ac deſperatione plenus, reginen negligit, funeſtamque ac ſeminalem iconem peſtilentis venem fabricat. Hanc denique ſui confuſionem facile ſuis transmutatis liquoribus alimentariis inſinuat, quibus ante invigilabat, jam in hoſtilem tartarum cruoris degenerat. Archeus enim, gubernaculum deſerens, inſtar hominis pavidi, præpoſtere ſurſum atque deorſum invertit omnia, & ipſemet profugus, hoſtem intus receptum conclamat. Fiunt tenebræ, appetitus ſternitur, incepta ceſſat: omnis officinarum digeſtio. Quodque penè vel ſemidigeſtum erat, corrumpitur: quia triſtem mortalis veneni imaginem horret. Seditio itaque, murmurque eſt intus per membra, quia horum ſpiritus inſiti, confuſionem influi

Archei perſentiunt: ſed compeſcere nequeunt. Etenim ſi nutrimentum ſemidigeſtum, in ſtomacho recens ac mite erat, ſopor oritur, itemque vomitus ac nauſea: ſin autem jam digerendo aridum, cephalalgia occupat hominem. Sin autem propemodum digeſtum, cum nidore putreſcit. Unde vomitus continui. Aberrant enim cuncta, putrentque ſub imagine veneni, & in tetram mucaginem degenerat alimentum ipſius ſtomachi, quod & cauſticam acredinem non rarò induit. Eſtque circa ſtomachum potiſſimum naurmur. Utpote ubi primi & inordinati ſunt hominum conceptus, atque impetus: ibidem quoque de neceſſitate, prima Archei confuſio terroris, ſuboritur, fitque imago teterrima Peſtis. Etenim plerumque notavi Peſtem circa ſtomachum prima ſedilia locaſſe. Quidam enim continuo vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem ſenſit, ac mox delirium, deinde & ſoporem per intervalla paſſus, ſedecim horarum ſpatio obiit, multis deliquiis præviis. Optabam autem ſcire, unde tam celeriter, tantoque ſymptomatum furore oppetiviſſet, nec Chirurgus adeſſe cuperet, tandem cultro diſſectionem inſtitui, ac inveni ſtomachum illius tripliçi eſchara jam perfecta pertuſum. Qualiter olim videram ſtomachum ancillæ perforatum, quæ volens biberat arſenicum. Interim in quavis Peſte, ſurgit febris ab exordio: quia & minitata corruptio, in Archeo incepit. Vitalia ſanè cuncta terrentur, in naturalibus imaginum directionibus, pavida diſcordia, confuſione & deſperatione diſgregatis. Tartarus cruoris quoque, jam legibus ſolutus, in tanta totius confuſione, furorem arripit, conceptis finibus ſuæ partis, cui adhærebat, reluctatur, & terroris confuſione omnem adauget tumultum. Hæc eſt ſcena Peſtis, quam aliquando per divinam clementiam vidi ſomnio intellectuali. Non eſt autem Archei pavor, fuga, deſperatio &c. ipſum venenum: prout neq; ira animantis, ejus eſt venenum. Sed venenum Peſtilens, eſt ens productum ex imagine pavoris, & veſtitum ſubſtantia Archei, ſicut ira ſerpentis, iræ imaginem in parte Archei deponit, illamq; ad organa exſecutiva iræ, deponit in ſaliva, &c. Eſt autem virus peſtilens in ſe horridum, ac mortali contagio ſerpentum longè crudelius, quod ſcilicet per vitalem perturbationem (qualis eſt ira ſerpentis) in beſtiis producitur. Contagio enim peſtis ſerpit in adſtantes, nec cum vita animalis perit, ut ſolent alias beſtiarum venena. Eo, quod venenum Peſtis non inhæreat vitæ: ſed effumanti inde auræ inſit imago, & quidem Archeo infecto veſtita. Ut ſanies, cruor, & pus, adſperſo vitriolo, adhuc vitam vitalesque actiones, in totum unde fluxerunt, retinuiſſe, hoderna docuit magnetica curatio vulnerum, ulcerum, & oſſifragii. Quin imo Peſtis propulſat potius à ſe fugitivam vitam, pavidum fugacemque Archeum. Et ſicut rabies canis, productum aſſumit ſuum, in ſaliva: ſic venenum terroris, in tartaro cruoris ſigillatur, prout etiam in auram atque odorem diſpergitur, peregrè abeuntem. Idcirco enim belluæ ſunt immunes ſpectatrices noſtræ calamitatis, quia univoci Archei defectu, ideoque & appropriatione carent. Quodcunque tamen ſubjectum, ſive aura fuerit, veſtis, vel aliud ſolidius, etiam pavoris neſciens, quod odore imbui poteſt, poteſt itidem eſſe ſubjectum, in quod productum pavidæ imaginis poſſit imprimi: non aliter quam terra odorem celeris veſtigii refert. Porrò tametſi Peſtis ſit unica ſpecie: diverſimodè tamen invadit. Semel namque adoritur popularis, quæ vulgata fracedine exſurgit, poſt terræ motum, ex antris, rimis, ſtagnis, fodinis, & cadaveribus tam belluinis, quàm humanis, virus fracidum eructantibus. Quod tamen nondum peſtilens eſt, donec intrò receptum, tum demum fermento appropriatum fuerit. Unde nimirum terrefactus Archeus, atrocem illam imaginem creat ſuæ confuſionis, atque terroris. Invadit quoque ſolo odore peſtilenti, ex infirmo, vel cadavere, vel loco, aut re inquinata hauſto. Qui quo ſubtilius ſubjectum inhæſionis ſuæ habuerit, eo quoque velociùs contaminat, celeriusque Archeo approximat, ob ſymbolum. Neque enim ideo ſudoris halitus, tam præſto inquinat, atque Gas peſtilens, odore non perceptibile. Perinde enim atque carbonum Gas, ſtomachum commovet, vomitum cit, dolores capitis, imò etiam ſyncopen: ſic Peſtes notavi, quæ ſubtili halitu alimentum ſtomachi

chi proximum infectant, vomitus continuos, singultus, syncopes frequentes, atque deliria, & mortem citissimam adferrent. Vomitusque ille remedia deglutienda recusat: syncopæ vires dejicit, ut delirium, cibos atque remedia aspernatur. Materia autem infecta jam, si per sudorem auferenda, totam domum à stomacho ad pellem usque transeundo contaminat, nisi per remedia cohibeatur malignitas ejus. Nam etsi remedium, illam materiam infectam, promtè attingat, non tamen facile educit non libenter sequacem. Siquidem nunquam antidotus aliqua, semel infectum, in pristinum restaurat. Estq; ideo omnis antidoti cura, duntaxat circa præservationem nondum infectorum, horumque mitigationem atque celerem expulsionem. Est & ardua popularis Pestis occasio, quod non vitentur loca, & corpora infecta. Quod in castris, & obsessis civitatibus, luculenter apparet. Legimus namque in Oriente, Pestem à tribus militibus, sepulchrum violantibus, incepisse, castra Romana contaminasse, & tertiam mortalium partem, per cognitas mundi oras, interemisse. Est namque ejusmodi Pestis celerrima, ac ferocissima: quæ nimirum cuncta ferè sibi necessaria, secum intro adducit. Etenim cum venenosa materia, jam nacta sit fermentum, non debet paciſci cum Archeo, de sui receptione, quam facile à turbato hospite impetrat: siquidem jam in se, Ideam à priore secum adducit, novamque intus consimilem, in sociam, ab Archeo acquirit. Pestis verò, quæ citra externam opem, in nobis, totam sui generationem orditur, ac perficit, fit ex præexsistente tartaro cruoris fracido, qui mox sponte cadaveris odorem induit facillimè. Unde perterritus Archeus, Ideam concepti terroris suscitat: sicque venenum Pestilens suscitatur: hujusque seminalis, atque infesta imago illi excremento incorporatur: quod igitur sæviendo, pergitque contaminando. Insensili enim aura nobis communicatur Pestis, quam muscæ, picæ, corvi, cornices, aquilæ, canes, lupi, &c. plerumque distinguunt. Notissimum nempe est, domesticum animal canem, unumquemque odore dignoscere, cujusve vestigia, utcunque leviter impressa, dudum etiam postea distinguere. Estque Gas pestilens, æquè subtile, ac odorabile. Acquirendæ ergo Pestis differentes sunt modi. Quorsum repetere oportet, Pestilens venenum duntaxat unius speciei esse, nec ejusdem rei plures posse esse parentes, specie atque semine distinctos: Id est, semina non posse esse diversa. Adeo ut scorpio, ab ocymo, & à parente genitus, non differat specie: ut neque pediculus à lendibus proveniens, & ab homine prognatus immediatè, identitatem specificam projicit. Lendes enim, sive pediculorum ova, sunt in identitate Archei, cum materia, unde homo pediculos immediatè generat. Quoniam si duo semina, specie divisa, unicum idem in specie constituerent, frustra ad rerum generationem, dispositiones specificæ in materia: sed promiscuè omnia ex omnibus, atque singula ex singulis, prodirent. Agentia igitur specie diversa, etsi aliquid sub identitate specifica constituant: Intelligendum tamen idem, ac ejusdem Archei semen, ab utroque formari. Sic homo facit excrementum vitale, unde lumbricus, pediculus &c. fotuque suo illam sic disponit, ut Archeum acquirat consimilem, quem pediculus generans, suis ovis originaliter implantavit. Adeoque pediculus generans, est agens univocum, quod de se porrigit sufficientem materiam generationi. Homo autem est agens æquivocum, quod materiam excrementitiam de se dedit, quæ labens, tandem in fotu, Archeum acquirit consimilem. Sic cadaver in vermes, & hi sexualiter iterum generant. Sicque mures è sordibus, iterumque è parentibus. Idque totum in insectis, quorum semina velut sponte putrescentibus corporibus eruuntur. Proxima saltem horum materia, & agens harum generationem, utrobique est simplex, uniformis, ac specificæ identitatis. Ideo & ambo constituta, sunt ejusdem speciei, generantia postmodum sibi simile, absque delectu: adeò ut pediculi, nostris exhalatibus procedentes, congressus admittant cum iis, qui è lendibus per fotum egressi sunt. Proxima ergo materia, proximumque agens, in Peste, sunt utrobique ejusdem Archei seminalis, atque identitatis specificæ.

Nam

Nam sive materia intus gradatim fiat, vel repente; sive externè hausta, actuetur in nobis: saltem nunquam venenum Pestis fit, quin Archei terror imaginem istam virulentam pepererit. Terrorem autem voco, tam hominis primo impetu perculsi: quam ipsius Archei humani, sanguinisque, ex antipathia susceptí. Hoc pacto, vir audax ac strenuus, sæpe coram Peste est pavidus: Imò qui Pestem vix timet, Archeum intus habet, terriculamentis obnoxium. Sic namque infans timoris incapax, apprehensionis nescius, non tardius Peste corripitur, quam timida muliercula. Nam etsi animositas valeat ad præcautionem: non tamen interimit venenum jam conceptum. Suntque diversæ magnanimitatis audaciæ. Quidam enim intrepidus in monomachia, qui in conflictibus belli timidus. Alius imperterritus pugnando qui lemures insigniter metuit. Tertius denique non timet hostes, armatos autem rusticos formidat, &c. Galenus putat bonam complexionem, ad pondus sive æquilibrium elementorum, dare robur ad resistendum Pesti. Is inquam, qui singulas partes atque viscera in homine, differre sola inæqualitate temperamenti elementorum, jam æqualitatem confluentium elementorum, ad pondus, concedit una specie humana. Cum alioqui; si cor esset pars temperatissima, jam totus homo juxta quasvis sui partes deberet necessariò habere consistentiam atque duritiem cordis. Sed elementorum, commistionum, ac temperamentorum opinionem ut stultam ac totaliter falsam, firmis demonstrationibus primus rejeci, in volumine, de origine Medicinæ edito. Hanc igitur elementorum commistionem lubenter Galenicis cedo, lubenterque ignoro, quomodo ponderari queat aër, aut ignis, ut ad pondus aquæ ac terræ, collibrata simul, carnem, nervos, ossa, cerebrum, cor, medullas &c. de se conficiant. Ah inane commentum, crudele facinus, in proximos explodens! Animositas porrò, quam laudo, non terretur morte aute Peste Archeum adornat, ut veneno resistat, receptumque per accidens expellat (vincere autem aut interimere alioqui non potest) non secus ac terror poros claudit, naturæ motu sibi obedientis. Quare, qui à Peste surrexerunt, eodem anno, vix æque facile a Peste inquinantur. Contrarium in aliis morbis, atque venenis. Siquidem hæc, nedum post se relinquunt debilitates, unde facilior est recidiva: verum etiam alia venena operantur. Pestilens autem venenum terrificum, solum primario invadit Archeum, eumque perterret. Qui dum semel hostem cognoverit, ac superaverit, præsumit deinceps, audacior factus, non tam facile se succubiturum, nec occasione allati veneni, tam facile deinde terretur. Nec obest debilitas, quam Pestis illi reliquit: quia sufficit, quod non æquè facile terreatur, imaginemque terroris pestilentem, in propria sui substantia depingat. Suntque ideo reliqua venena morborum longè crassiora, quam imago hausti terroris. Quædam namque non nocent, nisi sub cute aperta: alia vero edi aut bibi postulant. Basiliscí autem, aut catoblepæ rarissimum virus, per imaginationem, visum dirigentem emittitur. *Sed Pestilens toxicum, proprio Archei conceptu, intus fabricatur.* Venena cætera, sensibili aliquo signo produntur. Sola vero Pestis, insensili contagio communicatur perinde atque humani pedis vestigium, sui odorem servat. Ecce ut Imago tristitiæ repentinæ, appetitum sternat: rei nauseolæ imago creet vomitum; Imago condolentiæ, pariat lacrymas: Imago lentæ tristitiæ suspiria suscitet: Imago pavoris, generet epilepsiam, atque subinde Paralysim. Itaque non frustra alibi de morbis scribens, *demonstravi, lætitiam, metum, iram, odium,* cæterasque passiones, atque perturbationes, non secus atque terror Pestem, actualem sui imaginem propriam, atque singularem in nobis generare. Sed harum generationes sunt nobis domesticæ, magisque ordinariæ proles: Ast terroris pestilentis imago, venenum parit immediatè Archeo inexsistens, atque ab eodem desumit sui materiam. Ideoque sensus illam nequeunt concipere. Archeus igitur conspecto cominus hoste lethali, intus genito, vel peregrè allato, suo hunc terrore, pictaque de novo imagine, admittit, suique charactere atque substantia confirmat. Manus enim nostra, cadaveri sponte extincto admota,

mota, mox ita propter fugam Archei, friget, ut longo demum igni, vix recalescat. Attamen canes non sentiunt istud frigus, dum cadaver vorant, prout non multum friget nobis, cadaver pecuinum. Fraudulentum itaque, & accidentale cadaveris humani frigus est, plusque frigefacit, quam frigoris habeat. Plusque cadaver sensim extinctum friget nobis, quam cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus sit. Scilicet Archeus extimescens mortem, quam apposita manus, cadaveri, diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deserit, nec facilè (quia memor) redit. Patet ergo, Archeum mortem sentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra se est. Magis adhuc fermenta putrilaginis (ut in rigore febrili (intus concepta genitave. Et quam maximè illa, quæ imagine tenus, intra sui œconomiam recepta, tendunt in transmutationem formalem sui esse. Quippe virus, per ideam terroris, summæ est potestatis actualis Differtque imago timoris, etiam pavoris, ab imagine terroris: propter formalem activitatem concurrentis fidei, prout antea notavi. Quin imo, etsi Archeus mortem, atque venena persentiat: terroris tamen virus non persentit, quia putat suum esse terrorem, atque inanem passionem, donec prægresso fermento appropriationis cognoverit, virus istud sibi esse peregrinum, quod in parte sui reconderat, dum exoticâ istam formaret ideam, adeoque cum sui aliquali perditione virus statim à se explodit. Atqui utinam jam vis sibi innata, non communicaretur per totum, qua via pergit. Sic namque venenum rabidi, nullatenus persentitur ab homine, ut neque à suo Archeo, nisi postquam fermentum, in Archeo sibi stabulaverit. In qua tum rabiei imagine, cum sit statim mentis alienatio connexa. Hinc Archeus nullum sibi concipit terrorem in furore. Cespitans enim in imaginatione, terrorem potius excutit, temerarius insanit, & à rabido veneno dirigitur, ad Hydrophobiam. Finaliter itaque unicum pestilens virus, unicum quoque habet terroris intuitum, unamque viam ad tumulum, vel ad convalescentiam, per bona, vel inepta remedia. Quæcunque autem hactenus de terroris pestilenti Idea dixi, nolo interpretata licenter. Nam timor ab hostibus, à fure, à morbo, ab animali nocuo, à gladio, generant quidem pavoris imaginem, at non pestilentem. Quamideo terroris nomine designavi distinctam, à qualibet imagine formidinis conceptæ, qua pavet animans. Terror itaque pestilens, non quemlibet, aut cujusvis calamitatis pavorem, hic designat: sed solum virus pestilens horridum, in terrore conceptum tam ab homine, quam ejusdem Archeo. In hac ergo Idea sita est Pestis essentia, omnisque hujus libri quidditas. Fateor quidem, quod imagines cujusvis metus facile permutentur in Ideam terroris pestilentis. Perinde ut gravida, in carnem illibatam sui fœtus traducit imaginem muris, imò totum embryonem in horridum quandoque animal vel monstrum transplantavit. Quia ut alibi de formis docui: imagines formales sese mutuo penetrant, posteriorque priorem facile in sui obsequium trahit, quod Hippocrates vocat, femina duci, quo nolunt. Equidem elementorum diversitatem, & congressum pro mixto, itemque complexionum, humorum, indeque natarum conditionum, inclinationum, ac studiorum, climatum denique, angulorum, ætatum, proportionum, fortitudinum, magnitudinis, & alteritatum divisiones, in subsidium ignorantiæ convocare, ut per hoc calamitates plures, majores, difficiliores-que efficiamus, incertitudines augeamus, inscitias tegamus, dubia patremus, impostura patrocinemur, & vitæ desperationes promoveamus, non nisi est in vanum ladorasse. Est namque lux perfecta scientiarum, ignis instar, qui sine delectu cremat omne combustibile. Talem olim Hippocrates nactus erat scientiam.

Proprietas Pestis.

DEmonstravi pathemata animi, appetitum demoliri, ut & digestionem sternere. Primos denique cogitationum motus, in præcordiis sua sortiri conciliabula.

Idcirco & os ſtomachi Mercurio dicavi, cui Ethnici tribuerunt ingenii acumen, ut & ſomniferum caduceum. Dixi quoque Peſtem originaliter ab hominis terrore concipi, & quæ adducta è corpore peſtifero in nos vehitur aura, primo ſui impetu, in Lienem ruere; qui eandem mox excutit, ac veluti per manum, orificio ſtomachi tradit. Hinc appetitus dejectio, vomitus, dolor capitis, deliria, deliquia, ſitis, ſopor, &c. Peſtis autem quæ in nobis fit, prout & quæ extrinſecus hauritur: ſua habent diverſoria, quibus ſingulæ furere incipiunt. Quamdiu autem Idea triſtitiæ ac metus obſident tartarum cruoris, in ſtomacho, ac quantisper abeſt imago terroris Archei, nondum Peſtis adeſt. Fit quidem interim, ſi minus accuratè ſe cuſtodiverint, quod tartarus cruoris, magis magisque infeſtus, Archeum tandem terreat: ſibique cudat peſtilens virus. Sunt etenim Peſtes, ſolo terrore natæ, velociores, ac terribiliores multò, quàm quæ ex contaminata proveniunt aura. *Multos etenim hic fortaſſis percellit;* Quod ſtomachus, cum ſaltem membrana ſit: perturbationes tamen, primosque impetus, vel in ejus orificio collocaverim, vel in Splene, illa ſaltem parte extrema ſui, quæ orificio ſtomachi incubat, hincque fermentum impertitur, ad digeſtionis neceſſitates requiſitum. Sed Scholæ ipſæ, os ſtomachi, cordis etymo appellant. Etenim vulnus illius loci, ac vulnus cordis, iisdem *ſymptomatibus*, ac æquè celeriter interficiunt. Nam vidi plures, quibus apoplexia fortis, caput planè inſenſile ac mortuum fecerat: multas tamen horas poſt, calevent in præcordiis. Sponſa enim in rheda propè Scaldim, à ruranis moſquetariis ſalutatur, ejusque tempora, glans moſquetti trajicit, cerebri non parum effunditur, & caput illicò moritur. Vilvordiam autem, quatuor inde leucis diſtantem, allata, pulſus adhuc vitæ teſtimonia dabat. Nonne & vitalis, totius quidam rector ſpiritus, in utero eſt? quique duntaxat membrana eſt, per modum ſtomachi? & longè majorum perturbationum ſedes, quam ſint jecur, pulmo & renes? Profectò membra in ſe, non niſi cadavera ſunt: ſpiritus autem eſt rector, qui vivificat illa, quem & qualem Deus plantavit, ubi voluit. Memini equidem ſæpius me vidiſſe, qui tartarum cruoris aliquali timore Peſtis: ſed ſine fine, aut præſumtione contractæ infectionis corruptum haberent; indeſinentem anxietatem, atque pugnam, diu noctuque ſuſtinerent, imò quamvis ſaperent, ſuasque riderent anxietates: non poterant non tamen, quin conceptam timoris imaginem, diu noctuque, inſomnes ob oculos vaterent. Erant namque ſimiles demorſis à rabido, qui velint nolint, ſequacem præbent imaginationem ſuam, ad veneni lubitum. Demum in ipſo cruoris tartaro, circa præcordia hærente, inveni propriam phantaſiam naturalem, quam imago concepti, in Splene timoris, ſibi finxerat. Sic non ſemper laſciva ſomnia, ex prægreſſæ diei imaginatione, ſequuntur: ſed plerumque etiam ab ipſâ prædominante paraſtatis materia: non ſecus etiam atque micturiens ſe continuo mejere ſomniat. Terror ergo hominis, eſt occaſio Peſtis: terrorque Archei, efficiens eſt *imaginis*, & veneni peſtiferi. Eſt enim *velut pater Peſtis*, qui patrata virulenta imagine, licet ceſſet, ſaltem Peſtis concepta eſt in ſui imagine. Nam ſi terror hominis eſſet ſufficiens cauſa Peſtis: neceſſario quoque ſemper terrorem peſtilentem Peſtis ſequeretur. Quod falſum. Prout etiam, in infante, omnis terroris experte, Peſtis pro lubitu recipitur. Unde ſat conſtat, Ipſum Archeum conterritum, eſſe primitivam cauſam efficientem imaginis peſtilentis. *Peſtis itaque conſtat inquinatione, contagio ſcilicet, celeritate curſus*, ſingularitate veneni, concomitantium terribilitate, præſervationis demum, ac curationis difficultate. Enimverò pone relinquo Peſtis inquiſitionem, quæ in ſupplicium propter occulta Dei judicia mittitur. Quæ licet planè ſit ſupra naturam: interim tamen ejus materia non eſt creatura nuper è nihilo facta: quia quodammodo fines naturæ ingreditur. Non enim Angelus percutiens ſtabat in monte, quem aëris præterfluens unda continua lambendo abluit. Neque ſtabat etiam in excelſa turri: quaque tamen peccatum Davidis, concupiſcendo, ortum ſuſceperat: ſed ſtabat in fracido atrio Auraunæ. Sic Angeli in Apocalypſi, ſuas effundunt lagenas, unde tertia mortalium pars quandoque peribit.

peribit. Verbum, imò nutus Domini, cuncta facere poteſt, absque atrio, vagina, gladio, lagenis, effuſione veneni, &c. Sed pietatis ejus tanta eſt ubertas, ut ejusmodi ſupplicia non det nuda per Verbum: fonte propter perpetuam Verbi ſui conſtantiam, & irrevocabilem firmitudinem. Nec etiam per cacodæmones, Peſtem ſupernaturalem mittit, ne vivos tradat in manus hoſtium. Peſtis demum, ſi qua per incantationes parta ſit, ſequitur naturam. Siquidem non valet diabolus ex ſe, vel unum culicem facere, niſi ejus aſſumat initia ſeminalia. Prout magi ſui non potuerunt, ex pulvere facere cyniphes, proles aquarum: quapropter & diaboli impotentiam confitentes, tum exclamarunt: Verè Dei digitus hic eſt! Si ergo diabolo quandoque permiſſum fuerit, formare Peſtem. Id ſane ex naturæ principiis deſumſit. Differretque Peſtis diabolica à naturali ordinaria, applicatione, & appropriatione. Applicaret nempe tenacius actuationem, & impreſſionem veneni, non ſecus, atque follis, ignem quem non fecit, ſaltem promovet atque intendit: Appropriaret verò cum præparatione prævia per imaginem terroris, à ſuis mancipiis hauſtam, ac mutuatam. Et licet ejusmodi Peſtes, eſſent ferociores: iisdem tamen cederent remediis naturalibus. Atrociores autem voco, ob celeritatem, ſuperaddita ſcilicet invidiæ truculentæ imagine, à ſagis habita. Attamen ejusmodi permiſſiones, adhuc eſſent determinatæ ad perſonas, ac numerum: imò facilius expiarentur per orationem & eleemoſynam, quàm Peſtes ordinariæ. Quo ſcilicet Deus, humani generis miſertus, magis oderit diabolicas artes, diabolumque tædere faciat divinæ mox miſericordiæ. Aſt cudæmones, Peſtis ſtructores, magna certè id compaſſione, ut non niſi ſub mandato obedientiæ, virga Domini & non Angelorum, vapulemus. Decorum nempe ſervat ubique Deus. Prætores, ac ſatellites ſumit, qui nativam bonitatem habent, amicitiam ſervant, nec indolem diabolicam aſſumere poſſunt, cui ſciunt nullum in cœlis locum eſſe. Sodomam autem, antequam Diabolo traderet, privavit prius paucis inſontibus. Eſt autem Peſtis, quæ exſecratione oritur propter extremam paupertatis amentis anxietatem, derelictam exſecrantem parturientem, vulneratum, &c. Peſtis punitionis divinæ, quæ ſanè vix initiis naturæ innititur, facileque dignoſcitur: quia ſola loca exſecrata, ac perſonas tales invadit: Itemque divites, qui ſedent in cubilibus eburneis, bibunt ex vaſis deauratis, edunt vitulũ de armento, & pinguem ovem de grege, nec fratris Joſephi incarcerati recordantur. Quoniam horum exterminationem adjurat Dominus, ut reliqui, velut ex ſpeculo intueantur, quid ſit Deo placuiſſe, & diſplicuiſſe. Peſtes autem, quæ caſtra ſequuntur, ac plerumque aliquot ab obſidione menſes ſæviunt, non ſunt militum immundiciis aſcribendæ: potiſſimum ſi dudum poſt captam civitatem (ut plerumque fit) inceperint. Nam & caſtra olim ſuas, & easdem militum impuritates habebant: ſed occaſio fracidi odoris cadaverum, mumiali fermento infecti: quippe quod hodie, non ut olim, nec ſat profundè ſepeliantur occiſi. Denique potiſſimum, quod lædantur ab inviſibili glande eminus, terrorem Archeo quæ majorem movet, quam dum haſta haſtæ, & gladius gladio animosè opponerentur. Neque enim fruſtra in Lege erat præceptum. Quod quicunque tangeret cadaver, impurus eſſet, & abluendus ſimul cum ſua veſte. Quodque Sol, ſuper corpora ſuſpenſorum non occideret, quæ ſanè literali ſenſu, pro Reipubl. bono, ſic ſunt à Deo præſcripta, ne fermentum mumiale fraceſcat; Deplorandæ itaque eſt cæcitatis, & temeritatis, corpora ſuſpenſorum oſtentari ad ſpectaculum, donec ſponte decidant (parvum nempe inde commodum, pro tantis malis) & perinde eſt ac ſi dixerit Judex. Deus quidem ſic inſtituit: ſed magiſtratus correxit propter melius. Quaſi Deo ignotum fuiſſet, quod ſpectaculum ſuſpenſi, malis foret horridum. Ergo ſi hoc ſcivit Deus, & nihilominus expreſſum mandatum ſepeliendi dedit: non eſt mirum, quod transgreſſionem comes ſequatur punitio. Ac ſequitur ſontes, ultor à tergo Deus. Atque utinam ſolos in transgreſſores, converſum ſupplicium: Etenim ſepelire, opus eſt miſericordiæ. Oſtentare autem ſontes ſuſ-

penſos, non eſt opus, ad quod æternum ite, aut venite, quandoque pronunciabitur. Siquidem non minoris eſt miſericordiæ, condemnati cadaver ſepeliiſſe, quam principis. Hæcque miſericordia, non tam exercetur in mortuum: quam in proximos, ne fætor inſequens eos inficiat. Nec enim ſepulto prodeſt ſepeliri: ſed vivis. Scopus itaque divinæ bonitatis, non ſolum in ſepeliendo, at in ſat profundè inhumando, conſiſtit. Quæ clariora, per exemplum fient Etenim falco mortuus, pone ſentes abjectus, ac ſemiputridus, à vivo devoratur: at mox Peſte contagioſiſſima ſuæ ſpeciei corripitur. Quia virus terroris intrò aſſumtum Archeo ſuo incutit, propter ſymbolum mumiale, putrida fracedine infectum. Eſtque tanta falconis Peſtis: quod Peſtilens falco, per plateam delatus, inficiat alios omnes, qui triduò abinde iſthac deferuntur. Unde conjicies, quid humana cadavera, tam ſuſpenſorum, quàm incuriè ſepultorum, ſui odore faciant. Canis enim canem non edit, niſi infumatum, dum videlicet mortis mumia, horrorem, guſtus alienatione, præſervando à putredine, amiſit. Lupus autem, lupum noviter mactatum, non autem putridum, edit. Unde ſuſpicio eſt, in lupo aliquid eſſe, appropriatione mumiali ſuperius. Putavit forte Paracelſus, id eſſe, in quo ſedet prima objecti applicati ſenſatio. Fortè & ob id linguam Lupi ſuſpenſam, Peſti adverſam putarunt. Quin imò militum cadavera, profundius hodie, quam olim ſepelienda ſunt. Quia glans bombardæ, ſive muſquetti, facit contuſionem, dein ſecum partem aufert, quare foramen parit patulum, ac tandem ſimul venenoſam fuliginis impreſſionem patrat; unde mox, caro circum circa, gangræna quadam nigricat. Facileque venenum in ſe aſſumit: ſi non in vita, ſaltem mox à morte; dum nempe carnis feſtina putrilagine, in terram combibita, fracedo cadaveroſa oboritur. Quibus omnibus junacta eſt in morientis Archeo, Idea ultionis, ad putrefactionem prona. Inde in aërem, Gas monſtroſum, effunditur in aëra, quod archeos viventium, terrore percutit. Eſt enim cum cadavere, perinde atque cum fimo equino. Qui non fracefcit quamdiu calet: Sed dum arefcit, & ſalpetræ inde migravit, renditque ſimus ad transmutatum iri, in liquorem terræ. Alioqui namque ſi ſimus, urinæ equi aſperſione atque agitatione frequenti, à fraced ne, cohibeatur, multum ſalis petræ profert. Etenim aſpice quam potens nutrimentum, eſt fungus unius noctis (eſt fungus nimirum, fructus è ſucco Leffus, coagulatus, primo enti vicinus: quod alibi oſtendi) ſed poſtquam fracedinem terræ aſſumſit, quam dirum ſuffocationi venenum proferat. Advigilandum itaque, ne fracedo ſurgat, in ultimæ digeſtionis reliquiis. Enimvero Peſtis, perpediſequam, domum meam ſubintravit. Illa ſtatim convaluit. Uterque filius meus, major natu, animo conſternatus, inconcuſſum oſtentat animum, tacuitque, ſe continuo ſuſpirii bello, ad os ſtomachi, angi: cumque præpotentum hoſtium meorum technis, ſtructisque dolis, domi meæ, ſub cautione fidejuſſoria detinerer, noluitque uterque, me deſerendo, rus adire. Cumque alias obſervaſſent, natando ſe recreari, æſtate media, me inſcio ter natarunt: unde obſerata tranſpiratione, illicò in febrim devolutus uterque, cum dejecta appetentia, dolore capitis, & catocho, obiit apud moniales, jurantes, ſe mea remedia admiſſuras: ſed poſtquam filios meos recepiſſent, recuſarunt remedia aliena. Maximus quidem, abſque ſtigmate, aut ſigno, etiam poſt mortem, periit. Utpote refrigerata pelle natando, nil extrorſum apparuit. Alter verò, parvam duntaxat lividam puſtulam in lumbis oſtendit. Horumque jacturam velut præſentem, frequenter intueor, hujusque Tractatus initium dediſſe putaveris. Relinquo Domino meo vindictam, quem ſupplex obteſtor hoſtibus meis parcat, & lumen pœnitentiæ largiatur.

Signa.

SCripſi hactenus paradoxa inſueta. Intellectus meus abſque Luna, erat, tribulationibus immerſus, materia aderat terroris, horroris, atque difficultatum pleniſſima. Lector multos, optimorum incapax, brevitas initii renebroſa, novitasque odioſa, licet perneceſſaria. Quod autem potiſſium nos in Peſte occæcat,

est defectus signi exquisiti, & inseparabilis, cujus monitu nimirum, sat tempestivè queamus per remedia occurrere. Nihilominus quicquid creari ubivis est, sua habet diagnostica signa, per quæ à reliquis commodè distinguatur: quæque Pestem præcedunt, comitantur, vel mox subsequuntur. Quæ enim præcedunt, in præcautionem faciunt: at quæcunque dein sequuntur, alius plus inserviunt, quàm misero ægroto. Sola autem signa comitantia sanationem decernunt. Enimvero signa venturæ Pestis, in cœlis depicta sunt, si firmamentum annunciat opera manuum Domini, in terra. Signa ejusmodi malè ab Astrologis, in dodecatemorion causarum relata esse, jam ante sat manifestavi. Gafarel autem nuper Alphabetum Ebraicum, ex stellarum situ, & Rabbinorum authoritate, descripsit fatis ridiculo argumento, quo Ebræi ejusmodi lurida comminiscitur. Quasi Deus modo solos haberet servos suos Rabbinos, quibus secreta consilia communicet. Non etenim considerant positionum istarū turpitudinem Christiani, qui hujusmodi libros imprimi permittunt. Neq; enim stellæ fixæ loca sua mutant, ut nunc hæc, nunc alia ventura, describant. Quod inprimis adversatur toti Astrologiæ. Cometæ quoque, trabes, dracones, sagittæ, cæteraque id genus portenta, non rarò populares prænunciarunt Pestes populares: sed non per logisticem, aut theoricas planetarum, multoque minus per Alphabetum Ebræorum. Exleges namque luces, regulis statis haud obediunt. Etenim Astrologi Hierosolymitani, artis suæ licet gnarissimi; attamen significationem, ut & apparitionem, Astri Bethlemici, penitus ignorarunt. *Non enim faciet Dominus verbum, quod non revelarit servis, & Prophetis suis.* Amos 3. Sed horum nulla est artificum scientia. Nova quippe lumina sæpe fuere funesta, sæpe è directo fausta significarunt. Portenta quippe, in manu Domini, secreta ejus judicia propalant, nec illa, nisi quibus vult, manifestat. Siquidem conjunctiones, oppositiones, quadrataque stellarum: Item eclypses, retrogradationes, exilia, combustiones, receptiones, aliaque impedimenta; supposita sunt ita regularia, quod ephemerides quandoque pro seculo sint descriptæ. Pestis verò est de crescentibus extraordinariis, & non necessariis. Non est autem regulare medium, ex condigno adæquatum signum, pro effectu ab contingenti fortuito. Neque ideò ephemerides Brahæ, prædicere potuere Pestem Longobardicam anni 1632. ex iniquo bello, metuque horroris conceptam. Quocirca contingentia extraordinaria, causis contingentibus extraordinariis tribuo. Credo equidem prænuncia eorundem signa, in firmamento esse depicta: at non in directionibus cursuum planetarium. Quare autumo signa esse irregularia, nec Astrologiæ subjecta: quippe illorum significationes dantur privilegio extraordinario. Idcirco signa ejusmodi Pestis, plerumque solis declarantur servis Dei: Ut legitur de Jona. Sed signa, præcedentia excidium Hierusalem, erant nuncia verbi dudum antea prophetati, adeoque nec prænunciatum excidium impediri poterat, tantumque ad meram gloriam Dei, monitionem piorum, horumque fugam dirigebantur. Enimvero Israël mori, atque renovari per generationem in deserto debebat, exceptis Josua & Caleb. Nec ullatenus id præpediri poterat. Stat enim Verbum Domini immutabile, apud quem nulla est vicissitudo; quia non est homini in hoc similis. Portenta igitur, si conditionem in declarando non præscribant *(nisi Ninive convertatur)* inevitabilem effectum à natura spondent. Aliis quoque placuit, monstrorum nativitates trahere in prænuncia signa Pestis. Prout Corn. Gemma de Cosmocriticis, seu divinis characterismis, nugando rapsodiat sine basi. Sed quis ille, qui monstrorum prænuncia designata sciet, vel interpretabitur? Peste enim præsente, tunc nimirum, atque serò, quisque significata ad lubitum trahit suum. Sunt &, qui ideo insolitarum avium adventum horreant. Sed istud signum, vel desinit esse naturale; vel coturnicum, Pestem Israeliticam in deserto præcedens, desinet esse miraculum. Hocque impium & blasphemum esto: illud verò, impertinens scopo meo. Alii hoc signum interpretantur pro carnivoris avibus, in Pestem futuram: quasi missæ essent

ad devoranda cadavera, futura inhumanda: Juxta illud; Ubi cadavera, eò congregantur aquilæ. At non legitur textus pro cadaveribus futuris; nec aquilæ leguntur ad cadavera pestifera volasse, eaque degustasse: cum præ cæteris, curiosissimè solita sint sepeliri. Rhodanus enim quandoque Lugdunensis Pestis abstulit cadavera: sed civitates inferiores contaminavit. Saltem Clerus Lugdunensis per hoc declaravit, sepulturam mortuorum, non tam ad animæ salutem, quam ad crumenam custodiri. Adventus itaque avium, præda viventium, potius futurum defectum predæ suæ, in natalibus provinciis designat, potiusque belli stragem portento denunciarent, quàm Pestem imminentem. Alii autem, Pestem occursu insolitorum piscium ariolantur. Aquas tabo scilicet infectas, autumant, & hactenus monstra marina, in fluctus ascendere. Ridiculum sanè. Nam si mare, in sua salsedine fracescat, quænam tandem aqua, maris labem eluet? Curve unica balæna extra orbitam errans, infestum virus maris senserit? nec gregatim omnes aut plures simul? Equidem scio, mare non subesse contagio naturali Pestis, quodque portenta cœli, atque maris, eodem digito dirigantur, cujus judicii imperscrutabilis sint præcones, suis tantum servis explicata. Nam idem Dominus tam in centro terræ, fundo maris, quàm in cœlorum apice, est præsens. Equidem illi æqualiter auscultant omnia, excepto ingratissimo peccatore. At certè magis vereor, insolitas pluvias cruoris, macularum, aut scintillarum: Itemque funera per nubes delata, tonos lugubres in aëre auditos, ut & sonitus in cœmiteriis, &c. Quæ cum sint divinæ bonitatis admonita, ideo extra naturam referenda sunt, ut tempestivè quisque suis lampadibus oleum prospiciat. Neque idcirco enim illa portenta, cacodæmonis (nisi inviti) opera autumo. Equidem gratuita sunt, & supra naturam: neque ideo mei sunt scopi. Paracelsus enim, ut in bufone atque ranis, singulare Pestis remedium noverat: ita & hanc præsagiri scribit, quoties magnus ranarum acervus in cumulum assurgit, infirmum aliquem suffocaturus. Quo enecto, dein alium adoritur, donec sensim sic diminuto numero, quæque ranarum tandem singulariter effugiat. Quæ si sic naturaliter accidant: ut remedium, pro futura Peste præparant: ita & designant. Etenim ex Galla, prout & pomo, quernis frondibus educto, scribunt tria plerumque erui animalcula. Nimirum si araneam contineat, volunt portendere Pestem: si muscam, bellum: sin verò reptile, famem prænunciare. Sed cum quotannis unum saltem è tribus inclusum reperiatur, si non bina, vel omnia: non sequatur tamen continuo unum ex illis suppliciis. Quapropter ejusmodi prædictiones inter aniles refero. Censeo itaque hujusmodi insectas denunciare differentiam Leffas in quercu, (Leffas est succus alimentarius plantarum) sic ut vermis denotet præfatum alimentum fracidum: aranea autem, insuper adjunctum venenum fracedini. Ideoque toto fere terræ globo connexa quasi, ac contigua est ubibis aranea: quæ in quercu, non extra arborem aliquid portendit: maximè quod in vicinis, consitisque arboribus, nec etiam raro in ejusdem quercus fructibus, diversæ illæ simul insectæ, eadem æstate conspiciuntur. Non tamen memini in eadem quercu inveniisse araneam simul & muscam. Quanquam muscam quidem & vermem, vermem quoque & araneam. At absit à Christiano prophetare, ex quercu & therebintho: diris namque id minis, à Domino prohibitum legitur. At quoties terræ motum, novus antrorum, rarusque comitatur, insuetusve fætor stagnis advenit: tunc signa endemica, vires habent occasionales. Hæc de futura Peste. Quod autem præsentem attinet, nunquam enim potui ex pulsu, vel urina, quantumvis etiam distillata, Pestem noviisse præsentem. Paracelsus equidem, eam inter morbos hepatis, ac tartareos, satque ridiculè numerat, prout alibi Tractatu, & figmento de tartaris expugnando, ex professo prosecutus sum. Hic vir, Pesti anonymum pulsum tribuit, quem quartum vocat. Ego autem quamvis serio, sæpiusque attenderim: meam tamen ineptitudinem agnosco, quod ejusmodi pulsum offenderim nunquam. At bene circa vitæ finem inæqualiter inordinatum, formicantem, ac tandem intermittentem notavi. Quartum autem, sextumve, à reliquis diversum, ex peculiari Pestis proditione,

ne, nunquam inveni: Sed pulsus pestilens, nequaquam mihi diversus occurrit a febribus continuis malignis Urina ergo, & pulsus, nunquam apud meam ruditatem, detexerunt Pestem. Imo dum penitius Paracelsi scripta evolverem, cognovi illum, nunquam Peste infecto, aut moribundo adstitisse. Interim Pestis judicium, gravat conscientiam, tam respectu afflicti, quam familiæ ejusdem: eo quod Pestis, Prætorem in crimine, quadam similitudine referat, petentem vitæ, atque bonorum jacturam. Adeoque temerarium de Peste judicium crimen continet. Etenim cognovisse Pestem, ex specie insolitæ febris, alteri sit facile: mihi sanè perquam difficile fuit. Pestis (dices) est cum febri, & dolore capitis: atqui istud familiare aliis febribus. Pestem sæpe comitatur vomitus, & sopor; At alibi id non prorsus insolens est. Sunt in Peste bubones, parotides, vel vesiculæ: ea non infrequenter innoxiis à Peste febribus, sunt vernacula. Sunt & Pesti maculæ nigræ, quas in mulieribus ex utero suffocatis vidi. Estque febris purpurea, itemque ectymata plumbea, citra Pestem. Ut & Anthrax, sæpe extra Pestem obvenit; At quoties plura ejusmodi signa concurrunt, non est difficile de Peste judicium. Bubo namque, vesiculæ, aut maculæ, ab initio ante multam Pestis truculentiam, Pestem denunciant. Sic & anthrax, aut bubo, tumorque tantillus, in Peste est longe dolentior, quam alibi uspiam, ac fere ante augmentum febris adsunt, anticipantque suspicionem, se ex febri manasse. Adeo quod ejusmodi pellis miseriæ, in Peste præcedant, quæ aliis febribus serius, tanquam producta adveniunt. Bubo pestilens, adhuc minutulus, statim, & extempore, absque membri dolore, febrisque comminutione atrox exsistit, doletque immensum. At si bubo, post prævium membri dolorem emergat, inepti remedii vehit judicium. Ordinaria igitur jam hospitatæ Pestis signa sunt: si ante, vel mox ab initio febris, glandula, parotis, anthrax, vesica, pustula, aut macula repente, summoque dolore invaserint. In aliis namque febribus, non tam insigniter dolent: rubet quidem locus, tumetque ante natum malum: Quod non sic se habet in Peste. Confirmatúrque Pestis vomitu, dolore capitis excellenti, sopore, delirio, dejecta appetentia, si repente invaserint. Pestis enim peregre adventans à contactu veneni hausta, tanquam dolor pungentis styli intrat, partemque quam ferit, statim tumore, pustula, vesicula, aut macula, summo dolore signat. Prout & quæ per odorem intrat, stomachum, atque caput vibrat, dolore repentino, vel anxietate soporifera: vel ipsum stomachum tanquam calcar ad vomitum incitat. Sin autem ab interno scaturiat, ea prævium habet febrim, ad quam confestim præfatorum signorum aliquod subsequitur. Quæ autem correpto terrore irruit, festina est, ægrique testimonio dignoscitur. Quæ vero aliquali Archei (non autem hominis) terrore, orta est, inque cruoris tartaro latet, in gradu quidem ad Pestem est, tardiorque solito erumpit, facileque superatur, nisi ægri obstiterit negligentia: attamen longior in itinere ipsi mora est. Etenim plerumque sat tempestivè, signa Pestem comitantia, cognoscuntur, ut remedium quod promtum, quodque peremtorium fuerit, rite suo fungatur munere. Optatus attamen meus esset, Pestem in fieri esse, agnoscere. Nam quæ duntaxat à morte, sua profert signata, magnum de medio tollit exercitum, multasque depopulatur familias. Quippe lethalis jam evasit, priusquam se patefaciat, aut cognoscatur. Eo quod pensum prius absolverit cum singultu, deliquio, escharaque in loco nobili Hanc nempe unius diei vocant tragœdiam; diariam ideo, sive ephemeram. Non quod Pestis propriam sedem habeat, vitæ spiritum, quanquam nulla unquam Pestis fuerit, quæ Archeum etiam non infectaverit. Adeoq; & illo titulo, quælibet Pestis, continuo diaria esse deberet, Sed quicquid de Archeo victum est à Peste, id consequenter illico à vitali illo Archeo separatur. Tandem & citissimam mortem adfert, quæ Archeum alicujus visceris obsedit: quia continuo inde volucres mortis evolant, quæ reliquũ pessundant Archeũ. Utinam enim atq; utinam, non sero neq; ex eventu, Pestem agnoscamus; Nam velox interitus, etsi signa proferat sua: prodest tamen magis in futurum, nil autẽ præteritis. Aliqui enim ad hoc, plantas pedum lardo insulso inungunt, apponunt catulum,

tulum, qui si lambat, persuadent sibi, casum à Peste immunem. Alii vero frustum lardi calefaciunt, ad pedes infirmi, subterve axillas ali quandiu fovent, vel in inguine. Hocque ajunt à cane non vorari, si Pestis adsit. Quod nullam meretur fidem. Nam humana Pestis non quatit canes, nec nauseosos facit. Siquidem tam canes, quàm lupi, non sat bene sepulta cadavera impune devorant, ut & picæ, atque corvi similiter. Forte quidem esuriens canis non edet istud lardum, ad heri sui pedes affrictum: quia herum olet, quem mordere non audet. Germani enim Petasiten, sive majorem tussilaginem, radicem Pestilentiæ vocant, eo quod sicut Pestis sese pandit ante prænuncium signum: sic petasitis suos edat flores, ante folia. Pestis quoque, non tam semine, quam radice Archeali, se propagat. Referunt etiam, Sapphirum saturare lazureum, vel Hyacinthum citrinum, si per horæ quadrantem, super membro dolente moretur, sic ut lumen, ex oppositio gemmæ, locum infectum feriat; ibidemque radios colligat, locum attactum infra horam livescere, esseque infallibile Pestis signaculum. Sin vero locus nequaquam colorem lividiorem assumserit, infirmum à Peste absolvi. Ego autem semper in dubiis, bufone pulverato sum usus, pultisque forma, in aquæ simplicis tantillo, decocto. Quo si mox abinde dolor in eschara anthrace, vel bubone, mitesceret, securè Pestem adesse conjeci. Aliquando enim aspiciens missam antistitum, & Abbatum, illorumque digitos gemmis ornatos, conjeci illos olim obligatos, ad visitandum infectos Peste: nunc verò adhuc gemmas gestari gemmarum neglecto, atque nescito usu quem ego conjicio.

Præservatio.

PRæservativa apud Veteres duplicia. Nam quædam debent impedire futuram Pestem: alia quoque præsentem, ne progrediatur, succidere. Pro priore enim, tam foris amuleta, quàm intus alexiteria excogitarunt. Sed cum Scholæ ignoraverint ipsam veneni quidditatem: quodque scilicet omnis Pestis, sive deforis allata, sive demum intus genita fuerit, præsupponat imaginem terroris venefici: Idcirco nunquam propria præservativa, ex fundamento cognita fuere. Itaque inter præservativa 1 considero, ne spiritus Archei in nobis terrorem concipiat, neve ex terrore sibi pariat, vel aliunde intrò allatum, virus terrificum. 2. Ne fermentalis symbolizansque mumia, forinsecus allata, nostræ mumiæ internum rectorem Archeum infectet. 3. Ut interimatur, & abscedat, quicquid jam in contagio, mumiæ particeps evaserit. Minus proinde symbolum, quod nobiscum commune habet, est tollendum. Quapropter cuilibet antidoto, semper leve aliquod venenum solet admiscere: ut scilicet hactenus applicatio, sive approximatio tollatur: Archeus, à contagio servetur immunis, neve in alimentum mumiale decidat, sibique inde tartarum cruoris fabricet. In hoc postremo tutelæ patrocinio tota antiquitas vigilavit, aliis verò non incubuit, quia ignotis. Licet hæc ultima præservatio idcirco cesserit incerta, & absque fruge: quia potius productum posterius, sive sedem spectaverit, quam radicem, sive causam præcipuam. Cum interim præservatio à posteriori: positis antecedentibus, prævertatur tanquam frustranea. Itaque si de præservantibus, atque alexiteriis ex condigno sit tractandum, in animo firmiter hærere debent, quæ jam de causis, processu, ac modo fiendæ Pestis exposui. Itaque Pestis, vel deforis intrat, locumque sui introitus deforis signat: quia afficit primario: vel cum anhelitu attrahitur, ibique per diaphragma, sive septum transversum, transit, pressuramque facit & anxietates super ipsum stomachi convexum: ibidem vestit materiam. Quæ inde mox exhalat, & contagio fit infamis. Cumque in natura, omne agens initium habeat, augmentum, statum, declinationem, ac tandem interitum: Necesse est pariter, quod quo corruptio diuturnior potiorque fuerit, eo quoque pernicioſior efficiatur. Nam Pestis incipiens augetur, cum diminutione, atque hominis interitu. Etenim dudum credidi, quòd omne Pestis remedium sanativum, ejusdem quoque esset necessario præservativum. Eo quod præservari facilius censeatur, quàm sanari. Quicquid ve in eodem genere præstat, quod est difficilius, faceret libenter, & id quod est facilius. Quapropter olim distentus fui, cura alexipharmacis

macis indagandis, quibus videlicet tum tota mei penderet voti satisfactio. At postmodum alio diverti, & cogitavi, remedia sanativa potius extractionem, sive expulsionem mali spectare. Quodque ejusmodi non haberent locum, in præservativis de futuro. Quod nimirum cum nondum sit, etiam nondum expelli, aut extrahi queat; imò nequidem extingui. Siquidem inprimis, remedium contra terrorem imaginantis hominis, vel Archei: non tam in se est positivum, quàm negativum. Adeoque potus meracus ad hilaritatem usque, præservat de futuro. Quia nedum hominis: sed & Archei imaginationem sic regit, quod pereat vis formandi imagines. Sic enim nemo pauper est, aut defectuosus, quamdiu ex potu hilaris est. Ideoque Sacra dictant vinum ad hilaritatem, non autem ad ebrietatem conditum esse. Quia potens est præsidium præservativum. Adeo quamvis animositas viri excludat terrores ex imaginatione hominis: nequit tamen virilis animositas tollere terrorem Archei imaginantis. Nam præfata animositas admittit pugnam ex opinione contraria Archei: Hilaritas verò, per potum introducta, nec hostem admittit, nec agnoscit, ut nec luctam suscipit: sed excludit. Est autem potus exhilarans, magis Pesti futuræ, quàm præsenti aptus. Admitto idcirco etiam præservativa Pestis, de præsenti, & sanativa, esse ejusdem cohortis, ac intentionis: non autem de futuro. Ita tamen, ut præservativa Pestis de præsenti, non serviant nisi in fieri esse augmenti: non autem in facto esse producti. Eo quod corrupti, non sint amplius præservativa; sed duntaxat sanativa per exstirpationem. Non credendum itaque, cacoalexiteria, etsi venena essent potentissima, posse arcere terrorem, ut neque terroris effectum pestilentem. Siquidem virus pestilens, est heteroclitum, seeretumque ab reliquis venenis, in hoc, quod ex terrore Archei, velut ignis è silice, prosiliat. Nam si Archeus terrefactus, campo cedat, utique non potest corpus (quod in se considerando, merum est cadaver) confortationem susscipere. Porrò, si ita Archeus recedere consideretur, ut ejus loco virus intret, ipsumque Archeum hactenus supplantaverit: quomodo odoramenta, ac thymiamata virus præpedient: præsertim si ipsa aromatum præstantissima, sint pestilentis contagii adhuc susceptiva? Christianæ ergo pietatis atque compassionis esto, studiosè contemplari mecum, quàm stolidè, atque inaccuratè, tot simplicia in acervum, præservando, & curando sint congesta: quantumque illorum infida auxilia deluserint hominum myriades, & exspectationes. Quippe in vero remedio, ubique generi humano est ludificatum, ob densam causarum inscitiam. Enimvero curativum præsentis veneni præsupponit id, quod præservativum de futuro anticipat. Curativum itaque proprium convenit duntaxat, quatenus productum (quod est ipsum virus pestilens) in ipsa materia, cui insidet, trucidando annihilat. Denique & aliud curativum, sibi conjunctum, incumbit expellendo subjecto ipsius veneni. Quod per sudorem est intentandum. Tertium porro, quod coadaptationem causarum ad productata tollit, minuitque: quod etiam in se naturam præservativi habet. Pestis itaque, quæ extrinsecus ab infecto corpore, veste, aut loco, hauritur: habet quidem in se absolutum, & formale pestilens venenum, quod nec præsupponit fracedinem præexsistentem, atque ideo nullis præcedentibus querelis repente invadit, & signa edit postera: sed tantum appropriatione opus habet. Quale præservativum in fieri, continet aëris rectificatio Hippocrati familiaris (de qua *suo loco*) non secus quàm in Peste populari. Ut scilicet enecetur ipsum virus in aëre, aërque simul originaliter sic disponatur, ut humorem alimentarium non sinat mumialiter corrumpi, aut fracedinem arripere. Hæc de futuro. Alioquin ubi jam pestilens virus intro receptum est, latitat, nesciturque, quin simul sit aptatum & sigillatum in Archeo: Idque propter singularem celeritatem sui veneni. Atqui tum defensiva solitaria tardè veniunt, nisi simul sanativa sint. Primo itaque cura omnis versetur præservandi, ut corpus caleat actu semper, serveturque in diaphæresi: utque animus ad hilaritatem, terrori oppositam, sit dispositus. Prout de vino è Sacris, jam ante citavi. Quod autem de aëris infecti rectificatione legis, non tam aërem, quàm poros ejus spectat, in quorum vacuitatibus nempe sedet fluctuative apotheœa contagii.

Porro quæ ex aere fracedinem, virusque; è mente vero, terrorem, & demum è corpore mumiales coadaptationes tollunt, sunt hæc præservativa. Suffitus namque Hippocratis nedum ambientem: sed & intro attractum, imo & coagulatum halitum, à veneno, simulque & à fracedine liberat, non minus, quam quod mumiale fermentum applicari præpediat. Quorsum quoque faciunt alexiteria, zenexton, sive amuleta externa, quæ possunt terroris imaginem, ac pestilens virus, in proprio halitus, aut tartari cruoris subjecto, interimere. Atque hactenus quoque Archei terrorem avertere, atque præpedire. Sin vero Pestis proprio intus errore concipitur, alia præservativa requiruntur quam ubi circa loca, aut personas infectas, est degendum. Pestis autem formata, retrogrado ordine, à veneno formato, ad corruptivam aporrhœam, festinanti cursu eundum suadet. Proinde quoque nec amuleta circa inferiorem, ac remotam materiæ pestilentis præparationem avertendam, occupantur: *sed ad superandum formale ac ultimatum venenum*, & adaptationem Archei, cum tartaro cruoris, in uno extremo, & in altero, cum veneno hausto. Adeoque zenexton, indicationem curativam in præservando, custodit: attamen à sanativo superatur in hoc. Quod sanati a non solum debeant interimere venenum: sed etiam per sudorem protrudere. *Utramque nimirum indicationum, oportet concurrere in curativis. Frustra namque alias multo* sudoris madore corpus diffluit, *si tartarus cruoris non resolvitur*: sed potius continuato Archei terrore continuetur. Cognitis nimirum cautis, tam constitutiva, quam occasionali: solo deinrationis ductu, indicatio rerum agendarum consurgit. Si namque fracedo initium dederit, primamque materiæ dispositionem fecerit, fracida loca, ut & alimenta facile putrescentia vitanda. Aër apertus, sanis sanus, eo quod habeat consumtionis elementalis potestatem: sed aer quatenus talis, non minus contagio obedit, quam cætera corpora, susceptumque contagium in suo aeris Magnali, quatenus cavitates habet, continet integrum. Quod tandem, non nisi sponte plerumque, spatio 40 dierum ibidem tabescendo, emoritur, ac vi elementali, venenato fermenti semine, spoliatur. Nam semina rerum conceptarum, in aere paulatim deficiunt, quatenus conclusâ aeris cavitatibus, tanquam uteris, ad ultimam corruptionis dispositionem, primamq; materiæ aqueæ generationem, retrocedunt. Tristia quoque universa, sunt amolienda: nedum quia timori atque terrori vicina: sed potissimum, quia circa os stomahi, extemplo sensibilem pariunt fracedinem, suspiriorum matrem. Loca ergo & objecta tristis recordationis, ut enim ejusmodi sodalitia, vitanda non minus, quam nuncia atque historiæ confabulamenta dolorifica. Bibenda sunt vina exhilarantia, & cerevisiæ fortiores: quia incurias, ac animositates causando, mœstitiam & terrores excutiunt. Contaminatis autem, quoquo modo, imo meticulosis, ac mœstis, aer ac venti frigidi nocent, quicquidque exhalationi atque sudori opponitur. Domus elota subinde *fracedinem quidem atque contagium tollit: & nocet infectis halitus aqueus.* Ergo prius exsiccanda esset. Dies 40. clausuræ, licet fracedinem augeant: tamen virus pestilens tollunt, quatenus sponte illo intervallo perit. Quarentenas, sive quadragenarias, ad quamcunque renovationem consuetudo, forte ideo traduxit. Etenim licet natatio, aut venæsectio, fracedinem minuere videantur: attamen cum sanguinem, natura in thesaurum reposuerit, sequitur, *ut quoties sibi cruorem demi senserit: Archeus ad terrorem*, tanquam *proditionem timens*, disponatur, trahatque residuum sanguinem intro ad se: ac per consequens, etiam venenum pestilens, una in penetrale vocat. Qui motus, cum sudore, est diametralis. Ideoque tam venæsectio, quam notatio, funesta sunto. Omnis quoque solutio alvi laxa, vitanda: eo quod sic crudior è mesaraicis cruor putrefit, per fermentum pharmaci solutivi (prout alibi libro de febribus) ad cujus nempe evacuationem, mesaraicæ à vena cava, & hæc à minoribus ramulis, cruorem repetunt. Qui motus sanandæ Pesti est diametraliter oppositus. Quæ hactenus dixi, de numero sunt præservationum negativarum, sive admonitoriæ regulæ vitan-

tandorum, nondum continentes sanationem. Inter præservativa autem positiva, primum locum vendicant simul amuleta, quod vim propriam sortiantur, sive ad enecandum virus, sive etiam ad appropriationem mumialem Archei præpediendam. Utrumque scilicet est curativum in fieri. Denique sequitur sudoriferum. Quod est exstirpativum Pestis, & sedis suæ per ablutionem. Denique Archeus mœstus, atque terrefactus, confestim se intro recipit, velut ad arcem fugit, gignit tristitiam suspiriaque, & anxietates venenosas, hoste intus recepto, adauget. Foras ergo ad oblectamenta, ac per sudorifera, evocandus. Sunt namque sudorifera, cuncta ejusdem intentionis, ac pene ponderis: at saltem in gradu bonitatis discrepant. Denique in adjuncto alexiterio, laudo potionem Hippocratis, cui addo gingiber, & baccas nigras hederæ; quia diaphæretica, stomacho grata. Sunt etiam Alexiteria, vino generoso, & mox à pastu danda, non quidem ut sudet æger, quantum ut corpus servetur in diaphæresi. Pastus autem levis, ac paucus sit. Nam in omni febre, magisque in Peste, digestio deficit; proinde cibi largioris vices, potus meracior subeat. Nam metum, curas, tristitiam, atque terrores excludit. Ideoque & summum præservativum, in confidentia stabilitur. Non equidem de fide Christiana hic loquor (quanquam magni ubivis in spiritualibus sit momenti) nam & qui animam pro ovibus ponunt, subinde Peste oppetunt, aliis incuriis, salvis permanentibus. Nam illorum confidentia, vel cariem intus habet, vel aliud obstaculum. Non operante Domino miracula, nisi pro occultis judiciis suis. Fides sive confidentia ergo, de qua hoc loco, est medium animositatis naturale, pugnax, ac validè resistens terrori. Nec est ista fideles positiva. Credo: sed prorsus negativa, non horrens, non timens, imò nec ideo credens se infectum iri. Etenim ut terror pestiferus, adnexam fidem putativam ac timidam habet, se aliquid contagionis jam dum concepisse, aut fremitum sentire: sic ejus præservatio est fides, se nil concepturos. Neque ideo sufficit, quod confidentia sit non terrifica (quod est medium inter terrorem & animositatem) sed requiritur ut sit operativa, per non credere se infectum iri. Idque non rationis inductione: at prorsus per animositatis potestatem liberam, ac meram confidentiæ matrem. Pueri alioqui, & amentes, quanquam nullum conceperunt terrorem: frequentius tamen Peste pereunt, defectu operantis confidentiæ, quæ præservativum sibi fabricat. Non credere enim, se infectum iri, longè fortius operatur, præsumtione timoris. Non solum quia negativum fortius destruit, quàm affirmativum adstruat: sed quia privationem unà complectitur, omni positivo fortiorem. Etenim qui procedimus ex infinito nihilo, ideirco natura nostra fortius apprehendit nihil, quàm ipsum aliquid, unde & quietem sibi adipiscitur. Prout videre est in syllogismis negativis, in quibus conclusio negativum sequitur, deseritque etiam particulare affirmativum sibi connexum, ut se, per negationem, in quietem dedat. Intellectus si quidem jam degener, naturaliter sibi diffidens, intelligendo hoc aliquid rerum, semper mavult recubare in non scire, aut non posse. Istaque est ignaviæ causa in scientiis. Fides ergo requisita in terrore, positiva, pro præservando, debet ideo effectivè, actualiter, & efficienter stare: etsi cum spe, negativè concludat à debiliori parte. Vir bonus, inserviendo affectis contagio, si propter pietatem operis speret, fidatque plus in bonitate operis, aut meriti, quàm libera animositate in Deum, fidem habet conjunctam spei, includitque agoniam timoris, atque terroris. Itaque naturaliter infectionem subit, nisi præservetur aliunde. Confidentia autem hujus loci, non tam croco, aut stentorum exhilarantibus: quàm vini meracioris potu hilari, depromitur. Prægnantes etiam, puerperæ aut menstruosæ, quia tum plus coërcentur sub uteri imperio, quam ductu Archei universalis, ideò periculosius Peste opprimuntur. Siquidem Archeus uteri, nequaquam rationi aut confidentiæ paret, qui totus confusione, ac mœsta perturbationum turba, anxiatur. Consolandus est itaque uterus oleo succini, succinoque in optimo vini spiritu soluto, ac suffitu ex verrucis crurium caballi, per tritorium adacto.

Zenexton.

QUam confidentiam, velut principale animositatis pignus, atque præservationis Medium, ut excitarent Scholæ, excogitata fuere antiquitus Idolorum auxilia, expiationes, & Idolomaniæ immanes. Appensa quoque, gestataque fuere extrinsecus, quæ dein in omni religione, pro sacris reputabantur, quæque vel falsò credebantur abstrusa (quia incognita) bonitate, terrorem atque mœstitiam repellere. Zenexton igitur, cum plerumque in Pestis præcautionem excogitatum sit, partemque curationis etiam compleat: Idcirco singularem considerationem meretur. Etenim Medici, pro cujusque voto, descripserunt varia, ut inservirent consolationi ægrotis, dum auxiliatores fugitivi essent. Amuleta quoque suspendenda decernunt: quæ etsi plerumque nil virium haberent; saltem aliis, ruino o fundamento, animositatem persuadeant: fidem nempe, spem, aut aliqualem confidentiam. Pagani enim primum imagines, ac statuas deastrorum, portari circa ægros jusserunt: dein itum est ad characteres, verba, sigilla, & Talismanica Gamaheu. Christianorum dein primi Monachi, contra Pestem, appendicula, colloq; periapta dedere: illoque fundamento, persuasum est vulgo, ut Pestem, plagam à Deo immediatè missam, credat. Meditor ego omne opus naturale, in natura debere sequi sua media, quoties adsunt cuncta ad operandum requisita. Inquiro itaque hoc loco, fixas, firmas radices, necessarias atque ordinarias causas, ad consequendum ejusmodi causis correlativos effectus. Alii proinde Pestem, interpretantes supplicium, gestando nomina ineffabilia, scripta, signata, meris stipata vanitatibus, verbis quoque non significativis polluta, proposuerunt. Quibus forsitan versiculum Davidis, Salomonis, vel alicujus Prophetæ nexuerunt. At Paracelsus has ridens vanitates, alias majores commentus, duobus præcipuè characterismis, imò & mendacibus sigillis ornatas; consentitque rursus iis, quos alibi irrisit multo sarcasmo. Ego enim ex hujusmodi superstitionibus, nonnunquam facilem lapsum in hypochondriacam insaniam, frequenter notavi. Præter hos, sunt qui nomina divina deferentes, figuras, lineas, characteres, verba, numerorum typos, & ad lubitum Astronomorum, ficta sigilla planetarum (erronum nimirum errores) sub Pythagoræ, Salomonis Judæi, alteriusve nomine commendant, plus gentilium deliramentis ad hoc, quam sacris quibusvis imprecationibus, tribuentes. Etenim si forte aliquis, qui pestilentem eminus salutasset, liberque à contagio mansisset, jam nugarum author, jus sibi fecerat, bis mille deinceps suis næniis imponendi. Docui siquidem nil astrale in Peste, tam in modo fiendi, quam sanandi. Rejicio namque semper media infida, nugacia, ac potissimum quæ sunt illicita. Nemo siquidem semifracto innitens baculo, à casu, nisi casualiter, servatur. Nam etsi vanis remediis terror humanus exuatur (quo infantes alioqui carent) non tamen ob id, terrore Archei privantur. *Excludunt nimirum solum effectum privativè fidei quando plurimum*: idque duntaxat pro parvo spatio, sæpeque suos fidentes deserunt, utpote, cum nullius potestatis esse sciuntur. Paracelsus etenim, magni semper fecit accensam imaginationem, atque fortem confidentiam. Quæ ubi super fabulum fluctuans, laxum, & fatuum, fundata reperi, nequivi approbare, quodque fatuitates opem præservandi à Peste contineant. Tandem Paracelsus vix fidens mentalibus nugis, se ad Zenexton convertit, quod gestantem indubiè à Peste præservaret; Ast cum ad Steirzingum civitatem sibi beneficam, illud non descripserit, nobis fas voluit conjicere, an ingratus imposuerit isti civitati; an verò Zenexton istud ignoraverit. Mortalibus sanè neutiquam est remedium occultandum in tanta clade: præsertim unde sibi apud præsentes, atque posteros omnes, honorem mereri speraret. Insanitum est variè super hac re. Quisque enim sibi persuasit stentatum Paracelsi zenexton, auribus arripuisse. Idque tantopere placuit mortalibus, quod abinde Græcorum Amuleta, cum barbaro zenexton nomine, nomina commutarint. Permultis enim arsenicum, Auripigmentum, argentum currens, imò & sublimatum, atque ejusmodi venarum

venena,

venena, ad collum, venarumve pulsus portarunt: non secus ac si Pestis, & pediculi, uno fugarentur remedio. Hujusmodi autem inventa, ex Italia, præsumtione, impostutis, & calliditatibus fertili, ad nos delata, adoramus, sequimurque exteri. Etenim ut lubens posteritas à Græcis, prima scientiarum fermocinalium rudimenta, hausisse gloriatur: Ita quoq; à nemine speravit discere promtius venenorum proprietates, ad necis varietates, dilationes, & larvationes, quàm à natione venenorum implorante frequenter opem. Credidit nempe, falsoque sibi persuasit: quod porrigere venena, & sanare Pestem, cognationem haberent Ergo Medentes nostri, à Patavinis redeuntes, cumque cultu ac reverentia in suos ibidem professores, sentientes de ingenti horum doctrina, quidam argentum vivum, testæ avellanæ inclusum, collo suspenderunt, seque salvos rati sunt. Quos cum alii oppetere cernerent, hydrargyrum priorem Arsenico nupserunt, addita aranea, vel scorpione, quorum nonnulli verba sacra, trochiscis inde paratis, inscripsere. Ut si unum minus feliciter prosit, alterum saltem juvet. Vidi autem in Castris Ostendanis, ad littus, multa virorum millia, cum ejusmodi Zenexton. Peste sublata. Imò & qui per quindenas singulas, sibi costas vesicarent, per arsenici trochiscos, byssinis peris inclusos. Atque illæ sunt tragœdiæ Medicæ, Italicæ imposturæ, finales periodi. Judæi porrò, atque Ethnici: Hi nimirum ex insciția, illi verò ex jurata in nos hostilitate radices, nobis credulis gestandis, spe delusis, carè vendunt: mentiunturque Mosen primo, ac dein Salomonem, ejusmodi arcana, per traditam Cabalam, patribus Rabbinis, successivè tradidisse. Ut ipse nequam Josephus, de incantamentorum tot millibus libris, (*Lib. 8. antiq. Iud. c. 2.*) à Salomone descriptis, insigniter mentitur, non secus atque malignè subticet necem parvulorum innocentium sub Herode. Denique nostri postmodum eventuum, atque promissionum disproportionem intuentes, suffitus suaves, ac odores gratos descripsere, in pomis, pulveribus, pulvinariisque, & spongiis, continuò ante nares olfactis, sperarunt se, velut per cribrum colaturos Pestis auram, ab aromatum exhalatione, sicque venenum interemturos, correcturosve plausibili sibi odore. Quasi venenum defineret esse, aromate saturatum! & non intraret penitius, comite grati odoris! ac quasi ipsa aromata, non contagio essent subnoxia? Quasi arsenicum, napellusve, ambari grisco maritata, cessarent nocere! quasi odoratissimum vinum, non statim contaminaretur fracido cado! Meæ saltem animæ gratulor, quod ejusmodi puerilibus delusionibus nunquam invisçata fuerit. Quamobrem Zenexton fundatur, non quidem in excitata imaginatione, aut fide; quippe quæ alterius sunt Monarchiæ velites, sed omnino in actuali dote, per conditorem, rebus collata. Inprimis itaque ex præmissis patet, aromata, aurum, gemmas, crystallum, & quæcunque odorem haurire queunt: posse eadem quoque lege Peste contaminari. Non quidem, quod eorundem nondum infectorum pharmaca prorsus spernam. Absit. Aliud namque est disceptare, an aliquid susceptibile sit contagii: & aliud longè, an aliquid contaminatos juvet. Docui enim vinum à contagio futuro præservare, quod aliàs ita in se est contaminabile, ut & Pestem, solo sui attactu potuque adferat. Sed in Zenexto, alia prorsus methodus est, requisita conditio, ac proprietas. Requirit namque Zenexton, ut sit in se prorsus incontaminabile, si præservare de futuro debeat. Eaque conditione à reliquis præservativis distinguitur: unde nimirum cognoscitur, quale Zenexton sit eligendum, & quale sit infidum. Quæ sic intelligas opto. Pestis boum, non est canum, aut falconum: & nullà harum, est hominum. Possunt tamen pelles vel carnes brutorum, nostrâ Peste contaminari, ut nobis sint pestifera contagia, quanquam non illis. Quia Pestis contaminat in appropriatione, sive symbolo mumiali. Quanquam Pestes ultimorum temporum nedum homines, quadrupedes, aves atque pisces: sed & arbores de medio tollent, eruntque ideo alterius & atrocioris indolis, quam pestes modernæ, naturæ è gremio defluentes. Itemque per præfata instruimur: quod Archeus humanus & brutorum singulorum, pares habeant subinde pavo-

res, quodque horum characteres in pestilens venenum, sive Ideam virulentam formentur. Unde sat manifestè apparet, Pestem non esse venenum, cæteris par. Siquidem Napellus, vipera &c. tam boves quàm homines enecant. A lapidibus itaque incipiendo Zenexton, Sapphirus saturato colore cæruleus, & Hyacinthus fulvo colore prægnans, si circum bubonem, pestilentemque escharam, in gyrum volvatur per moram, è regione Solis, vel luminis, tractim circumducendo, facit, ut idem circulus dein ater fiat, & isthac reliquum virus, tanquam per caminum, foras exhalet. Etiam plures alibi si sint glandulæ, hæ tamen simul sidant, pereant, sequanturque ad exitum tracti veneni Ego autem Sapphirum præfero Hyacintho. Nec enim in sacerdotis pectorali Sapphirus legitur frustra, excluſusque Hyacinthus. Antiquitus enim semper Zenexton gemmis fuit tributus, isque mox gentilitas figuras, numeros ac characteres insculpsit. Sed cum gemmæ non essent pro pauperibus, quibus immensa Bonitas præ divitibus, largo imbre tamen prævidit, seque patrem pauperum gratis obtulit, non facile inducor, has gemmas, verum Pestis Zenexton credere, Chirurgus Hispanus, cognomento Guardiola, xenodochii infectorum in obsidione Ostendana præfectus, ostendit mihi frustum succini rubentis, quod sibi toto triennio dixit unicum fuisse Zenexton. Cujus arcanum erat. Quod scilicet ad septem pulsus principales fuisset confictum, usque ad calorem. Nimirum utrimque ad tempora, ad carpos, malleolos, & ad sinistram mammam. Ego saltem vidi, illum semper præservatum, cæteris coadjutoribus è medio sublatis. Erat autem Pestis arenoso littore, ventosoque plerumque cœlo, ac frigoribus infesto, trux & atrox valde. Quod autem in succino reperio, non prorsus spernendum, est inprimis vis tractoria, affractu manifesta, & excitata. Dein, est succinum, licet in se transparens atque gummosum, minus arctè tamen clausum, faciliusque ideo nostro calore movetur, & alteratur. Denique nec habet succinum vim trahendi limitatam, qualem Magnes, ferrum, & non cuprum, alliciens; sed generalem, & absque electione, modo leve id fuerit: Scilicet, ut pestilentem auram, atque virus trahat, sufficit, si levia quæcunque ad se traxerit Signatum ergo hujusmodi tractionis, denotat Zenexton in natura fundatum: eoque fortius, si mumiali fermento appropriationem sit adeptum. Vidi sic namque frequenter venenatorum vulnerum, dissolutó in spiritu vini succino, factas sanationes, alioqui penitus desperatas. Imò prout succinum non liquescit, aliis resinis, pinguedineve colliquatum (quod singulare aliquid sibi domesticum denotat) certè peregrinam Phaëtontis fabulam, & tumultum, nomenque electri, non frustra coincidisse demonstrat. Rideat qui volet frictiones succini, ad pulsus nostros; recurrat ad Magnum oportet: & pomorum frictiones ad verrucarum abolitiones, non sine fructu saltem admirabitur. Siquidem si linteum, pestilenti buboni affrictum, contagium arripit atque propagat: quidni & in bonum finem, frictiones mumialem adferant dispositionis coadaptationem? Quis quæso succinum Pestilenti emunctorio affrictum, non suspicetur: sique venenum, cur pari etiam gressu, etiam mumiale symbolum contraxisse, saltem non addubitet? Memini namque caseo sub axilla gestato, & per canem degustato, in decipulam servisse, herumque suum ita deservisse, ut se crediderit, extero, per classem avehi. Equidem si bruta hac mumiæ determinationem, velint nolint sentiant, eique pareant, multoque tamen liberiore electione fruuntur, quam quæ Archeali conceptu, in Zenexton cadunt; non video, cur eandem determinationem succino tribuisse, nefas fuerit. Est etenim admirandum crescens, olim in resinam arboream delatum: aliis demum minerale creditum: Dantisco tamen mari sudatum. Nil saltem stomacho, intestinis, nervis, imò & cerebro est gratius, succino in vini spiritu resoluto. Mirari ergo cessa, tam singulare crescens, tam singulari quoque vi confortativa ac præservativa dotatum, tamque singulari tractrice signatum, Pestem queat exstirpare è locis membrisque nostris, quibus consolandis, singulari divinæ providentiæ bonitate, nascitur. Nec enim hyperbolen sapit, quod frictione succinum trahat odorem: cujus ergo magis illi appropriatur

priatur individuo, quam alteri. Est namque gummi porosum, ac planè volatile: Ideoque susceptivum odoris mumialis, quem frictione susscepit. Novi namque methodum, qua gemmis, vis herbæ, animalisque, characterizatur: Ita; utcunque postmodum exactè abluantur: residua tamen atque sospes, vis impressa perstet. Etenim Topazius flavus, modesto calore cinerum, ut flavedinem amittit: ita Solis ardore flavedinem recuperat, quam in cinere, ejusdem caloris gradu, perdiderat. Corallum rubeum, frictione ad mulierem, ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem: verum ad carnes sanæ mulieris affricetur, pristinum recuperat fulgoris ruborem. Denique vitra (solidorum corporum maximè clausa) quibus essentiæ, vel magisteria zibethæ &c. inerant, vidi repetitis tædiosisque ablutionibus, odores illos peregrinos servasse: Imò & vitrum, magnetis vim tractoriam sic servasse; eò quod magisterium Magnetis in illo fabricatum fuerat. Si igitur hujusmodi fiant in vitro, quidni etiam in succino? Quod se habet, ob porosam & volatilem materiam instar testæ, quæ recens semel imbutum reservat odorem. Non igitur mirum, si carabe imbutos odores retineat, præsertim si gestetur ab eodem, cujus mumiales exhalationes per frictionem susscepit. Nec etiam multum refert, si narium testimonia repudiet. Nam & per vestigium non dignoscimus, cujus sit. Etenim si Sacra, in lapidibus, magnam virtutem commendent. Id non intelligunt de lapidibus resolutis (nam tunc nondum ars resolvendi vulgo enotuerat) æque de pulveribus lapidum bibitis. Quorum virtus, non nisi parva mora, stercoribus commista, transeundo labitur. Ergo de lapidibus integris sermo est. Quæ tam attractiva, quàm expulsiva mali esse debet: ideoque ad Zenexton commendabilis illorum vis. Si igitur lapis magnam habeat virtutem in usum humanum, ipsæq; durissimæ gemmæ, Sapientis testimonio, virtute sint fertiles: necesse id est contingere, irradiando in corpus quod attingunt, propemodum instar astrorum. Ideoque & succinum, per irradiantem sui transparentiam, effluendique proniorem obedientiam, nullatenus erit gemmis segnius: ejusque vis, quæ alias velut sopita dormit, non mirum si frictionibus & caloribus excitetur: præsertim quod adamas, etsi de se nil amittat, attamen fricando etiam paleas alliciat. Neque enim succinum paleas aut festucas trahit, nisi prius fricetur. Est nempe signatum, docens, frictiones præcedere debere, si sopita vis ejus, excusso somno excitari debeat, destinatumque auxilii munus, in nos influere. Testor saltem frustum succini, ut gemmam refert, multo tamen facilius à paupere acquiri posse, pretiosis lapidibus. Enimvero Paracelsus excelsum gloriatur, invento magnetis humani, quo incessanter, putat auram pestiferam introduci. Adeoque potiores vires pollicetur, in suo Zenexto trahendi foras, quam sint ficti magnetis nostri, trahendi intro. At sane vir ille visus mihi, suæ doctrinæ de Peste, tot libris evulgatæ, parum constans, parumque expertus. Dum scilicet cœlum, sagittarium Pestis, hancque, non nisi vulnus cœli, irati parentis fabricat. Quæ si vera autumat: saltem virus istud non à magnete trahitur, quod à tot millenis milliaribus in nos sagittatur. Magnesque vel immerito accusatur, dum culpa caret, ac Zenexton, frustra contra magnetis ficti tractum, dirigitur & appenditur foris: aut causas appropriationis Zenexton, minimè intellexit, aut saltem surdas Pestis causas, se dictasse existimet. Quorsum ergo hoc loco conducit illius magnetis recordatio? laus inventi istius? Si quidem Zenexton nil habet commune cum illo magnete, neque adversus eundem? esto, sit enim Magnes (donemus supponendo falsum) in corde, & arteriis, qui citra discretionem, commistum aëri pestiferum simul virus intra combibat. At hunc, si Zenexton tollat, vel impediat, jam homo necessariò suffocatur, assueta exspiratione privus, ad cujus necessitates cor & arterias volunt indesinenter fatigari. Quod si verò malimus, Zenexton, separatorem autæ Pestilentis, à pura: aliquid fabula dignum, vox ista continet. Quia Zenexton saltem cribri, ac separatoris, vicesque Archei subiret. Sin autem Zenexton efficiat, ut Magnes noster non nisi licita trahat: esset tum Zenexton Archei pædagogus, atque ludimagister, ut scilicet suo

site

rire fungatur munere, nisi forte mavis, zenexton ab Archeo, nisi solius officii nomine, distinctum, adeoque æqualiter cum Archeo inficeretur, Pestisque contagium sentiret, imo res externa, peregrina vitæ, virusque fortassis continens, jam Archei ritalis etymo assumitur. Eheu Paracelse longè aliter se res habet. Tædet namque Archeum suæ gubernationis: nec enim est pugnæ intentus, aut separationi in Peste. Qui ipsusmet est unicum veneni objectum unicusque faber. Sed accingit se fugæ habenas disjicit, panico terrore plenus, memorq; suæ imbecillitatis, quod à venenis, vel minima odoris infectione, totus subigatur morsu viperæ, aut ictu scorpionis in digiti extremo. Delectum ideo recusat, conspectuque hostis, territus, fores aperit, claves post se abjicit, ac quemlibet mox gubernare admittit. Adeoque, quæcunque post mortem in cadavere obveniunt, in Pestis accessu, sunt in fieri esse. Zenexton igitur inservit duntaxat, non quidem ut Archeum admoneat sui officii, atque destinationis, neque ut virus, ab innocuo, in objectis dividat: multo minus ut naturalem resocillationis attractum inhibeat: Sed ut necet, & annihilet specificum virus, quod tam in aere externo, quam intus in Archeo, est conceptum. At sanè nil horum magnete opus habet, nec magnetem ullatenus respicit. Ignotum est magnetis inventum, finisque, in zenexto, apud Paracelsum. Nam zenexton, *in omnem eventum, si magnetem respiceret, non valeret, nisi* casu quo aura pestilens intro per arterias trahitur quod alibi sat demonstravi frivolum Tractatu de Blas humano) non autem sicubi per anhelitum adducitur, ut neque ubi intus venenum oritur pestilens. Igitur ignotum Paracelsi zenexton nequaquam necessitatibus naturæ, aut medendi finibus satisfacit. Hippocrates autem propinquius visus est causas necessitatis ad zenexton aspexisse. Volens, cœlum in nobis tres motus locales facere, intro scilicet, extra, & in orbem, cœlum, indistincto tum adhuc hellenismo: pro vi vitali, nominans. Unde posteri cogitarunt, cœlum in nobis continendum in motu extrorsum, per diaphæresin, ut impediatur Pestis peregrina per inspiratum. Etenim aliquid dicunt, & ab immemoriali, servantur infectorum corpora, in diaphæresi. At manet idem dubium & anxietas vetusta, circa anhelitum, Pestisque internæ, fabricam. Meoque judicio, zenexton nec debet serare poros, nec claudere fores anhelitus, ne hostis intret, nec luctari cum Archeo. Sunt namque luctæ, dissidia, atque rixæ, si unquam antea, saltem Peste flagrante, importuna. Dum præcipue Archeus sua, despondens, abjicit arma. Denique neque zenexton, separando, coquendo, aut præparando exterius puro ac impuro, intentum sit oportet. Sed prorsus per modum antidoti, sit contra venenum jam receptum. Non quidē propriè contra venenum ipsum. Sed quandoquidem usus ejus præcipuus sit in præservando magis, quam in sanādo: Idcirco vis requisita in zenexto propriissimè consistit, quod tollat appropriationē adaptationemq, mumialē: extra quam nullum fit contagium. Nec tamen alienum esset, si insuper alexiterii potestates sit nactum. Enimvero Paracelsus multa de ranis & bufonibus pro Peste refert, confusa tamen quælibet. Multorum interim aviditates, atque oculos aperuit. Etenim bufones mulieribus, prout & ranas, viris convenire asserit, & quidem baculo per caput transfosso, suspendi atque siccari voluit. Mensem ad hoc nullum elegit. Promittit tandem bufonem sic siccatum (de ranis autem, nil prosecutus) buboni appositum, ita in se, totum virus Pestis tracturum, ut successivein quartum quintumve bufonem usque, omnes mirabiliter intumescant. Adeoque veneni quantitatem, per bufonem numerum conjicit. Vult & siccatum bufonem, prius macerari atque emolliri in aqua rosacea. Attamen vel est sibi Paracelsus inconstans, vel aliud sibi, præter bufonem, zenexton delegit. Siquidem scribit bufonem valere solum in Peste inguinum & mulierum. Ad alias autem Pestes, aliis utitur attrahentibus: summumque incarnativum vulneris cœlestis (sic nempe Pestem vocat) ait aurum & gemmas. Inprimis fateor, me bufones applicuisse bubonibus, & escharis, tam in pectore, capite, mammillis, quam alibi tam in viris, quam mulieribus: ac ubique, non sine promto juvamine, & doloris mirigatione. At inprimis nunquam vidi, applicatum

bufo-

bufonem intumuiſſe tantillum. Quo & idcircò ridiculum deinceps duxi. Dein, æque frivolum eſt illud Paracelſi. Quod ſcilicet Peſtis nuſquam alibi occurrat quam pone aures, ſub axillis & in inguine: eo quod ſagittarius cœleſtes non feriat alias. Siquidem vidi veram ac lethalem Peſtem ubivis toto corpore ſe oſtendiſſe, nedum eſcharis, veſiculis, puſtulis & tumoribus: ſed etiam vibicibus, atque ſtigmatibus. Ita que putavit Paracelſus idem accidere bufoni exſiccato, quod vivo animali venenis aſſumtis, punctoque à ſerpentibus contingit, vel per venena plantarum & animalium interemto. Quaſi Peſtis humana venenum bufoni foret; hocque ſi contingeret, non bufo Peſti, ſed Peſtis bufoni imperaret. Nec etiam cadaver ſiccatum ſentit, quæ ſibi viventi erant venena. Nec tumet cadaver, ictum à ſerpente. Cadaver namque, ſi non ſenſerit, nec tumefaciendi energiam retinuit. Ignoraverit itaque Paracelſus, quod intumeſcere, ſit proprietas Archei vitalis, quodque non niſi occaſionaliter tumor à venenis procedat. Mirabar inſolentem Paracelſi hoc ſcribentis audaciam. Nam bufo exſiccatus utut ſex horis maceretur, ſemper tamen tumefactionis incapax. Mora enim macerationis, in celeri morbo, periculi atque jacturæ plenum eſt. Ego itaque maceravi tepida aqua paucula: qui loco dolenti appoſitus, mox dolorem lenivit. Equidem ſi quicquam è nobis, in cadaver bufonis exſpiraret, quod ibidem detineretur materialiter, eadem via qua intraſſet in bufonem, exſpiraſſet. Ergo tumeſcentia eſt actio vitalis Archei, efficienter & effectivè: veneni autem eſt actio occaſionalis, quæque ideo in Archeum mortui ſiccatique bufonis nulla eſſe poteſt. Archeus itaque, cum deſit exſiccato bufoni: non poteſt eſſe cauſa tumeſcentiæ in bufone. Nam venenum ceſſat eſſe venenum, in reſpectu rei mortuæ. Cum venenum dicat relationem ad aliquid vitale. Cognoſco, Paracelſum nullam habuiſſe actualem praxin Peſtis; multa quidem parumque conformia ſcripſiſſe, pollicitus plurima, ex relatu aliorum hauſta, credulitate. Hybernus Butlerus, me conſcio, Londini aliquot millia Peſte curaverat, hoſtium accuſationibus poſtmodum in arce Vilvordiæ detentus, me adjutore libertatem nactus eſt. Juſſerat enim bufonem magnum, menſe Junio poſt meridiem captum, tibiis ſuſpenderem prope focum, illique ſubtenderem patinam è cera flava. Tandem à triduo ſuſpenſionis, bufo evomuit terram, & aliquot inſectas, ambulantes nimirum muſcas, nitentibus alis ſubviridi colore quaſi deauratis. Mox autem à vomitu, bufo obiit: nec ante triduum evomuit, licet pronus penderet. Dixit autem mihi, quod ſat remedii haberem curandis 40 millibus Peſte correptorum, promiſitque ſe mihi oſtenſurum rei cardinem. Sed repente in exilium proſcriptus abiit. Saltem ego has ſordes vomitu rejectas, itemque exſiccatum bufonis cadaver, ſeparatim in pulverem tundi juſſi, & cum tragacantho trochiſcos formavi; quibus feliciter ſum uſus tam ad præcautionem Peſtis, quam ejuſdem ſanationem. Dein Julio menſe, decreſcente Luna, veteres Bufones cepi, quorum oculi ſcatebant albis vermibus: nigrisque capitibus prominentes, adeo ut uterque oculus totus in vermes transformatus eſſet, fortaſſis 50. numero, in ſingulo oculorum foramine vermes erant denſè compacti, quorum capita foris eminebant; & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, ſtatim bufo, appoſita manu, egreſſum vetabat. Hos autem bufones ad vomendum coactos (ut dixi) per ſuſpenſionem, reperi dare excellentiſſimum zenexton. Vermes autem in patinam ceream deciduos, ſimulq; cum eo, quod per vomitum rejecit, in parvulos trochiſcos redegi, addito cadavere bufonis, & cerea patina. Geſtati autem trochiſci ad mammam ſiniſtram, arcebant contagium, & loco infecto alligati, ſtatim virus extrahebant. Erantque trochiſci promtiores, ac validiores, ſi in uſum aliquoties recidiſſent, quam recentiores. Reperi autem amuletum pro Peſte, longè validiſſimum. Nam ſi ſerpens comedat terram, omnibus diebus vitæ ſuæ, quia fuerat peccandi organum. Bufo comedit terram, quam evomit, omnibus diebus vitæ ſuæ. Teſtimonio autem adeptæ Philoſophiæ, gerit Bufo odium in hominem, adeo ut aliquot herbas ſuo tabo inficiat, homini uſuales: idque in

ſpem necis. In eo autem differt à ſerpente, quod viſo homine, terrorem immenſum concipiat naturali dono. Qui terror ab homine, naturalem energiam ſibi acquirit & imprimit, contra imagines territi Archei in homine. Siquidem terror bufonis interimit, & annihilat ideas territi Archei humani, eo quod terror in bufone eſt naturalis, & ideo radicaliter ac per totum illi, etiam mortuo incorporatus: Idea autem terroris in Peſte, eſt tantum accidentalis, & fluxa. Ergo bufo naturâ ſua timidus ab homine, odii ſui imagines auget, viresque intendit, ut ſaltem clanculum, ac Peſtis inſtar noceat. Hanc autem proprietatem ſigillarem odii ſimul & terroris, geſtat in capite, oculis, & loco concupiſcibilis poteſtatis. Caput itaque & oculi, adhuc vivo animali, in vivos ac veros vermes (quales cafeo innaſcuntur niſi, quod extremum capitis nigri cet nonnihil) transmutantur. Tandem namque cum vita, vermium tanta multitudo excidit, quod vivo adhuc animali tota cerebri theca, verminoſa fuiſſe videatur. Terribile ſanè atque ſigillare ſignatum, terribiliſſimo morborum dicatum. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu eorum, qui oderunt nos* (remedium nempe.) Siquidem odium in nos, terrorque bufonis, præparant nobis ſanitatis medelam. Eſt namque noſtri odium bufoni ideo vernaculum, ac naturaliter incorporatum: quod totus per totum, odii Ideam gerat: perinde ut ſaliva rabidi, per accidens *Hydrophobiæ metum*. Cæterum quo terror noſtri, odiumq; innatum in bufone, aſcendant altius, fortiusque ſui imagines imprimant, ſuſpenditur bufo eminus prope focum, in adſpectu noſtri. Creſcitque odium & terror ideo, in mortem usque. Quod autem bufo per conceptus ſuos, Ideas generet, mox oſtendam, per ipſius mortem repentinam. Nunc ſaltem dico, quod projecerim bufonem in lacunam, muro cinctam, qui ſequenti mane perierat aquæ innatans turgidus. Habebat autem dorſum, frequenti nigro ſtigmate conſperſum. Quibus ſignaculis conjeci, quod remedium gerat adverſus Peſtem etiam ferociſſimam, quæ nempe poſt celerem mortem ſua edit ſigna. Spemque addit, ſi pro ferociſſima, morteque velociſſima, remedium promittat, multò præſtantius pro quavis ignaviore dederit. Ut autem mecum tyrones agnoſcant, quantum imago odii in hoc arcano operetur. Notandum ante omnia, quod Peſtis humana non attingat bruta, ut neq; vice verſa. Eo quod virus nullum operetur citra fermentum humanæ mumiæ, ſive ſymboli conſonantiam. Etenim ſive fermentum iſtud fluxerit ex corpore infecto, veſte, charta, auraque peſtilenti: ſive demum è nobis oriatur, claudaturque ſub tartaro cruoris: Saltem utut ſumatur, Peſtis nequit inficere quemquam, abſque communione fermenti. Hæc igitur Icon virulenta odii, & operans imago, hoc denique terroris ſeminale ſimulachrum in bufone, enecat fermentum mumiale; ſine quo ſcilicet venenum Peſtilens conſiſtere, ingredi, ut nec appropriari, nobis poteſt. Hic inquam modus eſt operandi in Zenexto, quo ſcilicet impeditur Peſtilentis auræ communio. Quatenus tartarum cruoris excrementoſum, ac evaporantem, privat fermento mumiali. Atque in vicem ejus adfert fermentum ablativum veneni Peſtilentis, ſive Iconem necantem fermentum Peſtilens. Eo quod quaſi in momento interimat fermentum mumiale, contagii fontem, vel ſaltem fomitem, nimirum ſi jam ſit præſens; impediatque futurum, quo minus invaleſcat: ſicque interimit immediatum inhæſionis ſubjectum, ne coaptetur. Fermentum itaque facile intercidit, ſi inhabilitetur, ne ſuccreſcat ſedes Peſtis. Cum alioquin omne fermentum ſit mera cujusdam odoris tinctura. Neque enim Peſtilens virus atteritur à veneno bufonis, actione primaria deſtructiva aut debellativa: ſed actione ſecundaria, quatenus Idea odii aut terroris Peſtilens, extinguit fermentum; quo mediante, venenum Peſtis ſubſiſtit, atque pergit inficere. Etenim cum venenum Peſtis, ſit productum imaginis, terroris Archei, in odore fracido, auraque mumiali ſtabulatum: tollitur etiam hoc fermentum copulans, medium appropriativum & immediatum ſubjectum veneni, manetque deinceps duntaxat ſubjectum fracidum, ut ante, ſudore tenus profligabile. Unde conſtat, quod Zenexton ſaltem præcaveat appropriationem primario, ſimulque tollat ſigillum, ſive quidditatem eſſen-

essentialem Ideæ virulentæ terroris. Enimvero Domina de Rommerswale, Toparcha in Eechove, nobilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, se quondam toto pomeridie spectasse duellum araneæ, & bufonis. Hic enim, dum se supernè ab aranea descendente ictum sentiret, & capite, confestim se intumescere: confugit ad herbam, quam lambebat: ac celerrimè curatus, detumuit, unde iteratam pugnam aggressus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properavit. Idque dum jam tertiò accidisset, Spectatrix, tædio affecta, plantam cultro excidit (erat autem plantago angustifolia) dumque eò quarta vice bufo rediret, nec istam herbam reperiret, celerrimè totus intumuit, & terrore percussus, mox obiit. Non autem se contulit, ad plantaginis ejusdem plantas vicinas, ac frequentes (etenim imago conceptus, metus atque tristitiæ, mortem acceleratam parit, spes perit remedii celerrimi, in morbo furiosissimo (dum namque suam non reperit plantaginem, qui antea spe statim convalescendi dimicabat: statim metu, atque terroris Idea, desperans, obiit. Patet enim hinc, hujus bestiolæ pavor immensus, magnitudo & violentia Ideæ pavoris, ex celeritate mortis conjicitur. Etenim confestim sanari, intumescere, ac statim perire, aperiunt, in hac infecta fore momentaneum, ac præsentaneum in Peste remedium, ut & toxico, fore suum cuique terroris conceptum, in Ideam formatum. Quippe Idea ejusmodi dualitatem cum vita servat, ideoque etiam illa hanc subplantat. Neque etiam bufo vivens, magni momenti Zenexton, experienti mihi præbuit. Oportet namque granum emori, si ejus fructum exspectemus: terroremque in bufone augeri convenit nostri, nam ut nostra Pestis non est bufoni lethalis, aut contagiosa: ita terror bufonis, terrorem Pestis Archei nostri, nequicquam auget. Ac nisi terror, desinat esse conceptus aliquis, sicque redactus in Ideam activam, ut in Archeo non parit toxicum Pestis: ita neque in bufone, efficit remedium. Ad hoc namque requiritur, nedum ut bufo prætimore toxici, aut deficientis plantaginis, moriatur, occidaturque à proprii conceptus terrifica Idea: verùm necesse est, ut bufo prę nostri terrore, languendo pereat suspensus prope focum, &c. Nam tunc terror ille lethalis, nostro Archeo inferior, & confermentabilis, parit Ideam lethalem bufoni: nobis autem proficuam. Symbolizat nempe cum terrore nostri Archei, in quantum participant terrores, in imagine terrifica. Sed quia terror bufonis, non est nostras; Ideo toxicum fabricat, contra toxicum pestilentis terroris, ab Archeo formati, in Ideam virulentam Pestis. Est nempe Zenexton in bufone optimum, à Patre pauperum homini ordinatum. Considera quæso bufonem mecum, qualiter è fracido muco oriatur, inter rimas lapidum, ibidemque citra cibum vivat, adolescatque per annos plurimos: è saxis nempe confractis, non ratus bufo Parisiis eruitur, qui forte per seculum ibidem detentus fuit. Nec enim edit, antequam respiret. Bibitaque semel aura, mortis demũ ac diminutionis leges subit. Vixit etiam solo, suoque Archeo, antequam respiraret. Cætera creata fere omnia, in petra, putrescunt. Bufo verò, in liquore fracido, nutritur, ac adolescit intra petram. Hinc conjicitur etiam, quod sit animans destinatum divinitus, ut Idea sui terroris, virulenta quidem sibi, nobis, nostræque Pesti, sit toxicum in terrore. Nam ut ex præfatis sat patet, quod bufo nostræ contemperationi & adaptationi sit maximè incongruus, ita terroris Idea in bufone, est ipsi terrori pestifero, in nobis, valde pestilens. Cum igitur bufo sit insecta, hominis aspectu pavidissima, quæ in se tamen, terrorem ab homine, simulque odium in hominem, format in Imaginem, sive ens activũ reale, & non sola confusaq; apprehensione subsistens (prout jam ante de Ideis prægnantis, itemq; canis rabidi, &c. nudè est demonstratũ.) Hinc contingit oriri venenum ex bufone, interimens virus terroris pestilens in homine, unde nimirũ Archeus invalescit, nedũ sentiens, extinctã in se Ideam pestilentẽ: sed insuper quia agnoscit aliquid terrefieri, pavescere, atque fugere, se longè inferi⁹. Sic namq; in omni bello, atq; duello, è pavore hostis conspicuo, animꝰ hostilis roboratur. Est autẽ bufo tantæ formidinis, ut si positus directo aspectu, ante te, ipsum ali-

quandiu intuearis intentis oculis, per horæ quadrantem, nec aufugere queat, moriatur præ terrore. Bufo itaque occisus, modo Paracelsico, absq; terrore mortuus, est Zenexton indignus. Resumto ergo animo, Archeus pavorem abjicit, maximopere ubi natum sui terroris virus interimi persentit. Etenim non agit Zenexton, per modum aliorum agentium. Non secus atque virus Pestis, est prorsus insolens. Nec agit Zenexton materialiter: sed actio ejusdem est spiritualis, ac prorsus sympathetica. Si quidem symbolum activitatis, in quo consistit ratio fundandæ sympathiæ, est in concepto veneno terroris, tam in Peste, quam bufone. Ac prout virus Pestis, anomalum est, cum aliis nil habens commune: ita quoque Zenexton, activitate terroris alieni, atque peregrini exorbitans, nostri terroris imagini Pestilenti, fit manifestum toxicum, cum refocillatione, confirmatione, robore ac resurrectione Archei. Quam sanè Zenexton activitatem, Scholæ contemplari non potuére, eò quod contemplari nequiverint istud Aristotelicum, nedum in Peste: sed & in venenis cæteris, esse mendosum. Est nimirum actio Zenextonis, à victoria patientis super agens. Memineris namque quod terror atque odium in bufone, ab agente homine, superante quidem, at nullatenus operante, impressa actuata proprio bufonis conceptu, & in gradum deducta, fiant agentia: quæ in præfata Idea, sunt tanquam fugitiva animantia, ideoque terrefactum hominis Archeum restaurant, ac terroris virulenti imaginem enecant. Equidem in monomachiis spiritualibus, prorsus, atque longè secus certatur, quam per appropriata agentia corporalia est solitum. Quod alibi demonstravi, removendo activitates contrarietatum à proprietatibus naturæ. Zenexton ideò est de natura magnetica, agens scilicet duntaxat in objectum proprium, dum intra limites sphæræ, suæ activitatis, occurrit. Dubium videri posset aliquibus, cur Imago odii, in bufone, sit remedium: Imago autem odii in rabido sit toxicum. Ratio est in adjuncta terroris Idea, in bufone, quæ inferioritatem veneni parit. Nam unum superat aliud, in animositate conceptuum, Ideoque & imaginum. Rabidus enim canis, audax, temerarius, ejusq; sigillata imago, obedientiam suam injicit. Nec enim rabidus, in quantum timet: sed timet aquas, quia rabidus. Prout nec timet aquas, quatenus odit animalia, bufo autem est animans nostri timidissimum, utque ex odio sibi innato in nos, est sibi malè conscius (sic disponente divina clementia.) Ita imagines illorum conceptuum penetrantes se mutuo, & comite, conferunt notam maximæ pusillanimitatis, intinctæ veneno odii. Hinc nempe necatur imago terroris pestilentis, ab imagine lethalis odii, & Archeus noster ab Imagine pusillanimis terroris, tanquam in speculo, per applicationem Zenexton intuetur; ac superioritatem, quam ante amiserat, propemodum reassumit. Ideoque Idea terroris, in bufone, odit, simulque imago odii terret bufonem, unde venenum nostro terrori superinducit. Utroque scilicet medio, imaginem terroris pestilentis, in Archeo perimit. Est nimirum in spiritualibus primitiva autophilautia. Cum originalis omnis monomachia sensitivorum, non nisi ex præmeditatis conceptibus profluat. Uniuscujusque autem conceptus Idea formetur in phantasia, ac entitatem induat ad aliquid deinceps agendum. Etenim ut imagines motuum faciendorum, desinunt in motus: sic & sensuum imagines deferentur primum intro, ad ulteriores consiliorum deliberationes: moxque ibidem degenerant, in imagines apprehensionum, passionum, vel perturbationum: atque inde feruntur ad aliquid agendum in corpore, vel extra se, labunturque ac glisent juxta directiones atque inclinationes passionum. Hactenus nimirum ejusmodi imagines determinant spiritus vitales, vel ipsas partes operativas viscerum, juxta impressionem sibi propriam. Quod clarissimè enotescit in venendo rabidi. Qui, si nos formidaret, ut timet aquas, nos non impeteret, nec ejus morsus nobis venenosus esset. Aranea namque, scorpio &c. sint animalcula iracunda, quæque si nos feriant, sui veneni iram in nos deponunt: vel potius, iræ venenum. Ancilla quædam subinde vescebatur araneis, nedum versicoloribus vineæ: sed & nigris illis, è specubus, & locis uliginosis, & inde vivebat sospes.

ſpes. Quapropter conſideravi, araneam animal timidum, dum manu apprehenditur; nec ideo venenum parere, prout aliàs, dum iratum nos pungit. Hinc nimirum apprehenſus timidusque ſcorpio, medetur inflicto à ſe vulneri. Duo igitur in bufone occurrunt in ſummo gradu. Odii nimirum imago, virulenta ſui qualitate, extinguit, retunditq; fermentum appropriativum, ne Archeus induat combibatque partam terroris Ideam: Terroris autem imago in bufone, perterritum Archeum noſtrum revocat, additque animoſitatem, ut à fugiente fugans reddatur. Sunt, præter Zenexton, quædam attractiva. Quale eſt naſturtium aquaticum, cum ſucco foliorum raphani majoris. Itemque ceraſorum halicacabi, & ficuum ana. Quæ contuſa apponuntur, & aperitur cutis circulariter. Item Napellus, uva inverſa, Aconitum, prius aceto cocta, tum cum ficu contuſa, loco appoſita, attrahunt potenter, & cutim aperiunt. Cujusmodi plures claſſes ſunt.

Hippocrates redivivus.

HOmo quidam, cuſtodi angelo eudæmoni familiaris, oravit, ut à Deo impetraret remedium, per quod Hippocrates Græcorum Peſtem popularem curavit. Sperans miſeris Chriſtianis non denegatum iri, quod Gentilibus olim conceſſit Omnipotens. Dixit eudæmon: Hippocrates uſus eſt ſulfure, ſale & pice. Quod reſponſum, poſt ſe relinquit obſcuritates priores. Hinc factum, quod homo ille poſtmodum dixerit, his temporibus, ſat dictum eſſe. Quare poſt anxiam indagationem, tandem mecum reſolvi. Quod ſulfur Hippocratis ætate, phlogiſton vocatum. Quo etymo, mox deinde Dioſcorides, optimum deſignari dixit, à ſua proprietate, quod ſcilicet integrum igni abſumeretur. Sed quia Hippocrates, quorumcunque morborum occultum virus, nuncupabat divinum in morbis, quodque per ſulfur, virus peſtilens (quod eſt venenorum, morborumque contagioſorum, ſummum, atque anteſignanum) ſanaret, cœpit ideò vocare ſulfur τὸ θεῖον. Adeò ut hinc, in hodiernum usque diem, ſulfur non aliter ſcribatur, aut nominetur, quam nomine Divini. Eò quod medeatur Peſti; quæ uti à Diis tantum immitti credita ſit, ſic & divinum auxilium in ſe continere putetur antiquitus. Etenim cuncta univerſim corpora, etiam alexiteriorum, aërque ipſus, ſubjacent fracedini, & veneno Peſtis: ſuntque idcirco materia idonea occaſionalis ad Peſtem. Equidem Authores tædioſa diſputatione ſeſe verberant, an ſal ſit capax veneni peſtilentis? An epiſtola filo lineo clauſa, ſit contagionis particeps, non autem quæ ſtringitur filo metallico? Indolui ridiculum Italorum apologum, & rixandi ſtudium. Siquidem charta non eſt minus capax contagii, quam linum, undè ſit. Argentum quoque, aurum, terſiſſimumque vitrum, atque ipſa antidotus, alienum virus peſtilens combibere poſſunt. Solum autem ſulfur, inter creata corpora reſiſtit fracedini, & Peſtis contagio. Quia ſolum ſulfur, inſtar ignis, omnem fracedinem, tam in doliis, quam locis ipſis arcet, deletque cujusvis attactus, & odoris veſtigia. Sulfur enim ſic quoque tollit omnem propemodum pellis ſcabiem; quia contagii inimicum. Quocirca neque mirum, ſi Peſtis, in pellem derivata ab interno initio, per ſulfur quoque extrahatur. Etenim cum in Univerſo, nil promtius ignem concipiat ſulfure, quia merus velut ignis eſt; non mirum, quod ſulfur demonſtret proprietates ignis, quæ ſunt omnia comburere, nec contagio infici. *Equidem vidi in cataracta* Gandavenſi, integram legionem Neapolitanam Peſte periiſſe: erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulvere pyrio ſua tinxerat induſia, ut lotrices, ſimulque pediculos excuſarent. Horum ſi qui perirent, id præ dyſenteria, non autem Peſte. Itaque Hippocrates τὸ θεῖον ἄπυρον (id ſonat ſulfur ſive divinum ignem non expertum) quod vivum nuncupatur in officinis, ſola fuſione, à ſuperflua terra ſequeſtrabat. Eſt autem flavum, quod ſemel accenſum, ardet porrò in finem usque, nec pellem in ſuperficie contrahit, ut neque fæcem notatu dignam poſt ſe relinquit: ſed totum avolat, ſemel accenſum; idcirco φλογιστὸν nominatum. Nondum enim ætate Hippocratis, modus enotuerat, ex pyrite, & marcaſitis,

extrahendi ſulfuris Quapropter ſulfur Italicum præſtat noſtrate, Leodii nato. Nam pyrites, arſenicale aliquid exſpirat coquendo, quippe arſenicum ideo vulgo fumus metallorum dicitur. Juſſit itaque Hippocrates primum, domos Peſte infectas ſulfure ſuffiri. Enimvero ſulfur dum uritur, ſeparanturque ejus heterogenea, dat nigram fuliginem, eructatque aquoſum, & acidum ſalem: qui in liquorem cogitur, dicitur-que ſtagma, ſive oleum ſulfuris. Denique ex accenſo ſulfure, exhalat pars ſulfuris homogenea, aſſurgens quidem propter calorem: ſed nondum accenſa, ideoque cum fumo evolat, priusquam flamma corripiatur. Sic nempe è lignis, olea nondum accenſa adſcendunt cum ſuligine, & parietibus camini, fuliginem adhuc combuſtibilem affigunt. Sulfur autem ſic, cum fumo unà evolans, ut eſt in indole ſui priſtina: ita nec hoc loco alicujus valoris. At ſulfuris combuſti, cum omne ſemen per flammam deſtruatur, eo ipſo in Gas, ſive ſpiritum ſilveſtrem transmutatur. Quod ob *proprietates ſui concreti, eſt Peſti* antidotus Nam cum pharmacum debeat morbo adæquatè reſpondere, nequeunt aqua, ſal, fuligo, aut evolans flos ſulfuris, verum Peſtis eſſe remedium: ſed duntaxat Gas iſtud ſubtile, ac penè incorporeum, noſtro Archeo proinde confeſtim commiſcibile. Proinde Gas iſtud hyſtericas olfactu recreat; non autem oleum, non tinctura, lac, aut flores ſulfuris. Quo pacto autem *Gas iſtud ſulfuris, ab ejus aporrhœa diſtinctum* agnoſcas, lychnium ſulfuratum accende in lagena vitrea: videbis confeſtim, totam albo impleri fumo, ac tandem flammam à fumo ſuffocari. Dein ſerva lagenam ſubere optimè obturatam; & videbis ad vaſis parietes, affixum ſulphur, & in ſuperficie aquæ, ſi qua in fundo ſit. Quod ſi vero poſt aliquot dies, lychnium idem accenſum collo lagenæ impoſueris, è veſtigio flamma extinguitur, propter Gas ſulfuris condenſabile. Non ſecus atque odor fracidus dolii, ſuffocat flammam lychnii ſulfurati. Hippocrates autem, omne vinum, quod in Peſte dabat, ſuffiebat hoc modo. Poculum ſtricti colli lychnio ardentis ſulfuris ſuffiebat, vinum ad tertiam partem affundebat, ac poculum arctè concluſum agitabat, dudum conquaſſando ſurſum atque deorſum. Donec vinum, omne Gas ſulfuris in ſe combibiſſet. Nondũ enim Periapta, Amuletaq; enotuerant. Myracopa autem ſupplebat, ungendo corpus vino Græco, cui tenuiſſimum pollinem ſulfuris incoxerat. Sudantibus vero, eundem pollinem exſiccatum Sole, adſpergebat, & frictionibus juſſit applicari. Peſtis autem, cum nunquam careat febri, cernerentque Græci remedia Hippocratis, cœperunt primo Peſtem, dein omnem febrim, πῦρ ſive Ignem vocare. Non quidem ob febrium inſignem, atque neceſſarium calorem cauſticum: (licet ſic placuerit Galeno) Siquidem initium, frigus, rigores horroresque, tam Pyr vocarunt, quam ardentem cauſum. Hippocrates enim ſulfur in cote lævigabat cum aqua & rurſus exſiccatum, ſervabat ad uſus. Dabat autem cum vino ſalito, & calente, grana ſulfuris 24. ut ſudores proliceret. Salem autem olla vitriata primum decrepitabat, mox dein *aucto igne liquabat.* Nam alias ſal *ſordes in ſe continet*, quæ primo crepitu evolant, dehiſcente, ac ſubſiliente ſale. Hi ſpiritus faceſcunt facile, ac ſalẽ, contagionis metui ſubſternunt. Sunt namq; ſali admodum peregrini. Qui licet dudum ante ſalis fuſionem fugerint, inſtituit tam ſalis liquationem, ut per ignem abſumatur, quicquid exotici in ſale contineretur. Enimvero cernebat mox à Peſtis invaſione, conſternatum appetitum, dein & *impuritates in ſtomacho ſuccreſcere fracidas, ac nidoroſas: unde* cephalalgia, vomitus, nauſea, delirium, ſopor, &c. orirentur quæ ſanationem Peſtis impedirent. Sumſit itaque carnium communem balſamum ſalis: qui fracidum virus, atque putredines everteret abſtergendo, cum virium conſervatione: dabatque vinum ſalſum fervidum, non autem tepidum, ut nauſeas compeſceret, & ſudores potenter cieret: addebatque ſulfur, ut ſuo velut odore Peſtem interimeret. Quia ſal abſtergit, à putredine conſervat, & ſulfur, venenum cohibet. Hunc autem ſudorem, præſcribebat triduo ad minimum, ſæpe tamen in hebdomadam dilatabat. Quotidie autem ſudabant bis, & vice ſingula, per diei ſextantem, ſi poterant. Primis diebus plus, ac deinceps conſequen-

ſequenter minus. Inter ſudandum enim, tollebat omnem potum: peracto autem ſudoris termino, hordei cremore cibabat, & pro potu, vinum Græcum picatum, cui inerant pauca grana ſalis præfati, & ſulfuris. Folia autem Aſari, aceto macerata, calida ſuperponebat buboni, plantis pedum, atque manuum, quæ poſt horas 12. ſingulas, ſepeliri juſſit. Quoniam immenſum fætent. Factum eſt deinceps, quod Græcia uvas conſperſerit inuria maris aliquoties, priusquam ad torculat deferrentur. Suaſit nempe id Hippocrates, ut una ſic infectæ ab uvis pellerentur. Hinc vina Græca, etiamnum ſalſa hodie, neſcita uſus hujusmodi ratione. Ad grandes bubones, & ſtigmata, applicabat lintea calida, generoſo vino intincta, cui ſulfur, ut dixit, incoxerat. Præterea ſibi reſervabat arcanum, cujus obtuitu, ſibi divinos honores acquiſivit. Erat autem caro viperina, vel colubrina, quas mundabat. Abſciſſis nempe caudæ extremo, & capite, pellem excoriabat, inteſtina cum felle abjiciens: ſolum Cor & Jecur reſervabat: omnem verò cruorem, cum vena per ſpinam decurrente, extraxit. Carnem verò non bullivit more, quo Theriacæ inditur; ſed eandem, cum oſſibus, & præfatis viſceribus exactè contuſit & tepido furno exſiccavit, donec pulverari poſſent: quem pulverem deſpumato, coctoque ſatis melle, inſpergebat, dum ſciret carnes, coquendo, virtutem, tam in Jure, quàm vaporibus, deponere. Huic autem electuario aroma patrium addebat, ad palliandum ſecretum: ideoque nec ab Angelo patefactum. Myſterium autem, ſanatio continet. Quod ſicut mors per ſerpentem irrepſit: ipſa quoque per ſerpentis mortem vindicari debuerit. Adam enim gnarus proprietatum omnium beſtiarum, non ignoravit quoque, quod ſerpens callidior eſſet cæteris animantibus, quodque in ſerpente, balſamus præfatus lateret, remedium mortis. Quare Spiritus tenebrarum, protoplaſtis imponere non potuit tutius, quàm ſub pelle ſerpentis. Forte namque ſperarunt mortem à Deo minitatam, auxilio ſerpentis ſe evaſuros. Uſus quoque eſt Hippocrates vino picato. Quocirca conſideratione dignum, quod Hiſpania raro Peſte affligatur. Non quod deſint peccata aut ſordes, ubi nullæ propemodum latrinæ ſunt. Regio inquam caloribus æſtuans, Africæ æmula, atque contermina eſt. Nec etiam quia magnates, potum nive refrigerant. Quia ſaltem rurales, atque cives, Peſte ſua peccata piarent. Sed Ægyptus utitur aquis, & fluctibus, unde in carne fracedo. Hiſpania vero utitur vino, & quidem picato: quia cum plerumque doliis carrant, vina coriis picatis conſervant. Italia habet vaſa lignea; ideo nec pice utitur, coacta, frequentiusque Peſte corripitur. Pix enim, anthracibus appoſita, ſolamini eſt, cinoque aperiuntur. Pixmumque, eſcharæ nigredinem æmulatur. Inter arbores notas, ſola Picea, Tæda fit, & præ pinguedine ſtatim moritur, ſi trunco parum terræ adjicitur. Deus namque liberalis eſt ſuis remediis, ideque ſuæ Bonitati eſt vernaculum. Mors enim, arbori ſuperveniens, mortem homini, facto, per arborem mortali, remedio deſtinari viſa eſt. Odor picis, ſuffumigio plurimis provinciis Peſte contaminatis, familiaris. Sic namque non unicum Hippocrati remedium, contra Peſtem, Petus aſſerit: & ab Athenienſibus velut deaſtro tutelari, litatum. Cum ergo Græci cernerent Hippocratem uti remedio, ſibi duntaxat cognito, cui ideo vitam, ſanationem, & totam tribuebant præſervationem: ſenſim deſperantes, magis magisque uſus ſalis atque ſulfuris, in oblivionem abiit, præſertim ſi aliquot anni, à Peſte liberi, intercurrerent. Ac deinde quisque Medentum cœpit varia ſeligere, ſperans ſuum, Hippocratis eſſe antidotum. Unde poſtmodum ſeges remediorum absque numero collecta eſt, vacuis plerumque ariſtis. Tandem ex tenui olfactu viperinæ laudis ſurrexit Theriaces compoſitio, partim confuſione ſimplicium gravata, partimque inter præparandum diſſipatis odoribus, & in juſculis, abjecere meliores proprietates viperæ. Hodiè magni fit antidotus Orvietani pro Peſte: quia is primus auſus fuit publico foro, deglutire ignotum ſibi quodlibet toxicum. Quod hodie Germani præſtant ſolo uſu colubri. Parum enim diſtinguunt Peſtem, à toxicis cæteris, parumque adnotarunt, invito Orvietani electuario, Peſtem nihilominus ſæviiſſe nuper per totam Longobardiam. Omitto nam-

namque, quod radicitus Pestis à cæteris venenis differat. Quercetanus, hujusque farinæ scriptores, in cacoalexiteriis, ac tyrociniis plurima (audacter, an temulenter, judicent alii ex suppositis Pestis radicibus) dictant remedia : quorum unumquodque, non quidem ex scientia : sed ex sola putatione, concinnatum est, eorumque author commiseratione, si non supplicio, dignus est. Ranzovius namque, de sanitate tuenda, ad filium Saxonicam antidotum describit, per me tentatam aliquoties: at frustra semper. Quia virus, spirituali terroris imagine consistens, nil habet in præfata antidoto, quod radicitus eandem superet imaginem. Ideoque præ insciti causarum Pestis, excogitavit quilibet multa, pluraque adhuc inconcinne connexuit, contra virus peregrine intrans Universa nimirum confusa, citra methodum, experientiam, rationem, & causarum notitiam. Nilque omnino contra Pestem, stultâ terroris imagine, atque persuasione timiditatis ortam, excogitatum, deinceps ab ævo Hippocratis, quisque Medentum cœpit pro lubitu varia seligere, & connectere multa, ac multo plura, sperans suum, esse Hippocratis inventum. Interim numerus compositionum excrevit, scilicetque incertitudo veritatem pristinam supplantavit. Et quanquam antidotus, operans circa effectus producti veneni in corpore, magni pendenda sit; dum tamen non operetur in Archei terrores, imaginemque inde productam: *profectò, nec opem Pestilenti contagio* adferre potest. Vel si cum iis quis resurgat à Peste, id non nisi infido fit auxilio. Nam in Peste, ipse Archeus terrore atque mœrore propemodum fascinatus est, ac pernicioſam imaginem in se cudit, quæ vera est Pestis : à qua nec sponte resurgit, nisi vi naturæ singulari, ac gratiâ divinâ. Porrò, ut Tractatu singulari demonstravi alibi, primos conceptuum impetus non stare in libera voluntatis dispositione ; sed fabricari in Hypochondriis : ita exin deductis argumentis, apprime spectavi, terroris imaginem, Pestemque videlicet ipsam formari circa stomachi ac Splenis ditionem. Id enim serio, longoque otio deprehendi, ac plurimis historiis observatione accurate confirmavi, quarum unam aut alteram retulisse, non erit extra scopum. Adolescens quidam, cernens sororculam stigmate nigro adspersam, & extinctam, terrore perculsus, statim sarcinam circa os stomachi sensit, continuæ suspirationis monitricem. Utebatur quotidie Theriaca, adjuncta Myrrha, & petasitidis radice, edebat ac bibebat usque in hilaritatem. Tandem 12. die ab obitu sororis, febris, ac sopor, ipsum apprehendit, & triduo inde obiit. Nobilis virgo consimilem sarcinam, atque terroris anxietatem passa, tandem dejecta appetentia, suspiriis, compressionibusque stomachi, insomnes noctes, ac palpitante corde transegit, febris illam lenta atque continua apprehendit, cum lucta timoris & spei indesinente. Frustraneæ erant enim, quotquot secum deliberationes animositatis, ac resignationis liberæ, faceret. Spretis etiam cibis, vino tandem forti locus superfuit. Idque etiam mox fastidivit. Nec etiam tantopere mortem expavit, quantum fututa deliria. Ridebat interim stultas anxietates, sive luctæ vanitates, suæque stultitiæ piguit ipsam. *Medentes autem miserant sua ad illam Alexiteria: Sub quibus crevit animi duellum*, non secus ac demorsis à rabido sua Hydrophobia. Ac tandem lethali mœstitia terroris pestiferi, jam plane despondebat animo. Quippe quæ à tribus hebdomadibus, somnum nullum admiserat, sub agonia perpetua, vitæ desperatione, & plena tamen luctæ suæ stultæ recognitione secum anxiebatur : Adhibitisque opiatis, *pejus se habuit. Tandem inter metum*, ac optatum *mortis, remedio Hippocratis*, 6 horarum spatio plane convaluit. Interim fateor atque moneo, protestando, quòd condum Hippocratici remedii manifestaverim satis aperte, ut solis artis filiis, verisque Medicis sit satpatulum : solisque pigris Medentibus lucro emancipatis, & invidis veritatis osoribus, tectum futurum. Naravi autem 1. Historias præfatas, ut elucescant incipientes Pestes, nondum veneno pestilenti imbutas, nondumque sufficienti imagine terroris comitatas. 2. Utque exin constet virtus remedii Hippocratici. 3. Quod impetus primi, confusionis, terroris, atque imaginationis circa os stomachi, in Hypochondrio contingant. In liene nimirum, cujus emunctorium est prope os stomachi, adeoque scopus illius sagittarii.

Nam

Nam in juvene ſano, quem Peſtis ſeptem horarum abripuerat, inſtituta anatomia, reperi eſcharam oblongam jam conſtitutam, ut prius vomitus motricem, ac dein ſyncopum continuarum authricem: ita & mortis repentinæ occaſionem dediſſe, prout in aliis, 16 horarum ſpatio, triplicem in ſtomacho eſcharam notavi patratam. 4. Quod animalis verſutiæ herus, cum caduceo ſomni, ſoporis, atque vigiliarum ibidem diverſorium elegerit. 5. Quodque omnis amentiæ atque delirii ſedes, ſit ibidem. Idque longâ demonſtratione alibi fundavi ex profeſſo. 6. Purgationes item, ut & myrrhatas antidotos peſtilentiales, non ſat tutas, aut confidentia dignas eſſe. 7. Quodque omnis ratio, deliberatio, animoſitas, reſignatio, conſolatio, argumentatio, omnisque verſutia humana, in contrarium, non niſi Æthyopem lavent in Peſte, prout & in Hydrophobia. 8. Quod opera præſervativorum ſit ignava, quoties & quamdiu perſtat ſigillum imaginis, à terrore fabricatæ. 9. Quod ejusmodi imago continuos de ſe luctus excitet, phantaſiamque ipſam conculcet, nec minus ad ſe captivam trahat, quàm rabidi morſus nolentem hydrophobum parit, aut Tarantulæ ictus, delirium tripudiatorium. 10. Quod laxa ſit ſolius ſudoris conſolatio, in ejusmodi terroribus. 11. Quod non devicta timoris Idea in viſcere, nec exulata fæce, cui iſta imago inſedit, irritum eſt, quicquid magiſtrales, aut officinarum compoſitiones, moliantur. Hydrophobi namque, licet ſubinde per intervalla diſcretè loquantur, præſentiant, prædicentque advenam inſaniam, non poſſunt tamen non adigi in inſaniam ſuæ imaginis. 12. Quod pernicioſa ſit natatio, & quicquid ſudorem cohibet. 13. Ptiſanæ, pultes, ſyrupos, atque Julapia, laxa ac frivola eſſe remedia tanto malo. 14. A Peſte notha perveniri tandem ad legitimam: ſæpius tamen ægros deficere ſub incipiente, antequam ſua edat ſigna. Quæ tamen mox ab obitu, proditoria emergunt. 15. Quod odores grati, ſuffitus aromatum, plumarum, aut calceamentorum, nullum peſti adferant præſidium, aut ſubſidium. Per exemplum enim, ſi fracidum cadum vini, aromatum, vel quovis alio odore, præterquam ſulfuris, imbuas: manet fracidum, novumque vinum, quod infuderis, mox contaminat, ut prius. Quare aromata, à ſemel terrefacto Archeo terrorem, terrorisque Ideam virulentam, nequaquam auferunt. Quia materiam veneni non tollunt, multo minus illud enecant, vel terrorem ab Archeo amovent; ut nec ſedem reficiunt, vel partem affectam ſolantur. Etenim Paracelſus, ad civitatem Stertzingam ſibi beneficam, commendat præ cæteris quibusvis remediis, ſub lingua ſenſim liquatam myrrham: ac junioribus in præſervationem, pro 24 horarum ſpatio promittit audacter. Quam attamen doctrinam expertus ſum mendacem. Vidi namque adoleſcentes, myrrhæ uſu multo, Peſte interfectos. Myrrha quidem, etſi cadavera, balſami loco præſervet à putredine: procul tamen diſtat Peſtis à putredine. Non ſecus ac candentis ferri eſchara, à putrefacto cruore diſcrepat. Et licet jam demortuum ſubſequatur putredo, terroris tamen virulenta imago propriè non putrefacit: ſicut propriiſſimè Archeum vitalem occîdit, ac in virus ſecum transmutat. Jubet enim myrrham ore detineri: Quaſi Peſtis neſciret intrare, niſi oretenus. Longè ergo conſultius, os clauſiſſe ſilentio. Equidem Peſtis horrebit myrrham, nec per nares intrare audebit, ſi myrrha ore detenta, liqueſcat. An odor forte myrrhæ impediet, quo minus imago venenoſa, non ſit venenoſa? ſit nocua? An enim myrrha in ore, repellet Peſtem ex Archeo? Eadem ratio æquè frivola ac inſulſa eſt, pro Theriaca, aceto &c. odoratis. Tandem ſciant mortales, in medendo, nil æquè damnoſum, ac credulitas, data absque pignore, & veritate. Profecto accuſationes ægrorum, quandoque tonitruent contra negligentiam, falſitates, impoſturas, temeritates, falſasque Medentum merces, quibus vita ſpoliati fuere. Ego autem ex libris, Paracelſum virum deprehendi, temerarium promittendo, inexpertum in Peſte, inconſtantem in remediis, Ignarum in cauſis, ut & ingratum, erga beneficam Stertzingam. Parcant mihi ejus cultores, quod in re tanti momenti, pro veritate candidè loqui cogar, ne quis ſe ſuis fidat in Peſte auxiliis.

Imago terroris ventilata.

HActenus inauditum virus Peſtis produxi. Scilicet animam, ejusque vitalem Archeum pollere imaginatione ſibi vernacula. Imaginationis autem præſatæ poteſtatem eſſe, formare Ideas: non quidem quæ amplius ſint nudum ens rationis, ſive non-ens: ſed veram prorſus imaginis ſubſiſtentis entitatem actualiter habeant. Quæ nimirum imaginatio, cum ſit opus carnis, brutis etiam nobiscum commune; hinc nempe fabricatur in externo homine, à quo nil niſi hoc aliquid, longè à ſpirituali conceptu diverſum, progreditur. Ad quam autem entitatem ſubſiſtentem, conſequendum, ipſe Archeus veſtit ſuum conceptum (qui mera & abſtracta adhuc eſt mentalis Idea) ſui involucro, ſive particula auræ ſuæ adeo, ut quod in ſe concepit abſtracto imaginationis conceptu, idipſum Archeus mox veſtiat, induatque vitali aura Sic ut deinceps ſit ſubſiſtens ens, imago ſcilicet ab imaginatione fabricata Porrò ut conceptuum, ac paſſionum variæ ſunt difformitates, juxta Prothei illius libertatem: ita haud dubie ſunt & iſtiusmodi imaginum multiplices varietates, procul ab invicem ſegregatæ. Etenim ſic lætitia, atque triſtitia, è diametro ab invicem recedunt, harumque Ideæ, ſpiritibus vitalibus indutæ, ſculptæ, ac uſæ, diametraliter in nobis diſſimiles operationes edunt Suntque ideo imagines terroris plurimum virulentæ, atque potentes ad contaminandum, ſymbolizantem ſecum ſpiritum vitalem, tam in corde, ac arteriis, quàm in ipſamet ſolidorum œconomia habitantem. Quam ſcilicet imaginem, ejusque efficaciam potentiſſimam, jam ante, ac pluries alibi, manifeſtavi, quantum potui. Dixi etiam, ac demonſtravi, eandem imaginem eſſe Peſtis eſſentialem, formalem, atque immediatam quidditatem. Quippe quod non infrequenter ex ſolo terrore, à Peſte Peſtis ſit fabricata, licet non præexſiſteret cauſa materialis, unde hauriri poſſet. Tractavi deinceps obiter de præſervatione ac ſanatione Peſtis per Zenexton, & remedia olim temporibus Hippocratis uſitata. Attamen nondum pro præſenti ſeculo ſat dictum in ordine ad ſanandum. Siquidem plurimæ occurrunt difficultates, nondum ſat elucidatæ. Inprimis imago terroris unica eſt quidem ſua in ſpecie, ac proinde difficulter poteſt intelligi, quod Peſtis ex unica uniformique Idea terriculamenti, quiret tam diverſa, tam diſtinctis nedum emunctoriis: ſed per totum corpus tam diſtinctas partes æqualiter, pro ſuo lubitu affligere. 2. Deinde, quod eadem terroris imago quiret ſolo nutu ſuo tam diverſa à ſe invicem producta, cudere. Qualia ſunt Anthraces, Bubones, eſcharæ, veſiculæ, puſtulæ, tumores, vibices, &c. 3. Quod unica terroris Idea, nedum partes externas, ſed & ſtomachum invaderet, & obſideret, itemque caput, &c. 4. Quod unitas illius Ideæ, nunc acutiſſimum morbum, aliàs lentum ſenſimque nictantem, alibi ſenſim ſponte fatiſcentem produceret: cum ejusmodi effectus potius veneni diverſitatem, quàm identitatem accuſare videantur. 5. Quod Archeus humanus, terroris venenoſa Idea pavidus, ac velut profugus, vires, atque animum haberet, eſcharam in pelle producendi inſtar ferri candentis. Imò & ſtomachum, ſive viſcus principale, eſchara perforet. 6. Quod inquam delirium, ſive vigilia, non ex eodem cum ſopore initio pullulare videantur. At omnem hujusmodi anxietatem unica facile reſponſio delet. Nimirum omnis primus conceptus, primique conceptuum impetus, contingunt infra ſeptum transverſum, qui ideò negantur ſubeſſe rationi, aut eſſe in noſtra poteſtate. Quapropter Hypochondriacas paſſiones ibidem vigere, omnis jam ætas conceſſit. Deinde Peſtem, immediate à peſtilenti terrore frequenter introductam, nemo ambigit. Qui terror imaginatione illius loci ut fabricatur: ita & cuditur terroris imago, unde ſibi Imaginatio etymon deſumſit. Non eſt autem ejusmodi imago deſes, aut citra operandi facultatem: cum plurimi morbi à perturbationibus nudis incepiſſe nemo neſciat. Denique terror, nedum eſt animæ humanæ, ac ſolius rationis pavor: ſed & Archeus ipſe terretur, iraſciturque naturali quodam fervore, ac paſſionum illecebris, Porrò terror cudit quidem imaginem Peſtis effectricem, confuſio-

fusionis atque horroris genitricem: sed venenum, imago ista non assumit, ab indistincta confusione terroris, terrore confuso, metuque aut fuga desertoris Archei: sed sicut omnis serpens, canisque rabidus, venenum parit per conceptum iræ furibundæ: ita quoque Archei terror non sufficit ad productionem pestilentis imaginis: nisi furor Archei, imaginem virulentam pepererit, quæ simul penetret, & nubatur imagini terroris. Hinc nempe fit, quod Pestis plerumque circa stomachum nascatur, seseque manifestet per nauseas, vomitum, inappetentiam, dolorem capitis, febrim, sopores, ac tandem deliria. Siquidem hanc supellectilem versari circa stomachum, alibi de febribus, ac Tractatu Duumviratus, satis amplè demonstravi. Eschara enim non fit in mortuo: sed tantum in vivis, adeoque à vita, & Archeo ipso (prout de sensationibus alibi) qui excandescens parit furoris imaginem, quæ nata est se ipsam, totumque spiritum Archei, ipsumque influum spiritum sanguinis arterialis, commutare in corrodens alcali. Vitalis enim spiritus, qui primo ortu materialiter in digestione stomachi acidus fuit, ac digestionibus subsequentibus salsus fit, atque volatilis; formaliter degenerat, fitque sal corrosivum, atque alcali volatile, efficiens causa corrosionis, & escharæ. Nam ad transmutationis tam peregrinæ, & exoticæ (à peregrina scilicet & exotica imagine productæ) rabiem, quicquid est vitale, in ipsamet solida partium substantia, id totum excandescente principio vitali irato, ac succenso, accenditur, variosque morbos (qui in pruno, igne Persico, gangræna, erysipelate, &c. obvii veniunt) parit. Patet ergo, ab eodem terrefacti, & in rabiem succensi Archei, initio, contingere nunc in stomacho, nunc in pelle, glandulis, emunctoriis, tum etiam subinde in ipsamet solida similiarium, aut viscerum œconomia suscitari pestem diversimodè; unde lethales sphaceli, escharæ, atque combustiones, contingunt, pro diversitate partium, ad quas Archeus furibundus, ac terrore plenus, diverterit. Quod autem terrefactus, profugus Archeus, rediensque ac semifurens tam hostilis fiat partibus clientibus, quibus solus præsidet, non aliunde petenda est confirmatio; quàm quod spina infixa, quæ axungia leporina, tuto absque incommoditatibus expellitur, quatenus furorem Archei lenit istud remedium: quæ spina alioquin ingentem furoris tragœdiam suscitat. Parit nempe Archeus, suis clientibus venenum, suo furore, quod alioqui simplex vulnusculum lubens ignoraret, puta, quam dissimile est vulnus phlebotomi, & ictus apis. Itemque ictus phlebotomi, mundi, quantum distat à punctura immundi phlebotomi. Non mirum ergo, quod sedes, qua primum imago concepti terroris, & combinatæ imaginis furoris penetratio, contigerint, hostiliter agitetur, furibundè exuratur: sæpe tamen ab insito vitæ spiritu, transmittuntur atque fugantur venenati turbines, ad habitum exteriorem; ad loca inquam, quorsum latex propria sponte subter valetudinem glisçit, sive ad habitum externum corporis dimittantur. Ideoque quicquid in Peste agendum est, id festinanter curandum est. Etenim quandoque imago Pestis tantum vestitur spiritu influo: tum facile sudorifera subveniunt. Sed ubi solidis inhærens, innatusque Archeus imaginem sui terroris & furoris concipit, nisi statim alimento suo spermatico resignet, ac deponat conceptam imaginem (tartarum cruoris istud corruptum alimentum vocavi) tumoremque prodat, periculum est, ne in ipsam solidorum mox substantiam transmigret: quod inexcusabile mortis detrimentum continet. Ideoque ne tenax intus hospitium, Pestis sibi sumat, procurandum, ut imago non dudum intus fluctuet pestilens: sed tota supellex, foras per sudorem proliciatur, & excidat. Carlina enim Imperatori olim ab Angelo ostensa dicitur, pro Peste exercitus (fortè ideo carduus dicitur angelicus) quod primus ortus imaginis pestilentis, circa stomachum sopores, nauseas, febrim, vomitum, & cephalalgias suscitet; Ixia verò somnum arceat, multoque magis sopores contra naturam. Ideoque extractum Carlinæ recentis, non fore infœcundum recenti Pesti sperant.

INDEX RERUM MEMORABILIUM QUÆ IN TRACTATIBUS.

De Lithiasi, Febribus, Humoribus & Peste reperiuntur,

Primus Numerus Paginam, secundus Paragraphum notat, & Littera C. Columnam.

A.

ABDOMEN turbatur in Calculosis & quare. 38.16.
Abbatissa Calculo oppressa, ex præscripto Medicorum diuretica horrebat. 33.14.
Abstracto modo intelligere, quid sit. 29.3.
Ablata causa tollitur effectus. 193.25.
Absurditates Scholarum de intemperiebus corrigendis. 158.9.
Abscessus quomodo fiant. 239.c.1.
Desperati contingunt sæpe naturæ ductu. 153.12.
Achates fit ex aqua non pure diaphana, concurrente metallico colore. 49.
Actiones corporales segnes. 24.11.
Actio spiritus acidi rodentis. 16.7.
Acidum adveniens liquori nutritio, illum diffluationi ineptum reddit, sicque synoviam producit. 15,15.
Accidentia in febribus accusant stomachum ejusque vicina. 148.13.
Acida non transeunt ad venas sine noxa, 47.17.
Aciditas vaporalis pervadit nos sine Febri. 130. 20.
Acidus cremor Stomachi, in salsum subter Fellis Dominum convertitur. 14.12.
Acidum coagulat & resolvit caseum. 14.8.
Acidum stomachi Alcali lixiviale saturat. 16. 25.
Acidum vulnerum cohibetur ab Alcali vulnerarii. 17.27.
Academici Medici notantur quoad arcana ab Authore tradita. 54.1.
Acredo ex Alcali quomodo fiat inter digestionem. 34.18.
Acus pungit, non vulnerat. 84.95.
Adamas dat pulverum flavum. 4.9.
fricando paleas ad se allicit. 263.c.2.
Adolescentibus annis quare profundius dormitur, quam subsequentibus. 238.c.2.
Adultis non accrescunt membra primæ constitutionis. 62.2.
Ægri sub convenienti evacuatione melius habent secundum Hippocratem. 120.5.
Æthiops habet atrum cruorem & nullus melancholicus. 163.46.
Ærugo quomodo fiat? 14.10.

inepte

inepte dicitur Tartarus à parac. ib.
Aer novus per machinas ad fodinas inflatur, ne montani pereant. 203 c.1.
anatomisatur. 243.c.2, 244.c.1.
poris refertus. ibid.
quando sanus. 258 c.1.
Affecta in morbis pars an per destillationem urinæ diagnosci possit. 16.20
Ægrotantium mutatio unde. 213 c.1.
Æternum venite aut ite aliquando pronunciabitur ad suspensos. 252. c.1.
Agonia suis Idæis pares imagines parit. 91.137
Agens est anima. 84.96.85.108
calefactivum omne quomodo agit. 97. 21.
Albumen proprio glutine concrescit. 14 7.
Alkali cum arena, vel lapide, &c. transit in Vitrum. 14.8.
spiritum salium ac sulphurum acidum reddit terreum. ib.10.
petræ destructivum. 15.14.
lixiviale sub digestione fit aere. 34.18.
Alkalia intro assumta saturantur acidis. 16. 25.
hinc non dantur in urinis. ibid.
quia salis urinæ naturam inducunt in secunda digestione. 17.27.
quomodo fiant per ignem. ib.27.
concretis non insunt. ib.
Alkalisati spiritus sunt diuretici, ac vulnerarii, qui eorum acidum cohibent. 17.27.
pro taxifragio inutilia. ib.26.
in se combibunt acida. 16.25.34.17.
quædam sopiunt dolores. 91.137.
quædam dolores creant. ib.
Alkahest est paracelsi arcanum. 54. 2.
est difficilis præparationis. 50.23.66.27.
sanat lepram. 66.27
tædiosissimæ præparationis. ib.
cuncta visibilia penetrat usque ad seminale ens. ibid.
agit absque depauperatione sui. ib.
est similis Mercurio. 25.14.
& fit ex Mercurio. 17,17.
quomodo agit. 140.11.
Alcis ungula rigorem Duumviratus compescit in Epilepticis. 75.54..c.1.
Alienatio distributiva stomachi quid. 196.8.
Alexipharmaca Magistralia, ex 100. ingredientibus. 257. c.2.
Algebræ suppositiones Natura non admittit. 215 c.2.
Alimentum degenerans in Synoviam sextæ digestionis in stomacho quandoque degenerat ex animi affectibus. 231.c.1.
ultima digestio quomodo degenerat. 133.5.
Allium & spiritus vini sopiunt dolores, etiam torturæ. 65.22.& 82.86.
non tamen apoplexiam. ib.
Alhandal & Diagrydium binæ compositorum columnæ. 115.2.& 3.
Aloes quomodo fiat. 13.6.
sola inter purgantia est Iota innoxia. 115.6.& 165.54
castrata. 115.6.
Alkermes examinatur. 126,13.
Altolizoim quid. 49.22.
Altissimus Medicum & Medicinam è terra creavit. 203.c.2.
Alumen quomodo fit. 25.13.
ejus præparatio. ib.
Alvus laxa ægrotat, piger laborat. 124.14.
Alvi excrementa in ictero sunt cinerei coloris, quia deest scoria. 195 5.
Amara in Scholis calent notabiliter. 83. 87.
Ambrosius Paræus fœtum petrificatum excidit. 4.12.
Ambustionis actus in vivis fit efficienter ab ipsa vita, occasionaliter ab igne. 84.100.& 101.
Amens carebat 17. dies potu & cibo. 39.21.
Amentes quare frequenter peste pereunt. 259.c.1
Amentia unde. 69.38.c.2.70.c.1.
quid sit. 80. 84.
genus. 122. 21.
eam faciunt quædam simplicia. 74.54.
omnis ex Hypochondrio. 191.13.
Amygdalinum lenit ortam contracturam in colica. 90.132.
humectat. 43 8.
Ammoniacum quomodo fiat. 13. 6.
Amuleta præservativa. 259.c.1.
Ancilla vescebatur arancis, sine incommodo. 268.c.2.
Andrea Vesalio teste, nunquam Galenus vidit Anatomiam humana. 73.50.
Anginæ muccida saliva unde. 8.5.
Anima est Simulacrum Dei. 67.32.

humanis conceptibus impervia. ibid.
differt à spiritu impetum faciente. ibid. 31.
& vita sunt distincta, tanquam abstractum & concretum. ib.32.
sensitiva est pedissequa mentis immortalis. ib.33.
ejus sedes. 68 35.
sola lætari, tristari, dolere potest. 69.36.
concipit res sensibiles & quomodo. ibid. 37. 38.
sibi concitat amorem, iram, &c. per applicationem. 70.ib.
format in Archeo suo characteres. ib.
ejus mandatum instantaneum est. 81 75.
solo radio luminis defertur, perinde ut objecta visus percipiuntur. ib.
sensitiva immediate sentit objectum doloris. 84.95.
suscitat dispositionem, explicat, & perficit pharmaca. 85 104.
confunditur à Scholis cum calore. ib.
susceptas vires sibi applicat, & quare. ibid. 106.
primum dolet, tandem assuescit. 91.137.
in sanguine. 108.5.
sensitiva in Archæo receptrix. 148.12.
semel credens cessat, donec de novo objectum illi refricetur. 238.c.2.
Animal putridum non est Animal. 107.1.
Plantasticum explicatur in Peste. 234.c.2.
absque vita est cadaver. 66 28.
Animalis spiritus ab ipsa vita illustratur. 66.28.
semina non sunt fœcunda, nisi cum perturbatione libidinis. 233.c.2.234.c.1.
Animi passio digestionem sternit. 249. c. 2.
Animans omne, ante prævaricationem erat homini subjectum. 241.c 1.
Animatia quomodo ab initio creationis ab Aqua ortum suum habeant. 3.5.
Annus ab Hyeme incipit per ver & æstatem in autumnum. 128.4.
Annulus contra Hæmorhoidum dolores. 102. 39.
Annodynum apoplecticum fit per errorem sextæ digestionis. 78.64.
Anodyna simplica ex opio, &c. 79.72.
varia, quæ dementant, & sensum tollunt. 82 83.
in Duumviratu cerebrum præcipitant, extra Duumviratum gangrænam & stuporem faciunt. ib.
non sunt frigida, licet stupefaciant. 83. 87.
Antidotus non restaurat semel infectum à peste, sed tantum præservat, mitigat ac celerem veneni expulsionem edit. 247.c.1.
leve venenum admixtum habet. 257. c.1.
Antimonium & Mercurius si vomitiva, &c. venenum. 142.6.
laudatur, si recte præparetur, ut & Mercurius. ib.
Antipathia & sympathia in inanimatis docent seminalia principia etiã ab imaginatione quanquam analogice dependere. 3.4.
Antrax, Bubo, Eschara sunt effectus à Peste. 230. c.2.
Anxietatis conqueruntur icterici in Stomachi orificio. 195.4.
Appetitus rerum insolitatum solvit frequenter lentam Febrim. 159.7.
quid designat. ib.
Apicula pungit ac vulnerat. 84.95.
Apocalypsis S. Johannis citatur de Peste 212.c.2
Apoplexia. 122.18.
ejus sanatio. 143.7.
Scholarum. 71.41.& 42.
Paracelsi. ib.43.
privativa quando. 72.46.
non est obstipatio quarti sinus cerebri. 73. 49.
recens curatur vomitivis. ib 51.
incipit in præcordiis, & in cerebro non nisi per Deuteropathiam. ib.
causam inquirit author. 74.54.
ab Hypochondrio. ib.
positiva ac morbosa quæ. 76.& 77.59.
præauguratur ex colli brevitate & quare. 78. 64.
Anodynum generatur occasionaliter. 79. 69.
à quo confestim excitatur, & quare. ib & 70.
Anodyni nativitatem præcedunt signa prænuncia. ib. & 71.

prænuncia signa vertigo, nauſea ſtupor. ib. 71.
locus eſt in Archeo præcordiorum. ib.
quare non cedit à Medicis à ſeplaſia factis. ib. 71.
ejus anodynum mitius, quam epilepticum. ibid
ſi acrimoniam acquiri ulcera parat, ib.
virus ponticum eſt, & atrophiam minatur. ib.
inſtantanea fit quandoq; ex mineralium ſuffitu. ib. 73.
latet in Archeo actualiter. 81. 76.
eſt morbus hæreditarius. ib.
graſſatur per integras familias. ib.
& Paralyſis varietates unde. ib 78.
non eſt morbus privativus. 82. 80.
generatur occaſionaliter ex virulento præludio anodyno, in præcordiis concepto, ib. 81.
topicæ generationes ubi fiunt. ib. 82.
ejus anodynum fit per ſextæ digeſtionis errorem. 78. 64.
ejus venenum cauſat atrophiam. 79. 71.
Aporrhæa cupri. 57. 16. ſeq.
Apoſtemata à vitio diſtributivo. 196. 9.
varia ſuſcitat alimentum degeneratum ſupra hepar. 134. 15.
ſtabiles dolores habent ex indignatione Archæi. 115. 87.
Apozemata Schirrhos vix ſanant. 40. 23.
(ex) Aqua omnia Mineralia oriri docuit primus Paracelſus. 2. 3.
(ex) Aqua omnia mixta oriri docuit primus Author. 2. 4.
Aqua ſtagnans in ſui fundo ex fracido odore Conchylia incruſta. 6. 18.
non Inſectas innatantes. ib.
ſaxatilis Cancrorum productio. 6 18.
Aquæ petroſo odore prægnantes cur inſalubres ac lethales. 6. 19.
quomodo corrigantur. 7. 19.
Aquæ quare & quomodo ſupernatabat ſpiritus Domini in creatione mundi. 3. 5.
quomodo replet terræ vacuitatem fructibus Mineralium, Vegetabilium ac Animantium. ib. & 6.
continet deſiderium impregnandi ſemina, ib. 4. 6.
quia per aquam ſui beneplaciti Ideam diſpoſuit Deus. ib.
ſeminalia deſideria quare non fructificant more Plantarum. ib. 6.
quomodo autem ſuas proles producant. ibid.
ſuſcipiendo eatenus fermentum à monte ſiliceo. 4 7.
ſemina hæc non ſunt analoga, ſed vera. ib.
pellucida, quæ continet cunctarum gemmarum cryſtalli ſemen. 4 8.
concurrens colori metalli cujusdam, fit gemma. ib.
ſin autem aqua non pure pellucida, fit opacus, laſpis. &c. 4. 9.
migrat in petram petroſo odore fermenti. ib. 10.
mutatur in ranas & cruorem 6. 16.
ardens ex deſtillatione urinæ. 13. 2.
Aqua coagulatur frigoris formidine in glaciem. 13. 6.
quod fit in cæteris etiam miſtis tanquam aquæ fructibus. ib.
vi ſeminis petrificatur. ib.
poſt ebullitionem turbida eſt ac confuſa. 39. 20.
intumeſcunt utraque Lunæ ſtatione. 74. 54.
Regis ſpirat ponticum odorem, qui cordis palpitationem generat. 79. 71.
quare liquida ſit, ignorant Scholæ. 84. 98.
ſtillans è veſicatoriis eſt cruor transmutatus. 123. 4.
ſanguini permixta eſt, nec ſeparatè fluctuat niſi per corruptionem. ib. 5.
in cruore non eſt, ſed fit falſa. ib.
ſimplex in oculo quare dolet, falſa vero, quæ oculo propria, non item. 124. 8.
herbarum deſtillatæ ſunt earum ſudores. 125. & 126. 1.
potus. 137. 9.
cruori ſupernatantem flavam, bilem Scholæ vocant. 159. 13.
Pluviæ non continet tot liquores, quot ſunt creſcentiæ terræ. 163. 39.
in ſanguine eſt quaſi currus reſpectu hominis inſidentis. ib. 46.

Nili nitrosa. 218. c. 2.
Aranea animal timidum. 269 c.1.
venenum non parit, si digitis apprehendatur. ib.
iracunda feriens venenum communicat. 268. c.2.
Araneam edit ancilla quædam absque noxia. 268.c.2
Arbor è fructibus æstimanda. 162.33.
Arcanum corallinum. 140.10.
Arcana febrium varia. 154.13.
occulte præparantur: de quo lege totum paragr.
Archei aura in inanimatis ab Idea seminali, non secus ac si vita pollerent, vestitur in productione sui corporis. 3.5.
Archeus morborum author. 1.1.
est invisibilis rerum Archeus ideo, quia regitur à mundo intelligibili. 4.6.
in saxeam indolem disponitur ex potu fontium petrosorum. 6.19.
hujus præservatio. 7.19.
quomodo adducitur in morbis ad aliena opera. 30.5.
quid sit. ib.
ejus respectu omnia rotunda, nihilq; aut infrenum, aut superum in corporibus. 34.19.
quando in vena cava male afficitur. 37.10.
ad eluendum hostem accersit laticem. 38.16.
omnia impura ad cutem propellit. 76.59.
fugit senriens occasionale venenum. 79.69.
sicque ideam cadaverosam concipit: ib.
per intervalla sibi quietem imperat, ut postea resumtis viribus hostem excutiat. 128.6.
movet vitam, ut hostem excutiat. 129.10.
iratus proprio timori accenditur. ib. 16.
quare æstuat. ib.
febrium in fine olidum sudorem fundit. ib.
quare suscipit iram indignationis. 138.5.
in prægnante metuente sigillum rei in fœtum deportat. ib.
si imaginem inductam habet, inutilis fit ad regendum corpus. ib.
quare excandescit. ib.
suas patitur perturbationes. 148. 11.
animæ sensitivæ diversorum. 148.12.
lege totum paragr. ad 14.
luxuriat propria libertatis insolentia. 152.12
se componit ad tranquillitatem superata febri. 153.10.
ex sui indole habet animales perturbationes, passiones, &c. 229.c.2.
per suas alteritates Ideam morbosam producit. ib.
est velut hominis lucida imago, & patitur cum corpore, & non contra. 235. c.2. seq.
quicquid deserit moritur, & non reviviscit. 231.c.2.
ens seminale pestis perturbatione terroris recipit. 238. c.1.
expeditus perturbationibus vivit securus. 241. c.1.
primum vivens & ultimum moriens. 245. c. 1.
rerum intus agendarum solus est rector. ibid.
olfacit facile, quæ intus sunt. ib.
terrefactus ac fugitivus, corpus non se potest tueri postea. 257 c.1.
Arenularum causa non est calor in lumbis, sed hic ab illa. 9 8.
fiunt ex urina, quod probant matulæ, in quibus arenulæ demum fiunt, non autem factæ minguntur, quod etiam in sanis non calculosis accidit. ib.
Arena cum alcali transit in vitrum. 14.8.
Arefactio in corpore vivo nunquam potest producere duelech. 9.7.
Argentum in Chrysulca dissolutum sospes perstat. 126.10.
Argentum vivum an principium constitutivum rerum aqueæ earundem materiæ similis. 15.17.
non dum sat cognitum. ib.
Argumenta Scholarum de humoribus. 159.13.
Aridura partium à vitio distributivo. 196.9.
Ariolator vel cruoris inspector. 169.52.
Aristotelis sententia de calculi generatione. 2. 2.
negat internum calculi efficiens. 7.2.
scientia. 50.23.
Armentorum calcei ac soleæ sunt de materia cornea. 5.13.

Aroma Philosophorum. 46.14
Aromatum præstantissima sunt pestis susceptiva. 257. c.2.
non præservativa, ib.
Aroph Paracelsi præservat à lithiasi. 59.23.
Arsenicum biberat ancilla, quod ipsi stomachũ perforavit. 246.c.1.
Artem in charitate fundatam, (ut Medicinam) transsumere in lucrum, indecens. 208. c.1.
Arteria sub dolore indurescit & relaxatur sudore. 90. 133.
nullum succum sibi è stomacho trahunt. 12.11.
trahunt spiritum inebriantem. ib.
Artifex qui vitrum, testas, &c. per ignem coquit, nunquam elementa copulari potest. 186. 18.
Artista ab aquæ fortis odore patitur cordis palpitationem. 130.20.
Ascarides ex indigestis è stomacho dimissis cibis. 125.16.
(de) Asini Apulei umbra disputabant quidem Medentes in præscriptione cujusdam remedii. 33 14.
Asparagus putrefacit urinam. 34.17.
Asa quomodo fiat. 13.6.
Absterstivi sunt spiritus volatiles alkalisati, & vulnerariorum. 17.27.
Asthma siccũ membranam pulmonis contrahit. 90.131.
quomodo sanatur. 139.9
loca in quibus Asthma familiare. 31.7
Scholarum ridicula causa. 200.36.
Astris dominabitur sapiens. 215.c.2.
Astrologi multa fingunt, quæ norunt esse falsa. 215.c.2
Hierosolymitani Astri Bethleemici operationem ignorarunt. 253.c.1.
Astrologus quidam se suspendit. 72. 46.
Astrologia prædictoria examinatur. 255. c.1 & 2.
Astrorum æmulam lucem cur habent Metalla. 3. 5.
Attaxia materiæ quid. 28. 30.
Athletarum plethora. 111. 27.
Atrabilis Scholarum quid. 193.24.
Atrophia ex apoplectico Veneno. 79. 71.
Attractivorum classes in curanda peste. 269. c.1.
Aves lotio & rene carent, non felle. 160.24.
Aves petrificati. 4.12.
Avicenna de confidentia ægri in Medicum. 207. c.2.
Aura vitalis hospitium vitæ. 147.5.
morborum faber Hippocr. 147. 9.
Aurium sordes amaræ, non autem bilis. 184.10.
Aurum ex quatuor Elementis veterum doctrina. 2.2.
ejus oleum. 24.8.
destructionis duæ regulæ. ib.
filus cur frangitur. 28. 31.
Horizontale. 54.1.
quod fit ex Mercurio. 54.3.
Authoris libertas. 30. 4.
hominis gratiam non cupit. ib.
non medetur spe lucri. 42.3.
non curat utrum dormiverit ægер nec ne in oblatione ciborũ ac medicamentorum. 123. 7.
Author insensilitatis est glaciale venenum anodynum. 65. 26.
Authores morborum, vita, Archeus, fermenta. 1. 1.
Auxilia medentum. 125.1
Auxiliator non debet addere debilitates. 111.32.
Axioma de introductione formæ in materiam dispositam falsum. 5. 15.
Chymicum. 56.10.

B.

Basiliscus & Cataplebæ virus emittitur per imaginationem visus dirigentem. 248.c.2
Basilius Valentinus de Tartaro. 23.4.
Baccæ nigræ hederæ stomacho sunt gratæ ac diaphoreticæ. 259. c.1.
Balsamus innatus urinam à putredine servat. 27.26.
Baschirdorum Horda quomodo intra Russiam & Tartariam petrefacta. 6.18.
Betulæ liquor laudatur in calculo. 60. 25.
Bezoar & ejus præparatio. 144.14.

Bilis generatio examinatur. 105.8
educta olet cadauer, non ſtercus. 117.19
retorrida non eſt in corpore vivente 168.71
atra quomodo differt à flaua. 168.75
flaua calida quomodo fit frigida. 119.73
ubi generatur. 160.21
utrum ſit humor igneus. 176.18
ex ignea recoquitur terreus humor ac atrabilis. 182.4
quomodo per cruorem citra contagium ad cerebrum defertur. 191.14
non eſt humor de noſtris conſtitutivis. 199.34
Blas & lumen quid. 158.4
Bolus per ſpiritum urinæ degenerat in nitrum. 14.14
ſoluitur in urinæ ſpiritu. 36.4
ex urinæ terra volatili factus, apud ignem liqueſcit, nec in arenas majores excoquitur in noſtro corpore. 39.20.
Borax quomodo fiat. 13.6
Bos non ictero ſed malleo perit. 197.22
Boulimus à fermenti acidi non debita inſpiratione è Splene in ſtomachum fit. 193.23
Brutis innaſcuntur lapilli, ſed non ex cauſis Duelech. 59.24
Bubo effectus peſtis, ac productum, non vero materia primitiva 230.c.2
Bubones venereos à ſordida meretrice. 222.c.1
cauſa ſub axillis, &c. 232.c.1
Buſo, licet innaſcatur ſaxis cur non petreſcat? 5.14
recepit ſuum archeum à petris. ibid.
an quia reſiſtit ſemini petroſo, medeatur calculo? 6.16
Buſo peſti applicata non tumeſcit. 264. c.2. & 265.c.1
ſtatim dolorem lenit ac juvamen dat 264. c.2
ſit zenexton. 265.c.2

C.

Cacochymia optat purgationem. 108.7
Cacoëtes ulcus. 139.9
Caco-alexiteria etſi venena eſſent, non poſſent arcere terrorem Peſtis. 257.c.1
Cadavera petrificata in cryptis prope Pergamum. 5.12
quomodo id fiat. 6.16
tanquam petræ minerales nihil habent commune cum calculo. 6.17
cadaueris defuncti extinctis viribus dens vivum dentem marceſcit attactu. 234. c.1.2
abit in vermes, & hi ſexualiter iterum generant. 247.c.2
ſenſim extinctum plus nobis friget, quam cadauer podagrici, aut acuta febri mortui. 249.c.1.
Cadaverum unum non eſt in ſe frigidius altero. ibid.
Cadaver qui tangit fit impurus. 251.c.2
humanum ſuſpenſum ſuo odore peſtem generat. ibid.
deberet ſepeliri, non in horrorem aliorum oſtentari in patibulo. ib. & 252.c.1
eſt ſimilis fimo equino, qui non fraceſcit quandiu calet. 251.c.2
Caduci morbi loca. 31.7
venenum cum adſtrictione inebriativum. 65.26
(in) Caduco anima ſenſitiva inſenſitiva. 69.38
Caducus animæ poteſtates diſſipat. 80.74
Calcarius lapis propter ſal acidum vitro ineptus. 14.8
unde differt à cinere. ibid.
quomodo vitrificationi aptus. ibid.
Calcei armentorum ſunt de materia cornea. 5.13
Calculi materia Scholarum, pituita. 7.2.
efficiens calor. ibid.
Vulcanum gerimus nobiſcum. 25.14
impugnatur. 8.6
in belluis alia ſurgunt radice. 25.15.59.24
& ſunt nobis medicamina. ibid.
quare naſcuntur. 35.21
tinctura & varietas veſicalis ac renalis unde. 27.2
tincti friabiliores pallidis & quare. ibid.
Calculus renum calorem parit. 9.8
veſicæ comitatur ſtranguria. ibid.
acrimonia urinæ, dolor ardens, quia ab aciditate, non à calore. 9.9

nec sentiuntur in vesica, sed præputio. ibid.
in ictericis quiescit. 38.16
fit materialiter ex urina sine calore. 9.10
quia micta etiam in non calculosis ac sanis post aliquod tempus in matula etiam in frigore adhærent. 9.10
fota vero antea diutius in corpore nil arenarum exhibuit. 10.13
quando & quomodo generatur? 15.16. &c.
renum frequentior vesicæ. 26.22
renum quare fulvus. ibid. & 27.23
vesicæ quare albicans. ibid.
quare durior. 26.24
cum febri in Viro nobili. 33.14
insolitus. 39.23
non duros in aliis corporis partibus congelata vocat Paracelsus. 40.23
Fellis. ibid.
ejecto quare cessat dolor. 38.14
ex crystallo trito & ignito non sanatur. 48.17

Calculus monstrum domi natum. 1.2
(cum) Calculo fœtus in utero Matris petrefa, ctus nihil habet commune. 6.17
Calculi causæ Materia ac Efficiens. 7.1
Calculus in vesica mucosam pituitam parit. 7.45
quæ effectus, non causa ejus. 8.4
probatur. ib.5
Calculi generationem per tartari commentum primum se introduxisse vult Paracelsus, sed male. 11.14
Calculi natura anxie ab Authore inquiritur. 10.12
Calculus vel arena est citrinior renum, quam vesicæ. 37.10
Calculi exsectio falsè instituitur in contractura vesicæ. 9.132
Calculi curatio in Scholis latuit. 10.11
ejus remedium dissolutivum quomodo inutile? 14.13
Calculosis male interdicitur usus salis. 15.18
quia præservativus. ibid.
Calida putredini resistunt. 102.35
Calor in digito est à spina infixa. 9.8
(per) Calorem ac frigus natura nostra non operatur transmutationes seminales. 11.14.
quomodo igitur iis idem opus habeat. ibid.
Calor efficiens causa calculi secundum Gal: 7.2
refellitur. 8.6
Calor quivis muccum exsiccans, non calculum, sed friabilem tophum produceret. ibid. 7
Calor in corpore vivo tantus exsiccans in vesica non datur. 9.7. & 15.14
cum etiam frigore in matulis fiant etiam sanorum crustæ. ibid.
(ad) Calorem tamen foto totio non affiguntur. ibid.
Calor lumborum est occasione calculi, non causa occasionalis in renum calculo. 9.8
non idem in vesicæ. ibid.
Calor in hac major requirerentur ob ejus calculi duritiem, ib. 9
objectio solvitur. ibid.
Calorem thermarum & calcis ignorant Scholæ. 100.16
Calor non est febris constitutivum sed consequens. 136 7
nativus ex lumine, via, motu & blas alterante. 158.4
non est de essentia Febrium. 150.3
Calx viva caseum arefactum liquefacit. 14.8
Calx in mediis aquis petrescit. 14.9
non tamen ut Duelech. ibid.
calcinans hinc calor in nostro corpore non est. ibid
Calx cum pulvere & mucilagine fit marmor. 13.7
duo continet salia alcali ac acidum. ibid.
dissoluta coagulat contigua. ibid.
Camphora in aqua forti soluta non mutatur. 24.8
Cancri quare in saxatilibus locis reperiuntur. 6.18
Cancrorum lapis absterstvam reddit urinam. 33.17
lapidum mira congelatio. 53.32
Cancer morbus à Scholis incurabilis. 64 20
est acutissimi doloris & continuæ exæsionis. ibid.

Candelæ flamma comparatur animæ sensitivæ. 68 35
Canis quomodo fit rabiosus. 147.9
edit flavum stercus infantium, lactis saporem habens. 196.11
ante rabiem invidiæ alit conceptus, mœstus ambulat &c. 240.c.2
ab impresso vestigio herum novit. ibid.
è nativis primo-genitus rabidum superat. ibid.
olfactu nos excellit. 245.c.1
fracedinem heri in via sentiunt. ibid
dum cadauer vorat, non sentit frigus. 249. c.1
non edit canem nisi infumatum, mortis munia amissa. 252 c.2
non edit lardum ad pedes heri confrictum. 256.c.1
an exinde herus pestiferus diagnosci potuit. ibid.
comedens caseum sub axillis gestatum deservit herum suum. 263.c.2
rabidi idea toxicum. 268.c.2
ludens si dente icerit, vulnus citò medicabile. 239.c.2
irato dente vulnus particeps veneni. ibid.
rabidus amentiam communicat. ibid.
rabiem sua morte luit. 31.c.1
Cantharides acuunt urinam corrosivo veneno. 33 17.
Caput accretionis fons, quod Gibbosi confirmant. 75.55.
Caput vibrat pestis, quæ per odorem intrat. 252.c.2
Carbonum Gas stomachum subvertit. &c. 246.c 2
Carcinomata quomodo curantur. 139.9
(pro) Carcinomate uberum atram bilem accusant Scholæ. 200.36
Cardanus de Peregrino calculum sanante. 46.15
Cardinalis Princeps infans tertiana decubuit. 123.2
Carnes sale madentes penetrat fumus. 6.17
non bene servatæ facilè nobis putredinem inurunt. 242.c.1
& Pisces sæpe morborum tabem continent. ibid.
Caro & ossa ex una similari materia fabricantur. 16.24
viva amburitur facillimè. 84.100
excoriatur ab oleo bulliente 84.101
mortua tardius crematur. ibid.
ejus liquor in vivis per indignationem animæ sensitivæ celerrimè in acre liquamen convertitur. ibid.
antequam corrumpatur, acescit. 69
Caro tosta à cruda non solet distingui specie. 187.21
Carni & sanguini inest imaginatio amoris, timoris, &c. 234.c.1
Carlina olim ab Angelo Imperatori ostensa pro remedio contra pestem. 275.c.2
cur dicatur carduus angelicus. ibid.
Caseus innato glutine coagulatur. 14.7
acido moderato coagulatus liquescit ab eminentiori. 114.8
Castrenses febres vix calent. 132.7
Catalepsis ab ore stomachi. 131.29
eam faciunt quædam simplicia. 74.54
Catalogus incurabilium est ignorantia. 41.1
Cathetera novum inventum. 53.34
Catochus ab ore stomachi. 131.29
Catarrhi relegantur. 2.1
Catulæ incorruptæ nondumque lascivæ ex fatuato amore versus catellum mammæ tuberant. 238.c.2
luxurians si lambat manum pueri, eam vesicat. 239.c.2
Causa occasionalis. 149.16
Febrium. 132.1
vera rigoris. 128.7
Causæ violentæ quare dolent. 84. 98
Causarum cognitio unde discenda. 12.1
Causis necessariis positis, sequitur effectus. 8.6
Causidicus quare non honoretur ut Medicus. 29.3
Cauteria inutilia. 33.12
in Febribus exsiccant, nec solitum pus edunt. 108.4
Cautela in administrandis diureticis. 33.16

Cephalgia ex arteriali degenerato alimento. 122.18
Ceram non penetrat aqua fortis, nec dissolvit. 147.17.c.2
Cerebrum duabus tegitur membranis, sensus acutissimi. 80.75.
in delirio sagittatur. 134.13
Cerevisia ex aqua semine petrosa corrigitur Dauci semine. 7.19
tenuis, vino nupta, pani cocto admisceatur pro febricitanti. 136.6
non deponit melancholiam. 163.45
novella stranguriam causat. 26.20
Cholagogon Scholarum non sanat morbos bilhosos. 116.18
Chelis continua viscerum. 68.35
Chyli acidum transmutatur in salsum volatile. 14.13
per fermentum stomachi acidum perficitur, non tamen æque volatilis. 16.29
unde salia in urinis fixa. ib.
Chylus ubi induit cruoris colorem. 39.2
in canis stomacho ex ossibus commestis. 16.24
similaris è cibis fit in stomacho. 158.9
non segregatur in quatuor humores. ibid.
totus quomodo fit Scholarum pituita. 161.26
fit in urina nubecula. 192.22
Chymicus incidit in cordis palpitationes. 79.76
& sanatur laudano. 78.71
Chymia vilipenditur sarcasmis. 114.1
Chirotheca Imperatoris petrificata. 4.12
quomodo id factum. 6.18
Chiromantia monstrat lineas Apoplexiam minantes. 81.76
Cholera mutat sanguinem in liquorem pungentem. 162.38
Chrysulca dissolvens metallum non facit æquabiliter volatile. 16.23.
Cibus & potus acescunt in stomacho. ibid.
non tamen æque volatiliter, quia per modum recipientis. ibid.
inordinatus excitat ideas paroxysmales. 151.7
Cicutata remedia officinarum. 115.2
Citri succus Duelech in vitro minuit. 47.17
aciditas calore dulcescit. ibid.
Claves sapientiæ detinent Scholæ. 46.14
Clyster repudiatur. 124.8
belluinum remedium. ibid.
nunquam ascendit ad Ileon. 124.9
purgans resolvit cruorem in mesenterio. ib.
lascivis hominibus familiaris. 124.14
ex furfuribus & malua minus nocivum. 124.
Coagulans acutum suum compar eadem opera non dissolvit. 13.5
Coagulo admirando spiritus Vini à spiritu urinæ concrescit. 14.9
Coaguli determinatio in corporibus non nisi à seminibus. ibid.
Coagulatio rerum varia. 13.6
Coctio non expectanda in morbis. 118.24
Coctio urinæ est ejus promotio. 37.10
in febribus est tenacis materiæ incisio. 134.19
Colchotar vi medica dives. 58.20
Colica in Calculo à contractura. 38.15
ejus dolor est ex acido. 91.137
earum humor acidus. 161.30
Colocyntis larvatur Alhandal. 115.2
Colores non designant fictos humores, sed imitantur vitæ mediæ proprietates. 164.49
dejecti excrementi sunt effectus Pharmaci putati. 164.53
Coma ab ore stomachi promanat. 131.29
Comes & monialis spasmo moriuntur. 45.11
Comitialis post 24. annos. 122.18
Complexiones elementales veterum. 146.4
Conchylia quomodo incrustantur. 6.16
non sexuali conjugio propagantur, sed per fracedinem. ibid.
Conglaciatus à frigore ad Hypocaustum non defertur. 110.22
Contagium in Peste dum vadit, in spiritum vix per horas. 4 vivitur. 129.22
Continens causa quid sit. 135.1
Continuæ febres ex scoria. 134.14
in eis acutissimus calor. 150.5
Contractura quomodo mitigatur. 33.16
in unoquoque dolore. 87.116
non dolet ob contracturam. ibid. 118

eſt ſenſationis effectus. 87.118
mortalis in torminibus. ibid.121
interpolata in membranis omnibus. 90.131
cauſa Scholarum eſt ventus, & humorum decubitus. 91 136
indolens quæ. ibid.
Contractura veſicæ ſæpe lithotomos fefellit. 90.134
familiaris affectus partibus. 128.7
Convulſione obliqua contrahuntur venæ & arteriæ. 128.7
Coquendo non accreſcit potibus virtus. 136.6
Cor quare non durior oſſi. 31.7
ad ſplenem extendit. 40. arterias. 179.23
ejus palpitatio ex odore aquæ regis. 79 71
Corallus lapidea planta quomodo fiat? 6.16
Corallorum & perlarum calcinatio. 143.10
Corallus quomodo ſentiat hyſtenias paſſiones 233.c.1
Cornu calcinatum non habet ſal. 17.28
Cerui neutrum inter lignum & os. 5.13
cur decidat annue. ibid.
Cerui limatum dat lacteum ſuccum. 144.16
Corpus ex ſe non ſentit. 63.14
Corpora mixta cuncta ex aqua. 21.4.
hinc tanquã ejus fructus etiam à frigore conglaciantur. 13.6
coguntur ſemine ſpecifico. 2.4
non habent alkali, ut neque fixum. 16.27
non agunt in corpora phyſicè. 24.11
transmutantur per ignem vel fermentum ibid.12
ſalium ſuos combibunt ſpiritus. 25.16
febrientium impura ſecundum Hip. 136.4
Corroſiva & venena evadunt dulcia. 142.4
Corroborare per gemmas & perlas quando fruſtraneum. 153.12
Coryza quid & unde. 8.5. & 200.36
Cranium ſub trepano ſentit. 71.45
Crampi ſunt muſculorum. 90.134
Creta Podagrica coagulatur ex Synovia degenerante ſenſim per exſiccationem in tophum. 15.15
differt à Duelech & calculo. ibid.
Criſpatio cutis in dolore unde. 87.116
Criſis negligitur. 135.18
Cryſtallum tritum & ignitum fruſtra in calculo 48.17
Cryſtallus gemmarum ex aqua pure pellucida, fœcunda tamen fit. 4.8
Crocus temperat ſtranguriam & quare. 9.9
Cruor ex aqua. 6.16
non coagulatur à ſpiritu urinæ. 14.13
ejus terra volatilis. 31.7
Theſaurus vitæ. 148.15
extravenatus fit cadauer. ibid.
& urina quando ſeparantur. 39.22
nunquam orbatus ſale proprio. 64.21
non mutuat ſal ab excrementis. ibid.
utrum ab anima informetur. 83.93
abundans vertitur in axungiam. 161.29
cur non vertitur in bilem. ibid.
in Scholis non eſt compoſitum naturale. 167.67
in contuſionibus variis coloribus depingitur. 174.6
extravenatus ſenſim privatur vitæ ſodalitio. ibid.
in venis manet fluidus etiam in cadavere. 182.2
& lac ſunt integra entia exiſtentia. ibid.
finis ut ſolida nutriat. 188.22.
pars optima Scholarum pituita. 188.23
Cuſtos parat muccum ex latice. 180.26.
Cuſtodis errantis ignorantia. 173.5
Cutis contrahitur levi injuria. 90.132
Cynyphes ex pulvere terræ per miraculum. 5.16
aquæ ſoboles naturaliter. ibid.

D.

DAuci ſeminis odor domat odorem ſaxeum. 7.19
à lithiaſi præſervat. 59.23. & 46.14
Declinationes inſolitæ ab Humoriſtis agnoſcuntur. 153.12
Decocta quæ febrientibus nocent. 126.3
Definitio rerum aptiſſimè à cauſis conſtituentibus petitur. 133.3
Phyſica. 138.1
Degeneratio fit admiſtione rei extraneæ. 133.5
Delirium patitur anima ſenſitiva. 69.38
agit citra capitis rotationem. 75.54
futu-

futurum prædicit urina clara non tincta. 38.16
in Febribus ex Mania febrili. 122.21
& Febris sunt in radice junctim. ibid.
& Amentiæ sagittator habitant in præcordiis. 122.22
in Febri in lotio claro post flavum. 191.18
Deliria varia juxta sortem veneni. 151.8
Demersio quomodo necat. 72.46
Demorsus concipit caninam invidiam. 240. c.2
Dens cadaveris, hominis vivi dentem mortificat. 234.c.2
Dentis materia est neque os, neque petra, sed media ideat neutra. 5.13
Dens ideo suo tactu petrificat edulia adhærentia, etiam ad petrificationem indisposita, solo odore. ibid.
Dentalis lapis cur non sit Tartarus. ibid.
Derivatio sæpè profuit multis topicis morbis. 133.40.
in Febribus est impertinens. ibid.
Deus non fecit mortem. 29.1. & 213 c.1
creavit Medicum, non penuriosum. ibid. & 14.9
fecit sufficientia sordium emunctoria. 114.44
solicitus tam pro Paupere quam prodivite. 225.c.1
(à) Deo quomodo dependeat Creatura? 3.5
Deus omnibus rebus fœcunditatem fabricandarum idearum indidit. ibid.
Deuteropathia in Apoplexia, & similibus 74.54
Dextrum vel sinistrum non est in rotundo. 72.45
Diabetes mutat cruorem in lotium lacteum. 162 38
Diabolica incommoda ipsum Archeum infestant. 231 c.1
Diagridium & Alhandal binæ laxativorum columnæ. 115.3.
Diaphoreticũ Paracelsi, quod est ejus Merunius, sanat Apoplexiam. 73 51
Diaphæresis vix sufficit ad sanandam Pestem. 162.c.2
Diaphoretica sunt anodyna, quamvis sint somnifera. 83.87.
Diaphoretica sola sunt febrium appropriata remedia 139.17
Diaphragma notabili pressura quandoque angustiatur ac contrahitur. 90.131
Diapnæa in Peste insensilis differt à sudore, 231.c.2
Diaria sedet in stomachi cavo, ac à vomitu peracta digestione cessat. 130.23.
Diarrhœa lethalis peccat, ut laxativa. 165 56
sanguinem mutat in cruorem ac putidum lutum. ibid.
cruor fit aqua salsa. 123.5
ex indigestis è stomacho descensis cibis. 125.16.
Digestio in Peste & in Febribus levis & pauca. 259.c.1.
quæ excernit sunt excrementa, quæ morbus vindex fabricavit, minime vero humores. 171.84
sextæ errore generatur apoplecticum anodynum. 79.71
sextæ liquor carni assimilatur. ibid.
liquor si errat, fit anodynum Apoplecticum. ibid.
signa ex urinæ nubecula indicant, quod fermenta stomachi, fellis, &c. redierint. 192.22
Digestivæ secundæ & distributivæ vitium icteri causa. 196 8
Digestionis errore amarum flavum, quod bilem credidere, gignitur. 196.8
Digestio vitiatur læso membro. 8.5
(de) Digestionibus animalium tractatus citatur. 14.13
Diuretici sunt alkalisati spiritus volatiles, inprimis vulnerariarum herbarum. 17.27
Diradiatio luminis, ab anima voluntatis imperium deferentis ad argana motus & sensus, author. 80. & 81.75
Discant Medici juniores, quod humores sint mera deliria. 120.6
Discipulus quomodo non supra Magistrum. 10.12
Dispensatiorum vana pollicita à desperata sanatione procedunt. 119.1
Origo. 143.9

Disputat author contra Scholas de loco febrium intermittentium. 103. 6.
de frigefactione per Venæ sectionem. 110. 24. seqq.
de venæ sectione. 107. 1. seqq.
Dissectio Anatomica ob multiplicia vasa sub Pyloro difficillimum omnia. 151. 8. c. 2.
Dissoluta Mercurii in vitrioli oleo mutantur in alumen. 144. 20.
Distillata recalcitrant Scholæ ob empyreuma. 182. 4.
Diuretica qua proprietate agunt. 44. 11.
per se calculi progeniem non respiciunt. ibid.
Laus in Nephritide. ib.
quomodo urinam pellunt. ib.
ubi plura quoad Diureticorum examen. 33. 13. seqq.
Dolor fervoris imago. 39. 20
Nephriticus unde. 62. 1.
Scholarum tristis sensatio, &c. ib.
quid sit. 69. 36.
ac sensus fiunt immediate in centro injuriato absque cerebri notione. 83. 90.
quare Lunæ inæquabilitati ac tempestatibus respondet. ib. 92.
omnis est convulsivus ac oblato lædente se contrahit, 87. 116.
differentia. ib. 115.
ejus proprium contrahere ac convellere. 91. 135.
omnium dolentium contracturarum author. ib. 137.
in labris vulnerum. ib.
præsupponit exosum hospitem. ib. 137.
à solo spiritu causaliter, à spina occasionaliter. 97. 28.
Dolorum diversitas in quo consistat. 87. 115.
Dolorum variorum variæ causæ. 91. 137.
Domini Spiritus quomodo aquis abyssi insidens fœcundam ideam terræ ad producendum totum ejus contentum inspiraverit. 3. 5
Domus clausuræ Pestem tollunt. 258. c. 2.
Duelech quare sic dicatur. 6. 18.
Duelech non resolvitur à sale elicito ex residuo urinæ stillatæ. 13. 3.
non coagulatur cum spiritu vini. ib. 5.
quare non coagulatur, ut coagulata reliqua. 15, 15.
quare nō fortis calcineæ. 9. 7. & 14. 9. & 15. 14.
non dat lixivium. 15. 14.
non est de natura cretæ podagricæ. 15. 15.
quia concrescit in mediis undis. ib.
unico velut instanti. ib.
ideo corporalia sunt prorsus segnia. ib. 16.
ut & Mercurius ac Sulphur. ib. 17.
hinc recurritur ad Salia. ib. & 18.
fit ex materia dispositа. ib.
è principiis urinæ. ib.
quare à Paracelso ita dictus. ib.
caret sale. 18. 30.
invisibilis est in clara urina. 19. 32. seqq.
combustam destillatum relinquit terram insipidam. 21. 35.
compositio. ib. & 36.
ex meris volatilibus. ib. & 42.
processus & modus fiendi. 23. 12. seqq.
non est mucagini petrefactio. 24. 10.
ex spirituali & invisibili initio. 25. 14.
ejus uterus. 27. 22.
dispositio. ib.
examen per destillationem. 31 9. & 36. 1. seqq.
resolutum in corpore minima. 40. 1. seqq.
sanatio in quo consistit. 45. 12.
non resolvitur corrosivis. 47. 17.
non per gradus indurescit. 48. 19.
in vitro dissolvi potest per quædam, quæ illum in corpore non dissolvunt. 52. 28.
propter singularem ab aliis petris naturam calculo tribuitur. 6. 18
Duumviratus est stomachus, & lien. 77. 61.
Dysenteria stillat proprium intestini muccum. 8. 5.
in ea os amaricat subinde. 176. 14.

E.

EBur inter os & lapidem neutrum. 5. 13.
calcinatum non continet sal. 17. 26.

Ectimatum Vibices Archeum affectum notant. 231.c.2
Efficiens causa an sit interna, vel externa? 7. 2
Electuarium juniperinum, egregium solutivum. 121. 13.
Elementa tantum tria. 173.2 & 3.
non sunt fermentabilia ob constantiam. 169. 78.
carent transmutatione. ib.
ignis non est elementum. 173. 2. & 3.
Elementorum diversorum fructus discrepantes toto genere, in unum non possunt coincidere. 5. 13
Elemi Gummi quomodo fiat. 13. 6
Elixirata salia referunt concretorum veram crasin. 41.12
Embryonis hirci vesicax prodest in calculosis, ut & Tauri. 53.29.& 30
Empyricus Galeni præceptor Quintius. 42.3.
Emplastrum quoddam quartanam centies curavit. 140.12. 154.13.
Emprostotomus delineatur. 88.122.
Emulgentes venæ. 37.9.
Emunctoria circa aures in inguine & sub axillis. 224. c.2.
Endemicæ (febres) omnes citra sitim necant pericatiores sunt. 132 7.
Ens primum lapidum succus lacteus. 49.21.
existens in perfectione quid indicat. 166. 65.
Entia prima corporum. 46. 14.
quinque morborum Paracelsi. 225.c.2. 226. c.1.
Ephemera sedet in stomacho, cessatq; à vomitu, 130.23.
Epidemico nomine Scholæ deceperunt. 215. c.2.
Epilepsia singulare venenum, & anodynum habet. 82.86.
Equa luxurians ungulas suas veneno imbuit. 239.c.2. & 240. c.1.
non luxurians prodest dysentericis. 240. c.1.
Erysipelatis initio insolitum frigus, non rigor adest. 130.18.
sanatur saponariis medelis. 19.
cum putredine adjuncta. 99.8.
ex acido. 161.31. 176.14.
Essentiæ rerum sunt ignotæ à priori. 65.26
Ethmoides os mucco obturatum coryzæ causa. 8.5.
Evacuationes minorativæ pro Calculo sunt Scholarum somnia. 33.12.
Excrementitium vitale inobediens est pituita. 81.78.
excrementum à subsequente digestione, defœdatum fit causa occasionalis. 149. 16.
à vitio digestivo ac distributivo, vel ab inspiratis aut febri producitur. ib.
non subintrat essentiam febrium. ib.
Excrementorum calores præter naturales unde. 179.15
Externa fomenta calculosis prosunt. 32.16
Expertissimi per hominum mortes qui. 41. 2.

F.

FAlco mortuus & putridus à vivo devoratus peste suæ speciei corripitur. 252. c.1.
Falconum pestis non est eadem cum humana, &c. 261.c.2
fame non fertur ad Ferrum aut glaciem. 185. 13.
Febris vel antecedit, vel comitatur morbos. 95. 1.
amentibus incognitus. ib.
definitio Scholarum. ib.2.
Castrensis absque calore necat. ib.5.
non sanatur per refrigerantia. 96. 18
calor est productum posterius. ib.
hospitatur extra materiam febrilem. ib.
est accensus in impetum faciente Archeo. ib.19.
radix est ipsa materia peccans. ib.19.
materia si caleret febris non intermitteret. 97.22
post mortem calor cum vita perit. ib. 24
exemplum ad cognitionem & sanationem. ib.29

maligna adjunctam habet putredinem. 99.8.
putredo in fieri, si propellitur foras, sanatur æger. ib.
putredo in facto mox mortem affert. ib.
sub finem spontaneus sudor. ib.
calor ab Archæo. 100.14.
cruorem variformiter turbat. 101.29.
non habet syngamiam cum astris. 105. 15.
curatur sine venæsectione. 109.14.
materia non fluctuat in sanguine. 114. 43.& 113.39.
materia intus vasis adhæret. ib.
lethalis cum convulsione & intercalari remissione. 120.9
remedia quando sumenda. ib. 12.
malignarum & continuarum notæ. ib.
continuæ rigent ab aciditate intus degenerante. 130. 20.
materia semel facta fluida non supervenit nova cruditas. 135.19.
Diæta. 136.seqq.
materia venis pertinaciter adhæret. ibid.7
exigit Diaphoretica quæ incidunt, &c. ibid.
Castrensis profundum contagium absque siti & calore habens, ac confestim enecans belgans in vasit. 224.c.2
purpurea venenum atque contagium habet. 245.c.2
caret idea terroris. ibid.
245.c.2
ab exordio in quavis peste. ibid.
ex aëreo & abstracto corpore sunt. 148. 10
omnem determinationem mendicat à vita. 150.2
initio aspernuntur carnes & pisces, & quare. ibid.3
ructus quare nidorosi. ibid.
ructus acidus nidorosis superveniens bonum. ibid.
Febrium malignarum Castrensium &c. est species insolita. 152.10
quomodo generantur. ibid.
quare concitant amentias vigilias, &c. ibid.
quidditas febrium. 149.1
Febrile efficiens internum, est ipsa vita. 146.5
Febres omnes unico remedio tolluntur. 139.9
Fel debile non mutat acidum chylum in salsum. 26.20
nutritur cruore vicino. 40.23
terræ ludus Paracelsi, præparatus. 49.23
ejus vitale receptaculum seu stomachus sunt intestina. 27.22
in pisce si rumpitur amaricat. 134.7
est balsamus vitæ & viscus in forma liquoris. 160.24
Scholæ fel relegari in thecam suam contendunt. 174.7
est viscus nobile. 175.8
non possunt carere pisces. ibid.
viscus vitale. 176.24
vices balsami explet. ibid.
in nobis vitæ clavem detinet. 180.24
non fit ab Hepate. 184. 10. & 185. 12
ubi fit vide totum paragr.
non est bilis causa delirii. 191.13
introitus superior fellis ad folliculum per anatomen non est repertus. 194.2
detentio & obstructio fellis. 199.32
Fellis fermentum quomodo fit cruditatis causa. 193.27
si supplantatur urinæ sedimen est crassum. ib.28.
& fit stranguria. ibid.
Fermentum Mumiale Pestis. 245.c.1
pestilens. 246.c.2.seqq.
omnia transmutat. ibid.
Fermenta & seminalia initia transmutationum quarumcunque authores. 1.1
planè univocè operantur.
Fermentaceum odorem seminibus rerum inaqua contentis inspirat Mons siliceus. 4.7
Fermentum in stomacho non est nuda acciditas, sed dos vitalis. 16.24

cibum ac potum in chylum acidum, non tamen æque volatilem, convertens. ibid. 23
ossa reducit in canibus in chylum. ib. 24
Fermentales odores. 30.5
(ad) Ferrum Magnes se inclinat, neglecto polo. 3.4
Ferrum petrificatum. 4.12
Ferrum candens in vivis primario lædit animam sensitivam 86 112
Ficta sigilla planetarum. 260.c.1
Fides animæ ac voluntati alligata, sub somno sopitur. 238.c.2
non debet esse positiva. 259 c.1
Fides Testudinis quare in oleo servatur. 89.126
Filius authoris peste periit. 252.c.2
Fixa cum cibis assumpta fiunt volatilia. 16 28
Fixum non datur in concretis, sed fit per ignem. 16.27
Fimus equinus quare incalescit. 99.11. & 12
vaccinus quare non. ibid.
equinus in fieri esse putredinis calescit, in facto esse cessat. ibid.
si irroretur urinâ quotidie, non accenditur. 100.15
dum putrere incipit, exuit calorem. ib. 18
quandiu calet nitrum elici potest. ibid.
Flammula quare vesicat carnem vivam, non cadaver. 85.103
& Ranunculus vim vesicantem distillando deponunt. 142.4
Flava bilis non differt ab atra nisi inspissatione recoctionis. 187.21
Flavedo excrementi infantum proprio putrefactionis vitio oritur. 197.15
Flores solem comitantes tam diebus lucidis, quam opacis, imo & noctibus dilectionem atque sensum attestantur. 232.c.2
Fomenta externa & interna calculosis prosunt. 33.16
Fœtus petrificatus teste Paræo Parisiis. 4.12
quomndo id factum sit? 6.17.
(à) Fœtu exspirans odor saxus uterum matris etiam petrefecit. ibid.
Fontes aciduli absterſivam reddunt urinam. 33.17
Fontes semine petroso prægnantes quomodo insalubres ac lethales. 6.19
præservatio. 7.19
Forma rerum, vel vita quid. 66.29
neque est substantia, neque accidens. ib.
& materia Pestis. 243, seqq.
Fortificantia in Febribus fraude plena. 127.14
Frigidus ambiens aër est narcoticus. 77.61
potus aquæ in remissio gradu admittendus in febrium statu. 137.9
Frigus quomodo per gradus necat. 92.c.1
tollit sensum tactus, conglaciando & abigendo vires introrsum, sicut lepra. 65 & 66.26
ejus causa, in Febribus. 128.7
Fracidus pedum odor superbam nostri staturam dejicit. 241 c.2
Furni Chymicorum rerum causas radicales cognoscendi certissimam scientiam, continent in earundem recluſione. 12.1
Funera per nubes delata sunt figuræ futuræ Pestis. 254.1
Fungus unius noctis potens nutrimentum. 252.c.2
postquam terræ fracedinem assumpsit dirum venenum profert. ibid.
est fructus ex sicco leffas coapulatus. ib.
Furit, irascitur, anxiatur, punit, timetre. 69.36

G.

GAlenus de mala inclinatione in morbis, an tolli possit. 45.13
ejus præceptor fuit Empyricus. 42.2
de nutritione immemor sola vitali mucilagine partes nutriri, vetuit in cibis membranas ac tendines, ut mucilaginosas. 32.11
penè exularet & puare. 54.1
rem herbariam è Dioscoride descripsit. 71. 50
spasmi veras causa ignoravit. 88.121

Hippocratis binis causis, à repletione scilicet & inanitione spasmum provenire, tertiam à virulenta qualitate addidit. ib. seq.
Hippocratem de spasmi causis differentem non intellexit. 88.12.
500. annis junior Hippocrate. 98.32
multum chartæ maculavit. 88 12
sua dicacitate sequaces ad se allexit. ib.
maximi semper fecit, quod fuit minimum. ib.
dicit sanguinem cum putrescit fieri bilem. 100.20
refutatur. ibid.
nunquam anatomen vidit. 73.51. & 105.11
aliunde descripsit. ibid.
neque argentum vivum. ibid. & 211. c. 2
risu excipitur. 129.9
tremorem senilē quia dixit fieri ex lucta ponderis cum facultate. ibid.
intermittentium sedes in oculis venarum extremis statuit. 130 22
continuarum febrium sedem circa hepar statuit, ibid.
synochum per venam cavam circa cor. ib.
Diariam in ipso spiritu vitali & in corde. ibid.
fabella de inspectione suæ urinæ. 134.10
laxativa esse mera venena convincitur. 117 21
de Pleurisi intra 40. dies in tabem desinente, nisi curetur. 113.41
nunquam cadaver inspexit quo Vesalius 106. locis probat. 105.11
computat humorum generationem indies. 161. 28
de melle an in biliosis in bilem in sanguineis in sanguinem vertatur. 166. 63
bilem utramque ac pituitam rejicit in complexiones hominis. ibid.
rejicitur. ib. 64
inspicit manè non tinctam urinam. &c. 157.11
sola digestione vel felle admixto credit urinam tingi. ibid.
refutatur. ibid. & 12
non vidit Chrysulcam. 169.78
Cespitans ab Authore somniatur intrasse in Medicinam. 204. c. 1
commentaria scripsit in Hippocratem ad lubitum. 211
nunquam vidit Rosaceam, vel aquam vitæ. 166. 64
Gallæ quernis frondibus innascentes, si continent insecta, portendunt. 254. c. 2
Gallarum animalia unde. ibid.
Gamahen. 760. c. 2
Gangræna toraliter mortificat. 66.26
Gangrænas profunde scarificatas sanat forte lixivio. 130. 19
à spiritu vitali alkalisato. 275. c. 1
Gas sylvestre in fontibus spadanis. 24. 7
cæcum in fodinis. 203. c. 1
Gas pistilentiale fracidum, communicativum æquiparatur dolio fracido. 243. c. 2
sulphuris est pestis antidotus. 270. c. 1
hystericas confestim recreat. ibid.
Geber putat, quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. 14. 8.
Gemmæ quomodo fiant. 4. 8.
& lapides quomodo resolvantur & vitrificentur. 17. 28.
earum operatio in corpore. 144. 15
Gemmis virtutem herbarum animaliumque characterisari quomodo possibile. 263. c. 1
Gemmæ an in febribus corroborent. 153. c. 2.
Gemellorum unus cur saltem calculosus. 27. 27
Gibbus quare accrescit. 75. 55.
Gingiber stomacho gratum. 259. 1.
Glaciale venenum anodynum mortificans & communicabile se ostendit in Lepra. 65. 26.
incipit ab extra. ib.
Glarealis aqua unde. 39. 20.
Glutina quomodo fiant. 13. 6
Gonorrhea vasa parastata contrahit & quare. 90. 134.
Gravida muris imaginem in fœtum traducit. 249. c. 2
& totum Embryonem in horridum monstrum. ib.
Gray & Myria fontes salini. 25. 16.

Gumma gallica, vide Tubera.
Gummi quomodo fiat. 13.6
Guſtus in præcordiis probatut per ſcammoneatum virus. 74.53.

H.

HÆmorrhoides turgentiſſimæ citra cruoris effuſionem diſparent. 153.13
depinguntur fædo caractere. ib.
Hæmorrhoides pro atra bile falſo incuſant medentes. 200.36.
Hæmoroſcopia deceptoria. 164.51
Harundines ſunt canales humani corporis. 239.c.1
Hauſtus diureticus ex ſucco millepedum & conchyliorum nigrorum. 33 14
Helmont intravit cryptam. 204.c.2.
narrat hiſtoriam vitæ ſuæ. 207.c.1. & 2.
Helloboro ſumpto convulſiones oriuntur mortales. 88.121.
Hectica eſt quædam quotidiana Diaria & ſedet in ſtomacho. 130.23
ſanatur à Paracelſo intra lunæ curſum. 139.9.
Hemitritæa febris unde. 103.2.134.14
Hepiala. ib.
Herbæ vulnerariæ Alcali volatile habent. 17. 27.
diureticæ, licet alkali amittant. ib.
ſcopo imaginationis completo, mox à producto languent. 236 c.2
pollebant ante ſtellas natas ſemine virenti. 213.c.2
Heterogeneitas cruoris quid indicat. 159.15.
Hiacynthi citrini laus in Peſte. 256.c.1
Hibernus Butlerus Peſtem in Anglia ſanabat. 265. c.1.
Hippocratis laus. 43.6.
de ſpaſmo. 88. 121.
ejus doctrina ſanior Paracelſi. 65.22.
primus vocavit ſpiritum vitalem ad impetum faciens. 147.5.
cur artem curandi Peſtem ſuppreſſit. 211. c.1
minus garrulitatis, plus candoris Galeni habebat. ib.
ſemina duci quo nolnnt ait. 249.c.2
redivivus. 269.ſeqq.
Hiſpania raro Peſte affligitur. 271.c.1.
Hiſtoria filiolæ piſtoris, qui cruentam minxerat. 53.20.
detentæ urinæ per horas duodecim. 10.13.
Cardinalis à ſcholis interfecti poſtea ab Autore diſſecti. 109.16.
Homo ſuffocatus odore petroſo transmutatur in petram, priusquam putreat 6.16.17.18.
facit excrementum vitale, unde lumbricos, pediculos &c. generat. 247.c.2
Hominum perturbationes in præcordiis fabricantur. 234.c.2 & 235.c.1 & 2.
unde viris ad cor & cerebrum, mulieribus autem ad eadem, & ad uterum mittuntur. ibid.
Horatii Augenii Patavini crudelitas in inventione novaculæ novæ ad calculi exciſionem. 48.20
de Monte ſancto, de plethora indicatrice phlebotomiæ. 107.&108.4
Hoſpitalias peregrina ab initio naturæ moleſta ſtatim eſt. 76.59.
Humectat amygdalinum in calculo. 43.8
Humor alimentarius quis & unde fiat? 227.c.2
eſt cauſa peſtis. ibid.c.1
Humores, catharros, flatus &c. relegat Author extra naturalem & medicam conſiderationem. 1.& 2.1
non ſunt in Natura, neque in cruoris conſtitutione. 227.c.1
per laxativa educti, ſunt merum liquamen per virus laxativorum tabefactum. 115.9 ſeq.
putatiti veterum intrinſeca adraſtia peccantes ab Authore in principium vitale immediatum referuntur. 146.4
eorum quaternarius numerus figmentum. 148.15
introducti à Mendaciorum patre. 163.44
diverſos fabricat ſolutivum. 164.52
eductos non tamen remittit morbus. 165.56
cujus ſaporis ſit unus ex quatuor humoribus neſcitur hactenus. 17.14

quaternarius quomodo ruit. 187 21
Humorum corruptio Scholarum causa pestis habetur 226.c.2.
refellitur. ibid. & 227.c.1
Humoristis Paracelsus primò nomen dedit. 51.25. & 194.2
Hydropis cruor fit aqua salsa. 123.5
per paracentesin non licet unica vice affatim educere aquam. 110.22
ejus sanatio per præcipitatum diaphoreticum Paracelsi fit. 139.9
cruorem mutat in serosum liquorem salsum. 162.38
Hydrophobia quomodo generatur. 249.c.2
Hydropiper acrimoniam distillando deponit. 142 4
Hypochondrium est locus conceptionis terroris omnis humani. 230 c.1
est locus atque nidus terroris etiam in peste. ibid.
Hypochondriaca dementia ab Hypochondrio denominatur. 191 13
Passiones infra septum vigent transversum. 274.c 2
Hypochondriaci excrementi contagium quamvis subter septum sit, tamen mentem alienat. 241.c.2
effectus sunt mœstitia, horror, furor, amentia, &c. ibid.
Hystericam passionem sentit Corallus rubeus, pallescens si carnem hystericorũ tetigerit. 233. c.1
quomodo fiat. ib.c.2.& 234.c.1
Hystericis quibusdam tendines sponte dissiliunt. 90.134
Hysterici morbi unde. 74 54

I.

IAspis unde fiat? 4.9
Icon operativa in aquis haurit sensibilem atq; ex fermentaceum odorẽ monte siliceo. 4.6
Icterus sanatur cum sale urinæ. 13.2
contrahit & indurescit abdomen. 90.131
uno latere cruorem in flavum virus mutat. 162.38.
non à bile flava. 194.1.seqq
est excrementosum virus ejus causa. ibid.2
non oritur ab obstructione vesiculæ fellis. 194.2. & 195.5
Efficiens causa quænam & ubi sedeat. 197 18.
à tristitia. 195.5
Ictericus flavum habet cerebrum. 191.16
angustiosus ac suspiriosus etiam prima die 195.3
dejectus appetitus. ibid. 4
pulsum durum & inæqualem habent. ibid.4
causa. ibid.7
à serpentis morsu. 196.14
remedia ab insectis. 197.16
ab aliis simplicibus foras alligatis. ibid.16
antidota. ibid.
quo morbosior ac morti vicinior eò urina saturatior. 199.33
alcalia sanant. 200.36
nidus à Pyloro ad finem duodeni. ibid.35
quiescit calculus. 38.16
velut perpetua febricula sunt conquassati. 195.4
Icterici anatomisati quid Authori monstraverint. 195.5
excrementa alvi pene albicant. &c. 196. 6.7
ex qua causa. 197.15
Ictus capitis spasmum infert. 90.131
Idea in inanimatur suo fungitur munere in vestiendo Auram sui Archei ac producendo corpus, non secus acsi vitalia essent, secundum fines à Deo cognitos. 3.5.
Ideam seminalem fabricandi Deus omnibus rebus in seculum duraturam indidit. ibid.
Ideam fœcundam creandi, & replendi terram metallis, habebat Domini spiritus. ib.
Ideæ activæ fiunt per conceptum, seque vestiunt spiritu vitali & fit impetum faciens. 235.c.2
cunctarum rerum in nobis formantur vi animæ sensitivæ. 236.c.1
jacent obtenebratæ in anima immortali. ib.
Adamo fuerunt cognitæ. ibid.
omnes circa præcordia generantur. 235.c.2

Idiotæ ignorant experimentorum causas. 11.16
Iectigatio est musculorum motus involuntarius, senio ac potatoribus familiaris. 128.8
Iesuita moritur calculosus, obneganti Medicis Diureticorum usum &c. 33.14
Ignis Veneris utrum sit spiritus vitrioli. 54.1
non est. 55.5
est sulphur cupri volatile in forma olei viridis melledulcius. ibid.
proprium consumere Pestem atque venenum. 215.c.1
essentia in omnibus ignibus. 243.c.2
persicus à spiritu vitali alcalisato. 275. c.1
Ignis lique factiva expressio parit alkali. 16. 27
Ignorantia quadruplex in Medicinam intravit. 29.&30.4
(ab) Imaginatione seu Idea generantis dependet in vitalibus seminale generationis initium. 3.4
in inanimatis autem analogicè. ibid.
Imaginatio Matris transmutavit fœtum in lapidem. 6.17
Imago fervoris dolorem Authori ob oculos posuit. 39.20
æternæ mortis. 203.c.1
mortis tristitiæ repentinæ appetitum sternit. 248.c.2
condolentiæ lachrymas parit. ibid
quæ vomitum creat. ibid
paruit Epilepsiam. ibid
timoris & pavoris differunt ab imagine terroris. ibid
terroris ventilata. 272.c.2
Imagines à facultate concupiscibili fabricatæ fœcundant semina. 232.c.1
quando morbos incutiunt. 235.c.1
quæ facilè mutantur in Idæam pestilentem. 248.c.2
Imaginatio concupiscibilis ubi habet sedem suam. 232.c.1
fabricat ideas. ibid
terroris, non generat ideam amoris. 236 c.2
puerorum quare non gerat semina? ibid
pestis. ibid
non sufficit absque voluntate. 237.c.2 & 238 c.2
operat dormiendo non autem fides. ibid
inest morbosis excrementis. ibid
Imaginantur mineralia, & herbæ, suo modo anomalo. 232.c.1
Imaginativam quomodo turbant inebriativa. 75.54.c.1
Immortalitas erat in puritatis statu. 147.8
Imperatoris Friderici Chirotheca petrificata. 4 12
Impetum faciens neglexerunt Scholæ. 148.11
producit ens ideale febrium. ibid
Impossibile sive Non-ens nullam habet scientiam; neque conceptum positivum. 45.12
Improvidi quare citissimè flent, rident, irascuntur. 70.38
Inanimatorum semina imaginationi analogicè in generatione respondent. 3.4
Inanitio & repletio an sint causa spasmi. 87.120 seqq.
sunt termini planè oppositi. 88.124
non producunt unicam spasmi speciem. ib.
Inclinationem malam tolli non posse, docent Scholæ. 45.13
Inclinationem ad lithiasin Author sustulit in quibusdam. ib. & 46.14
Incurii vix canescunt. 75.55
Infantis vivi tormina contemplavit Author ac oculis vidit fieri per contracturam. 90 132
Infidi ac ignari auxiliatores, medentum nomine, multos deceperunt. 10.11
Inflammatio est à solo spiritu causaliter, ab infixa verò spina occasionaliter procedit. 97.28
Infectæ aquæ innatantes quare non petrificantur inter ipsum fermenum petrificum. 16
an quia habent resistentiam adversus semen petrosum, medeantur calculo? ib
Infectæ saxis innatæ, cur non petrescant? 5 14
Insomnia unde. 69.38.c.2
Intermittentes Febres, potentioribus incisivis egent, continuis. 134.14

Non-

longiores, quia ex ultimo insipido alimento glutinosiori. ibid
comitatur atrocior sitis, & majora accidentia continuis. ib. & 150.5
non sunt adeo crudeles ut continuæ. 134 14
Intestini muccus in dysenteria unde ? 8.5
Intestinum est Fellis stomachus. 27.22.
habent sensum acutum. 80.75
ejus dolor in consensum trahit alias partes, paralysin, vel contracturam adfert. 87 90
intestinis in torminibus contrahendi competit Authoritas. 90.31
quod probat. ibid. 32
causam adfert. ibid
Nervis, & cerebro succinum gratum. 262 c. 2
est receptaculum vitale ac coquens. 27.22
Ira ex anima sensitiva. 70. 39
suis ideis pares imagines parit. 91.92.137
Iurisperitus ex Asparagi esu affligitur lithiasi. 34.17
Ixia somnum arcet. 275 c.2

K.

KArichterus incantamenta quædam solo mictu per scopas betulæ solvit 60.c.2

L.

LAc univocè coagulatur à coagulo. 8.6
continet serum, caseum & butus. 159 13
Lachrymæ à festuca in oculo. 8.5
Læditur nemo magis quam à se ipso. 68.38
Lambetrinis oculis Doctores novelli incedunt. 142.3
Lampigeri sine oleo qui ? 207. c.1
Lapides factitii quomodo fiant? 13.6
minerales apti ad calculum resolvendum. ibid.21
fructuum volatiles. ibid.
eorum ens restaurat. ibid.
vegetabilium, fructuum scil. nuclei continent virtutem Aroph. 49.21
Lapides etiam habent sympathiam ac antipathiam. 232. c.1
Lapides in felle unde. 40.23
Lapidibus, sacra magnam tribuunt virtutem. 763 c.1
explicatur. ibid.
quomodo agant. ibid.
Lapis cancrorum lixivios us, absterstvam reddit urinam. 34.17
resolvi debet in succum lacteum. 48.20
Lapide in Felle Bovis, utuntur Judæi pro mœrore. 197.22
Lapilli in brutis non nascuntur ex causis duelech. 59.24
Lapidum materia ac efficiens secundum Aristotelicos. 1. 2
Lapidum diversitas omnis ex aqua, in quæ Spiritus Domini ideam sigillavit, producta. 3. 5. & 6
Lapides quomodo indies novi per suum semen in rivis ac fontibus fiant. 4.7
Lapidicinæ sal nitrosum stillantes monstrant saxa in sui primam materiam redire. 4.10
Lapis dentalis fit à dente edulia per odorem seminalem petrificante. 5.13
non igitur ex Tartaro. ibid.
non liquatur in aqua calida. ibid.
Lapidea strata subter terram ex leffas per odorem saxeum facta. 6.16
Lapis non calcinabilis & alkali faciunt vitrum. 14.8
Laryngis facultates muccum parientes nemo hactenus animadvertit. 181.26
Lassitudinis causa in febribus. 138.5
Latex in Coryza unde? 8.5
Latex fit urina dum in calculosis Archeus hostem eluere conando laticem accersit. 38.16
est istud serosum, quod cruori est permistum. 40.23
Scholis hactenus incognitus. 176.17
Laticis affluxu membra tument. 74. 54 c.1
est materia sudoris, ac insensilis diapnœæ. ibid.
Laudanum sanabat Chymicum ab aquis regiis varie molestatum. 79.71

Laxativa ab ipsis Medicis infamantur. 115.4
Laxativa omnia correctione opus habent. 114 1
correctione castrantur. ib. & 115.2
correcta sunt instar lupi domestici. ibid
Laxativorum binæ columnæ sunt scammoneum, ac colocynthis. 115. 3
Mitiora. ibid.
Laxativum exhibitum non est amplius in potestate Medici. ibid.4
continent aliquid veneni. ib.2. & 6
(inter) Laxativa sola aloë innocua. ibid.
Laxativis pilulis majalibus quidam periit. ib.7
humores non educunt, sed tabidum quoddam liquamen. ib. 8. seqq.
Laxativis infeliciter tractatus est à Medicis junior adhuc Author. ib. 10
Laxativa Authori nauseam erga totam medicinam commovere. 116. 12
selectivorum fallacia. 117.18
ab ipsis Scholis impugnantur. ib. 23. seqq.
Laxativorum virus reprimit Theriaca. ib. 21
Laxativa si crudelius aliquid patrant eorum excusatio. 115. 5
eorum libertas furit tam in sano, quam in ægro. ibid.7
indifferenter contaminant, quidquid attingunt. 116.12. & 117.22
quare periculosa. 116. 12
esse mera venena ac putrefactiva cruoris indicat Galenus. 117 21
nocua ex confessu Scholarum. 118.24. & 25
ejiciunt cruorem corruptum. 171. 84
in multis (quia assueti) non operantur. 86.108
Lazarus si dormit, sanabitur. 124.7
ejus Historia Pauperes mirificè confortat. 225.c.1
Leffas est succus vegetabilis teeræ. 6.16
Leffas aqueum teræ, in lapideo odore saxeo induratur. 6.16
quomodo in ligna induretur. 31. 6
Lecti calor secundum Galeni efficiens calculi. 7. 2
Lendes sive pediculorũ ova, sunt similia excremento vitali humano, unde pediculi sine lendibus proveniunt. 247.c.2
(à) Lendibus provenientes pediculi non sunt diversi ab aliis. ibid.
Lepræ stupiditas unde. 64.18.&19. seqq.
stupor in carnis habitu subjectivè. 65. 23
effectivè in quodam glaciali veneno &c. ibid.
incurabilis in Scholis. 64.20
in carne indolens. ibid.
habet sua ulcera. ibid.
respicit spiritum influum veneno anodyno, glaciali calidum. 65 25. & 26
quod in prima qualitate frigidum quamvis effectualiter. 66. 26
non totaliter mortificat instar gangrenæ. ibid.
quare difficilis sanationis. ibid.27
sanatur liquore Alkahest. ibid.
in lepra solus sensus tollitur. 64. 19
Lepra an sit universalis cancer. 64.20
an omni careat sale. ibid.21
est contagiosa. 65.23
Leprosa fuit primogenita Authoris. 66 27
quomodo curata fuerit. ibid
Leprosi non carent nervis, quamvis sint insensiles. 64.18
sequestrandi è cœtu hominum, ut jubent sacra. 65.23
Lethargus ex hypochondrio mentem alienante. 241.c.2
Libros aliis donatos potius optat Author ut combussisset. 10.12
Lignum vitæ erat arbor. 59.24.c.1
Nephriticum consideratur. ibid.
Betulæ arbori & ejus succo refertur. ibid.
cujus descriptio. ibid.c.2
usus in cerevisiæ compositione. 60 .24
Effectus ac virtutes. ibid.25
(in) Liene sola quartana, hospitium continet suum. 132.6
Lien alitur ex venis & arteriis. 168.73
non vero vivit ex proscripto excremento. ibid.
non est cloaca pessimi humoris. ibid.
non habet par viscus in pulsuum vitalitate. ibid.
ejus usus. ibid. & seqq.
Ligna quomodo ex aqueo Leffas indurentur? 13.6
Ligna petrificata. 4.12

Limacum testæ abstergunt &c. 144.14
Linea trivialis seminibus mineralium gravida. 3.6
Liquor Betulæ, quomodo extrahatur. 59.24. c.2
Liquor dissolvens unicus in natura. 23.6
carnis in vivis, per indignationem animæ sensitivæ, celerrimè in aere liquamen convertitur. 84 & 85.101
Lithotomus, Michael de Montagnes Episcopum Parisiensem frustra fectum fuisse ait. 26 19
Lithospermon nomen ridiculum omen fecit Scholis pro calculo frangendo. 48.17
Lixivioſum in urina non apparet. 16.25
quia saturatur ab acido stomachi. ibid.
Lotium vide Urina.
Ludibrium Scholarum de præservando ac curando calculo. 32.10
Ludus Paracelsi non continet lixivium, sed salem amarum. 17.28
sanat lithiasim. 46.14
Ludus quid & unde nomen habeat. 49.22.& 17.28
Calculum in vesica contentum plenissime resolvit. 49.22
præparatus dicitur fel terræ. ibid.
locus natalis. 49.& 50.23
ejus præparatio. 49.22.23
quomodo agit. ibid.22
Dosis. ibid.
in salem vertere disce absque ullo residuo. 53.29
Lues veneris veneno inquinativo infamis. 65.24
inficit, cruorem veneno mordaci, putrefaciente ac purulento. ibid.25
ejus turbercula atque dura gummata ablato contagio evanescunt. 153.12
vix unquam bene curata. 222.c.1.2
est fermentum venenosum. ibid.
facilè adhæret occultis aut manifestis morbis. ibid.
in varias morborum larvas transmigrat. ibid.
Lues peregrina nova quoad pestem explicatur. 219.c.2.seqq.
Lumborum calor est à calculo; non ejus causa. 9.8
Lumbrici ex vitali excremento humano generantur. 247.c.2
generat, ut reliqui lumbrici proprio semine. ibid.
Luna præest nocti & quieti. 216.c.2
reducit in primam materiam. ibid.
Lunaticus gignitur à densa anxietate, vel intensa nimis cogitatione. 240.c.1
Lupus Lupum, noviter mactatum, non vero putridum edit. 252.c.1
Lupus continet aliquid superius appropriatione mumiali ibid.
Lupi lingua suspensa à Paracelso putabatur Pesti adversaria. ibid.
Lupus, Cancer ac phagedænica ulcera habent salem causticum de sorte alcalium, non vero amarum. 162.32
Lutum per spiritum urinæ degenerat in Nitrum. 14.14
Lux vitalis, ubique animam præsidem habet. 83.90
Lypothimia unde. 351.8.c.2

M.

MAces temperant stranguriam. 9.9
Machiavellus prohibitus. 54.1
alter vocatur Author etiam prohibiturus à Scholis. ibid.
Magi Pharaonis digitum Dei agnoscebant. 5.& 6.16
Magister veritatis intus supra quem non est discipulus. 10.12
Magnes respondet imaginativis. 3.4
sentit poli situm proprie se ad ipsum dirigendo, non autē quia ad eum trahitur. ib.
idem sentiendo ferrum polo neglecto ad id se inclinat. 3.4
per habitum carnis suo more ludit ac afficit. 244.c.2
humanus à Paracelso inventus. 263.c.2

Magnetis exprimentum explicatur. 233.c.1& 2
(in) Magno oportet clauditur nobis multæ luis neceſſitas. 242.c.1
Majales pilulæ necauerunt ſecretarium. 115.7
Malignæ Febres aliquid putridi habent circa ventriculi orificium. 132.7.
Malvæ mucilagines non tranſeunt ab ore ad ureterem in forma lenientis & mollificantis. 43. 9.
Malva, Athea &c. criſpationem demulcent. 44. 10.
Malus ægri ſtatus provenit è ſingulis defectibus. 108.7.
Mania quare opiatis non compeſcitur. 63.84.
Manus quomodo frigeſcit. 92.137
per nivem frigefacta magis incaleſcit per ſe quam ab igne. 150.5.
admota cadaveri ſponte extincto mox ita propter fugam Archei friget ut longo demum igni vix recaleſcat. 248.c.2.249.c.1
Marcaſita vi ſeminum coagulatur. 13.7.
lixivialis materia agit in accidum ſalem fontium inde calent thermæ. 130. 25.
Mare in ſua ſalſedine non fraceſcit. 254. c.1.
ejus ſalſedo cur non intenditur à ſale, quod copioſis è fontibus in mare defluit. 19.32
Marinum ſal non nocet, ſed potius prodeſt calculoſis. 15.18.
Marmoris factitii parandi modus. 13.7.
Marmor fit ex aqua fæcunda minus pure diaphana, concurrente colore quodam metallico. 4.9
factilium quomodo. 13.7
Maſticot ſine color flavus pictorum ex ſtanno paratur. 4.8.
Maſtix quomodo fiat. 13.6.
Materia calculi Scholarum. 7. 2.
Febrili non ſiſtit in vena ſupra cor. 111.34.
cui patri inſidet contrahitur in rugas & id ſentitur in præcordiis. 128. 7.
Febrium ubi reſidet. 139 3
excremento ſam vocarunt veteres peccantem. 146.4.
adhuc præſente non raro Febris ceſſat. ib.
è Materiæ præexiſtente diſpoſitione neceſſario formæ introductionem fieri debere falſum. 5.15.
Matris imaginatio fœtum mutavit in petram. 6. 17.
Medendi ſtudium ſuſpendere volebat author. 116.12
ſcopus pro ablatione cauſæ occaſionalis febrilis. 139. 7.
ſtudium invenere unum remedium ad omnes febres. ib.18.
Medicinæ profeſſio. 29. 2.
regulum falſi non admittit. 215,c.2
Medicamen vulgare nullum ad quartanæ ſedem pertingit. 119.2.
Medicus quis. 29.1.& 2.
quare & quando debet honorari. ib. 3.
à Deo creatus. ib.2.
ſolus incertus in arte ſua. 111.33.
nequit ſanare Podagram, Aſtma, Paralyſim. 18.2.
criſes negligere debet. 134.18
quare nil certi ſpondere poteſt. 165.57
ſuorum humorum peculiares habet ſatellites. 164.52.
fatetur etiam à pulſu parum auxilii. 165.58.
item ex urinæ & cruoris inſpectione. ib.
octuagenarium liberavit à calculo, non autem à ſtranguria. 197.21
quos morbos ſanare debet. 209.c.1.
à Rege non à paupere donum accipiet. 207. c.1.
Medici nomine indignus, qui febricitantem, quatriduo non reſtituit. 136. 6.
veri ſigna. 205.c.2.
electionem ſibi Deus reſervavit. ib. & 206. c.1.
Medicos fefellit Hæmorrhoidum fluvus. 153.13
ſpem omnem in hirudines collocaverunt. ibid.
eorum ſomnia ridicula. 172.1.
Medulla ſpinalis quid ſit. 81. 75.
menſtruatim creſcit in oſſibus. 215.c.1.
Mel in cholericis fit Bilis. 166.63.
in ſanguineis ſanguis. ib.
in Anguillas quando. ib. 65.
Membra ſine rectore ſpiritu in ſe ſunt cadavera. 250. c.1
Membranæ vitales ſenſus acutiſſimi. 80.75.

Menynx duplex membrum acutissimi sensus. 80.75
Mens immortalis, tradidit regimen animæ sensitivæ, hinc mors & morbus. 147.8.
Menstruus sanguis separatur, archei manu. 113. 39.
a natura projicitur. ib.
Menstruosis mulieribus conducit oleum succini, &c. 259.c.2.
Mercar or cum urinæ difficultate. 33.14.
Mercurius pro origine calculi nimis languidus. 15.17.
vivi proprietas non dum sat cognita. ib.
nihil in universo ei comparatur. ib.
hinc nec rerum pars constitutiva dici potest ib.
quanquam Paracelsus rerum aqueam materiam eo nomine donasset. ib.
actio & vis. 25.14.
fit Aurum horizontale. 55.3.
sudoriferi vis. 73.51.
Mercurio Ethnici tribuerunt ingenii acumen. 250.c.1.
huic os stomachi dicavit Autor. ib.
Meseraicæ venæ sunt conspersæ per intestinorum ductum. 133.6
fugunt scorias sive stercus liquidum. ib.
Metalla ex frigore conglaciata apud veteres. 1.1.
incepere ante natam lucem. 3.5.
vi seminum coagulantur. 13.7.
duo habent sulfura. 55.4.
continent lumina astrorum æmula. ib.
incepere ex aqua per Domini spiritum benedicta. ib.
eorundem semina in seculum duratura aquæ concredita. 3.6.
quare à Mose neglecta. 4.6.
suas proles producunt. ib.
ad productionem fermentum ex siliceo monte suscipiunt. 4.7.
Semen hoc non est æquivocum. ib.
Metalla pro potissima sui materia non habent terram. 2.2.
Metallorum calor purus obveniens aquæ pure pellucidæ in gemmam transeunti colorem eidem tribuit. 4.8.
Metalla à stanno fiunt friabilia. 4.8
Metallum quamvis venis saxeis innatum, servat liquationem. 514.
Metallum per chrysulcam non æqualiter volatile dissolvitur. 16.23.
Metallorum semina aquis insunt. 1.6
Mezenterii venæ, continuo ciborum suctu distenduntur. 178.22.
Milites quare profundius sepeliendi. 251.c.2.
Mille pedes & ejus succus non sufficit pro calculo. 6.16.
ejus vires. 52.28.
Mille simplicia ægris propinant Medici. 143.9.
Mineralia ante natam lucem incepere. 3.6.
semina æque sunt implantata. ib.
examinare didicit author, & ex suffitu sensit apoplecticos insultus. 79.73.
obscure imaginantur. 236.c.1.
Mineralium materia ac efficiens secundum Aristotelicos. 1.2
Mineralia ex sola aqua oriri primus docuit Paracelsus. 2.3.
Miraculum D. Virginis. 66.27.
Myrrha cadavera memphitica præservat, non plantago & Cichoreum. 102.35.
Myrrha quomodo fiat. 13.6.
Mista omnia ex sola aqua oriri primus docuit Author. 2.3.
Mons siliceus quis. 4.7.
Fermentaceum odorem seminibus in promtuario aquæ delitescentibus inspirat. ib.
Morbi moderni non respondent avorum descriptionibus. 40.1.
omnes curabiles sunt. 42.2.
alimentarii qui. 43.5.
sensim vires opprimunt. 111.28
non sunt entia primæ creationis. 183.3
unde ortum mutuant. 147.9.
hactenus à medentibus collocati inter nudas qualitates. 150.2.
à luis ortu degeneres facti, veneni ritum imitantur plerumque. 222.c.2.& 223.c.1
Morbis non satisfacit quaternarius humorum 1.1.
Morborum omnium causa Tartarus à Paracelso fingitur. 128.

Morborum occasionales causas esse amara, acria, salsa & potentica. 97.32.
Morbos distinxit natura, juxta occasionalem. speciem. 88.123.
Morbi ac pars affecta an per destillationem urinæ cognosci poterit. 16.20.
Morbus & Morsante prævaricationem non aderant. 146,1.
Mors quare obvenit calculo hæsitante in via. 44. 10.
Mortem Deus non fecit. sed à peccato incepit. 147. 5.
Motum ad Musculum defert nervus. 87. 120.
ad extra, plerumque comitatur sanitas. 99. 9.
Motus fit in Scholis, active. 84 96
Musculorum. 129. 9.
omnis & sanis & ægris fit ab Archæo. ib. 11.
occasionaliter à causa. ib,
Muccida saliva in Angina unde. 8.5.
Muccus intestini in dysenteria unde. ib.
Mucilagines quomodo è corporibus in glutina fiant. 13.6.
cum pingui indurantur. ib.
transeunt in tophos. 13.7.
quomodo fiant marmora. ib.
Mucilagine innato concrescit sanguis. 14.7.
Mucilaginosa pituita secund. Gal. est materia calculi. 7.2.
refellitur. ib.3.4,5 6.
quamvis etiam interdum à semine petroso commutetur. ib.3
& à calculosis excernatur. ib.4.
est effectus, non causa calculi. 8.4.
probatur. ib. 5.
quovis calore arefacta non calculum, sed tophum ficabilem dabit. ib.7.
sicut & in synovia accidit. 15,15.
Mucilago excrementitia sextæ digestionis consideratur. 239.c.1.
Muccus, quem plorat vesica erat alimentum. 27. 24.
Mucus in Coryza unde. 8.5.
Mulier suas perturbationes, quæ in præcordii fabricantur, ad uterum defert. 235.c.1.
liberato animo non debet perturbari. ib.
Mulieres quare cito irascuntur, flent, ridentque. 70.38.
earum vesica ampliatur per dioptriso. 48 29
calculum majorem facilius emittere possunt. ib.
Mundi ortus ex incorporeo est, & quomodo ex eodem ac invisibili continuetur. 25 14.
Mus è sordibus, hinc & iterum à parentibus provenit. 247.c.2
Muscus corallinus est planta lapidea, quomodo oriatur. 6.16 & 87.119.
Musculus instrumentum executivum voluntatis. 64.15.
semper eodem modo in suo motu caudam versus caput trahit. 88.122.
Musculis inest motus duplex animalis ac naturalis, quorum hic rursus duplex. 89.122
Musculi jectigationes tremores sebriles, &c. fiunt naturali eorundem motu per intervalla facto. 128.8.

N.

NAtivitatis judicium falsitatis plenum. 213.c. 2. & 214. c. 1.
Natura non operatur simpliciter per calorem & frigus transmutationes est seminales. 11.14
ex una massa os ac carnem facit. 16.24.
per venarum repentinam depletionem negligit hostem. 111.34.
Natura per se non intendit calculi augmentum. 8.4.
Naturæ energia elucet in nostra digestione. 16. 24.
nostræ promptitudo. 34.18
intentio, sanare Febres, per sudorem. 111. 31.
Duellum quid. 146 3.
sunt morborum medelæ. 151.8.
non inesse contraria. 158.6.
Naturam expellas furca, tamen usque recurret. 45.13.
Naturalis agentis cujuslibet univoca atque simplex est actio. 171. 81.
Nemo magis læditur, quam à semetipso. 69.38. & 147.5.

Nephrisis, quare recidiva. 37.11. & 12.
quare sociam Podagræ admittit. 39.20.
Nephriticorum urina aquosa, prædicit mala. 36.3
contractura uterorum familiaris. 90.134.
Nervus est organum delativum, imperii arbitralis. 63.15
intus medullaris, extra tegitur membranula sua. 80.75
motum ad musculum defert. 87.120
non est membrum, executivum motus. 89.127
quoties illis accidit injuria contrahuntur. 90.132
Nihil, fit nihil materialiter, sed ideas quæ mox corporibus se inducunt. 147.10
Nil tam occultum, quod non reveletur. 49.22
Nitrosum sal stillans in lapidicinis monstrat saxa in sui primam materiam converti. 4.10
Nitrosum sal ex bolo, luto, per spiritum urinæ fit. 14.14
Nitrum volatile continent millepedes. 33.14
Nobilis quædam, titulo caloris sanata. ibid.
Non quidlibet è quolibet fieri potest. 185.13
Notabilia de spiritus vini congelatione. 13.5
de Sale Urinæ. 16.13
Nubecula, cum in urinis apparet, conclamat Medicus humorem morbificum esse concoctum, quodque tutò sit purgandum. 192.21
est signum digestionis stomachi. ibid.
Nutrimur iisdem, quibus constamus. 32.11
Nutritius liquor per acidum degenerat ex diaphano in opacum viscidam, difflationi ineptam synoviam, quæ postea in tophos. 15.15

O.

OBstructio vesiculæ fellis non bilem, sed ipsum meatum respicit. 195.3
Occasionalis causa intus hospitatur. 133.1
Occidere liberum in Medicina, credit quilibet Medicaster. 205.c.1
Ocrùm, quomodo fit, in spadanis fontibus. 23.4
Oculi lachryma salsa oculo familiaris. 124.8
Oculus in qua festuca plorat lachrymas. 8.5
(ex) Ocymo fit Scorpius. 247.c.2
Odor acidus testæ cogit lac. 30.5
vestis aut chartæ pestilenti table infames tilissimo & imperceptibili veneno nos contaminat. 240.c.2
Odor non omnis, sed fermentaceus est transmutativus. 6.18
Odoramenta virus pestilens non præpedient. 257.c.1
Odore quicquid imbui potest, esse potest pavoris subjectum. 246.c.2.
Odores oleosi abstracti à suis concretis inquinant. 121.16
Olea distillata fiunt salia volatilia, temperata remedia. 142.7
Oleum Scorpionum commendant Scholæ in calculo. 43.8
Olera continent sal volatile lixiviale. 143.11
Ollæ quomodo fiant. 13.6
Omnia sunt in omnibus per modum recipientis. 234.c.1
Omnipotens sui placiti ideas per aquam disposuit. 4.6
Opiata non conveniunt in Mania. 82.84
omnia sunt amentia. ibid.
Dosis in Maniacis decuplo plus quam aliàs. ibid.
præter soporiferum est aliud virus nexum. ibid.85
lethalia à Poëtis decantata. 82.86
Opopanax quomodo fiat? 13.6
Opus imaginationis omne requirit alicujus fidei concursum. 237.c.2
Origo Medicinæ. 40.1
Ortus rerum à Miraculo incepit. 4.6
Orvietani antidotus pro Peste. 271 c.2
is primus omne toxicum publico foro deglutivit. ibid.
Os stomachi Mercurio dicavit autheor. 250.c.1
Os in canino stomacho fit chylus. 16.24
pectinis contrahitur, atroci dolore. 90.134
Os ethmoides oppilatum mucco, provocat laticem. 8.5

Os supra pubem & in lumbis, in paturiente contrahitur sponte. ibid.135
Ossa & Fibras carnis fabricat Natura ex similari massa. 16.24
animalium combusta non retinent sal. ibid. 29
Ossa quare sub frigore facilius frangantur. 13.6
Oscitatio in febribus juxta Galenum. 131.27
ab imaginatione. ibid. 28
est somni prænuncia. ibid. 29
quomodo fiat à segni stomacho. ibid.
facilè sequimur, etiam nolentes & inviti. 131.28
Ova petrificata. 4.12

P.

PAlpitatio cordis terribilis in Chymico. 79.71
Panis petrificatus. 4.12
Panis petrescit in natura. 6.16
Paracelsus totam Germaniam in sui admirationem traxit. 1.1
male tartarum in generationem calculi introduxit. 11.15
quamvis sanabat Duelech absque theoria. ibid.
errorem per ludum reparavit. 48.20
resolvit silices, saxa, & similia. ibid.
Duelech sanando fuit felix. 51.25
ejus error de Tartaro. 14.10
commentum de Mercurio. 15.17
error de materia calculi. 30.6
Epitaphium. 47.16
Inconstantia de humano sanguine. 65.22
Opinio microcosmica in Febribus. 106.19
unico hausta quartanam sanabat. 139.8
præcipitatus error de Ciconia, & serpente. 167.66
blasphemia de Splene & Renibus. 169.77
cryptam ingressus magna face. 204.c.2
somnia de cœlo irato somniavit. 216.c.1
Paracelsus gloriatur invento magnetis humani. 263.c.2
heroicis arcanis potitus erat. 218.c.1
Paracelsus omnia mineralia ex aqua oriri docuit 2.3
Idem an mineralia ex quatuor elementis, an veroex suis tribus initiis oriantur? sibi inconstans. ibid.
quinque Pestes statuit 224 c.2
Pestem merum vulnus esse putat. ibid.
Pannus, è sponte mortuarum ovium confectus, lanis mox sponte foraminibus pertunditur. 233.c.1
Paracentesis, seu apertio prope umbilicum vitam ad paucos dies dilatat. 123.3
(in) Paralysi cur tollitur motus & sensus sub læsione nervi. 64.19
anima sæpè ad vitam fit insensitiva. 69.38
Paralysis partium sensitivarum contractura. 82.82
non esse Apoplexiæ posteriorem in duratione. 79.73
Parisiis fœtus humanus petrificatus. 4.12
Parturiens, per intervalla contracturas patitur. 90.134
Pastus in peste sit levis & paucus, ob digestionem levem. 259.c.1
à Patavinis Medici redeuntes argentum vivum avellanæ inclusum, collo suspenderunt loco præservationis contra pestem. 261.c.1
Paulus vult, viduas honorari. 293
Pauper nemo est quandiu ex potu hilaris est. 257.c.1
Peccatum non ens. 216.c.1
Pellis quælibet pars sentit, non tamen sub se nervum gerit. 64.17
Peponis flos mane est ostentum. 236.c.2
(prope) pergamum in cryptis aliquot cadavera petrificata reperta. 5.12
quomodo id factum. 6.16.18
Perniones quare ulceribus forantur. 66.26
Perlæ in stomacho columbino solvuntur. 126.7
quomodo sunt formatæ. ib.9
ovalis figura fit rotunda. ib.
Persicus ignis ex sale caustico. 162.32
Pestis quando poposcit remedia. 129.12
à cæteris malignis distat, & sedet in stomachi nutrimento. 132.8

Febris atrociſſima, & citra venæſectionem, purgationem ſolisque ſudoribus, & vini potu ſolvitur. 136.7
fluctuat in Archeo ut venenum. ibid
Peſtis adhuc embryo ab Hippocrate ſanata. 211.c.1
medela quare cum Hipp. obdormivit. ib.
noſtra bruta non affectat. 212.c.2
in extremo die omnia animalia delebit. ib.
non eſt Epidemia. 218.c.2
Hungarica noſtris ab avis ignota. 220.c.1
Materia eſt ſpiritus ſylveſter, veneno tinctus. 229.c.1
non primario ſemper cor invadit. ib.
in chartis. ibid.
virus quosdam non ferire valet. ibid.c.2
nidus primitivus in Hypochond. 230 c.2
materia conjuncta eſt Gas ſeparatum, & degeneratum ab Archei ſubſtantia. ib.
ſanandi ſpes, quando. 231.c.2
incipit in ſtomacho. 232.c.1
idea cut lubens in glandulis protuberat. ibid.
in ſtomacho vomitus, & capitis dolores facit. ibid.
ſpecificam habet cauſam. 243.c.1
cauſa remota, aer fracidus aut Gas. ib.c.2
non contaminat niſi Archeus illam apprehenderit. 245.c.1
quid agit Archeus. 245.c.2
quid ſit. ibid.
diverſimode invadit. 246.c.2
proprietas. 249.c.2
venturæ peſtis ſigna in cœlis depicta ſunt. 253 c.1
confirmatur per ſigna ſua. 255.c.1 & 2
Venenum eſt heteroclitum. 257 c.1
ex Archei terrore, velut ignis ex ſilice. ib
proprio errore intus concepta, alia præſervativa requirit. 258.c.1
ultimorum temporum qualis. 261 c.1
Petaſiten, Germani radicem peſtilentiæ vocant. 256.c.1.
Petra non fit panis. 6 16
mineralis non eſt de materia calculi. 6.17
Petrificare quomodo dentes poſſint 5.13
Petrificatio Scholis ignota. 1.2
Petræ deſtructivum eſt alkali. 15.14
Petræ ortus ex ſemine proprio. 4:7
Petra non componitur ex tartato coagulabili. 5.13
petrificum ſemen in multis excedit vegetabilia. 4.11
non ſolum petreſcit ex aqua, ſed etiam contigua petrificat odore. ibid. & 12
quæ ſc. contigua corpora in materia ſymbolizant. 5.13
quamvis materia ſit indiſpoſita. ib.
quare infectæ iſtis locis natæ non petrefiant. 5.14
an iſtæ infectæ medeantur calculo. ib.
ſubter terram leſſas mutat in ſtrata lapidea. 6.16
ſupra terram in Corallum. 6.16
cancros producit. 6.18
hoc ſemine imbuti fontes quomodo inſalubres. 6.19
quomodo corrigantur. 7.19
Petrificum ſemen conſiſtit in odore. ib.
hinc corpora non petrificantur à ſemine petræ, ſed ab odore loci: ib.
eſt ſufficiens in mundi terminum locis communicatum. ibid.
(in) Phagedænicis eſt ſal caſticum. 162.32
Pharmaca, quomodo agunt in nobis, 85.104
laxativa in robuſtis digeruntur, tanquam cibus ib.106
in morientibus non appropriantur, & quare. ib.
quando benè, aut male agunt. ibid.107
eorum retardatio unde. 108.86
non indigent pro actione prægreſſo calore noſtro. ib.110
Pharmaci vires ſuſcipit anima ſenſitiva occaſionaliter. 85.106
poſſetque, ſi uellet, easdem negligere. ib.
Pharmacia quomodo incepit. 143.9
Pharmacopæi ſancti Romæ. 41.2
cubat in in gremio Naturæ. 232.c.1
Philoſophiam fermocinalem deteſtatur Author 15.18.
Phyſiognomia monſtrat lineas apoplexiam minantes. 81.79

Phlebotomia & purgatio examinantur. 107.1. & seqq.
separat absque electi one. 113.39
est mera cruoris depletio. ibid.
phlebotomi mundi ictus distat à punctura immundi. 275.c.2
phlegmaticus ex rabarbaro sumpto flavum excernit. 164.52.
minusque tinctum, etsi scammoneata sumpserit. ibid.
à Colocynthide mucidum liquamen edit. ib.
Phlogiston Hippocratis ætate vocabatur sulphur 269.c.1
pili est vera accretio, nutritio & non inanis colorum signatura. 235 c.2
pingui ex mucilagine fit ammoniacum, aloe. &c. 3.6
piper, acetum non mutuant suas activitates, à calore nostro. 85.105
pistoris exemplum de imaginatione & voluntate. 237.c.2
piscis lucius ictericus. 199.36
piscis petrificatus. 4.12
Pituita ficta. 33.12
Pituita quid. 8.4
Scholarum sunt fibræ cruoris. 180.26
non ens. ib.
non differt à cruore nisi tepore ac fotu. 187.21
probatur à Scholis cum mucco, sordibus & scoriis. 188.23
stabilimentum ridiculum. 200.36
Pituita mucilaginosa secundum Gal. est materia Calculi. 7.2
refellitur. ib 3.4.5.6.seqq.
etsi odor petrosus etiam exinde calculum faciat, ib.3.
etsi calculosi eandem excernunt. ib.4
est effectus non causa calculi. 8.4
probatur. ib.5
ea posita cum calore, non ponitur calculus. ib.6
quia quovis calore non calculus sed tophus friabilis fit. ib.7
Pix quomodo fiat. 3.6
anthracibus apponere, solaminis est. 271.c.2
escharæ nigredinem æmulatur. ib.
Picea sola tæda fit, & præ pinguedine moritur, si trunco parum terræ adjicitur. ibid.
Plantæ omnes ex aqua quomodo fiant. 3.5
plethora nunquam in bono sanguine. 108.5
Pleuritici sanantur ab Authore absq; sanguinis missione. 101.28
nunquam sanguinem emittit: 113.41
remedium est ex stercore caballino. ib. 42
pleuriticorum cruor instar vini rubri cum lacteis grumis. 101.28
horum cruor non corruptus. ibid.
in 40. diebus qui non sunt sanati tabidi fiunt ib.
Podagrica creta ex synovia indurata in tophum 15.15
calculi socia. 39.20
quomodo sanatur. 140.10
humor acidus est ejus causa. 161.30
(ad) polum magnes non trahitur, sed propria sensatione se inclinat. 3.4
polum negligit, sentiens ferrum. 3.4
pollutiones somniales semen sterile ejiciunt. 238 c.2
pomum immaturum solis calore maturatur. 47.17.c.2
rubrum non est magis sanguineum pallidioribus. 164.48
tollit verrucas sola frictione: 262.c.2
pondus humorum eductorum. 116.13
poplite à virgine in aquam dimisso, pituitam cum gaudio notarunt Scholæ. 181.2
porphyrius unde firt? 4.9
Portenta inevitabilem effectum naturaliter spondent. 253.c.2
potentia omnis habet ens fovens &c. 148.12
potus vulnerarius è tilia. ib.26
potus meracus ad hilaritatem usque, & magis futuræ, quam præsenti aptus. 257.c.1
non est in febribus detrahendus. 135.3
aquæ in febribus examinatur. 137.9
potus fontium, in quibus semen petrosum, insalubris valde, & quomodo. 6.19
ejus correctio. 7.19
Præcordiorum commotio in mulieribus continuo respicit uterum. 235.c.1
Præceptor Galeni Empyricus. 42.2

Prædicator hæreticus in Anglia sub novacula lithotomi extinctus. 21.40
Prædo, allio & spiritu Vini torturam cruciatus elusit. 65.22
Prægnans non operatur mirabilia nisi sit perturbata. 236.c. 2
Præservatio futuri præcautio. 49.2
Præservandi cura versetur ut corpus caleat actu semper. 257.c.2
ut servetur corpus, in Diaphæresi, animusque hilaris. ibid.
Præservativa non sunt sanativa. 257.c.1
inter Principia 3. chymica quomodo Mercurius ponendus? 15.17
à Privatione ad habitum non datur regressus. 14.13
Procedimus ex infinito nihilo. 259.c.2
Producta degenera. 174.5
Pruna subnigra non sunt magis melancholica albicantibus. 164.48
Psora, veneno inquinante, infamis. 65.24
Pudenda intra contrahuntur ad præputium usque. 99.134
Pueri & senes quare viris calculosiores. 26.18
quare mejunt procul. 87.117
& amentes quare frequenter peste pereunt. 259.c.1
Puellæ, quomodo autrices symptitomatum variorum fiant. 235.c.1
Pullos, media hieme, caponis ope generari. 238.c.2
Pulmo, in vivis, poris pervius. 131.7
Pulmonum excreta Scholarum pituita. 188 23
sunt ultimæ digestionis errores, à causis morbificis patrati. ibid.
Pulsus durus à solo spiritu causaliter, à spina occasionaliter. 97.28
rarus, durus ac minutus frigoris index. 128.7
intermittens acutam Febrim designat. 137.10
in Pesti, ad pestilensi est, sicut in Febribus continuis, ac malignis. 255.
Purgantia quando, & qualia adhibenda. 108.7
Purgatio titulus speciosus dolo plenus. 115.7
Purgationes resolvunt carnes & cruorem. 117.23
venenosa qualitas, non rarò partes musculosas convellit. 129.9
Pus, non una vice educere licet. 110.22
cruor, sanies, aspersio vitriolo vitales actiones retinent? 246.c.2
non est pars cruoris. 163.42
Puris paucæ guttæ, sub cranio celeriter necant. 23 c.2
Pustula pruriginosa in vultu ac collo ex occulta apporthæa (uerceti. 244.1
Putamina lapidum vegetabilium, Persicorum, &c. neutra intra lignum & lapides. 144 15
Putrefactio præcedit radicalem solutionem. 24.8
non causant calorem. 96.15.& 99.14
in venis non contingit. 100.21
putrent excrementa in venis & quomodo. ibid.22
Putridum si non est tenax, non dat diuturnas Febres. 139.1
Pylorus, janitor inferus stomachi. 151.8
officium. ibid.c.2
Pyr, Græci appellant Febres & Pestem. 270.c.2
Pyrites & metalla separantur à venis saxeis. 15 14
Pyritidis color purus obveniens generationi gemmæ, colorem illi tribuit. 4.8
Pyrotechniæ laus. 30.4.12.1,
recludit rerum causas radicales. ib.
rudimenta didicit author. 208.c 1,&2.

Q.

Quadraginta & unus secessus à scammoneo exhibito. 116. 13.
Quadrupedia petrificata. 4.12.
Quaternarius humorum numerus non satisfacit prioribus morbis. 1.1.
Quartanæ causa quare aliquando relinquit splenem affectum. 77.60.
docet sanandi Appoplexiæ difficultatem. 79. 71.
non differt à cognatis febribus. 118.1.
curatur ut reliquæ. ib.
nunquam à Scholis devicta fuit. ib.
risui exponit Scholarum doctrinam. ib.
distinguit Pseudomedicos à veris. 119.4
sedet in arteriis. 121.11.

ſedet in ſplene & venis contiguis ſibi. 132. 6.
ſæpe ceſſat ſua ſponte, & poſt menſem forte redit ad dormiente interim ejus materia occaſionali. 149.16.
ſplenem ſe extendit. 152.9.
Quaternarium Elementorum ſublatus. 218.c.1.
Quercetanus rejicitur. 272.c.1
Quicquid in ſanis edit actiones ſanas id in morbis edit actiones vitiatas. 97.27.
Quicquid in corpore ſemel corruptum eſt, nunquam redit in gratiam. 102.36.

R.

RAbarbarum ad Icterum quomodo faciat. 197.20.
Rharbarbari color flavus indicat ejus internam craſin. ib.
Rabidi dentis attactus, rationem à ſua majeſtate deturbat. 240.c.2.
venenum non ſentitur niſi poſtquam fermentum in Archeo ſibi ſtabulaverit. 249.c.1.
Rabies à morſu, ferit noſtram imaginationem. 147. 9.
uſque ad. 13.
Radzivilius Polonus princeps. 212.c.1.
Ranzovius de ſanitate tuenda ad filium ſaxonicum antidotum deſcripſit. 272.c.1.
Raphael ſonat Medicinam Dei. 180. 24.
juſſit apportari Fel, non piſcem, qui facile putreſcit quod ſervit Authori in probationem, Fel eſſe viſcus vitale. ib.
Rebus non ineſt calor nativus, niſi ex lumine, vita motu, & Blas alterante. 158. 4.
Recepta Magiſtralia ex lucri dulcedine orta. 41.2.
Refrigerantia, morti ſimiliora. 136.8.
Refrigerium facilius, abſque ſanguis miſſione Author Scholii objicit. 109.19.
Relollæum. 158. 4.
Rem ipſam conſtituunt materia & efficiens internum. 138.1.
Rei definitio phyſica ex quibus conſtare debeat. 137.1.
Remedia officinarum per accidens quosdam ſanat non tamen graviores. 43.15
in Lithiaſi. 33.14.
adverſus Duelech, jejune adhibeantur. 52.& 53.29.ead.
externa. ib.
Medentum, in Apoplexia, ſtupore, &c. 92. 137.c.2
applicant Scholæ ad poſterius, non ad prius. 96.18.& 19.
Febrium ſunt ſudorifera, inſenſibilirer liquentia reſolventia, &c. 139.7.
morbos non tollunt vi contrarietatum neque ſimilitudinum. 158.7
ſunt obnoxia tantis digeſtionibus. 231.c.1.
Remediorum requiſitum. 14.13.
Remedium pro medentibus. 42.2.
plauſibile menſuratur ab effectu. 153.12.
Ren urinam translabentem non retinet. 9.9.
Ren alter uno latere calculos parit. 32.12.
unus calculo obturatur ſæpe. ib.
ſeparat urinam à cruore, & mutat cruorem in urinam. 39.22.
ſpirat fermentum lotii. ib.
ejus fermentum recrementa coquit. ib.
mittit fermentum ad portas jecoris. ib.
Rene dolente nauſeat ſtomachus ac vomiturirat. 83.91.
Renes, cur non ſunt, uterus Calculi. 30.6
ſeparant lotium pro veſica. 162.34
Renum parenchyma durum. 31.9
dolores ſedant, crocus, Rabarbar, &c. 34.18
Renum calculi calorem comitem habent, non ut cauſa, ſed effectus. 9.8.
non eſt adeo durus, ut veſicæ. ibid. 9
Rerum ortus à Miraculo incepit. 4.6
jam cauſis ſecundis adhæret. ibid.
rerum Archei ac ſemina cur abſcondita? ibid.
origo non ex iis, in quo reſoluta mutantur. 167. 66
Res, in univerſo quomodo condenſantur. 13. 6
eſſentiam & nomen aſſumunt, à termino transmutationis. 163. 42
quæque æſtimanda ex operibus & proprietatibus. 162 33
abſque viciſſitudine vix permanent. 232.c.1
Reſina quomodo fiat? 3.6

Reſiſtentia adverſus ſemen petroſum latet in vita ultima. 6.16
Reſolvimur in putridum ac aqueum liquorem. 163.47
Reſponſio ad contumelias. 139 5.6
Reſtauratio eſt ſuſceptæ inclinationis abruncario. 49.21
Revulſionis uſus in Febribus. 114.43
Ridere facit Archeus. 152.11
Romæ Theriacam Pharmacopæi Cardinalibus ad diſpenſandum pauperibus obtrudunt. 41.2
Roreſuperno fovet ſemina Deus. 55.3
Roris varia genera mel, tereniabin &c. 55.3
Ros Elrhalcin in Ægypto peſtem ſanat. ibid.
Majalis apud nos ſale ſaccharino ſcatet. ib.
Rotatio in ebriis. 75. c. 1
Rotatio in vertigine. 74.54. c.2
Ructus nidoroſus ex indigeſtis è ſtomacho deſcenſis cibis. 125.16
acidus quare bonus poſt nidoroſum. 150.3
Rupium ortus 4.6
(intra) Ruſſiam & Tartariam quomodo Horda Baſchirdorum petrefacta. 6.18. ibid. & hodie inambulantes petrefiunt. ib.
Ruſticus ſanabat vulnera lixivio tiliæ. 16.26
Ruſticorum 200. ſanguinem inſpexit curioſus Author. 164.50

S.

SAbulum rubrum urinæ non mejitur, ſed fit in matulis. 9.10
ex urina. 10. ibid.
etiam in ſanis ac non calculoſis. 15. ibid.
Sacerdos ab opere charitatis ſe excuſat. 212 c. 2
Sagarum opera, quare inſanabilia. 231, c.1
Sal uno caloris gradu coagulatur & areſcit, altero vero fluit. 2.2
Nitroſum, ſaxi prima materia. 4.10
Examen. 14.11
Elixirata magnæ virtutis ibid. 12
ſapores illuſtres. 15.17
ejus uſus calculoſis à Scholis male interdicitur. 15.18
quia prodeſt calculoſis. ibid.
exedit ſcopulos maris. 16.18
Salia poſt ſubactionem rodendi corporis coagulantur. 13.6
Sal urinæ acutum valet ad icterum. 13.2
urinæ non diſſolvit Duelech. ibid. 3
urinæ flavum & acuminatum ad veteres opilationes. ibid.4
urinæ coagulat. ibid. 5
urinæ diverſum ab aliis ſalibus. 15.17
duplex ex fæce extrahitur. 16.19
aſſumtum, ac proprium. ib. 21
quorum differentia tam inter ſeſe. ib. 22
quam à volatili. ibid. 23
quomodo fiant in ſtomacho? ibid.
quomodo ſalia granulantur & ſe prodant in myria. ibid. 6
minerale terræ innatum uſtulatur in ollas. ibid.
fortiori vero igne fit vitrum. ibid.
ſicut ex ſale alkali & arena, vel lapide non calcinabili. 14.8
Acidum & alkali ſe deſtruunt. ibid.
ſic ſalis ſpiritus acidus cum alkali fit terreus. ib. 10
Salium omnium ſpiritus ſunt acidi. ib. 11
conditura palato arridet, & muccum reſolvit. 18.30
Sal Hiſpanicum fixum, & arcet putredinem. 19.32
Lotharingicum partim aceſcit in ſtomacho & quare. ibid.
quomodo agit. 24. & 25.12
chyli acidum migrat ſub ſecunda digeſtione in ſalſum. 14.12. & 39.21
petræ è lateribus quomodo diverſimode fiat. 52.28
fit quotidie ex inſipidis nobiſcum. 64.21
carnis vel cruoris non apparent niſi per ignē 65.22
non agit niſi reſolvatur. 130.25
in cephalicis herbis eſt volatile. 140.12
Salia ex cephalicis ſunt diaphoretica. ibid.
per ſudorem febres intermittentes ac continuas curant. ibid.
Sal Tartari volatile ſubſtituitur arcanis. 145.26

miræ virtutis abſterſivæ &c. 172.89
Salem olla vitriata liquat & quare. 270.c.2
abſtergit & à putredine conſervat. ibid.
Sal nitroſus fit ex luto, bolo, ſaxo per urinæ ſpiritum 14 14
Salis corpora ſuos imbibunt ſpiritus. 26.16
ſpiritus acidus non reſolvit Duelech 47 17.c.2
ſpiritus qua ratione calculoſis ſolamen. ibid.
marini deſtillatio. 58. 19
Saliva rabidi vide (rabies) inficit ideam formatricem ſeminalem. 148.12
Saliva mucida in Angina unde? 8. 5
Sanatio conſiſtit in præcautione futuræ ac reſtauratione præſentis inclinationis. 49 21
Sanies, pus &c. adſperſo vitriolo retinent actiones vitales. 246.c.2
Sanativa remedia malum expellere debent. 257 c.1
Sanandum eſt malum, non per clyſteres palliandum. 124 15
Sanguis glutine innato concreſcit. 14.7
ſympathetice ſentit. 83.93
non putreſcit niſi in gangræna. 100.21
eſt ſedes & theſaurus vitæ. ibid.22
diſtillatus medendo utilis. 101.25
miſſus conſervatur, ut medicus ægroto viſitationem adnumeret. ibid.26
miſſio in Peſte exitialis. ibid 27
colores ſunt efferveſcentiæ aut turbulentiæ fermentalis ſigna ibid.29
per cordis centrum tranſiens fit purus. 109.9
è cubito detractus eſt purior, relicto impuriori. ibid.
quare miſſus refrigerat. 109.15
fæculentus in meſaraicis venis. 114.43
defæcatus prope cor. ibid.
arteriarum flavus. 162. 35. ſeqq.
quare in fundo nigreſcit. ibid. 37
& caro per purgantia in liquorem flavum liquata, ac per anum recedentia, an eundem humorem præexſtitiſſe monſtrent. 166. 60
innato glutine coagulatur. 14.7
habet ſalem mirabilem tam fugitivum, quam fixum ad medendum. 17.28
Sanguis potentiſſimè operatur ſubter ſomnum. 238. c.2
Sanguificatio ſimplex ex unica hepatis actione. 159.16
Sancti ſunt invocandi. 224. c.1
Sarcocolla quomodo fiat? 13. 6
Sapphirus ſaturat Lazureum vel Hyacinthum citrinum. 256. c.1
laudatur in peſte. 262.c.1
Sapiens dominabitur aſtris. 215. c. 2
Sapientia ſpernit otioſos. 21,34
Sapo quomodo fiat 13.6
Sardiniæ fodinis reperitur Solifuga. 240. c.1
Saya non ſunt terra calore indurata. 2. 2
Saxeus odor Leſſas ſubter terram mutatur in ſtr. tas lapideas. 6.16
Saxorum ſemina in aquis. 3. 6
Saxa facilius quam lapides diſſolvuntur. 4.10
ſponte, vel per artem in aquam redeunt. ib.
pereunt ſponte in agrorum cerealia. ib.
propter ſal acidum, inepta vitro. 14.8
per ſpiritum urinæ degenerant in nitrum. ib. 14
ſaxifragia digna quæ. 34. 18
Scabies manuum eſt contagium pellis non hepatis intemperies. ib. 12
à chirotecis, contracta ſcabioſæ. 115. 10 ſeqq.
Scalprum quo profundius in aurem mittitur, minus ſordium deraditur. 164.53
Scammoneum Diagridii nomine velatur. 115.2
Scaldis Fluvius halitus nocivos emittit. 219.c.1
Scholæ quare calculoſis ſal prohibuerunt. 17 30
electionem medentum ad ſe traxere. 29 2
in cauſa calculi damnant inſontem ſtomachum & quare. 32. & 33. 12
producta morborum in cura reſpiciunt. 35 22. & 38. 18
cum Galeno contentæ. 43.6
deſiderant remedium pro Duelech. ib.7
intelligunt in nervo ſenſationem ac principium ſenſus. 63.14
doctrina de Apoplexia & Paralyſi. 70. 61 ſeqq.
quare deceptæ ex ſimplicium ſaporibus vires ariolantes. 79.72

unius tantum anodyni memineri. 87.83
Authpreas alloquitur non Galenum. 103 6
non intellexerunt neque ſanitatem, neque remedia neque morbos &c. 167.67
vo unt urinam à Felle tingi. 175.11
neſciunt, quid ſit muccus vel pituita. 180 26
ſpondent nomen Doctoris non Medici 206 c.1
quare cauſas morborum occaſionales reputaverunt internas conjunctas. 229 c.2
opera naturæ ſoleat meturi ad pedem artificialium. 242.c 2
Scholarum ignaviam admiratur Author. 8.7
ſubterfugium in curatione calculi. ibid.
craſſa ignorantia. ib.19.
doloris definitio. 62.4.
Pituita tanquam cauſa Apoplexiæ refutatur, 78.64.
docent Pharmaca eſſe in tertia, niſi prius à calore apparentur. 85.104
de caloru meditatio. 98.1.
confugiunt ad remedia in Febribus calida. 99.6.
de Elementis doctrina. 171.84. ſeqq.
Bilis eſt alimentum alienatum, 183.10.
Sciri quomodo fiunt. 239.c.1.
Scopus Medendi Schola non. 139.5.
Scorbuti loca, natalitia. 31.7.
noſtris ab anis ignotus. 220.c.1.
Scotum contrahitur cacaturienti. 87.115.
laxum corrugitur ſcoria labente ad ſphincterem. 12[illegible]7.
Scorpio fit ex ocymo. 248.c 2
ſi pungit iram ſui veneni communicat. 268. c. 2.
Scorpionis exile virus totum hominem interficit. 242.c.2.
Sedes Febrium. 128.1.
Semina rerum quomodo ſub lucem veniunt, quando corpora ad generationem diſponunt. 3. 4.
ſaxorum aquis implantata. ib.6.
in multis excedunt vegetabilia. 4. 11.
non ſolum ex aqua petreſcunt, ſed etiam contigua attactu petefaciunt. ib.
etiam quæ non habent materiam diſpoſitam. 5.13.
abſque etiam illorum figuræ ſolutione. ib.
quomodo agunt. 30.5.
quædam citius, quædam tardius germinant. & quare. 105.16.
habent ideam actionis. 3.4.
ac ſpecies virtute Verbi in ævum durabiles. 223. c.1.
diſponunt materiam, &c. 166. 65.
Petræ duplex, proprium ac petrificativum. 5.13.
Semina rerum abſcondita cur ſint. 4.6.
Semen in omni generatione materiam ad ens in potentia diſponit. 3.4.
in vitalium generatione ab imagine generantis dependet. ib.
in inanimatis analogicè ab imaginatione reguntur. ib.
non ſecus ac ſi vita polleret. 3 5.
quomodo auram ſui Archei veſtiendo totum corpus ſecundum propriam ideam per ficiat. ib.
ad fines Deo cognitos. ib.
Semina omnium rerum Aquis indita. 3.6.
quare non ſunt analoga ſed vera. 4.7.
Seminales transmutationes natura per Calorem ac Frigus non operatur. 11.14.
Semini unicuique vigor datus, moveturque ſeminis vitute. 129.13
actione induantur corpora. 15.16.
Seneca. 228.c.2.
ejus ſententia. 124. & 125.
Senes quare mejunt prope. 87.117.
Senſationis teſtimonia ad attractivas inclinationes requirunt. 233.c.2.
in actione & judicio vitali conſiſtit. 86.109
non conſiſtit in paſſione. ib.
Senſitiva virtus. 86.108.
Animæ Mens poſt prævaricationem regimen ſuum tradidit. 147.9.
Senſitiva non operatur in Archeum niſi per Ideas. 229.c.2
(non) Senſitivus Magnes ſentit Polum, & per electionem ad fernum per ſcreib b, ſe inclinat. 3.4.

Sensus in Scholis fit passive. 84.96. seqq
externi sunt immediatæ vitæ effectus. 67.29. seqq.
ubi sit. 83.92.
Sensum tollunt quædam foris inuncta. 74.54
cur sedatur ac sospire motu tollitur. 80. 75.
Sepelire est opus misericordiæ. 251 c.2.
Sericum tostum, lana vermium bombicina caumate depravata. 126.13.
Serpens comedit terram. 265.c.2.
fuit peccando organum. ib
ex virga divinitus ac supernaturaliter fit. 5.16.
aliquot causant icterum. 146. 14.
Serum lectis Asparagi tenorum servat. 34.18.
Sesqui altera febris ex degenerato alimento & scoria. 134.14
Sexagenarium salis marini largiot usus à Calculo præservatus. 17 30
Sex digestiones in homine sunt. 229.c.2.
in tribus prioribus excrementa retenta in transmissa & transmutata degenerant, quæ in causam occasionalem morborum se extendunt. ib.
quarta & quinta carent excrementis. ibid.
sexta erroris plena. ibid.
Siccitas est per se in Aere & Terra. 158.5
quomodo in Fructibus. ibid.
Signa futuræ Pestis. 253.c.1
præsentis pestis. 254.c.2.& 255.c.1
Silex in unicum & similarem salem reducitur. 159.12
Silices quotidie in fontibus ac rivis fiunt. 4 7
ex aqua non pura diaphana, concurrente colore metallico. 4.9
Siliceus mons quis. 4 7
fermentaceum odorem inspirat seminibus in aquis contentis. ibid.
Simplicia quædamquæ Febres sanant. 140.12
Sinarum imperio Pestis insolita nec visa. 214.c 1
Syncope dedit causam vertiginis authori. 75. 54.c.2
Sitis fallax non à calore. 96.10
extinguitur acido sulphuris. 96.11
Socordiæ poculum, seculum dementavit vel ab ipso initio &c. 40.1
Sol supra suspensorum corpora non occidere debet. 251.c.2
Solutio Alui in Peste vitanda. 258 c.2
Solutionem radicalem præcedit putrefactio. 24.8
Solutiva universa tabidum virus in se claudunt. 115.6
Solutivum Scholarum. 164.52
supra debitam dosim necat. 165.56
Somnia lasciva ex prægressæ diei imaginatione. 250 c.2
Somnus spontaneus amenti obveniens bonus. 82.85
laborem adferens (qualis ex opiatis) malus ibid 86
laborem adfert in Febri. 152.11
surgit è stomacho. ibid.
ad quid conducit. 238.c.2
& sopor sunt in homine, sæpè ubi in Archeo est pestis perturbatio. 241.c.2
Somniferum in opio, & aliis, specificum donum creatoris est, non effectus frigoris. 82.88.
Sonitus in Cœmeteriis. 254.c.1
Sophiæ labor quis. 236.c.1
Sordes aurium, bilis memoriam dant Scholis. 164.53
fuliginis specie per aures exhalant. ibid.
Spadæ, fontes. 23.3.seq.
plures curati à medicis neglecti, vel incurabiles habiti. 27.25
Sphaceli lethales unde. 275.c.1
Spasmus Galeni. 88.121
est blas vitale musculorum, ex Archeo innato suscitatum. 89.128.
quomodo contrahitur violento motu. 128.8
(ad) Spasmum venarum ipsa intestina convelluntur. 38.16
à laxativo ortum negant Scholæ à veneno factum. 88.77
Ureterum Scholæ in Nephritide nesciunt. 91. 134.
Spasmodes Colica. 231 c.1
Spina digito impecta, quare obducat pulsum &c. 91 135 & 97.28
in Apostemate crudelis. 231.c.2

axugiâ

Spina axungiâ leporinâ tuto extrahitur. 275.c.2
Spirandi anxietas unde. 233.c.1
Spiritus acidus cum alcali fit terreus. 14.10.
cum ferro fit rubigo, scoria &c. quæ male à Paracelso dicuntur tartari. ibid.
urinæ nec est acidus, nec alkalizatus, sed mere salsus. 14.12.
pronte coagulat alios spiritus. ibid. 13
Spiritus Vini ab urinæ humanæ Spiritu per veram transmutationem coagulatur in offam albam inter secedentem partem aqueam ipsam, ut foret in coagulationem Duelech. 13 5
quod etiam faciet cum alio spiritu terrestri. ibid.
in intra ipsam urinam. ibid.
quod non fecit mixtus cum pulvere Duelech. ibid.
Experimentum hoc ad Lithiasin. ibid.6
vitalis & cruoris salsus. ibid.
non agit cum spiritu urinæ tanquam excremento suo. ibid.
urinæ quare non coagulat coagulabilia lac & cruorem? 14.12
urinæ non coagulat magis coagulata; sed ea potius dissolvit, ut lutum, bolum, saxa ibid.14
Spiritus urinæ equinæ non facit idem. 14.9
Volatilis alkalisatus est vulnerarius, diureticus, acidum cohibens, licet ab eo mutetur. 16.27.
salis prodest calculosis. 18.31
quomodo fatiscunt. 25.12
vini cum sale tartari fit sal. 35.20
urinæ quando coagulatur passivè. ibid.
urinæ quomodo parit Duelech. ibid.
si retrograditur per jecur insoliti fiunt calculi. 39.23
salis quare prodest calculosis. 47.17
urinæ quomodo solvit Duelech. 50.23
salis laus & præparatio. 52 28
urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ. 22.43
Spiritus animalis illustratur ab ipsâ vita. 66.28
absque vita est cadaver. ibid.
opticus habitat in pupilla. ibid. 67.33
opticus est speculum diaphanum. ibid
sensitivus a dolore furiosè membranas contrahit. 90.34
impetum faciens Hippocratis. 96.16
qui sanum calefacit in febribus æstuat. ibid.17
meus attenuabitur, ergo dies mei abbreviabuntur. 111.30
baccarum juniperi, & aliarum vegetabilium. 121.13
Vitæ Hipp. primus nomen indidit, quod scil. sit impetum faciens. 128.1
Splen durus. 120.9
obtusi dolores, contracti visceris sunt indices. 90 131
non est Jecoris adjutorium in sanguificatione. 167.69.
per venulam spirat in stomachum digestivum fermentum ac vigorem vitalem. 169.76
in quartana vitale fermentum obtinet. 192.23
habet curam stomachi. ibid.
Sponsus ligatus per menses quinque. 60.25
Stannum ut omne metallum friabile facit, demto plumbo, sic & Adamantem tingit. 4.9
Stellæ tempora, dies, & annos designant. 213 c.1
causant vicissitudines. ibid.
Stercus secundæ digestionis proles. 195.5
rapitur frequenter sursum. ibid.
auget icterum. ibid 6
ubi generatur. ibid.8.
Sterzinga Civitas Paracelsi benefica. 260.c.2
Stigmata à perturbatione prægnantis fœtui inducta attactu cadaveres evanescunt. 234.c.2
Stomachi acidum quomodo eis cibuchylum, volatilis ac fixæ proprietatis conficiat? 16.23.24
facit salia urinæ fixa ac volatilia. ibid.
agit per modum recipientis. ibid.
acidum absumit alkali. 16.25
Stigmatis à Diabolo sagis impressi, locus sensu caret, per totam vitam. 65.22

Columbinus resolvit margaritas. 47.17
Stomachus, quando turbatur. 38.16
habet sensum acutum. 81.75
singultu & vomitu contrahitur. 90.131
est palestra certaminis febrilis, 150.4
vicem Cordis gerit. 168. 73
non sequestrat fel per vomitum. 175 9
non habet viam ad fel, nisi retrogrado motu. ibid.10
male se habens patrat amarum excrementum. 183 9
& intestina ex proprietate faciunt flavedinem. 196.8
quantum distat à Jecore. 183.6
Stomachi os, eschara nigra cauterisatum. 217.c.2
quidam affectus solo curantur sudore. 232.c.1
Stranguria sanata succo betulæ. 60,25
ex aciditate. 193.28
Stranguriæ medela. 18.31.
non semper indicat calculi præsentiam. 26.20
causatur à cerevisia novella, & quare? ibid.
Strata lapidea subter terram. 6.16
Struthio cameli fermentum stomachi. 47.17
Stulta subsidia circa superficiem, ubi centralia laborant. 123.2
Studentes multa lassitudine fatigantur. 138.5
Studium & labor Authoris in Chymia. 203.c.2
Succus Citri Duelech in vitro minuit. 47.17
sub calore dulcescit. ibid.
Succus unicus clarificatus in herbis. 159.16.
Succinum fuit zenexton. 262.c.1
in spiritu vini solutum sanat vulnera venenata. 262.c.2
intestinis, cerebro, & nervis gratum. ibid.
Sudor est de substantia laticis. 231.c.2
abluens citandus in peste. ibid.
in omni peste conducit. 245.c 1
minus in illa, quæ ab extra intrat. ibid.
Sudorifera calida sunt. 136 7
pestis extirpativa. 259.c.1
in gradu bonitatis discrepant. ibid.
Suffitus, quo mulier appoplectica cadit. 74 54
Hippocratis. 258.c.1
Sulphur veneris glorioſum. 55 4.
Vitrioli. 83.86
solum resistit fracedini. 269.c.2
omnem pellis scabiem tollit. ibid.
Gas ejus pestis antidotus. 270.c.1
hystericas confestim recreat. ibid.
grana dabat Hippocrates ad sudorem. 270. c.2
venenum cohibet. 270.c.1, & 2
Sulphura vi seminum coagulantur. 13.7
Sus à stercoribus non abhorret. 183.9
non comedit stercora à pharmacis educta. ibid.
Suspiria unde. 231.c 1
ex tristitia. 258 c.2
alleviant os stomachi aggravatum. 181.29
Syllogismus negativus. 259.c.2
Symbolizare Scholis quid sit. 231.c.2
Sympathia & antiphatia notantur in Magnete manifestissimè. 232.c.1
Sympathia & Antipathia docent, in inanimatis dona seminalia etiam ab imaginatione quibusdam analogicè dependere. 3. 4
Symptomatum sublevamen frustraneum, si non adsit victrix medela. 153.12
Synovia est aqua glarealis, mucilago vivens ac spermatica 15.15
semel acore infecta, sensim desinit in tophum. ib.

T.

TAbaci nimius usus Apoplexiæ initium. 81. 76
(in eo) anodynum inebriativum. 82.86
Tactus diversus in homine. 71.45
& gustus è præcordiis in membra diffunditur, 74.53
Talismanica, Gamaheu. &c. 26.c 1
Tarantulæ ictus 122.21
à Tarento nomen retinuit. 223.c.1
primus ejus ortus. ibid.
vix unquam quiescit 241.c.1
turbat vulneratum irrequieta molestia. ibid.
aspectu horrido imaginationem traducit. ib.

animal vile imperceptibili veneni quantitate mentales potestates consternit. ibid.
Tartarus ductore Paracelso intravit in Medicinam. 1.1
pruinosus Paracelsi. 26.19
Cruoris ex bono alimento, jam derurpato. 230.c.1
est productum pestis. ibid.
fit à causis efficientibus pestis. ib.
est ultimæ digestionis vitiata scoria. ib.c.2
exhalat per poros sine residuo. ibid.
non exhalat, quando in escharam vel anthracem sit combusta. ib.
si hauserit, fermenti odorem, neque adhuc sit transmutatus, glandulæ & bubones. ib.
quæ sudoris profluvio non raro terminan-minantur. ib.
semel proscriptus, hostis more modo infestat, ac nunquam in gratiam redit. 231.c.1
fit fur domesticus. ib.c.2
liquidus exhalat. ibid.
forma est muccaginis. 232.c.1
Tartari commenta in gravatione calculi vana. 11.15
Historiam à Basilio Valentino mutatus est paracelsus. 23.24
compositio. ib
Tartarus vini quomodo fiat. 13.6
Taurus libidine saturatus spreta veteri vaca cum juvenca lascivit. 234. c.1
Telum igneum, subinde ex aere visum. 214 c.2
Terra quomodo initio erat inanis & vacua. 23.5
carebat mineralibus. ib.
erat tum merum fabulum. ibid
per lationem spiritus Domini super aquas benedictivam repleta est fructibus ab aquis. ib.
latet fermentum & determinatio minerarum. ib 6
Virgo quid sit? ibid.
antea undique continua & susceptro semine in colles & rupes surrexit. 4.6
convertit salem, & in muceaginem indurescit. 13.6
Terræ innatum sal minerale ustulatur in ollas. ib
fortiori igne in vitrum. ib
Terra inurina volatizatur fermenti odore 27 22
figuli crematur in lapidem, sine semine. 37.8
cruoris volatilis. ibid.
non est fermentabilis. 169.78
profert tribulos & spinas. 213.c.1
evasit nobis noverca. ib
vallis miseriarum. ib.
fracedinis mater. 243.c.2
Terror poros claudit. 60.63
statim appetitum tollit. 231.c.1
ab animali nocuo non producit in nobis effectum suum. 237.c.1
hominis est occasio Pestis. 249.c.1
Archei est efficiens imaginis, & veneni pestiferi. 250.c.2
imaginem terroris & timoris generat. 248.c.1
Tertianæ initio, quæ ejiciuntur, veniunt non eminus sed ab orificio stomachi. 184.12
Testæ quomodo fiant. 13.6
limacum, & conchyliorum abstergunt ac sunt diureticæ. 17.28
probatrices seu capellæ ex qua materia. 16.2
acidus odor lac cogit. 30.5
Tetanus. 88.12
in tetano à morte tenduntur musculi. 129.9
non est frigoris congelatio. 234.c.2
est musculorum convulsio. ibid.
Theoremata Scholarum per ignem deleta. 17.30
Therapeuta famulum sonat. 206.c.2
Therapeutices Galeni, methodum medendi interpretantur Scholæ. ibid.
Theriaca si una cum laxativis assumitur, purgatio non succedit. 117.21
calida cum aqua vitæ valet in peste. 136.7
parum auxilii præstat. 228.c.1
unde inventa. ibid.
Thermarum calores Scholæ ignorant. 100.16
quare calent. 130.25
Theses Scholarum, de sanguine ex humoribus. 174.6
Thus quomodo fiat? 13.6
Tilia exhibet potum vulnerarium peralkali. 16.26
Toni lugubres in aëre auditi, sunt signa pestis futuræ. 254.c.1
Tophi fiunt ex mucilagine & pulvere. 13.7

Tormina ventris contrahunt artus. 80.74
infantis. 183.8
sunt acidorum symptomata. ibid.
movet, quidquid indigestum è stomacho labitur. 124.16
Tormina ex aquæ petrosæ potu. 6.19
præserventur à quonam. ib 19
Transmutatorum non datur regressus. 14.13
perit vita ultima rei. ibid.
habent novam essentiam. ibid.
Trantmutationis notæ. 15,16
regulæ. 24.7
principium unde. 31.8
Transmutationes seminales per calorem ac frigus natura nostra non operatur. 11 14
Triste nuncium statim appetitum edendi tollit. 231.c.1
Tristitia suis ideis pares imagines parit. 91.137
non raro icteri causa. 195.6
amentiam, hydropem, aut caducum generat. 420. c.1
quare non toleranda. 260 c.1
Trivialis linea Paracelsi. 3. 6
Trochiscorum Galeni præparatio inutilis. 218. c.2
Tubera duriora in luc venerea quando evanescunt. 231.c.2
Tumor à laticis affluxu. 74.54
à solo spiritu causaliter. 97.28
Turcæ sectionem venarum non admittunt. 109 14
à peste sibi non præcavent. 211 c.2
Christianos irrident, tanquam Deo resistentes 212 c 1
Turnheiser nugæ de urina, continente in se tanquam microsmo omnium simplicium species, ac per vapores è distillatione ascendentes morbos patefaciente omnes. ib. 20
Tympanum ex pelle ovina mutescit. si vicinum pulsetur ex corio lupino 223.c.1
Tyrocinii chymiatri scriptores decipiunt lectores, quoad ludum *Paracelsi*. 31 9
Tyronibus ferculum offert Author. 54. seqq.

V.

VAcuitas in Natura datur. 244.c 1
Vapor nunquam crassus. 76.57
Vapores acidi & indigesti quando suscitantur. 129.13
Variolis adjuncta est putredo. 99.8
Vegetabilia putrefacta aquas meraciores stillant, non putrefactis. 31.9
ex fracido semine incorporeo oriuntur. 243. c.2
Vegetabia, quomodo ab Aqua, cui spiritus Domini in principio insidens, per benedictionem fœcunditatis ideam indidit, sint orta. 3.5.
Vegetabilia in quibus exceduntur à semine petrifico. 4.11
Vegetabilium semina præ exigunt materiam dispositam. 5.13.
Vegetalis succus ab odore saxeo subter terram mutatur in strata lapidea. 6.16.
quomodo super terram planta lapidea, id est Corallum fiat. ib.
Vegetabilium elixirata salia magnæ virtutis. 14. 12.
Vena in præcordiis si pulsitat malum. 191, 17.
Venæ non continent urinam. 26.22.
cruorem deferunt ad musculum. 87.120
quotiesillis accidit injuria contrahuntur. 90.133
earum proprium, cruorem à concretione servare. 92 137.
conservant sanguinem fluidum, etiam in cadavere. 100.22
repletæ, indicant evacuationem. 108.4
stomachales non trahunt ad jecur. 151. 8.
Venas deplere & generare sanguinem novum, ubi deest virtus digestiva, vesaniæ simile est. 136.5.
Venis passim arteriæ associantur. 128,7.
Venæsectio quare à Scholis instituta. 108 13.
quomodo febrim tollit. ib.14.
affatim demit Archeum influum. 111 28.
fraudulentum levamen adfert. 111 33.
quare incerta. ib.
occasionalem causam tollit. ib.111.34.
insanum subsidium. 137.39.
in quibus locis non usitata. 171.87.
& natatio nocua & quare. 258.c.2.
Venenum non agit in vitam, quin prius suscitet Archeum. 229. c.1.

oretenus sumptum est causa occasionalis mortis. ib.
Venena quomodo in nobis generantur. 239. c. 2.
in Bestiis venenosis fiunt ex imagine iræ. 239. c. 2.
omnia in se sunt fermentalia. 241. c. 1
corrosiva non corrumpunt Archeum fermentaliter, sed illum in furorem concitant. 242. c. 2.
collo appensa pro peste ridiculum. 260. c. 2. 261. c. 1.
Veneni organum est ipsum fermentum. 242. c. 2
Venus immodica demit innatum cordis spiritum. 111. 28
Verba, figuræ, &c. inutilia pentacula. 260. c. 1. & 2.
Vernisium, innato glutine, coagulatur. 13. 7.
Vertigo. 71. 44.
habet singulare venenum. 82. 86.
sternit hominem, instar apoplexiæ, sed citra Paralisim. ib.
Vertigines unde. 12. 18
ab ore stomachi. 131 29
Verrucarum abolitio cum pomo. 262. c. 2
Vesania Medicorum. 136. 5
Vesica non tolerat acida. 47. 17.
tauri embryonis vires. 53. 29
contracta sæpe Lithotomos fefellit. 90. 134.
& intestina gaudent sarcina destitui vice unica. 179 23.
Vesica calculo obsessa in digestione oblæditur, unde pituita mucilaginosa, quæ effectus, non vero causa calculi. 8. 4.
probatur. ib. 15.
(in) Vesica in vivis nunquam talis exsiccatio datur, ut calculus fieret. 9. 7.
Vesicæ calculus non calore manifestus, etsi de acrimonia & ardore urinæ conquerantur ægri. 9. 9.
est durior renali. ib.
hinc non fit à calore. ib.
Vesicatoria semper nociva. 123. 4.
Veterum causa Duelech. 7. seqq
Via ad quietem tribulatio est. 213. c. 1
Victus tenuissimus quid sit. 135. 1.
Victrix Medela confusionem Archei sedat. 153. 12.
Videndi effectus superat totam Naturam Elementalem. 67. 29.
Vigilias continuas compensant sopores. 151. c. 2.
Vini spiritus quomodo cum urinæ spiritu coagulatur. 13. 4.
Vinum in vappam quomodo vertatur. 30. 5.
dum vitis floret turbatur. 101. 29.
Vino immodice sumpto, cor palpitat. 121. 17.
Vinum est plaustrum conveniens medicamentorum. 136. 7
est nuncius, qui novit. ib.
melancholiam suam ad fundum sedimine non deponit. 163. 45.
ad hilaritatem potandum. 257. c. 1
Virtualis proprietas ex seminum proprietate. 138. 5.
Viscida pituita ut talis non est materia calculi, quamvis etiam à semine petroso commutetur. 7. 3
quia nullo calore talis fit. 8. 7.
Visio, gustatio, &c. sunt effectus immed. vitæ. 67. 29
Visio Laici cujusdam per mentis abstractionem, delue venerea. 221. c. 2. 222. c. 1
Vita Archeus, &c. morborum Authores. 1. 1.
media alimentorum diversitatum inclinationis parens. 28. 30.
dolet in vitali spiritu. 66. 28.
est lux in suo hospitio. ib. 29.
non est substantia. ib.
non accidens. ib.
non est corporis proprie. 67. ib.
est lux supra elementorum sortem. ib.
est agens sensationis. 84. 99. & 101
in sanguine. 111. 30
sedet, & hospitatur in aura vitali. 146. 5
non valet morbum in alieno excrementorum subjecto stabilire. 147. 5.
stimulatur in propriam injuriam à causa occasionali. ib.
mineralium & vegetabilium distingitur à vita animali. 233. c. 2.
& arteriis abundat splen. 179. 23.
Vitæ abbreviatio à potu fontium petrosorum. 6. 19.
præservatio ac remedium. 7. 19.

Vita-

Vitalis ſpiritus rector totius in utero eſt. 250.c.1
internus rector, qui omnia ad perfectionem promovet. 5.4.
ſubſtantia, quomodo vertitur in corroſivum. 85.103
ſpiritus fit alcali corroſivum. 275.c.1.
(in) Vitalibus generationis initium profluit ab idea generantis. 3.4.
Vitalis ſpiritus falſus, & balſamicus. 193. 23.
Vitales vires celatæ ſunt, circa ſtomachi orificium. 232.c.1.
Vitia cuncta pudori, ac metui ſe aſſociant. 206. c.2.
Vitriolum abſterſivem reddit urinam. 33.17.
album commendatur in vertigine. 75.50
liquat cruorem meſaraicarum. 117. 20.
aſperſum ſangnini, vitales edit actiones. 246. c. 2.
Vitrioli deſcriptio. 56.11.& 12.
Veneris præparatio. ib.
ſpiritus diſtillatio. ib.
ſulphur ſomniferum ſaccharinum. 82.86.
Vitrum ex terra ac ſale minerali fortiori igne fit. 13.6.
ex Alcaly & arena. 14.8.
Magnetis vim tractoriam ſervavit, eo quod magiſterium magnetis in eo fabricatum fuerat. 263. c.1.
Vitulus ſtrangulatus etſi vertatur in apes, non tamen ex apibus ſuam deſumit materiam. 166.65.
Ulcera cava ſæpe carne ſenſitiva replentur. 64.17
tot ſunt ſpecies, quot ſalia. ib.21.
fundunt ſynoviam continuam ſalſam. ib.
eorum dolores quare æſtuant. 87.116.
ſanguinem mutant in aquam pungentem rodentem. 162.38.
Ultio & Philautia intime feminibus inſunt. 91.137.
Vomitus febrilis. 129.15
amarus non eſt cauſa febrilis ſed productum excrementoſum. ibid
flavus, porraceus, amarus à corrupto œconomo. 150 3
recuſat deglutienda remedia. 247.c.1
Vomituriens cum continua cephalalgiam oritur. 217.c.2
Vreter non ampliatur. 38.16
ſentit, & caret nervis. 71.45
Vrina mucoſa à calculo veſicæ 7.4
mordax & acris, unde. 9.9
ejus curatio. ibid.
Urinæ examinantur contenta. 13 2.
ſponte fermentum concipit in ligneo vaſe. 13. 2. ſeqq.
hinc exhibuit ſalem urinaceum. ibid.
qui ſolvendo Duelech non aptus. ib.3
putrefacta in fimo equo exhibuit cryſtallos. ibid.4
Vrinæ ſpiritus mixtus ſpititui vini offam exhibuit albam, coagulando eum. 13 51
quod non faciebat cum pulvere Duelech. ibid.
facit idem cum ſpiritu terreſtri. ibid.
etiam in ipſa urina. ibid
quam coagulatio eſt vera transmutatio. ib.
equina caret coagulo. 14.9
humanæ ſingularitas. ibid.
eſt nec acida, nec alkalizata, ſed mere ſalſa. 14.12
Sal ejus ab aliis ſalibus differt. 15.15
continet duo fixa ſalia. 16.19 & 20
differentia inter ſe. ib.21
etiam in volatili urinæ ſale. 16 23
caret alcali. ibid 25
hinc nec aſſumtum in potu alkali reddit. ibid. 26
Vrinæ ardorem extinguit ſpiritus ſalis marini. 18. 31
oleum &c. 21 35
armentorum examinatio. 22.42
non tinctæ cauſa. 26. 20
ortus determinatur à rene. 27.22
odor à fermento. ibid.
fermentum volatizat terram. ibid.
citrinus color à ſcoria. ibid.
Vrina ſana, cur ſabulum matulæ adpoſuerat in frigore. 27.26
à putredine intus conſervatur à balſamo vitali. ibid.

continet semen Duelech. 15. 18. & 30. 5
citius putrescit in olida, quam in nitida matula. ibid.
incontaminata servatur à balsamo. 31.6
continet terram, ut probat distillatio. 31.8
in matula sordida gravè olet. ibid.9
grato odore inficitur à therebinto. 32. 10
sui vitio non putrescit ab Asparago. 34.17
& cruor sunt distincta. 36.1
per renes festinus transitus. ibid.
quando transit. ib.
Nephriticorum. ib. 3.
examen. ib.7.
coctio est eius promotio. ib.10.
quare turbida à calculo. 38.14.
humana, quare salsa. 39.21.
non præservat à putredine. 100.16
salsa non mordicat vesicam, at decoctum licet dulce intromissum dolet intùs. 124. 8.
quæ delirium prædicit in febribus continuis. 134. 11.
pars manet in cruore. 158.17.
non amaricat. 175.13.
pallidæ sunt incontinentiores tinctis. 187.20.
aquosa cur delirium arguit in febri continua. 192.20.
nubecula. ib.21.
turbida latens acidum continet. 193.26
cum sedimine bolari, optat sanguificari. ib.29
flava cum sedimine rubro. ib.29
examinatio per pondus. ib.31.
propria potata quare Pestem cohibet ante accessum. 241.c.2.
Vrina etiam diaphana, atque in sanis in matulis, etiam in frigore crustam calculosam exhibet, non item calore fota. 9.7
hinc in urina continetur causa calculi, & arenatarum. ib.10
Vrinæ spiritus confer de spiritibus.
Vrina tot species, quot simplicia in universo, non continet, nec ejus vapores ex destillatione ascendentes adeo diversi, ut materiam ac partem morbificam in recipiente manifestent. 16.20
Vrinoscopia Authoris. 21.34
Vronomantia. 39.21
veterum. 188.seqq.
Vterus petrificatus à proprio fœtu. 6.17
Duelech. 27.22
habet sensum per acutum. 80.75
nunquam supra Diaphragma ascendit. 74.54
Vteri membrana instar stomachi. 250.c.1
occulto odore mulier infirmatur. 241.c.2
Vterini affectus unde. 70.38
non raro generant Apoplexiam & Paralysin. 73.51
Vlcanus ardens in natura unicus. 23.6
Vulnera venenata sanat succinum. 262.c.2
Vulnerum dolor suscitatur ab aqua glareali. 29 20.
dolores stabiles, quare æstuant. 87.116
Vulnerarius potus ex lixivio tiliæ. 16.26.
ejus Alkali absumtum quamvis in ventriculo sit, sunt tamen diuretici absterSui, ac alkali cohibitivi. 17.27.
Wormest in orbus equinæ speciei proprius. 222.c.1.

Z.

ZEnexton. 260.c.1.& seqq.
Paracelsi cum duobus caracterismis falsum. ib.
quomodo agit. ib.
Zona calidiore, salè Pelago eyhalat. 28.31.

FINIS.